

BIBLIOTECA POLIROM

Philippa Gregory

Autoarea bestsellerului *Surorile Boleyn*

Doamna apelor

POLIROM

„Puținii, adevărații creatori de ficțiune istorică dau culoare trecutului prin basorelieful personajelor și profunzimea temelor alese. Nici Philippa Gregory nu face altfel în *Doamna apelor*: o excelentă dioramă a unei perioade, sprijinită de o muncă de cercetare atentă și de o tehnică stilistică impecabilă.”

Library Journal

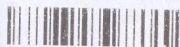
„Magia efemeră ce înconjoară firul istoriei contrastează minunat cu impresia puternică a manevrelor politice.”

Booklist

„O carte precum *Doamna apelor*, în care inteligența feminină câștigă în fața unor bărbați celebri, are darul de a anima evenimentul istoric, fie el inventat sau relatat chiar așa cum s-a întâmplat.”

Publishers Weekly

DOAMNA APELOR

C199439

Pret : 39.95 Lei

ISBN 978-973-46-2587-1

www.polirom.ro

POLIROM

Philippa Gregory

The Plantagenet & Tudor Novels #01

Doamna apelor

Traducere din engleză de
ANACAONA MÎNDRILĂ-SONETTO

Colecția Biblioteca Polirom

Editura Polirom
IAȘI, 2012

ISBN print: 978-973-46-2587-1

Philippa Gregory
The Lady of the Rivers

Touchstone, Adivision of Simon & Schuster, Inc.,
2011

Versiune electronică:
[V1.0]

Corectură [V1.0]: aprilie 2021

PHILIPPA GREGORY, una dintre cele mai renumite scriitoare britanice contemporane de ficțiune istorică, s-a născut în 1954, în Kenya. La vârsta de doi ani, s-a mutat în Anglia împreună cu familia.

A absolvit secția de istorie a Universității din Sussex și și-a luat doctoratul în literatura secolului XVIII la Universitatea din Edinburgh. A lucrat o vreme ca jurnalist și producător la radio BBC, însă pasiunea pentru istorie și literatură a îndemnat-o să se dedice scrisului.

Autoare prolifică, Philippa Gregory a publicat până în prezent peste douăzeci de romane, dintre care amintim: *Windeacre* (1987), *The Favoured Child* (1989), *Meridon* (1990), *The Wise Woman* (1992), *A Respectable Trade* (1992), *The Other Boleyn Girl* (2001; *Surorile Boleyn*, Polirom 2008 – roman distins cu premiul Parker Romantic Novel of the Year în 2002 și ecranizat de studiourile Miramax, într-o producție ce îi are drept protagoniști pe Scarlett Johansson, Natalie Portman și Eric Bana), *The Queen's Fool* (2003), *The Virgin's Lover* (2004), *The Constant Princess* (2005), *The Boleyn Inheritance* (2006; *Moștenirea Boleyn*, Polirom 2009), *The Other Queen* (2008).

Cărțile sale s-au bucurat de un succes răsunător în întreaga lume și au fost deja traduse în foarte multe limbi.

La Editura Polirom au apărut până în prezent: *Surorile Boleyn* (2008), *Moștenirea Boleyn* (2009), *Regina albă* (2010) și *Regina roșie* (2011), ultimele două înscriindu-se într-un ciclu de romane dedicat uneia dintre cele mai întunecate și mai frământate perioade din istoria Angliei – Războiul celor Două Roze.

Doamna apelor (2011), cel de-al treilea roman din acest ciclu,

readuce la viață una dintre cele mai misterioase figuri feminine ale Angliei medievale, Jacquetta de Luxemburg, mama reginei Elizabeth Woodville. Urmașă a Melusinei, frumoasa zeiță a râurilor din mitologia vest-europeană, Jacquetta îi moștenește puterile vizionare și vrăjitoarești, însă le folosește doar în momentele cruciale ale vieții. Căsătorită cu ducele de Bedford și înrudită astfel cu familia regală, aceasta ajunge în scurt timp una dintre primele doamne ale Curții Lancaster. Deși moartea soțului și căsătoria din dragoste cu un bărbat inferior ca rang și avere îi răpesc acest statut privilegiat, în mijlocul luptelor sângeroase ce dezbină țara, Jacquetta reușește să-și împlinească unul dintre cele mai ambițioase vise: acela de a-și vedea fiica urcând pe tronul Angliei.

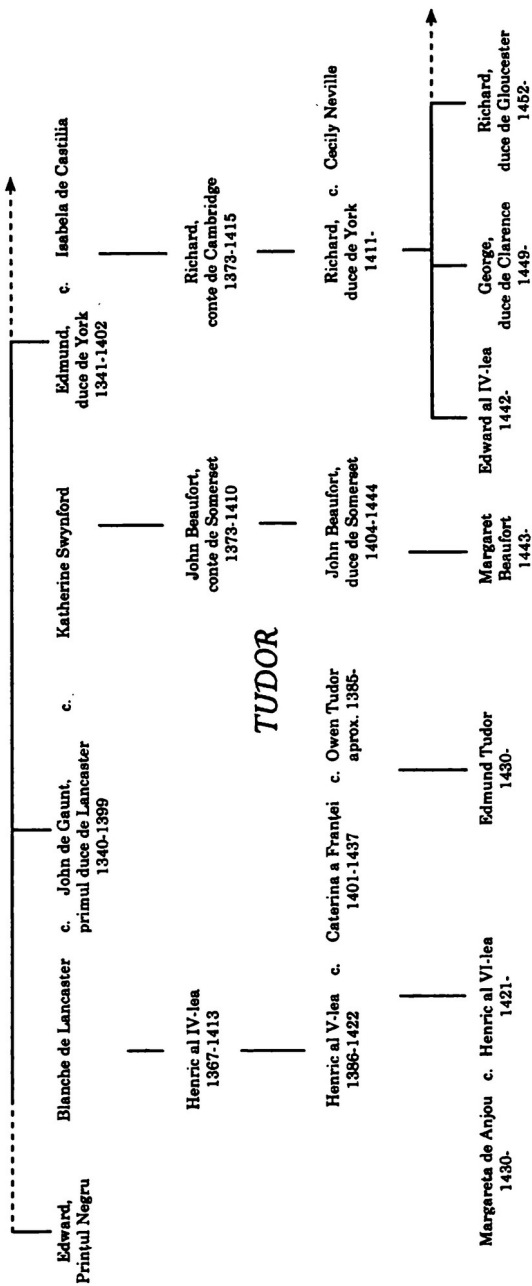

LANCASTER

Edward al III-lea 1312-1377

YORK

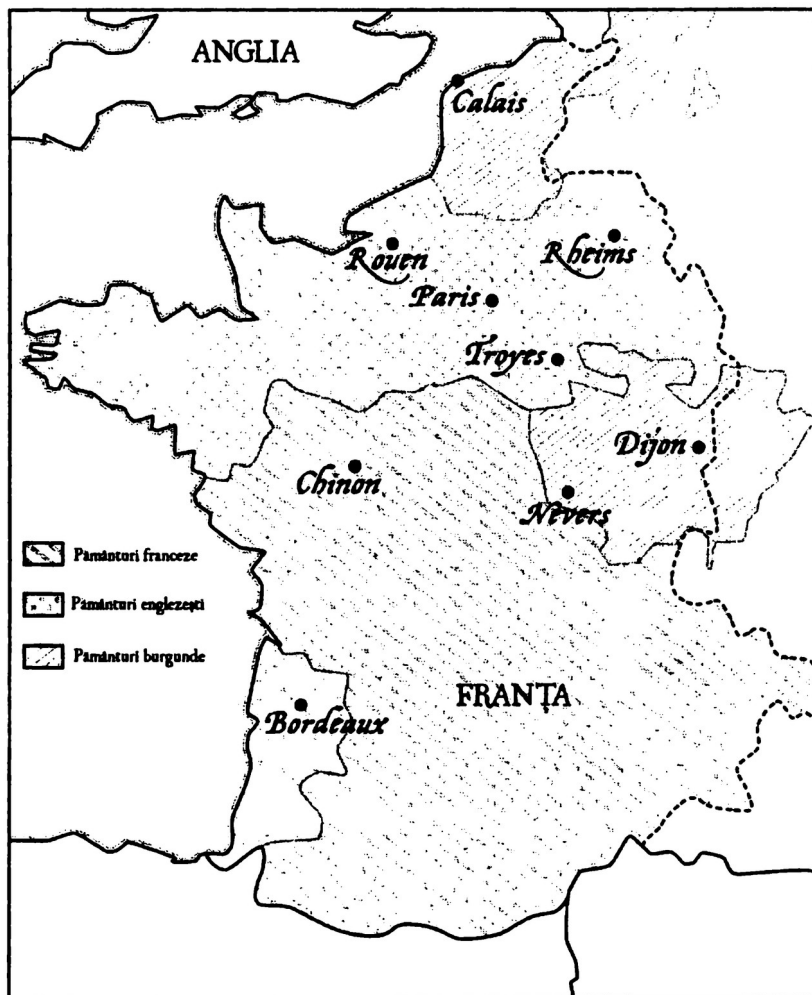
VERII ÎN RĂZBOI
Casele de York, Lancaster, Tudor
1452

Bătăliile din Războiul
celor Două Roze

The map shows the coastline of Scotland with several locations marked. A legend at the bottom right explains the symbols used: a solid black diamond represents 'Victorii ale Casei de Lancaster' (Victories of the House of Lancaster), and an open diamond represents 'Victorii ale Casei de York' (Victories of the House of York). On the map, a solid diamond is located near Stirling, and an open diamond is located near Dundee. Other locations marked include Inverness and Aberdeen.

FRANȚA, 1430

[1] Castelul Beaufort, în apropiere de Arras, Franța, vara-iarnă anului 1430

Fata, un neobișnuit trofeu de război, șade cuminte, ca un copil ascultător, pe un scaunel din colțul celulei. La picioarele ei, pe paie, se află rămășițele cinei ce i s-a servit pe o farfurie plată de cositor. Observ că unchiul meu i-a trimis bucăți bune de carne și chiar pâine albă de la propria-i masă; însă ea a mâncat foarte puțin. Mă trezesc cercetând-o amănunțit cu privirea, de la cizmele de călărie băiețești până la capișonul care îi ascunde părul castaniu tuns scurt, ca și cum ar fi un animal exotic ținut în cușcă pentru plăcerea noastră, ca și cum ne-ar fi trimis cineva un pui de leu tocmai din Etiopia, pentru amuzamentul măreței familii de Luxemburg, ca să-l avem în colecția noastră. În spatele meu, o doamnă își face cruce și întreabă în șoaptă:

— E vrăjitoare?

Nu știu. Cum poți ști așa ceva?

— E ridicol! exclamă cu îndrăzneală strămătușa mea. Cine a poruncit ca biata fată să fie pusă în lanțuri? Deschideți ușa în clipa asta!

Străjerii mormăie încurcați, încercând să dea vina unii pe alții, apoi unul răsucesce cheia cea mare în ușa celulei și strămătușa intră cu pași hotărâți. Fata – cred că are șaptesprezece sau optsprezece ani, doar cu câțiva ani mai mult ca mine – ridică privirea pe sub bretonul zbârlit când strămătușa se oprește în fața ei, apoi se ridică încet în picioare, își scoate pălăria și schițează o plecăciune stângace.

— Sunt lady Jehanne, Demoiselle de Luxemburg¹, spune strămătușa. Te afli în castelul lordului John de Luxemburg. (Face semn spre mătușa mea.) Aceasta e soția lui, stăpâna castelului, Jehanne de Bethune, iar aceasta e strănepoata mea, Jacquetta.

Fata ne privește stăruitor și înclină ușor capul în direcția fiecăreia. Când se uită la mine, simt cum ceva îmi atrage voită atenția, palpabil precum atingerea fugară a unor degete pe ceafă, o șoaptă vrăjită. Mă întreb dacă în spatele ei stau într-adevăr doi îngeri păzitori, cum susține ea, și dacă simt tocmai prezența lor.

¹ Jehanne de Luxemburg, contesă de Saint-Pol și Ligny, era supranumită „La Demoiselle de Luxemburg”. (n.t.).

— Știi să vorbești, fata mea? Întreabă strămătușa văzând că ea nu zice nimic.

— O, da, milady! răspunde aceasta cu accentul aspru al provinciei Champagne.

Îmi dau seama că e adevărat ce se spune despre ea: nu-î decât o simplă țarancă, deși a condus o armată și a încoronat un rege.

— Îmi dai cuvântul tău că nu vei fugi dacă pun să ți se scoată lanțurile de la picioare?

Fata șovăie, de parcă ar avea de ales.

— Nu, nu pot.

Strămătușa zâmbește.

— Înțelegi ce înseamnă eliberarea pe cuvânt de onoare? Pot să te slobod de-aici, ca să locuiești împreună cu noi în castelul nepotului meu, dar trebuie să promiți că nu vei fugi.

Fata întoarce capul, încruntându-se, de parcă ar asculta un sfat, apoi face un gest de tăgadă.

— Cunosc cuvântul de onoare. Ca atunci când un cavaler îi făgăduiește ceva altui cavaler. Există reguli, ca la turnir. Eu nu sunt așa. Vorbele mele sunt adevărate, nu ca poemul unui trubadur. Iar ce se-ntâmplă nu-i o joacă pentru mine.

— Fata mea, cuvântul de onoare nu-i o joacă! o întrerupe mătușa Jehanne.

Fata se uită la ea.

— O, ba este, milady! Nobilii nu iau în serios lucrurile astea. Nu le iau în serios cum le iau eu. Se joacă de-a războiul și scornesc reguli. Ies călare și fac prăpăd la fermele oamenilor cumsecade și râd lăsând în urma lor să ardă acoperișurile de stof. De altfel, nu pot făgădui nimic. Sunt deja legată de-o făgăduială.

— Față de cel care își spune pe nedrept regele Franței?

— Față de împăratul Cerului.

Strămătușa amuțește câteva clipe, reflectând.

— Voi cere să ți se scoată lanțurile și să fii păzită, ca să nu poți fugi; vei putea veni să stai cu noi, în odăile noastre. Cred că faptele pe care le-ai făcut de dragul țării tale și al prințului vostru au fost mărețe, loana, deși greșite. Nu vreau să te știu prizonieră în lanțuri aici, sub acoperișul meu.

— Îi veți cere nepotului vostru să mă elibereze?

Strămătușa șovăie.

— Nu pot să-i poruncesc, însă voi face tot ce-mi stă în puteri ca să te întorci acasă la tine. Și, în orice caz, nu-l voi lăsa să te dea pe mâinile englezilor.

La auzul ultimului cuvânt, fata se cutremură și face semnul crucii, lovindu-și fruntea și pieptul cu putere într-un gest de-a dreptul caraghios, cum s-ar închina un țăran ca să scape de piaza-rea. Mă văd silită să-mi înăbuș râsul, ceea ce atrage spre mine privirea ochilor negri ai fetei. Îi explic:

— Englezii sunt simpli muritori. N-au puteri mai mari decât muritorii de rând. N-ai de ce să te temi de ei, n-ai de ce să-ți faci cruce când le auzi numele.

— Nu mă tem de ei! Nu-s atât de neghioabă încât să mă tem de puterile lor. Nu de asta mă tulbur, ci pentru că ei îmi cunosc *mie* puterile. De asta văd în ei o primejdie atât de mare. Le este o frică nebună de mine. Se tem de mine atât de tare, încât mă vor face una cu pământul din clipa în care le voi cădea în mâini. Pentru ei sunt urgia, spaima care-i bântuie noaptea.

— Cât trăiesc eu, nu vor pune mâna pe tine! o încredințează strămătușa.

Ioana își ațintește privirea în ochii mei, o privire aspră și întunecată, ca pentru a afla dacă am auzit și eu, în vorbele acestea sincere, ecoul unei făgăduieli cu totul deșarte.

*

Strămătușa crede că dacă o ia pe Ioana în tovărășia noastră, vorbește cu ea, îi potolește ardoarea religioasă și poate chiar o educă, fata se va lăsa convinsă cu timpul să poarte veșminte femeiești și tânăra luptătoare care a fost doborâtă din șaua calului alb la Compiegne se va preschimba, ca la împărtășanie, numai că pe dos, din vin tare în apă, devenind o tânără la locul ei între doamnele de companie, care ascultă de porunci, nu de dangătul clopotelor din biserici. Și poate că atunci vor uita de ea englezii, care ne cer să le predăm vrăjitoarea ucigașă, această ființă nici femeie, nici bărbat. Dacă nu vom avea să le oferim decât o domnișoară de companie pocăită și supusă, poate că asta-i va mulțumi și se vor duce mai departe în drumul lor săngeros.

În ce-o privește, Ioana e istovită de înfrângerile recente și de neliniștea pe care i-o trezește gândul că regele pe care l-a încoronat nu e demn de Sfântul Mir, că dușmanul pe care-l

pusese pe fugă s-a întors să o înfrunte și că misiunea pe care i-a încredințat-o Dumnezeu însuși devine din ce în ce mai puțin posibilă. Tot ceea ce a făcut-o să devină Sfânta Fecioară în fața oștirii ei adoratoare e pus sub semnul îndoielii. Și sub influența bunătății stăruitoare a strămătușii mele, redevine o fată stângace de la țară: fără nimic deosebit.

Desigur că toate domnișoarele de companie ale strămătușii vor să afle povestea acestei aventuri ce se sfârșește cu o înfrângere lentă, perfidă, iar acum că Ioana își petrece zilele împreună cu noi, învățând să fie o fată oarecare și nu Fecioara luptătoare, își găsesc curajul s-o întrebe.

— Cum de-ai fost așa de curajoasă? vrea să știe una dintre ele. De unde ai învățat să fii așa de curajoasă? În luptă, vreau să zic.

Întrebarea o face pe Ioana să zâmbească. Suntem cu totul patru fete tinere, așezate în iarbă pe malul șanțului de apărare al castelului, trândăvind ca niște copii. Soarele de iulie arde cu putere, iar pășunile dimprejurul castelului se văd în depărtare tremurând în arșița zilei; până și albinele sunt leneșe – zumzăie cât zumzăie, apoi se prăbușesc amuțite pe flori de parcă ar fi bete. Am ales să ne așezăm în umbra deasă a celui mai înalt turn; când și când auzim în spatele nostru, în apa sticloasă din șanț, gălgâitul slab al câte unui crap ce se ridică la suprafață.

Ioana stă cu picioarele rășchirate, ca un băietan, cu o mână muiată în apă și cu pălăria peste ochi. În coșul de lângă mine așteaptă niște cămăși pe jumătate cusute, pe care ar trebui să le tivim pentru copiii săraci din satul vecin, Cambrai. Însă domnișoarele de companie ocolesc munca de orice fel, Ioana nu se pricepe câtuși de puțin la cusut, iar eu am în mână prețiosul pachet de cărți de joc al strămătușii; le amestec, le tai și rămân cu privirea pierdută la ilustrațiile de pe ele.

— Știam că m-a chemat Dumnezeu, răspunde simplu Ioana. Și că El mă va apăra, așa că nu m-am temut deloc, nici măcar în cele mai crâncene bătălii. El m-a prevenit că voi fi rănită, dar că nu voi simți pic de durere, așa că am știut că voi putea lupta mai departe. Ba chiar mi-am prevenit soldații că voi fi rănită în ziua aceea. Am știut înainte să pornesc la luptă. Am știut pur și simplu.

— Auzi cu adevărat voci? o întreb eu.

— Dar tu?

Întrebarea e atât de frapantă, încât fetele se răsucesc iute și și ațintesc ochii asupra mea. Mă trezesc că roșesc sub privirea lor stăruitoare, de parcă aș fi făcut ceva rușinos.

— Nu! Nu!

— Atunci ce?

— La ce te referi?

— Ce auzi? Întreabă ea pe un ton firesc, ca și cum toți oamenii ar auzi câte ceva.

— Păi nu tocmai voci, răspund.

— Dar atunci ce auzi?

Arunc o privire în spate, de parcă m-aș aștepta ca peștii să se ridice la suprafața apei ca să tragă cu urechea.

— Când urmează să moară cineva din familia mea, aud un zgomot. Un zgomot aparte.

— Ce fel de zgomot? Întreabă Elizabeth, una dintre fete. Nu știam! Eu l-aș putea auzi?

— Tu nu faci parte din casa mea! răspund enervată. Desigur că nu l-ai auzi! Ar trebui să fii urmașa... și oricum, n-ai voie să vorbești niciodată despre treaba asta. De fapt, nici n-ar trebui să asculți! N-ar trebui să-ți spun!

— Ce fel de zgomot? Întreabă iarăși Ioana.

— Ca un cântec, răspund și o văd dând aprobator din cap, ca și cum ar fi auzit și ea cântece. Se spune că e glasul Melusinei, cea dintâi doamnă a Casei de Luxemburg, continuî în șoaptă. Se spune că era zeiță a apei și a ieșit din fluviu ca să devină soția celui dintâi duce, însă n-a putut să ducă traiul de muritoare. Se întoarce ca să jalească pierderea copiilor ei.

— Și când ai auzit-o?

— În noaptea când a murit surioara mea. Am auzit ceva și am știut pe dată că e Melusina.

— Dar de unde ai știut că-i ea? Întreabă în șoaptă cealaltă domnișoară de companie, de teamă să nu fie exclusă din conversație.

Ridic din umeri și Ioana zâmbește, ca pentru a întări că există unele adevăruri ce nu pot fi explicate.

— Am știut, pur și simplu. Parcă i-aș fi recunoscut vocea, parcă aș fi cunoscut-o dintotdeauna.

— E adevărat, știi pur și simplu, încuviințează Ioana. Dar de unde știi că vine de la Dumnezeu și nu de la diavol?

Stau la îndoială ce să răspund. Orice întrebare de natură

spirituală ar trebui să i-o adresez duhovnicului meu sau măcar mamei ori strămătușii. Însă cântecul Melusinei, fiorul rece de pe spinare și viziunile pe care le am uneori, în care îmi apar tot soiul de lucruri nevăzute – lucruri pe jumătate pierdute ce se topesc câteodată după un colț, un cenușiu mai luminos într-un amurg cenușiu, un vis prea limpede ca să fie uitat, o prevestire abia întrezărită, dar niciodată ceva ce să pot descrie –, aceste lucruri sunt prea firave pentru a le rosti cu glas tare. Cum aş putea întreba ce înseamnă ele, când nu pot nici măcar să le exprim în cuvinte? Cum aş putea îndura să le denumească cineva cu stângăcie sau, și mai rău, să încerce să le explice? E ca și cum aş vrea să cuprind în căușul palmelor apa verzuie din șanțul de apărare.

— N-am întrebat niciodată. Pentru că e un fleac. Ca atunci când intri într-o odaie în care e liniște, dar știi, îți dai seama că e cineva înăuntru. Nu auzi și nici nu vezi pe nimeni, ci știi pur și simplu. Așa e și cu ceea ce aud. Nu mă gândesc niciodată că ar fi un dar venit de la Dumnezeu sau de la diavol. Nu înseamnă nimic.

— Vocile mele vin de la Dumnezeu, spune cu siguranță deplină Ioana. Știu. Dacă n-ar fi adevărat, atunci aş fi pierdută cu totul.

— Așadar, poți ghici viitorul? mă întreabă Elizabeth copilăroasă.

Îmi strâng degetele pe cărțile de joc.

— Nu. Și cărțile astea nu folosesc la ghicitul viitorului, sunt doar pentru joc. Sunt simple cărți de joc. Eu nu ghicesc viitorul. Nu mi-ar îngădui strămătușa, chiar dacă m-aș pricepe.

— Ghicește-mi-l!

— Sunt simple cărți de joc, repet. Nu sunt ghicitoare.

— O, trage o carte pentru mine și ghicește-mi! îmi cere Elizabeth. Și Ioanei. Ce se va alege de ea? De bună seamă că vrei să știi ce se va întâmpla cu Ioana, nu?

— N-ar însemna nimic, îi spun Ioanei. Am adus cărțile doar ca să jucăm.

— Sunt foarte frumoase, observă ea. M-au învățat la curte să joc cu niște cărți la fel ca astea. Ce culori vii au!

I le dau, spunându-i cu invidie când o văd cum le răsfiră în mâinile ei bătătorite:

— Umblă cu binișorul cu ele, sunt foarte valoroase!

Demoiselle mi le-a arătat când eram mică și mi-a spus cum se numesc toate pozele. Mi le împrumută fiindcă-mi place foarte mult să joc cărți. Dar i-am promis că voi avea grijă de ele.

Ioana îmi dă pachetul înapoi și, cu toate că e grijulie și mâinile mele sunt pregătite să le primească, una dintre cărțile groase cade între noi, pe iarbă, cu fața în jos.

— O! îmi pare rău! exclamă Ioana ridicând repede cartea.

Simt ceva ca o șoaptă, ca o răsuflare răcoroasă de-a lungul șirei spinării. Pajiștea din fața mea și vacile ale căror cozi zvâcnesc alene în umbra copacilor îmi par foarte depărtate, ca și cum noi două am fi închise sub un clopot de sticlă, doi fluturi sub o cupă transparentă, într-o altă lume. Mă aud spunându-i:

— Acum ai face bine să te uiți la ea.

Ioana se uită la ilustrația pictată în culori vii, face ochii puțin mai mari și mi-o arată.

— Ce înseamnă?

Poza înfățișează un bărbat îmbrăcat în livrea albastră, atârnat cu capul în jos de un picior pe care-l ține întins, în timp ce piciorul celălalt stă îndoit, cu vârful degetelor lipite de cel întins, ca și cum ar dansa suspendat în aer, întors de-a-ndoaselea. Are mâinile la spate, una într-alta, ca pentru plecăciune; vedem amândouă cascada veselă a părului său albastru. Stă atârnat cu capul în jos și zâmbește.

— *Le Pendu*, citește Elizabeth. Ce îngrozitor! Ce înseamnă? O, de bună seamă, nu înseamnă că...?

Se întrerupe.

— Nu înseamnă că vei fi spânzurată, îi spun repede Ioanei. Așadar, să nu crezi așa ceva. E doar o carte de joc, nu poate să însemne una ca asta.

— Totuși, ce înseamnă? întreabă cealaltă, deși Ioana tace, de parcă n-ar fi cartea ei, n-ar fi soarta ei cea pe care refuz s-o prezic.

— Spânzurătoarea lui e formată de doi copaci care cresc, spun eu, trăgând de timp sub privirea solemnă a Ioanei, cu ochii ei căprui. Asta înseamnă primăvară, reînnoire și viață, nu moarte. Și omul stă în echilibru între cei doi copaci: e însuși centrul învierii.

Ioana dă din cap aprobator.

— Copacii i se înclină, iar el e fericit. Și privește: nu-i spânzurat de gât, ca să moară, ci legat de picior. Dacă ar vrea,

ar putea să se întindă și să se dezlege. Ar putea să se elibereze dacă ar vrea.

— Dar nu se eliberează, remarcă fata cealaltă. E ca un saltimbanc, un acrobat. Asta ce înseamnă?

— Înseamnă că se află acolo de bună voie, așteaptă de bună voie, îngăduind să fie suspendat în aer de un picior.

— Să fie o jertfă vie? rostește rar Ioana, folosind cuvintele liturghiei.

— Nu e răstignit, precizez iute – se pare că fiecare cuvânt pe care-l rostesc ne conduce la o altă formă de moarte. Asta nu înseamnă nimic.

— Nu, întărește ea. Sunt simple cărți de joc și jucăm un joc cu ele. *Spânzuratul* e o carte frumoasă. Pare fericit. Pare bucuros că atârna cu capul în jos la vreme de primăvară. Să te învâț un joc cu porunci pe care-l jucăm în Champagne?

— Da, îi răspund.

Întind mâna spre cartea Ioanei; ea o privește câteva clipe, după care mi-o înapoiază. Îi spun din nou:

— Sincer, nu înseamnă nimic.

Ea îmi zâmbeste cu zâmbetul ei curat, sincer și răspunde:

— Știu foarte bine ce înseamnă.

— Jucăm?

Mă apuc să bat cărțile și una se întoarce cu fața-n sus în mâinile mele.

— Acea chiar e o carte bună! observă Ioana. *La Roue de Fortune*.

Ridic cartea ca să i-o arăt.

— Roata norocului e cea care te poate ridica foarte sus sau te poate coborî foarte jos. Mesajul pe care îl transmite este să fim indiferenți față de victorie sau înfrângere, căci pe amândouă le aduce învârtirea roții.

— În ținutul meu, țăranii fac un semn care simbolizează roata norocului, spune Ioana. Trasează un cerc în aer cu degetul mare când se întâmplă ceva foarte bun sau foarte rău. Când cineva moștenește bani sau pierde o vacă foarte bună, ei fac așa. (Ridică un deget în aer și trasează un cerc.) Și spun ceva.

— O vrajă?

— Nu chiar vrajă, răspunde ea cu un zâmbet malițios.

— Dar ce?

— Spun *merde*², zice Ioana chicotind.

Cuvântul șocant mă face să mă tăvălesc de râs.

— Ce-i? Ce-i? întreabă o domnișoară de companie mai tânără decât noi.

— Nimic, nimic, răspund în timp ce Ioana continuă să râdă pe înfundate. Concetățenii Ioanei spun, pe bună dreptate, că totul se transformă în țărână și că omul nu poate face altceva decât să deprindă nepăsarea.

*

Viitorul Ioanei se află în cumpănă, atârnă de un fir de păr, ca Spânzuratul din cărțile de joc. Întreaga mea familie – tatăl meu, Pierre, contele de St Pol, unchiul meu, Louis de Luxemburg și unchiul meu preferat, John de Luxemburg – toți sunt aliați cu englezii. Din reședința noastră, castelul de la St Pol, tata îi scrie fratelui său John și-i poruncește, în calitate de cap al familiei noastre, s-o predea pe Ioana englezilor. Însă Demoiselle, strămoșușă mea, insistă s-o ținem la noi, ferită de primejdii, și unchiul John încă stă la îndoială.

Englezii îi cer să le dea prizoniera și, întrucât ei stăpânesc cea mai mare parte a Franței, iar aliatul lor, ducele de Burgundia stăpânește aproape tot restul, de obicei spusele lor se înfăptuiesc. Soldații lor de rând s-au lăsat în genunchi pe câmpul de luptă ca să înalțe rugăciuni de mulțumire și au plâns de bucurie când a fost prinsă Fecioara. În mintea lor nu există nicio îndoială că, fără ea, armata franceză, dușmanii lor dintotdeauna vor redeveni o adunătură de coate-goale, cum erau înainte de apariția Ioanei.

Ducele de Bedford, regentul englez care domnește asupra pământurilor britanice din Franța – cuprinzând aproape tot nordul țării –, îi trimite zilnic scrisori unchiului meu în care face apel la loialitatea acestuia față de stăpânirea britanică, la îndelungata lor prietenie și îi promite bani. Îmi place să aștept apariția crainicilor englezi, care vin îmbrăcați în livrea elegantă a ducelui de viță regească, pe cai frumoși. Toți spun că ducele e un om măreț și foarte iubit, cel mai însemnat om din Franța, pe care nu e deloc bine să-l superi; însă deocamdată, unchiul ascultă de Demoiselle, mătușă lui, și nu le predă prizoniera.

² Rahat (în fr., în orig.) (n.t.).

Unchiul se așteaptă să vină de la curtea franceză o ofertă de răscumpărare – în fond, aceasta îi datorează loanei însăși existența –, dar curtea franceză, ciudat, păstrează tăcerea, chiar și după ce unchiul le-a trimis o scrisoare în care le aduce la cunoștință că Fecioara se află în mâinile sale și e pregătită să se întoarcă la curtea regelui ei și să lupte iarăși în armata acestuia. Având-o pe Ioana în frunte, oștirea franceză ar putea să pornească iarăși împotriva englezilor și să biruie. De bună seamă că nobilii vor trimite o avere pentru a o aduce înapoi, nu?

— Curtea franceză n-o vrea, îi spune unchiului strămătușă.

Se află amândoi la o cină privată; cina cea mare, pentru întreaga casă, a fost luată în sala de mese, iar ei doi au șezut în fața oamenilor din suita unchiului, au gustat puțin din felurile de mâncare, apoi le-au dat mai departe favoriților, în semn de apreciere. Acum stau tihniți la o măsuță așezată în fața căminului, în odăile personale ale strămătușii, serviți de slujitorii ei. Eu trebuie să stau în picioare, împreună cu altă doamnă de companie, pe toată durata servirii cinei, cu misiunea de a-i supraveghea pe servitori și de a-i chema după nevoie, ținându-mi mâinile împreunate modest și fără să aud nimic. Desigur că ascult tot ce se vorbește!

— Ioana a făcut din tânărul prinț Charles un bărbat în toată firea. Nu era nimic înainte să vină ea, mânăta de o viziune, și să facă din el un rege. L-a învățat să-și revendice moștenirea. L-a transformat pe susținătorii săi într-o armată și a făcut acea armată să învingă. Dacă i-ar fi ascultat sfatul așa cum a ascultat ea vocile pe care le aude, i-ar fi alungat pe englezi din aceste ținuturi, înapoi pe insulele lor învăluite în ceață, și am fi scăpat de ei pentru totdeauna.

Unchiul zâmbește.

— O, milady, draga mea mătușă! Acest război durează de aproape o sută de ani. Chiar crezi că se va termina pentru că o fată venită de cine știe unde aude voci? Francezii n-ar reuși nici în ruptul capului să-i alunge pe englezi, care s-au opus mereu să plece și se vor opune mereu. Aceste pământuri le aparțin de drept – le-au moștenit cu adevărat, și le-au cucerit deopotrivă. Nu le trebuie decât curajul și tăria de a le păstra, iar John, ducele de Bedford, va avea grijă de asta.

Aruncă o privire spre paharul lui de vin, iar eu pocnesc din degete ca paharnicul să-i mai toarne vin roșu. Pășesc înainte ca

să țin paharul în timp ce omul toarnă, apoi îl așez pe masă cu grijă. Se folosește sticlărie fină; unchiul e bogat, iar strămătușa are întotdeauna doar tot ce-i mai bun.

— Chiar dacă regele englez e un copilandru, asta nu influențează cu nimic siguranța regatului, căci unchiul său Bedford îi e credincios aici, iar celălalt unchi, ducele de Gloucester, îi e credincios în Anglia. Bedford are curajul și aliații necesari ca să păstreze pământurile englezești de aici și cred că-l vor împinge pe Delfin tot mai mult spre sud. Îl vor împinge până-n mare. Fecioara și-a avut momentul ei de glorie, un moment de glorie remarcabil, dar în cele din urmă englezii vor câștiga războiul și vor stăpâni pământurile care li se cuvin de drept, iar lorzii noștri care au jurat acum să le stea împotrivă își vor pleca genunchii și-i vor sluji.

— Nu cred, răspunde cu neclintire strămătușa. Englezii sunt îngroziți de ea. Spun că e de neînfrânt.

— Nu mai e deloc așa, observă unchiul. Căci iată, e prizonieră și porțile temniței nu se deschid singure! Englezii știu acum că e o simplă muritoare. Au văzut-o cu o săgeată în coapsă, în fața zidurilor Parisului, când oastea ei a făcut stânga-mprejur și a părăsit-o. Francezii înșiși le-au arătat englezilor că poate fi doborâtă și abandonată.

— Dar n-o vei da englezilor! afirmă strămătușa. Ne-am pierde onoarea pentru totdeauna, în fața lui Dumnezeu și a lumii.

Unchiul se apleacă spre ea ca să-i spună tainic:

— Chiar atât de în serios o iei? Chiar crezi că e mai mult decât o șarlatancă? Chiar crezi că e mai mult decât o fată de la țară care vorbește fără noimă? Știi că aș putea găsi altele șase ca ea?

— Ai putea găsi șase care pretind că sunt ca ea, dar una ca ea, nu. Cred că e o fată deosebită. Cu adevărat asta cred, nepoate. O simt cu tărie.

El tace câteva clipe, ca și cum ceea ce simte ea, deși e femeie, merită luat în seamă.

— Ai avut o vedenie a izbânzii ei? O prevestire?

Ea șovăie puțin, apoi clatină iute din cap.

— Nimic limpede, însă chiar și așa, îți cer cu stăruință să o apărăm.

El tace, nedorind s-o contrazică. Demoiselle de Luxemburg este capul familiei noastre. Tatăl meu va moșteni titlul la

moartea ei; dar ea stăpânește de asemenea pământuri întinse, care sunt numai ale ei și pe care le poate lăsa prin testament oricui alege. Unchiul John e nepotul preferat; ca urmare, își face speranțe și nu vrea s-o supere.

— Francezii vor trebui să plătească bani frumoși în schimbul ei, spune unchiul. N-am de gând să pierd bani cu ea. Merită o răscumpărare regească și francezii o știu.

Strămătușa încuviințează din cap și spune:

— Îi voi scrie Delfinului Charles și el o va răscumpăra. Mă va asculta indiferent ce i-ar spune sfetnicii, deși favoriții lui îl fac să se răzgândească de la o zi la alta, ca o frunză purtată de vânt. Dar eu sunt nașa lui. E o chestiune de onoare, îi datorează Fecioarei tot ce a devenit.

— Foarte bine, dar fă-o neîntârziat. Englezii sunt foarte stăruitori și nu vreau să-l supăr pe ducele de Bedford. E un om puternic și e drept, cel mai bun conducător al Franței la care am putea spera. Dacă ar fi francez, ar fi iubit din toată inima.

— Da, dar nu e! răspunde strămătușa râzând. E regentul englez și ar trebui să se întoarcă pe insula lui ploioasă, la nepotul lui, sărmanul rege, să facă împreună tot ce pot cu regatul lor și să ne lase pe noi să conducem Franța.

— Pe noi? întreabă unchiul, ca pentru a o întreba dacă e de părere că familia noastră, care numără deja peste șase conți ce domnesc în provinciile lor, precum și rubedenii ale sfinților împărați romani, ar trebui să numere și regi ai Franței.

— Pe noi, repetă ea liniștită, cu un surâs.

*

A doua zi merg cu Ioana în micuța capelă a castelului și îngenunchez lângă ea pe treptele din fața altarului. Se roagă timp de un ceas cu înfocare, cu capul plecat; apoi vine preotul și ține liturgia, iar Ioana primește anafura și vinul. O aștept în spatele bisericii. Ioana e singura persoană din câte cunosc care se împărtășește în fiecare zi, de parcă anafura și vinul ar fi pentru ea micul dejun. Mama mea, care e mai evlavioasă decât mulți, ia împărtășania doar o dată pe lună. Ne întoarcem împreună în odăile strămătușii, pășind pe covorul de ierburi răspândite pe jos care ne foșnesc sub tălpi. Ioana râde de mine văzând că trebuie să-mi plec capul ca să pot trece, cu boneta mea înaltă, conică, pragul ușilor scunde.

— E foarte frumoasă, dar nu mi-ar plăcea să port așa ceva, spune ea.

Mă opresc și fac o piruetă în fața ei, scăldată în lumina puternică a soarelui ce pătrunde prin ambrazuri. Rochia mea are culori minunate: fusta albastru închis și juponul de un turcoaz mai intens se ridică umflându-se pe sub cingătoarea lată, legată strâns deasupra mijlocului. Din vârful bonetei conice înalte de pe capul meu, vâlul albastru deschis mi se revarsă pe spate, ascunzându-mi părul bălai și totodată punându-l în valoare. Întind brațele în lături ca să-i arăt mânecile triumphiulare bogate, tivite cu cea mai frumoasă broderie din fir de aur, și-mi ridic poala rochiei ca să-mi vadă pantofii stacojii cu vârful întors.

— Dar cu așa o rochie nu poți să muncești, să călărești, ba nici măcar să fugi! spune ea.

— Nici nu e făcută pentru călărie, muncă sau alergat, răspund cu chibzuială. E făcută ca să mă laud cu ea. Rochia arată lumii că sunt tânără, frumoasă și bună de măritiş. Arată că avuția tatălui meu e atât de mare, încât pot să port fir de aur la mâneci și vâl de mătase la bonetă. Arată că sunt prin naștere nobilă, astfel încât am dreptul să port catifea și mătase, nu lână, ca o fată săracă.

— N-aș suporta să fiu expusă în așa veșminte!

— Nici nu ți s-ar îngădui, subliniez cu nepolitețe. Trebuie să porți veșmintele potrivite cu locul ce ți se cuvine în viață; trebuie să te supui rânduielilor și să porți cafeniu și cenușiu. Chiar ai crezut că ești destul de însemnată încât să porți hermină? Îți vrei înapoi mantia din fir de aur? Se spune că în bătlie aveai o ținută la fel de aleasă ca a oricărui cavaler. Pe atunci te îmbrăcai ca un nobil. Se spune că-ți plăcea frumosul tău stindard, armura ta lustruită și, peste ea, mantia aleasă, din fir de aur. Se spune că te-ai făcut vinovată de păcatul vanității.

Ea roșește și se apără:

— Trebuia să fiu văzută în fruntea armatei mele.

— Fir de aur?

— Trebuia să-l slăvesc pe Dumnezeu.

— Oricum ar fi, n-ai primi o bonetă ca asta dacă ai îmbrăca veșminte femeiești. Ai purta una mai modestă, ca doamnele de companie, nu atât de înaltă sau de greoaie, ci o simplă bonetă îngrijită care să-ți acopere părul. Și ai putea să porți pe sub rochie cizmele, ți-ai putea păstra ușurința mersului. Nu vrei,

Ioana, să încerci să porți rochie? Atunci n-ai mai putea fi acuzată că porți veșminte de bărbat. E semn de erezie ca femeia să se îmbrace bărbătește. Ce-ar fi să îmbraci o rochie? Atunci nu s-ar mai putea spune nimic împotriva ta. O rochie modestă?

Ea clatină din cap și răspunde simplu:

— Sunt juruită. Juruită lui Dumnezeu. Iar când regele mă cheamă, trebuie să fiu gata să iau din nou arma în mână. Sunt oștean, nu doamnă de companie. Mă voi îmbrăca precum un oștean. Iar regele meu mă va chema, dintr-o zi într-alta.

Arunc o privire în urma noastră: un paj care duce un urcior cu apă caldă se află destul de aproape ca să ne audă. Aștept până când înclină capul în semn de plecăciune și trece pe lângă noi, apoi îi spun încet:

— Taci! Nici n-ar trebui să-l numești rege.

Ea râde, ca și cum nu s-ar teme de nimic.

— L-am dus să fie încoronat, am stat sub propriul meu stindard în catedrala de la Reims când a fost miruit cu mirul lui Clovis³. L-am văzut înfățișat poporului său, cu coroana pe cap. Desigur că e regele Franței: e încoronat și miruit!

— Englezii despică limba celor care spun așa ceva, îi amintesc. Asta, la prima greșală. A doua oară te însemnează cu fierul roșu pe frunte, ca să porți stigmatul pe viață. Regele englez Henric al VI-lea trebuie numit regele Franței, iar celui pe care-l numești regele francez trebuie să i se spună Delfinul, numai Delfinul, niciodată altfel.

Ea râde, sincer amuzată și exclamă:

— Nu trebuie să i se spună nici măcar francez! Marele vostru duce de Bedford susține că trebuie să poarte titlul de armagnac. Dar marele duce de Bedford tremura de frică și alerga prin Rouen să strângă oaste când am ajuns eu lângă zidurile Parisului cu armata franceză – da, o voi spune! cu armata franceză – ca să recuceresc capitala noastră pentru regele nostru, un rege francez. Și a fost cât pe ce s-o cucerim!

Îmi acopăr urechile cu palmele.

— Refuz să te ascult. N-ar trebui să vorbești așa! Voi fi biciuită dacă te ascult.

Pe dată, Ioana îmi ia mâinile, pocăită.

— Ah, Jacquetta, nu vreau să-ți aduc necazuri! Uite, nu mai

³ Clovis I (aprox. 466-511), primul rege al francilor, care a unit toate triburile francilor sub un singur domnitor. (n.t.).

spun nimic. Dar trebuie să înțelegi că le-am adus englezilor jigniri mult mai grave decât rostirea unor simple cuvinte. Am folosit săgeți, ghiulele de tun, berbeci și puști împotriva lor! Englezii nu-și vor bate capul cu cuvintele pe care le-am spus și cu pantalonii pe care-i port. I-am înfrânt și am arătat lumii întregi că n-au niciun drept asupra Franței. Am condus o armată împotriva lor și i-am învins de nenumărate ori!

— Nădăduiesc că nu vor pune mâna pe tine și nu te vor interoga niciodată. Nici despre vorbe rostite, nici despre săgeți sau tunuri.

La gândul ăsta pălește puțin.

— Așa sper și eu, Doamne! Dumnezeuule îndurător, așa sper și eu!

— Strămătușa îi scrie Delfinului, îi spun pe un ton foarte scăzut. S-a discutat aseară, la cină. Îi va scrie Delfinului și îl va invita să te răscumpere. Iar unchiul meu te va încredința fran... armagnacilor.

Ea înclină capul, îi văd buzele mișcându-se într-o rugăciune. Spune încrezătoare:

— Regele meu va trimite după mine. Fără doar și poate, mă va chema lângă el și atunci ne vom putea reîncepe bătlăile.

*

În august, arșița se întetește și mai tare; în fiecare după-amiază, strămătușa se odihnește în odaia ei, pe un pat de zi cu baldachinul ușor, din mătase, îmbibat în apă cu levănțică, cu obloanele închise proiectând umbre întretăiate pe pardoseala de piatră. Îi place să-i citesc cu glas tare, în timp ce ea stă întinsă, cu ochii închiși și cu mâinile împreunate pe talia înaltă a rochiei, ca și cum ar fi o efigie sculptată într-un mormânt umbros. Își scoate boneta conică înaltă, cu coarne, pe care o poartă întotdeauna și-și răsfiră părul lung, încărunțit pe pernele brodate, răcoroase. Îmi dă cărți din biblioteca ei, cu povești de dragoste neasemuite, trubaduri și doamne în hățișurile pădurilor, iar într-o după-amiază îmi pune în mână o carte și spune:

— Citește-mi din asta azi.

E copiată de mână, în franceza veche, și mă poticnesc în cuvinte. Lectura e dificilă: ilustrațiile de pe margini sunt ca niște ramuri cu spini și florile se strecoară printre literele, iar

cărturarul care a copiat fiecare slovă are la rândul său o caligrafie înflorită, pe care mi-e greu s-o descifrez. Totuși, povestea se conturează treptat. E povestea unui cavaler care străbate călare o pădure întunecoasă și se rătăcește. Aude sunetul apei și se îndreaptă spre ea. Într-un luminiș scăldat de lumina lunii vede un havuz alb și o fântână țâșnitoare susurând, iar în apă se află o femeie nespus de frumoasă, cu pielea mai albă decât albeața marmurei și cu părul mai negru decât văzduhul nopții. Se îndrăgostește de ea pe dată și ea de el, apoi cavalerul o duce la castel și o ia de soție. Ea pune o singură condiție: s-o lase singură o dată, în fiecare lună, să se scalde.

— Cunoști povestea? mă întreabă strămătușa. Ți-a vorbit tatăl tău despre ea?

— Am auzit ceva asemănător, spun cu prudență.

Luțea cu care strămătușa se înfurie pe tatăl meu e renumită și nu știu dacă să îndrăznesc a spune că, după câte cred, povestea e legenda întemeierii casei noastre.

— Ei bine, acum citești adevărata poveste, spune ea închizând ochii la loc. E vremea să afli. Continuă.

Tinerii soți sunt mai fericiți decât oricare alții din lume și oamenii vin de pretutindeni să-i viziteze. Li se nasc copii: fete frumoase și băieți cu fire aprigă.

— Fii, șoptește pentru sine strămătușa. Ce bine ar fi dacă o femeie ar putea zămisli fii prin puterea dorinței, dacă ei ar fi așa cum și-i dorește...

Deși anii trec, soția nu-și pierde niciun strop din frumusețe, iar curiozitatea soțului crește tot mai mult. Într-o bună zi, nu mai poate îndura misterul scăldătorii ei tainice; se strecoară pe furiș la locul unde se scaldă și o pândește. Strămătușa ridică mâna și mă întreabă:

— Știi ce vede?

Ridic ochii de pe carte, cu degetul sub ilustrația ce-l înfățișează pe bărbat trăgând cu ochiul printre scândurile pereților care împrejmuiesc scăldătoarea. În prim-plan e femeia în bazin, cu frumoasele-i plete șerpuind pe umerii albi. Iar în apă lucește... coada ei cu solzi mari.

— E pește? întreb în șoaptă.

— E o ființă din altă lume, nu din asta, răspunde încet strămătușa. A încercat să trăiască precum o femeie obișnuită, însă unele femei nu pot duce o viață de rând. A încercat să

urmeze obiceiurile celor mulți, însă unele femei nu pot călca pe calea asta. Trăim într-o lume a bărbaților, Jacquetta, și unele femei nu pot pași în ritmul tobei bătute de bărbat, înțelegi?

Nu înțeleg, firește. Sunt prea tânără ca să înțeleg că un bărbat și o femeie pot să se iubească unul pe altul cu atâta ardoare, încât inimile lor bat ca una și totuși să știe că sunt profund, iremediabil diferiți.

— În sfârșit, poți citi mai departe. Nu mai e mult.

Soțul nu poate răbda gândul că soția lui e o făptură stranie. Ea nu poate să-l ierte pentru că a pândit-o. Îl părăsește, luându-și cu ea frumoasele fiice, iar el rămâne să trăiască doar cu fiii lor și cu inima frântă. Dar la moartea lui, ca la moartea oricărui membru al casei noastre, soția lui, Melusina, frumoasa care era o ondină, o zeiță a apei, se întoarce la el, iar el o aude jelind pe zidurile castelului după copiii pe care i-a pierdut, după soțul pe care încă-l mai iubește și după lumea în care nu există loc pentru ea.

Închid cartea; se lasă o tăcere atât de lungă, încât îmi spun că strămătușa a adormit.

— Unele femei din familia noastră au darul profeției, rostește încet strămătușa. Unele dintre ele au moștenit de la Melusina puteri ce țin de celălalt tărâm, în care trăiește ea. Unele dintre noi suntem fiicele ei, moștenitoarele ei.

Abia mai îndrăznesc să respir, atât de tare îmi doresc să continue să-mi vorbească.

— Jacquetta, crezi că ai putea fi una dintre aceste femei?

— S-ar putea să fiu, răspund în șoaptă. Așa nădăjduiesc.

— Trebuie să ascuți, spune ea blând. Să ascuți tăcerea, să observi tot ce nu se vede. Și să fii pregătită. Melusina își schimbă forma, ca argintul viu, se poate preschimba din ceva în altceva, ca și cum ar curge. Ai putea-o vedea oriunde, căci e ca apa. Sau s-ar putea să-ți vezi doar propria imagine oglindită în undele unui pârau, deși îți încordezi văzul ca s-o cauți în adâncurile verzi.

— Îmi va fi călăuză?

— Trebuie să-ți fii tu singură călăuză, dar s-ar putea s-o auzi când îți vorbește. (Tace câteva clipe.) Adu-mi caseta cu bijuterii.

Face semn spre marele cufăr de la picioarele patului. Ridic capacul scârțâitor și găsesc înăuntru, alături de rochiile învelite în mătase pudrată, o cutie mare din lemn. O scot. Cutia are

multe sertare, fiecare plin cu giuvaierurile neprețuite ale strămătușii.

— Uită-te în sertarul cel mai mic, îmi spune ea.

Găsesc sertarul. Înăuntru e un săculeț de catifea neagră.

Dezleg șiretul cu ciucuri, desfac gura săculețului și-mi cade în palmă o brățară grea din aur, încărcată cu vreo două sute de talismane mici, fiecare întruchipând altceva. Văd o corabie, un cal, o stea, o lingură, un bici, un șoim, un pinten...

— Când vrei să afli un lucru foarte, foarte important, alegi două sau trei dintre talismane – talismanele reprezentând ceea ce ar putea să fie, alegerile aflate în fața ta. Îl legi pe fiecare de o sfoară și apoi le dai drumul într-un râu, râul aflat cel mai aproape de casa ta, cel pe care-l auzi noaptea, când amuțește totul în afară de glasul apelor. Le lași așa până la craiul-nou, iar atunci tai toate sforile, în afară de una, pe care o scoți din apă ca să-ți vezi viitorul. Râul îți va da răspunsul. Râul îți va spune ce să faci.

Înclin capul afirmativ. Brățara din mâna mea e rece și grea, fiecare amuletă întruchipând o alegere, o posibilitate, o greșeală în așteptare.

— Iar atunci când vrei ceva, du-te la râu și șoptește-i dorința ta, ca pe o rugăciune. Când blestemi pe cineva, scrie blestemul pe o foaie de hârtie și dă drumul hârtiei să plutească pe râu, ca o bărcuță de hârtie. Apa ți-e aliata, prietena, stăpâna. Înțelegi?

Dau din cap, deși nu înțeleg.

— Când blestemi pe cineva... (Se oprește și oftează, de parcă ar fi ostenit.) Ai grijă cu cuvintele, Jacquetta, mai cu seamă în cazul blestemelor. Spune numai ceea ce gândești cu adevărat și ai grijă să blestemi omul care trebuie. Căci poți să fii sigură: când slobozi în lume astfel de vorbe, ele pot ajunge prea departe – ca o săgeată, un blestem poate să treacă dincolo de ținta ta și să facă rău altcuiva. Femeia înțeleaptă blestemă foarte cumpătat.

Mă apucă un tremurat, deși în cameră e foarte cald.

— Te voi învăța mai multe, îmi promite ea. Asta e moștenirea ta, fiindcă ești cea dintâi născută dintre fete.

— Băieții nu știu? Fratele meu Louis?

Ea deschide pe jumătate ochii lenevoși și-mi zâmbeste.

— Bărbații stăpânesc lumea pe care o cunosc. Tot ce cunosc, bărbații iau în stăpânire. Tot ce învață revendică pentru ei înșiși.

Sunt ca alchimiștii care caută legile ce conduc lumea și apoi vor să le stăpânească și să le țină secrete. Ascund la pieptul lor tot ce descoperă, dau cunoașterii forma propriei lor imagini egoiste. Nouă, femeilor, ce ne rămâne în afară de tărâmul necunoscutului?

— Dar femeile nu pot să ocupe un loc important în lume? Tu ocupi, strămătușă, iar Iolanda de Aragon e numită „regina celor patru regate”. Eu nu voi stăpâni pământuri întinse, ca tine și ca ea?

— S-ar putea. Te previn însă că femeia care caută să obțină mari puteri și averi are de plătit un preț mare. Poate că vei fi o femeie măreață, ca Melusina, ca Iolanda sau ca mine, dar vei fi ca toate femeile: stingheră în lumea bărbaților. Vei face tot ce-ți va sta în putință – poate vei dobândi putere printr-o căsătorie bună sau o moștenire bună dar vei descoperi mereu că drumul de sub tălpile tale e dur. În cealaltă lume... ei, cine știe cum e cu cealaltă lume? Poate că locuitorii ei te vor auzi și poate că-i vei auzi și tu pe ei.

— Ce voi auzi?

— Știi, răspunde ea zâmbind. Deja auzi.

— Glasuri? Întreb cu gândul la Ioana.

— Poate.

*

Treptat, arșița aprigă a verii începe să se domolească și în septembrie se face mai răcoare. Copacii din falnica pădure ce împrejmuește lacul își schimbă culoarea, dintr-un verde obosit într-un galben uscat, iar rândunelele dau ocol turnurilor castelului în fiecare seară, ca pentru a-și lua rămas-bun până la primăvara următoare. Se fugăresc unele pe altele în jurul turnurilor într-o suită amețitoare, ca un vâl fluturat în timpul dansului. Nenumăratele șiruri de viță-de-vie se îngreunează de rod și țărâncile ies în fiecare zi cu mânecele suflecate pe brațele voinice și culeg la nesfârșit fructele în coșuri mari de nuiiele, pe care bărbații le saltă în căruțe și le duc la teasc. În sat plutește amețitor mirosul strugurilor și al vinului ce fermentează, poala tuturor rochiilor e pătată cu albastru și tălpile sătenilor sunt violet; se spune că va fi un an bun, bogat și rodnic. Când doamnele de companie și cu mine străbatem satul călare, țărânii ne cheamă să gustăm mustul slab, acrișor și acidulat și

râd de strâmbăturile noastre.

Strămătuşa nu mai şade cu spinarea dreaptă în jilt, veghindu-şi femeile şi, dincolo de ele, castelul şi pământurile unchiului, cum făcea la începutul verii. Pe măsură ce soarele îşi pierde puterea, şi ea pare să devină tot mai palidă şi mai rece. Stă lungită de la jumătatea dimineţii până la începutul serii şi se ridică de pe pat doar ca să meargă cu unchiul în sala cea mare, înclinând capul ca răspuns la salutarile răsunătoare ale oamenilor care ridică privirea spre stăpânul şi stăpâna lor şi bat cu mânerul pumnalelor în mesele de lemn.

Ioana se roagă pentru ea, pomenindu-i numele, la liturghia zilnică de la biserică, dar eu, copilăroasă, accept pur şi simplu noul ritm al zilelor strămătuşii, mă aşez lângă ea după-amiaza să-i citesc şi aştept să-mi vorbească despre rugăciunile plutind ca nişte bărcuţe de hârtie pe apele fluviilor care curgeau către mare înainte să mă nasc eu. Îmi cere să întind cărţile de joc din pachetul ei şi mă învaţă denumirea şi înţelesul fiecăreia.

— Acum ghiceşte-mi, spune ea într-o zi şi atinge o carte cu degetul ei slab. Asta ce e?

Întorc cartea cu faţa în sus. Silueta Morţii, întunecată, se înfăţişează privirilor noastre cu chipul ascuns în umbra glugii, cu coasa sprijinită de umărul cocoşat.

— Aşa deci, spune strămătuşa. Ai venit în sfârşit, prietenă? Jacquetta, du-te şi spune-i unchiului tău să vină la mine.

*

Îl conduc în odaia ei. Unchiul îngenunchează lângă pat. Ea îşi lasă mâna pe creştetul lui, ca pentru a-l binecuvânta, apoi îl împinge cu blândeţe.

— Nu suport vremea asta! îi spune ea supărată, de parcă zilele tot mai reci ar fi vina lui. Cum suporti să trăieşti aici? E la fel de frig ca în Anglia şi iernile ţin o veşnicie! Voi pleca înspre sud. Voi pleca în Provenţa.

— Eşti sigură? întreabă el. Credeam că eşti obosită. N-ar trebui să te odihneşti aici?

Ea pocneşte din degete enervată şi spune poruncitor:

— Mi-e prea frig. Poţi să porunceşti să mă însoţească o gardă şi voi pune să mi se căptuşească litiera cu blănuri. Mă voi întoarce la primăvară.

— Dar de bună seamă că ai avea mai mult confort aici,

sugerează el.

— Mi s-a năzărit să mai văd Ronul o dată. În plus, am treburi de rânduie.

E imposibil s-o contrazică cineva pe Demoiselle; peste câteva zile, marea ei litieră e trasă în fața ușii, cu grămezi de blănuri pe pat, cu un vas de alamă plin cu tăciuni încinși pentru încălzitul mâinilor, cu podeaua acoperită de cărămizi încinse în cuptor ca să-i țină de cald, și toată suflarea casei se înșiră ca să-și ia rămas-bun.

Strămătușa îi dă mâna loanei, apoi ne sărută pe mătușa Jehanne și pe mine. Unchiul o ajută să urce în litieră, iar ea îl prinde strâns de braț cu mâna-i slabă, cerându-i:

— Ai grijă de Fecioară! Nu lăsa să ajungă pe mâna englezilor. Ți-o poruncesc!

El înclină capul și spune doar:

— Întoarce-te cât mai curând la noi!

Soția lui, a cărei viață e mai ușoară când marea doamnă se află în altă parte, se apropie ca s-o învelească și să-i sărute obraji palizi, reci, însă Demoiselle de Luxemburg mă cheamă pe mine, îndoindu-și degetul numai piele și os.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, Jacquetta! Vei ține minte toate câte te-am învățat. Și vei ajunge departe, urmează ea zâmbindu-mi. Mai departe decât îți poți închipui.

— Dar te voi vedea la primăvară, nu?

— Îți voi trimite cărțile mele. Și brățara.

— Și la primăvară vei veni la St Pol, în vizită la părinții mei?

Surâsul ei îmi spune că n-o voi mai revedea.

— Dumnezeu să te binecuvânteze! mai rostește ea o dată.

Apoi trage draperiile litierei, ca să se apere de aerul rece al dimineții, și cavalcada o pornește pe poartă.

*

Într-o noapte de noiembrie, mă trezesc în întuneric, mă ridic în capul oaselor în patul pe care-l împart cu Elizabeth, domnișoara de companie, și ascult. Parcă m-ar striga cineva pe nume cu un glas dulce, foarte înalt și foarte subțire. În clipa următoare sunt sigură că aud pe cineva cântând. Oricât de straniu mi se pare, sunetele vin de dincolo de fereastra noastră, deși ne aflăm sus, în turnul castelului. Îmi arunc mantia peste cămașa de noapte, mă duc la fereastră și mă uit prin spațiul

îngust dintre obloanele de lemn. Afară nu se vede nicio lumină; câmpurile și pădurile din jurul castelului sunt negre ca lâna împâslită, nu răzbate nimic în afară de bocetul acela limpede – nu e cântec de privighetoare, deși se aude la fel de înalt și de pur, nici țipăt de bufniță, căci e prea melodios și continuu, ca glasul unui băiat corist. Mă întorc la pat și o scutur pe Elizabeth, trezind-o.

— Auzi?

Ea nici nu se deșteaptă; îmi spune doar, pe jumătate adormită:

— N-aud nimic. Lasă-mă, Jacquetta, dorm.

Dușumeaua de piatră e rece ca gheața sub tălpile mele goale.

Sar înapoi în pat și-mi strecur tălpile reci în locul cald de lângă Elizabeth. Ea scoate un ușor mormăit, deranjată, și se întoarce pe cealaltă parte depărtându-se de mine, iar eu, deși îmi spun că voi asculta glasurile, stând aici la căldură, adorm.

*

Șase zile mai târziu mi se spune că strămătușa mea, Jehanne de Luxemburg, a murit în somn, în ceasul cel mai întunecat al nopții, la Avignon, pe malul marelui fluviu Ron. Și atunci știu a cui voce am auzit-o cântând în jurul turnurilor.

*

Imediat ce a aflat ducele englez de Bedford că Ioana și-a pierdut cea mai mare protectoare, l-a trimis pe judecătorul Pierre Cauchon, cu o trupă de soldați, să-i negocieze răscumpărarea. Fecioara e chemată să se înfățișeze înaintea unei comisii de judecată a bisericii, sub acuzația de erezie. Sume imense de bani trec dintr-o mână într-alta: soldatul care a doborât-o de pe cal primește douăzeci de mii de livre, unchiului meu îi vor fi plătite zece mii de franci, însoțite de urările de bine ale regelui Angliei. Unchiul nu ascultă de soția lui, care se roagă ca Ioana să rămână la noi. Eu sunt prea neînsemnată ca să mi se audă măcar vocea, așa că trebuie să privesc în tăcere cum unchiul cade la înțelegere ca Ioana să fie încredințată bisericii pentru interogatoriu.

— N-o dau englezilor, îi spune soției lui. Așa cum m-a rugat Demoiselle – și n-am uitat –, n-am dat-o pe mâna englezilor. Am încredințat-o doar bisericii. Astfel va putea să-și spele numele de

toate acuzațiile care i se aduc. Va fi judecată de oamenii lui Dumnezeu. Dacă e nevinovată, o vor declara nevinovată și va fi eliberată în scurtă vreme.

Ea îl privește lipsită de expresie, de parcă ar fi văzut moartea sub chipul lui, iar eu mă întreb dacă unchiul chiar crede o asemenea absurditate sau se gândește că noi, femei fiind, suntem într-atât de neghioabe încât să credem că slujitorii unei biserici dependente de englezi, cu episcopi numiți de englezi, le vor spune stăpânilor lor, de la care își primesc leafa, că fata care a ridicat întreaga Franță împotriva lor e o fată obișnuită, poate doar puțin cam gălăgioasă și obraznică, și că ar trebui să i se dea penitență trei Născătoare și să fie trimisă înapoi la țară, la mama și tatăl ei, la vacile ei. Îndrăznesc să întreb doar:

— Milord, cine îi va spune loanei?

— Știe deja, răspunde el peste umăr, gata să iasă din sală ca să-și ia rămas-bun de la Pierre Cauchon la poarta cea mare. Am trimis un paj să-i spună să se pregătească. Va pleca chiar acum cu trimișii.

În clipa în care îi aud cuvintele mă umple o groază năprasnică, o furtună de presimțiri; o rup la fugă și gonesc ca pentru a-mi salva propria viață. Nici măcar nu mă duc spre odăile femeilor, unde pajul a găsit-o între timp pe loana ca să-i spună că va fi dată englezilor. Nu fug spre vechea ei celulă, gândindu-mă că s-a dus acolo ca să-și ia mica desagă cu lucruri – lingura de lemn, pumnalul cel ascuțit, cartea de rugăciuni pe care i-a dăruit-o strămătușa mea. Gonesc în schimb pe scara șerpuitoare până la primul cat de deasupra sălii mari, iar de acolo străbat ca o săgeată galeria, trec pragul ușii micuțe a cărei boltă îmi dărmă boneta înaltă, smulgându-mi agrafele din păr, apoi urc ca vijelia scara circulară de piatră, cu tălpile duduind pe trepte, cu respirația tot mai iuțită, cu mâinile încleștate pe poalele rochiei; ies într-un suflet pe acoperișul plat din vârful turnului și o văd pe loana stând în echilibru pe zidul turnului, ca o pasăre pregătindu-se să-și ia zborul. Auzind bufnitura cu care se deschide ușa, se uită peste umăr la mine, mă aude țipând „loana, nu!” și pășește în golul ce se cascadează sub ea.

Cel mai rău dintre toate, cel mai îngrozitor e că nu sare la nimereală, ca o căprioară înfricoșată. Îmi era groază că va sări, dar face ceva mult mai rău: plonjează. Se aruncă de pe parapet

cu capul în jos, iar eu mă reped spre creasta zidului și o văd cum cade: ca un dansator, ca un acrobat, cu mâinile una într-alta la spate, cu un picior întins și cu celălalt îndoit, cu vârful adus spre genunchi; preț de o clipă a căderii, o clipă care-mi oprește inima în loc, văd că a preluat poziția Spânzuratului, *Le Pendu*, și că se îndreaptă spre moarte cu capul înainte, cu surâsul calm al acestuia pe obrazul ei senin.

Bubuitura cu care se izbește de pământ la baza turnului e cumplită. Îmi răsună în urechi ca și cum capul meu ar fi fost cel care a lovit țărâna. Vreau să dau fuga jos ca să ridic trupul loanei, Sfânta Fecioară, boțit ca un sac cu haine vechi, dar nu mă pot clinti. Mi s-au înmuiat genunchii și mă agăț de parapetul de piatră tot atât de rece ca mâinile mele zgâriate. Nu plâng pentru ea, deși abia răsuflu printre suspine întretăiate; sunt încremenită de groază, sunt doborâtă de groază. Ioana a fost o tânără femeie care a încercat să meargă pe drumul ei în lumea bărbaților, exact așa cum mi-a spus strămătușa. Și asta a adus-o la turnul cel rece, la saltul în gol, la moarte.

*

E ridicată de jos fără cunoștință și timp de patru zile nu se mișcă, nici nu tresare măcar, dar pe urmă își revine din amorteala adâncă și se ridică încet din pat, pipăindu-și întregul corp, ca pentru a se convinge că e întreagă. În mod uimitor, căderea nu i-a frânt niciun os, nu și-a spart capul, nu și-a rupt nici măcar un deget. De parcă ar fi purtat-o îngerii. Firește, acest lucru nu-i ajută: lumea se grăbește să spună că numai dracul ar fi putut salva o fată care a căzut așa, cu capul în jos, dintr-un turn atât de înalt. Dacă ar fi murit, s-ar fi zis că Dumnezeu a făcut dreptate. Unchiul meu, un bărbat cu un simț practic de neclintit, spune că, după săptămânile de ploi ale iernii și îmbibat de apele din șanțul de apărare, pământul e atât de mâlos, încât pericolul mai mare ar fi fost să se înece, nu să-și frângă mădulele; e hotărât însă că fata va trebui să plece neîntârziat. În lipsa strămătușii, care ar fi vegheat la siguranța a tot și toate, nu vrea răspunderea Fecioarei în casa lui. O trimite mai întâi la Cœur le Comte, casa lui din Arras; plecăm și noi într-acolo, în timp ce ea e transferată în orașul Rouen, aflat sub stăpânirea englezilor, pentru judecată.

Suntem obligați să participăm. Un lord important ca unchiul

trebuie să fie prezent, martor la facerea dreptății, iar cei din casa lui trebuie să-l însoțească. Mătușa Jehanne mă duce să asist la sfârșitul acestei sfinte îndrumătoare a Delfinului – falsul proroc al falsului rege. Jumătate din suflarea Franței se îmbulzește la Rouen ca să privească sfârșitul Fecioarei, iar noi trebuie să ne aflăm în fruntea mulțimii.

Deși declară că e o simplă țărăncuță care și-a pierdut mințile, stăpânirea nu riscă deloc. Ioana e adăpostită în castelul Bouvreuil și ținută în lanțuri într-o celulă cu două zăvoare la ușă și cu fereastra bătută în scânduri. Toți sunt îngroziți că va fugi ca un șoarece pe sub ușă sau va zbura ca o pasăre printr-o crăpătură a ferestrei. Îi cer să promită că nu va încerca să fugă, iar când ea refuză, o leagă cu lanțuri de pat.

— Asta nu-i va plăcea, spune cu amărăciune mătușa Jehanne.

— Nu.

E așteptată sosirea ducelui de Bedford, care pătrunde în oraș chiar în ultimele zile ale lui decembrie, împreună cu garda lui de soldați îmbrăcați în culorile trandafirilor, roșul aprins și albul Angliei. Se arată călare, un om măreț; poartă o armură atât de lustruită, încât ai crede că e din argint, iar sub coiful uriaș, chipul lui e grav și aspru, nasul mare, coroiat făcându-l să semene cu o pasăre de pradă – un vultur. A fost fratele mărețului rege britanic Henric al V-lea și păzește pământurile franceze câștigate de fratele lui la marea bătălie de la Agincourt. Acum, noul cuceritor al Franței e fiul cel tânăr al răposatului rege, iar acesta e unchiul său cel mai credincios: rareori fără armură sau altundeva decât în șaua calului, niciodată bucurându-se de tihnă.

Stăm înșirați la poarta cea mare a castelului Bouvreuil urmărindu-i venirea călare; privirea lui întunecată ne cerne pe toți, trecând de la unul la altul, ca pentru a adulmeca trădarea. Mătușa și cu mine facem o reverență adâncă, iar unchiul John își scoate pălăria și se înclină. Casa noastră e aliată cu englezii de ani mulți; celălalt unchi al meu, Louis de Luxemburg, e cancelarul ducelui și jură că acesta e cel mai de seamă dintre toți domnitorii pe care i-a avut vreodată Franța.

Bedford coboară greoi de pe cal și rămâne locului, ca o fortăreață, în timp ce bărbații se înșiră ca să-l salute înclinându-se în dreptul mâinii lui, unii părând gata să îngenuncheze. Un bărbat înaintează spre el, iar Bedford, salutându-l cu o înclinare

semeață a capului, își lasă privirea să treacă peste creștetul vasalului său și mă vede. Îl privesc ținută, firește – el e marele spectacol din această zi rece de iarnă –, dar acum se uită și el la mine și în ochii lui apare o străfulgerare pe care o văd, fără să-i pot recunoaște înțelesul. Parcă ar fi o foame năvalnică, foamea celui care a postit îndelung și vede un ospăț. Fac un pas în spate. Nu mi-e frică și nici nu fac pe cocheta, dar am numai paisprezece ani și în puterea și vigoarea acestui bărbat simt ceva ce nu-mi doresc să se reverse asupra mea. Mă dau puțin îndărăt, ca să ajung în spatele mătușii, și urmăresc restul ceremoniei de întâmpinare ascunsă de boneta ei înaltă și de vâlul ei.

Apare o litieră impunătoare, cu draperii groase legate cu șireturi aurii ca să nu pătrundă frigul, și din ea coboară ajutată de slujitori ducesa Anne, soția lui Bedford. O întâmpină câteva aclamații din partea oamenilor noștri: se trage din Casa de Burgundia, ai cărei vasali și rude suntem, așa că-i facem toți o mică plecăciune. E la fel de ștearsă ca toată familia de Burgundia, sărăcuța, însă are un zâmbet voios și plin de bunătate; își salută soțul cu căldură, apoi își cuibărește mâna comod sub cotul lui și privește în jur cu un aer vesel. Îi face semn cu mâna mătușii și arată spre castel, invitându-ne astfel să o vizităm mai târziu.

— Mergem la vremea cinei, îmi spune mătușa în șoaptă. Nimeni pe lume nu mănâncă mai bine decât ducii de Burgundia.

Bedford își scoate coiful și face o plecăciune spre întreaga mulțime, ridică mâna înmănușată în direcția oamenilor care se apleacă de la ferestrele caturilor superioare și stau în echilibru pe zidurile grădinilor ca să-l vadă pe marele om. Apoi se răsucesc pe călcâie și-și conduce soția, spre castel; avem cu toții impresia că am văzut actorii și scena introductivă a unui spectacol aflat în turneu. Dar indiferent ce-ar fi aceasta, un spectacol de curte sau o serbare, o ceremonie funerară sau o partidă de vânătoare, aducând la Rouen atâția oameni însemnați de pe cuprinsul Franței, e pe cale să înceapă.

[2] Rouen, Franța, primăvara anului 1431

Oamenii stăpânirii dau greș. O hărțuiesc pe Ioana cu întrebări savante, îi pun la îndoială răspunsurile, o pun să le repete, scriu

pe hârtie lucrurile pe care le spune în clipe de oboseală și i le aduc aminte mai târziu, își definesc termenii în cele mai învățate cuvinte și o întreabă ce vrea să spună, astfel că ea nu înțelege întrebarea și răspunde simplu „Treceți mai departe” sau „De asta scutiți-mă”. O dată sau de două ori se mulțumește să rostească: „Nu știu, sunt fată simplă, fără știință de carte. De unde să știu?”.

Unchiul primește o scrisoare îndurerată de la regina Iolanda de Aragon, care spune că e sigură că Delfinul o va răscumpăra pe Ioana, că are nevoie doar de încă trei zile, poate o săptămână ca să-l convingă – nu putem întârzia judecata? Nu putem cere o amânare de câteva zile? Dar oamenii bisericii au prins-o fedeleș în păienjenişul cercetărilor și nu-i mai dau drumul.

Se aruncă asupra fetei cu tot arsenalul pe care îl folosesc bărbații foarte învățați ca să ascundă un adevăr simplu, să facă o femeie să se îndoiască de ceea ce simte, să-i încurce toate gândurile. Își folosesc învățătura ca să o îngrădească și s-o mâne când încolo, când înapoi și în cele din urmă o prind în capcana unor contradicții din care ea nu poate înțelege nimic. Câteodată o acuză în latină, iar ea îi privește, năucită de limba pe care a auzit-o vorbită numai în biserică, la liturghia care îi aduce atâta alinare. Cum se poate ca aceste sunete, aceste tonuri familiare atât de dragi, atât de solemne și de melodioase pentru ea să fie acum vocea acuzării?

Uneori o hulesc cu vorbele oamenilor din mediul ei, repetând povești grosolane despre deșertăciune și despre falsă mândrie, culese din Domrémy. Spun că a părăsit un bărbat înainte de cununie, că a fugit de la părinții ei, oameni de ispravă, că a muncit într-o cârciumă și că-și împărțea farmecele cu dărnicie, ca orice stricată din sat, că i-a însoțit pe soldați la luptă ca țitoare, că nu e fecioară, ci o desfrânată și toată lumea o știe.

E nevoie ca însăși Anne, mica și inimoasa ducesă de Bedford, să afirme că Ioana e fecioară și să ceară ca paznicilor ei să li se interzică s-o atingă sau s-o necinstească. Siluirea ei nu înseamnă lucrarea Domnului, li se spune acestora, sub cuvânt de poruncă. Apoi, îndată ce se dă această poruncă, oamenii bisericii afirmă că, din moment ce se află în deplină siguranță, fiind apărată la ordinul ducesei, nu mai are motive să poarte veșminte bărbătești și trebuie să îmbrace rochie, căci, îi spun ei,

a purta pantaloni e un păcat dintre cele mai grele.

Îi sucesc mințile, o năucesc mai rău decât poate îndura un om. Ei sunt slujitori însemnați ai bisericii, iar loana e o fată de la țară, o fată pioasă care a ascultat mereu de poruncile preotului, până când a auzit glasurile îngerilor, care i-au cerut să facă mai mult. În cele din urmă izbucnește în plâns: cedează și plânge ca un copil, îmbracă rochie, cum i se poruncește, și mărturisește toate păcatele care i se înșiruie. Nici nu știu dacă înțelege măcar lunga listă. Se iscălește pe mărturisire – își scrie numele și apoi face lângă el semnul crucii, ca pentru a-și tăgădui semnătura. Recunoaște că n-au existat nici îngeri, nici voci și că Delfinul e Delfinul, nimic mai mult, nu regele Franței, că încoronarea lui a fost o înșelăciune, iar frumoasa ei armură, o insultă la adresa lui Dumnezeu și a omului, că e o doar o fată, o fată prostuță care a încercat să conducă bărbați în toată firea, de parcă ar fi știut drumul mai bine decât ei. Spune că numai o neghioabă încrezută ar fi putut să creadă că o fată e în stare să conducă bărbații, că e o femeie mai păcătoasă decât Eva pentru că le-a oferit îndrumare, că e ajutoarea diavolului însuși.

— Cum?! răcnește ducele de Bedford.

Suntem în vizită la ducesă, soția lui, așezate în odăile ei în fața unui foc zdravăn; un cântăreț la lăută mângâie strunele în colț, pe fiecare masă se află pahare mici cu vinul cel mai bun, totul e elegant și frumos – dar îi auzim răcnetul în engleză prin două uși închise.

Auzim ușile trântite când contele de Warwick iese valvârteț din odăile ducelui ca să afle care-i necazul și din această răbufnire grăitoare de furie înțelegem – de parcă ne-am fi îndoit vreo clipă – că acești englezi n-au vrut nicidecum ca biserica să se lupte cu sufletul unei fete căzute în păcat și să-i bage mințile în cap, să o facă să mărturisească, să se pocăiască și astfel să fie iertată. Totul a fost din capul locului o vânătoare de vrăjitoare mânată de dorința neclintită de a găsi vrăjitoarea, un rug în căutarea unui tăciune aprins, moartea așteptând o fecioară. Ducesa se îndreaptă spre ușă și servitorii i-o deschid larg, astfel că putem auzi cu toții, nimicitor de limpede, cum soțul ei răcnește la Pierre Cauchon, Cauchon episcopul, judecătorul, omul, așa-zis reprezentant al lui Dumnezeu, al dreptății și al bisericii – toate în același timp:

— Pentru numele lui Hristos! Nu vreau să se recunoască

vinovată, nu vreau să se lepede de credințele ei, nu vreau să mărturisească și să i se ierte păcatele, blestemată să fie, nu vreau să-și ducă tot restul vieții în temniță! Ce siguranță mi-ar aduce asta?! Vreau s-o văd preschimbată într-un pumn de cenușă spulberată de vânt! E nevoie să vorbesc mai răspicat? Afurisită să fie! Trebuie să-i dau foc cu mâna mea?! Ai spus că o va face biserica în locul meu! Faceți-o!

Ducesa se trage înapoi cu pași repezi și face semn să fie închise ușile odăii ei, dar tot îl mai auzim pe regent cum blestemă din toți răunchii, osândindu-și sufletul. Ducesa ridică din umeri – așa sunt bărbații și, în plus, suntem în vreme de război. Mătușa mea zâmbește înțelegător, cântărețul la lăută își dă toată silința să cante mai tare, adăugându-și și vocea la sunetul strunelor. Eu mă duc la fereastră și mă uit afară.

În piața orașului se află un rug construit pe jumătate – o structură solidă, cu o grindă masivă în centru, împrejurul căreia e stivuit lemnul. Ioana a mărturisit și s-a lepădat de credințele ei, a fost găsită vinovată de păcatele ce i s-au pus în seamă și condamnată la temniță.

Însă lemnele din jurul rugului încă n-au fost duse de acolo.

Mătușa îmi face semn cu capul să ne pregătim de plecare; ies pe coridor ca s-o aștept, în timp ce ea mai zăbovește în odăile ducesei, spunându-i câteva cuvinte de rămas-bun. Mi-am acoperit capul cu gluga și mi-am cuibărit mâinile sub mantie. E frig pentru luna mai. În timp ce mă întreb dacă Ioana are pături în celula ei, ușile duble mari ce dau în odăile de primire ale ducelui se deschid larg și ducele însuși iese cu pași iuți.

Mă plec într-o reverență, închipuindu-mi că, fiind înfășurată în mantia de culoare închisă, abia mă poate distinge pe coridorul cufundat în umbră. Mă aștept să treacă pe lângă mine grăbit, dar el se oprește.

— Jacquetta? Jacquetta de St Pol?

Mă plec și mai mult, răspunzând:

— Da, Alteță.

Îmi prinde cotul cu o mână hotărâtă și mă ridică spre el. Cu cealaltă mână îmi dă gluga pe spate și-mi întoarce fața spre lumina ce se revarsă prin ușa deschisă, ținându-mă de bărbie, de parcă aș fi copil și s-ar uita să vadă dacă nu m-am murdărit la gură. Îl așteaptă oamenii lui – cred că sunt vreo doisprezece în jurul nostru –, însă el se poartă de parcă am fi singuri. Mă

privește îndelung, concentrat, parcă vrând să mă descifreze. Îl privesc la rândul meu, dar fără nicio expresie. Nu știu ce vrea de la mine, iar mătușa se va mânia dacă-i spun acestui om deosebit de important ceva nepotrivit. Îmi mușc ușor buza și-l aud cum trage aer în piept cu bruschete.

— Dumnezeu! Câți ani ai?

— Fac cincisprezece anul acesta, Alteță.

— Ai venit aici cu tatăl tău?

— Cu unchiul meu, Alteță. Tatăl meu e Pierre, noul conte de Luxemburg.

— Noul conte? întreabă el privindu-mi țintă buzele.

— După ce a murit Demoiselle de Luxemburg, răspund în șoaptă. Tatăl meu e acum contele de Luxemburg. A fost moștenitorul ei.

— A, da, desigur.

Pare să nu mai fie nimic de adăugat, dar el continuă să mă privească fix, ținându-mă cu o mână de cot și cu cealaltă de marginea glugii.

— Alteță? rostesc în șoaptă, sperând că-și va veni în fire și-mi va da drumul.

— Jacquetta?

Îmi șoptește numele ca pentru sine.

— Vă pot sluji în vreun fel?

De fapt aș vrea să-i spun „Vă rog, dați-mi drumul”, dar o copilă de vârsta mea nu-i poate cere așa ceva celui mai important bărbat din Franța. El scoate un sunet slab, sugrumat.

— Într-adevăr, cred că poți, Jacquetta, vei deveni o femeie frumoasă, o tânără frumoasă.

Arunc o privire în jur. Oamenii din suita lui îl așteaptă aproape încremeniți, prefăcându-se că nu văd și nu aud nimic. Nimeni dintre cei prezenți nu-i va spune să-mi dea drumul, iar mie mi-e imposibil s-o fac.

— Ai un iubit? Spune! Visezi la cineva? Ai primit vreo sărutare de la vreun paj obraznic?

— Nu, milord. Nu, bineînțeles că nu...

Mă bâlbâi de parcă aș fi greșit cu ceva, de parcă aș fi făcut vreun lucru la fel de prostesc și de grosolan cum insinuează el. Ducele chicotește, ca pentru a-mi accepta spusele, dar strânsoarea care-mi ține cotul e aspră, ca și cum ar fi mânios. Mă înclin ușor pe spate ca să scap din strânsoare, de privirea lui

Iacomă și-i spun cu glas abia auzit:

— Tatăl meu este foarte sever. Onoarea familiei mele... Am locuit cu unchiul John și cu mătușa Jehanne. Ei n-ar îngădui niciodată...

— Nu-ți dorești un soț? mă întreabă el neîncrezător. Noaptea, când ești în patul tău, nu te gândești la bărbatul care te va lua de soție? Nu visezi la un soț tânăr care va veni la tine ca un trubadur și-ți va spune vorbe de iubire?

Am început să tremur; trăiesc un coșmar. Strânsoarea lui e la fel de dură, dar chipul ca de șoim se apropie tot mai mult, până ajunge să-mi șoptească la ureche. Încep să cred că și-a pierdut mințile. Se uită la mine de parcă ar vrea să mă mănânce și am impresia cutremurătoare că în fața mea se deschide o lume pe care nu vreau s-o cunosc.

— Nu, nu! șoptesc.

Dar în clipa următoare, văzând că nu-mi dă drumul, ci se apropie și mai tare de mine, simt o străfulgerare de mânie, îmi aduc aminte năvalnic cine sunt, ce sunt și cuvintele mi se revarsă de pe buze:

— Cu voia Alteței Voastre, sunt fecioară! O fecioară din Casa de Luxemburg. Nu m-a atins niciun bărbat, niciunul n-ar îndrăzni! M-am aflat în grija strămătușii mele, Demoiselle de Luxemburg, neprihănită și ea, ca mine. Sunt demnă să prind un inorog și n-ar trebui să mi se pună astfel de întrebări...

Se aude un zgomot din odaia ducesei și ușa din spatele nostru se deschide fără veste; el îmi dă drumul neîntârziat, ca un băiat care aruncă o prăjitură furată. Se răsucește pe călcâie și întinde amândouă mâinile spre soția lui cea mărunță și ștearsă.

— Draga mea! Tocmai veneam să te caut.

Ducesa mă cercetează cu privirea ei luminoasă, observându-mi obrazul palid, gluga dată pe spate și buna lui dispoziție, apoi spune sec:

— Ei bine, iată-mă, nu mai e nevoie să mă cauți. Văd că ai găsit-o în schimb pe micuța Jacquetta de St Pol.

Fac o nouă reverență, iar el îmi aruncă o privire de parcă m-ar vedea pentru prima oară și-mi spune cu nepăsare:

— Ziua bună.

Apoi i se adresează soției sale, cu un aer tainic:

— Trebuie să plec. Neghiobii au încurcat totul. Trebuie să plec.

Ea înclină capul aprobator, cu un surâs calm, iar el se întoarce și iese, urmat de pasul greoi al oamenilor din suită. Mi-e groază că ducesa Anne mă va întreba dacă bărbatul ei mi-a vorbit, ce a spus, ce căutam lângă el pe coridorul întunecos, de ce mi-a vorbit despre dragoste și trubaduri, căci n-aș putea răspunde la astfel de întrebări. Nu știu ce voia, nu știu de ce m-a prins în strânsoare. Mi-e greață și-mi tremură genunchii când mă gândesc la ochii lui strălucitori ațintiți asupra chipului meu și la șaptele lui insinuante. Știu însă că n-avea niciun drept să se poarte așa; știu că m-am apărat și știu că am spus adevărul: sunt o fecioară, atât de curată încât aș putea prinde un inorog.

Dar ceea ce urmează e mai rău, mult mai rău: ea se mulțumește să se uite la mine cu o privire neclintită și revolta mă părăsește puțin câte puțin, căci ducesa nu mă întreabă ce făceam cu soțul ei, ci mă privește ca și cum ar ști deja. Mă cercetează din cap până-n picioare, de parcă ar ști totul. Și îmi aruncă un surâs complice, ca unei mici șarlatance pe care a prins-o cu degetele în punga ei.

*

Lordul John, duce de Bedford, își impune vrerea, marele conte de Warwick își impune vrerea, bărbații de seamă ai Angliei își impun vrerea. Ioana, singură, fără sfătuitori care s-o ferească de primejdii, își ia înapoi mărturisirea, dezbracă rochia și se îmbracă iarăși în straiile ei băiețești. Strigă că a greșit când și-a tăgăduit vocile, a greșit când s-a recunoscut vinovată. Nu e eretică, nu e idolatră, nu e vrăjitoare și nu e un monstru hermafrodit, nu va recunoaște astfel de lucruri, nu se poate sili să mărturisească păcate pe care nu le-a făcut niciodată. E o fată pe care îngerii au călăuzit-o să-l caute pe prințul Franței și să-l cheme la măreție. A auzit îngeri și aceștia i-au poruncit să facă tot ce e nevoie ca să-l vadă încoronat rege. Ioana susține sus și tare că, în fața lui Dumnezeu, acesta e adevărul – și astfel, fălcile capcanei engleze o înșfacă cu mare încântare.

De la fereastra odăii mele din castel, văd cum lucrătorii înalță rugul și mai mult. Construiesc o platformă de pe care nobilimea să poată urmări spectacolul, de parcă ar fi un turnir, și ridică bariere care să stăvilească miile de privitori ce vor veni. În cele din urmă, mătușa îmi spune să mă îmbrac cu rochia cea mai bună, să-mi pun boneta cea înaltă și s-o însoțesc.

— Sunt bolnavă, nu pot veni! îi șoptesc.

Ea însă se arată severă de astă dată. Nu mi-e îngăduit să lipsesc, trebuie să fiu prezentă. Trebuie să fiu văzută lângă mătușa mea, lângă Anne, ducesa de Bedford. Trebuie să ne jucăm rolul de martori, de femei care au grijă să nu încalce regulile bărbaților. Voi fi prezentă ca să arăt lumii cum ar trebui să fie fetele: fecioare care nu aud glasuri, femei care nu se cred mai bune decât bărbații. Mătușa, ducesa și cu mine reprezentăm femeile așa cum le doresc bărbații. Ioana e o femeie pe care bărbații n-o pot răbda.

Stăm în piață, scăldate de soarele cald de mai, ca și cum am aștepta trâmbița ce dă startul unui turnir. Ne înconjoară mulțimea gălăgioasă și voioasă. Câțiva oameni, foarte puțini, stau tăcuți; câteva femei țin în mână crucifixe, una sau două stau cu mâna pe cruciulița de la gât, dar cei mai mulți privitori se bucură de ziua în aer liber, spărgând nuci și trăgând câte o dușcă de tărie din ploscă – o ieșire veselă într-o zi însorită de mai, la capătul căreia așteaptă spectacolul înveselitor al unei arderi pe rug publice.

Ușa se deschide, gărzile ies în pas de marș și împing înapoi norodul cuprins de rumoare, fluierând și huiduind, fiecare întinzându-și gâtul ca să fie primul care o vede.

„Nu seamănă deloc cu prietena mea Ioana” e primul gând care-mi vine în minte când e scoasă pe mica poartă fortificată a castelului. Poartă din nou cizmele băiețești, dar nu pășește cu pasul ei agil și încrezător. Îmi spun că pesemne au torturat-o și poate că i-au rupt picioarele, i-au zdrobit degetele pe roată. Pe jumătate târâtă, face pași mărunți, legănați, ca și cum ar încerca să-și găsească un punct de sprijin pe teren nesigur.

Nu poartă boneta băiețească ce îi acoperea părul șaten tuns scurt, fiindcă a fost rasă în cap, astfel că e cheală precum o târfă la zidul infamiei. Pe pielea goală, rece a capului, pătată ici-colo de sânge în locurile în care a ciupit-o briciul, i s-a așezat un coif de hârtie înalt, asemănător cu mitra episcopală, și pe el îi sunt scrise păcatele cu litere mari, stângace, să le vadă toată lumea: Eretică. Vrăjitoare. Trădătoare. Poartă un veșmânt alb fără formă, încinsă la brâu cu o bucată de funie ieftină. Haina e prea lungă pentru ea și poalele mătură pământul pe lângă tălpile ei nesigure. Arată ridicol, o țintă a batjocurii; oamenii încep să fluiera și să râdă, iar cineva aruncă un pumn de noroi.

Ea privește în jur cu un aer de căutare disperată, rotindu-și ochii cu iuțeală în toate părțile; mi-e groază că mă va vedea și va ști că n-am izbutit s-o salvez, că nici măcar în clipa aceea nu fac nimic și nu voi face nimic ca s-o salvez. Mi-e groază că mă va striga pe nume și toți vor ști că acest măscărici înfrânt mi-a fost prietenă și mă va face de rușine. Dar ea nu se uită la fețele însuflețite de emoție ce se înghesuie în jur, ci cere ceva. O văd că rostește stăruitor o rugămintă și un oștean, un soldat englez de rând, îi bagă în mână o cruce de lemn, pe care ea o ține strâns în timp ce e luată pe sus și împinsă spre rug.

Fiindcă rugul a fost construit atât de înalt, urcă anevoie. Tălpile îi alunecă pe scară și mâinile n-au forță să se prindă bine. Dar e împinsă energic de la spate, cu brutalitate, de mâini proptite pe spinarea ei, pe fese, pe coapse; apoi un soldat voinic urcă scara cu ea, o înșfacă bine de pânza grosolană a hainei și o saltă lângă el ca pe un sac, o răsuțește și o lipește cu spatele de stâlpul din mijlocul rugului. Cineva îi aruncă soldatului o bucată de lanț, pe care îl petrece de câteva ori în jurul ei și la urmă îl fixează la spate cu un țăruș. Trage de lanț ca lucrătorul care-și verifică munca și-i bagă crucea de lemn sub haină, la piept, iar din mulțimea de la poalele rugului, un călugăr își face loc până în față și ridică un crucifix. Ea își ațintește privirea asupra crucifixului fără să clipească și înțeleg, spre marea-mi rușine, că acest lucru mă bucură, fiindcă astfel nu mă va vedea, stând cu rochia mea cea mai bună și boneta nouă de catifea, printre nobilii care sporovăiesc și râd în jurul meu.

Preotul dă ocol rugului citind în latină blestemul ritual al ereticilor, dar abia dacă-i aud glasul acoperit de strigătele de încurajare și de murmurul entuziasmului tot mai puternic al mulțimii. Din castel ies bărbații cu torțe aprinse și dau ocol rugului, aprinzându-l la bază de jur-împrejur și apoi sprijinind de lemne torțele. Cineva a udat lemnul, ca să ardă încet și să-i provoace condamnatii cât mai multă suferință; fumul începe să urce în vâlătuci groși în jurul ei.

Îi văd buzele mișcându-se; privirea i-a rămas ațintită pe crucea ridicată în față ei. Văd că rostește întruna „lisuse, lisuse” și preț de o clipă mă gândesc că poate se va întâmpla o minune, o furtună care va stinge focul, un atac fulgerător al forțelor armagnacilor. Dar nu se întâmplă nimic, în timp ce fuioarele de fum dens se ridică spre obrazul ei alb și spre buzele ei

mișcătoare.

Focul se întetește greu; mulțimea îi batjocorește pe soldați că au pregătit prost rugul; pantofii pe care-i port, cei mai buni, îmi strâng degetele ca într-o menghină. Clopotul cel mare începe să bată rar și solemn și, cu toate că abia o mai văd pe Ioana prin norul de fum tot mai gros, îmi dau seama că întoarce capul, sub mitra cea înaltă de hârtie, ca să asculte și mă întreb dacă-și aude îngerii dincolo de bătăile clopotului și ce-i spun acei îngeri acum.

Lemnele se mișcă puțin și flăcările încep să se înalțe. Interiorul movilei e mai uscat – a fost construit de săptămâni bune –, astfel că focul se întetește, trosnind. În lumina lui, clădirile dărăpănate din jurul pieței par să tresalte, neclare; vălătucii de fum se înalță mai vioi, strălucirea focului proiectează pâlpâiri roșiatice asupra Ioanei; o văd ridicând privirea, o văd limpede cum articulează cuvântul „Iisus”, iar apoi capul i se pleacă cu bărbia în piept, ca un copil care adoarme, și ea amuțește.

Preț de o clipă mă gândesc, copilărește, că poate a adormit, poate aceasta e minunea trimisă de Dumnezeu, când dintr-odată răbufnește o flacără puternică: haina ei albă, lungă ia foc, limbile flăcărilor îi urcă pe spinare, iar mitra de hârtie începe să se răsucescă și să se înnegrească. Ea rămâne încremenită, tăcută ca un înger de piatră; lemnele rugului se așază, stârnind scânteii luminoase. Strâng din dinți și mă trezesc cu mâna încleștată în cea a mătușii mele.

— Să nu leșini! îmi șuiere ea. Trebuie să stai dreaptă!

Rămânem mână-n mână, cu chipul golit de orice expresie, ca și cum n-am avea în față un coșmar ce-mi spune, răspicat, de parcă ar fi scris cu litere de foc, la ce sfârșit se poate aștepta o fată care sfidează regulile bărbaților și crede că-și poate croi singură soarta. Mă aflu aici nu doar ca să văd ce se întâmplă cu un eretic, ci și ca să văd ce se întâmplă cu femeia care crede că știe mai multe decât bărbații.

Privesc dincolo de pâcla focului spre fereastra noastră de la castel și o zăresc pe Elizabeth, domnișoara de companie, uitându-se spre piață. Mă vede și privirile ni se întâlnesc, pustiite de groază. Ea întinde mâna cu o mișcare înceată și face semnul pe care ni l-a arătat Ioana în ziua aceea, pe malul șanțului de apărare, sub razele fierbinți ale soarelui. Elizabeth

desenează în aer cu degetul arătător un cerc, semnul roții norocului, care poate ridica o femeie atât de sus, încât să-i comande unui rege sau o poate coborî până la ceea ce se petrece sub ochii noștri: o moarte în chinuri, sub semnul dezonoarei.

[3] Castelul St Pol, Artois, primăvara anului 1433

După alte câteva luni petrecute la unchiul John și apoi o vizită de un an la neamurile noastre din Brienne, mama consideră că educația mea este suficient de rafinată încât să mă pot întoarce acasă, în timp ce mi se plănuiește căsătoria. Așa se face că mă aflu la castelul nostru din St Pol când ni se aduce vestea că Anne, ducesa de Bedford, a murit și că ducele se simte pierdut fără ea. Apoi sosește o scrisoare de la unchiul Louis, cancelarul ducelui.

— Jacquetta, avem de discutat ceva ce te privește, mă anunță mama chemându-mă în odăile ei.

O găsesc așezată pe jilt, cu tata în picioare în spatele ei. Amândoi mă privesc cu severitate, îndemnându-mă să fac repede inventarul faptelor mele din ziua respectivă. N-am încheiat numeroasele sarcini de care sunt răspunzătoare și am tras chiulul de la biserică dimineață, în odaia mea e dezordine și am rămas în urmă cu cusutul, dar de bună seamă că tata n-ar veni în odăile mamei ca să mă mustre pentru așa ceva, nu?

— Da, milady?

Mama șovăie, ridică ochii spre tata, apoi continuă:

— Tatăl tău și cu mine ne gândim de câțva timp să-ți găsim un soț, desigur, și am reflectat la posibilele partide potrivite. Nădăjduiam că... dar n-are importanță, căci ești norocoasă: ni s-a făcut o propunere deosebit de avantajoasă. Pe scurt, unchiul Louis te-a sugerat ca soție ducelui de Bedford.

Surprinderea mea e atât de mare, încât rămân mută.

— O mare cinste, spune scurt tata. Vei avea o poziție excelentă. Vei fi ducesă engleză, cea mai importantă doamnă după mama regelui în Anglia, cea mai importantă doamnă dintre toate în Franța. Ar trebui să îngenunchezi și să-i mulțumești lui Dumnezeu pentru această șansă.

— Poftim?!

Mama își înclină capul, încuviințând. Se uită amândoi lung la

mine, așteptând un răspuns.

— Dar soția lui abia a murit, rostesc cu glas pierit.

— Da, într-adevăr. Unchiul Louis ți-a făcut o mare favoare, vorbindu-i ducelui despre tine așa de timpuriu.

— Aș fi crezut că el va vrea să aștepte o vreme.

— Nu te-a văzut ducele la Rouen? Întreabă mama. Și apoi din nou la Paris?

— Ba da, dar atunci era însurat, răspund prosteste. M-a văzut...

Îmi aduc aminte de privirea ca de pasăre de pradă a ochilor lui negri și cum m-am ascuns de ea, ca o copilă ce eram, în spatele mătușii. Îmi aduc aminte de coridorul întunecos și de bărbatul care mi-a șoptit la ureche și apoi a plecat să poruncească arderea pe rug a Fecioarei.

— Și ducesa era de față. Am cunoscut-o. Cu ea ne-am întâlnit mult mai des decât cu el.

Tata ridică din umeri.

— Oricum, lui i-a plăcut înfățișarea ta, iar unchiul i-a șoptit la ureche numele tău și, prin urmare, îi vei fi soție.

— E foarte bătrân, rostesc încet, adresându-i mamei cuvintele.

— Nu chiar foarte. Puțin trecut de patruzeci, îmi răspunde ea.

— Și parcă mi-ai spus că e bolnav, îi spun tatii.

— Cu atât mai bine pentru tine, răspunde mama.

Fără îndoială, vrea să spună că s-ar putea ca un soț vârstnic să aibă mai puține pretenții decât unul tânăr, iar dacă moare, voi fi o ducesă văduvă la șaptesprezece ani – poate singurul lucru mai bun decât să fiu ducesă la șaptesprezece ani.

— N-am năzuit la o cinste atât de mare, le spun cu glas sugrumat părinților mei. Mi se îngăduie să n-o primesc? Mă tem că nu o merit.

— Ne tragem din cea mai de seamă familie a creștinătății, răspunde tata cu fală. Ne înrudim cu sfântul împărat roman. Cum să n-o meriți?

— Nu ți se îngăduie să n-o primești, intervine mama. Dimpotrivă, ai fi neghioabă să simți altceva decât o mare încântare. Orice fată din Franța și din Anglia și-ar da mâna dreaptă pentru așa o partidă! (Se oprește puțin și-și drege glasul.) El e cel mai important bărbat din Franța și Anglia după regele Angliei. Iar dacă regele ar muri...

— Doamne ferește! o întrerupe tata repede.

— Într-adevăr, doamne ferește, dar dacă regele ar muri, ducele ar fi moștenitorul tronului Angliei, iar tu ai fi regină. Ce zici de asta?

— Nu mă gândisem la căsătoria cu un bărbat precum ducele.

— Gândește-te acum, spune tata cu asprime. Căci în aprilie vine aici să vă cununați.

*

Unchiul Louis, care e nu doar cancelarul ducelui, ci și episcop de Therouanne, are deopotrivă rolul de gazdă și de preot al acestei cununii puse la cale chiar de el. Ne primește la palatul său episcopal; John, ducele de Bedford, sosește însoțit de gărzile sale, în livreaua englezească roșu cu alb, în timp ce eu aștept în pragul intrării palatului, îmbrăcată cu o rochie de un galben foarte deschis și cu un văl din țesătură străvezie de aur prins în vârful bonetei conice înalte.

Pajul lui dă fuga să țină calul de căpăstru, în timp ce alt paj îngenunchează pe pământ lângă animal și apoi se lasă în patru labe, oferindu-și trupul în chip de lespede de descălecat. Ducele coboară greoi din șa pe spinarea lui, iar de acolo pe pământ. Nimeni nu comentează acest lucru. Ducele e un om atât de important, încât pentru pajii lui e o onoare să calce pe ei. Scutierul îi ia coiful și mănușile de metal și se dă la o parte.

— Milord!

Unchiul meu, episcopul, își întâmpină stăpânul cu o afecțiune vizibilă și se apleacă să-i sărute mâna. Ducele îl bate pe spate, apoi se întoarce spre tatăl și mama mea. Abia după încheierea schimbului de reverențe cu ei se întoarce și spre mine; se apropie, îmi ia amândouă mâinile, mă trage spre el și mă sărută pe buze.

Are bărbia aspră din cauza bărbii nerase și răsuflarea neplăcută; parcă m-ar linge un ogar. Fața lui pare foarte mare când se pleacă spre mine și la fel de mare când se retrage. Ducele nu se oprește să mă privească sau să-mi zâmbescă, se rezumă la acel unic sărut agresiv, după care se întoarce spre unchiul meu și-i spune:

— Chiar n-ai deloc vin?

Râd amândoi, căci e o glumă doar de ei știută, născută din anii lor lungi de prietenie. Unchiul intră primul în palat,

călăuzindu-l, mama și tata îl urmează, iar eu rămân uitată preț de câteva clipe, uitându-mă în urma vârstnicilor, cu scutierul lângă mine.

— Milady, rostește el.

A dat altcuiva armura ducelui și acum se pleacă în fața mea și-și scoate pălăria. Are părul brunet tuns cu un breton drept deasupra sprâncenelor și ochii cenușii precum gresia – sau poate albaștri. Zâmbește cu o ușoară strâmbătură, nostimă, de parcă l-ar amuza ceva. E uluitor de chipeș – le aud în spatele meu pe doamnele de companie murmurând încetșor. El face o plecăciune și-mi oferă brațul ca să mă conducă înăuntru. Îmi las mâna pe a lui și-i simt căldura prin pielea moale a mânușii. El își scoate pe dată mănușa, astfel că degetele lui le prind pe ale mele. Simt că mi-ar plăcea să-mi ia mâna într-a lui, să-și lipească palma caldă de a mea. Simt că mi-ar plăcea să mă prindă de umeri, să mă strângă de mijloc.

Scutur capul ca să-mi alung din minte aceste idei ridicole și spun aspru, ca o fată stângace:

— Intru singură, mulțumesc.

Îi las mâna și-i urmez pe ceilalți înăuntru.

*

Cei trei bărbați șed pe jilțuri, cu paharele de vin în mână, iar mama se află sub arcada unei ferestre, urmărindu-i pe servitorii care aduc prăjituri și reumplu paharele. Mă duc lângă ea, alăturându-mă doamnelor ei de companie și celor două surori mai mici ale mele, îmbrăcate cu hainele cele mai bune și având voie, în această zi foarte importantă, să stea cu adulții. Aș vrea să am opt ani, ca Isabelle, să-l pot privi pe John, ducele de Bedford, și să mă minunez de măreția lui, știind că el nu va dori să-mi spună nimic, că nici măcar nu mă va vedea. Dar nu mai sunt o fetiță; și în timp ce îl privesc din celălalt capăt al odăii, mă vede, se uită la mine cu un fel de curiozitate nesățioasă și de astă dată n-am unde să mă ascund.

*

Mama vine în odaia mea în seara din ajunul nunții. Îmi aduce rochia pentru a doua zi și o așază cu grijă în cufărul de la picioarele patului. Boneta conică înaltă și vâlul sunt așezate pe un suport, deoparte, ferite de flacăra lumânărilor și de praf.

Domnișoara mea de companie îmi perie pletele bălaie în fața oglinzii cu rama din argint bătut, dar când intră mama îi spun:

— Poți să te oprești, Margarethe.

Ea îmi răsucește lunga cascadă a părului într-o coadă lejeră, o leagă cu o panglică și iese din încăpere. Mama se așază pe pat cu un aer stingher.

— Trebuie să-ți vorbesc despre căsătorie, începe ea. Despre îndatoririle pe care le vei avea ca femeie măritată. Presupun că ar trebui să știi.

Mă răsucesc pe taburetul meu și aștept fără să scot o vorbă.

— Căsătoria asta îți aduce avantaje foarte mari, spune mama. Suntem din Casa de Luxemburg, firește, dar să obții titlul de ducesă engleză e un lucru minunat.

Înclin capul încuviințând. Mă întreb dacă va spune ceva despre ceea ce se întâmplă în noaptea nunții. Mi-e frică de marele duce și mi-e groază la gândul că-mi voi petrece noaptea cu el. La ultima nuntă la care am fost, mirii au fost duși la culcare împreună, iar dimineața au fost scoși din odaie cu muzică și râsete, după care mama miresei a intrat și a adus cearșafurile, înroșite de sânge. N-a vrut nimeni să-mi spună ce s-a petrecut, dacă a avut loc un accident. Se purtau ca și cum totul ar fi fost de-a dreptul minunat, ca și cum vederea sângelui pe pânzeturi i-ar fi mulțumit. Ba mai mult, râdeau și-l felicitau pe mire. Mă întreb dacă mama îmi va explica acum.

— Pentru el însă nu e o căsătorie avantajoasă, continuă mama. S-ar putea să-l coste scump.

— Partea de moștenire a văduvei? întreb, gândindu-mă că pesemne va avea de cheltuială cu întreținerea mea.

— Alianții. A avut o alianță cu ducii de Burgundia împotriva armagnacilor. Anglia n-ar fi putut purta un astfel de război fără sprijinul lor. Soția lui a fost Anne de Burgundia, actualul duce era fratele ei – și a avut grijă ca fratele și soțul ei să fie prieteni buni. Acum, că ea a murit, nu are cine să întrețină prietenia, să-i ajute să-și rezolve neînțelegerile.

— Eu, una, n-am cum s-o fac, spun, gândindu-mă la ducele de Burgundia, pe care l-am văzut de cinci, șase ori în toată viața mea și care sunt sigură că nici nu m-a băgat în seamă.

— Va trebui să încerci, spune mama. Va fi de datoria ta, ca ducesă engleză, să menții alianța Burgundiei cu Anglia. Soțul tău se va aștepta să le oferi ospitalitate aliaților săi și să fii

fermecătoare.

— Fermecătoare?

— Da. Însă există o dificultate. Fiindcă milord John de Bedford se însoară cu tine atât de curând după moartea primei soții, ducele de Burgundia se simte jignit de această insultă la adresa defunctei sale surori. A primit vestea foarte prost.

— Și atunci de ce ne căsătorim atât de repede? întreb. Dacă-l supără pe ducele de Burgundia... De bună seamă că am putea să așteptăm un an, ca să nu-l nemulțumim, nu? E neam cu noi și aliatul ducelui de Bedford. De bună seamă că n-ar trebui să-l jignim, nu?

Mama surâde ușor și-mi amintește:

— În felul ăsta devii ducasă, un titlu chiar mai important decât al meu.

— Aș putea să fiu ducasă anul viitor. (Gândul de a evita această căsnicie, fie și un singur an, mă umple de speranță.) Am putea să ne logodim și atât.

— Lordul John nu vrea să aștepte, răspunde mama sec. Așa că nu spera la asta. Vreau doar să te previn că însurându-se cu tine ar putea să-și piardă aliatul. Trebuie să faci tot ce poți ca să păstrezi prietenia ducelui de Burgundia și să le amintești amândurora că ești ruda și vasala lui. Vorbește cu ducele de Burgundia în particular și promite-i că nu-ți vei uita legătura de rudenie cu burgunzii. Fă tot ce poți, Jacquetta, ca prietenia dintre ei să nu se destrame.

Înclin capul, arătându-mă de acord. Zău dacă știu ce crede mama că pot să fac eu, o fată de șaptesprezece ani, ca să mențin alianța între doi bărbați măreți, suficient de bătrâni ca să-mi fie tați, dar va trebui să promit că-mi voi da toată silința.

— Și căsătoria... încep eu.

— Da?

Inspir adânc.

— Ce anume se întâmplă?

Ea ridică din umeri și se strâmbă puțin, de parcă subiectul ar fi mai prejos de demnitatea ei, stânjenitor sau, mai rău chiar, prea neplăcut pentru a fi pus în cuvinte.

— O, draga mea, îți faci datoria și atât. Îți va spune el ce-și dorește, ce trebuie să faci. Nu se va aștepta să știi nimic, va prefera să te învețe el.

— Doare?

— Da, spune ea descurajator. Dar nu multă vreme. Din moment ce e mai vârstnic și cu experiență, ar trebui să facă tot posibilul ca să nu suferi prea mult. Șovăie un moment. Totuși, dacă îți provoacă durere...

— Da?

— Nu te plânge.

*

Nunta va avea loc la amiază. Încep să mă pregătesc de la opt dimineața, când camerista mea îmi aduce pâine, carne și bere slabă, merindele care să-mi dea puteri pe tot parcursul zilei lungi ce mă așteaptă. Chicotesc când văd muntele de mâncare de pe tavă.

— Nu plec la vânătoare, să știi!

— Nu, îmi răspunde ea pe un ton rău prevestitor. Vei fi cea vânată.

Celelalte doamne de companie încep să cotcodăcească, mai rău ca o poiată plină cu cloști. E ultima glumă pe care o voi face toată ziua.

Stau la masă bosumflată și mănânc, în timp ce ele se întrec brodând variații pe aceeași temă, despre mine care voi fi vânată, prinsă, savurând urmărirea – până când intră mama, urmată de doi servitori care aduc albia de spălat mare cât o bute.

O așază în fața focului din odaia mea de culcare, o căptușesc cu pânzeturi și se apucă să toarne urcioare cu apă caldă. Cameristele se zoresc să aducă cearșafurile de șters, după care se apucă să întindă pe pat rufăria mea nouă, cu un belșug de comentarii despre dantele și panglici și cât de fine sunt toate și ce norocoasă sunt. Mama îmi vede expresia încordată de pe chip și le alungă pe toate din odaie, lăsând-o doar pe bătrâna noastră doică să rămână; aceasta urmează să mă frece pe spate, să-mi spele părul și să toarne mai departe urcioarele de apă caldă. Mă simt ca o mieluşea de jertfă care e spălată și periată înainte de a i se tăia gâtul; ideea nu e deloc plăcută.

Dar Mary, doica, e voioasă și, ca de obicei, îmi admiră fără încetare, cu chicoteli aprobatoare, părul frumos și pielea frumoasă, spunând – ca de fiecare dată – că dacă ar fi avut jumătate din frumusețea mea, ar fi fugit la Paris. Iar după ce-mi termin baia și ea îmi usucă părul și-l împletește, nu pot să nu

mă simt încurajată de cămașa de pânză cu panglici noi, de pantofii noi, de minunata rochie din fir de aur și de bonetă. Cameristele se întorc ca să mă ajute să mă îmbrac; îmi leagă șireturile rochiei, îmi îndreaptă boneta, îmi așază vâlul peste umeri și, în cele din urmă, mă declară gata de cununie și frumoasă așa cum ar trebui să fie o mireasă.

Mă întorc spre oglinda cea mare, adusă în odaia mea la porunca mamei, și din apele ei mă privește propria-mi imagine reflectată. Femeile o țin în picioare în fața mea și o înclină ușor pe spate, ca să-mi văd mai întâi poala rochiei, brodată cu mici lei roșii ridicați pe labele din spate, aidoma celui de pe stindardul casei noastre, și pantofii din piele roșie cu vârful răsfrânt în sus. Apoi îndreaptă oglinda și văd rochia din țesătură de aur strânsă pe talia înaltă și brâul greu de aur, brodat, cu care-mi sunt încinse șoldurile zvelte. Fac un semn și ele ridică oglinda, astfel încât să văd vâlul din dantelă scumpă de culoarea smântânii, decolteul adânc al rochiei, mânecile aurii ce-mi coboară în falduri bogate de pe umeri, cămașa albă de in întrezărindu-se ațățător prin despicăturile de la umeri, și apoi chipul. Părul meu bălai e împletit și strâns sub boneta conică înaltă, iar chipul meu mă privește cu solemnitate, înfrumusețat de răsfrângerea argintie a oglinzii. În lumina aceea, ochii mei cenușii se arată mari, pielea, curată și sidefie. Oglinda îmi dă înfățișarea unei statui a frumuseții, o fată de marmură. Mă privesc ca și cum aș ști cine sunt și, preț de o clipă, am impresia că o văd pe Melusina, întemeietoarea casei noastre, uitându-se la mine prin vâlul unor ape luminate de lună.

— Când vei fi ducesă, vei avea oglinda ta mare, spune mama. Vei avea doar cele mai alese lucruri. Și vei avea toate veșmintele ei.

— Veșmintele ducesei Anne?

— Da, răspunde ea convinsă, de parcă n-ar fi plăcere mai mare decât să port straietele unei femei care a murit nu demult. Blănurile ei de samur sunt cele mai frumoase din câte am văzut. Acum vor fi ale tale.

— Minunat, spun politicos. Voi primi și haine doar ale mele, noi?

Mama râde.

— Vei fi prima doamnă din Franța și a doua doamnă din Anglia. Vei putea avea orice va fi dispus soțul tău să-ți ofere. Și

vei învăța în scurt timp cum să-l convingi.

O femeie șoptește, ferindu-și chipul cu dosul mâinii, că o fată ca mine ar trebui să-l poată convinge pe un bărbat de vârsta lui cu o mână legată la spate. Cineva spune „Mai bine cu amândouă mâinile legate!” și două dintre femei râd. Habar n-am la ce se referă.

— Te va iubi, îmi promite mama. E topit după tine.

Nu răspund nimic, mă uit doar la tână femeie din oglindă. Gândul la John, ducele de Bedford, topit după mine nu e deloc încurajator.

*

Slujba de cununie durează cam o oră. E ținută în latină, astfel că mi-e imposibil să înțeleg jumătate din jurăminte. Nu e un schimb de jurăminte intim, ci mai degrabă o proclamare măreață: sala cea mare din palatul episcopal se umple de străini veniți să se uite la mine și să-mi sărbătorească norocul. Când, după încheierea jurămintelor, străbatem mulțimea, sunt însoțită de proaspătul meu soț, cu vârful degetelor așezate pe mâneca lui; privitorii își exprimă aprobarea tunător și oriunde m-aș uita mă întâmpină fețe zâmbitoare, iscoditoare.

Ne așezăm la masa de frunte, cu fața spre mijlocul încăperii. Din galerie răsună trâmbițele și primul din zecile de platouri cu mâncare este adus în sală, purtat la nivelul umărului. Slujitorii vin mai întâi la noi, la masa principală, și așază câte puțin din fiecare fel pe farfuriile de aur, iar ducele le face semne, indicând ici și colo în sală, astfel încât favoriții lui să poată gusta din felurile pregătite pentru noi. Pentru toți ceilalți sunt aduse castroanele mari cu carne și platourile întinse cu pâine albă. E un ospăț de proporții – unchiul Louis nu și-a cruțat deloc cheltuiala ca să-și mulțumească stăpânul și să sărbătorească ascensiunea mea în rândul Casei Regale a Angliei.

Se aduce vinul în urcioare mari de aur și paharele de la masa principală sunt umplute fără încetare. Oaspeții de onoare, așezați dincolo de marele vas de aur în care s-a turnat sarea, beau vin cât de mult și cât de repede sunt în stare. În sală, bărbații dau pe gât, una după alta, cămile mari cu berea cea mai bună – bere de nuntă preparată special pentru ziua de azi, îndulcită și aromată.

Se face o provocare la duel, cavalerul intrând călare până-n

sală și aruncându-și mănua în numele meu. Calul lui își arcuiește gâtul cu mușchi puternici și cercetează mesele și semineul masiv, rotund din mijlocul sălii. Trebuie să mă ridic de la locul meu și să ocolesc platforma pe care stă ridicată masa principală, ca să-i ofer cavalerului o cupă de aur, după care el dă ocol sălii într-un trap hotărât, lăsându-se greoi în șaua ornamentată, și iese pe ușile duble galopând ușor. Ideea de a aduce un cal în sala cea mare la vremea cinei mi se pare ridicolă, mai ales un cal atât de voinic și un cavaler atât de corpolent. Ridic ochii și întâlnesc privirea tânărului scutier, pe care îl paște tot atât de tare ca pe mine un râs teribil. Ne mutăm iute privirea unul de la ochii jucăuși ai celuiilalt, înainte să mă trădez chicotind.

Se servesc douăzeci de feluri de mâncare din carne, apoi zece din pește; pe urmă totul este strâns și ni se servește vin de Rin, însoțit de preparate mai ușoare – compoturi, prune glasate și zaharicale. După ce le-a gustat toată lumea sunt aduse ultimele deserturi: bomboane de marțipan, plăcinte dulci, fructe zaharisite și turtă dulce decorată cu foiță de aur adevărată. Apoi apare nebunul castelului, care face jonglerii și glume indecente despre tinerețe și vârstă, bărbat și femeie și căldura patului nupțial, focul din care se făurește o viață nouă. E urmat de dansatori și artiști care interpretează o piesă de curte ce laudă puterea Angliei și frumusețea Luxemburgului, între ei aflându-se o femeie frumoasă, care o reprezintă pe Melusina, cu trupul acoperit doar pe jumătate de o lungă coadă din mătase verde. Cel mai bun dintre ei e un leu mascat – emblema ambelor țări – care saltă și dănțuiește cu forță și grație, iar la urmă vine la masa principală, gâfâind puțin, și-și înclină capul măreț în fața mea. Coama lui e o masă de bucle aurii mirosind a pânză de sac, iar fața, o mască din carton pictat, cu o expresie zâmbitoare și sinceră. Am un lanț de aur pe care trebuie să îl pun la gât; când mă întind spre el, iar el înclină capul în fața mea, recunosc prin mască scânteierea ochilor albaștri și știu că palmele mele stau pe umerii scutierului celui chipeș și că distanța dintre noi e suficient de mică pentru a-l îmbrățișa când îi petrec lanțul pe după gât.

Mama îmi face semn cu capul că putem pleca; femeile și muzicienii se ridică în picioare și dansează, alcătuiind un șir ce dă ocol sălii, apoi se opresc și formează o boltă cu mâinile

ridicate deasupra capului, iar eu trec pe sub acea boltă, auzind cum fetele îmi urează noroc și femeile îmi strigă cuvinte de binecuvântare. Mă precedă surioarele mele, care, în pas de dans, presară pe jos petale de trandafir și cheițe de aur înaintea mea. Toți mă însoțesc până sus pe scara cea mare ce duce la cele mai bune odăi și par dornici să se înghesuie și în odaia de culcare, dar tata îi oprește la ușă, astfel că intru doar cu mama și cu doamnele ei de curte.

Acestea îmi desfac mai întâi acele din boneta conică înaltă și mi-o iau de pe cap cu grijă, apoi îmi scot agrafele din păr. Simt furnicături dureroase pe pielea capului când părul împletit strâns mi se revarsă pe spate și-mi frec fața cu palmele. Femeile îmi dezleagă șireturile de la umerii rochiei ca să-mi scoată mânecile, apoi desfac copcile de la spate, lasă rochia să cadă pe podea și ies cu grijă din ea. Ele iau rochia ca s-o perie, s-o pudreze și s-o pună cu grijă la păstrare până la următorul eveniment important, când o voi purta în calitate de ducesă de Bedford și leii roșii de pe poale vor simboliza casa căreia i-am aparținut cândva. Îmi dezleagă șireturile cămășii și mă dezbracă până la piele; frigul mă face să tremur, dar ele îmi trag pe cap cămașa de noapte și-mi pun pe umeri un șal. Mă așază pe un scăunel și aduc un vas cu apă caldă, parfumată; îmi îmbăiez picioarele reci și mă las pe spate în timp ce una dintre ele îmi perie părul, alta îmi aranjează poalele brodate ale cămășii și faldurile șalului și rânduiesc odaia. În cele din urmă îmi șterg tălpile, îmi împletesc părul, îmi leagă pe cap o bonetă de noapte și apoi deschid larg ușa.

Unchiul Louis, îmbrăcat cu odăjdiiile și mitra de episcop, intră legănând o cădelniță și dă ocol încăperii, sfințind fiecare ungher și urându-mi fericire, bogăție și, mai presus de toate, rodnicie în această minunată uniune între Anglia și Luxemburg. Eu tot repet „Amin, amin”, însă el pare că nu mai termină; răsună însă de jos, din sala cea mare, o zarvă de glasuri și râsete bărbătești, însoțită de trâmbițe și bătăi de tobă, semn că mirele, bătrânul duce, e adus în odaia mea.

Îl aduc purtat pe umeri, cu strigăte de „Ura!”, și-l lasă jos chiar la ușa mea, ca să poată intra pe picioarele lui și ei să se poată îngrămădi după el. Sute de nuntași rămân în odăile din față, întinzându-și gâtul ca să vadă înăuntru și strigându-le celor din față să înainteze. Nebunul intră țopăind, cu bășica de porc în

mână, împunge patul cu degetul și declară că trebuie să fie moale, fiindcă ducele va ateriza cu forță. Vorbele lui stârnesc hohote de râs sonore ce răzbat până în odăile celelalte și chiar și jos, în sala cea mare, unde gluma e repetată. Apoi nebunul poruncește slujnicilor să întetească bine focul, ca să se păstreze patul cald, și să umple urciorul cu bere de nuntă, căci ducelui s-ar putea să i se facă sete și să se scoale în toiul nopții.

— Să se scoale în toiul nopții! repetă el și toți râd.

Trâmbițele slobod o chemare asurzitoare în spațiul strâmt al odăii de culcare și tata spune:

— E timpul să-i lăsăm singuri. Dumnezeu să vă binecuvânteze și noapte bună!

Mama mă sărută pe frunte, toate doamnele și jumătate din restul nuntașilor mă sărută și ei, apoi mama mă conduce la pat și mă ajută să mă bag în așternut. Stau în capul oaselor, sprijinită de perne, ca o păpușă cioplită. De cealaltă parte a patului, ducele își scoate halatul, iar scutierul trage deoparte cearșafurile și-și ajută stăpânul să urce în pat. Scutierul stă cu ochii plecați, fără să se uite la mine, iar eu sunt nemișcată ca o păpușă țeapănă, ținându-mi strâns cu o mână cămașa de noapte adunată sub bărbie.

Stăm unul lângă altul în capul oaselor, cu spinarea dreaptă și rigidă, în timp ce toți râd, aclamă și ne fac urări de bine; apoi tata și unchiul îi conduc pe petrecăreți afară din odaie, aproape împingându-i, și închid ușa lăsându-ne singuri. Chiar și așa, tot îi putem auzi cum coboară cântând scara și se întorc în sala cea mare, unde strigă să li se mai aducă de băut ca să închine în sănătatea fericiților miri și să ude creștetul pruncului care va fi zămislit, cu voia Domnului, chiar în noaptea asta.

— Te simți bine, Jacquetta? mă întreabă ducele în timp ce liniștea se înstăpânește treptat în odaie și lumânările ard mai potolit acum, că ușile au fost închise.

— Mă simt bine, milord, răspund.

Inima îmi bate cu atâta putere, încât îmi zic că negreșit o aude. Mai presus de orice altceva, sunt dureros de conștientă că n-am idee ce ar trebui să fac sau ce-mi va cere el.

— Poți să te culci, căci sunt beat turtă, rostește el greoi. Nădăjduiesc că vei fi fericită, Jacquetta. Îți voi fi un soț bun. Dar acum culcă-te, sunt mort de beat.

Își trage așternutul peste umeri și se întoarce pe o parte, ca și

cum n-ar mai fi nimic de spus sau de făcut, și în câteva clipe sforăie atât de tare, încât mi-e teamă că va fi auzit tocmai din sala cea mare, de sub noi. Rămân înțepenită, fiindu-mi aproape frică să mă mișc, dar apoi, pe măsură ce răsuflarea lui devine mai profundă și mai lentă, iar sforăitul se transformă într-un mârâit scăzut, constant, mă strecor afară din pat, iau o înghițitură din berea de nuntă – la urma urmelor e ziua nunții mele –, suflu în lumânări și apoi mă strecor la loc între cearșafurile calde, alături de forma voluminoasă, nefamiliară a bărbatului adormit.

Sunt convinsă că nu voi putea adormi. Aud cântecele din sala cea mare și apoi zarvă când nuntașii se revarsă afară, în curte, și strigă după torțe și servitori care să-i conducă la paturile ce-i așteaptă în noaptea aceea. Sforăitul constant, grav, al soțului meu seamănă cu mârâitul ce răzbate din bârlogul unui urs captiv – inutil de sonor și de amenințător. Îmi spun că nu voi dormi niciodată cu un bărbat atât de voinic în patul meu, dar cu tot zumzetul gândurilor din mintea mea și cu toate protestele nerostite prilejuite de acest neajuns și de nedreptatea situației în care mă aflu, mă cuprinde somnul.

*

Când mă trezesc, descopăr că proaspătul meu soț e deja în picioare, își trage pantalonii pe el, iar cămașa albă de pânză, descheiată până la mijlocul lui gros, îi lasă la vedere pe jumătate pieptul voinic, păros și burta mare. Mă ridic în capul oaselor și-mi strâng cămașa de noapte pe lângă trup.

— Milord.

— Bună dimineața, nevastă! răspunde el zâmbind. Ai dormit bine?

— Da. Cred că și Alteța Voastră...

— Am sforăit? întreabă el voios.

— Puțin.

— Nu doar puțin, pun rămașag! A fost ca o furtună cu tunete și fulgere?

— Păi da.

Zâmbește larg.

— Te vei obișnui. Anne spunea că e ca atunci când locuiești pe malul mării: te obișnuiești cu zgomotul și doar liniștea te face să te trezești.

Clipesc, nedumerită de părerile predecesoarei mele. El vine pe partea mea de pat și mi se așază greoi peste picioare.

— O, iartă-mă!

Îmi retrag picioarele din calea lui și el se așază la loc.

— Jacquetta, sunt mult mai în vârstă decât tine. Trebuie să-ți spun că nu voi putea să-ți dăruiesc un fiu – de fapt, nu voi putea să-ți dăruiesc deloc copii. Îmi pare rău.

Trag puțin aer în piept și aștept să văd ce lucru îngrozitor va spune în continuare. Crezusem că s-a însurat cu mine ca să-i fac un moștenitor. Altfel, de ce și-ar dori un bărbat o soție tânără? El îmi răspunde neîntârziat, chiar înainte să pun întrebarea, vorbind pe un ton scăzut:

— Nu-ți voi lua nici fecioria. Pe de o parte, mi-am pierdut bărbăția, astfel că mi-ar fi foarte greu s-o fac; pe de altă parte, nu vreau s-o fac cu tine.

Mâna mi se încleștează pe cămașa de noapte ținută strâns la gât. Mama va fi îngrozită când va afla, iar tata va fi atât de supărat pe mine!

— Îmi pare foarte rău, milord. Nu vă place de mine?

El râde.

— Cărui bărbat ai putea să nu-i plăci? Ești cea mai desăvârșită fată din Franța! Te-am ales pentru frumusețea și pentru tinerețea ta – dar și pentru altceva. Am să-ți încredințez o sarcină mai bună decât aceea de a-mi fi tovarășă de pat. Aș putea avea orice fată din Franța, însă tu cred că ești potrivită pentru mai mult. Nu știi?

Clatin din cap, mută.

— Demoiselle spunea că ai un dar, rostește el încet.

— Strămătușa mea?

— Da. I-a spus unchiului tău că ai darul familiei voastre – că ai Vederea. Iar el mi-a spus mie.

După câteva clipe de tăcere rostesc:

— Știu și eu...

— I-a spus că, după părerea ei, s-ar putea să ai darul. Că ți-a vorbit. Unchiul tău mi-a zis că ai studiat cu ea, că ți-a lăsat cărțile ei și brățara cu talismane pentru profeții. Că auzi cântece.

— V-a spus el toate astea?

— Da. Presupun că ea ți-a lăsat lucrurile moștenire fiindcă s-a gândit că le vei putea folosi.

— Milord...

— Nu-ți întind o capcană, Jacquetta. Nu urmăresc să te păcălesc să faci o mărturisire.

„Pe Ioana ai păcălit-o”, îmi spun în sinea mea.

— Eu mă ostenesc în slujba regelui meu și a țării mele și, cu voia Domnului, suntem pe cale să găsim elixirul ce lecuiește moartea și aduce piatra filosofală.

— Piatra filosofală?

— Jacquetta, cred că suntem foarte aproape de a descoperi cum să transformăm fierul în aur. Suntem foarte aproape. Și atunci...

Aștept să continue.

— Atunci voi avea destui galbeni ca să-mi plătesc soldații să lupte pentru fiecare oraș din Franța. Atunci domnia Angliei poate să răspândească pacea în toate ținuturile noastre. Atunci nepotul meu va șade fără grijă pe tronul lui, iar săracii din Anglia vor putea să-și câștige traiul prin munca lor, fără ca birurile să-i sărăcească. Ar fi o lume nouă, Jacquetta! Și noi am stăpâni-o. Am plăti totul cu aurul pe care l-am face în Londra. N-ar mai trebui să-l săpăm în Cornwall sau să-l adunăm din albiile apelor din Țara Galilor. Am avea o țară mai bogată decât am putea visa. Și cred că mă despart numai câteva luni de găsirea elixirului.

— Dar eu ce rol am?

El încuviințează, întrebarea mea readucându-l la realitatea acestei dimineți de după nuntă – care, de fapt, nu e deloc o nuntă în toată puterea cuvântului.

— A, da, tu! Alchimistii și astrologii mei mi-au spus că am nevoie de cineva înzestrat cu darurile tale. De cineva în stare să facă profeții, cineva care să se uite într-o oglindă sau o apă și să vadă adevărul, viitorul. Au nevoie de o ajutoare cu mâini curate și inima neprihănită. Trebuie să fie o femeie, o femeie tânără care n-a curmat niciodată o viață, n-a furat, n-a cunoscut patima trupească. În ziua când te-am cunoscut, ei tocmai îmi spusese că nu pot merge mai departe fără o tânără femeie, o fecioară în stare să prevestească viitorul. Pe scurt, că am nevoie de o fată în stare să prindă un inorog.

— Milord...

— Tu ai spus asta. Îți aduci aminte? Pe coridorul castelului din Rouen. Ai spus că ești atât de neprihănită încât ai putea să

prinzi un inorog.

Dau din cap aprobator. Într-adevăr, am spus-o. Aș vrea să n-o fi făcut...

— Înțeleg că ești timidă. Arzi de nerăbdare să-mi spui că nu poți face aceste lucruri. Îți înțeleg reținerea. Spune-mi însă atât: ai curmat vreo viață?

— Nu, desigur că nu.

— Ai furat? Fie și un flecușteț? Fie și un ban din buzunarul altcuiva?

— Nu.

— Ai tânjit vreodată după un bărbat?

— Nu! exclam apăsător.

— Ai prevestit vreodată adevărul, indiferent sub ce formă?

Șovăi. Mă gândesc la Ioana, la cartea numită *Le Pendu* și la roata norocului care a coborât-o atât de jos. Mă gândesc la cântecul auzit în apropierea turnurilor în noaptea morții strămătușii mele.

— Cred că da. Nu pot fi sigură. Uneori mi se arată unele lucruri, nu le chem eu.

— Ai putea să prinzi un inorog?

Îmi scapă un râs slab, neliniștit.

— Milord, asta e doar o vorbă, o imagine din tapiserii! N-aș ști ce ar trebui făcut...

— Se spune că singura cale de a prinde un inorog e ca o fecioară să intre singură în pădure. Că niciun bărbat nu poate pune mâna pe el, dar la o fecioară vine și-și lasă mândrul cap în poala ei.

— Știu că așa se spune, dar nu știu nimic despre inorogi, răspund clătinând din cap. Nu știu, milord, nici măcar dacă există cu adevărat.

— Oricum ar fi, ca fecioară ai o mare valoare pentru mine, îmi ești foarte prețioasă. Ca fiica neîntinată a casei Melusinei, ca moștenitoare a darurilor ei, ești mai mult decât prețioasă. Ca tânără soție mi-ai fi o sursă de plăcere, însă nimic mai mult. Te-am luat de soție ca să faci mult mai mult decât să te întinzi pe pat și să-mi oferi plăcere. Acum înțelegi?

— Nu prea.

— N-are importanță. Ceea ce vreau e o tânără cu inima neprihănită, o fecioară care va face ce-i poruncesc și-mi aparține cum mi-ar aparține o sclavă cumpărată de pe galerele

turcești. Tu chiar asta ești. Vei învăța mai târziu ce vreau de la tine și vei face ce-ți cer. Dar nu vei suferi și nu te vei teme, îți dau cuvântul meu.

Se ridică în picioare și-și scoate pumnalul din teaca de la brâu, spunând:

— Acum trebuie să pățăm cearșafurile. Iar dacă te întreabă cineva, mama sau tatăl tău, spune-le că m-am suit pe tine, că te-a durut puțin și nădăjduiești că am făcut un copil. Nu scoate o vorbă despre viața pe care o vom duce. Lasă-i să creadă că ești o soție obișnuită și că ți-am luat fecioria.

Ia pumnalul și, fără altă vorbă, își face o tăietură la încheietura mâinii stângi, din care dă repede sângele. Îl lasă să se adune, apoi ferește cuverturile patului, ignorându-mi gestul de a-mi ascunde tălpile goale; întinde mâna și lasă să picure pe cearșafuri câteva picături de sânge roșu. Privesc fix cum se lătesc petele, simțindu-mă copleșită de rușine la gândul că asta e căsnicia mea, începută cu sângele soțului meu, cu o minciună.

— Ajunge, spune el. Mama ta va veni, va vedea și va crede că te-am avut. Ții minte ce să-i spui?

— Că v-ați suit pe mine, că m-a durut puțin și nădăjduiesc că am făcut un copil, repet supusă.

— Faptul că te voi păstra fecioară e secretul nostru, spune el dintr-odată serios, aproape amenințător. Să nu uiți! Ca soție, îmi vei cunoaște tainele, iar asta e prima și una dintre cele mai mari. Alchimia, profețiile, fecioria ta - toate astea sunt secrete pe care trebuie să le păstrezi sub cuvânt de onoare și să nu le dezvălui nimănui. Acum faci parte din Casa Regală a Angliei, lucru care-ți va aduce măreție, dar îți va cere și un preț pe măsură. Te vei bucura de avuție, însă va trebui și să plătești prețul.

Încuviințez cu ochii ațintiți asupra obrazului său oacheș. Se ridică de pe pat, apropie pumnalul de cearșaful de la picioare și, fără să-i pese cât e de scump, taie o fâșie subțire de pânză. Mi-o întinde fără vorbă, iar eu îi bandajez tăietura de la încheietura mâinii.

— Ne vedem la micul dejun, frumoasă fecioară, îmi spune el, apoi își trage cizmele în picioare și iese.

[4] Paris, Franța, mai 1433

Călătorim cu o suită numeroasă, așa cum îi șade bine

domnitorului Franței – mai cu seamă unui domnitor care-și păstrează pământurile cu forța. În fața noastră merg soldați înarmați, o avangardă aflată sub comanda scutierului cu ochi albaștri, care se asigură că drumul în față e lipsit de primejdii. La o oarecare distanță în urma gărzii, ca praful să aibă timp să se așeze, venim noi, ducele împreună cu mine. Eu stau în șaua dublă, în spatele unui oștean voinic, ținându-mă de centura lui. Milord călărește lângă mine pe calul lui de luptă, ca pentru a-mi ține tovărășie, dar abia dacă scoate o vorbă.

— Aș vrea să pot călări singură, remarc.

El îmi aruncă o privire, cu aerul că a uitat cu totul de prezența mea, și răspunde:

— Astăzi nu. Azi vom avea drum greu și dacă apar necazuri ar putea fi nevoie să gonim. Nu putem merge în ritmul unei doamne, al unei fete.

Nu spun nimic, fiindcă e adevărat: nu sunt o călăreață prea grozavă. Ceva mai târziu încerc iarăși să leg o conversație cu el.

— Și de ce avem drum greu azi, milord?

Timp de câteva clipe rămâne tăcut, parcă ar cumpăni dacă să se obosească să-mi răspundă.

— Nu mergem la Paris, ci în nord, la Calais.

— Să-mi fie cu iertare, dar credeam că mergem la Paris. De ce mergem la Calais, milord?

El oftează, ca și cum două întrebări ar fi mai mult decât poate suporta un bărbat.

— A fost o răzmeriță în garnizoana din Calais, între soldații mei, recrutați de mine și aflați sub comanda mea. Nerozii! Am trecut pe acolo în drum spre tine. I-am spânzurat pe capii răzmeriței. Acum mă întorc ca să mă conving că și-au învățat lecția.

— Ai spânzurat oameni în drum spre nunta noastră?

El își întoarce spre mine ochii negri și mă întreabă:

— De ce nu?

Nu știu să spun de ce nu, dar face o impresie neplăcută. Mă strâmb puțin și-mi feresc privirea, ceea ce-l face să râdă ușor.

— E spre binele vostru ca garnizoana să fie puternică, îmi spune. Calais e stânca. Toate posesiunile engleze din nordul Franței se întemeiază pe Calais.

Mergem mai departe în tăcere. La amiază, când ne oprim să mâncăm, el nu spune mare lucru; mă întreabă doar dacă sunt

foarte obosită și, cum îi răspund că nu sunt, are grijă să fiu hrănită, iar apoi mă ridică iarăși în șaua dublă ca să ne continuăm drumul. Scutierul vine la noi, își scoate pălăria în fața mea cu o plecăciune adâncă, apoi îi murmură ceva stăpânului său, iar după scurta lor consfătuire ne încolonăm toți și plecăm mai departe.

Se lasă amurgul când vedem zidurile impunătoare ale castelului Calais ivindu-se pe câmpia neguroasă de la malul mării, în fața noastră. De jur-împrejurul nostru se intersectează șanțuri și canale despărțite de mici ecluze, învăluite în ceață. Scutierul stăpânului meu vine la noi din capul coloanei când steagul din vârful celui mai înalt turn al castelului coboară scurt și se ridică la loc, în semn de recunoaștere, iar porțile mari din fața noastră se deschid larg.

— În scurt timp vei fi acasă, îmi spune el voios, întorcându-și calul.

— Nu e casa mea, răspund scurt.

— O, dar va fi! Acesta e unul dintre cele mai de seamă castele ale voastre.

— În toiul unei răzmerițe?

Scutierul clatină din cap.

— Răzmerița s-a încheiat. Garnizoana nu fusese plătită de luni întregi, așa că soldații au luat lâna negustorilor din Calais, le-au furat-o din prăvălii. Negustorii au plătit ca să-și primească bunurile înapoi, iar acum Alteța Sa, ducele, le va plăti ce-au cheltuit. Zâmbește larg, observându-mi nedumerirea. E un fleac. Dacă soldații și-ar fi primit solda la timp, nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Și atunci de ce a executat soțul meu pe cineva?

Zâmbetul lui se stinge.

— Ca soldații să țină minte că data viitoare când le întârzie solda trebuie să aștepte după voia Domniei Sale.

Arunc o privire spre soțul meu, care ascultă în tăcere de cealaltă parte a mea.

— Și acum ce urmează?

Ne apropiem de ziduri și oștenii se grupează într-o gardă de onoare, coborând în fugă dealul abrupt pe care se află castelul, în mijlocul orașului, veghind asupra portului la nord și asupra ținuturilor mlăștinoase de la sud.

— Acum îi dau afară pe soldații care au furat, precum și pe

comandantul lor și numesc un nou căpitan al garnizoanei din Calais, răspunde scurt soțul meu. Se uită peste capul meu la scutier: Tu.

— Eu, milord?

— Da.

— Îmi faceți cinste, dar...

— Vrei să mă contrazici?

— Nu, milord, desigur că nu.

Soțul meu îi zâmbește tânărului amuțit brusc.

— Bine. Se întoarce spre mine: Tânărul acesta, scutierul și prietenul meu, Richard Woodville, a participat la aproape toate campaniile de aici, din Franța, iar răposatul rege, fratele meu, l-a ridicat la rangul de cavaler pe câmpul de luptă. Tatăl lui ne-a slujit și el. Încă n-a împlinit treizeci de ani, însă nu cunosc om mai credincios sau mai demn de încredere. Va comanda această garnizoană și cât timp e aici pot fi sigur că nu vor exista revolte, proteste și furtişaguri. Și nimeni nu va încerca să-mi contrazică ordinele. Am dreptate, Woodville?

— Deplină, milord.

Pătrundem toți trei pe sub bolta întunecoasă, plină de ecouri a porților și înaintăm pe străzile pietruite, pe lângă răsculații spânzurați care se leagănă tăcuți în ștreang, printre locuitorii care ni se pleacă, până la castelul Calais.

— Rămân aici chiar acum? Întreabă Woodville ca și cum ar fi vorba doar de locul de înnoptat.

— Încă nu, răspunde soțul meu. Am nevoie să fii lângă mine.

Petrecem la Calais doar trei nopți – atât cât soțul meu să-i concedieze pe jumătate dintre soldații garnizoanei, să trimită în Anglia după alții care să le ia locul și să-l prevină pe comandantul lor că va fi înlocuit de scutier, sir Richard Woodville, iar după aceea coborâm în tropot de copite strada pietruită, ieșim pe poartă și pornim spre sud, pe drumul către Paris, cu scutierul Woodville iarăși în fruntea suitei, eu, pe calul greoi al unui oștean, iar soțul meu, cufundat într-o tăcere îndârjită.

Călătorim două zile până să zărim râul Grange Batelière dominând ținutul pustiu din vecinătatea orașului. Dincolo de el sunt câmpuri arate și mici ferme de vaci, înlocuite treptat de grădinile de legume ce înconjoară zidurile orașului. Pătrundem prin poarta de nord-vest, prin apropierea palatului Louvre, și văd

pe dată căminul meu din Paris, Hôtel de Bourbon, una dintre cele mai falnice reședințe din oraș, pe potruva conducătorului Franței. Se înalță alături de Louvre, palatul regelui, având vedere spre râu, către sud; e ca o construcție din marțipan, toată numai foișoare, acoperișuri, turnuri și balcoane. Ar fi trebuit să știu că va fi o locuință falnică, după ce am văzut castelul de la Rouen al stăpânului meu; însă când ne apropiem de porțile mari, mă simt ca o prințesă din basm, dusă în fortăreața unui uriaș. Reședința e înconjurată de un zid fortificat și la fiecare poartă există o casă a gărzilor, ceea ce-mi amintește - în caz că mă pândea pericolul de a uita - că, deși soțul meu e conducătorul, nu toți îl recunosc drept reprezentantul regelui uns de Dumnezeu. Cel pe care mulți preferă să-l numească regele Franței se află nu prea departe, la Chinon, râvnindu-ne pământurile și creând necazuri. Cel pe care-l numim regele Franței și al Angliei se află la Londra, în siguranță, prea sărac ca să-i trimită soțului meu banii și oștile de care are nevoie ca să țină supuse aceste ținuturi necredincioase, prea slab ca să le poruncească lorzilor săi să se ridice la luptă sub stindardul nostru.

Stăpânul meu îmi acordă câteva zile de libertate ca să-mi cunosc noul cămin, să descopăr cutia cu giuvaieruri a fostei ducese și odaia ei de toaletă plină cu blănuri și rochii alese; apoi într-o dimineață, după liturghie, vine în odaia mea și-mi spune:

— Vino, Jacquetta, azi am o însărcinare pentru tine!

Îl urmez ca un cățel de-a lungul galeriei ale cărei tapiserii înfățișând zei ne privesc de sus, până la ușa dublă de la capăt, păzită de o parte și de alta de doi străjeri; Woodville, scutierul lui, pierde vremea așezat pe pervazul ferestrei, însă când ne vede sare în picioare și-mi face o plecăciune adâncă.

Străjerii deschid larg ușile și intrăm. Nu știu la ce mă așteptam, dar cu siguranță nu la ceea ce văd. Odaia e tot atât de spațioasă ca sala cea mare dintr-un palat, însă seamănă cu biblioteca unei mănăstiri. Văd rafturi din lemn închis la culoare, iar pe ele, papirusuri și cărți încuiate în spatele grilajelor de alamă. Văd mese înalte și taburete înalte, ca să te poți așeza, să întinzi un papirus și să-l citești pe îndelete. Văd mese pregătite pentru studiu, cu călimări pline cu cerneală, pene ascuțite și foi de hârtie pentru însemnări. N-am mai văzut niciodată ceva asemănător dincolo de zidurile unei abații; îmi privesc soțul cu

respect reînnoit. A cheltuit o avere cu încăperea asta: fiecare carte aflată aici a costat probabil la fel de mult ca nestematele ducesei.

— Am cea mai aleasă colecție de cărți și manuscrise din toată Europa, în afara celor ale bisericii, îmi spune el. Și copiii mei. (Face semn spre doi bărbați tineri aflați de o parte și de alta a unui pupitru; unul intonează cuvinte ciudate, citind de pe un papyrus, iar celălalt scrie sânguincios.) Traduc din arabă, explică soțul meu. Din arabă în latină, iar de acolo, în franceză sau engleză. Maurii sunt izvorul mării cunoașteri - al întregii matematici, al tuturor științelor. Cumpăr papyrusurile și pun să fie traduse. Așa am reușit să avansez într-ale cunoașterii: mergând direct la izvor. Zâmbește, dintr-odată mulțumit de mine. Așa cum am făcut și cu tine: am mers direct la izvorul misterelor.

În mijlocul încăperii se află o masă uriașă, pictată și sculptată. Cu o exclamație de încântare, mă apropii s-o cercetez. E fermecătoare: ca o țară mitică pe care ai vedea-o de sus dacă ai zbura pe deasupra ei în înaltul văzduhului, ca un vultur. Țara e Franța: văd zidul exterior al Parisului și Sena străbătându-l, pictată într-un albastru azuriu. Văd Ile de Paris, un mic labirint de clădiri având formă de corabie, pe apele fluviului. Apoi pot vedea cum e împărțit ținutul: jumătatea de sus a Franței e vopsită în alb și roșu, culorile Angliei, iar jumătatea de jos a fost lăsată necolorată; un drapel armagnac îl înfățișează pe Charles, falsul rege, pe pământurile sale de la Chinon. O serie de zgârieturi arată unde au fost înfipte, cu repeziciune și furie, micile steaguri ce au marcat marșul triumfător al Ioanei d'Arc prin jumătate din Franța, victorie după victorie, chiar până lângă zidurile Parisului, cu numai doi ani în urmă.

— Întreaga Franță ne aparține de drept, spune soțul meu privind cu invidie ținuturile verzi ce coboară până la Marea Mediterană. Și va fi a noastră. Va fi a noastră! O voi câștiga, în numele lui Dumnezeu și al regelui Henric!

Se aplecă în față și, arătându-mi micile drapele cu emblema Sfântului Gheorghe ce reprezintă Anglia, care acoperă partea de răsărit a Franței, îmi spune:

— Uite, înaintăm! Iar dacă ducele de Burgundia va rămâne loial și un bun aliat, ne putem recâștiga pământurile din Maine. Dacă Delfinul e atât de neghiob încât să-l atace pe duce - și

cred că e – și dacă reușesc să-l conving pe duce să luptăm amândoi în același timp...

Se întrerupe, căci mă vede ridicând privirea.

— A, acelea sunt planetele mele, explică el de parcă ar fi stăpân pe cerul nopții, așa cum e stăpân pe Franța.

De grinzile de lemn întretăiate ale plafonului e suspendat un grup de minunate sfere argintii, unele încercuite de halouri, altele cu bile mitite plutind în apropiere. Imaginea e atât de frumoasă, încât uit cu totul de hartă și de steagurile campaniilor militare și îmi prind mâinile una într-alta.

— O, ce frumos! Ce e asta?

Scutierului Woodville îi scapă un mic chicotit.

— Nu e un obiect de amuzament, răspunde sever soțul meu, dar apoi îi face semn unuia dintre secretari. Eh, fie, arată-i ducesei cerul la momentul nașterii ei.

Tânărul se apropie de noi.

— Iertare, Alteță, când v-ați născut?

Roșesc. La fel ca mai toate fetele, nu-mi cunosc data nașterii: părinții mei nu s-au ostenit să consemneze ziua și ora. Știu doar anul și anotimpul, iar anotimpul îl știu numai pentru că mama a poftit foarte tare la sparanghel în timp ce mă purta în pânțece și jură că l-a mâncat prea necopt și că durerea de burtă a declanșat nașterea mea.

— În anul 1416, primăvara, răspund. Poate în mai...

Tânărul scoate un papyrus din bibliotecă și-l întinde pe pupitrul cel înalt. Îl cercetează cu atenție, după care întinde mâna și trage de o manetă, apoi de alta și de alta. Spre marea mea desfătare, sferele, cu halourile lor și cu micuțele bile rotitoare, coboară de pe tavan și se deplasează ușor până când ajung, pendulând slab, în pozițiile de pe cer în care se aflau la vremea nașterii mele. Aud un clinchet delicat și văd că de funiile ce mișcă sferele sunt prinși mici clopoței de argint, astfel că mișcarea lor e însoțită de o melodie.

— Pot să prezic unde se vor afla planetele înainte de a porni la o bătălie, spune soțul meu. Încep campanii militare numai atunci când ele îmi spun că sortii sunt favorabili. Însă calculul pe hârtie ia multe ore și e ușor să greșești. Aici am construit un mecanism la fel de frumos și de regulat ca acela făcut de Dumnezeu când a așezat astrele pe cer și le-a pus în mișcare. Am făcut o mașinărie asemănătoare lucrării lui Dumnezeu

Însuși.

— Poți face profeții cu ajutorul lor? Poți afla ce se va întâmpla?

El clatină din cap.

— Nu așa cum nădăjduiesc că vei face tu. Eu pot afla când e momentul potrivit, însă nu și ce roade va aduce. Pot vedea că steaua noastră e în urcare, dar nu și rezultatul unei anumite bătălii. Iar cu vrăjitoarea Ioana n-am avut niciun fel de avertisment.

Secretarul înclină capul pe o parte cu tristețe și spune simplu:

— A ascuns-o de noi satana. N-a fost nicio întunecime, n-a apărut nicio cometă, nimic care să-i arate ascensiunea și, slavă Domnului, nimic nu i-a marcat nici moartea.

Soțul meu încuviințează clătinând capul, își strecoară mâna sub brațul meu și mă conduce pe lângă secretar, îndepărtându-mă de masă.

— Fratele meu a fost sub semnul lui Marte, spune el. Căldură și foc, dogoare și uscăciune: un om născut să lupte și să câștige bătălii. Fiul lui e umed și rece, un om în floarea vârstei, dar în adâncul sufletului ca un copil, umed ca un bebeluș care bea lapte și-și udă scutecul. Trebuie să aștept ca astrele să împrumute foc cauzei lui, trebuie să studiez ce arme să-i pun în mână. E nepotul meu și trebuie să-l călăuzesc. Sunt unchiul lui, iar el e regele meu. Trebuie să-l fac învingător. E datoria mea, destinul meu! Și mă vei ajuta și tu.

Woodville așteaptă câteva clipe, apoi, văzând că stăpânul meu pare să se fi adâncit în gânduri, deschide larg ușa spre o altă încăpere, și se dă la o parte ca să intrăm. Pășesc în odaia cu pardoseală de piatră și miresmele străine îmi gâdilă nările. Se simte un iz acru, ca mirosul unei fierării – metal încins, dar și ceva pătrunzător, acid. În aer plutește un fum usturător care-mi înțepă ochii. În mijlocul încăperii se află patru bărbați cu șorțuri de piele tăbăcită, în fața lor lucesc focuri de cărbune în mici mangaluri încastrate în bănci de piatră, iar vasele de bronz așezate pe ele clocotesc ca oalele din bucătărie. Dincolo de ei văd, prin ușa deschisă ce dă într-o curte interioară, un flăcău dezbrăcat până la brâu care mănuieste foalele unui cuptor, încingând un cuptor mare, care seamănă cu unul de copt pâine. Mă uit la Woodville, iar el îmi face un semn liniștitor cu capul, ca pentru a spune „Nu te teme!”, însă camera emană un miros ca

de sulf, iar cuptorul de afară lucește roșiatic, precum intrarea în iad. Mă retrag cu un pas și soțul meu râde văzându-mi paloarea feței.

— N-ai de ce să te temi, ți-am spus că nu vei avea de ce să te temi! Aici se încearcă rețetele, aici prepară pe rând un elixir sau altul. Afară făurim metalele și apoi le aducem înăuntru ca să le testăm. Aici vom face argintul, aurul, însăși viața!

— E foarte cald, rostesc cu glas pierit.

— Astea sunt focurile care fac apa să se transforme în vin, îmi explică el. Care fac fierul să se transforme în aur, iar țărâna, în viață. Tot ce există în lume se îndreaptă spre o stare de puritate, de perfecțiune. Aici grăbim acest proces, aici aducem metalelor și apelor schimbarea pe care o înfăptuiește lumea însăși în adâncul măruntaiei ei, de-a lungul veacurilor, cu ajutorul căldurii, cum e clocit un ou ca să iasă din el puiul de găină. Noi folosim temperaturi mai mari și iuțim procesul. Aici ne putem pune la încercare cunoștințele și aici vedem ce învățăm. Acesta e miezul muncii mele de o viață.

Afară, în curte, cineva scoate din jăromatic cuptorului o bară de metal încinsă până la roșu și începe s-o turtească prin lovituri de ciocan.

— Gândește-te numai cum ar fi dacă aş putea face aur! spune el cu jind. Dacă aş putea să iau fier și să-l purific, așa încât focul să consume și apa să spele orice urmă de metal de rând din el și să obținem galbeni! Aș putea să tocmesc soldați, să întăresc apărarea, să hrănesc Parisul! Dacă aş avea monetăria mea și mina mea de aur, aş putea să cuceresc toată Franța pentru nepotul meu și s-o păstrez pe vecie!

— E cu putință?

— Știm că se poate face. Ba chiar s-a făcut de multe ori, dar întotdeauna în taină. Toate metalele au aceeași natură, totul e făcut dintr-unul și același lucru: în cărți i se spune „prima materie” sau „materia întunecată”. Din ea e făcută lumea. Noi trebuie s-o făurim din nou. Așadar, luăm materie întunecată și o rafinăm iarăși și iarăși. O facem să-și îmbrace natura cea mai pură și mai bună. (Se oprește și-mi privește chipul nedumerit.) Știi că din sucul obținut din struguri se face vin?

Dau din cap că da.

— Orice țăran francez poate să facă așa ceva. Mai întâi ia strugurii și-i zdrobește ca să scoată sucul din ei. Ia un fruct - un

lucru solid, ce crește pe vița de vie – și îl transformă în lichid. Transformarea asta e alchimie. Pe urmă pune sucul la păstrare și lasă viața din el să-l transforme în vin. Alt lichid, dar cu proprietăți foarte diferite față de ale sucului. Eu pot merge mai departe. Am făcut încă o transformare, chiar aici. Pot să obțin din vin o esență de o sută de ori mai tare decât vinul, care ia foc când apropii o flacăra de ea și care vindecă omul de melancolie și de umorile apoase. E un lichid, dar e fierbinte și uscat. Noi îl numim *aqua vitae* – apa vieții. Deja pot face toate astea, pot să transform sucul în *aqua vitae*. Aurul e doar pasul următor – aurul obținut din fier.

— Și eu ce trebuie să fac? Întreb neliniștită.

— Azi, nimic. Dar poate că mâine sau poimâine oamenii vor avea nevoie să vii să torni niște lichid dintr-un flacon, să mesteci într-un vas ori să cerni niște praf. Nimic mai mult, lucruri pe care le puteai face și în lăptăria mamei tale.

Mă uit la el fără să înțeleg. Îmi explică:

— De atingerea ta am nevoie. Atingerea ta pură.

Unul dintre oameni, care urmărise până atunci lichidul dintr-un balon de sticlă clocotind și scurgându-se apoi printr-un tub într-un vas rece, așezat pe un pat de gheață, lasă lucrul deoparte și vine spre noi, ștergându-și mâinile de șorț și înclinându-se în fața soțului meu.

— Fecioara! rostește acesta arătând spre mine, de parcă aș fi un obiect, exact ca lichidul din balon sau fierul din cuptor, făcându-mă să tresar când îl aud că-mi dă numele loanei. Am promis și m-am ținut de cuvânt. Am găsit-o. Fiica Melusinei și fecioară neatinsă de bărbat.

Întind mâna în semn de salut, dar bărbatul se retrage cu o tresărire, apoi râde de sine însuși și-i spune soțului meu zâmbind:

— Nici nu îndrăznesc s-o ating. Nu, chiar nu pot!

Duce în schimb mâna la spate, face o plecăciune foarte adâncă și mi se adresează direct:

— Fiți bine venită, lady Bedford! Prezența voastră aici e necesară de multă vreme. V-am așteptat, am nădăduit că veți veni. Veți aduce cu voi armonia, veți aduce cu voi puterea lunii și a apei, iar atingerea voastră va purifica totul.

Îmi mut greutatea corpului de pe un picior pe celălalt, stingherită, și arunc o privire spre soțul meu, care se uită la

mine cu o privire de încuviințare înflăcărată.

— Am găsit-o și am înțeles imediat ce rol ar putea să aibă, spune el. Ce ar putea să facă. Am știut că ar putea fi Luna pentru noi. Are apă în vene și inima pură. Cine știe de câte nu e în stare?

— Poate să facă profeții? întreabă cu înfocare omul.

— Spune că n-a încercat niciodată, dar a văzut deja viitorul, răspunde soțul meu. O punem la încercare?

— În bibliotecă.

Omul pornește în fruntea noastră pe ușa dintre încăperi. Soțul meu pocnește din degete și cei doi învățați se retrag într-o odaie lateralnică, în timp ce alchimistul și Woodville scutierul dau pânza la o parte de pe cea mai mare oglindă din câte am văzut - perfect rotundă, înrămată, din argint lucios, ca o lună plină.

— Închideți obloanele și aprindeți lumânările! cere soțul meu.

Are respirația întretăiată; îi aud emoția din glas și asta mă sperie. De jur-împrejurul meu sunt așezate lumânări, astfel că mă trezesc într-un cerc de foc. Stau așezată în fața oglinzii celei mari. Lumina flăcărilor pâlpâitoare și dănțuitoare din jurul meu e atât de puternică, încât aproape că nu mai văd nimic.

— Întreab-o tu, îi spune alchimistului soțul meu. Dumnezeu mi-e martor că aproape mi-a pierit glasul de emoție. Dar n-o obosi din cale-afară de tare! Să vedem doar dacă are darul.

— Uitați-vă în oglindă, îmi cere cu glas scăzut omul. Uitați-vă în oglindă și lăsați-vă să visați. Ce vedeți, Fecioară?

Mă uit în oglindă. De bună seamă, e limpede ce văd, nu? Mă văd pe mine însămi, îmbrăcată cu o rochie de catifea după ultima modă, cu o bonetă cu colțurile ridicate, cu părul auriu prins într-o împletitură deasă de o parte și de alta a feței și cu cei mai frumoși pantofi din piele albastră. Nu m-am mai aflat niciodată înaintea unei oglinzi care să mă înfățișeze propriei priviri, întreagă, în mărime naturală. Îmi ridic puțin poala rochiei ca să-mi admir pantofii, iar alchimistul tușește ușor, sec, ca pentru a-mi aduce aminte să mă păzesc de deșertăciune.

— Ce vedeți când priviți în adâncul oglinzii, ducesă?

Îndărătul meu și în lateral bate lumina năucitoare a lumânărilor, atât de puternică încât îmi despoaie de culoare rochia, ba chiar și pantofii albaștri, chiar și rafturile și cărțile din spatele meu, care devin, sub ochii mei, mai întunecate și mai neclare.

— Priviți în adâncul oglinzii și spuneți-ne ce vedeți, mă îndeamnă iarăși omul, pe un ton scăzut. Spuneți-ne ce vedeți, lady Bedford. Ce vedeți?

Lumina e copleșitoare, prea intensă ca să văd ceva – năucită de sutele de lumânări, nu-mi văd nici măcar propriu chip.

Dar dintr-odată o văd pe ea, la fel de limpede ca-n ziua în care am lenevit pe malul șanțului de apărare, la fel de luminoasă ca atunci când era vie și râdea, înaintea clipei în care a tras cartea cu *Le Pendu*, în costumul lui albastru, ca pantofii mei.

— Ioana, rostesc încet, cu jale adâncă. O, Ioana! Fecioara!

Mă zbat să mă deștept pe de-a-ntregul, pe fundalul zgometului ca de aplauze făcut de alchimistul care stinge lumânările cu palmele. Pesemne că unele dintre ele s-au răsturnat când am căzut leșinată. Scutierul Woodville mă ține în brațe, îmi sprijină capul, iar soțul meu îmi stropește fața cu apă rece.

— Ce ai văzut? vrea să știe stăpânul meu de îndată ce deschid pleoapele tremurătoare.

— Nu știu.

Un imbold subit de frică mă previne, din cine știe ce motiv. Nu vreau să-i spun. Nu vreau să rostesc numele Ioanei în fața celui care a ars-o de vie.

— Ce a spus? întreabă el, sfredelindu-i cu privirea pe scutier și pe alchimist. Ce a spus în cădere? A spus ceva, am auzit ceva. Ce a spus?

— A spus „Fecioara”? întreabă alchimistul. Așa mi s-a părut.

Se uită amândoi la Woodville, care minte cu ușurință:

— A spus „facerea”.

— Oare la ce se referea? (Ducele se uită la mine.) La ce te-ai referit? La ce, Jacquetta?

— Să fie oare vorba de universitatea Alteței Voastre de la Caen? întreabă Woodville. Cred că a spus „Caen” și apoi „facerea”.

— Am văzut universitatea pe care vrea s-o construiască Alteța Voastră la Caen, intervin prinzând din zbor ideea. Terminată, minunat de frumoasă. De asta am spus „facerea”.

El zâmbeste cu mulțumire și spune încurajat:

— Ei, e o viziune bună. O imagine fugitivă, plăcută, a unui viitor lipsit de primejdii și fericit. E o veste bună! Și, cel mai

important dintre toate, am văzut că e în stare.

Întinde brațul și mă ajută să mă ridic în picioare, după care i se adresează alchimistului cu un zâmbet triumfător:

— O voi aduce înapoi mâine, după liturghie și după ce dejunează. Să-i aduceți un jilt pe care să șadă data viitoare și să pregătiți camera pentru ea. Vom vedea ce ne poate spune, însă are darul, nu?

— Fără doar și poate, încuviințează alchimistul. Voi avea totul pregătit.

Se înclină și se întoarce în odaia din urmă. Woodville ridică restul lumânărilor și le stinge, iar stăpânul meu îndreaptă oglinda. Mă sprijin preț de o clipă de o arcadă aflată între două rafturi ale bibliotecii; soțul meu ridică privirea și mă vede.

— Vino aici!

Îmi face semn spre mijlocul arcadei și mă urmărește cu privirea, câtă vreme eu fac ce mi se spune. Stau nemișcată, încadrată de arcadă, întrebându-mă ce vrea de data asta. El mă privește fix, de parcă aș fi un tablou sau o tapiserie, de parcă m-ar vedea ca pe un obiect, un lucru nou ce trebuie înrămat sau tradus, așezat pe raft. Îngustează pleoapele, cu aerul că mă studiază ca pe un peisaj ori ca pe o statuie cumpărată de el.

— Mă bucur nespus de mult că te-am luat de soție! rostește el, fără pic de afecțiune în glas, ci doar pe tonul satisfăcut al celui care a adăugat un obiect la frumoasa lui colecție, și încă la un preț bun. Oricât m-ar costa asta în privința relațiilor cu Burgundia sau cu oricine, mă bucur nespus de mult că te-am luat de soție. Ești comoara mea!

Arunc o privire neliniștită spre Richard Woodville, care a auzit acest discurs de luare în posesie, dar el e ocupat, așezând la loc pânza peste oglindă, și pare cu desăvârșire surd.

*

În fiecare dimineață, milord mă însoțește până în bibliotecă, unde sunt așezată în fața oglinzii, se aprind lumânări de jur-împrejurul meu și mi se cere să privesc în adâncul ei luminos și să spun ce văd. Descopăr că intru într-o stare ca de năuceală, fără să adorm de-a dreptul, dar aproape visând, și uneori îmi apar viziuni extraordinare pe suprafața argintie, unduitoare a oglinzii. Văd un prunc în leagăn, văd un inel în formă de coroană de aur atârând de o sfoară din care picură apa, iar într-o

dimineată întorc spatele oglinzii cu un strigăt, căci văd o bătălie și în spatele ei alta, un șir lung de bătălii și soldați care mor, învăluiți în ceață, întinși pe zăpadă, îngrămădiți în curtea unei biserici.

— Ai văzut stindardele? Întreabă imperios soțul meu în timp ce mi se pune în mână un pahar cu bere slabă. Bea! Ai văzut stindardele? N-ai spus nimic clar. Ai văzut unde se dădeau bătăliile? Puteai deosebi armatele una de alta?

Clatin din cap.

— Ai văzut despre ce oraș era vorba? L-ai recunoscut? Hai să vedem dacă-mi poți arăta orașul pe hartă. Crezi că se întâmplă chiar acum sau e o viziune din viitorul îndepărtat?

Mă trage lângă masa ce-mi înfățișează mica lume a Franței și mă uit, năucă, la peticele diferit colorate în funcție de stăpân și la dealurile unduitoare.

— Nu știu, îi spun. Am văzut ceață și o armată care lupta în susul unui deal. Am văzut zăpadă înroșită de sânge. Am văzut o regină cu calul ei la o fierărie, iar fierarul pune potcoavele calului invers.

El mă privește cu aerul că ar vrea să mă scuture puțin, ca să-mi stimuleze coerența, și spune pe un ton foarte scăzut:

— Asta nu-mi folosește la nimic, fetițo! De blesteme pot să am parte la orice târg de sâmbătă. Am nevoie să aflu ce se va întâmpla anul ăsta. Am nevoie să aflu ce se va întâmpla în Franța. Am nevoie de numele orașelor și de numărul rebelilor. Am nevoie să aflu în amănunt!

Mă uit la el amuțită. I s-a întunecat chipul de enervare din cauza mea.

— Încerc să salvez un regat! continuă el. Vreau mai mult decât ceață și zăpadă! Nu m-am însurat cu tine ca să-mi vorbești despre regine cu caii potcoviți invers. Ce mai urmează? Sirene în sala de baie?!

Clatin din cap. Cu mâna pe inimă, nu știu nimic.

— Jacquetta, jur că te vei căi dacă mă sfidezi! Îmi spune pe un ton amenințător, abia reținut. Munca noastră e prea importantă ca să faci tu pe zănatica!

— Poate ar fi bine să n-o supunem la eforturi prea mari? sugerează Woodville adresându-se rafturilor cu cărți. Poate e prea mult pentru ea să facă asta în fiecare zi. E tânără și neobișnuită cu asemenea muncă, atâta tot. Poate ar trebui s-o

instruim treptat, ca pe un șoim tânăr. S-o lăsăm să facă plimbări călare și pe jos dimineața și s-o punem să facă profeții, poate, doar o dată pe săptămână?

— Nu și dacă primește un avertisment! răbufnește ducele. Nu și dacă ceea ce vede se întâmplă acum! Nu se poate odihni dacă ne paște primejdia! Dacă bătlia asta în ceață și-n zăpadă va fi purtată în această iarnă, în Franța, trebuie să aflăm acum!

— Știți bine că Delfinul n-are armele necesare și nici aliații necesari ca bătlia să se dea acum, spune Woodville întorcându-se spre el. Nu se poate să fie un avertisment pentru viitorul apropiat, e precis, un vis înspăimântător despre viitorul îndepărtat. Mintea ei e inundată de teama de război, noi înșine am înspăimântat-o. Noi i-am insuflat viziunile. Dar avem nevoie să-și limpezească mintea. Trebuie să-i oferim puțină liniște, ca să poată fi un izvor curat pentru noi. Ați cumpărat-o... (Se poticnește și se corectează.) Ați găsit-o neîntinată. Trebuie să avem grijă să nu tulburăm apele.

— O dată pe lună! intervine pe neașteptate alchimistul. Așa cum spuneam la început, milord, ar trebui să vorbească atunci când elementul ei e în creștere: în ajunul craiului-nou. E o făptură a lunii și a apei. Va vedea cel mai limpede și va vorbi cel mai limpede când luna e în creștere. Ar trebui să lucreze în acele zile, cu luna în creștere.

— Ar putea să vină seara, la lumina lunii, rostește soțul meu gândind cu voce tare. Asta s-ar putea să ne fie de ajutor.

Mă cercetează cu un aer critic cum stau pe jilț sprijinită de spetează, cu mâna pe fruntea care-mi pulsează dureros, și-i spune lui Woodville:

— Ai dreptate. I-am cerut prea mult și prea repede. Scoate-o la plimbare călare, du-o pe malul râului. Săptămâna viitoare pornim spre Anglia. Putem face drumul în etape ușoare. E palidă, are nevoie de odihnă. Scoate-o la aer în dimineața asta! (Îmi zâmbeste.) Nu sunt un stăpân dur, Jacquetta, deși sunt multe de făcut și vreau să le fac repede. Poți petrece o vreme făcând ce-ți dorești. Du-te la grajduri; vei vedea că ți-am pregătit o surpriză acolo.

*

Sunt atât de ușurată că pot pleca din odaia aceea, încât uit să spun „mulțumesc” și abia când se închide ușa în urma noastră

mă cuprinde curiozitatea.

— Ce mi-a pregătit milord la grajduri? îl întreb pe Woodville.

Acesta mă însoțește, cu jumătate de pas în urma mea, pe scara circulară ce duce din galerie la curtea interioară pietruită, pe care o traversăm, trecând pe lângă armurărie, către curtea grajdurilor. Servitorii care duc legume la bucătărie și măcelarii cu pulpe mari de vacă pe umeri se retrag din fața mea și se înclină. Lăptărițele care vin de pe câmp cu gălețile legănându-se pe cobilițe fac reverențe atât de adânci, încât căldările zângănesc pe caldarâm. Nu bag în seamă aceste lucruri, abia dacă le văd. Sunt ducesa doar de câteva săptămâni, însă m-am obișnuit deja cu plecăciunile exagerate care mă precedă oriunde aș merge și cu rostirea numelui meu într-un murmur respectuos.

— Care v-ar fi cea mai mare dorință? mă întreabă Woodville.

Cel puțin el nu mă slujește într-o tăcere plină de teamă și respect. Are încrederea în sine născută din faptul că s-a aflat la dreapta soțului meu încă din copilărie. Tatăl lui l-a slujit pe regele Henric al V-lea al Angliei și apoi pe soțul meu, ducele, iar acum Woodville, crescut în serviciul ducelui, e cel mai de încredere și cel mai iubit dintre toți scutierii, comandantul garnizoanei de la Calais, căruia i s-a încredințat cheia Franței.

— O litieră nouă? întreb. Una cu perdele aurii și blănuri?

— Poate. Ce v-ați dori cu adevărat, mai mult decât orice?

Tac câteva clipe.

— Mi-a dăruit un cal? Un cal nou, numai al meu?

— Ce culoare v-ar plăcea să aibă calul? întreabă el îngândurat.

— Cenușiu! spun cu jind. Un cal frumos, cenușiu bălțat, cu coama ca de mătase albă și ochi negri interesați.

— Interesați?! repetă el înăbușindu-și râsul. Ochi interesați?

— Știi la ce mă refer: ochi care-ți dau impresia că acel cal te înțelege, că gândește.

— De fapt, chiar știu la ce vă referiți, încuviințează el.

Îmi oferă brațul ca să mă conducă pe lângă o căruță încărcată cu sulite; trecem pe lângă armurărie, unde mai-marele însărcinat cu armele numără cu ajutorul unei vergele de răboj sulitele proaspăt sosite. Sunt descărcate cu sutele, cu miile – reîncepe sezonul campaniilor militare. Nu-i de mirare că soțul meu mă așază în fiecare zi în fața oglinzii și mă întreabă care e locul cel mai potrivit în care să ne pregătim atacul. Suntem în

război, un război neîncetat, și niciunul dintre noi n-a trăit vreodată într-o țară în care să domnească pacea.

Trecem pe sub bolta ce dă spre grajduri și Woodville face un pas înapoi ca să-mi poată privi chipul în timp ce eu cercetez curtea. Fiecare cal din gospodărie are o boxă orientată cu fața spre sud, astfel încât pietrele zidurilor să fie încălzite de soare cât e ziua de lungă. Văd cei patru cai de luptă mari ai soțului meu, cu capul atârând pe deasupra porții. Văd calul puternic pentru turnir al lui Woodville și ceilalți cai pe care-i folosește la vânătoare și la drumurile de solie și apoi mai văd, mai mic decât al celorlalte animale, cu urechi vioaie care se întorc cu mișcări iuți într-o parte și într-alta, capul perfect modelat al unei iepe cenușii, într-o nuanță atât de deschisă, încât pare aproape argintie în curtea scăldată de soare.

— Ea mea? îi șoptesc lui Woodville. Iapa e pentru mine?

— Ea voastră, răspunde el aproape reverențios. La fel de frumoasă și de viță la fel de aleasă ca stăpâna ei.

— O iapă?

— Desigur.

Înaintez spre ea și o văd ciulind urechile ca să-mi asculte pașii și vocea liniștitoare în timp ce mă apropii. Woodville îmi pune în mână o coajă de pâine; mă opresc lângă iapă și-i admir ochii negri, parcă lichizi, fața minunat de netedă, coama argintie a animalului pe care l-am descris, aflat acum chiar în fața mea, de parcă aș fi făcut o vrajă și i-aș fi dat viață prin simpla putere a dorinței. Întind mâna, iar ea mi-o adulmecă, cu nările fremătând, și pe urmă culege delicatеса cu buzele din palma mea. Îi simt mirosul pielii calde, izul de ovăz al răsuflării, mireasma plăcută de grajd din spatele ei.

Woodville îmi deschide porțița boxei și intru fără nicio șovăială. Iapa se ferește puțin ca să-mi facă loc, întoarce capul și mă adulmecă – buzunarele rochiei, centura, mânecile lungi, apoi umerii, gâtul și fața. În timp ce mă miroase, mă întorc cu fața spre ea: parcă am fi două animale la prima întâlnire față-n față. Apoi întind mâna cu o mișcare înceată, blândă, iar ea lasă capul în jos s-o dezmierd.

Are gâtul cald, părul mătăsos, pielea din spatele urechilor moale și fină; mă lasă s-o trag ușor de coamă în creștetul capului, să-i mângâi fața, apoi înalță capul și-i ating nările fremătând, pielea moale și delicată a botului, buzele calde,

strânse, și-i cuprind în căușul palmei rotunjimea bărbiei.

— Ce vād e dragoste? Întreabă încet Woodville din prag. De aici așa pare.

— Dragoste, răspund șoptit.

— Prima voastră dragoste, întărește el.

— Singura mea dragoste, îi șoptesc iepei.

El râde ca un frate îngăduitor.

— Atunci trebuie să compuneți o poezie și să veniți să i-o cântați ca o femeie trubadur, o trubaduriță. Dar cum o cheamă pe frumoasa voastră domniță?

Mă uit îngândurată la iapa care se depărtează de mine fără zgomot și ia o gură de fân. Ierburile zdrobite emană un miros de pajiște.

— Mercur. Cred că-i voi spune Mercur.

El îmi aruncă o privire cam ciudată și răspunde:

— Nu-i un nume prea grozav. Alchimiștii vorbesc mereu despre Mercur, cel cu formă schimbătoare, mesagerul zeilor, unul dintre cele trei mari ingrediente ale muncii lor. Câteodată Mercur e de ajutor, alteori nu - un partener al Melusinei, zeița apei, care-și schimbă și ea forma. Un mesager pe care trebuie să-l folosești dacă n-ai alții, dar nu întotdeauna de încredere.

Ridic din umeri și spun cu hotărâre:

— Nu mai vreau alchimie! Ajunge că o întâlnesc peste tot, nu trebuie s-o întâlnesc și în curtea grajdurilor. Îi voi spune Merry, dar vom ști amândouă care e adevăratul ei nume.

— Voi ști și eu, spune el.

Însă i-am întors deja spatele ca să trag din iesle câteva mănunchiuri de fân și să i le ofer iepei:

— Tu nu contezi, remarc.

*

les călare pe iapa mea în fiecare dimineață, cu o suită înarmată, alcătuită din zece soldați în față și zece în urma mea, și cu Woodville lângă mine. Străbatem străzile Parisului ferindu-ne privirea de cerșetorii care mor de foame în șanțuri și ignorând oamenii care întind mâini imploratoare spre noi. Orașul e stăpânit de o sărăcie cumplită, iar așezările de la țară sunt dărăpănate, țăranii nu-și pot aduce alimentele la piață și lanurile sunt călcate în picioare permanent de o armată sau de cealaltă. Bărbații fug din sate și se ascund în păduri, de teamă că vor fi

luați la oaste ori spânzurați pentru trădare, așa că au rămas doar femeile ca să muncească pământul. Pâinea în oraș costă mai mult decât poate câștiga un om și, în plus, nu există altă slujbă decât cea de oștean, iar englezii au întârziat iarăși cu solda. Woodville dă ordin să străbatem străzile la galop ușor, nu doar de teama cerșetorilor, ci și de frica bolilor. Predecesora mea, ducesa Anne, a murit de friguri după ce a vizitat spitalul. Acum, stăpânul meu jură că nu va îngădui nici măcar să vorbesc cu un sărac, așa că Woodville mă conduce în goană pe străzi și nu-mi trag răsuflarea decât după ce ieșim pe porțile orașului și străbatem locurile care au fost cândva grădini roditoare – pământul arat, fertil, aflat între zidurile orașului și fluviu. Woodville le poruncește abia atunci soldaților înarmați să se oprească, să descalece și să ne aștepte, în timp ce noi coborâm pe malul fluviului și pornim pe drumul ce duce de-a lungul lui, ascultând apa, de parcă am fi un cuplu aflat la plimbare, la țară, pe vreme de pace.

Mergem unul lângă altul într-o atmosferă de tovărășie și nu discutăm despre nimic important. Îmi dă sfaturi de călărie, fiindcă n-am mai încălecat niciodată un cal atât de ales ca Merry; îmi arată cum să-mi îndrept ținuta în șa și s-o strunesc, așa încât să-și arcuiască gâtul și să lungească pasul. Îmi arată cum se călărește într-o șarjă de cavalerie, aplecat peste gâtul calului, repezindu-se pe drum în fața noastră, apoi întorcându-se în ropot tunător de copite și oprindu-se în ultima clipă, făcând-o pe Merry să sară într-o parte și să tropăie pe loc. Mă învață să sar, descălecând ca să tragă crengi de copac rupte pe drumul pustiu și construind grămezi tot mai înalte pe măsură ce-mi sporește încrederea. Mă învață exercițiile deprinse de la tatăl lui pe drumurile Angliei – exerciții de călărie ce îmbunătățesc echilibrul și sporesc curajul: să stau în șa într-o parte, ca o fată pe șaua secundară, să mă lungesc pe spatele calului, cu capul înainte și cu șaua sub șale, în timp ce calul merge la pas, să stau în șa cu spatele foarte drept și să ridic spre cer un braț, apoi celălalt, să mă ghemuiesc ca să ating scările – orice lucru care-l obișnuiește pe cal cu ideea că trebuie să meargă înainte cu pas egal și sigur, indiferent ce ar face călărețul sau ce s-ar întâmpla în jur.

— Calul meu m-a dus nu doar odată la loc sigur când eram rănit și habar n-aveam unde mergem, îmi spune Richard. Iar

tatăl meu ținea stindardul în fața lui Henric al V-lea a Angliei, așa că mergea la galop tot timpul, doar cu o mână pe hățuri. Nu veți călări niciodată în bătălie, însă am putea avea necazuri pe drum, aici sau în Anglia, și e bine de știut că Merry vă va purta în orice condiții.

Descalcă, îmi ia scările și le încrucișează pe sub burta iepei, astfel încât să nu ajung la ele.

— Mergem un kilometru și jumătate la trap, fără scări. Ca să vă îmbunătățiți echilibrul.

— Ce fel de necazuri am putea să avem pe drum? Întreb în timp ce el încalcă la loc.

Woodville ridică din umeri.

— Nu mai departe de acum câțiva ani, s-a pus la cale o ambuscadă pentru duce, în timp ce se întorcea la Paris, iar el și ducesa Anne au fost nevoiți să intre pe potecile din pădure și să ocolească tabăra inamicului. Și am auzit că, mai nou, drumurile din Anglia sunt la fel de primejdioase ca acelea din Franța. Umblă hoți și tâlhari la drumul mare prin toată Anglia, iar în apropiere de coastă există și pirații, care coboară la țărm, iau captivi și-i vând ca sclavi.

Pornim la pas. Mă așez mai bine în șa, iar Merry își îndreaptă urechile în față.

— Regele Angliei de ce nu veghează asupra pământurilor sale?

— E un copil - țara e condusă de celălalt unchi al său, Humphrey, ducele de Gloucester. Stăpânul meu și ducele de Gloucester sunt unchiul regelui și regenți, unul al Franței, celălalt al Angliei, până când regele va lua puterea în mâini.

— Și când o va lua?

— La drept vorbind, ar fi trebuit s-o ia deja, spune Woodville. Are doisprezece ani - încă un băiețandru, dar destul de mare pentru a domni, cu sfetnici buni. A fost încoronat la catedrala Notre Dame din Paris și, în Anglia, are parlament și un Consiliu al Coroanei care au jurat să i se supună. Dar ascultă de sfatul unchiului său, ducele de Gloucester, și de al tuturor prietenilor acestuia, iar pe urmă cardinalul Beaufort, și el rudă cu regele, un om foarte puternic și convingător, îl face să se răzgândească. Cei doi îl plimbă când într-o parte, când în cealaltă, iar pe stăpânul nostru, ducele de Bedford, nu-l vede niciodată, așa că el nu poate face altceva decât să-i scrie și să încerce să-l țină pe

un singur drum. Se spune că regele face așa cum îi spune cel cu care stă de vorbă ultimul. Dar oricum, chiar dacă ar fi mai vârstnic sau mai hotărât, n-ar exista bani pentru a plăti apărarea țării de pericolele dinspre mare, iar lorzii englezi nu se îngrijesc să aplice litera legii în ținuturile lor, așa cum ar trebui. Acum trecem la trap.

Așteaptă să-mi strâng bine picioarele în jurul lui Merry, iar ea pornește înainte la trap, cu mine atârând greoaie în șa, ca un cavaler gras.

— E bine! spune el. Acum la galop ușor.

— Ai spus la trap!

— Vă descurcați prea bine, îmi răspunde el zâmbind larg.

O îmboldesc pe Merry și ea trece la galopul ei ușor, cu pas iute. Mi-e puțin teamă fiindcă nu am scările ca să-mi păstrez echilibrul, dar Woodville are dreptate: pot să rămân în șa strângând bine picioarele. Înaintăm la galop ușor pe drumul de pe malul apei până când el face semn cu mâna să încetinesc și apoi să mă opresc.

— De ce trebuie să învăț treaba asta? întreb cu răsuflarea întretăiată, în timp ce el descalecă pentru a-mi dezlega scările.

— În caz că vă pierdeți scările ori se rupe una dintre ele sau dacă într-o bună zi trebuie să fugim călare și putem găsi cai, dar nu și șei. E bine să fiți pregătită pentru orice! Măine vom exersa călăritul fără șa. Vă voi transforma într-o adevărată călăreață! Deja puteți face față unui drum lung.

Se aruncă în șaua proprie și întoarcem caii înspre casă.

— Și lorzii englezi de ce nu se îngrijesc să aplice litera legii în toată țara? întreb reluând firul conversației. În Franța există două rânduri de legi și doi regi, dar cel puțin lorzii se supun regelui care domnește în regiunea lor.

— În Anglia, fiecare își face propriul mic principat. Lorzii se folosesc de asemenea vremuri frământate ca de un paravan, ca să-și slujească propriile interese, să obțină pământuri, să se lupte cu vecinii lor. Când tânărul rege hotărăște în cele din urmă să ia puterea în mâini, va descoperi că trebuie să-i înfrunte tocmai pe cei care ar trebui să-i fie prieteni și sfătuitoari. Și atunci va avea nevoie de milord, ducele, alături de el.

— Va trebui să mergem în Anglia și să trăim acolo? Va trebui să trăiesc în Anglia? îl întreb neliniștită.

— Acela e căminul nostru, spune el simplu. Chiar și în cele

mai rele condiții, un hectar de pământ englezesc face cât zece hectare de pământ franțuzesc.

Mă uit la el cu un aer inexpressiv și răspund:

— Voi toți, englezii, sunteți la fel: credeți că sunteți binecuvântați cu harul divin pentru simplul motiv că ați avut arcul cel lung la Agincourt!

— Așa și e, răspunde el râzând. Credem și pe bună dreptate: suntem binecuvântați cu harul divin. Și poate că după ce ajungem în Anglia voi avea timp să vă arăt căminul meu. Și poate că atunci veți fi de acord cu mine.

Simt un mic fior de plăcere, ca și cum ar urma să mi se întâmple ceva minunat.

— Unde e căminul tău?

— În Grafton, ținutul Northamptonshire, răspunde el, pe un ton vădit afectuos. Probabil cea mai frumoasă zonă rurală, în cea mai bună dintre toate țările lumii.

*

Mai facem o încercare cu profeția în fața oglinzii, înainte ca aceasta să fie împachetată pentru a ne însoți în călătoria spre Anglia. Stăpânul meu e dornic să-i prezic că poate să părăsească Franța fără niciun pericol. Pretendentul armagnac la tron nu are nici bani, nici armată și e prost sfătuit de curtea sa alcătuită din favoriți, dar chiar și așa, milord John se teme că dacă pleacă în Anglia, nu va exista nimeni în stare să păstreze Franța împotriva acestui om care susține că e rege. Dau greș cu totul în datoria mea de soție, aceea de a-l sfătui: nu văd nimic. Sunt așezată pe un jilț și privesc lumina puternică a lumânărilor reflectată în oglindă până mă ia amețeala și – departe de a leșina – mă pândește pericolul de a adormi. Stăpânul meu stă două ore în picioare, în spatele meu și-mi scutură umărul când mă vede lăsând bărbia în piept, până când alchimistul spune încet:

— Nu cred, milord, că-i vor apărea astăzi viziuni.

Ducele se răsuțește pe călcâie și pleacă din cameră țeapăn, fără să-mi adreseze un cuvânt. Alchimistul mă ajută să mă ridic de pe jilț, iar Woodville stinge lumânările și deschide obloanele ca să iasă fumul din odaie. Secera subțire a craiului-nou se uită la mine de afară; fac o reverență, învârt monedele din buzunărașul meu și-mi pun o dorință. Alchimistul schimbă o

privire cu Woodville, cu aerul că au petrecut toată seara cu o țărăncuță care face reverențe lunii noi și-și dorește un iubit, însă n-are pic de învățătură și nicio viziune și irosește timpul tuturor.

— N-are importanță, rostește vesel Woodville oferindu-mi brațul. Dimineață pornim spre Anglia și nu vi se va cere să mai încercați decât peste o lună.

— Ducem oglinda cu noi? Întreb neliniștită.

— Oglinda și o parte din cărți. Dar vasele, cuptorul și fierăria rămân aici, desigur. Ceilalți își vor continua munca în lipsa noastră.

— Descoperă vreodată ceva?

El încuviințează.

— O, da, milord a rafinat argintul și aurul la un nivel de puritate mai înalt decât a reușit oricine până acum. Lucrează la obținerea de metale noi, combinații noi, cu tărie și flexibilitate mai mare. Și desigur, dacă ar reuși să obțină chiar piatra...

— Piatra?

— I se spune „piatra filosofală”, cea care transformă metalul în aur, apa în elixirul vieții și îi oferă posesorului ei viața veșnică.

— Există așa ceva?

Woodville ridică din umeri.

— A fost descrisă de multe ori, e bine-cunoscută în vechile manuscrise pe care le-a tradus el aici. În toată creștinătatea și în Orient există sute, poate mii de oameni care trudesesc chiar în clipa asta s-o obțină. Dar milord e înaintea tuturor. Dacă ar reuși s-o găsească, dacă l-ați ajuta s-o găsească, am putea aduce pacea în Franța și în Anglia.

*

Zgomotul făcut de toată suflarea castelului, care împachetează și se pregătește de o mare călătorie, mă trezește în zori; merg la capelă ca să ascult liturghia de dimineață, în timp ce soarele se ridică pe cer. Preotul termină slujba și începe să împacheteze tablourile sfinte, crucea și chivotul. Luăm cu noi aproape totul.

În odăile mele, doamnele de companie îmi împăturesc rochiile în marile cufere de călătorie, după care cheamă pajii să le lege cu funii și valeții să le pună pecetea. Cutiile cu giuvaieruri le vor duce ele însele, iar blănurile mele vor fi păzite de valeții casei. Nimeni nu știe cât vom rămâne în Anglia. Woodville devine

foarte rezervat când îl întreb. În mod clar, soțul meu nu e sprijinit așa cum ar trebui de către nepotul lui, regele, și nici nu primește toți banii pe care ar trebui să-i primească de la parlamentul englez, care trebuie să strângă birurile pentru războiul din Franța. Călătoria noastră urmărește să le arate acestora că în schimbul monedelor englezești se va obține sprijinul francezilor și că trebuie să plătească. Dar nimeni nu știe cât va dura până când englezii vor pricepe că nu pot avea o armată pe degeaba.

Toată agitația din jur mă lasă perplexă. Mi-am pus cărțile rămase de la Demoiselle la păstrare în biblioteca soțului meu, unde le vor păzi învățații în lipsa noastră. Am pus frumoasele ei cărți de joc alături de giuvaierurile mele, ca să fie în siguranță. Brățara ei de aur cu talismane o țin într-un săculeț atârnat la gât. Nu vreau să le atingă nimeni altcineva. M-am îmbrăcat pentru călătorie și am luat micul dejun, servit în odăile mele de slujnice zorite. Aștept fără ocupație – nu știu cu ce aş putea fi de ajutor și sunt prea importantă ca să-mi dea cineva vreo sarcină. Mai-marea peste doamnele mele de companie se ocupă de toate în odăile mele, așa că nu-mi rămâne decât să aștept ca totul să fie gata de plecare; până atunci n-am altceva de făcut decât să urmăresc cum aleargă servitorii și doamnele de la o treabă la alta.

La amiază suntem gata de plecare, deși valeții sălii mari, ai grajdurilor și ai armurăriei încă mai împachetează. Stăpânul meu mă ia de mână și mă conduce pe scări în jos, în sala cea mare, unde servitorii s-au înșirat ca să ni se plece și să ne ureze drum bun. De acolo ieșim în curtea grajdurilor, unde cavalcada pregătită de plecare mă face să clipesc, uimită. E ca un mic oraș în mișcare. Există garda înarmată: călătorim cu sute de soldați, unii în armură, însă majoritatea în livrea, care așteaptă acum lângă cai, bând o ultimă cană de bere și flirtând cu slujnicele. Există aproape cincizeci de căruțe care așteaptă în ordine, cele cu bunurile de preț în fruntea șirului, păzite în față și în spate, lăzile fiind legate cu lanțuri de lateralele căruțelor și pecetluite cu marea pecete a familiei Bedford. Valeții casei le vor însoți, fiecare fiind răspunzător de propria încărcătură. Ne luăm cu noi toate veșmintele, giuvaierurile și obiectele personale. Luăm toată rufăria, ustensilele de bucătărie, sticlăria, cuțitele, lingurile, solnițele, vasele cu condimente. Mobilierul vine și el:

valetul care are în grijă odaia de culcare a stăpânului meu a poruncit demontarea atentă a marelui pat al acestuia, cu cuverturile, perdelele și baldachinul, iar valetii care se ocupă de odăile mele îmi aduc de asemenea patul, mesele și frumoasele covoare turcești; două căruțe pline transportă numai tapiseriile casei.

Slujitorii de la bucătărie și-au încărcat lucrurile esențiale într-un alt șir de căruțe; ducem cu noi alimente, precum și orătării vii: găini, rațe, găște, oi și două vaci care vor merge în urma căruțelor, ca să avem lapte proaspăt în fiecare zi. Șoimii din colivii sunt încărcăți în trăsura lor specială, în care pot sta cocoțați, cu glugile pe cap; acoperitoarele de piele sunt deja legate bine pentru a-i adăposti, astfel încât zarva de pe drum să nu-i sperie. Ogarii stăpânului meu pentru vânătoarea de cerbi vor alerga de-a lungul procesiunii, iar cei pentru vânătoarea de vulpi vor fi mânați de servitori la coada ei. Maestrul de călărie a înhămat toți caii de povară la căruțe, iar caii de călărie în plus au căpăstrul pus și sunt dați în grija rândașilor, fiecare rândaș mergând în șaua unuia și ducând de căpăstru alții doi, de o parte și de alta. Și asta e doar jumătate din procesiune. Căruțele încărcate cu bunurile esențiale care ne vor asigura confortul diseară, când vom face popas la Senlis, au plecat încă din zori. În mijlocul zarvei și al haosului, Richard Woodville urcă scările zâmbind, se înclină în fața stăpânului meu și a mea și spune calm, de parcă în curte n-ar clocoti un adevărat iad:

— Cred că suntem gata, milord, iar dacă servitorii au uitat ceva, poate fi trimis din urmă.

— Calul meu? întreabă ducele.

Woodville pocnește din degete și un rândaș se apropie cu marele cal de luptă al stăpânului meu.

— Doamna mea urcă în litiera ei?

— Alteța Sa a spus că vrea să meargă călare.

Milord se întoarce spre mine.

— Avem cale lungă, Jacquetta, ieșim din Paris prin nord și vom dormi diseară la Senlis. Vei sta în șa toată ziua.

— Sunt în stare, răspund, aruncând o privire spre Woodville.

— Iapa e puternică, ați ales bine, îi spune el soțului meu. Iar ducesa e o călăreață pricepută, va putea ține pasul. Presupun că va fi mai plăcut pentru ea decât să fie zgâlțâită în litieră, dar voi cere ca litiera să vină în urma noastră, așa încât, dacă

obosește, să poată face schimbul.

— Atunci foarte bine, încuviințează ducele zâmbindu-mi. Tovărășia ta îmi va face plăcere. Cum ți-ai botezat iapa?

— I-am spus Merry⁴.

— Să dea Dumnezeu să fim voioși cu toții! îmi răspunde, urcând pe lespede de încălecat ca să se salte în șa.

Woodville mă ia de mijloc și mă urcă pe cal, apoi se retrage în timp ce doamna mea de companie vine iute și-mi aranjează poalele lungi ale rochiei, în așa fel încât să cadă egal de o parte și de alta, ascunzându-mi cizmele de călărie din piele.

— Totul e bine? mă întreabă Woodville cu glas scăzut, în timp ce verifică să fie bine strânsă chinga.

— Da.

— Voi fi chiar în spatele vostru, în caz că aveți nevoie de ceva. Dacă obosiți sau vreți să vă opriți, ajunge să ridicați mâna. Voi fi atent. Vom merge două ore, după care vom face popas să mâncăm.

Soțul meu se ridică în scări și răcnește:

— Á Bedford!

Întreaga suflare a curții grajdurilor răspunde strigând: „Á Bedford!”, apoi porțile cele mari sunt deschise și stăpânul meu pornește în frunte pe străzile aglomerate ale Parisului, unde oamenii cască ochii la trecerea noastră și cer în gura mare pomană sau favoruri, iar de acolo, trecând de poarta cea mare de la nord, o pornim în câmp deschis, spre mare și spre Anglia, țărml necunoscut pe care ar trebui să-l consider căminul meu.

*

Milord ducele și cu mine călărim în capul procesiunii, ca să nu ne deranjeze praful. După ce ne depărtăm de Paris, soțul meu socotește că suntem în siguranță dacă mergem înaintea gărzii înarmate, astfel că suntem doar noi doi, plus Woodville și doamna mea de companie, scăldați de soare, ca și cum am fi ieșit la o plimbare călare de plăcere. Drumul șerpuiește în fața noastră, bătut de negustori englezi și soldați care străbat pământurile între capitala englezească, Paris, și castelul englezesc Calais. Ne oprim să mâncăm la marginea pădurii Chantilly, unde au fost ridicate corturi frumoase și a fost gătită o pulpă de vițel. Mă bucur că mă pot odihni o oră la umbra unui

⁴ Voioasa. (en.) (n.t.).

copac, dar sunt fericită să pornesc mai departe când Woodville ordonă gărzii să încalece din nou. Soțul meu mă întreabă dacă aș vrea să parcurg restul drumului în litiera mea trasă de catâri, însă refuz. După-amiaza e însorită și caldă. Când pătrundem în umbra verde a pădurii Chantilly, îndemnăm caii la galop ușor, iar iapa mea trage puțin de frâu, dornică de galop plin. Soțul meu râde:

— N-o lăsa s-o ia la goană cu tine, Jacquetta!

Râd și eu când calul lui voinic lungește pasul ca să ajungă în dreptul lui Merry; înaintăm ceva mai repede, dar pe neașteptate se aude un trosnet puternic și un copac se prăbușește pe drum, în fața noastră, cu toate ramurile rupându-se în același timp, parcă țipând. Merry se ridică pe picioarele dinapoi, îngrozită, și îmi aud soțul răcnind ca o trâmbiță „Â Bedford! Feriți, ambuscadă!”, dar sunt agățată de coama iepei, gata să cad din șa, alunecând în spate; Merry sare într-o parte, speriată de zgomot, și o ia la goană nebunește. Mă trag la loc în șa, mă prind de gâtul ei și mă aplec mult, în timp ce ea aleargă ca săgeata printre copaci, când la dreapta, când la stânga, mânată de spaimă. Nu pot s-o strunesc, am scăpat hățurile; nu pot în niciun caz s-o opresc, ci doar să rămân agățată de ea până când, în cele din urmă, încetinește și trece la trap, apoi la pas, după care, pufnind zgomotos, se oprește.

Mă las să alunec din șa tremurând și mă prăbușesc la pământ. Crengile joase mi-au sfâșiat jacheta, boneta mi-a fost smulsă de pe cap și flutură la capătul șiretului, părul mi s-a desfăcut și e încâlcit și plin de rămurele. Îmi scapă un mic suspin de spaimă; Merry se întoarce într-o parte și ciugulește dintr-o tufă, trăgând de frunze cu nervozitate, cu urechile întorcându-se în toate părțile.

Prind hățurile, ca să n-o poată rupe la fugă din nou și mă uit în jur. Pădurea e răcoroasă și întunecată, cufundată într-o tăcere absolută, punctată doar de cântecul păsărilor sus, în vârful copacilor, și de zumzetul insectelor. Nu se aude zgomot de oameni în marș și nici scârțâit de căruțe; nu se aude nimic. Nici măcar nu-mi dau seama de unde am venit sau cât mult m-am depărtat de drum. Goana năvalnică a lui Merry a părut să dureze o viață, însă chiar dacă ceilalți s-ar afla aproape, tot n-aș ști în ce direcție. E sigur că Merry n-a mers drept – am tot cotit înapoi și-ncoace printre copaci și nu există cărare pe care s-o

urmez în sens invers.

— La naiba! exclam încet pentru mine însămi, ca un englez. Merry, ne-am rătăcit cu totul!

Știu că Woodville va pleca în căutarea mea și poate că va reuși să se țină pe urmele mărunte ale copitelor lui Merry. Însă dacă prăbușirea copacului a semnalat o ambuscadă, poate că el și soțul meu se luptă ca să-și apere viața și nimeni n-a avut încă timp să se gândească la mine. Mai rău chiar, dacă sorții luptei le sunt potrivnici, poate că vor fi luați prizonieri sau uciși și nu va exista nimeni care să mă caute, și atunci voi fi într-adevăr în primejdie: singură și pierdută într-un ținut ostil. Și într-un caz, și în celălalt, aș face bine să mă salvez dacă pot.

Știu că ne îndreptam spre nord, către Calais, și-mi amintesc suficient din marea hartă aflată în biblioteca soțului meu ca să-mi dau seama că dacă reușesc să regăsesc drumul spre nord, vor exista multe sate, biserici și case parohiale în care aș putea găsi ospitalitate și ajutor. Drumul fiind bine circulat, voi întâlni cu siguranță un grup de englezi, iar titlul meu le va impune să-mi ofere sprijinul. Dar asta, numai dacă reușesc să găsesc drumul. Cercetez pământul în jurul nostru, ca să văd dacă pot să găsesc urmele copitelor lui Merry și să le urmez în direcția din care am venit. Da, văd o urmă întipărită în noroi și apoi încă una, un mic gol acolo unde pământul e acoperit de frunze, dar mai încolo urmele reapar. Iau hățurile, i le trec peste cap și le prind bine cu mâna dreaptă, spunând pe un ton pe care încerc să-l fac să sune încrezător: „Ei bine, fată prostuță, acum trebuie să ne găsim drumul spre casă!”. Pornesc în direcția din care am venit, iar ea mă urmează cu capul plecat, de parcă ar regreta neplăcerile pe care le-a provocat.

Mergem parcă ore întregi. Urmele dispar după puțin timp, căci solul pădurii e acoperit cu un strat atât de gros de frunze și rămurele, încât copitele lui Merry n-au lăsat niciun semn după care să ne luăm. Încerc să ghicesc drumul și înaintăm constant, dar mă tem tot mai tare că rătăcim prin pădure, ba poate chiar mergem în cerc, ca niște cavaleri vrăjiți într-un codru de basm. Gândindu-mă la asta, nu mă surprinde mai deloc când aud susurul apei și, întorcându-mă în direcția lui, dau de un pâraiaș care a format un mic bazin. E aproape ca o fântână arteziană – rotund și cu malurile învelite de mușchi verde. Preț de câteva clipe mă gândesc că poate Melusina se va ridica din bazinul

fermecat ca să mă ajute, căci sunt fiica ei, dar nu se întâmplă nimic, așa că o leg pe Merry de un copac, îmi spăl fața și beau apă, apoi aduc și iapa la pârau, iar ea își înclină capul alb și soarbe apa cu poftă, fără zgomot.

Copacii au format un mic luminiiș și prin țesătura deasă a coroanelor lor se strecoară un mănunchi de raze ale soarelui. Fără să las hățurile lui Merry din mână, mă așez la soare ca să mă odihnesc puțin. Îmi spun că peste câteva minute mă voi ridica, ne vom orienta în așa fel încât să avem soarele în stânga și vom merge voinicește; asta ne va duce către nord și, mai precis, la drumul dinspre Paris, unde ceilalți mă caută cu siguranță. Sunt foarte obosită și soarele e cald; mă sprijin de trunchiul unui copac și închid ochii. În câteva minute dorm adânc.

*

Cavalerul și-a lăsat calul cu tovarășii lui și a pornit pe urmele ei pe jos, prin pădure, cu o torță aprinsă în mână, strigând-o pe nume iarăși și iarăși. Pădurea părea nepământeană la vremea nopții; o dată a zărit o pereche de ochi negri scânteietori și s-a tras înapoi, scăpând o vorbă de ocară, dar apoi a văzut fundul albicios al unei căprioare dispărând lin în umbră. Când a răsărit luna, și-a zis că va vedea mai bine fără torță; a stins-o pe jos, în stratul gros de frunze mucedde, și a pornit mai departe, încordându-și văzul în lumina slabă, argintie. În fața lui se înălțau copaci și tufe, siluete mai întunecate pe fondul semiîntunericului; fără lumina aurie a torței, nu-i venea s-o strige cu glas tare, așa că înainta în tăcere, uitându-se în jurul lui tot timpul, cu inima strânsă de gheara temerii că n-a învățat-o bine să călărească, că n-a antrenat calul bine, că nu i-a spus ce să facă tocmai în condițiile astea, că n-a anticipat posibilitatea unei astfel de întâmplări: că n-a reușit deloc s-o slujească așa cum ar fi trebuit.

La gândul acesta – un gând cumplit, căci jurase în sinea lui că o va sluji și o va apăra cu prețul vieții – a încremenit locului, a pus mâna pe trunchiul unui copac ca să se sprijine și a plecat capul de rușine. Ea e stăpâna lui, el e cavalerul ei și acum, chiar la prima încercare, a dat greș; ea se află undeva, în beznă, rătăcită, iar el nu

reușește s-o găsească.

A ridicat capul și ceea ce a văzut l-a făcut să clipească și să-și frece ochii, căci fără îndoială, fără cea mai mică îndoială, întrezărea lumina albă sclipitoare a unei vrăji, a unei himere, iar în mijlocul ei, un căluț alb, singur în pădure. Dar când animalul a întors capul din profil, a văzut cornul argintiu al unui inorog. Sălbăticiunea albă și-a ațintit asupra lui privirea ochilor săi negri, apoi s-a depărtat încet, uitându-se peste umăr și pășind destul de agale ca el s-o poată urma. Vrăjit, s-a luat încet după inorog, călăuzit de lumina argintie pâlpâitoare și văzând micile urme de copite ce scânteiau pe frunzele moarte cu o flacăra albă, apoi păleau după trecerea lui.

Simțea că n-ar trebui să încerce să prindă inorogul; își amintea de avertismentul tuturor legendelor: că făptura se va întoarce împotriva lui și-l va ataca dacă se apropie prea mult. O singură ființă din lumea asta poate să prindă un inorog, iar el văzuse din fragedă pruncie scena capturării, în jumătate de duzină de tapiserii și o duzină de gravuri în lemn din cărțile cu povești.

Micul animal a ieșit de pe cărare; auzind susurul unei ape, cavalerul a ajuns pe urmele lui la un luminiș. Și-a înăbușit o exclamație, mușcându-și limba, când a văzut-o adormită ca o nimfă, de parcă ar fi crescut din însăși pădurea, la poalele unui copac, ca un pâlț de flori, cu rochia de catifea verde întinsă în jurul ei, cu boneta cafenie ca o pernă sub părul auriu, cu chipul la fel de liniștit în somn ca un boboc de floare. A rămas locului, neștiind bine ce ar trebui să facă; sub ochii lui, inorogul a înaintat, s-a lungit pe pământ lângă ea și și-a așezat cu blândețe capul prelung, cu corn argintiu în poala fecioarei adormite, așa cum spuneau toate legendele că va face.

*

Mă trezește zgomotul unor pași. Știu pe dată că m-am rătăcit în pădure, că sunt în pericol și că am adormit prosteste. Mă trezesc cuprinsă de panică, în întuneric, și sar în picioare, iar Merry, care dormea și ea cu capul plecat lângă mine, se întoarce pe loc ca să vadă ce-i, cu urechile ciulite; zărim amândouă

silueta unui bărbat, un contur negricios în tremurul luminii crepusculare.

— Cine-i acolo? Întreb cu mâna încleștată pe cravașă. Ferește-te! Am o sabie!

— Eu sunt, Woodville, răspunde scutierul.

Se apropie ca să-l văd mai bine. E palid, de parcă ar fi la fel de speriat ca mine.

— Sunteți teafără, milady?

— Dumnezeule, Woodville! Mă bucur atât de mult că te văd!

Dau fuga la el cu mâinile întinse, iar el cade în genunchi, îmi ia mâinile și mi le sărută pătimaș.

— Milady, șoptește el. Milady, slavă Domnului că v-am găsit teafără! Sunteți nevătămată?

— Da, da, mă odihneam doar, am adormit după ce am mers foarte mult, am încercat să mă întorc la drum, dar apoi am fost neghioabă, m-am așezat și am adormit...

El se ridică în picioare, clătinându-se ușor.

— Drumul nu e departe. V-am căutat toată seara, dar nu suntem departe.

— E târziu?

— Cel mult unsprezece. Vă căutăm toți. Ducele e înnebunit de îngrijorare! Am încercat să merg pe urmele voastre... dar nu v-aș fi găsit dacă n-ar fi fost...

— Milord ducele e în siguranță? A fost o ambuscadă?

El clatină din cap.

— Un țăran prost care tăia un copac a făcut să cadă altul de-a curmezișul drumului. Nimeni n-a pățit nimic, am avut doar ghinion că ne-am aflat acolo în momentul acela. Ne-am temut pentru Alteța Voastră! Ați căzut?

— Nu, iapa a rupt-o la fugă, dar nu m-a azvârlit din șa. E un cal bun, a fugit numai pentru că s-a speriat, însă pe urmă s-a oprit.

După o șovăială, el spune:

— Iapa m-a condus la Alteța Voastră. E un miracol! Am văzut-o în pădure și m-a adus până aici.

Ridic hățurile, pe care mi le-am legat de încheietura mâinii.

— Nu i-am dat drumul.

— Era legată?

Privește micul luminiș, lumina argintie a lunii pe oglinda apei, întunecimea umbroasă a copacilor, de parcă ar căuta ceva.

— Da, firește. Dar i-am scos șaua, așa cum mi-ai arătat.

— Am văzut-o, răspunde el sec. Era liberă, în pădure.

— A fost cu mine tot timpul. Am ținut hățurile.

El clatină din cap, ca pentru a-și alunga uluirea.

— Foarte bine ați făcut. O înșeuez și apoi vă pot duce la drum.

Ridică de jos șaua cea frumos lucrată și o așază pe spinarea lui Merry, strânge chinga, apoi se răsuțește ca să mă urce pe cal. Preț de o clipă șovăie, cu mâinile pe mijlocul meu. E ca și cum trupurile ni s-au întâlnit aproape fără voia noastră: capul meu pe umărul lui, mâinile lui pe mijlocul meu. E ca și cum am fi atrași unul de altul ca planetele suspendate din biblioteca ducelui. Îmi dau seama cu încetineală că sunt inundată de o trăire sufletească pe care n-am mai simțit-o niciodată; înțeleg, cu încetineală, că ceea ce simt e un dor adânc. Ridic fața spre el și ochii lui întunecați mă privesc; are mâinile calde și un aer aproape nedumerit pe chip când simte dorința care pulsează încet în mine. Rămânem așa, unul lângă altul, multă vreme; apoi, fără o vorbă, mă ridică în șa, îmi scutură rochia, îmi dă boneta și o conduce pe Merry prin pădure, spre drum.

[5] Castelul Calais, Franța, iunie 1433

Ne aflăm iarăși în impunătorul castel al orașului-garnizoană Calais. Woodville e întâmpinat cu onoruri de căpitan, dar stăpânul meu spune că încă nu se poate lipsi de el, prin urmare deocamdată nu se va instala aici. Mă aflu pe parapetul din vârful castelului și privesc neliniștită stindardul turnului de deasupra capului meu, care pârlăie și flutură în bătaia vântului tot mai puternic. Îmi întreb soțul:

— Marea va fi agitată?

El îmi aruncă o privire.

— Doar nu te temi? Apa e elementul tău!

Îmi mușc buza ca să nu-i întorc vorba. Eu, una, nu cred că a avea drept strămoașă o zeiță a apei îți garantează că ești ferită de răul de mare sau, la o adică, de naufragiu.

— Mă tem puțin. Valurile par foarte mari, așa sunt întotdeauna? Se sparg la așa o înălțime de zidurile portului? Nu-mi amintesc să le mai fi văzut așa.

El aruncă o privire spre mare, ca pentru a măsura valurile pentru prima oară.

— Se poate să fie cam agitată, însă vom pleca la următorul

flux. E prea important, nu putem amâna. Trebuie să ajung în Anglia. Voi vorbi parlamentului, care trebuie să priceapă că e mare nevoie să pună la dispoziție fonduri pentru sezonul de campanie din Franța. Și trebuie să găsesc o cale sau alta de a-l determina pe fratele meu Humphrey să se înțeleagă cu unchiul nostru, cardinalul Beaufort. Tânărul rege... (Se întrerupe.) Eh, oricum ar fi, trebuie să plecăm și nu cred că vei avea parte de o călătorie neplăcută. Ar trebui să nu fie nicio primejdie. Nu poți să liniștești apele? E ajunul solstițiului de vară, de bună seamă că ar trebui să poți face o mică vrajă tocmai în seara asta, nu?

Încerc să zâmbesc la gluma lui slabă.

— Nu, aș vrea eu să pot!

Se răsuțește pe călcâie și se îndreaptă spre odăi. Îl aud strigându-și secretarii și spunându-i căpitanului că trebuie să termine cu încărcatul, căci vom pleca la următorul flux, oricum ar fi vremea. Woodville vine cu o mantie călduroasă, pe care mi-o așază pe umeri.

— Milord e îngrijorat de evenimentele din Anglia. Fratele lui, Humphrey, ducele de Gloucester, nu-i dă sfaturi bune nepotului său, regele, care e prea tânăr și fără experiență, iar unchiul lui, cardinalul Beaufort, are propriile planuri în privința regatului. Cei doi, ducele de Gloucester și cardinalul, încearcă să-l atragă fiecare pe tânărul rege de partea lui, iar acesta nu știe de care dintre ei să asculte.

— Vom fi în siguranță pe mare?

— A, da! S-ar putea să fie puțin agitată, dar voi avea grijă să aveți tot confortul în cabina voastră, milady, și ca Merry să fie în siguranță în boxa ei. Vom naviga toată noaptea, iar dimineață vă veți trezi în noua voastră țară și milord vă va duce să-i vedeți noua reședință.

— Spenhurst? Întreb, încercând să articulez cuvântul ciudat.

— Penshurst, mă corectează el. Vă va plăcea, vă asigur! E o casă minunat de frumoasă, într-una din cele mai plăcute regiuni ale Angliei - Kent, un ținut renumit pentru livezile de meri și grădinile de fructe. Aproape de Londra, dar destul de departe ca să nu vă deranjeze prea mulți vizitatori. O casă ca un giuvaier pentru un diamant de ducesă.

— Iar tu vei sta acolo tot timpul?

Îl las pe Woodville să mă conducă de pe acoperișul turnului în încăperile calde ale castelului. În mijlocul sălii rotunde arde

focul, iar el îmi aşază un jilt în faţa căminului.

— Nu cred că stăpânul meu va putea să se odihnească la ţară, spune el. Va trebui să se întâlnească cu regele şi să-l convingă să-i dea soldaţi şi arme ca să continue campaniile din Franţa. Şi va trebui să explice în faţa parlamentului planurile de campanie militară, ca să-i obţină sprijinul. Va trebui să discute cu fratele lui, ducele Humphrey, şi cu unchiul lor, cardinalul Beaufort. Are multe de făcut!

— Dar regele, Henric - oare îl voi vedea? Cum e? Woodville zâmbeşte.

— E încă foarte tânăr, aproape un băieţandru, are numai doisprezece ani. Veţi intra în Londra cu toată fala. Ducele e un om foarte important în Anglia, la fel ca în Franţa, şi tânărul rege vă va primi cu prietenie. (Zâmbeşte iarăşi.) Cred că vă va plăcea de el, e un băiat fermecător şi... (Râde ușor, aproape ca şi cum ar fi stânjenit.) Cred că el vă va adora. Sunt sigur că n-a mai văzut nicio femeie care să vă semene. Veţi fi nu doar cea mai importantă femeie din Anglia, ci şi cea mai frumoasă.

[6] Palatul Westminster, Londra, vara anului 1433

Tânărul rege mă dezamăgeşte. N-am deloc experienţă cu regii, din moment ce comitatul nostru, Luxemburgul, nu e regat, tatăl meu e conte, suzeranii noştri sunt ducii de Burgundia (deşi sunt mai bogaţi şi mai puternici decât oricine altcineva în Franţa), iar ultimul rege francez, despre care se spune că a fost nebun de legat, a murit când eram o copilă, înainte de a apuca să-l văd. Aşadar, am aşteptări mari de la regele-băieţandru englez. Sper să văd un tânăr care să oglindească, la proporţii mai modeste, imaginea eroicului său tată. În definitiv, soţul meu îşi pune viaţa în slujba siguranţei acestui rege pe pământurile sale franceze. Am jurat amândoi să-l slujim. Mă aştept la o fiinţă măreaţă, pe jumătate un băieţandru şi pe jumătate un zeu.

Nu e deloc aşa. Îl văd pentru prima oară când ne facem intrarea în Londra, trecând de porţile oraşului pe fundalul corurilor şi al aclamaţiilor locuitorilor. Pentru londonezi, soţul meu e un vechi prieten, iar eu sunt o noutate a cărei vedere îi încântă. Bărbaţii strigă tare complimente la adresa tinereţii şi a frumuseţii mele, iar femeile îmi trimit bezele. Negustorii Londrei depind de negoţul cu ţinuturile englezeşti din Franţa, iar soţul

meu e bine cunoscut drept cel care păstrează acele ținuturi în posesia Angliei. Negustorii, soțiile acestora și slujitorii lor ies să ne salute și atârnă stindardele noastre de la ferestrele caturilor de sus. Primarul Londrei a pregătit poezii și tablouri vivante pentru a ne întâmpina; într-unul dintre tablouri apare o frumoasă sirenă care promite sănătate, rodnicie și ape nesecate ale fericirii. Ducele mă ține de mână și se înclină în fața mulțimii, părând mândru de mine când privitorii îmi rostesc numele și-mi strigă vorbe de binecuvântare.

— Londonezilor le plac fetele frumoase, îmi spune el. Voi fi veșnic în grațiile lor câtă vreme îți păstrezi frumusețea.

Slujitorii regelui ne întâmpină la poarta palatului Westminster și ne conduc printr-un labirint de terenuri și grădini, odăi cu alte odăi în interior, galerii și curți, până când ajungem în cele din urmă la saloanele personale ale regelui. Ni se deschide larg o ușă dublă, dincolo de care e alta, apoi o încăpere plină cu oameni în veșminte nespuse de frumoase și, în cele din urmă, ca o marionetă mititică pe arc ascunsă într-o serie de cutii puse una într-alta, îl văd pe tânărul rege, care se ridică de pe tron și înaintează ca să-și salute unchiul.

E mărunț și scund – asta e prima mea impresie – și palid, palid ca un cărturar, deși știu că e pus să facă mișcare, să călărească zilnic și chiar să lupte în turnir, cu o pernă de siguranță fixată în vârful lăncii adversarului. Mă întreb dacă e bolnav, căci transparența pielii sale și ritmul lent al mersului său au ceva care-mi dă impresia de oboseală; pe neașteptate, spre groaza mea, în lumina aceea mi se pare pentru o clipă că îl văd ca pe o ființă din sticlă, atât de slabă și de translucidă, încât pare că s-ar sparge dacă ar cădea pe o pardoseală de piatră.

Îmi scapă un icnet slab și soțul meu îmi aruncă o privire, distras preț de un moment, apoi se întoarce spre rege, nepotul lui, se înclină și-l îmbrățișează din aceeași mișcare.

— O, ai grijă! șoptesc, ca și cum m-aș teme că-l va zdrobi.

În clipa următoare, Woodville înaintează cu mișcări iuți și-mi așază mâna dreaptă pe brațul lui, ca și cum m-ar duce să fiu prezentată.

— Ce s-a întâmplat? întreabă el imperios, într-o șoaptă scăzută. Vă simțiți rău, milady?

Soțul meu, cu mâinile pe umerii băiatului, îi privește chipul palid, ochii de un cenușiu deschis. Aproape că simt greutatea

strânsorii sale, simt că e prea mult.

— E atât de firav! șoptesc, apoi găsesc cuvântul potrivit: E fragil ca un prinț de gheață, de sticlă!

— Nu acum! îmi poruncește Woodville și mă ciupește tare de mână.

Tonul lui și durerea subită, ascuțită, mă surprind atât de tare, încât tresar și mă uit la el; îmi revin în fire și văd că suntem înconjurați de curteni și curtene cu privirea ațintită asupra mea, a stăpânului meu și a regelui. Woodville mă duce în față ca să-mi fac reverența, cu mișcări foarte energice și hotărâte, care-mi spun că nu trebuie să mai scot o vorbă.

Mă las într-o reverență adâncă, din care regele mă ridică printr-o atingere ușoară pe brațe. Se poartă respectuos, fiindcă sunt mătușa lui, chiar dacă am doar șaptesprezece ani, față de cei doisprezece ai lui: amândoi suntem niște tineri nevinovați la această curte a adulților cu chip aspru. Îmi urează bun venit în Anglia cu o voce slabă și subțire, care nu și-a găsit încă tonalitatea bărbătească. Mă sărută pe ambii obraji; atingerea buzelor sale e rece, ca gheața sfărâmicioasă pe care mi-am imaginat-o când l-am văzut în primul moment, iar mâinile cu care mi le cuprinde pe ale mele sunt slabe – aproape că-i simt oasele degetelor, ca niște mici țurțuri.

Ne poștește să mergem la cină, se răsucesc pe călcâie și mă conduce, în fruntea întregii curți. O femeie îmbrăcată într-o rochie minunată se dă înapoi cu pas greoi, ca pentru a-mi face loc în silă. Mă uit la tânărul rege, care rostește cu glasul lui subțiratic de băiat:

— Soția preaiubitului meu unchi, Humphrey, ducele de Gloucester.

Îi fac o reverență, ea îmi răspunde și în spatele ei văd fața chipeșă a ducelui de Gloucester, fratele soțului meu. El și soțul meu se îmbrățișează, cuprinzându-se cu brațele pe după umeri, o îmbrățișare afectuoasă, dar când soțul meu se întoarce spre cumnata lui, Eleanor, văd că o privește cu asprime.

— Nădărduesc că vom trăi voioși cu toții laolaltă, spune regele cu glasul lui șovăielnic, subțire. Cred că familiile trebuie să fie unite. O familie regală ar trebui să fie întotdeauna unită, nu credeți? Ar trebui să ne iubim unii pe alții și să trăim în armonie.

— Desigur, răspund.

Dar dacă am văzut vreodată rivalitate și invidie la o femeie, iat-o acum, pe chipul frumos și răzgâiat al ducesei de Gloucester. Poartă o bonetă deosebit de impunătoare, care o face să pară uriașă – cea mai înaltă femeie de la curte. E îmbrăcată cu o rochie de un albastru intens, garnisită cu hermină: cea mai prestigioasă blană din lume. La gât poartă safire, iar ochii ei sunt mai albaștri decât nestematele. Îmi zâmbește, dezgolindu-și dinții albi, însă pe fața ei nu se vede strop de căldură.

Regele mă așază la dreapta lui și pe milord, ducele, la stânga. Lângă mine vine ducele de Gloucester, fratele soțului meu, iar soția acestuia se așază de cealaltă parte a soțului meu. Stăm cu fața spre centrul mării săli de mese, ca și cum am face parte din tapiseria pe care cad privirile celorlalți sau am fi un prilej de amuzament, cu culorile intense ale rochiilor și mantiilor noastre, scânteind de nestemate. Curtenii se uită la noi de jos în sus, de parcă am pus la cale un spectacol de curte, menit să-i educe. Noi îi privim de sus în jos, cum s-ar uita zeii la muritori și, în timp ce felurile de mâncare circulă prin sală, trimitem cele mai bune porții favoriților, ca pentru a le aminti că mănâncă la porunca noastră.

După cină se dansează, iar ducele de Gloucester se grăbește să mă invite la dans. Ne executăm mișcărilor, apoi rămânem la o parte în timp ce restul perechilor își execută la rândul lor pașii.

— Ești de-a dreptul fermecătoare! îmi spune ducele. Am auzit că John s-a căsătorit cu o frumusețe răpitoare, însă n-am crezut. Cum se face că mi-am slujit țara în Franța de nenumărate ori, dar nu te-am văzut niciodată?

Zâmbesc, fără să spun nimic. Răspunsul sincer ar fi că în timp ce soțul meu se războia neconținut ca să apere pământurile englezești din Franța, acest netrebnic frate al lui a fugit cu Jacqueline, contesa de Hainault, și s-a lansat într-un război propriu, încercând să-i câștige pământurile. Și-a irosit averea și ar fi putut să-și piardă viața acolo, dacă firea capricioasă nu l-ar fi îndemnat s-o placă pe doamna ei de companie, această Eleanor, și să fugă apoi cu ea. Pe scurt, un bărbat condus de propriile dorințe, nu de datorie. Un bărbat atât de diferit de soțul meu, încât nu-mi vine să cred că amândoi sunt fiii regelui Henric al IV-lea al Angliei.

— Dacă te-aș fi văzut, nu m-aș mai fi întors în Anglia! șoptește

el când dansul ne aduce din nou împreună.

La asta nu știu ce să răspund și nu-mi place cum se uită la mine.

— Dacă te-aș fi văzut, n-aș mai fi plecat de lângă tine, continuă el.

Mă uit spre soțul meu, însă el vorbește cu regele și nu mă vede.

— Mi-ai fi zâmbit? mă întreabă cumnatul meu. Mi-ai zâmbi acum? Sau te temi că-mi vei fura inima chiar și acum?

Nu zâmbesc, ci am un aer foarte grav și mă minunez că-mi vorbește așa, mie, cumnata lui: cu atâta siguranță, de parcă ar crede că nu-i voi putea rezista. Există ceva respingător și fascinant în felul în care mă ia de mijloc – ca parte din mișcările dansului – și mă lipește de el, cu mâna caldă pe spatele meu, cu coapsa atingându-mă – ceea ce nu face parte din dans.

— Și spune, fratele meu te mulțumește ca soț? șoptește el, atingându-mi gâtul cu respirația caldă.

Mă las puțin pe spate, ca să mă depărtez, dar el își sporește strânsoarea și mă ține aproape.

— Te atinge așa cum îi place unei fete tinere, cu blândețe, dar iute? (Râde.) Am dreptate, Jacquetta? Așa îți place să fii atinsă? Cu blândețe, dar iute?

Mă desprind de el, într-un vârtej de culori și muzică, apoi Richard Woodville îmi ia mâna și mă trage în mijlocul dansatorilor, învârtindu-mă când încoace, când încolo.

— Să-mi fie cu iertare! îi strigă el ducelui peste umăr. M-am înșelat, am stat prea mult în Franța. Credeam că e momentul schimbului de parteneri.

— Nu, a fost prea repede, dar n-are importanță, răspunde ducele.

O ia de mână pe partenera lui Woodville, abandonată pe neașteptate, și formează lanțul de dansatori, în timp ce Woodville și cu mine facem pașii mărunți în centrul cercului și apoi formăm o boltă pe sub care trec toți ceilalți; se schimbă din nou partenerii și eu mă depărtez de ducele Humphrey, purtată de dans.

— Ce impresie ți-a făcut regele? mă întreabă soțul meu în seara aceea, când vine în odaia mea de culcare.

Îl așteaptă cuverturile date la o parte și un morman înalt de perne. Urcă în pat cu un oftat de sfârșeală și observ că obrazul

lui brăzdat de cute e cenușiu din cauza oboselii.

— E foarte tânăr.

— Tu fiind o foarte bătrână doamnă măritată, răspunde el râzând scurt.

— Tânăr chiar și pentru vârsta lui. Și parcă puțin firav?...

Nu-i vorbesc soțului meu despre impresia pe care am avut-o, că acel băiat e delicat ca sticla și la fel de rece ca gheața subțire. El se încruntă.

— Cred că e suficient de puternic, deși sunt de acord că e mărunț pentru vârsta lui. Tatăl lui... (Se întrerupe.) Eh, acum nu are importanță ce a fost tatăl lui sau cum a fost în copilărie. Dar Dumnezeu mi-e martor că fratele meu Henric a fost un băiat voinic și plin de forță. Oricum, nu e momentul pentru regrete, acest băiat va trebui să-i calce pe urme. Va trebui să se dezvolte și să ajungă la măreție, atâta tot. Fratele meu ce impresie ți-a făcut?

Îmi mușc limba ca să nu-i dau primul răspuns care-mi vine în minte și spun sincer:

— Nu cred să mai fi cunoscut vreodată pe cineva care să-i semene.

El râde ușor.

— Sper că nu ți-a vorbit într-un fel care să-ți displacă.

— Nu, a fost foarte politicos.

— Crede că poate să aibă orice femeie din lume. A fost cât pe ce să ne distrugă în Franța când a curtat-o pe Jacqueline de Hainault. Am avut noroc când a sedus-o pe doamna ei de companie și a fugit cu ea în Anglia.

— E vorba de ducesa Eleanor?

— Întocmai. Doamne sfinte, ce scandal! Toată lumea spunea că l-a sedus cu licori de dragoste și cu vrăjitorie! Și Jacqueline, rămasă singură, declarându-se măritată cu el, părăsită în Hainault! Tipic pentru Humphrey, dar slavă Domnului că a părăsit-o și s-a întors în Anglia, unde nu poate face rău – sau cel puțin doar rele mai mărunte.

— Și Eleanor? Soția lui de acum?

— A fost doamna de companie a fostei lui soții, pe urmă târfa lui, iar acum e soția lui, așa că... cine știe ce-i în sufletul ei? remarcă soțul meu. Dar nu mi-e prietenă. Fiind fratele cel mare, sunt moștenitorul tronului. Dacă se întâmplă ceva cu regele Henric (Doamne ferește!), eu moștenesc coroana Angliei și pe

cea a Franței. Humphrey vine după mine, al doilea. Ducesa se uită uneori la mine cu aerul că ar vrea să mă facă să dispar prin puterea dorinței. Probabil se roagă să nu naști un fiu care s-o mai depărteze de tron cu un pas. Poți să-ți folosești clarviziunea și să-mi spui dacă face vrăji? Are darul ăsta? Ar arunca blesteme asupra mea?

Mă gândesc la femeia cu safire scânteietoare, zâmbet scânteietor și privire tăioasă.

— Nu văd nimic precis, în afară de mândrie, deșertăciune și ambiție.

— E rău și atât, răspunde voios stăpânul meu. Poate oricând să tocmească pe cineva pentru vrăjile propriu-zise. Ce crezi, ar trebui să pun pe cineva să stea cu ochii pe ea?

Mă gândesc la femeia strălucitoare și la chipeșul ei soț amator de șoapte și spun, gândindu-mă că această curte e foarte departe de copilăria mea în castelele însorite din Franța:

— Da. Da, cred că dacă aș fi în locul tău, aș pune pe cineva să stea cu ochii pe ea. Pe ei amândoi.

[7] Penshurst, toamna anului 1433

Toată vara, stăpânul meu stă de vorbă cu lorzi importanți, unul după altul; apoi, când teama sezonieră de molimă pălește și parlamentul se întoarce la Londra, se întâlnește cu stăpânii ținuturilor și ai comitatelor și le cere banii necesari pentru a purta războiul în Franța. Cere sprijinul unchiului său, cardinalul, își convinge fratele să-l sfătuiască pe tânărul rege. Treptat, lorzii înțeleg amploarea muncii pe care o depune în slujba țării sale și-i transmit că îi sunt nespuse de recunoscători și că poate să-și părăsească funcția, să-și încheie munca, să-și lase regența din Franța și să se întoarcă în Anglia, unde am urma să locuim în noua și frumoasa lui reședință.

— Nu va veni, îmi prezice Woodville.

Ne plimbăm călare pe aleile înverzite ce înconjoară câmpurile cultivate din Penshurst, în Kent. Așteptăm de zile întregi ca stăpânul meu să părăsească Londra și să vină la noua sa locuință.

— Nu va veni și nici nu va rămâne în Anglia, chiar dacă lorzii spun că și-a câștigat dreptul la odihnă.

— E foarte obosit? Nu l-am văzut de săptămâni.

El clatină capul cu adâncă amărăciune.

— Aș spune că atâta muncă o să-l omoare. Dar refuză să se oprească.

— De ce, dacă lorzii îi îngăduie?

— Pentru că nu va lăsa oameni precum unchiul tău Louis la Paris fără conducerea lui. Nu va lăsa Franța fără regent. Nu va îngădui armagnacilor să vină la tratativele de pace și să-și prezinte pretențiile fără ca el să fie acolo, ca să le răspundă. Pacea trebuie încheiată; Burgundia e pregătită pentru asta și probabil poartă tratative cu armagnacii pe la spatele nostru. Armagnacii sunt sleiți de puteri și au rămas fără soldați și fără bani și ați văzut cum se zbate stăpânul meu să strângă armată în Anglia. Toți suntem gata să încheiem pacea, iar milord va duce tratativele de pace până la capăt. Va obține pacea în Franța înainte să-și părăsească funcția.

— Așadar va trebui să ne întoarcem la Paris?

Nu mă trage inima să plec. Mi-am folosit timpul în Anglia ca un secretar învățăcel. Am studiat limba engleză, am citit cărțile din biblioteca soțului meu, am angajat un cărturar să citească împreună cu mine textele de alchimie și să mi le explice. Am căutat un specialist în ierburi care să mă învețe folosirea lor. Nu vreau să las toate astea și să mă întorc în palatul cel măreț din orașul mort de foame.

— Da. Dar dacă ați fi liberă să alegeți, ați prefera să rămâneți?

Nu răspund imediat; în vocea lui e ceva care mă previne că întrebarea e importantă. Îmi mut privirea de la gardurile vii, în care măceșele ca niște pietricele roșii lucesc printre frunzele ce încep să pălească, la dealurile îndepărtate, pe care fagii se învâluie în bronz.

— E o țară frumoasă, spun. Și, la drept vorbind, îmi place mai mult Londra decât Parisul.

Radiind de mândrie, îmi răspunde triumfător:

— Știam eu! Știam că o veți prefera! Sunteți ducesă engleză, v-ați născut ca să fiți englezoaică. Ar trebui să trăiți în Anglia.

— Mă simt într-adevăr ca acasă, recunosc. Chiar mai acasă decât în Franța, chiar mai acasă decât în Luxemburg. Ținuturile de la țară sunt nespuse de frumoase, iar dealurile, atât de verzi! Pe de altă parte, Parisul e atât de sărac, iar locuitorii lui, atât de furioși, încât n-am cum să nu-mi placă mai mult aici.

— I-am spus tatălui meu că în adâncul inimii sunteți

englezoaică.

— Și tatăl tău ce-a spus? Întreb zâmbind.

— Că o ducese atâta de frumoasă ar trebui păstrată în Anglia, unde poate să înflorească.

— Unde locuiește tatăl tău?

— Are un mic conac la Grafton; familia noastră trăiește acolo de mulți ani. Tata l-a slujit pe duce, soțul vostru, iar înaintea lui, pe rege. Cred că va pleca iarăși la război și va strânge propria oștire ca să ne sprijine când ne întoarcem în Franța.

— Grafton seamănă cu locurile de aici?

— E la fel de frumos, răspunde el cu mândrie. Știți, aș vrea să vă pot duce la Grafton. Îmi doresc atât de mult să vă duc acolo! Aș vrea să-mi vedeți căminul.

Încet, îmi întorc privirea spre el.

— Și eu aș vrea, spun, după care rămânem amândoi tăcuți.

*

Stăpânul meu rămâne la Londra și îl cheamă pe Richard să-l slujească, dar aproape săptămână de săptămână sosește căruța cu tapiserii, mobile sau cărți cumpărate de el pentru casa cea nouă. Așteptând în curtea grajdurilor în timp ce e descărcată una din aceste căruțe cu comori, văd cu surprindere o femeie delicată, îmbrăcată cu rochie de orășeancă și o bonetă albă modestă, care e ajutată să coboare din căruță și-mi face o reverență.

— Sunt doamna Jourdemayne, spune ea. Alteța Sa m-a trimis la voi, împreună cu aceste lucruri, în dar.

Face un semn cu capul și din căruța aflată în spatele ei sare un flăcău cu o tavă de lemn plină cu ghivece mititele din lut, din fiecare ițindu-se capul tremurător al unei plante verzi. Așază tava la picioarele mele și sare înapoi în căruță, să ia alta, apoi alta, până când mă trezesc înconjurată de o mică pajiște verde. Doamna Jourdemayne râde văzându-mi încântarea.

— Mi-a spus că vă veți bucura, remarcă ea. Sunt grădinăreasă și specialistă în ierburi. Mi-a spus să vă aduc aceste plante și mi-a plătit munca pe o săptămână. Am poruncă să rămân cu Alteța Voastră și să vă ajut să plantați o grădină de ierburi, dacă doriți.

— Chiar doresc! Avem aici, lângă bucătărie, o grădină de ierburi, dar e foarte năpădită de buruieni și nu cunosc nici jumătate din plante.

— Spuneți-i flăcăului unde să ducă tăvile cu răsaduri și vom începe oricând doriți, spune ea cu vioiciune.

Îmi chem pajul și-i cer să-i conducă pe cei doi, în timp ce eu intru în casă după o pălărie mare, care să-mi umbrească fața și după mănuși pentru prima mea lecție de grădinărit.

Femeia e o grădinăreasă ciudată. Îi poruncește mai-marelui peste servitorii de la Penshurst să facă douăsprezece straturi în vechea grădină a bucătăriei, iar în timp ce el sapă pământul, ea ridică micile plante, îmi arată frunzele și florile lor și-mi spune ce însușiri au. Fiecare strat nou va fi botezat cu numele unei case a planetelor.

— Țsta era stratul cu tătăneasă, spune cu încăpățănare Ralph. Acum unde punem tătăneasă?

— În stratul Vărsătorului, răspunde ea calm. Tătăneasă e o plantă care prosperă sub un semn de apă. Iar pe stratul ăsta de aici vom cultiva plantele sub semnul Taurului.

Ralph își muncește mintea cu asta toată noaptea, iar dimineața are o glumă gata pregătită.

— Ce o să plantați aici, pe stratul Taurului? Ochiul bouului? Ochiul bouului?! Întreabă el, îndoindu-se de râs de propriul umor.

Gluma îl face să râdă toată ziua, însă doamna Jourdemayne rămâne netulburată. Alege răsaduri de pe tăvile ei cu plante și mi le așază în față.

— Taurul e un semn de pământ. Când e în Taur, luna încurajează creșterea culturilor care trăiesc în pământ, culturile rădăcinoase precum morcovii albi și purpurii, ceapa și napii, încurajează creșterea ierburilor aflate sub semnul Taurului, precum izmă creăță și aglicele, calomfirul, pelinul și coada-șoricelului. Pe acestea le vom planta în stratul Taurului.

Sunt vrăjită.

— Ai toate aceste plante?

Ea zâmbeste.

— Pe unele le putem planta acum, altele vor trebui să aștepte până când luna se află într-o altă fază. Dar le-am adus pe toate, sub formă de răsaduri sau de semințe. Milord a spus că trebuie să aveți în grădina voastră toate ierburile Angliei. Spunea că aveți un dar. Așa este?

Înclin capul.

— Nu știu. Uneori îmi spun că știu unele lucruri, alteori nu știu nimic. Studiez cărțile lui și voi învăța bucuroasă să cultiv și să

folosesc plantele. Dar n-am nicio siguranță absolută; tot ce învăț îmi arată doar că nu știu nimic.

— Tocmai asta e calea spre învățătură, răspunde ea zâmbind.

Petrecem toată după-amiaza în grădină, în genunchi ca țărâncile, plantând ierburile în straturile pregătite de ea; când aerul serii începe să se răcorească și soarele stă să apună, mă ridic în picioare și privesc grădina pe care am făcut-o împreună. Douăsprezece straturi regulate se răsfiră în evantai de la banca rotundă aflată în centrul grădinii. Toate au fost săpate și plivite, iar unele sunt deja plantate. Doamna Jourdemayne a etichetat răsăturile cu numele și însușirile fiecărei plante.

— Mâine vă voi arăta cum să preparați tincturi și să uscați plante, spune ea. Vă voi da rețetele mele.

Munca m-a oboșit, așa că dorm bine; dar în miezul nopții, ca și cum luna ce se ridică pe cer mi-ar vorbi și mie, nu doar sevele plantelor, mă trezesc și văd lumina răcoroasă așternută pe dușumeaua odăii mele de culcare. Servitoarea mea doarme adânc în pat, lângă mine. Dau așternutul la o parte și mă duc la fereastră. Auzind ceva ca un clinchet de clopot, îmi pun o pelerină pe umeri, deschid ușa odăii de culcare și ies în galerie. Întrezăresc cu greu, în umbră, silueta unei femei: doamna Jourdemayne. Preț de o clipă mă trag înapoi, temându-mă de ce face acolo pe întuneric. Stă în picioare lângă o fereastră pe care a deschis-o larg, iar cântecul răsună mai puternic, de parcă sunetele limpezi și dulci s-ar revărsa în galerie împreună cu lumina lunii. Auzindu-mi pașii, întoarce privirea spre mine, cu chipul vigilent, ca și cum s-ar aștepta la oricine și la orice, dar nu s-ar teme de nimic.

— A, voi sunteți! rostește ea, deși ar trebui să facă o reverență. Auziți?

— Aud, răspund dând din cap.

— N-am mai auzit așa ceva! Credeam că e muzica sferelor.

— O cunosc, spun cu tristețe.

Întind mâna și închid fereastra, înăbușind muzica pe dată, apoi trag draperia grea, ca să împiedic și sunetele, și lumina lunii să intre. Ea întinde mâna ca să mă oprească, întrebând:

— Ce este? De ce n-o lăsați să pătrundă înăuntru? Ce înseamnă?

— N-are nicio legătură cu dumneata. E pentru mine. Lasă-mă s-o opresc să intre.

— De ce, ce e?

— Am mai auzit-o de două ori în viață, spun, gândindu-mă la surioara mea care a murit aproape la prima răsuflare și apoi la corul care i-a șoptit rămas-bun strămătușii mele. Mă tem că vestește moartea cuiva din familia mea, adaug încet. E cântecul Melusinei.

Îi întorc spatele și pornesc de-a lungul galeriei întunecate, spre odaia mea de culcare.

Dimineața, doamna Jourdemayne îmi arată cum să usuc plantele, cum să prepar o tizănă, cum să prepar o tinctură și cum să extrag esența florilor cu ajutorul unui pat de ceară.

Suntem singure în cămară, înconjurate de mireasma plăcută a frunzelor zdrobite, simțind sub tălpi răceala pardoselii de piatră, lângă lavoarul de marmură umplut cu apă rece.

— Cântecul vă vestește o moarte? mă întreabă ea simplu.

— Da. Mă rog ca mama și tatăl meu să fie teferi. Acesta pare a fi singurul dar pe care-l am: presimțirea pierderii.

— Greu, remarcă ea scurt, dându-mi un mojar și un pistil, împreună cu niște semințe care trebuie zdrobite.

O vreme lucrăm împreună în tăcere, dar apoi începe să vorbească.

— Există ierburi speciale pentru femeia tânără, proaspăt măritată, remarcă ea adresându-se parcă frunzelor pe care le spală în lavoar. Ierburi care pot împiedica apariția unui copil și ierburi care îl fac să apară. Sunt în cartea mea cu rețete.

— Poți împiedica apariția unui copil?

— Pot chiar să împiedic nașterea lui când femeia a rămas grea, răspunde ea cu un mic zâmbet neplăcut. Busuiocul cerbilor, pelinul și pătrunjelul rezolvă problema. Am plantat ierburile în grădina voastră ca să le folosiți când aveți nevoie. Dacă se va întâmpla să aveți nevoie. (Se uită la pânțele mele plat.) Iar dacă vreți să faceți un copil, aveți și ierburile acelea la îndemână. Frunze de zmeur din livadă și buruieni ușor de găsit: frunze de urzică și flori de trifoi de pe câmp.

Îmi scutur mâinile de praf și iau tăblița și creta.

— Spune-mi cum să le prepar.

Margery rămâne mai mult decât săptămâna promisă, iar când pleacă, în grădina mea cu ierburi sunt plantate de toate, mai puțin acele plante pentru care trebuie să aștept descreșterea lunii, iar în cămară se află deja câteva borcane cu plante în vin

și câteva grămezi de ierburi atârdate la uscat. Se va întoarce la Londra cu una dintre căruțele stăpânului meu, însoțită de servitorul ei. Cobor în curtea grajdurilor ca să-mi iau rămas-bun. În timp ce o privesc cum urcă grațioasă în căruță, o gardă de șase oameni, cu un mesager în livreaua roșu cu alb a stăpânului meu, intră în curte în tropot de copite și Richard Woodville coboară de pe calul lui.

— Milady, vă aduc un mesaj de la stăpânul meu. A poruncit să fie înmănat numai Alteței Voastre.

Întind mâna, deși simt că-mi tremură obrazii și ochii mi se umplu de lacrimi. Iau scrisoarea și rup pecetea, însă nu văd ce mi-a scris, căci am vederea înceteșată. I-o dau lui.

— Citește-mi tu. Spune-mi tu.

— Sunt sigur că n-aveți motive să vă tulburați... începe el, dar apoi citește puținele rânduri și se uită la mine înspăimântat. Îmi pare rău, Alteță, îmi pare nespun de rău! Stăpânul meu vă scrie ca să vă înștiințeze că tatăl vostru a murit. În Luxemburg e molimă, dar mama voastră e bine. Ea i-a trimis vestea stăpânului meu. (Șovăie, uitându-se la mine.) Știați deja?

Încuviințez, înclinând capul.

— M-am gândit că asta s-a întâmplat. Deși am tras draperia peste lumina lunii și am încercat să nu aud muzica.

Doamna Jourdemayne, așezată lângă căruțaș, se uită la mine cu o expresie de milă pe chipul ei ager și-mi spune:

— Uneori n-ai cum să alegi ceea ce auzi sau ceea ce vezi. Fie ca Domnul, care v-a dat darul, să vă dea și curaj ca să-l puteți îndura.

[8] Paris, Franța, decembrie 1434 – ianuarie 1435

Lui Woodville nu i se împlinește dorința să-mi arate Graftonul, deși rămânem în Anglia un an, iar stăpânului meu nu i se împlinește dorința de a avea o armată corespunzătoare care să lupte în Franța și nici nu reușește – deși preia puterea și conduce Anglia – să facă rânduială în Consiliul Coroanei și în parlament. Nu putem rămâne în Anglia, fiindcă Parisul îl cheamă pe milord, ducele, spunând că locuitorii sunt asaltați de tâlhari, soldați rebeli și cerșetori și mor de foame, căci e lipsă de alimente.

— Nu-i va refuza, mă previne Woodville. Va trebui să ne

Întoarcem la Paris.

Traversăm Canalul Mânecii pe o mare agitată, iar când sosim la Calais, găsim garnizoana atât de demoralizată, încât stăpânul meu îi poruncește lui Woodville să rămână acolo, să ridice moralul soldaților și să-i pregătească pentru un atac asupra francezilor imediat ce va permite vremea. Apoi stăpânul meu și cu mine ne pregătim să plecăm mai departe pe drumurile noroioase, spre Paris.

Woodville stă sub bolta porții celei mari ca să-și ia la revedere. Vine lângă mine și, fără să se gândească, verifică strânsoarea chingii iepei mele, ca întotdeauna.

— Cum mă voi descurca fără tine? îl întreb.

Chipul lui e mohorât. Spune cu glas scăzut, fără să mă privească în ochi:

— Mă voi gândi la voi. Dumnezeu mi-e martor că mă voi gândi la voi în fiecare zi!

Îmi întoarce spatele și se îndreaptă spre milord, ducele, își strâng mâna, apoi stăpânul meu se apleacă de pe cal și-și îmbrățișează scutierul.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, băiete! Ai grijă de garnizoană în locul meu și vino când trimit după tine.

— Întotdeauna, răspunde scurt Woodville.

Apoi stăpânul meu ridică mâna și trecem tropotind peste podul mobil, iar eu îmi dau seama că nu știu când îl voi revedea și că nu i-am spus bun-rămas, nici nu i-am mulțumit pentru grija pe care mi-a purtat-o, nici nu i-am spus – nici nu i-am spus... Scutur capul. Ducea de Bedford n-are nimic să-i spună scutierului soțului ei și nu există niciun motiv ca lacrimile să-mi încețoșeze imaginea drumului neted de pe câmpiile netede din față.

De astă dată călărim în mijlocul gărzii. În ținuturile rurale domnește nelegiuirea și nimeni nu știe dacă nu cumva le cutreieră o oștire franceză, distrugând tot ce găsește. Mergem la un galop ușor constant, stăpânul meu cu chipul sumbru, epuizat de călătorie, pregătit să înfrunte necazuri.

Viața în oraș e jalnică. Încercăm să ținem Crăciunul la Hôtel de Bourbon, însă bucătarii nu trag speranțe să poată găsi carne și legume bune. În fiecare zi sosesc din ținuturile englezești ale Franței soli cu vestea războaielor din sate îndepărtate, în care oamenii au jurat cănu vor mai răbda nici măcar o clipă domnia

englezilor. Nu simțim nicio alinare când auzim că și regele armagnac e chinuit de revolte. La drept vorbind, întreaga Franță e sătulă de război și de soldați și se roagă să se abată molima asupra ambelor case domnitoare.

După Anul Nou, milord îmi spune că vom pleca din Paris; de-acum îl cunosc destul de bine ca să nu-l iscodesc ce planuri are când pare atât de mânios și de ostenit în același timp.

— Îmi poți spune dacă ni se va schimba norocul? Întreabă el acru. Măcar atât?

Clatin din cap. La drept vorbind, cred că ghinionul îl urmărește ca o umbră și amărăciunea nu se dezlipește de el. Îmi spune tăios:

— Arăți ca o văduvă! Zâmbește, Jacquetta!

Îi zâmbesc și nu-i spun că uneori mă și simt ca o văduvă.

[9] Gisors, Franța, februarie 1435

Stăpânul meu îl cheamă pe Woodville să ne însoțească de la Paris la Rouen. Nu-mi spune nimic, dar mă tem că se gândește că Parisul n-ar rezista dacă ar fi să fie atacat și că numai la Rouen putem fi în siguranță. Speră să ajungă acolo și să negocieze pacea cu curtea franceză din inima ținuturilor stăpânite de englezi. Woodville sosește cu străjeri în plus, cu gravitatea întipărită pe chip, adună garda în curtea grajdurilor, dă ordinele necesare pentru mai multă siguranță și-l ajută pe stăpânul meu să urce în șa pentru prima zi de călărie.

Călătorim pe o vreme rece și umedă, făcând popas la castelul bine fortificat Gisors, unde mă trezește noaptea un hârâit îngrozitor: e soțul meu, care se zbate în pat de parcă l-ar strânge cineva de gât, înecându-se și chinându-se să respire. Sar din pat și aprind o lumânare de la foc. El trage disperat de cămașa de noapte, cu răsuflarea tăiată. Deschid ușa odăii de culcare, îmi chem slujnica și o trimit în goană după Woodville și după valetul personal al stăpânului meu.

În câteva clipe, odaia mea e plină de bărbați; îl ridică pe soțul meu în capul oaselor pe pat și deschid fereastra, ca să-i vină aer. Doctorul lui vine cu o tinctură de la alchimiști; soțul meu ia o înghițitură, răsuflă o dată, mai ia o înghițitură și apoi rostește răgușit, fluturând mâna în direcția slujitorilor aflați în odaie sau adunați la ușă:

— Mi-e bine, mi-e bine! Plecați, întoarceți-vă toți în pat, nu s-a

întâmplat nimic.

Îl văd pe doctor aruncându-i o privire lui Woodville, ca și cum ei doi ar ști că e o minciună menită să liniștească spiritele, dar Woodville îi scoate pe toți din odaie, spunându-i unui singur slujitor să rămână la ușă, în caz de nevoie. Doctorul, stăpânul meu, Woodville și cu mine rămânem în sfârșit singuri.

— Voi trimite după doctorul de la Paris, îi spune Woodville soțului meu. Nu vă temeți, trimit după el pe dată.

— Da, răspunde acesta cu greutate. Mă apasă ceva pe piept, o greutate ca de plumb. Nu pot respira.

— Credeți că ați putea dormi?

— Dacă m-ai ridica în pat, da, dar nu pot sta întins. Sunt obosit, Richard, obosit ca un câine bătut!

— Voi dormi la ușa voastră, spune Woodville. Ducea mă poate chema dacă vă treziți.

— Ar fi mai bine ca ea să meargă în altă odaie, spune soțul meu. Locul ăsta nu-i pentru ea.

Mă privesc toți trei ca și cum aș fi un copil care trebuie cruțat de orice supărare.

— Voi rămâne cu tine, îi spun. Iar dimineață voi lua niște lămâie și pătrunjel și-ți voi prepara o băutură care-ți va ușura respirația.

Stăpânul meu mă privește și spune iarăși:

— Ești cea mai mare comoară a mea, dar în noaptea asta dute în odaia doamnei tale de companie. Nu vreau să te trezesc din nou.

Mă înfășor în mantie și-mi pun în picioare niște papuci, spunându-i lui Woodville:

— Cheamă-mă dacă stăpânul meu se simte iarăși rău.

El se înclină.

— Așa voi face, milady. Și voi dormi pe salteaua de paie așternută pe jos, lângă el, ca să-i pot veghea somnul.

Mă duc spre ușă, dar stăpânul meu mă oprește, ridicând mâna și cerându-mi:

— Rămâi acolo!

Mă opresc, așa cum îmi cere, în fața ferestrei deschise prin care pătrunde aerul înghețat.

— Stingeți luminile, cere el.

Servitorii sting lumânările și odaia rămâne scaldată în lumina albă, limpede a lunii, care-mi cade pe creștet și pe umeri și-mi

luminează albul cămășii de noapte. Îl văd pe Woodville aruncându-mi o privire furișă, plină de alean, apoi uitându-se repede în altă parte.

— Melusina și luna, rostește încet stăpânul meu.

— Jacquetta, îi amintesc. Sunt Jacquetta.

El închide ochii și adoarme.

*

După două zile se simte ceva mai bine. I se aduc vești despre garnizoana de la Calais; desface scrisoarea și o citește în tăcere în timp ce luăm micul dejun în sala cea mare. Se uită după Woodville și-i spune:

— Necazuri la Calais. Ai face bine să te întorci acolo, să disciplinezi soldații, să faci rânduială și apoi să te întorci la mine.

— Sunt atacați? Întreabă sir Richard cu calm, de parcă n-ar fi primit poruncă să pornească spre primejdii necunoscute.

— Nu li s-a plătit solda, iarăși, răspunde stăpânul meu. Îți voi da o poliță către vistieria mea. Încearcă să mulțumești garnizoana. Voi scrie în Anglia să cer fonduri.

Woodville nu se uită deloc la mine.

— Vă veți putea continua călătoria spre Rouen?

— Mă voi descurca, spune stăpânul meu.

— Îl ajut și eu, intervin.

Parcă nici n-aș fi vorbit. Cei doi bărbați nu-mi dau pic de atenție.

— La drum atunci, spune scurt stăpânul meu.

Woodville îi strânge cu putere mâna, ca și cum ar vrea să-l rețină, apoi se întoarce spre mine preț de o clipă fugară. Observ încă o dată cât de albaștri sunt ochii lui; în clipa următoare se înclină și pleacă. Nici măcar nu-și ia rămas-bun.

*

Plecăm mai departe spre Rouen, cu popasuri dese. Stăpânul meu nu se simte suficient de înzdrăvenit ca să meargă călare; călătorește într-o litieră, iar marele lui cal de luptă e condus de căpăstru pe lângă ea. Animalul pășește neliniștit și nefericit cu șaua goală, cu capul plecat, ca și cum s-ar teme de pierderea stăpânului său. Soțul meu stă lungit în litiera măreață pe care a comandat-o pentru mine, trasă de catări albi, însă zdruncinăturile drumului lung nu-i îngăduie să se odihnească. E

ca și cum aș privi un cal de plug voinic apropiindu-se trudit de capătul câmpului, la sfârșitul unei zile lungi. Stăpânul meu e sleit de puteri. Uitându-mă la el, aproape că-i simt osteneala de moarte în oasele-mi tinere.

[10] Rouen, Franța, septembrie 1435

Pe tot parcursul verii lungi petrecute la Rouen, stăpânul meu își cheamă avocatul și sfetnicii care l-au slujit și l-au ajutat să conducă Franța în cei treisprezece ani grei ai regenței. Solii vin și pleacă zilnic de la tratativele de pace care se țin la Arras – stăpânul meu le cere să vină în fiecare zi și să-i spună ce progrese au făcut. Propune căsătoria tânărului rege al Angliei cu o prințesă franceză, ca să rezolve conflictul legat de coroana Franței; propune să lase tot sudul Franței sub domnia armagnacilor, mai mult nu poate ceda. Ei însă cer ca englezii să se retragă complet din Franța, ne neagă dreptul la tron – de parcă n-am fi petrecut aproape o sută de ani luptând pentru el! În fiecare zi, stăpânul meu sugerează noi concesii sau o nouă cale de a formula tratatul și în fiecare zi mesagerii lui pleacă la drum spre Arras, în timp ce el privește apusul soarelui de la ferestrele castelului din Rouen. Dar într-o seară, văd un sol pornind la galop din curtea grajdurilor și apucând pe drumul către Calais. Soțul meu a trimis după Richard Woodville, iar acum mă cheamă pe mine.

Avocatul îi aduce testamentul și el cere să se facă modificări. Proprietățile lui cu clauză de moștenire limitată le va primi moștenitorul lui de sex bărbătesc – nepotul lui, tânărul rege al Angliei. Zâmbește cu regret și remarcă:

— Nu mă îndoiesc că are mare nevoie de ele. În vistieria regală nu mai e niciun sfanț. Și nu mă îndoiesc că le va irosi. Le va dăruia prea repede, cu dragă inimă – e un băiat generos. Dar îi revin de drept și consiliul îl va sfătui cum să le folosească. Dumnezeu să-l ajute, între sfatul fratelui meu și cel al unchiului meu!

Mie îmi lasă partea convenită văduvei, o treime din averea lui. Nu reușesc decât să îngaim:

— Milord...

— E a ta, mi-ai fost soție, m-ai slujit ca o soție bună și o meriți. Totul va fi al tău câtă vreme îmi porți numele.

— Nu m-am așteptat...

— Nu, nici eu. Sincer, nu m-am așteptat să-mi fac testamentul atât de devreme. Dar e dreptul tău și e dorința mea să primești partea ce ți se cuvine. Mai mult însă, îți voi lăsa cărțile mele, Jacquetta, frumoasele mele cărți. Vor deveni ale tale.

Aceea e într-adevăr o comoară! Îngenunchez lângă patul lui și-mi lipesc obrazul de mâinile-i reci.

— Îți mulțumesc! Știi că le voi studia și voi avea grijă de ele.

El încuviințează.

— În cărți, Jacquetta, într-una dintre ele se află, undeva, răspunsul pe care-l caută toți oamenii. Rețeta vieții veșnice, a apei pure, a aurului născut din funingine, din materia întunecată. Poate că vei citi și-l vei găsi când eu nu voi mai exista demult.

Ochii mi se umplu de lacrimi.

— Nu spune asta, milord!

— Acum du-te, copilă. Trebuie să semnez actul și apoi să dorm.

Fac o reverență și mă strecor afară din odaie, lăsându-l cu avocații.

*

Nu-mi îngăduie să-l văd decât în după-amiaza zilei următoare și chiar și în acel scurt răstimp văd că a mai pierdut puțin teren. Ochii îi sunt mai stinși, nasul vulturesc pare mai mare pe fața-i suptă, îl văd cum se topește.

Șade pe jilțul lui cel mare – un jilț cât un tron cu fața spre fereastră, ca să poată vedea drumul către Arras, unde continuă gâlceava tratativelor de pace. Lumina soarelui la apus strălucește în fereastră, împrumutând o lucire caldă fiecărui obiect. Îmi spun că aceasta ar putea fi ultima lui seară, că s-ar putea să apună împreună cu soarele.

— Aici te-am văzut pentru prima oară, în acest castel, mai ții minte? mă întreabă privind cum soarele se cufundă în norii de aur și cum luna, palidă ca un spectru, urcă pe cer. Eram în castelul ăsta, în sala de la intrarea castelului, pentru judecata Fecioarei.

— Îmi aduc aminte.

Îmi aduc aminte prea bine, însă nu i-am reproșat niciodată moartea loanei, deși îmi fac mie însămi reproșuri că nu i-am luat apărarea.

— A fost ciudat să vin aici ca să ard pe rug o fecioară și apoi să găsesc alta. Pe ea am ars-o ca vrăjitoare, dar pe tine te-am vrut pentru darurile tale. Ciudat! Te-am vrut din clipa în care te-am văzut. Nu ca soție, fiindcă pe atunci eram căsătorit cu Anne. Te-am vrut ca pe o comoară. Credeam că ai Vederea. Știam că descinzi din Melusina și mă gândeam că poate îmi vei aduce piatra.

— Îmi pare rău! Îmi pare rău că n-am fost mai înzestrată...

— O... (Face un gest de respingere cu mâna.) N-a fost să fie. Poate că dacă am fi avut mai mult timp... dar ai văzut o coroană, nu? Și o bătlie? Și o regină cu potcoavele calului puse invers? Victoria casei mele, moștenirea nepotului meu și continuarea spiței lui pe vecie?

— Da, spun ca să-l liniștesc, deși aceste lucruri nu mi-au fost niciodată clare. Ți-am văzut nepotul pe tron și sunt sigur că va păstra Franța. Nu el va pierde Calais.

— Ești sigură de asta?

Măcar atât pot să-i promit.

— Sunt sigură că nu va fi el cel care pierde Calais.

Dă din cap afirmativ și rămâne tăcut câteva clipe, apoi îmi spune foarte încet:

— Jacquetta, vrei să-ți scoți rochia?

Întrebarea mă surprinde atât de tare, încât tresar ușor și fac un pas înapoi.

— Rochia?

— Da, și rufăria, totul.

Simt cum mă împurpurez de rușine.

— Vrei să mă vezi dezbrăcată?

El dă din cap că da.

— Acum?

— Da.

— Adică în lumina zilei?

— Da, în lumina apusului.

N-am de ales.

— Dacă-mi poruncești, stăpâne...

Mă ridic de pe jilț și-mi desfac șireturile rochiei, lăsând-o să-mi cadă la picioare. Ies din ea și o dau la o parte cu sficiune, îmi scot boneta împodobită și-mi scutur părul, despletindu-l. Pletele mi se revarsă peste obraji, ca un văl care să mă apere.

Îmi dezbrac jupoanele de pânză și cămașa de mătase fină de

dedesubt și rămân goală în fața lui.

— Ridică mâinile, îmi poruncește.

Are vocea calmă și mă privește fără dorință, cu un fel de plăcere meditativă. Îmi dau seama că l-am văzut privind astfel tablouri, tapiserii, statui. Sunt în clipa asta ceea ce am fost întotdeauna pentru el: un obiect frumos. Nu m-a iubit niciodată ca pe o femeie.

Supusă, ridic mâinile deasupra capului, ca un înotător gata să se arunce într-o apă adâncă. Lacrimile din ochi mi se preling acum pe obraji la gândul că am fost soția și tovarășa lui de pat, însoțitoarea și ducesa lui și nici măcar acum, deși i se apropie moartea, nu mă iubește. Nu m-a iubit niciodată. Nu mă va iubi niciodată. Îmi face semn să mă întorc puțin într-o parte, astfel ca ultimele raze aurii ale soarelui să cadă pe pielea-mi goală, aurindu-mi trunchiul, pânțele și sânii.

— O fată de foc, rostește el încet. O fecioară de aur. Mă bucur că am văzut așa ceva înainte să mor.

Rămân neclintită, supusă, deși simt cum suspinele îmi scutură trupul firav. În clipa morții mă vede ca pe un obiect transformat în aur; nu mă vede pe mine, nu mă iubește, nici măcar nu mă vrea pentru ceea ce sunt. Ochii lui mă cercetează amănunțit, gânditori, visători, dar nu-mi observă lacrimile. Le șterg în tăcere în timp ce mă îmbrac.

— Acum mă voi odihni, îmi spune. Mă bucur că am văzut așa ceva. Spune-le să mă bage în pat și voi dormi.

Servitorii lui intră, îl instalează comod în pat, după care îl sărut pe frunte și-l las singur până dimineață. De fapt, însă, e ultima oară când îl văd, căci moare în somn în noaptea aceea, astfel că așa mă vede pentru ultima oară: nu ca pe o soție iubitoare, ci ca pe o statuie poleită de soarele amurgului.

Sunt chemată pe la șapte dimineața. Vin în odaia lui și-l văd aproape așa cum l-am lăsat. Pare să doarmă liniștit, doar bătaia rară și joasă a singurului clopot din clopotnița catedralei din Rouen anunță întregului castel și orașului că marele lord John a murit. Apoi vin femeile să-l spele și să-i aranjeze trupul, iar mai-marele casei începe să facă planurile pentru așezarea trupului în catedrală pentru priveghi, tâmplarul comandă lemn și se apucă să-i facă sicriul și numai Richard Woodville se gândește să mă ia deoparte, năucă și mută cum sunt, din mijlocul agitației și mă duce înapoi în odăile mele.

Poruncește să mi se aducă micul dejun și mă dă în seama doamnelor de companie, spunându-le să aibă grijă să mănânc și apoi să mă odihnesc. Cusătoresele și croitorii vor veni neîntârziat să ne ia măsurile pentru îmbrăcămintea de doliu, pantofarul va veni să-mi facă încălțări negre. Se vor face zeci de perechi de mănuși negre pe care să le distribui personalului casei. Se va comanda pânză neagră cu care să se acopere drumul până la catedrală și mantii negre pentru cei o sută de bărbați săraci care vor fi tocmiți să meargă în urma coșciugului. Stăpânul meu va fi îngropat în catedrala din Rouen, va exista o procesiune a lorzilor și o slujbă măreață de îngropăciune și totul trebuie făcut exact așa cum și-ar fi dorit: cu demnitate, în stilul englezesc.

Petrec ziua scriindu-le tuturor ca să le anunț moartea soțului meu. Îi scriu mamei să-i spun că sunt văduvă, ca ea: stăpânul meu a murit. Le scriu regelui Angliei, ducelui de Burgundia, sfântului împărat roman, celorlalți regi, Iolande de Aragon. În restul timpului mă rog, particip la fiecare liturghie a zilei în capela noastră personală; călugării de la catedrala din Rouen se vor ruga în fiecare ceas al zilei și al nopții deasupra trupului neînsuflăit al soțului meu, care e păzit de patru cavaleri în cele patru puncte cardinale: un priveghi care se va încheia abia cu funeraliile lui.

Aștept, în caz că Dumnezeu are să-mi dea vreo îndrumare; aștept în genunchi, în caz că voi ajunge să înțeleg că soțul meu a fost chemat să-și primească răsplata, că în sfârșit a ajuns pe un tărâm pe care nu trebuie să-l apere. Dar nu văd și nu aud nimic. Nici măcar Melusina nu șoptește o jelanie pentru el. Mă întreb dacă mi-am pierdut Vederea și dacă imaginile fugare pe care le-am zărit în oglindă au fost ultimele imagini ale unei alte lumi, pe care n-o voi revedea niciodată.

Seara, cam pe la ora amurgului, Richard Woodville vine în odăile mele și mă întreabă dacă voi cina în sala cea mare a castelului, printre bărbații și femeile casei noastre, sau voi fi servită în odăi, singură. Șovăi.

— Dacă credeți că puteți veni în sală, vederea voastră i-ar înviora, spune el. Pe mulți, moartea stăpânului i-a cufundat într-o jale adâncă și le-ar plăcea să vă vadă între ei. În plus, personalul casei voastre va trebui să fie slobozit și oamenilor le-ar plăcea să vă vadă înainte de a pleca.

— Personalul va fi slobozit? Întreb prostește.

— Desigur, milady, încuviințează el. Curtea engleză va numi un nou regent al Franței, iar voi veți fi trimisă la curtea Angliei, unde vi se va aranja o nouă căsătorie.

Mă uit la el îngrozită.

— Nu mă pot gândi la o nouă căsătorie!

Sunt șanse foarte mici să găsesc alt soț care să nu-mi ceară decât să mă vadă dezbrăcată. Un alt soț, foarte probabil, va fi mult mai pretențios; un alt soț mă va lua cu forța; un alt soț va fi, aproape precis, bogat, puternic și bătrân. Dar următorul bărbat bătrân nu mă va lăsa să studiez, nu mă va lăsa în pace, va vrea cu siguranță să-i fac un fiu moștenitor. Mă va cumpăra ca pe o junincă de dus la taur. N-am decât să țip ca o junincă pe pajiște, că el tot mă va încăleca.

— Cu adevărat, nu pot îndura să mă mărit din nou!

El zâmbește amar.

— Și voi, și eu va trebui să învățăm să slujim un alt stăpân. Din păcate pentru noi.

După câteva clipe de tăcere îi spun:

— Voi merge la cină în sală, dacă crezi că le-ar plăcea oamenilor.

— Le-ar plăcea. Puteți merge fără sprijin?

Fac semn cu capul că da. Doamnele mele se înșiruie în spatele meu, iar Richard pășește în fața mea până la ușile duble ale sălii mari. Sporovăială din spatele ușilor e mai scăzută decât de obicei: casa noastră e în doliu. Gărzile deschid larg ușa și intru. Toate discuțiile încetează pe dată și se lasă o tăcere bruscă, urmată de un uruit și un zăngănit când toți bărbații se ridică în picioare, împingând băncile și scaunele, își scot pălăria și rămân în picioare, cu capul gol, cu sutele, în timp ce trec printre ei, arătându-și respectul față de mine, tânăra văduvă a ducelui, arătându-și dragostea față de cel plecat dintre noi și durerea trezită de pierderea noastră comună. Pășesc printre ei și-i aud șoptind „Dumnezeu să vă binecuvânteze, milady” cu glas scăzut, până ajung la platforma ridicată din capătul sălii și mă opresc la masa principală, singură.

— Vă mulțumesc pentru urările voastre pline de bunătate, le spun, glasul-mi răsunând ca un flaut în sala cu plafonul înalt. Milord ducele a murit și-i simțim cu toții lipsa. Vi se va plăti tuturor leafa pe încă o lună și vă voi recomanda noului regent al

Franței ca pe niște slujitori buni și de încredere. Dumnezeu să-l binecuvânteze pe milord ducele și să-l aibă pe rege în paza Lui!

— Dumnezeu să-l binecuvânteze pe milord ducele și să-l aibă pe rege în paza Lui!

*

— Ați procedat foarte bine, îmi spune Woodville în timp ce ne întoarcem în odăile mele personale. Mai ales cu leafa. Și le-o veți putea plăti. Milord a fost un stăpân bun, sunt destui bani în vistierie ca să plățiți lefurile și chiar niște pensii pentru servitorii mai vârstnici. Iar Alteța Voastră veți fi o femeie foarte bogată.

Mă opresc în mica nișă a unei ferestre și privesc orașul întunecat. Pe cerul de un indigo adânc se ridică o lună ovală, în al doilea pătrar, de un galben cald. Îmi spun că ar trebui să plantez la Penshurst ierburile care au nevoie de luna în creștere, dar apoi îmi dau seama că nu voi revedea Penshurst niciodată.

— Și cu tine ce se va întâmpla? întreb.

El ridică din umeri.

— Mă voi întoarce la Calais, iar pe urmă, când va fi numit noul căpitan, voi pleca acasă, în Anglia. Voi găsi un stăpân pe care să-l pot respecta și mă voi oferi să-l slujesc. Poate mă voi întoarce în Franța într-o expediție sau, dacă regele face într-adevăr pace cu armagnacii, poate îl voi sluji pe rege la curtea Angliei. Poate voi merge în Țara Sfântă și voi deveni cavaler cruciat.

— Dar nu te voi mai vedea! răspund, izbită dintr-odată de acest gând. Nu vei fi în casa mea. Nici măcar nu știu unde voi trăi, iar tu ai putea merge oriunde. Nu vom mai fi împreună. (Îl privesc, înțelegând pe deplin gândul.) Nu ne vom mai vedea!

— Nu, încuviințează el. Aici ne vom despărți. Poate că nu ne vom revedea niciodată.

Îmi scapă un icnet. Gândul că nu-l voi mai vedea niciodată e atât de însemnat, încât nu reușesc să-l cuprind cu mintea. Râd tremurat.

— Nu pare posibil! Te văd în fiecare zi. M-am obișnuit atât de mult... Ești mereu prezent, m-am plimbat cu tine pe jos sau călare și am fost cu tine în fiecare zi, timp de... cât? Mai bine de doi ani? Încă din ziua nunții mele! Sunt obișnuită cu tine... (Mă întrerup, de teamă că voi părea slabă.) De fapt, mă gândesc: cine se va îngriji de Merry? Cine o va proteja?

— Noul vostru soț? sugerează el.

— Nu știu, nu-mi pot imagina așa ceva. Nu-mi pot imagina că nu vei fi prezent. Iar Merry...

— Ce-i cu Merry?

— Nu-i plac bărbații străini, spun prostește. Te place doar pe tine.

— Milady...

Intensitatea tonului său mă amuțește.

— Da?

Îmi ia mâna, o așază pe brațul lui și mă conduce de-a lungul galeriei. Pentru oricare dintre doamnele mele așezate lângă foc în celălalt capăt, pare că ne plimbăm împreună și planificăm următoarele câteva zile, așa cum ne-am plimbat întotdeauna, așa cum am discutat întotdeauna, tovarăși constanți: ducesa și cavalerul ei cel credincios. Dar de astă dată el nu-și ia mâna de pe a mea și degetele lui ard ca de febră. De astă dată, fața lui întoarsă către mine e atât de aproape, încât dacă aș ridica privirea spre el, ni s-ar atinge buzele. Merg cu capul întors în partea opusă. Trebuie să nu ridic privirea spre el, ca să nu ni se atingă buzele.

— N-am de unde să știu ce ne va aduce viitorul, spune el grăbit, pe ton scăzut. N-am de unde să știu cui vei fi dată de soție și nici ce-mi rezervă mie viața. Dar nu te pot lăsa să pleci fără să-ți spun... fără să-ți spun măcar o dată... că te iubesc!

Vorbele lui îmi taie respirația.

— Woodville...

— Nu pot să-ți ofer nimic, sunt aproape un nimeni, iar tu ești cea mai importantă doamnă din Franța. Dar voiam să știi că te iubesc și te doresc încă din ziua când te-am văzut prima oară.

— Ar trebui...

— Trebuie să-ți spun, trebuie să știi: te-am iubit onorabil, așa cum trebuie să-și iubească un cavaler stăpâna, și te-am iubit pătimaș, cum iubește un bărbat o femeie. Iar acum, înainte să plec de lângă tine, vreau să-ți spun că te iubesc, te iubesc... (Se întrerupe și mă privește cu disperare, apoi repetă.) Trebuia să-ți spun.

Am senzația că mă transform într-un aur cald, ca într-o preschimbare alchimică. Mă simt surâzătoare și radioasă la auzul acestor cuvinte. Știu pe dată că rostește adevărul, că e îndrăgostit de mine și recunosc pe dată adevărul: că sunt

îndrăgostită de el. Mi-a spus-o, a rostit cuvintele, i-am răpit inima, mă iubește, mă iubește, Dumnezeu mare, mă iubește! Și Dumnezeu știe – deși Richard nu – că îl iubesc și eu.

Fără altă vorbă, intrăm într-o odăiță de la capătul galeriei, iar el închide ușa în urma noastră și mă cuprinde în brațe dintr-o singură mișcare iute, irezistibilă. Ridic capul spre el și mă sărută. Mâna mea îi mângâie capul chipeș, tuns scurt, coboară pe umerii lați; îl lipesc de mine, mai aproape și mai aproape. Îi simt mușchii umerilor pe sub jiletcă, firele aspre de păr tuns scurt de la ceafă.

— Te vreau, îmi șoptește el la ureche. Nu ca ducesă și nu ca profetesă. Te vreau pur și simplu ca femeie – ca femeia mea.

Înclină capul și mă sărută pe umăr, acolo unde decolteul rochiei îmi dezgolește pielea, expunând-o atingerii lui. Îmi sărută puntea umărului, gâtul, linia maxilarului. Îmi îngrop obrazul în părul lui, la îndoitura gâtului; el scapă un mic geamăt de dorință și-și înfige degetele în boneta mea, scoțând plasa aurie și revărsându-mi părul pe umeri ca să-și alinte obrazul de el.

— Te vreau ca femeie, o femeie obișnuită, repetă el cu răsuflarea întretăiată, trăgând de șireturile rochiei mele. Nu vreau Vederea, nu-ți vreau descendența, nu știu nimic despre alchimie, mistere și zeița apei. Sunt un bărbat al țărâniei, al lucrurilor obișnuite, un englez. Nu vreau mistere, te vreau doar pe tine, ca femeie obișnuită. Trebuie să te am!

— Tu m-ai coborât pe pământ, rostesc rar, ridicând capul.

El mă privește în ochi, șovăind.

— Nu ca să-ți micșorez valoarea. Niciodată! Vreau să fii exact ceea ce ești. Dar eu asta sunt. Nu știu nimic despre lumea cealaltă și nu-mi pasă de ea. Nu-mi pasă de sfinți, de spirite, de zeițe sau de piatra filosofală. Nu vreau decât să mă culc cu tine, Jacquetta! (Remarcăm amândoi faptul că-mi spune pe nume pentru prima oară.) Jacquetta, te doresc și atât, ca și cum ai fi o femeie obișnuită, iar eu, un bărbat obișnuit.

— Da! Îi spun simțind pulsul neașteptat al dorinței. Da! Nu-mi pasă de nimic altceva.

Buzele lui le regăsesc pe ale mele, mâinile lui trag de decolteul rochiei mele, îmi desfac cingătoarea.

— Încuie ușa! Îi cer în timp ce-și dezbracă vesta și mă trage spre el.

În clipa când pătrunde în mine simt o durere arzătoare ce se

topește într-o plăcere cum n-am mai simțit, așa că nu-mi pasă de durere. Însă știu, chiar și-n timp ce ne îndreptăm spre extaz, că e o durere de femeie și că am devenit o femeie a pământului și a focului și nu mai sunt o fată a apei și aerului.

*

— Trebuie să împiedicăm zămisirea unui copil, îmi spune Woodville.

Am avut parte de o săptămână de întâlniri secrete și suntem amețiți de dorință și de încântarea pe care ne-o oferim unul altuia. Funeraliile stăpânului meu au venit și au trecut; aștept să-mi scrie mama, să aflu ce-mi va porunci să fac. Începem, cu încetineală, să vedem dincolo de orbirea dorinței și să ne întrebăm ce ne va rezerva viitorul.

— Iau ierburi, îi spun. După prima noapte am luat niște ierburi. Nu vom zămisli un copil. Am avut grijă de asta.

— Aș vrea să poți prevesti ce se va alege de noi! spune el. Căci mi-e peste putință să te las să pleci.

— Mai încet! îl previn.

Doamnele mele cos și vorbesc între ele în apropierea noastră, dar sunt obișnuite cu vizitele zilnice ale lui Richard Woodville în odăile mele. Au fost multe de planificat și de aranjat și Richard a fost părtaș la toate.

— E adevărat, stăruie el pe un ton mai coborât. E adevărat, Jacquetta! Nu te pot lăsa să pleci.

— Atunci va trebui să mă păstrezi, răspund, zâmbind lucrului meu de mână.

— Regele îți va porunci să mergi în Anglia. Nu pot să te răpesc pur și simplu.

Furișez o privire iute spre chipul lui încruntat și-l îndemn:

— Ar trebui să mă răpești pur și simplu!

— Îmi va veni o idee, promite el.

*

În seara aceea iau brățara primită de la strămătușa, brățara cu talismane pentru prevestirea viitorului. Iau un talisman în formă de inel, de verighetă, un talisman în formă de corabie, reprezentând călătoria mea în Anglia, și un talisman cu forma castelului St Pol, în caz că sunt chemată înapoi acasă. Mă gândesc să-l leg pe fiecare de o sforică, să le cufund în cele

mai adânci ape ale Senei și să văd pe care sfoară pun mâna după schimbarea lunii. Sunt gata să leg sforile de micile talismane, dar mă opresc și rîd de mine însămi. Nu voi face acest lucru. Nu-i nevoie să-l fac.

Acum sunt o femeie a pământului, nu o fată a apei. Nu sunt fecioară, ci iubită. Nu mă interesează profețiile; îmi voi croi singură viitorul, în loc să-l prezic. N-am nevoie de un talisman care să-mi spună ce sper că se va întâmpla. Arunc în aer talismanul de aur în formă de verighetă și-l prind înainte să cadă. Asta e alegerea mea. N-am nevoie ca magia să-mi scoată la iveală dorința. Vraja s-a făcut deja: sunt îndrăgostită, sunt juruită unui bărbat al pământului, la care nu voi renunța. Trebuie doar să cumpănesc cum să facem să rămânem împreună.

Pun brățara deoparte, iau o foaie de hârtie și încep să-i scriu regelui Angliei.

De la ducesa văduvă de Bedford către Alteța Sa Regele Angliei și al Franței:

Alteța Voastră și drag nepot, vă dau binețe. Așa cum știți, răposatul meu stăpân mi-a lăsat moștenire pământuri și bani în Anglia. Cu îngăduința voastră, voi veni acasă și-mi voi rânduîi treburile. Sir Richard Woodville, maestrul de călărie al stăpânului meu, mă va însoți, împreună cu slujitorii casei mele. Aștept îngăduința Alteței Voastre.

Bag brățara cu talismane în pungă și o pun la loc în caseta cu giuvaieruri. N-am nevoie de o vrajă ca să prevestesc viitorul; îl voi face să prindă viață.

[11] Anglia, vara anului 1436

Curtea engleză își vede de îndeletnicirile sale de vară: vânătoarea, călătoriile și flirturile. Tânărul rege al Angliei își începe și-și încheie zilele cu rugăciuni, dar în restul zilei iese călare, ca un băiețandru lipsit de griji. Richard și cu mine îl însoțim ca tovarăși și prieteni: vânam, dansăm, practicăm sporturile de vară împreună cu restul curții. Nimeni nu știe că în fiecare seară, Richard vine în taină în odaia mea și atunci începe cea mai plăcută parte a zilei, singura parte a zilei când suntem

singuri împreună.

Pământurile ce mi se cuvin ca văduvă sunt trecute pe numele meu, grosul mării averi a stăpânului meu a trecut în posesia nepotului său, regele. Casa noastră din Paris e pierdută – preluată de regele armagnac a cărui stea s-a ridicat după moartea stăpânului meu. Iubita reședință de la Penshurst a stăpânului meu a intrat în stăpânirea fratelui său, Humphrey, ducele de Gloucester, iar Eleanor Cobham, doamna de companie care și-a trădat stăpâna, se plimbă acum pe frumoasele ei alei și admiră trandafirii din grădină, de parcă i-ar merita. Va culege ierburile plantate de mine, le va atârna la uscat în camera mea, îmi va lua locul în sala cea mare. Acesta e singurul lucru din viața mea de femeie căsătorită a cărui pierdere mă supără.

Cei doi, ducele cel chipeș și frumoasa lui soție, sunt înflăcărați de febra semeției; e vara lor de glorie. Acum, că soțul meu a murit, ei sunt următorii moștenitori ai tronului și de fiecare dată când tânărul rege tușește la cină sau încalecă pe un cal ce pare prea puternic pentru el, văd cum ducesa înalță capul, ca un ogar la auzul cornului. Din cauza dorinței de a urca pe tron, cei doi se află într-un conflict permanent cu unchiul lor, cardinalul Beaufort, și întreaga curte deplânge pierderea soțului meu, singurul în stare să păstreze înțelegerea între acești doi rivali. Tânărul rege primește sfaturile ducelui dimineața și pe ale cardinalului după-amiaza, iar seara nu mai știe ce părere are despre niciun lucru.

Fericirea mă liniștește ca pe o neghioabă. O observ pe Eleanor Cobham, însă fără răutate. O cuprind în compătimirea năucă pe care o simt față de toți cei care nu sunt eu, nu sunt iubiți de Richard Woodville. Ea nu doarme lângă un bărbat pe care-l iubește, nu-i simte atingerea când zorii grăbiți ai verii smălțuiesc ferestrele cu un strat de sidef, nu-i aude șoapta în diminețile răcoroase: „O, mai stai! Mai stai. Încă o dată...”. Îmi spun că nimeni din întreaga lume nu știe ce înseamnă să fii îndrăgostit și să fii atât de iubit. Zilele verii trec într-o ceață a dorinței. Însă vara se va încheia negreșit. În septembrie mi se va împlini anul de văduvie și sfetnicii regelui se vor gândi la o nouă partidă pentru mine. Vor vrea să mă folosească pentru a lega mai strâns de tron vreun lord englez dificil, vor vrea să bage pământurile moștenite de mine în buzunarul vreunui favorit.

Poate vor găsi un prinț străin care mă va lua de soție pentru întărirea unei alianțe. Mă vor plasa acolo unde le convine și, dacă nu ne deșteptăm și nu ne scuturăm din vrajă, prevăd că voi fi măritată până de Crăciun.

Richard e foarte conștient de această primejdie, dar nu-i vine în minte cum am putea-o ocoli. Spune că va merge în fața regelui și a Consiliului Coroanei și le va spune că mă iubește și vrea să mă ia de soție; însă nu îndrăznește s-o facă, fiindcă asta îmi va aduce dizgrația și nu voi mai fi ducesă, ci soția unui om de rând, nu voi mai fi prima doamnă din regat, ci într-adevăr o femeie a pământului. În cel mai bun caz, lorzii îmi vor confisca averea lăsată de soțul meu și nu vom rămâne cu nimic. În cel mai rău caz, ar putea să-l aresteze pe Richard pentru că a agresat o membră a familiei regale, pe mine să mă trimită la mănăstire și apoi să mă mărite cu un bărbat căruia i-ar porunci să mă strunească, prevenindu-l că soția lui e o târfă și trebuie să învețe supunerea.

Cu trecerea fiecărei zile calde de vară ca un vis, știm că suntem mai aproape de momentul în care va trebui să ne despărțim sau să înfruntăm pericolul mărturisirii. Pe Richard îl chinuie teama că va fi pricina ruinării mele; eu mă tem doar că mă va părăsi, cuprins de un acces de sacrificiu de sine. Spune că dacă-și declară iubirea voi fi ruinată, iar dacă nu, va fi el distrus.

Margery Jourdemayne, femeia-vraci, sosește în vizită la curte, unde vinde licori de dragoste, ghicește viitorul, face profeții și găsește obiecte pierdute. Jumătate dintre aceste lucruri sunt aiureli, dar în cunoștințele ei despre plante am încredere. O chem în odăile mele și vine într-o seară, discretă, la ceas târziu, cu capul acoperit de o glugă și o eșarfă la gură.

— Și ce dorește frumoasa ducesă? mă întrebă.

Nu-mi pot reține râsul când aud sublinierea.

— Celeilalte ducese cum îi spui?

— Îi spun ducesă regală. Și așa, vă mulțumesc pe amândouă. Pentru ea, gândul la coroană e mai prețios ca orice altceva. Singurul fel în care o pot sluji pe ea e s-o apropii de tron, dar pe voi cum vă pot sluji?

Clatin din cap. Nu vreau să fac speculații pe tema succesiunii, e o trădare chiar și să sugerăm că tânărul rege nu e sănătos și în putere – iar el nu e nici una, nici alta.

— Să-ți spun ce vreau. Vreau o băutură din plante pentru zămislirea unui prunc.

Îmi aruncă o privire piezișă.

— Vreți un prunc, chiar dacă n-aveți soț?

— Nu e pentru mine, ci pentru o prietenă, mint la repezeală.

— Prietena are aceeași vârstă și aceeași statură ca voi? Întreabă ea cu îndrăzneală. Trebuie să știu, pentru plante.

— Poți s-o prepari ca pentru mine și să-mi dai rețeta.

Ea dă din cap aprobator.

— Va fi gata mâine. Trebuie s-o beți... prietena voastră trebuie s-o bea în fiecare seară.

Încuviințez.

— Mulțumesc. Asta e tot.

Ajunsa în pragul ușii, după o șovăială, remarcă aproape la întâmplare:

— Orice femeie care cutează să-și croiască singură destinul se va pune în pericol. Dintre toți oamenii, voi ar trebui să prevedeați acest lucru.

Avertismentul ei mă face să zâmbesc; mânată de un impuls, întind mâna și fac gestul, cercul trasat în aer cu degetul arătător: roata norocului. Înțelegând, zâmbeste la rîndul ei și pleacă.

*

Aștept o lună, două luni și apoi, la un miez de noapte de la sfârșitul verii, Richard intră fără zgomot în odaia mea și mă strecur în brațele lui, spunându-i:

— Am să-ți dau o veste.

Îi torn într-un pahar cel mai bun vin din Gasconia. Cuvintele pe care le voi rosti fac râsul să gâlgâie înăuntrul meu. Îmi vine să râd tare de cutezanța mea neașteptată, de bucuria mea, de intensitatea fericirii mele.

— O veste bună? Întreabă el.

— O veste bună. Iubirea mea, trebuie să-ți spun, dar acum, că a venit momentul, nu știu cum. Sunt grea!

Paharul îi cade din mână și se sparge pe pardoseala de piatră. Nici măcar nu întoarce capul ca să vadă paguba, e surd la zgomot și nepăsător față de preț.

— Poftim?

— Sunt grea, rostesc cu glas egal. De o lună bună.

— Poftim?

— La drept vorbind, cred că va fi fată. Cred că se va naște la începutul verii viitoare.

— Poftim?! repetă el.

Râsul din inima mea amenință să răbufnească; expresia lui de groază nu mă sperie. Îi spun cu răbdare:

— Iubitule, fii fericit! Îți port în pânțele pruncul. Nimic pe lumea asta nu m-ar putea face mai fericită decât sunt astăseară! Pentru mine e începutul a toate. Sunt în sfârșit o femeie a pământului și sunt un pământ roditor și o sămânță crește în mine.

El își lasă capul în mâini, obidit.

— Ți-am adus ruina. Dumnezeu să mă ierte! Eu, unul, nu mi-o voi ierta. Te iubesc mai mult decât orice pe lume și te-am dus la ruină.

— Nu, nu vorbi de ruină! E minunat! Asta e soluția la toate. Ne vom căsători.

— Va trebui să ne căsătorim! exclamă el. Altfel vei fi acoperită de rușine. Dar dacă ne căsătorim, vei cădea în dizgrație. Doamne, în ce capcană m-am băgat și în ce capcană te-am băgat și pe tine!

— Asta e ieșirea din capcană. Căci nimeni nu ne va sili să ne negăm căsătoria dacă am făcut schimb de jurămintе și așteptăm un copil. Consiliul Coroanei, mama mea, regele – toți vor trebui s-o accepte. Și cu toate că nu le va plăcea, vor ajunge să accepte. Se spune că însăși mama regelui s-a măritat cu Owen Tudor fără îngăduință...

— Și a căzut în dizgrație! S-a culcat cu omul care avea în grijă garderoba ei și nu s-a mai întors la curte niciodată! Propriul ei fiu a schimbat legea pământului ca să împiedice văduvele din familia regală să mai facă vreodată așa ceva! Legea e valabilă în cazul tău!

— Ea a supraviețuit, spun cu calm. Și are doi băieți chipeși, frați vitregi cu regele. Richard, nu pot trăi fără tine! Nu mă pot mărita cu altul. Dorința ne-a mînat să devenim iubiți, iar acum suntem mînați mai departe, spre căsătorie.

— Nu vreau să-ți aduc ruina, spune el. Dumnezeu să mă ierte, căci, deși te doresc, asta n-aș dori-o! L-am disprețuit pe Owen Tudor pentru că i-a zămislit un prunc reginei pe care ar fi trebuit s-o slujească, un bărbat care a distrus o femeie în apărarea

căreia ar fi trebuit să-și jertfească viața – și am fost la fel de egoist ca el! Ar trebui să plec chiar acum. Ar trebui să plec în cruciadă. Ar trebui să fiu spânzurat pentru trădare!

Fac o pauză lungă, apoi ridic ochii și îndrept spre el o privire tot atât de liniștită ca un eleșteu din pădure.

— O, m-am înșelat în privința ta? Mă înșel demult? Nu mă iubești? Nu vrei să mă iei de soție? Mă vei alunga?

El se lasă în genunchi.

— Dumnezeu mi-e martor că te iubesc și te prețuiesc mai mult decât orice pe lume! Sigur că vreau să te iau de soție. Te iubesc cu toată ființa mea!

— Atunci primesc, îi răspund voioasă. Voi fi fericită să-ți fiu soție.

El clatină din cap.

— Eu voi fi onorat să-ți fiu soț, iubirea mea, ești mult, mult mai mult decât ceea ce merit – dar mă tem atât de tare pentru tine! Și pentru copilul nostru! adaugă izbit de gândul la prunc, așezându-și mâna cu blândețe pe pântecele meu. Dumnezeule, un copil! Va trebui să vă păzesc pe amândoi de primejdie. Acum voi avea două vieți cărora să le port de grijă.

— Mă voi numi Jacquetta Woodville, spun visătoare, încercând numele. Jacquetta Woodville. Iar ea va fi Elizabeth Woodville.

— Elizabeth? Ești sigură că e fată?

— Sunt sigură. Elizabeth, prima dintre mulți copii.

— Dacă nu mi se taie capul pentru trădare.

— Nu ți se va tăia capul. Voi vorbi cu regele și, la nevoie, voi vorbi cu regina Catherine, mama lui. Și vom fi fericiți.

*

În seara aceea pleacă de la mine împărțit între încântarea că ne vom căsători și remușcările pricinuite de gândul că mi-a adus necazuri. Stau așezată în jilț la fereastră, cu mâna pe pântece, și privesc luna. În seara asta e lună nouă, în primul pătrar – o lună prielnică pentru noi începuturi, noi speranțe și pentru începutul unei vieți noi. Împinsă de un capriciu, scot cărțile de joc primite de la strămătușa și le răsfir cu fața în jos înaintea mea. Mâna mi se oprește întâi asupra unei cărți, apoi asupra alteia; în cele din urmă aleg. E cartea mea preferată: dama de cupă, regina apei și a iubirii, cartea Melusinei, o carte a intuiției și duioșiei. Fata cu cartea asta va fi ea însăși regină, o regină iubită.

— Mă voi căsători cu tatăl tău, spun micii scânteii de viață din trupul meu. Și te voi aduce pe lume. Știu că vei fi frumoasă, pentru că tatăl tău e cel mai chipeș bărbat din Anglia, dar mă întreb ce vei face cu viața ta și cât de departe vei merge când totul îți va deveni limpede – când îl vei vedea și tu pe bărbatul pe care-l iubești și vei ști ce viață vrei.

[12] Grafton, Northamptonshire, toamna anului 1436

Așteptăm până când curtea își începe călătoria înceată de întoarcere la Londra și face popas peste noapte în Northampton. Într-o dimineață, devreme, înainte ca doamnele mele să se trezească, mă strecor din odăile mele și mă întâlnesc cu Richard la grajduri. A înșeuat-o pe Merry și i-a pus căpăstrul, iar calul lui de luptă e și el pregătit; pornim pe drumeagul ce duce la satul lui natal, Grafton. Acolo trăiește un preot retras și în apropierea conacului există o capelă mică. În fața capelei ne așteaptă tatăl lui Richard, cu o față severă și neliniștită, împreună cu cei trei martori pe care i-a adus. În timp ce Richard merge să-l caute pe preot, tatăl lui se apropie și, ajutându-mă să descasc, îmi spune fără ocol:

- Sper că știți ce faceți, Alteță!
- Mă căsătoresc cu cel mai ales bărbat din câți am cunoscut.
- Vă va costa scump, mă previne el.
- Să-l pierd pe el ar fi mai rău.

Dă din cap, cu aerul că nu e prea sigur, dar îmi oferă brațul și mă conduce în capelă. La capătul dinspre răsărit e un mic altar de piatră, cu o cruce și o lumânare aprinsă. În fața altarului se află preotul, în rasa cafenie a ordinului franciscan, iar lângă el stă Richard, care se întoarce și-mi surâde sfios, de parcă ne-am afla în fața unei mulțimi de sute de oameni și am purta veșminte din fir de aur.

Mă apropiu de altar și chiar în clipa în care încep să repet jurămintele după glasul blând al preotului, soarele răsare și se revarsă prin fereastra cu vitralii de deasupra altarului. Preț de un moment uit ce trebuie să spun. La picioarele noastre, pe pardoseala de piatră a capelei, s-a așternut un văl de culori și mă gândesc, amețită, că sunt aici în ceasul acesta și mă cunun cu bărbatul pe care-l iubesc și într-o zi mă voi afla aici când fiica mea se va cununa cu bărbatul ales de ea, cu curcubeie la

picioare și cu o coroană în fața ei. Viziunea neașteptată mă face să șovăi și Richard se uită la mine, spunând repede:

— Dacă ai vreo îndoială, fie și o clipă de îndoială, nu trebuie să ne căsătorim! Voi găsi eu o soluție, iubirea mea, ca să fii în siguranță!

Ridic privirea și îi zâmbesc, lacrimile din ochi formând un alt curcubeu în jurul lui.

— N-am nicio îndoială. (Mă întorc spre preot.) Continuați!

Acesta ne călăuzește prin ritualul jurămintelor, apoi ne declară soț și soție. Tatăl lui Richard mă sărută pe obraji și-și îmbrățișează fiul cu putere. Richard se întoarce și le plătește celor trei secretari pe care i-a tocmit ca martori, spunându-le că dacă le va cere să depună mărturie, trebuie să-și aducă minte ziua și ora și că am fost cununați cu adevărat, în fața lui Dumnezeu; îmi așază pe deget inelul familiei sale și-mi dă în vâzul tuturor o pungă cu aur, spre a dovedi că-i sunt soție și că-mi încredințează onoarea și averea lui.

— Și acum? întreabă mohorât tatăl lui când ieșim din capelă în curtea scăldată de soare.

— Ne întoarcem la curte, răspunde Richard. Iar când găsim un moment prielnic, va trebui să-i spunem regelui.

— El vă va ierta, prezice tatăl. E tânăr și iartă cu ușurință orice. Sfetnicii lui vă vor aduce necazuri. Te vor face escroc, fiule. Vor spune că ai pretenții la o doamnă aflată mult mai presus de tine.

Richard ridică din umeri.

— N-au decît să spună ce vor, câtă vreme nu se ating de averea și de reputația ei.

Tatăl lui clatină din cap, cu aerul că nu e sigur nici de treaba asta, apoi mă ajută să încalec și-mi spune pe un ton aspru:

— Trimiteți după mine dacă vă pot fi de ajutor. Sunt la porunca voastră, Alteță, iar onoarea voastră se află și în mâinile mele.

— Te rog să-mi spui Jacquetta.

El tace câteva clipe, apoi răspunde:

— Am fost șambelanul răposatului vostru soț. Nu se cuvine să vă spun pe numele de botez.

— I-ai fost șambelan, iar eu i-am fost ducasă, dar acum, Dumnezeu să-l odihnească, nu mai e printre noi. Lumea s-a schimbat, iar eu sunt nora dumitale. La început lumea va spune

că Richard a făcut un salt îndrăzneț, dar pe urmă va vedea că vom urca împreună.

— Cât de sus? întreabă el sec. Cu cât urcați mai sus, cu atât va fi căderea mai mare.

— Nu știu cât de sus ne vom ridica, răspund cu dârzenie. Și nu mi-e teamă de cădere.

El mă privește întrebător.

— Aveți ambiții de mărire?

— Ne aflăm cu toții pe roata norocului. Fără îndoială că vom urca. S-ar putea să și cădem, însă tot nu mă tem.

[13] Palatul Westminster, Londra, toamna anului 1436

Încă nu mi se vede rotunjimea pântecelui pe sub faldurile grațioase ale rochiilor, dar eu știu că fetița mea crește. Sâni mi s-au mărit și sunt sensibili la atingere; mai mult decât orice altceva, am senzația că sunt întovărășită pretutindeni, chiar și când dorm. Hotărâsc să dau Consiliului Coroanei vestea sarcinii și a căsătoriei înainte să se împlinească anul de la moartea primului meu soț, înainte să propună cineva altă partidă pentru mine și, astfel, să mă pună în postura de a-i sfida pe lorzi. Încerc să aleg un moment potrivit, însă consiliul e sfâșiat între cardinalul Beaufort și marele lui aliat, William de la Pole, conte de Suffolk, și marele rival al acestora, Humphrey, ducele de Gloucester și curtea lui. Nu există clipă în care lorzii să nu se frământa din cauza situației nesigure a țării și a cuferelor goale din vistierie. Nu există clipă în care să cadă de acord cu toții ce ar trebui făcut. Aștept o săptămână după cununie, după care îi fac o vizită marelui favorit, William de la Pole, în odăile sale de la palatul Westminster, la ceasul tihnit dinaintea cinei.

— Sunt onorat, îmi spune el, aducându-mi un jilț lângă masa lui. Ce pot face pentru voi, Alteță?

— Am venit să vă cer ajutorul într-o chestiune într-o câțva delicată. (Nu mi-e ușor, dar vorbesc mai departe.) O chestiune personală.

— O chestiune personală a unei ducese frumoase? Lucruri de ale inimii, să înțeleg?

O spune pe tonul pe care ai vorbi despre prostiile unei copile. Îmi stăpânesc zâmbetul și răspund:

— Într-adevăr. Ca să vorbesc fără ocol, domnule, m-am

căsătorit fără îngăduință și nădăjduiesc că-i veți da regelui vestea și-mi veți lua apărarea.

După o tăcere dureroasă, el repetă:

— V-ați căsătorit?

— Da.

Mă privește sfredelitor.

— Și cu cine v-ați căsătorit?

— Cu un gentilom...

— Nu cu un nobil?

— Nu, cu un gentilom.

— Anume?

— Richard Woodville, din personalul casei mele.

Își ascunde pe dată sclipirea de amuzament din ochi, coborând privirea asupra hârtiilor aflate pe masă, în fața lui. Știu că se gândește cum ar putea profita de prostia mea.

— Să înțeleg că e o partidă din dragoste?

— Da.

— Nu ați fost convinsă pe căi necinstite sau forțată? Căsătoria s-a făcut după lege, cu consimțământul vostru? Nu există temeiuri de anulare sau de respingere? Dacă el v-a sedus sau chiar v-a convins prin stăruință, ar putea fi arestat și spânzurat.

— Nu există temeiuri de respingere și nici nu vreau temeiuri. E soțul pe care mi l-am ales, e căsnicia dorită de mine.

— Dorită? repetă el cu răceală, de parcă n-ar fi simțit dorință niciodată.

Fiindcă mă obligă să fiu nerușinată, îi confirm:

— Dorită.

— Domnul merită felicitat: mulți bărbați s-ar fi bucurat să fie doriți de Alteța Voastră. Orice bărbat s-ar bucura de consimțământul vostru. Mai mult chiar, Consiliul Coroanei s-a gândit la următorul vostru soț, au fost propuse mai multe nume.

Îmi ascund zâmbetul trezit de spusele lui. Consiliul se rezumă la el, cardinalul Beaufort și ducele de Gloucester. Dacă au fost propuse nume, bărbatul din fața mea a fost cel care le-a propus.

— Chestiunea e deja încheiată, spun cu dârzenie. Suntem cununați și am împărțit același pat, nu se mai poate face nimic. Indiferent pe cine mi-a ales consiliul, propunerea vine prea târziu. Sunt măritată cu un bărbat de ispravă. A fost foarte bun cu mine după moartea stăpânului meu John.

— Și văd că voi ați fost foarte bună cu el, răspunde el

surâzând cu înțeles. Excepțional de bună! Ei bine, îi voi spune Alteței Sale regele și veți putea să-i cereți iertare.

Încuviințez în tăcere. Îmi va fi de ajutor dacă William de la Pole mă va sprijini în fața regelui. Regele ascultă întotdeauna de părerea ultimului om care-i vorbește, iar cei trei sfetnici se întrec care să iasă ultimul din odăile lui.

— Credeți că se va mânia foarte tare?

Regele e un băiețandru de cincisprezece ani; e ridicol să mă tem de mânia lui.

— Nu, dar sunt sigur că sfetnicii vor fi de părere că trebuie să fiți exilată de la curte. Și vă vor amenda.

Aprob din cap, adăugând:

— Dar i-ați putea convinge să fie înțelegători.

— Vă vor da o amendă usturătoare, mă previne el. Vistieria regelui duce lipsă de bani și toți știu că stăpâniți averea Bedford. Căsătoria fără încuviințarea regelui e o greșeală gravă. Vor spune că nu meritați banii.

— Am doar moștenirea de văduvă. Cea mai mare parte a avuției a trecut deja în stăpânirea regelui, iar el a dăruit-o favoriților săi. (Nu spun „între care și voi”, însă știm amândoi că la asta mă refer.) Ducele Humphrey, fratele stăpânului meu a primit restul. N-am păstrat reședința de la Penshurst.

— Aveți moștenirea de văduvă a unei ducese de viță regească, însă ați ales să fiți nevasta unui cavaler de rând. Cred că veți descoperi că lorzii vă vor moștenirea. S-ar putea să descoperiți că trebuie să duceți traiul unei soții de cavaler. Nădăjduiesc doar că și peste câțiva ani veți rămâne la părerea că ați făcut un târg bun.

— Eu nădăjduiesc că mă veți ajuta. Contez pe voi.

El se mulțumește să ofteze.

*

Are dreptate. Ni se cere o mie de lire, în aur, iar lui Richard i se poruncește să se întoarcă la postul lui din Calais.

Richard e îngrozit.

— Dumnezeule, e o avere! Imposibil să strângem așa o sumă! Atât face un conac și o moșie! E mai mult decât întreaga avere a tatălui meu, mai mult decât orice moștenire la care aș putea să sper! Mai mult decât aș putea să câștig! Vor să ne ruineze. Ne obligă să ne despărțim!

— Ne pedepsesc, încuviințez.

— Ne distrug!

— Putem strânge banii. Și suntem alungați de la curte, dar nu ne pasă, nu-i așa? Putem merge la Calais împreună.

El clatină din cap.

— Nu te duc acolo. Nu te duc în brațele primejdiei. Conte de Suffolk mi-a oferit o moșie pe care poți să locuiești. Ți-a luat cea mai mare parte a averii ca amendă și e dornic să ia restul sub forma chiriei. A spus că ne va închiria conacul de la Grafton. Nu-i cine știe ce favoare, din moment ce nu ne permitem să-i plătim. Dar știe că vreau conacul. E aproape de casa mea părintească. Am pus ochii pe el de copil.

— Îmi voi vinde giuvaierurile. Și cărțile, dacă e nevoie. Am pământuri pe care le putem pune în gaj, bunuri pe care le putem vinde ca să strângem banii de chirie. E prețul vieții noastre împreună.

— Te-am adus pe poziția unei soții de cavaler cu datorii de nobil! răspunde el furios. Ar trebui să mă urăști! Te-am trădat.

— Cât de mult mă iubești? i-o întorc.

Îi iau mâinile într-ale mele și le lipesc de pieptul meu, în dreptul inimii. Simt cum atingerea mea îi taie respirația. Mă privește.

— Mai mult decât viața, știi doar.

— Dacă ar trebui să spui un preț?

— O răscumpărare regească. O avere.

— Atunci socotește, soțul meu, că am făcut un târg bun: căsnicia noastră ne-a costat numai o mie de lire.

Se luminează la față.

— Jacquetta, ești bucuria mea! Valorezi zeci de mii!

— Atunci strânge-ți lucrurile, fiindcă putem pleca de la curte chiar după-amiază.

— În după-amiaza asta? Vrei să fugim de dizgrație?

— Vreau să fim acasă diseară.

El șovăie o clipă, apoi zâmbește larg, înțelegând la ce mă refer.

— Ne vom petrece prima noapte împreună, ca doi oameni căsătoriți? Vom intra în odaia noastră de culcare ca soț și soție? Iar mâine-dimineață vom coborî la micul dejun fără să ne ascundem? Ah, Jacquetta, e începutul a toate! Înclină capul și-mi sărută mâinile: Te iubesc! Și mă rog la Dumnezeu să socotești

mereu că ai făcut un târg bun pentru mia noastră de lire.

[14] Grafton, Northamptonshire, toamna anului 1436-1439

Chiar socotesc că am făcut un târg bun. Strângem banii pentru amendă punând în gaj pământurile mele moștenite, apoi împrumutăm alți bani ca să cumpărăm de la contele de Suffolk conacul de la Grafton. Deși zâmbește viclean, nu refuză să-l vândă ducesei în dizgrație și cavalerului ei. Vrea să-i fim prieteni și aliați la țară, în timp ce el își sporește puterea la curte. Richard pleacă la Calais și pregătește garnizoana de asediu, căci ruda mea, necredinciosul duce de Burgundia, pornește la luptă împotriva foștilor săi aliați. Marii lorzi ai Angliei – contele de Mortmain și ducele de York – iau armele în mâini pentru țara lor, iar Richard apără castelul Calais pentru ei. În cele din urmă, Humphrey, ducele de Gloucester, pornește pe mare spre Calais și câștigă multă cinstire pentru salvarea orașului, cu toate că, așa cum arată soțul meu, asediatorii au fost înfrânți înainte ca unchiul regelui să apară cu stindardul fluturând.

Mie nu-mi pasă. Richard și-a dovedit curajul în fața întregii Anglii și nimeni nu se poate îndoi de onoarea lui. A ieșit din asediu și din mai multe atacuri fără nicio zgârietură și se întoarce în Anglia erou. Primul meu copil, fetița pe care am prevestit-o, se naște fără greutate când florile albe ale gardurilor vii își clatină vesele capul sub adierea lunii mai și mierlele cântă la amurg, în acea primăvară la țară. În anul următor se naște fiul și moștenitorul nostru.

Îl botezăm Lewis și descopăr că sunt vrăjită de faptul că am zămislit un băiat. Are părul foarte bălai, aproape argintiu, dar ochii lui sunt întunecați precum cerul nopții. Moașa care mă ajută la al doilea soroc îmi spune că toți bebelușii au ochii albaștri și că atât culoarea părului, cât și cea a ochilor lui s-ar putea schimba, însă mie îmi pare pe jumătate copilul zânelor, cu coloritul lui angelic. Surioara lui încă mai doarme în leagănul Woodville din lemn de cireș, așa că seara îi culc în el împreună, unul lângă altul pe scândurile de înfășat, ca două păpuși frumoase.

Richard spune cu mulțumire că sunt o femeie care a uitat cu desăvârșire că e soție și iubită și declară că se simte teribil de neglijat. Însă glumește: se desfată cu frumusețea fetei noastre

și cu creșterea și voinicia băiatului. Anul următor îi nasc o surioară, Anne, iar în timpul retragerii mele pentru naștere, socrul meu cade la pat cu fierbințeală și moare. A mai trăit totuși îndeajuns ca să afle că regele ne-a iertat și că am fost rechemati la curte, lucru care l-a mângâiat. Pe mine, însă, având o fetiță de numai doi ani, un băiat de un an și un prunc nou-născut în leagănul sculptat, nu prea mă trage inima să plec.

— Nu vom câștiga niciodată destul ca să ne plătim datoriile dacă trăim la țară, mă sfătuiește soțul meu. Am cele mai grase vaci din Northamptonshire și cele mai frumoase oi, dar jur, Jacquetta, că vom trăi și vom muri îndatorați! Te-ai măritat cu un bărbat sărac. Ar trebui să te bucuri că nu te trimit la cerșit în cămașă!

Îi flutur sub nas scrisoarea cu pecetea regală.

— Ba nu, fiindcă uite, ni se poruncește să ne înfățișăm la curte pentru ospățul de Paște, iar aici am altă scrisoare, de la administratorul gospodăriei regelui, care ne întreabă dacă avem destule odăi ca să-l găzduim pe rege în timpul procesiunii de vară.

Richard se albește la față.

— Dumnezeule mare, nu, nu putem găzdui curtea! Și în niciun caz n-o putem hrăni! Mai-marele peste gospodărie a înnebunit?! Ce fel de casă își închipuie că avem?

— Îi voi scrie că avem doar o locuință modestă, iar când mergem la curte de Paște trebuie să avem grijă s-o afle toți.

— Dar nu te bucuri că mergem la Londra? mă întreabă el. Poți să cumperi haine noi și pantofi și tot felul de lucruri frumoase. Nu ți-a fost dor de curte și de lumea aceea?

Ocolesc masa, mă opresc în spatele jilțului său și-mi lipesc obrazul de al lui.

— Mă voi bucura să fiu din nou la curte, căci regele e izvorul tuturor bogățiilor și favorurilor, iar eu am două fetițe frumoase, care vor trebui măritate bine într-o bună zi. Tu ești un cavaler prea priceput ca să-ți treci timpul crescând vite, regele n-ar putea găsi un sfătuitor mai credincios și știu că va vrea să pleci iarăși la Calais. Dar nu: am fost fericită aici cu tine. Vom merge la curte doar pentru un scurt răstimp și pe urmă ne vom întoarce acasă, nu? Nu ne vom petrece tot timpul la Londra, ca doi curteni, nu?

— Suntem cavalerul de Grafton și doamna lui, declară soțul

meu. Locuim la țară, ruinați de propria patimă, înglodați în datorii până-n gât și chiar aici ne e locul: printre animale în călduri, fără o para chioară. Ele sunt făpturile pe-o potrivă cu noi, aici ne e locul!

[15] Londra, vara anului 1441

Am spus adevărul când am afirmat că sunt fericită la Grafton, însă inima îmi tresaltă de-o bucurie frivolă când regele ne trimite barja regală ca să coborâm pe fluviu și văd turnurile înalte ale castelului Greenwich și noul palat Bella construit de ducele de Gloucester. E atât de frumos și de bogat, încât nu pot să nu mă desfăt la gândul că voi pătrunde în el, redevenind o favorită a curții și una dintre cele mai însemnate doamne din regat. Vâslașii țin o vreme ritmul bătut de toboșari, făcând barja să înainteze lin, apoi își ridică vâslele, barcagiii în livrea de pe chei prind frânghiile și trag barja la mal.

Tocmai pășesc pe podul mobil, când ridic privirea și văd că suita regală, aflată la plimbare pe malul apei, vine acum agale în întâmpinarea noastră. În fruntea tuturor se află regele, care nu mai e un rege-băiețandru, ci un bărbat tânăr, ajuns la aproape douăzeci de ani. Se apropie cu pas sigur și mă sărută, ca rudă, pe ambii obraji, apoi îi întinde mâna soțului meu. Văd că pe curtenii din spatele lui îi surprinde această primire caldă, dar apoi trebuie să se apropie și ei. Mai întâi vine ducele Humphrey de Gloucester, fostul meu cumnat, despre care primul meu soț spunea că n-ar trebui scăpat din ochi, iar în urma lui pășeste ducesa Eleanor. Se apropie de chei alene, o femeie care-și poartă triumfătoare frumusețea, și la început îi văd doar strălucirea trufașă, dar apoi mă uit mai bine. La picioarele ei se află un dulău mare, negru – o făptură uriașă, mastif sau vreun alt câine de luptă. În clipa în care-l văd îmi vine să scui așa cum face o pisică, zburându-și blana și întunecându-și ochii. Câinele cel urât mă distrage atât de tare, încât îl las pe duce să-mi ia mâna, să-mi sărute obrazul și să-mi șoptească la ureche, fără a auzi o vorbă din spusele sale. Când doamna lui, ducesa Eleanor, se apropie de mine, îmi dau seama că o privesc fix și tesar la atingerea ei, în clipa în care se apleacă să mă sărute, de parcă ar mirosi a bale de câine bătrân. Fac eforturi să răspund la îmbrățișarea ei rece și să zâmbesc așa cum zâmbește ea, fără afecțiune. Abia când se desprinde de

mine și fac un pas înapoi, văd că nu există dulău negru la picioarele ei și nici n-a existat. A fost pâlپâirea unei viziuni din altă lume. Îmi ascund un fior adânc, căci știu că într-o bună zi va exista un dulău negru care va urca în fugă treptele de piatră ale unui castel rece și va urla la ușa ei.

*

Cu trecerea lunilor înțeleg că am dreptate să mă tem de ducesă. La curte o găsești pretutindeni, e prima doamnă a regatului, regină în toate privințele, doar cu numele nu. Când curtea se află la palatul Westminster, ea locuiește în odăile reginei și poartă nestematele regale. În procesiuni se ține la un pas în spatele regelui. Și îl tratează cu o asemenea familiaritate și dulcegărie – își lasă întruna mâna pe brațul lui, îi șoptește la ureche – încât numai nevinovăția lui radioasă îi ferește de o aparență conspirativă sau mai rău. În mod inevitabil, ca ducesă văduvă a Angliei, sunt permanent în tovărășia ei și știu că nu-i place când lumea ne compară. Când mergem la cină pășesc în spatele ei, pe timpul zilei stau laolaltă cu doamnele ei, iar ea îmi arată un dispreț deloc prefăcut, căci socotește că sunt o femeie care și-a irosit averea tinereții și frumuseții, azvârlind-o în schimbul dragostei. Într-o zi, în timp ce coseam în odăile ei, îi surprind șoaptele șuierate către una dintre doamne:

— Îți poți închipui să fii ducesă regală și să te cobori într-atât încât să te măriți cu un cavaler din slujba casei tale? Ce femeie face așa ceva?!

Ridic privirea și-i răspund:

— Femeia care l-a văzut pe cel mai ales dintre bărbați, Alteță. N-am pic de regret și nici pic de îndoială față de soțul meu, care răspunde la iubire cu iubire și la loialitate cu credință.

Asta e o împunsătură pentru ea, căci, ca fostă amantă devenită soție, pândește mereu, temătoare, apariția unei noi amante care s-ar încumeta să repete festa jucată de ea însăși contesei, care-i era prietenă.

— Eu, una, n-aș face așa o alegere, spune ea pe un ton mai potolit. Nu e alegerea unei femei de rang nobil care se gândește la binele familiei ei.

Înclin capul și remarc:

— Știu. Însă la momentul acela nu mă gândeam la familia mea, ci la mine însămi.

În ajunul solstițiului de vară își face o intrare triumfală în Londra, însoțită de lorzii și nobilii pe care-i preferă în mod deosebit, cu măreția unei prințese venite în vizită. Ca doamnă de la curte, o însoțesc în suită și astfel aud, pe măsură ce procesiunea șerpuiește pe străzi, comentariile mai puțin măgulitoare ale locuitorilor Londrei. Îi iubesc pe londonezi de la propria-mi intrare fastuoasă în capitală și știu că sunt ușor de fermecat cu un zâmbet și ușor de jignit cu orice semn de înfumurare. Suita măreță a ducesei îi face să râdă de ea, cu toate că-și scot pălăriile când trece și-și ascund cu ele fețele zâmbitoare. Însă după ce trece, mă aclamă pe mine. Le place că m-am măritat cu un englez din dragoste; femeile de la geamuri îi trimit bezele soțului meu, renumit pentru înfățișarea chipeșă, iar bărbații de la răspântii îmi strigă remarci deșuchete, spunând că dacă ducesa cea frumoasă preferă atât de mult englezii, ar putea încerca un londonez când îi vine gust de schimbare.

Locuitorii Londrei nu sunt singurii cărora le e antipatică ducesa Eleanor. Cardinalul Beaufort nu-i e deloc prieten - iar ca dușman e un om periculos. Ducesei nu-i pasă că-l jignește; e măritată cu moștenitorul tronului, iar cardinalul nu poate să schimbe acest lucru. Mai mult chiar, cred că ea își dorește să-l provoace la o înfruntare în urma căreia să se stabilească o dată pentru totdeauna cine îl conduce pe rege. Regatul e împărțit în tabăra care-l preferă pe duce și cea care-l preferă pe cardinal; chestiunea va ajunge la punctul critic. Prin procesiunea triumfală pe străzile Londrei, ducesa își afirmă pretențiile.

Răspunsul cardinalului nu se lasă așteptat. Chiar în seara următoare, în timp ce Richard și cu mine luăm cina la masa ducesei, la King's Head în Cheap, șambelanul ei intră și-i șoptește ceva la ureche. O văd că pălește, se uită la mine ca și cum ar vrea să spună ceva, apoi face semn cu mâna că nu-i mai trebuie mâncarea, se ridică în picioare fără a spune o vorbă nimănui și iese. Noi, ceilalți, ne uităm unii la alții; doamna ei de companie se ridică s-o urmeze, dar apoi șovăie. Richard, așezat între bărbați, îmi face semn cu capul să rămân la masă și iese discret din încăpere. Lipsește doar câteva clipe; tăcerea a fost înlocuită de murmurul speculațiilor când el se întoarce, le zâmbește vecinilor mele ca pentru a cere scuze în numele amândurora, mă ia de mână și mă scoate din odaie. Când

ajungem afară, îmi pune pe umeri mantia lui și-mi spune:

— Ne întoarcem la Westminster. Nu e bine să mai fim văzuți în tovărășia ducesei.

— Ce s-a întâmplat? îl întreb, ținând strâns cu mâna șireturile mantiei în timp ce el mă conduce grăbit pe străzi.

Sărim peste un șanț puturos din mijlocul străzii și el mă ajută să cobor treptele lunecoase ce duc la fluviu. O luntre care așteaptă la mal se apropie la fluieratul lui și Richard mă ajută să urc, poruncind peste umăr:

— Du-ne la scările palatului Westminster!

— Ce se întâmplă? îl întreb în șoaptă.

El se apleacă spre mine, așa încât să nu-l poată auzi nimeni, nici măcar barcagiul care trage la vâsle.

— Secretarul ducesei și capelanul ei au fost arestați.

— Pentru ce?

— Invocarea spiritelor sau astronomie, ghicirea viitorului, ceva. N-am reușit să aflu decât un zvon, suficient cât să înțeleg că vreau să te scot imediat din mediul acela.

— Pe mine?

— Ducea citește cărți de alchimie, soțul ei folosește vraci, se spune că ea l-a sedus cu licori de dragoste, se întovărășește cu bărbați învățați, cărturari și cunoscători ai magiei și e ducesă regală. Descrierea aceasta nu-ți aduce aminte de cineva cunoscut?

— De mine?!

Mă trece un fior în timp ce vâslele se cufundă fără zgomot în apele reci și barcagiul îndreaptă barca spre scări.

— De tine, răspunde Richard cu glas scăzut. L-ai întâlnit vreodată pe Roger Bolingbroke, învățat de la Oxford? E în serviciul ei.

Mă gândesc câteva clipe.

— Milord, ducele nostru, îl cunoștea, nu-i așa? N-a venit o dată la Penshurst? A adus o hartă cu simboluri, ca să-i arate ducelui arta geomanției.

Barca se lipește de scările palatului Westminster, iar soțul meu mă ia de mână și mă ajută să urc treptele de lemn ce duc la chei. Un servitor vine la noi cu o torță și ne luminează calea prin grădini, până la intrarea dinspre fluviu.

— A fost arestat, îmi spune Richard.

— Pentru ce?

— Nu știu. Te voi conduce în odăile noastre, iar după aceea mă duc să văd ce reușesc să aflu.

Mă opresc sub bolta intrării și-i iau mâinile reci într-ale mele, întrebându-l:

— De ce te temi?

— Deocamdată de nimic, răspunde el neconvingător, apoi mă ia de braț și mă îndrumă spre palat.

*

Richard vine în odaie noaptea și-mi spune că nimeni nu pare să știe ce se petrece. Au fost arestați trei oameni din slujba ducesei – bărbați pe care îi cunosc, bărbați pe care îi salut în fiecare zi: învățatul Roger Bolingbroke, care ne-a vizitat la Penshurst, capelanul ducesei, care a slujit liturghia în fața mea de zeci de ori, și unul dintre canonicii capelei St Stephen din chiar palatul în care ne aflăm. Sunt acuzați că au alcătuit un horoscop pentru Eleanor. Horoscopul a fost găsit și se spune că prevestește moartea tânărului rege și urcarea ei pe tron.

— Ai văzut vreodată un horoscop al regelui? mă întreabă fără ocol soțul meu. Regele a părăsit palatul, a plecat la Sheen doar cu cei mai apropiați lorzi din Consiliul Coroanei. Ni s-a poruncit să rămânem aici. Bănuiala planează asupra tuturor, regele nu poate să sufere lucrurile de felul ăsta, îl înspăimântă! Lorzii din consiliu vor veni aici și vor pune întrebări. S-ar putea să ne convoace. Milord Bedford nu ți-a arătat niciodată un horoscop al regelui, nu?

— Știi bine că alcătuia horoscoape pentru toți, răspund încet. Ții minte mașinăria atârnată deasupra hărții Franței, care înfățișa stelele? O folosea ca să arate poziția astrelor la nașterea cuiva. Mi-a făcut mie horoscopul, și l-a făcut pe al lui, probabil că ți l-a făcut și ție... Cu siguranță că l-a făcut și pe al regelui.

— Și unde sunt toate horoscoapele astea? întreabă soțul meu pe un ton încordat. Unde sunt acum?

— I le-am dat ducelui de Gloucester.

Înțeleg cu încetineală cât de groaznic e ceea ce am spus.

— O, Richard! I-am dat ducelui Humphrey toate horoscoapele și toate hărțile! A spus că-l interesează. Am păstrat numai cărțile, cele pe care le avem acasă. Milord mi-a lăsat mie cărțile, iar instalațiile și mașinăriile i le-am dat ducelui.

Simt gust de sânge în gură și-mi dau seama că mi-am jupuit

pielea de pe buză. Duc degetul la peticul usturător de carne vie.

— Te gândești că poate ducesa a luat horoscopul regelui? L-o fi folosit? Acuzațiile mă vor implica și pe mine, pentru că i-am dat soțului ei horoscopul regelui?

El spune doar:

— Poate.

*

Așteptăm. Soarele verii pârlăjește orașul și se vestesc cazuri de molimă în zonele sărmăne, în apropierea fluviului puturos. E insuportabil de cald. Aș vrea să plec acasă, la Grafton, la copiii mei, însă regele a poruncit ca întreaga curte să rămână pe loc. Nimeni nu poate părăsi Londra, care e ca o oală cu tocană pe cale să dea în fiert. În timp ce aerul fierbinte apasă asupra orașului ca un capac pus pe un cazan, regele așteaptă, tremurând de supărare, ca uneltirile împotriva lui să fie scoase la lumină de Consiliul Coroanei. E un bărbat tânăr care nu suportă potrivnicia, îl lovește drept în miezul ființei. A fost crescut de curteni și lingăi, nu poate răbda gândul că există cineva care nu-l iubește. Gândul că cineva ar putea folosi meșteșugurile magiei negre împotriva lui îl umple de o groază pe care n-o poate înțelege. Cei din preajmă-i se tem pentru el și pentru ei înșiși. Nimeni nu știe de ce ar fi în stare un învățat precum Roger Bolingbroke dacă și-ar pune în minte să facă rău. Iar dacă ducesa l-a pus în cârdășie cu alți cunoscători, se poate să fi conspirat laolaltă să-i facă regelui un rău mortal. Și dacă un blestem tainic, cumplit îi străbate venele chiar în ceasul acela? Dacă se sfărâmă precum sticla sau se topește ca un boț de ceară?

Ducesa își face apariția la masa principală din palatul Westminster, unde șade singură, cu fața senină și zâmbitoare, cu un aer de încredere în sine nezdruincinat. În sala înăbușitoare în care mirosul de carne friptă pătrunde din bucătărie ca o respirație încinsă, ea e calmă și deloc frământată. Soțul ei se află alături de rege, la Sheen, încercând să-l liniștească, încercând să pareze orice afirmație a unchiului său, cardinalul, jurând că tânărul rege e iubit de toată lumea, jurând pe viața lui că n-a văzut niciodată un horoscop făcut pentru rege, că interesul lui față de alchimie e pus doar în slujba regelui, că straturile de plante de la Penshurst erau deja plantate sub

semnele astrelor la sosirea lor. Nu știe cine le-a plantat – poate proprietarul dinainte? Eu stau cu doamnele în odăile ducesei; cos cămăși pentru săraci și nu scot o vorbă, nici măcar când ducesa începe dintr-odată să râdă fără motiv și declară că nu înțelege de ce zăbovește regele atât de mult la palatul Sheen – de bună seamă că va veni la Londra și atunci vom putea pleca toți în procesiune, la țară, și vom scăpa de căldură.

— Cred că vine diseară, spun eu.

Ducesa aruncă o privire pe fereastră și remarcă:

— Ar fi trebuit să vină mai devreme. Acum îl va prinde ploaia. Va fi o furtună grozavă!

O rafală neașteptată de ploaie le face pe femei să țipe; cerul e negru ca un stol de ciori deasupra Londrei și se aude uruitul tunetului. Fereastra zdrăngăne în bătaia vântului întetît, iar o rafală ca de gheață o deschide larg. Cineva țipă când rama geamului se lovește de perete; mă ridic, merg la fereastră, prind ivărul în aer și-l închid bine. Pârâitul fulgerului deasupra orașului mă face să mă trag înapoi. Furtuna se apropie mugind din direcția drumului pe care vine regele și în câteva clipe grindina începe să lovească geamul ca niște pumni de pietriș aruncați dușmănos; o femeie își întoarce obrazul palid spre ducesă și țipă:

— O furtună asupra regelui! Ați spus că se va abate o furtună asupra regelui!

Ducesa nu-i dă importanță la început, ci mă privește cum mă lupt cu vântul la fereastră, dar apoi înțelege cuvintele – acuzația. Se uită la femeie, Elizabeth Flyte, și i-o întoarce:

— Nu fi caraghioasă! Mă uitam la cer. Oricine își putea da seama că va veni furtuna.

Elizabeth se ridică de pe scaunul ei și face o reverență.

— Iertare, milady...

— Unde pleci?

— Iertare, milady...

— Nu poți să pleci fără îngăduință! rostește cu asprime ducesa.

Dar femeia și-a răsturnat scaunul, atât de tare se grăbește să ajungă la ușă. Se ridică încă alte două femei, neștiind bine dacă să fugă sau să rămână.

— Stați jos! Stați jos! țipă ducesa. Vă poruncesc! Elizabeth deschide ușa cu o smucitură și iese ca din pușcă, pe când

celelalte femei se lasă pe scaunele lor, una făcându-și repede cruce. Fulgerul dă dintr-odată scenei un aer sumbru și rece. Eleanor, ducesa, se întoarce spre mine, cu chipul descompus și alb.

— Pentru Dumnezeu, m-am uitat la cer și am văzut că va veni furtună, atât! Zarva asta e de pomană. Am văzut doar că vine ploaia, asta e tot!

— Știu, îi răspund. Știu că asta e tot.

*

În jumătate de ceas, toată suflarea palatului trage drugii de siguranță ai ușilor și ferestrelor și spune că furtuna e un vânt al vrăjitoarelor, care aduce moartea din văzduh odată cu ploaia. Nu trece o zi și tânărul rege anunță că mătușii sale, ducesa, nu-i e îngăduit să i se înfățișeze. Învățatul de la Oxford, prietenul primului meu soț, care ne-a vizitat la Penshurst, e interogat de Consiliul Coroanei și mărturisește că se face vinovat de erezie și magie. Lorzii îl expun în public, ca pe un urs ce urmează să fie vânat. Bietul Roger Bolingbroke, cărturar toată viața lui, un om învățat și mare iubitor al misterelor lumii și stelelor, e așezat pe un podium ca un eșafod, în fața amvonului public din curtea catedralei St Paul din Londra, în timpul predicii care-l acuză pe el și pe toate vrăjitoarele și toți vrăjitorii, necromanții și ereticii ce amenință viața și pacea regelui, se înghesuie în orașul lui cel putred, încearcă să pătrundă în porturile lui, se ascund în satele de la țară și făptuiesc acte răuvoitoare, mari și mici. Se declară că există mii de oameni malefici, bărbați și femei, care fac farmece folosind meșteșugurile magiei negre pentru a-l vătăma pe rege: cunoscători ai ierburilor de leac, vrăjitoare albe, mincinoși, eretici, criminali. Regele știe de existența lor și de faptul că uneltesc împotriva lui cu rea voință. Acum, regele crede că a descoperit un complot chiar în inima curții lui, în inima familiei lui primejdios de ambițioase.

Noi toți, curtenii, defilăm în jurul lui Bolingbroke, dându-i ocol și privindu-i lung decăderea, ca și cum ar fi un animal adus de pe coasta Africii, o fiară nemaivăzută. El stă cu ochii plecați, ca să nu poată vedea curiozitatea lacomă de pe chipuri și să nu fie nevoit să-și recunoască foștii prieteni. Omul care și-a petrecut viața studiind și gândindu-se la armonia lumii șade pe un jilț spoit, cu o coroană de hârtie pe cap, înconjurat de

instrumentele și cărțile lui, ca și cum ar fi un bufon. La picioare i-au fost așezate tabla de geomanție și un set de lumânări cioplite, speciale. Mai sunt acolo niște hărți care arată poziția planetelor și horoscopul pe care se spune că l-a alcătuit pentru ducasă, la cererea ei. Se vede și o reproducere de mici dimensiuni a Pământului și a planetelor ce se rotesc în jurul lui, niște forme de bronz pentru turnarea de figurine, un alambic pentru prepararea lichidelor și tăvile cu ceară folosite pentru a extrage parfumul florilor. Cel mai rău dintre toate, la picioarele lui se află o creatură oribilă din ceară, ca un iepure avortat. Mă trag înapoi când o văd, iar Richard îmi cuprinde mijlocul cu brațul lui puternic, sfătuindu-mă:

— Nu te uita la ea!

Îmi feresc privirea.

— Ce e?

— O reprezentare de ceară a regelui. Se pare că avea o coroană mică pe cap. Firul acela de aur e sceptrul, iar mărgeaua e globul crucifer.

Fața e schimonosită, tălpile picioarelor sunt diforme. Văd conturul, mantiei și punctele ce reprezintă petele herminei, însă capul e aproape topit.

— Ce au făcut cu ea?

— Au încălzit-o la foc, ca să se topească și să curgă, așa încât să se scurgă și puterea din trupul regelui. Urmăreau să-l distrugă, topindu-i reprezentarea.

Mă cutremur și-l întreb:

— Nu putem pleca?

— Nu. Trebuie să fim aici, ca să ne arătăm scârba față de aceste crime.

— Chiar sunt scârbită! Atât de scârbită, încât vreau să plec!

— Ține capul sus și mergi înainte. Mai ales tu trebuie să le arăți tuturor că ești potrivnică lucrăturilor de felul ăsta.

— Mai ales eu?! răspund cu înflăcărare. Ce văd e atât de dezgustător, încât îmi stârnește greața!

— Se spune că ducesa Eleanor l-a făcut pe duce s-o ia de soție cu o licoare de dragoste, datorită căreia nu i-a putut rezista. Se spune că și tu ai făcut același lucru când erai copilă și milord ducele avea inima frântă din cauza pierderii soției lui, Anne.

Mă cutremur și-mi feresc ochii de păpușa din ceară topită.

— Richard...

— Te voi feri de primejdie! jură el. Ești doamna mea și iubirea mea. Te voi feri de primejdie, Jacquetta! Nu se va întâmpla niciodată să mă cauți și să descoperi că am dispărut.

*

Când ne întoarcem de la spectacolul umilirii lui Bolingbroke, găsim odăile ducesei goale, ușa odăii ei personale larg deschisă, cuferele cu haine răsturnate, dulapurile răvășite, cutiile cu giuvaieruri lipsă și femeile dispărute fără urmă.

— Unde e ducesa? o întreabă poruncitor soțul meu pe domnișoara ei de companie.

Aceasta clatină din cap, plângând fără să se poată opri.

— A plecat.

— Unde a plecat?

Ea nu poate decât să repete:

— A plecat!

— Domnul să aibă milă de noi, copila asta e idioată! se răstește Richard. Întreab-o tu.

O iau pe fată de umeri.

— Ellie, spune-mi, Alteța Sa a fost arestată?

Ea îmi face o reverență și răspunde:

— A fugit, Alteță. S-a retras în sanctuar. Spune că lorzii o vor omorî ca să-i pedepsească soțul, că îl vor distruge prin ea. Spune că totul e o uneltire mârșavă împotriva lui, care o va distruge pe ea. Că vor fi nimiciți amândoi de cardinalul Beaufort.

Mă întorc spre soțul meu.

— Sanctuar?

— Da, dar se înșală, spune el, întunecat la față. Asta n-o va salva.

— Nu poate fi declarată vrăjitoare, dacă se ascunde pe pământ sfințit și cere apărarea bisericii.

— Atunci o vor acuza de erezie. Un eretic nu poate fi apărât de biserică. Așa că dacă a cerut sanctuar, va fi acuzată de erezie - e singura cale de a o scoate de acolo. Înainte de asta s-ar fi putut s-o acuze de profeție. Acum o vor acuza de erezie, iar erezia e un păcat mai grav decât profeția. S-a pus singură într-o poziție mai proastă.

— Legile bărbaților le pun mereu pe femei în poziții proaste! răspund înfuriată.

Richard nu spune nimic. Îl întreb foarte încet:

— Ce spui, plecăm? Putem pleca acasă, la Grafton? (Mă uit la odaia răvășită.) Aici nu mă simt în siguranță. Putem pleca?

El se strâmbă.

— Acum nu putem pleca. Am părea vinovați, așa cum și ea pare că se recunoaște vinovată ascunzându-se în sanctuar. Cred că ne va fi mai bine dacă rămânem aici. De aici putem cel puțin să urcăm, la nevoie, pe o corabie care se îndreaptă spre Flandra.

— Nu-mi pot părași copiii!

El nu dă atenție exclamației mele.

— Aș vrea din toată inima ca tatăl tău să mai fie în viață! Ai fi putut pleca să-l vizitezi. (Mă strânge de mână.) Tu rămâi aici. Eu merg la William de la Pole, contele de Suffolk. Îmi va spune ce se petrece în Consiliul Coroanei.

— Și ce să fac?

— Așteaptă aici, răspunde el aspru. Deschide odăile astea și poartă-te ca și cum ar fi ale tale. Poartă-te ca și cum totul ar fi în ordine. Acum ești prima doamnă a regatului, singura ducesă regală rămasă. Poruncește doamnelor să facă rânduială în odăi și pe urmă pune-le să coasă cu tine și cere cuiva să citească din Biblie. Diseară du-te la capelă. Fă paradă cu nevinovăția ta.

— Dar chiar sunt nevinovată!

— Nu mă îndoiesc că și ea va spune același lucru, îmi răspunde el mohorât.

*

Ea nu spune același lucru. Roger Bolingbroke e adus în fața ei cu horoscopul pe care i-a cerut să i-l alcătuiască, cu instrumentele magice care au fost uneltele muncii sale de explorator al tărâmurilor necunoscute, cu boțul diform de ceară despre care se spune că e efigia topită a regelui, iar ea se recunoaște vinovată de vrăjitorie și de păcate împotriva bisericii. Recunoaște că „folosește de multă vreme vrăjitoria, împreună cu vrăjitoarea din Eye”, și atunci i se spune că vrăjitoarea din Eye e arestată încă din seara vântului vrăjitoresc.

— Cine e vrăjitoarea din Eye? îl întreb pe Richard într-o șoaptă abia auzită, noaptea târziu, la adăpostul draperiilor patului.

— Margery Jourdemayne, răspunde el cu fruntea încrețită de îngrijorare. O vrăjitoare practicantă care a mai fost arestată o

dată pentru păcatele ei. Se trage din satul Eye. Biserica știe că e vrăjitoare, toată lumea știe că e vrăjitoare.

— Icnesc de groază. El se uită la mine.

— Pentru Dumnezeu, spune-mi că n-o cunoști!

— Nu ca vrăjitoare.

El închide ochii o clipă, îngrozit.

— Ce știi despre ea?

— N-am făcut niciodată altceva decât să învăț de la ea folosirea plantelor de leac, așa cum mi-a poruncit milord, ducele, îți jur și așa jura în fața judecății! N-am făcut niciodată altceva decât să învăț de la ea folosirea plantelor de leac, iar ea n-a făcut la Penshurst altceva decât să planteze cu mine grădina cu ierburi de leac și să-mi spună când trebuie recoltate și când trebuie semănate. Nu știam că e vrăjitoare!

— Milord ți-a poruncit să o primești?

— Da, da!

— Ai porunca sub pecetea lui? A dat-o în scris?

Clatin din cap.

— A trimis-o pe femeie la mine și atât. Ai văzut-o și tu: atunci, în curtea grajdurilor, când ai venit cu mesajul din Luxemburg și ea pleca în căruță.

Richard strânge pumnii cu putere.

— Aș putea să jur că milord i-a poruncit să te slujească... dar nu e bine, nu e bine! Totuși, poate că ne putem scăpa din povestea asta. Poate că n-o va pomeni nimeni, dacă a fost vorba doar de niște straturi de plante. Cel puțin n-ai consultat-o niciodată, nu i-ai poruncit niciodată să te slujească...

Îmi feresc privirea. Lui îi scapă un geamăt.

— Nu! O, nu! Spune-mi, Jacquetta!

— Am luat o tinctură ca să împiedic zămislirea unui prunc. Știi.

— Plantele? Rețeta era a ei?

Încuviințez pe tăcute.

— N-ai spus nimănui, nu?

— Nimănui în afară de tine.

— Atunci nu va ști nimeni. Ți-a mai preparat altceva?

— Mai târziu... o băutură ca să zămislesc un prunc.

El amuțește pe moment, dându-și seama că mă refer la zămislirea fetei noastre, Elizabeth, copilul care l-a obligat să mă ia de soție.

— Dumnezeu mare, Jacquetta!

Azvârle la o parte cearșafurile, coboară din pat, trage draperia la loc și se duce cu pași mari lângă foc. E prima oară când se mânie pe mine. Izbește stâlpul patului cu pumnul, ca și cum și-ar dori să se lupte cu lumea întreagă. Mă ridic în capul oaselor și-mi trag cuverturile până la umeri, simțind cu câtă putere îmi bubuie inima de groază în fața furiei lui. Spun cu glas șovăielnic:

— Voiam un copil și te voiam pe tine. Te iubeam și voiam să ne căsătorim. Dar n-aș fi făcut vrăji pentru asta! Am folosit ierburi de leac, nu vrăjitorie.

El își freacă țeasta cu mâinile, ridicându-și părul vâlvoi, de parcă aceste distincții l-ar depăși.

— Ai zămislit copilul nostru cu o licoare vrăjitoarească? Pe fetița noastră Elizabeth?!

— Cu ierburi de leac, răspund pe un ton ferm. Ierburi de leac de la o cunoscătoare a plantelor. De ce nu?

Îmi aruncă o privire teribil de mânioasă.

— Nu vreau un copil adus pe lume de o mână de buruieni de la o vrăjitoare bătrână!

— Nu e vrăjitoare bătrână, e o femeie de ispravă și avem un copil frumos. Ești la fel de rău, cu temerile tale, ca vânătoarea asta de vrăjitoare! Am luat ierburi de leac ca să fiu rodnică. Am făcut împreună un copil frumos. Nu vorbi acum de rău despre noi!

— Pentru Dumnezeu! exclamă el ridicând tonul. Nu mă tem decât că vei fi pusă în aceeași oală cu cea mai faimoasă vrăjitoare din Anglia, care a încercat să-l omoare pe rege!

— Nu e vrăjitoare! N-a încercat să-l omoare! îi strig la rândul meu. N-a încercat!

— E acuzată.

— Nu de mine!

— De marele-judecător! Iar dacă lorzii îi caută tovarășele, te vor găsi pe tine, altă ducasă regală, altă femeie care-și bagă nasul pe tărâmul necunoscutului, altă femeie în stare să invoce o furtună sau să prindă un inorog!

— Nu sunt așa! Nu sunt așa! (Izbucnesc în plâns.) Știi bine că nu. Știi că nu fac nimic. Nu spune așa ceva, Richard! Nu mă acuza! Tocmai tu!

Mânia i se topește în fața lacrimilor mele; traversează iute odaia, se așază lângă mine și mă trage la pieptul lui.

— Nu te acuz, iubirea mea! Știu. Știu că n-ai face rău nimănui. Gata, îmi pare rău! Nu ești vinovată de nimic.

— N-am ce face dacă prevăd viitorul.

— Știu că n-ai ce face.

— Și știi bine că milord, ducele, m-a așezat în fața oglinzii zi după zi, cerându-mi profeții, iar eu n-am văzut decât o bătlăie în zăpadă și o regină... o regină... cu potcoavele calului puse invers. El a spus că nu-i folosește la nimic. Că nu sunt în stare să prevăd viitorul. L-am dezamăgit. L-am dezamăgit!

— Știu. Știu că nu faci farmece. Liniștește-te, iubirea mea!

— E drept, am luat ierburi de leac ca s-o zămislesc pe Elizabeth, dar asta a fost tot! N-aș face farmece ca să zămislesc un prunc! Niciodată!

— Știu, iubirea mea. Liniștește-te.

Nu mai spun nimic; în timp ce-mi șterg ochii cu cearșaful, el mă întreabă:

— Jacquetta, în afară de tine și de ea știe cineva de rețeta pe care ți-a dat-o? A văzut-o cineva cu tine la Penshurst? Știe cineva de la curte că a fost acolo?

— Nu, doar slujitorii casei și servitorul ei.

— Atunci va trebui să ne rugăm să-și țină gura și să nu pomenească de tine, chiar dacă o urcă pe rug.

— Pe rug?! repet protestește.

El dă din cap tăcut și se urcă în pat lângă mine. Privim împreună cum se potolesc flăcările în cămin.

— O vor arde pe rug ca vrăjitoare, spune Richard sec. Și pe ducesa la fel.

[16] Palatul Westminster, Londra, octombrie 1441

Ducesa și vrăjitoarea se înfățișează la judecată, amândouă acuzate de vrăjitorie și de trădare. Ducesa susține că a vizitat-o pe doamna Jourdemayne numai ca să-i ceară ierburi de leac pentru rodnicia pântecelui și că aceasta i-a dat o băutură și i-a spus că o va face să zămislească un copil. Eu, așezată în fundul sălii, în spatele privitorilor curioși, știu că am făcut exact același lucru.

Fiindcă a mai fost acuzată de vrăjitorie și altădată, Margery e întrebată de ce continuă să-și practice meșteșugurile: ierburile de leac, incantațiile, profețiile. Ea se uită la Henry Chichele,

arhiepiscopul de Canterbury, de parcă acesta ar putea s-o înțeleagă și spune:

— Dacă ai ochi, nu poți să nu vezi. Ierburile de leac cresc sub mâna mea, vâlul se dă la o parte câteodată în fața mea. E un dar pe care credeam că-l am de la Dumnezeu.

El face semn spre păpușa de ceară așezată pe pupitru în fața lui.

— Acest obiect e cel mai păcătos blestem, o încercare de a uide un rege uns! Cum ar putea să vină de la Dumnezeu?

— Păpușa avea menirea de a ajuta la zămislirea unui prunc, spune ea cu glas obosit. Era o păpușă modelată în chip de mare lord. Vedeți hermina și sabia... Era o păpușă menită să ajute la zămislirea unui copil frumos și talentat, care să fie o podoabă pentru țara lui și o comoară pentru familia lui.

Fără să mă gândesc, îmi așez pe furiș mâna pe pânțelele în care prinde ființă încă un copil, care nădăjduiesc că va fi o podoabă și o comoară. Doamna Jourdemayne se uită la arhiepiscop și spune nepoliticos:

— Vă înfricoșați singuri cu o păpușă. Marii lorzi n-au altceva mai bun de făcut?

— Tăcere! poruncește arhiepiscopul clătinând din cap.

Lorzii au hotărât deja că păpușa e o reprezentare a regelui, făcută ca să fie topită. Au hotărât că ea e vrăjitoare, hrană pentru rug. Privesc încă o dată cum cei mai puternici bărbați din regat își abat puterea asupra unei femei a cărei singură greșeală e că a trăit în ritmul bății proprii inimi și a văzut cu propriii ochi; dar nu e ritmul lor, nici vederea lor, iar ei nu le pot îngădui pe cele străine.

*

Și pentru asta o ucid. O duc la Smithfield, piața de carne la care sosesc vitele nevinovate din ținuturile împrejmuitoare ale Londrei ca să fie sacrificate, iar ea, ca un miel supus care se lasă mânat cu încredere în țarcul pătat de sânge, urcă pe rug amuțită; se aprinde focul sub tălpile ei goale și moare în chinuri. Nici Roger Bolingbroke, care a mărturisit și apoi și-a retras mărturisirea, nu are parte de îndurare. E spânzurat în ștreangul public și-n timp ce bate aerul cu picioarele, chinuindu-se să respire, călăul îl prinde de tălpi, taie funia și-l întinde pe un car spre a-l readuce în simțiri, dar apoi îi despică pânțelele, îi

scoate mațele ca să-i vadă inima pulsând și stomacul tremurător din care i se revarsă sângele, după care e tăiat în patru – picioarele îi sunt retezate din șolduri și brațele din umeri, iar capul, cu privirea încremenită, îngrozită e trimis să fie înfipt într-o țeapă pe Podul Londrei, unde corbii îi vor ciuguli ochii înlăcrimați. Thomas Southwell, cândva preotul meu confesor, canonicul bisericii St Stephen, moare de jale în Turnul Londrei. Richard spune că prietenii i-au strecurat în temniță otravă, ca să-l cruțe de chinurile îndurate de Bolingbroke. Secretarul ducesei, John Home, e trimis la închisoare și așteaptă să fie grațiat. Iar mândra ducesă e obligată să facă penitență publică.

Femeia care a intrat triumfal în Londra îmbrăcată în haine din fir de aur, având în suită toată nobilimea regatului, e despuiată până la cămașa de in și trimisă să înconjoare desculță palatul Westminster ținând în mâini o lumânare subțire, aprinsă, în timp ce norodul râde batjocoritor și o arată cu degetul pe cea care a fost prima doamnă din regat, iar acum e umilită în țărână. O privesc de pe treptele porții mari a palatului Westminster cum trece, cu privirea ațintită pe pietrele reci de sub tălpile-i goale care tresar la fiecare pas. Nu ridică ochii ca să ne vadă, pe mine sau pe femeile care se grăbeau pe vremuri s-o slujească, dar acum râd și arată cu degetul; rămâne cu capul plecat și frumoasele-i plete negre îi acoperă obraji ca un văl menit să-i ascundă rușinea. Cei mai puternici bărbați din regat au doborât o ducesă și au trimis-o pe străzi, ca să se minuneze de ea oamenii de rând din Londra. Se tem atât de tare de ea, încât și-au asumat riscul de a-și dezonora propria castă. Sunt atât de nerăbdători să se salveze pe ei înșiși, încât s-au gândit s-o înlăture pe ea. Soțul ei, numit acum de toți „bunul” duce Humphrey, declară că a fost sedus prin vrăjitorie și ademenit la căsătorie; căsătoria e anulată pe dată. Ea, ducesă regală, soția moștenitorului tronului, e acum o vrăjitoare condamnată, despuiată în cămașă, căreia nu-i va dăruia niciun bărbat din lume numele lui și care va rămâne în temniță tot restul vieții.

Mă gândesc la vedenia pe care am avut-o când am coborât de pe barjă la Greenwich, că o urmează un dulău negru, un câine de luptă, un mastif negru, și la mirosul ce stăruia în jurul ei, în ciuda parfumului și a rufăriei spălate cu grijă, și mă gândesc că acel dulău negru o va urmări și o va alerга în sus și-n jos pe scările castelului Peel de pe Isle of Man, în timp ce ea va aștepta

ani foarte lungi eliberarea în brațele morții.

[17] Grafton, Northamptonshire, iarna anului 1441-1444

De îndată ce ne putem retrage de la curte, Richard și cu mine ne întoarcem acasă, la Grafton. Moartea vrăjitoarei, dizgrația ducesei și înclinația generală spre vânătoarea de vrăjitoare nu fac decât să alimenteze groaza curții. Neliniștea în fața necunoscutului și frica de ceasurile de întuneric molipsesc întreaga Londră. Toți cei care studiază de ani întregi astrele, citesc cărți sau testează metale găsesc un motiv de a pleca din țară, iar Richard se gândește că suntem mai în siguranță dacă eu, cu descendența mea primejdioasă, mă aflu departe de curte.

La Grafton avem multă treabă. În urma morții tatălui său, Richard i-a moștenit pământul și răspunderile de stăpân peste micul sat și de păstrare a tihnei și buneii rânduiei. Și eu am treabă. Leagănul e lustruit iarăși, iar pânzele de înfășat sunt spălate și aerisite.

— Cred că vom avea încă un băiat, îi spun soțului meu.

— Nu-mi pasă, important e ca pruncul să fie sănătos și puternic și ca tu să te ridici de pe patul nașterii la fel de voioasă ca atunci când te întinzi pe el.

— Mă voi ridica de pe pat cu un fiu, îi spun cu siguranță. Și va fi o podoabă pentru țara lui și o comoară pentru familia lui.

Zâmbind, mă atinge pe nas cu degetul și remarcă:

— Ești o micuță ciudată. Ce vrei să spui?

— Și îl vom boteza Anthony.

— De ce tocmai acest sfânt? întreabă soțul meu.

— A, pentru că s-a dus să predice pe malul râului. Îmi place ideea de a cinsti un sfânt care le-a predicat peștilor, încât aceștia și-au scos căpșoarele din apă ca să-l audă, iar sirenele au spus „Amin”.

În anul de după nașterea lui Anthony sosește pe lume altă fetiță, pe care o botezăm Mary, iar după ea, altă fetiță.

— Jacquetta, declară soțul meu. Se va numi Jacquetta, cel mai frumos nume pentru cea mai frumoasă femeie.

Stăm aplecați deasupra micului leagăn de lemn în care micuța doarme cu fața întoarsă într-o parte, cu genele desăvârșite plecate deasupra obrazilor trandafirii. Pleoapele îi

tresar ușor – visează. Mă întreb ce visează pruncii. Știu oare că se vor naște din părinții care suntem noi? Sunt pregătiți pentru lumea pe care o construim? Richard își strecoară brațul pe după mijlocul meu.

— Cu toate că o iubim, trebuie să plecăm de lângă ea, doar pentru scurtă vreme.

— Hm? îngaim, absorbită de strânsoarea pumnișorului ei.

— Trebuie să plecăm de lângă ea, doar pentru scurtă vreme.

Acum sunt ochi și urechi. Mă întorc spre Richard, fără să mă desprind din strânsoarea brațului său.

— Cum așa?

— Ni s-a poruncit să mergem în Franța, cu o suită falnică, și s-o aducem acasă pe mireasa regelui.

— S-a hotărât? În sfârșit?

Căsătoria lui Henric e așteptată de multă vreme. Primul meu soț, lordul John, îi alegea prințese franceze când eu eram proaspătă mireasă.

— N-au ajuns la tine bârfele cât ai stat retrasă pentru naștere, dar da, în sfârșit s-a hotărât. Și mireasa e neam cu tine.

— Margareta! ghicesc pe dată. Margareta de Anjou!

Mă răsplătește cu un sărut.

— Foarte isteță! Și fiindcă sora ta e măritată cu unchiul ei, noi doi trebuie să mergem s-o aducem din Franța.

Mă uit pe dată la fetița mea adormită.

— Știu că nu vrei să pleci de lângă ea, spune Richard cu duioșie. Dar ne vom face datoria față de Henric, o vom aduce acasă și pe urmă ne vom întoarce aici. Regele m-a chemat să-l slujesc, trebuie să plec.

— Îmi ceri să las o casă cu șase copilași. Cum să plec?

— Știu, răspunde el blând. Dar și tu trebuie să-ți faci datoria. Ești ducesă engleză și soția mea, iar capul casei noastre îți cere să mergi să-i aduci mireasa. Cununia lor va aduce pace între Anglia și Franța – singurul lucru pe care-l dorea milord ducele când a murit. Trebuie să plecăm, iubirea mea. Știi bine. O vom face ca să-l slujim pe rege și prin asta îl vom sluji totodată și pe el, primul tău soț și bunul meu stăpân.

[18] Nancy, Franța, primăvara anului 1445

Nu sunt singura membră lipsită de entuziasm a suitei nupțiale. Despre conducătorul nostru, William de la Pole, contele

de Suffolk, se spune că e atât de neîncrezător față de francezi și atât de puțin impresionat de averea pe care o aduce Margareta de Anjou, încât înainte de a pleca din Anglia anul trecut ca să înceapă negocierile, l-a pus pe rege să jure că nimeni nu-l va socoti vreodată vinovat pentru că a adus-o pe prințesa franceză în Anglia. Cardinalul Beaufort, care conduce acum totul, pare să vadă în această uniune calea spre o pace durabilă; însă ducele Humphrey de Gloucester jură că regele de Valois nu face decât să câștige timp în felul acesta ca să ne atace pământurile din Franța. Știu că răposatul meu soț s-ar fi temut, mai presus de orice altceva, că e un nou viclesug al francezilor, menit să ne determine să renunțăm la Anjou și Maine în favoarea lui René de Anjou – tatăl noii regine. Aproape toți cei care au rămas în Anglia în vreme ce noi cheltuim o avere pe călătoria în Franța sunt de părere că târgul pe care-l facem are șanse foarte mici de-a aduce pacea, e costisitor și, foarte probabil, în dezavantajul nostru.

Mireasa e adusă din Anjou de mama ei; se spune că și ea e departe de a fi încântată de căsnicia ce o va duce în patul regelui care a fost dușmanul Franței încă de când era ea în fașă.

— Ți se cere să mergi s-o vezi tu prima, înaintea tuturor, îmi spune soțul meu.

Stau la o fereastră a castelului ce dă spre curtea grajdurilor. Căii suitei din Anjou, niște mârțoage jalnice, sunt țesălați, adăpați și duși în boxele lor.

— Eu? De ce eu?

— Mamele voastre se cunosc și lorzii se gândesc că i-ai putea deveni prietenă. Ai făcut la rândul tău cam același drum care o așteaptă pe ea, de la un castel din Luxemburg până la Casa Regală a Angliei. Vor s-o cunoști înaintea noastră, a celorlalți, ca să-i poți prezenta apoi noua ei curte.

— Nu știu dacă voi fi de vreun folos, spun, întorcându-mă ca să-l urmez.

— Vorbești limba ei, măcar atât, și tot e ceva. E și mai tânără decât erai tu când te-a luat ducele de soție, are doar cincisprezece ani. Va avea nevoie de o prietenă la curte.

Mă duce până la ușile duble ale celui mai bun apartament și se dă la o parte. Gărzile deschid ușile larg și, la intrarea mea, răcnesc:

— Ducesa văduvă de Bedford!

La început mă izbește faptul că e foarte micuță, ca o păpușă frumoasă. Are părul de culoarea bronzului, auriu-roșcat și ochii de un albastru cenușiu. Poartă o rochie gri-albăstruie și o bonetă dată mult pe spate, ca să-i expună chipul de o frumusețe desăvârșită și tenul palid, perfect. Rochia ei e presărată cu margarete brodate, această floare fiind emblema ei. Gura bosumflată sugerează un copil răzgâiat, dar când îmi aude numele se întoarce iute pe călcâie, cu un zâmbet luminos ce ar putea trezi afecțiunea oricui.

— Ah! *Madame la duchesse!* exclamă ea în franceză, dând fuga la mine și sărutându-mă de parcă am fi prietene vechi. Mă bucur atât de mult că ați venit să mă vedeți!

Îi fac o reverență.

— Mă bucur să vă cunosc, Alteță.

— Iar ea e mama mea. M-am bucurat foarte tare când am auzit că veniți cu contele de Suffolk după mine, căci m-am gândit că-mi veți spune cum trebuie să mă port și tot ce trebuie să știu. Voi v-ați căsătorit cu ducele când aveți doar cu un an mai mult decât mine, nu-i așa? Cincisprezece ani e o vârstă foarte fragedă pentru căsătorie, nu?

Potopul de vorbe născut din neliniște mă face să zâmbesc.

— Taci! îi spune mama ei. Ducea te va crede limbută.

— Necazul e că au venit să mă vadă foarte mulți englezi și mi-e foarte greu să le țin minte numele. Numele lor sunt atât de greu de pronunțat!

— La început nu reușeam să pronunț nici măcar numele casei mele, răspund râzând. E o limbă greu de învățat, dar sunt sigură că o veți învăța. În plus, toți vorbesc franceza și sunt nerăbdători să vă cunoască și să vă fie prieteni! Dorim cu toții să fiți fericiți.

Buza de jos îi tremură ușor, dar de vorbit vorbește cu curaj:

— O, am început deja să învăț și pot să spun „contele de Suffolk” și „cardinalul Bouffe”.

— Bouffe?

— Nu e corect?

— Beaufort! identific numele. Se pronunță Bou-faet.

Ea râde și întinde mâinile larg.

— Vedeți! Mă veți învăța cum să pronunț aceste cuvinte și mă veți învăța cum se îmbracă doamnele engleze. Va trebui să port cizme înalte tot timpul?

— Cizme, Alteță?

— Pentru noroi?...

— A, cineva a făcut haz pe seama voastră! mă dumiresc râzând. În Anglia e într-adevăr destul noroi, mai ales iarna, însă vremea nu e mai proastă decât la Paris, să spunem. Eu prefer Londra față de Paris și acum sunt foarte fericită în Anglia.

Își strecoară mâna într-a mea.

— Veți sta lângă mine și-mi veți spune numele tuturor, nu-î așa? Și cum să le pronunț?

— Așa voi face, îi promit.

Simt cum strânsoarea mânuței ei se întărește când se întoarce spre mama ei și-i spune:

— Anunță-le că pot să intre. Aș face bine să-i cunosc pe toți acum.

*

E o mică prințesă încântătoare, desăvârșită în fiecare amănunt, atâta doar că tatăl ei, deși e numit rege, nu-și poate cuceri numeroasele regate și nici nu va reuși vreodată. Ea n-are pic de zestre și cu toate că susține că ne aduce insulele Menorca, știm toți că nu va moșteni nimic. Toate lucrurile care-i sunt necesare pentru nuntă și pentru călătorie au fost plătite de vistieria Angliei - și în vistieria Angliei n-a mai rămas nimic. Are o frumusețe desăvârșită, dar asta se poate spune despre multe fete de cincisprezece ani. E foarte iubită de curtea franceză, preferata declarată a unchiului ei, regele Charles al VII-lea de Valois; însă nu e prințesă din Casa de Valois, ci doar de Anjou. Unchiul ei nu-i oferă regelui englez pe una dintre propriile fiice drept soție, ci doar o nepoată. Pe scurt, cei mai mulți dintre englezii trimiși s-o aducă sunt de părere că am fost trași pe sfoară: cu tratatul de pace, cu zestrea și chiar cu mica prințesă. Nu e un început bun pentru o căsnicie.

*

Urmează să se căsătorească în capela St George a palatului de la Tours, unde contele de Suffolk îl va reprezenta pe rege, va sta alături de ea în fața altarului și-i va primi mânuța de la tatăl ei și de la regele francez. Sora ei, Yolande, urmează să se căsătorească în același timp. Deși știu că e neliniștită, mă surprinde să fiu chemată în odăile ei cu două ore înaintea nunții

și să mă trezesc condusă, singură, în odaia de culcare în care nu mai e nimeni. E îmbrăcată în rochia de mireasă din satin alb, brodată cu margarete din fir de argint și aur, dar părul i-a rămas împletit și e desculță.

— Mama spune că aveți un dar, rostește ea iute în franceză, fără niciun preambul. Spune că toate doamnele din casa voastră au darul profeției.

Îi fac o plecăciune, însă cu îngrijorare.

— Așa se spune, Alteță, însă eu îi înfățișez preotului și lui Dumnezeu toate nădejdlile și toate temerile mele. Nu cred că muritorilor le e dat să cunoască viitorul, cu atât mai puțin femeilor.

Cu o exclamație rapidă, ea sare pe pat, fără să-i pese de rochia neprețuită.

— Vreau să-mi dați în cărți, vreau să știu ce-mi rezervă viitorul.

Bate cu palma locul de lângă ea, invitându-mă să mă așez. Nu dau curs invitației.

— De bună seamă că nu mama voastră v-a sugerat această idee, nu-i așa?

— Nu, ea nu știe nimic, e ideea mea. Haideți, așezați-vă lângă mine!

— Nu pot, răspund fără să mă clintesc. Curtea engleză nu agreează profețiile și horoscoapele. În niciun caz n-ar agreea datul în cărți.

— Curtea Angliei nu va afla niciodată, insistă ea. Vom ști doar noi două.

— Nu îndrăznesc, spun clătinând din cap.

Pe chipul ei se citește încăpățânarea.

— Dacă vă poruncesc, veți fi obligată s-o faceți. Sunteți doamna mea de companie, trebuie să-mi ascultați poruncile.

Șovăi. Dacă William de la Pole, contele de Suffolk, află că am supărat-o pe prințesă, voi avea necazuri mari.

— Desigur, Alteță, singura mea dorință e să mă supun vouă. Dar dacă-mi cereți să fac un lucru care nu i-ar plăcea soțului vostru, regele nostru?... Nu se poate să nu înțelegeți că asta mă pune într-o postură dificilă. Ce să fac atunci?

— O, atunci trebuie să faceți ce vă cer, răspunde ea simplu. Pentru că regele nu va ști niciodată, nu va ști nimeni. Însă cu acest lucru îmi veți face pe plac. Pot să insist. Chiar insist!

Îngenunchez și-mi plec capul, afurisind-o în sinea mea că e un copil răzgâiat.

— Alteță, iertare, dar nu pot.

După câteva clipe de tăcere, ea declară:

— Bine, atunci nu mă voi căsători. Puteți merge să le spuneți că ați refuzat să mă pregătiți pentru cununie și, ca atare, nu mă voi mărita. Nunta e anulată.

Mă ridic zâmbind, dar ea e cât se poate de serioasă.

— Vorbesc serios! Dacă nu-mi dați în cărți, nu mă voi mărita cu regele. Insist să-mi văd viitorul, trebuie să știu că fac ceea ce e bine. Nu voi merge înainte fără să văd ce-mi rezervă viitorul.

— N-am cărți la mine, răspund.

Surâzând, ea ridică perna și-mi pune în mână un pachet de cărți minunat colorate, spunând simplu:

— Ghiciți-mi! Vă poruncesc.

Amestec cărțile ușurel, întrebându-mă ce se va întâmpla dacă va trage o carte proastă. E oare o neghioabă atât de încăpățânată încât să anuleze nunta? Fac în minte inventarul cărților și mă întreb dacă le pot ascunde pe cele care indică perspective proaste.

— Și dacă nu vă ies cărți bune ce se întâmplă?

Ea își așază mâna peste a mea, promițându-mi:

— Nunta va merge înainte și nu voi spune nimănui, niciodată că mi-ați dat în cărți. Dar voi ști dinainte că mă va pândi primejdia și ce fel de primejdie va fi. Voi ști că trebuie să mă păzesc. Vreau să știu ce mă așteaptă. Dacă voi muri în chinurile facerii într-un an de zile, vreau să știu. Dacă tatăl meu și soțul meu se vor război între ei, vreau să știu. Dacă lorzii englezi, care nu par să cadă de acord în nicio privință, se vor sfâșia unii pe alții, vreau să știu.

— Bine, încuviințez - nu văd nicio cale de ieșire din impas. Dar nu voi întinde toate cărțile. (Asta reduce măcar șansele unui șir de profeții pesimiste.) Voi ghici cu o singură carte. Luați voi cărțile și amestecați-le.

Mâinile ei mici se întind să cuprindă teancul gros de cărți; le amestecă, apoi le lasă jos.

— Acum tăiați-le.

Le taie și reface pachetul. Răsfir cărțile în fața ei, în evantai, cu fața în jos, cu spatele frumos pictat lucind pe cuvertura de lână a patului.

— Alegeți una. Una vă va spune destul.

Pletele auriu-roșcate ale Margaretei se revarsă în față când ea se înclină, cu un aer grav întipărit pe obrazul frumos, cu degetul alunecând de-a lungul pachetului, apoi ia o carte și, fără s-o privească, și-o lipește de piept.

— Și acum?

Adun grămadă cărțile neatınse și îi cer:

— Arătați-mi-o.

Ea întoarce cartea cu față în sus.

Ar fi putut să fie mult mai rău.

E cartea pe care a văzut-o Ioana, fecioara, în mâinile mele cu mulți ani în urmă: Roata norocului.

— *La Roue de Fortune*, citește ea. E o carte bună? Foarte bună?

Cartea înfățișează o roată pe care stau în echilibru, de o parte și de alta, două sălbăticiuni, una urcând, iar cealaltă coborând odată cu învârtirea roții. Mânerul roții se întinde dincolo de marginea cărții, astfel că nu poți vedea cine o învârte; poate că se rotește la întâmplare. În partea de sus a cărții e un animal mic și ciudat, albastru, încoronat și cu sabie în mână. Strămătușa îmi spunea că acest animal arată că e posibil să privim învârtirea roții fără a simți nici mândrie, nici regret. Poți să stai deasupra ei și să vezi ascensiunea și coborârea propriei vieți cu acea indiferență sinceră născută din adevărata măreție a spiritului. Poți să-ți privești propria ambiție ca și cum ar fi un spectacol al deșertăciunilor, un dans pentru neghiobi. O carte mai neverosimilă pentru Margareta nici că putea exista: nu e câtuși de puțin o fată capabilă de indiferență.

— E și bună, și proastă, îi spun. E un fel de prevenire că puteți să vă ridicați foarte sus și să cădeți foarte jos. Spune că roata norocului vă poate duce, nu prin vreun merit al vostru, nu prin vreo virtute a voastră, foarte sus. Și pe urmă vă poate coborî foarte jos.

— Și atunci cum mă ridic din nou? mă întreabă ea, de parcă aș fi o vrăjitoare bătrână la margine de drum care ghicește pe o para.

— Ideea e tocmai că nu puteți, răspund pierzându-mi răbdarea. Ideea e tocmai că nu puteți provoca întâmplările. Ideea e tocmai că nu vă puteți croi propria soartă. Vă aflați pe roata norocului, la fel ca această sărmană maimuță în livrea

elegantă, care va cădea: n-are încotro. Nici voi n-aveți încotro.

Fețișoara i se bosumflă.

— Nu-i cine știe ce prevestire, comentează ea. Și oricum, celălalt animal nu urcă? Pisica asta mică? Poate că eu sunt pisica și voi urca și voi tot urca.

— Poate. Dar pe urmă veți ajunge în vârful roții și apoi veți coborî iarăși. Ar trebui să învățați să le îndurați pe amândouă, indiferent care s-ar întâmpla, ca și cum ar fi unul și același lucru.

Se uită la mine cu un aer inexpresiv.

— Dar nu sunt unul și același lucru. Victoria și înfrângerea nu sunt același lucru. Eu vreau doar victorie!

Mă gândesc la Ioana și la semnul făcut de ea cu degetul arătător, cercul desenat în aer care voia să spună că totul e țărână. Îi fac Margaretei semnul, spunând:

— Roata norocului. E cartea voastră: voi ați tras-o. Ați dorit să vă ghicesc și asta e cartea pe care ați ales-o. Ea ne spune că toți dorim numai victorie, toți vrem să triumfăm, însă toți trebuie să învățăm a răbda ce ne aduce viața. Trebuie să învățăm a privi cu indiferență și nenorocirea, și marele noroc. Asta e înțelepciunea.

Mă uit la fața ei frumoasă, acum pleoștită, și înțeleg că înțelepciunea n-o interesează deloc, așa că adaug:

— Dar poate că veți fi norocoasă.

[19] Abația Titchfield, Hampshire, vara anului 1445

La început e norocoasă. Face cunoștință cu regele și se plac unul pe altul la prima vedere – și de ce nu? El e un bărbat chipeș de douăzeci și trei de ani, cu un aer de băiețandru, într-o câțva fragil și acum, cu o delicatete moștenită de la mama lui franțuzoică, iar ea e o frumusețe cu voință puternică, mai tânără decât el cu opt ani. William de la Pole, contele de Suffolk, care o însoțește în noua ei țară și e fermecat de ea, prezice că vor fi o pereche potrivită: ardoarea și pasiunea ei vor fi temperate de blândețea lui, iar el va deprinde de la ea hotărârea și curajul.

Se cunună la abația Titchfield într-o ceremonie care reflectă seriozitatea potolită a tânărului rege. Bănuiesc că Margareta ar fi preferat o desfășurare măreață, mai cu fală, însă nu există bani pentru o nuntă măreață și, oricum, regele a afirmat că

nunta ar trebui să fie între el, mireasa lui și Dumnezeu.

În mod dezastruos, episcopul Ayscough, neghiobul preot confesor al regelui, slujește cununia și-l previne pe regele cel tânăr și serios că nu trebuie să se lase pradă patimii trupești. Îl previne că trebuie să se ducă în patul miresei numai cu scopul de a zămisli moștenitori ai tronului, nu pentru plăcerea lui sau a ei. Și băiatul, care a fost crescut cu precauție de bărbați dornici să-i protejeze nevinovăția, ascultă de sfat precum un călugăr novice și nu se apropie de patul ei o săptămână întreagă. Margareta nu e tânăra femeie care să se poarte răbdător cu un astfel de soț. Mă cheamă în odaia ei în dimineața de după cununie, mă trage în firida unei ferestre și-mi șoptește imperios:

— Nu mă place! S-a ridicat din patul meu imediat ce au ieșit toți din odaie și a petrecut jumătate de noapte rugându-se, iar după aceea s-a strecurat lângă mine ca un șoarece și a dormit până dimineața, fără să mă atingă o dată măcar. Sunt la fel de fecioară ca înainte, cununia a fost degeaba!

Îi iau mâinile într-ale mele și-i spun:

— Va veni și asta. Trebuie să aveți răbdare.

— Cum o să fie căsătoria de nedelegat, dacă n-a fost consumată? Întreabă ea imperios.

— Va fi consumată, Alteță, el va îndeplini actul. Ar trebui să ne bucurăm că nu e brutal.

— E măcar bărbat?! șuieră ea cu dispreț, nici pe departe bucuroasă.

— E bărbat, e soțul vostru și regele vostru. Va veni și asta. O va face până să se încheie săptămâna.

Cu condiția să nu fie vreo sărbătoare religioasă și să se poată spovedi imediat după faptă, îmi spun în sinea mea. Nu dimineața, înainte de liturghie, niciodată ziua, pe lumină. E într-adevăr deosebit de pios.

— Și, Alteță, când se va apropia de voi, trebuie să-l primiți fără critici și fără să vă plângeți.

Ea scutură din cap.

— Dar vreau să fiu iubită! Am fost iubită întotdeauna. Vreau ca soțul meu să mă iubească pătimaș, ca într-o baladă a trubadurilor, ca un cavaler.

— Chiar vă iubește, vă va iubi! Dar nu e un bărbat cu patimi trupești.

Mânia ei se stinge la fel de repede cum s-a aprins; chipul pe

care-l întoarce spre mine e profund nedumerit.

— De ce să nu mă dorească în prima noapte, în noaptea nunții noastre?

Ridic din umeri.

— Alteță, e un tânăr înclinat spre meditație și foarte spiritual. Va veni la voi când va socoti că e momentul potrivit, și atunci va trebui să-i arătați bunătate.

— Dar mie cine-mi va arăta bunătate? întreabă ea jalnic.

Zâmbesc și o bat ușurel pe obraz, ca și cum ar fi sora mea mai mică, nu regina mea, promițându-i:

— Noi toți vă vom arăta bunătate. Și veți fi fericită.

[20] Londra, vara anului 1445-1448

Margareta e norocoasă pentru că e tânără și frumoasă, iar londonezii o îndrăgesc de cum o văd și-i aclamă încoronarea. E norocoasă pentru că trezește afecțiune – nu sunt singura care ajunge s-o iubească și să se îngrijească de siguranța ei. Adună în jurul miciei ei curți un grup de oameni care o adoră. Pe mine mă ține aproape – cea mai scumpă prietenă și confidentă a ei. O iubește și pe Alice, soția lui William de la Pole; formăm împreună un trio nedespărțit în acești primi ani ai căsniciei ei, exceptând perioadele când mă retrag la Grafton pentru nașterea lui John și apoi a unui prunc care vine pe lume devreme și, din cauza asta, e deosebit de mic și de prețios: Richard.

Însă face unele greșeli – și sunt greșeli grave. Îndemnată de simpatia față de William de la Pole, insistă să fie consultat la consfăturile regelui cu sfetnicii și, datorită acestei preferințe a ei, importanța contelui – deja mare – devine și mai însemnată. Margareta și William de la Pole îl vorbesc de rău pe unchiul regelui, ducele Humphrey de Gloucester, și ațâță într-atât suspiciunile față de el, încât ajunge să fie acuzat că încearcă să obțină tronul pentru sine, comițând acte de trădare împotriva propriului său nepot. Lovitura e prea puternică pentru duce; moare înainte să poată fi adus la judecată. Se stârnește pe dată o furtună de bârfe care susțin că bunul duce a fost asasinat și oamenii întind degetul acuzator spre William de la Pole. După pierderea lui – ultimul său unchi –, regele se sprijină încă și mai tare pe ceilalți sfetnici și cere și mai des părerea tinerei sale soții. Aceasta e o alegere teribil de proastă. Ea e copilă și întru totul necunoscătoare a Angliei – de fapt, necunoscătoare în

toate cele.

Celălalt favorit al regelui e Edmund Beaufort, ducele de Somerset. Margareta e orbită de ducele cel sărac lipit, dar cu vino-ncoace, care îi spune „verișoară” și o sărută pe buze în chip de binețe. E cel mai chipeș bărbat de la curte, mereu îmbrăcat minunat, în catifele înțesate cu nestemate, călărind mereu un cal mare și negru, deși se spune că n-are nicio para chioară și că le e îndatorat cămătarilor din Londra și Antwerp din creștetul capului brun și frumos, până la tălpile pantofilor din piele de cea mai bună calitate. Îi aduce reginei daruri mărunte, flecuștețe pe care le cumpără de la târg, iar ea e încântată la culme când îi prinde o mică broșă la poala rochiei sau îi oferă o bucată de fruct zaharisit, strecurându-i-o între buze de parcă ar fi copil. Îi vorbește într-o franceză iute și intimă și îi pune câte o floare la ureche. O tachinează ca și cum ar fi o slujnică frumoasă, nu regină, aduce muzicieni și dansatori; curtea e întotdeauna veselă în prezența lui Edmund Beaufort, iar regele și regina îi poruncesc să stea la curte tot timpul.

Poate era mai bine dacă n-ar fi făcut-o. Însă tânărul și chipeșul duce e ambițios; cere și primește comanda forțelor engleze din Normandia, ca și cum acestea ar fi niște soldați de plumb cu care să se amuze. Tânăra pereche regală nu-i poate refuza nimic. Își scaldă toți favoriții în dregătorii și-n bani, iar curtea devine un cuib colcăind de invidie.

Toți ieșim în câștig. Regele și regina sunt de-a dreptul risipitori cu titlurile și funcțiile: își dăruiesc propriile pământuri, oferă pe degeaba locurile de la curte, ocaziile prielnice de negoț și de mituire, drepturile de a importa bunuri, drepturile de a exporta. Pământurile coroanei, care ar trebui să asigure veniturile necesare traiului regelui pe toată durata domniei sale, încap pe mâini lacome, într-un haos al generozității. William de la Pole se trezește înnobilit cum nici nu visase: devine duce – primul bărbat fără sânge regesc care dobândește acest titlu. Edmund Beaufort primește și el un ducat, e un adevărat târg al onorurilor. Regelui și reginei le intră în cap că Edmund Beaufort ar trebui să capete o avere pe potriua titlului, ar trebui să capete o avere pe măsura lui Richard, ducele de York, rubedenie cu regele și faimos de bogat. Nu, și mai bine: ar trebui să-l depășească în avuție pe marele duce de York! Tânăra pereche regală spune că-i va da oricât va fi nevoie în acest scop.

Până și Richard și cu mine ne pomenim luați de valul acestui torent de daruri. Primim o reședință măreață în Londra, iar într-o bună zi soțul meu vine și mă întreabă zâmbind:

— Spune-mi, scumpa mea, ce nume crezi că ar trebui să-mi aleg?

— Nume? Întreb nedumerită, dar apoi îmi dau seama la ce se referă. O, Richard! Regele îți dă și ție un titlu?

— Cred că e mai degrabă o favoare pe care ți-o face ție regina. Dar oricum, voi fi baron. Voi primi un rang nobiliar pentru marile servicii pe care le-am făcut țării mele – sau cel puțin pentru că regina o place pe soția mea. Ce părere ai?

Mi s-a tăiat respirația.

— O, sunt atât de mulțumită! Sunt foarte mulțumită pentru tine. Și pentru copiii noștri! Ne vom bucura de asemenea măreție. (Tac o clipă, cuprinsă de un sentiment de nesiguranță.) Regele chiar poate să inventeze titluri în felul acesta?

— El și regina cred că pot și, lucru chiar mai periculos, o și fac. N-a existat niciodată o tânără pereche, cu foarte puțină putere și foarte puțini bani, mai grăbită să dăruiască totul. Și vor scoate din minți restul curții. Cei pe care ea îi place sau în care el are încredere sunt copleșiți cu favoruri, însă alții, oameni de ispravă, sunt excluși. Richard, ducele de York, nu primește nimic – nici măcar nu e ascultat cu politețe. Se spune că acum nu mai e primit în Consiliul Coroanei, deși se știe că e om de ispravă și cel mai bun sfetnic din câți ar putea avea regele. Dar pe el îl ignoră, iar pe alții, inferiori lui, îi ridică în slăvi. Voi fi făcut baron pur și simplu pentru că tu îi ții tovărășie reginei.

— Și ce nume să adoptăm, milord? Vei fi sir Richard Woodville, baron de... ce?

După câteva clipe, el întreabă:

— Baron de Grafton?

— Baron de Grafton, repet ascultând cum sună cuvintele. (Accentul străin mi-a rămas puternic chiar și după atâția ani în Anglia.) Nu reușesc să-l rostesc ca lumea!

— Mă întrebam dacă ți-ar plăcea un titlu care să provină din familia ta. Unul dintre numele voastre de familie?

Mă gândesc câteva clipe, apoi răspund cu prudență:

— Sincer, nu vreau să amintesc nimănui că mă trag din Casa de Luxemburg, că sunt franțuzoaică. Atitudinea curții e tot mai potrivnică francezilor. Deunăzi îi spuneam reginei că în public ar

trebui să vorbească engleza. Sunt ducesă văduvă engleză și acum sunt o englezoaică de nădejde. Dă-mi un nume englezesc și să-i lăsăm pe copiii noștri să aibă titluri englezești!

— Water! exclamă el. Pentru strămoașa ta.

— Nu merge să fii baron de Water! răspund râzând. Dar ce-ai zice dacă te-ai numi baron de Rivers?

— Rivers... repetă el, gustând cuvântul. Îmi place! Rivers. E un nume englezesc bun și, în același timp, un tribut adus familiei tale. Așadar, voi fi baron de Rivers și mă rog la Dumnezeu ca într-o bună zi să devin conte!

— Serios, chiar crezi că te-ar face conte? Ar da pe degeaba atât de mult?

— Draga mea, mă tem că ar da până și regatul pe degeaba. Nu sunt niște monarhi grijulii și sunt sfătuiți de toți pungașii.

*

Îi vorbesc reginei, cu cât de mult tact pot, despre neliniștea soțului meu trezită de extravaganta casei regale, însă ea scutură din cap și-mi spune:

— Trebuie să avem grijă ca prietenii noștri să fie mulțumiți. Nu putem conduce țara fără William de la Pole: e cel mai însemnat om din regat. Iar Edmund Beaufort are datorii atât de mari! Trebuie să-l ajutăm.

— Richard, ducele de York? Îi sugerez un om pe care ar trebui să-l răsplătească.

— Nu putem ține Franța fără Edmund Beaufort. El e singurul în care putem avea încredere că se va îngriji să păstreze pământurile noastre franceze și să le înapoieze pe acelea pe care ar trebui să le restituim adevăratului lor posesor.

— Alteță?!

Ideea că ar trebui să le restituim francezilor pământurile noastre mă consternează, iar ea roșește, vinovată ca un copil și se corectează:

— Să păstreze pământurile noastre. Edmund Beaufort e singurul în care putem avea încredere.

— Cred că Richard, ducele de York, e singurul care a reușit să păstreze pământurile franceze de la moartea primului meu soț, ducele de Bedford, încoace.

Ea ridică mâinile în aer cu un gest impulsiv.

— Poate, poate, dar nu mă pot încrede în nimeni în afară de

Edmund Beaufort și William de la Pole! Regele nu e în stare nici să ia hotărâri, nici să conducă o armată. Acești doi bărbați înseamnă totul pentru mine! Sunt tatăl și... (se întrerupe, roșind) prietenul de care am nevoie. Amândoi merită cele mai înalte onoruri, iar noi vom acorda onoruri acolo unde se cuvin.

[21] Palatul Westminster, Londra, vara anului 1449

Îmi dau seama pe dată că s-a întâmplat ceva îngrozitor. Richard vine în odăile noastre personale și-mi ia mâinile într-ale lui, cu un aer sumbru.

— Jacquetta, trebuie să fii curajoasă.

— S-a întâmplat ceva cu copiii?

Primul meu gând se îndreaptă întotdeauna spre ei. Duc mâna la pântelele în care crește o altă viață.

— Nu, mulțumesc lui Dumnezeu! E vorba de moștenirea lăsată de milord ducele: pământurile din Normandia.

Nici nu e nevoie să-l întreb, căci ghicesc pe dată.

— Au fost pierdute?

— Aproape, răspunde el cu o strâmbătură. Edmund Beaufort le-a oferit francezilor aproape toată Normandia, inclusiv Rouen, în schimbul siguranței lui în Caen.

— Rouen! rostesc încet.

Acolo se află mormântul primului meu soț, John, ducele de Bedford. Am proprietăți acolo.

— E o lovitură grea, spune Richard. Atâția dintre noi am luptat ca să păstrăm pământurile englezești din Franța, aproape o sută de ani de război greu și atâtea vieți pierdute, camarazi buni și frați și... (Se întrerupe.) Eh, ne va fi greu să iertăm pierderea asta.

[22] Palatul Westminster, Londra, primăvara anului 1450

Richard avea dreptate. Nimeni nu poate ierta pierderea. Parlamentul se întoarce împotriva lui William de la Pole, ale cărui proaspete titluri și onoruri nu-l pot salva de furia englezilor când bărbații care au cultivat pământul și soldații care au luptat în Normandia se întorc acasă înfrânți și fără cămin și se plâng cu adâncă amărăciune, la fiecare târg și la fiecare răspântie, că au

fost trădați de comandanții lor, care ar fi trebuit să-i susțină așa cum i-au susținut ei cu arma în mână vreme de peste o sută de ani. Pe străzile Londrei, negustorii îmi strigă când trec călare:

— Ce părere ar fi avut lordul John de treaba asta, hai? Ce-ar fi zis soțul vostru?

Iar eu nu pot decât să clatin din cap. Simt ce simt și ei: pentru ce ne-am luptat, pentru ce am murit, dacă pământurile pe care le-am câștigat sunt date înapoi în urma unui tratat, în urma unei căsătorii, după capriciul unui rege care n-a luptat niciodată pentru ele așa cum am luptat noi?

Toată vina cade pe William de la Pole, căci a-l vorbi de rău pe rege înseamnă trădare. E chemat în fața parlamentului și acuzat de trădare, spoliere și crimă. Lorzii spun că plănuia să pună mâna pe tron și să ofere coroana propriului său fiu, John, și pupilei sale, Margaret Beaufort, pretinzând tronul în numele acesteia.

— Ce se va întâmpla? o întreb pe regină, care se plimbă agitată prin odăile ei, cu pași mari, cu trena lungă a rochiei zvâcnind precum coada unei pisici furioase.

— Nu voi îngădui să i se aducă aceste acuzații! Nu va fi înjosit de astfel de acuzații! Alteța Sa regele l-a salvat. A hotărât că el și numai el îl va judeca pe prietenului său William.

Șovăi. În definitiv, Anglia nu e țara mea, dar chiar nu cred că regele se poate amesteca în felul acesta.

— Alteță, cred că nu se poate. Un nobil trebuie să fie judecat de pairi. Va trebui să-l cerceteze Camera Lorzilor. Regele nu are voie să intervină.

— Eu spun că niciun bun prieten al meu nu va fi interogat în public în felul acesta! E o insultă la adresa lui și la adresa mea! Am cerut cu tărie să ne apărăm prietenii și regele e de acord cu mine. William nu se va prezenta în fața parlamentului. Vine în odăile mele diseară, în taină.

— Alteță, nu așa se procedează în Anglia. N-ar trebui să vă întâlniți cu un bărbat singură și în niciun caz în taină!

— Veți fi de față, îmi răspunde ea. Ca să nu se poată spune mârșavii despre întâlnirea noastră. Deși Dumnezeu mi-e martor că deja se spun destule mârșavii! Dar trebuie să ne întâlnim în secret. Lorzii din parlament au înnebunit de invidie și acum cer să fie executat. Nu pot conduce acest regat fără William de la Pole! Trebuie să mă întâlnesc cu el și să hotărâm ce să facem.

— Regele...

— Regele nu poate domni fără el! Singur, regele nu e în stare să aleagă o cale de urmat și să se țină de ea. Știți doar cum e regele! Trebuie să-l am pe William de la Pole alături de rege; fără William, care să-l țină pe calea aleasă, nu e capabil de statornicie. Trebuie să-l avem pe William lângă noi! Trebuie să ne sfătuiască!

La miezul nopții, regina îmi poruncește să-i deschid lui William de la Pole ușa de legătură dintre cele două apartamente regale. Ducele intră cu pași mari, plecând capul sub pragul de piatră al ușii, iar în urma lui, spre uluirea mea, intră fără zgomot regele, ca și cum i-ar fi paj.

— Alteță! șoptesc și mă las într-o reverență adâncă.

El nici măcar nu mă vede; tremurând de tulburare, îi spune pe dată Margaretei.

— Mi se forțează mâna! Sunt ultragiat! Lorzii îndrăznesc să mă insulte! Vor să mă conducă! William, spune-i!

Ea își mută imediat privirea spre William de la Pole, ca și cum numai el i-ar putea explica.

— Lorzii nu vor să accepte că regele mă poate judeca singur, așa cum ați voit, îi spune acesta. Cer să fiu judecat de pairi pentru trădare. Neagă dreptul regelui de a judeca singur. Sunt acuzat că am trădat interesele voastre din Franța. Desigur, eu am făcut numai ce mi-ați poruncit. Iar tratatul de pace cerea ca Maine și Anjou să fie înapoiate francezilor. E un atac la adresa voastră, Alteță, la adresa mea și la adresa autorității regelui.

— Nu vei fi supus la judecată! îi promite ea. Jur! Lorzii se vor retrage.

— Alteță... îi șoptesc prinzând-o de mânecă. Nu puteți promite așa ceva.

— L-am găsit nevinovat de toate acuzațiile, intervine regele. Dar chiar și așa, ei cer să fie judecat și executat. Trebuie să mi se supună! Trebuie făcuți să-mi dea ascultare!

— Dacă te vor, va trebui să vină să te ia! îi jură regina pătimaș lui William de la Pole. Vor trebui să treacă de mine dacă vor să te ia! Vor trebui să te ia din odăile mele, dacă îndrăznesc!

Îmi strecor mâna într-a ei și o scutur ușor, însă regele o privește cu admirație – furia ei îl înflăcărează.

— Îi vom înfrunta! Eu sunt regele! Voi domni așa cum vreau: cu tine ca soție și cu William ca sfetnic. Îndrăznește cineva să

spună că n-am voie? Sunt regele sau nu?!

Dintre cei trei, numai proaspătul duce nu face pe grozavul, ci spune încet:

— Da, dar nu le putem ține piept. Dacă vin după mine? Dacă lorzii își adună forțele, în ciuda a tot ce ați spus? Ați îngăduit fiecărui lord din Londra să țină propria mică oștire. Fiecare dușman al meu are sub comandă sute de soldați. Dacă forțele lor vin după mine?

— Ați putea să plecați în Franța? îl întreb foarte încet, în Flandra, unde aveți prieteni? Până când se stinge aici scandalul?

Regele ridică privirea, dintr-odată împurpurat la față, și-i poruncește:

— Da, da, pleacă acum, în timp ce ei își plănuiesc următoarea manevră. Pleacă acum! Vor veni după tine și vor descoperi că pasărea a zburat! Îți voi da aur.

— Giuvaierurile mele! îmi poruncește regina. Du-te și adu-i-le!

Mă supun; aleg câteva podoabe mai mici – margarete făcute din perle, niște smaralde de calitate inferioară, le pun într-o pungă, iar când mă întorc în odaia slab luminată, regina plânge în brațele ducelui, care poartă pe umeri chiar mantia regelui și strecoară în buzunar o pungă doldora. Cu mari rețineri, îi dau perlele reginei, iar el le ia fără o vorbă de mulțumire.

— Vă voi scrie, le spune el amândurora. Nu voi fi departe, doar în Flandra. Și mă voi întoarce acasă de îndată ce-mi va fi spălat numele. Nu vom sta multă vreme despărțiți!

— Te vom vizita, promite regina. Nu ne luăm adio! Și-ți vom scrie și vom trimite după tine. Ne vei trimite mesaje cu sfaturile tale. Și vei veni acasă în scurtă vreme!

El îi sărută mâna și-și trage gluga pe cap, se înclină în fața regelui, mă salută scurt cu o înclinare a capului, apoi se strecoară pe ușa cea scundă și dispare. Îi auzim pașii coborând ușor scara și pe urmă zgomotul înăbușit al ușii exterioare închizându-se: sfetnicul principal al regelui a șters-o în bezna nopții, ca un hoț.

*

Regele și regina jubilează ca doi copii care au sfidat o guvernantă severă. În noaptea aceea nici nu se culcă, ci rămân lângă foc în odăile ei, șoptind și chicotind, sărbătorindu-și victoria asupra parlamentului propriei lor țări, felicitându-se

pentru că au apărat un om declarat trădător. În zori, regele merge la liturghie și-i cere preotului să facă o rugăciune de mulțumire pentru trecerea primejdiei. În timp ce el, în genunchi, aduce slavă îndurării lui Iisus și se bucură de propria istețime, Londra se trezește și află vestea uluitoare cum că omul învinuit de pierderea Franței și de sosirea unei prințese franceze fără un sfaț, învinuit că s-a răsplătit singur din vistieria regală, că a distrus pacea Angliei, a fost eliberat de rege și a plecat pe mare voios, îndreptându-se spre un scurt exil, cu aur în buzunar, cu nestematele reginei în pălărie, și se va întoarce de îndată ce va fi sigur că-și poate păstra capul pe umeri.

Regina nu-și poate ascunde marea încântare și nici disprețul față de cei care afirmă că se înșală profund. Nu dă ascultare niciunui avertisment – nici din partea soțului meu, nici din partea celorlalți bărbați care-l slujesc pe rege și care spun că norodul șoptește că regele și-a uitat loialitatea față de propriii lorzi și supuși de rând, că prietenul unui trădător e trădător el însuși – și ce se poate face cu un rege trădător? Își păstrează cu încăpățănare încântarea, mândră de această sfidare a parlamentului, și nimic din ce-i spun n-o previne să aibă grijă, să nu-și trâmbețeze triumful sub nasul celor care, la urma urmelor, n-au făcut decât să ceară buna cârmuire a unei țări azvârlite înapoi și ncolo, la nimereală, ca jucăria unui copil răzgâiat.

Îmi spun că nimic nu le va umbri buna dispoziție voioasă. Sosește vestea că William de la Pole a trebuit să fugă din Londra de răul norodului, că a avut îndrăzneala să stea ascuns o vreme la reședința sa de la țară și, în sfârșit, că a pornit pe mare. În toată țara se stârnesc răzmerițe împotriva oamenilor învinuiți că l-au sfătuit prost pe rege, că s-au întovărășit cu William de la Pole. Apoi, câteva zile mai târziu, o domnișoară de companie a reginei vine la mine în fugă și-mi spune că trebuie să merg neîntârziat, neîntârziat la regină, care e grav bolnavă. Nici nu mă opresc să-l caut pe Richard, ci alerg în apartamentele regale, trecând ca vijelia pe lângă gărzile de la ușă, alungând pajii din cale; găsesc odăile în haos, iar pe regină, nicăieri.

— Unde e? Întreb poruncitor.

Cineva arată spre ușa odăii de culcare, explicând:

— A jurat că nu ne lasă să intrăm.

— De ce? Întreb.

Femeile clatină din cap.

— E singură?

— Ducesa de Suffolk, soția lui William de la Pole, e cu ea.

La auzul numelui mi se strânge inima. Ce a mai făcut acum ducele?! Mă apropiu încet de ușă, bat ușor, apoi încerc clanța. Ușa se deschide și pășesc înăuntru.

Îmi amintesc pe dată ce tânără e regina – doar douăzeci de ani. Pare foarte mică pe marele pat regal, unde zace ghemuită de parcă ar încinge-o durerile în pânțele, cu spatele spre odaie, cu fața la perete. Alice de la Pole e așezată pe un scaun lângă foc, cu fața îngropată în mâini.

— *C'est moi!* îi șoptesc reginei. Eu sunt. Ce s-a întâmplat?

Mica regină clatină din cap. Boneta i-a căzut, pletele i s-au revărsat pe pernă, umerii îi tremură din cauza hohotelor tăcute.

— A murit.

Atât spune – de parcă lumea s-ar fi sfârșit pentru ea.

— A murit. Ce voi face?

Mă clatin și întind mâna după un sprijin.

— Dumnezeu! Regele?

Ea își izbește violent capul de pernă.

— Nu! Nu!

— Tatăl vostru?

— William. William... Dumnezeu, William!

Mă uit la Alice, văduva lui.

— Condoleanțele mele, milady.

Ea înclină capul și atât.

— Dar cum?

Margareta se proptește într-un cot și mă privește peste umăr. Pe fața înconjurată de masa de plete aurii, ochii ei sunt roșii.

— Asasinat! scrâșnește ea.

Mă uit imediat la ușa din spatele meu, ca și cum m-aș aștepta să intre un ucigaș și să ne facă seama.

— De cine, Alteță?

— Nu știu. Nemernicul duce de York? Alți lorzi? Oricine e laș și mârșav și vrea să ne doboare și să ne distrugă! Oricine ne neagă dreptul de a cârmui așa cum dorim, cu ajutorul celor pe care-i alegem! Oricine pleacă pe mare în taină și atacă un om nevinovat!

— L-au prins pe mare?

— L-au luat la bordul corabiei lor și i-au tăiat capul pe punte, spune ea cu glasul sugrumat de suspine. Fie osândiți la focul

iadului, Iașii! I-au lăsat trupul pe plajă, la Dover. Jacquetta! Întinde mâinile orbește și se agață de mine, jelind. I-au înfipt capul într-o țeapă! Ca pe capul unui trădător! Cum voi îndura una ca asta? Cum va îndura Alice?

Nici nu îndrăznesc să arunc o privire spre văduva lui William de la Pole, care șade tăcută în timp ce regina lui William de la Pole își frânge inima din cauza lui.

— Știm cine sunt făptașii? Întreb iarăși.

Prima mea temere este: dacă cineva a îndrăznit să-l atace pe sfetnicul preferat al regelui, cine va urma? Regina? Eu?

Regina plânge atât de tare, că nu poate vorbi; trupul ei zvelt mi se cutremură în brațe. În cele din urmă se ridică, își șterge ochii și spune:

— Trebuie să merg la rege. Vestea i-a frânt inima negreșit. Cum ne vom descurca fără el? Cine ne va sfătui?

Clatin din cap, amuțită. Nu știu cum se vor descurca fără William de la Pole și nici ce fel de lume se deschide în fața noastră când e cu puțință ca un lord nobil să fie răpit de pe corabia lui și decapitat cu o sabie ruginită, pe o barcă clătinată de valuri, și capul să-i fie înfipt într-o sulică pe plajă.

[23] Grafton, Northamptonshire, vara anului 1450

Odată cu sosirea lunilor calde, regele și regina cad de acord să călătorească spre nord. Dau de știre că vor să fie departe de Londra pe perioada arșiței, când molima își face deseori apariția în oraș; spun că vor să-i vadă pe bunii locuitori din Leicester. Însă aceia dintre noi care locuim în palat știm că numărul străjilor de la porți a fost dublat și că regele și regina au tocmii oameni care să le guste hrana. Se tem de locuitorii Londrei, se tem de oamenii din Kent, se tem că ucigașul lui William de la Pole îi învinuiește pentru pierderea Franței și pentru știrurile nefârșite de soldați și coloniști înfrânți care se revarsă în fiecare zi, în fiecare port englezesc. Nu există bani pentru a plăti pe furnizorii de bunuri ai Londrei, iar regina n-are încredere în locuitorii orașului. Curtea pleacă la Leicester; la drept vorbind, fuge să se ascundă la Leicester.

Lui Richard și mie ni se îngăduie să mergem la Grafton ca să ne vedem copiii în timp ce curtea se îndreaptă spre nord; ieșim iute din Londra, care a devenit un oraș posac, cu oameni

secretoși care șoptesc la colțul străzilor. Se zvonește că regele și regina se vor răzbuna cu prisosință pe ținutul Kent, că învinuiesc țărmlul mării pe care a fost aruncat trupul dezonorat al lui William de la Pole. Lordul Say de Knole și ginerele lui cel aspru, care e judecător în Kent, spun că îi vor vâna împreună pe vinovați și-i vor executa împreună cu tot neamul lor, până la ultimul suflet; spun că vor goli ținutul Kent de oameni, îl vor transforma într-un pustiu.

Odată ieșiți din oraș, departe de zidurile lui, Richard și cu mine călărim unul lângă altul, ținându-ne de mână ca doi proaspeți îndrăgostiți, în timp ce mica noastră gardă înarmată rămâne în urmă. Drumurile sunt curate și uscate, iarba de la marginea lor e presărată cu flori, păsările cântă în gardurile vii înverzite, pe iazurile din sate plutesc boboci de rață, iar trandafirii sunt în floare.

— Ce-ar fi dacă nu ne-am mai întoarce la curte? îl întreb. Dacă am fi pur și simplu cavalerul de la Grafton și doamna lui?

— În casa noastră plină cu copii? zâmbește el.

— Mulți, mulți copii! Nu mă declar mulțumită cu opt și unul pe drum, sper la o duzină întreagă.

Richard îmi zâmbește, apoi spune:

— Tot se poate să fiu chemat. Chiar dacă aș fi cel mai mărunț și mai liniștit cavaler de la Grafton, cu cea mai numeroasă familie din Anglia, tot e posibil să fiu chemat la oaste și trimis la război.

— Dar te-ai întoarce acasă, îi continui eu firul gândurilor. Și ne-am putea câștiga traiul din roadele ogoarelor și al fermelor noastre.

El zâmbește.

— Un trai cam subțire, doamna mea. N-ar fi traiul pe care-l vrei. Și apoi copiii tăi s-ar căsători cu țărani arendași și copiii lor s-ar sălbătici. Vrei un țărănuș cu obrazul murdar drept nepot?

Mă strâmb la el. Știe ce preț mare au pentru mine cărțile și instrumentele noastre muzicale și cât de hotărâtă sunt ca toți copiii mei să învețe să citească și să scrie în trei limbi și să deprindă la perfecție toate talentele de curtean.

— Copiii mei trebuie să-și ocupe locul în lume.

— Ești ambițioasă, remarcă el.

— Ba deloc! Am fost prima doamnă din Franța. Am ajuns cât de sus poate visa orice femeie și am renunțat la poziția mea în

schimbul dragostei.

— Ai ambiții mari pentru familia ta și pentru copiii tăi. Și pentru mine – îți place că sunt baron.

— Eh, baron... răspund râzând. Orice femeie ar vrea ca soțul ei să fie baron! Asta nici n-o socotesc ambiție. E doar... un lucru de înțeles.

— Și îl înțeleg, încuviințează el. Dar chiar ai vrea să trăiești mereu la țară, fără să te întorci la curte?

Mă gândesc câteva clipe la regele cel neliniștit și la tânăra regină și-l întreb melancolică:

— Nu-i putem părăsi, nu?

El clatină din cap.

— Avem datoria de a sluji Casa de Lancaster. Și mai e ceva: nu știu cum s-ar descurca fără noi. Nu cred că am putea să plecăm pur și simplu și să-i părăsim. Ce ar face?

*

Rămânem la Grafton o săptămână. E perioada cea mai frumoasă din an: livezile sunt înveșmântate în trandafirii, încărcate de flori, iar vacile stau să fete. Pe pajiștile mai înalte, mieii aleargă și zburdă printre mamele lor, cu cozile ca niște pămătuferi de lână dansând în urma lor. Iarba de pe fânețe crește înaltă și începe să unduiască în bătaia vântului, iar lanurile sunt verzi și bogate, înalte până la gleznă. Copiii mei mai mari – Elizabeth, Lewis, Anne și Anthony – au stat o vreme la verii noștri, să învețe bunele maniere și cum să se comporte într-o casă aleasă, dar acum se întorc ca să petreacă vara cu noi. Cei patru mititei – Mary, Jacquetta, John și Richard – nu mai știu ce să facă de bucurie că surorile și frații lor sunt acasă. La șapte ani, Mary e conducătoarea batalionului celor mici, iar ceilalți sunt vasalii ei supuși.

Pruncul pe care-l port în pânțele mă obosește; în după-amiezile calde îl iau în brațe pe micul Diccon, de patru ani, pentru somnul de amiază și ne întindem pe pat amândoi, moleșiți de căldura zilei. Uneori, când adoarme și-n jur e foarte liniște, scot cărțile pictate, le întorc pe față una după alta și le privesc. Nu le amestec, nu le împart, nu încerc să ghicesc; privesc doar ilustrațiile familiare și mă întreb ce ne va aduce viața – nouă și acestor copii mult iubiți ai mei.

Peste zi, Richard ascultă plângerile fără sfârșit ale oamenilor

care trăiesc în jurul nostru: mutarea unui gard, vite lăsate de capul lor să intre într-un lan și să-l strice. În calitate de stăpân al conacului, e treaba lui să se asigure că legea și dreptatea domnesc pe tot cuprinsul pământurilor noastre, indiferent dacă vecinii noștri se lasă mituiți și le poruncesc juraților ce sentință să dea. Richard îi vizitează pe micii nobili locali ca să le aducă aminte că au datoria să i se alătore la arme la nevoie și încearcă să-i asigure că regele e un domnitor puternic, curtea e demnă de încredere, vistieria e în siguranță și că ne vom păstra restul pământurilor din Franța.

Lucrez în camera mea, având-o pe Elizabeth drept ucenică dornică de învățătură; înmoui ierburi de leac în ulei, le controlez pe cele recoltate și uscate, le pisez, transformându-le în pulbere și conservându-le în borcane. O fac după rânduiala astrelor și consult cărțile primului meu soț ca să aflu cum trebuie procedat. Când și când găsesc o carte pe care am trecut-o cu vederea și care vorbește despre prepararea apei vieții sau despre îndepărtarea impurităților prin atingerea apelor distilate; dar mi-o amintesc pe Eleanor Cobham în spatele zidurilor reci ale castelului Peel, așa că iau cartea din mâinile lui Elizabeth și o pun pe un raft de sus. Nu cultiv și nu usuc niciodată alte ierburi decât cele pe care le-ar cunoaște un bun bucătar. În aceste vremuri, cunoașterea e un lucru care, la fel ca multe altele, trebuie ascuns.

*

Trag nădejde că vom mai rămâne acasă o lună; pruncul din pânțele mă obosește și îndrăznesc să sper că voi petrece toată vara la țară, că regele și regina își vor prelungi călătoria și ne vor lăsa în pace. După o vizită la niște vecini, când sosim acasă, la amurg, vedem un sol al regelui așteptând lângă pompa de apă. Omul se ridică în picioare când ne vede și-i dă lui Richard o scrisoare pecetluită cu blazonul regal. Richard o deschide la repezeală, o parcurge dintr-o privire și-mi spune:

— Trebuie să plec. E grabnic. Va trebui să adun oștire din mers.

— Ce s-a întâmplat? Îl întreb lăsându-mă să alunec din șa.

— În Kent e răscoală, cum ar fi putut prevedea orice neghiob. Regele îmi poruncește să lupt alături de el și să port stindardul regal.

— Regele?!

Nu-mi vine să cred că regele va porni la luptă în fruntea oștirii sale. Tatăl lui a fost un comandant militar remarcabil la o vârstă mult mai fragedă, însă regele nostru n-a purtat armura decât în turniruri.

— Însuși regele va lupta?

— Moartea lui William de la Pole, Dumnezeu să-l odihnească, l-a mâniat foarte tare, îmi amintește Richard. Ajurat răzbunare și regina a jurat că-i va vedea pe ucigași morți. Acum, el are posibilitatea să se țină de cuvânt.

— Vei avea grijă, da?

Îl iau de braț și-l privesc în ochi. Între noi plutește, nerostit, gândul că va avea drept comandant un tânăr care n-a văzut niciodată o luptă, nici măcar un asediu de la depărtare.

— Va trebui să-l sfătuiești, îi spun.

— Mă voi păzi, răspunde soțul meu pe un ton ușor ironic. Și îl voi păzi și pe el dacă pot. Capetele noastre încoronate i-au poruncit șerifului din Kent să transforme ținutul într-un parc de câprioare, să vâneze fiecare bărbat, femeie și copil. Le va ieși pe nas. Trebuie să mă întorc la curte și să văd dacă-i pot face să asculte de glasul rațiunii. Va trebui să găsesc o cale de a-i convinge să conducă țara cu oarecare înțelegeră. Își fac dușmani de fiecare dată când se adresează parlamentului. Regina străbate călare străzile Londrei cu aerul că urăște până și pietrele de pavaj. Trebuie să-i slujim, Jacquetta! Trebuie să-i îndrumăm să procedeze în așa fel încât să le fie bine, trebuie să readucem această pereche regală în sufletul poporului lor. E datoria noastră, e sarcina noastră. Asta ne-ar fi cerut milord, ducele de Bedford.

În noaptea aceea îl țin în brațe în pat, iar dimineața, o dimineață răcoroasă, descopăr că sunt plină de nelinește.

— Vei călări doar alături de rege ca să-i ții stindardul? Nu vei merge în Kent, Richard?

— Sper că nu va merge nimeni în Kent, răspunde el sumbru.

Își termină micul dejun; îl urmez afară, în curtea grajdurilor, dând glas mai departe temerilor mele.

— Dar dacă se alcătuiește o gardă care să-i pedepsească pe locuitorii din Kent, nu vei face parte din ea?

— Ca să dăm foc acoperișurilor de stuf? Să frigem la proțap vaca vreunui sărac? răspunde el. Am văzut lucrurile astea în

Franța și nu mi s-a părut niciodată că ar duce la câștigarea loialității oamenilor. Ducele de Bedford însuși mi-a spus că pentru a câștiga inima unui om e nevoie să-i oferi dreptate și siguranță. Dacă mă întreabă cineva, ăsta va fi sfatul meu. Dar dacă mi se poruncește să lupt în numele regelui, va trebui s-o fac.

— Te voi urma de îndată ce trimiți după mine.

Încerc să vorbesc pe un ton încrezător, însă glasul meu e slab și temător.

— Te voi aștepta, promite el, încălzindu-se dintr-odată, căci își dă seama că mi-e frică. Tu ai grijă de tine și de pruncul din pânțec. Te voi aștepta! Te voi aștepta întotdeauna. Nu uit ce ți-am promis: nu mă vei căuta niciodată zadarnic.

*

Fac rânduială în casă și le poruncesc servitorilor să se pregătească pentru plecarea mea. Aud zvonuri cum că regele și regina s-au întors la Londra și că regele însuși a plecat la luptă împotriva locuitorilor din Kent. Apoi sosește un mesaj de la Richard, scris chiar de mâna lui.

Prea iubită mea, îmi pare rău să te tulbur. Regele s-a lăsat convins de regină să nu plece el însuși în Kent și mi-a poruncit să-i vânez pe nelegiuïți în calitate de comandant al gărzii sale, ceea ce și fac. Ai încredere că mă voi feri de primejdie și voi veni acasă, la tine, când se termină toate.

Al tău, Richard.

Strecor peticul de hârtie sub rochie, în dreptul inimii, merg la grajd și cer gărzii noastre:

— Înșeuțați-vă caii și porunciți să mi se pregătească iapa de drum! Ne întoarcem la Londra.

[24] Londra, vara anului 1450

Îmi simt inima grea tot drumul. Am un sentiment foarte puternic că Richard e în pericol, că adversarul are forțe mult mai numeroase decât el, că ținutul Kent cel cu codri deși va ascunde ambuscade, capcane, oștiri ale norodului care-l vor prinde cum l-au prins pe William de la Pole și-l vor decapita fără un preot

alături, cu o sabie ruginită.

Drumul până la Londra îl străbaterăm în tăcere, dar când trecem printre grădinile de legume și micile lăptării, căpitanul gărzii mele le ordonă soldaților să strângă rândurile și începe să se uite în jur, ca și cum s-ar teme că nu suntem în siguranță.

— Ce e? îl întreb.

— Nu știu, milady, răspunde el clătinând din cap. Ceva... (Tace o clipă, apoi reia, vorbind ca pentru sine.) E prea liniște. Găinile sunt în cotețe înainte de apusul soarelui, casele au obloanele închise... Ceva nu e bine.

N-am nevoie să mi se spună de două ori. Ceva e pe dos. Primul meu soț, ducele, obișnuia să spună că dacă intri într-un oraș și simți că e ceva pe dos, de obicei chiar așa stau lucrurile.

— Strângeți rândurile! îi spun. Vom intra în oraș înainte să se închidă porțile și vom merge la casa noastră din Londra. Cere-le soldaților să fie vigilenți și să țină ochii deschiși. Mergem înainte la galop ușor.

El le face semn oamenilor să strângă rândurile și pornim spre porțile capitalei, dar aproape imediat ce trecem de Moorgate și intrăm pe străzile înguste aud o zarvă care crește - oameni care aclamă și râd, sunet de trâmbițe și bubuitul unei tobe.

Zgomotul evocă o procesiune de întâi Mai, evocă o bucurie dezlănțuită, însă pe străzi s-au revărsat sute de oameni. Arunc o privire oamenilor mei, care își trag caii mai aproape de mine, într-un pătrat protector.

— Pe aici! spune căpitanul.

Ne conduce la trap iute pe străzile șerpuitoare, până ajungem la zidul cel mare ce înconjoară casa mea din Londra. Torțele care stau mereu aprinse de o parte și de alta a intrării lipsesc din suporturile lor. Porțile, care ar trebui să fie ori zăvorâte cu drugul pentru noapte, ori deschise larg, ospitalier, sunt doar pe jumătate deschise. Drumeagul pietruit ce duce la casă e pustiu, dar presărat cu gunoae și ușa de la intrare stă căscată. Îi arunc o privire lui George Cutler, căpitanul, și-mi văd neliniștea oglindită în ochii lui.

— Milady... rostește el nesigur. E mai bine să intru eu, să văd ce-i în neregulă. Poate s-a întâmplat ceva...

În timp ce el vorbește, un bărbat beat - nu dintre servitorii mei - iese împleticindu-se pe porțile pe jumătate deschise și trece împiedicat pe lângă noi, dispărând în josul străzii. Schimb

încă o privire cu Cutler, îmi scot tălpile din scări și cobor de pe iapă, aruncând hățurile uneia dintre gărzi.

— Intrăm! îi spun lui Cutler. Scoate sabia și pune doi oameni să vină în urma noastră.

Bărbații mă urmează pe aleea pietruită ce duce la casă, la căminul meu din Londra pe care l-am primit cu atâta mândrie și l-am mobilat cu atâta plăcere. Una din ușile duble de la intrare a fost smulsă din țâțâni și se simte miros de fum. Când deschid cealaltă ușa și intru, văd că o gloată de oameni a trecut prin odăi, luând tot ce li s-a părut de preț. Pe pereți au rămas niște pătrate decolorate acolo unde se aflau înainte tapiseriile mele – ale ducelui de Bedford. Un dulap de lemn uriaș, prea greu ca să fie cărat, a fost despuiat de vasele de cositor pe care le adăpostea, iar ușile sculptate au fost lăsate deschise. Intru în sala cea mare. Toate platourile, urcioarele de vin și vasele de băut au dispărut, dar, în chip absurd, frumoasa tapiserie mare aflată pe peretele din spatele mesei principale a rămas neatinsă.

— Cărțile mele! exclam.

Traversez platforma mesei principale și ies pe ușa din spatele ei, apoi urc în fugă scara scurtă ce duce la sera de la catul superior. De acolo am de făcut doi pași pe pardoseala acoperită cu cioburi de sticlă prețioasă, până în galerie, unde mă opresc și mă uit în jur.

Gloata a scos grilajele de alamă ale rafturilor, a luat lanțurile de alamă ce legau cărțile de pupitrele de lectură, a luat până și penele și călimările. Dar cărțile sunt în siguranță, neatinse!

Au furat tot ce era făcut din metal, însă n-au stricat niciun lucru din hârtie. Smulg un volum subțire și-l lipesc de obraz.

— Pune-le la loc sigur, îi spun lui Cutler. Cere-le oamenilor tăi să le ducă în pivniță, să bată intrarea în scânduri și pune paznici. Valorează mai mult decât grilajele de alamă și decât tapiseriile! Trebuie să le salvăm, ca să pot da ochi cu primul meu soț în ziua Judecății de Apoi. Au fost comorile lui și mi le-a încredințat mie.

El înclină capul și spune:

— Îmi pare rău de restul...

Arată cu mâna spre casa distrusă, a cărei balustradă din lemn a fost ciopârțită cu sabia. Cineva a retezat stâlpul din capul scării și l-a luat, ca pentru a mă decapita simbolic. Deasupra,

printre grinzile vopsite, fumul înnegrește tavanul. Cineva a încercat să ardă casa din temelii. Mirosul tencuielii pârlite mă face să mă cutremur.

— Dacă și cărțile, și soțul meu sunt în siguranță, pot lua totul de la capăt. Du cărțile la loc sigur pentru mine, Cutler. Și coboară în pivniță tapiseria cea mare și tot ce mai găsești de preț. Slavă Domnului că am luat cu noi la Grafton lucrurile cele mai bune!

— Voi ce veți face? întreabă el. Stăpânul meu ar vrea precis să vă găsiți un adăpost sigur. Ar trebui să vă însoțesc.

— Merg la palat. La Westminster. Vino acolo când termini.

— Luați doi soldați cu voi, mă sfătuiește el. Eu mă voi îngriji ca totul să fie în siguranță aici și apoi vă voi urma. Șovăie un moment: Am văzut stricăciuni mai rele. Se pare că au venit mânați de un capriciu și au luat tot ce avea valoare mare. N-a fost un atac. Nu trebuie să vă temeți de ei, fapta lor n-a fost îndreptată împotriva voastră. Sărăcia și frica de lorzi i-a dus la disperare. Nu sunt oameni răi, dar n-au mai putut răbda.

Mă uit la sala înnegrită de fum, la spațiile goale în care se aflau înainte tapiseriile și la balustrada hăcuită și spun rar:

— Nu, a fost un atac. Au făcut tot ce au vrut să facă. N-a fost îndreptat împotriva mea, dar a fost îndreptat împotriva lorzilor, a celor avuți, a curții. Poporul nu mai crede că trebuie să aștepte la poartă, nu mai crede că n-are altă alegere decât să cerșească. Nu mai crede că avem dreptul să-l conducem. Când eram copilă, la Paris, măritată cu ducele de Bedford, locuitorii Parisului și ai întregii Franțe ne urau. O știam și noi, o știau și ei. Însă nimeni nu visa măcar că ar putea să forțeze porțile, să intre și să ne distrugă bunurile. Oamenii Londrei cred acum că pot. Nu se mai supun stăpânilor lor. Cine știe unde se vor opri?

Ies din casă. Gărzile de afară îmi țin calul, dar s-a adunat deja o gloată care cârtește cu glas scăzut împotriva lor. Le cer:

— Voi doi, veniți cu mine! Voi doi intrați și faceți rânduială.

Pocnesc din degete și un soldat mă ajută să încălesc.

— Mișcă-te repede! Îl îndemn pe ton scăzut. Încalecă și pornim înainte.

El face așa cum îi poruncesc; ieșim din curte și ajungem la oarecare distanță de casă înainte să-și dea seama careva de dispariția noastră. Nu mă uit în urmă, dar înaintând pe drum îmi aduc aminte de pata întunecată de fum din sala casei mele și de

faptul că gloata a intrat în casa mea, a luat ce a vrut și a făcut ce a poftit.

— La palatul Westminster! le spun gărzilor.

Vreau să fiu împreună cu curtea, în spatele zidurilor palatului, păzită de gărzile regale. Londra nu-mi mai pare un loc sigur. Am devenit asemeni reginei: o femeie neliniștită chiar în inima căminului ei.

Cotim și ne trezim absorbiți pe neașteptate de o mulțime de oameni care dansează, râd și aclamă – o mulțime mare și voioasă, ca de întâi Mai. Cineva pune mâna pe hățurile mele; încheștez mâna pe cravașă, dar fața care se ridică spre mine zâmbește radios.

— Ușurel! îi spun repede soldatului de lângă mine, care dă pintoni calului, cu mâna pe sabie.

— Domnul fie lăudat, avem un apărător! spune femeia împărtășindu-mi fericirea ei. E pe drum, Domnul să-l binecuvânteze! Vine și o să ceară să ni se respecte drepturile și vremurile bune o să se întoarcă!

— Ura! strigă jumătate de duzină de oameni care au auzit-o.

Zâmbesc cu aerul că știu ce se petrece și-i spun:

— Ești o femeie de treabă. Trebuie să merg mai departe, dă-mi drumul, trebuie să mă întâlnesc cu soțul meu. Dă-mi drumul! Cineva râde.

— N-o să ajungeți nicăieri până nu sosește el! Străzile sunt înțesate de lume, ca niște butoaie cu sardele. N-aveți cum să mergeți mai departe sau să ocoliți.

— Dar nu vreți să-l vedeți? Vine pe pod.

— O, haideți! spune altcineva. N-o să mai vedeți așa ceva, e cel mai de seamă lucru care se întâmplă în viața noastră, ba de când e lumea!

Mă uit la cei doi soldați ai mei, însă ei nu reușesc să-și păstreze locul lângă mine. Ne desparte o duzină de petrecăreți, suntem copleșiți numeric. Îi fac semn unuia și-i strig:

— Mergeți pe drumul vostru! Sunt în siguranță. Știți unde ne întâlnim.

E limpede că n-are rost să încercăm să ne opunem mulțimii; cel mai sigur e să ne alăturăm ei. Unul dintre soldați sare de pe cal și-și face loc cu coatele ca să vină lângă mine.

— Ușurel! spune cineva. Nu ne îmbrânci! A cui livrea porți?

— Lăsați-mă, îi șoptesc soldatului. Ne întâlnim mai târziu. Știți

unde. Nu-i provocați!

E calea cea mai sigură, dar văd că-i vine greu să se supună poruncii.

— Aștia cu aere! protestează cineva. Cei ca ei ar trebui doborâți.

— Ești omul regelui? Întreabă altcineva. Crezi că vouă vi se cuvine totul și că n-aveți de ce să vă pese de sărăcime?

Omul meu înțelege în sfârșit ce trebuie să facă și strigă voios:

— Eu nu! Eu sunt alături de voi!

Îi fac un semn de încuviințare cu capul și mișcarea mulțimii îl ia de lângă mine aproape imediat. Îmi las iapa să înainteze la pas, în ritmul celorlalți. O femeie își lasă mâna, familiar, pe grumazul iepei. O întreb:

— Și unde mergem?

— La pod, să-l vedem cum trece podul! răspunde ea în culmea încântării. Văd că sunteți doamnă, dar nu vă veți rușina de cei care-l întovărășesc. Are cu el nobilime și cavaleri și lorzi. E omul tuturor, indiferent de rang.

— Și ce va face pentru noi când va veni?

— Nu știți? Unde ați fost?

Clatin din cap, zâmbind.

— Am fost la țară, toate astea sunt o surpriză pentru mine.

— Atunci v-ați întors în capitală în ceasul ei de bucurie. El ne va lua în sfârșit apărarea! Îi va spune regelui că nu putem îndura birurile, că lorzii cei grași ne vor aduce pe toți la ruină. Îi va porunci regelui s-o ignore pe franțuzoaica stricată de nevestă-sa și să asculte de sfatul bunului duce.

— Bunul duce? Întreb. Cui îi spuneți acum „bunul duce”?

— Lui Richard, ducele de York, desigur! El îi va spune regelui să se culce cu nevasta lui de nimic și să ne zămislească un fiu și moștenitor, să cucerească înapoi pământurile noastre din Franța, să-i trimită de lângă el pe netrebnicii care fură avuția țării și nu fac altceva decât să strângă avere și să se certe între ei. Îl va face pe regele ăsta la fel de măreț cum a fost regele dinaintea lui și vom fi iarăși fericiți!

— Poate un singur om să facă toate astea?

— A strâns oștire și i-a învins deja pe oamenii regelui! spune ea încântată. L-au ajuns din urmă la Sevenoaks, dar el i-a doborât! El e apărătorul nostru. A învins armata regală și acum ocupă capitala.

Durerea de cap mă izbește ca un ciocan.

— A nimicit armata regelui?

— A făcut-o să vină după el, s-a întors s-o înfrunte și a doborât-o! Jumătate din soldați au fugit, jumătate au trecut de partea lui. E eroul nostru!

— Și cu lorzii care conduceau armata ce s-a întâmplat?

— Au murit! Sunt morți toți!

„Richard!” îmi spun în sinea mea. De bună seamă că noi doi n-am ajuns atât de departe și n-am riscat atât de mult pentru ca Richard să fie prins într-o ambuscadă de stârpitura de conducător a unei bande de coate-goale răsculați și să fie ucis lângă Sevenoaks, nu? De bună seamă că aş ști dacă ar fi rănit sau mort, nu? De bună seamă că aş fi auzit-o pe Melusina cântând sau aş fi simțit sferele însele dănțuind a jale între ele ca să-l jelească, nu? De bună seamă că bărbatul pe care l-am iubit toată viața mea de femeie în toată firea, cu o pasiune care nici măcar nu știam că e posibilă, nu poate fi mort într-un șanț din Kent fără ca eu să știu, nu?

— Sunteți bolnavă, conită? întreabă femeia. V-ați făcut albă ca rufele pe care le spăl.

— Cine conducea armata regală?

Întreb, deși știu că el a fost acela. Pe cine să trimită, dacă nu pe Richard? Cine are mai multă experiență, cine e mai demn de încredere? Cine e mai credincios și mai onorabil decât soțul meu? Pe cine să aleagă, dacă nu pe prea iubitul meu?

— A, pe asta n-o știu, răspunde voioasă femeia. Știu doar că e mort, precis. Vă e rău?

— Nu, nu.

Buzele mi-au amorțit, nu pot rosti decât acel singur cuvânt.

— Nu. Nu.

Străbatem împreună, înghesuite, străzile strâmte. Acum nu mai pot pleca; chiar dacă aş reuși să scot iapa din mulțime, nu cred că aş fi în stare să călăresc. Sunt sleită de frică, incapabilă să iau hățurile în mâini chiar dacă gloata m-ar lăsa. Ajungem în sfârșit la Bridgegate; mulțimea se îngroașă și se îmbrânțește. Pe iapa mea începe s-o neliniștească înghesuiala, își întoarce urechile în toate părțile și se foiește; dar suntem atât de strâns înconjurate, încât ea nu se poate mișca, iar eu nu pot descăleca. Îl văd pe lordul primar al capitalei urcând dintr-un salt pe o piatră de hotar, cu mâna pe umărul lat al unui soldat din garda

orașului ca să-și țină echilibrul, și strigând mulțimii:

— Înțeleg că e voia voastră să între în capitală căpitanul Mortimer și oamenii lui?

— Da! mugește norodul. Deschideți porțile!

Văd că unul dintre consilierii vârstnici ai orașului protestează și lordul primar face semn să fie luat de acolo fără menajamente. Gărzile deschid larg poarta și privim cu toții dincolo de podul mobil. Pe malul de la sud așteaptă o mică oștire cu stindardele înfășurate. Sub ochii mei, soldații văd deschiderea porții, aud mugetul încurajator al mulțimii, văd roșul mantiei primarului și-și desfășoară flamurile, se încolonează și pornesc într-un marș vioi. Oamenii aruncă flori de la caturile superioare ale clădirilor, fluturând steaguri și aclamând: e procesiunea unui erou. Podul mobil e coborât în fața oștirii, zăngănind în coborâre cu un sunet precum al țimbalilor ce sună pentru un cuceritor. Căpitanul din fruntea armatei se întoarce și, cu o sabie mare, retează frânghiile podului, ca să nu mai poată fi ridicat niciodată împotriva lui. În jurul meu, toți strigă urări de bun venit, femeile trimit bezele în aer și țipă. Căpitanul mășăluiește în fruntea oștirii sale cu coiful sub braț, cu pintenii de aur scânteind la cizme, cu o frumoasă mantie de catifea albastru închis unduind pe umeri, ținând întinsă în față o sabie mare, de parcă ar conduce un rege care intră în regatul lui.

Nu-mi dau seama dacă e sabia lui Richard, nu știu dacă omul acela poartă pintenii câștigați cu multă trudă ai soțului meu. Închid ochii, simțind răceala nădușelii sub bonetă. E cu puțință să fi murit fără ca eu să știu? Când voi ajunge la palat mă va alina oare regina însăși, voi fi o nouă văduvă de la curte, ca Alice de la Pole?

Lordul primar pășește înainte cu cheile capitalei pe o pernă stacojie, își pleacă fruntea în fața cuceritorului și i le oferă. Pe poarta orașului se revarsă de pretutindeni mulțimi de bărbați care se alătură soldaților din spatele căpitanului, fiind primiți de oștirea acestuia cu palme prietenești peste umăr; se încolonează în șiruri aproximative și mășăluiesc pe lângă noi, făcând cu mâna fetelor și zâmbind larg la auzul ovațiilor, ca o armată eliberatoare sosită după îndelungă așteptare.

Norodul îl urmează. Jur că dacă ajunge la Westminster în fruntea unei astfel de mulțimi, se poate așeza pe tronul de

marmură al regelui – omul acesta are capitala în mână. El se îndreaptă însă spre strada Candlewick, unde se ridică, mândră, piatra Londrei, marcând inima capitalei. Lovește piatra cu sabia și mulțimea răcnește de fericire la auzul sunetului răsunător.

— Acum, Mortimer e stăpânul acestui oraș! strigă el.

Stă lângă piatră, ținând într-o mână scutul și în cealaltă sabia ridicată deasupra capului, în timp ce oamenii îl aclamă.

— La masă! declară el.

Îl însoțesc toți la clădirea primăriei, unde lordul primar va așterne masa de cină pentru el și ofițerii lui. Cum mulțimea îl urmează, dornică să capete resturile de carne de vită și pâine, mă las să alunec din șa, iau hățurile și conduc cu grijă iapa afară din înghesuială, sperând să mă pot furișa pe neobservate.

Mă strecor pe un drum lateral, iar de acolo, pe o alee mai mică. Aproape că m-am rătăcit, dar urc pe o treaptă, încalec la loc cu chiu, cu vai și pornesc spre est, lăsând panta străzii să mă ducă spre fluviu. Îmi aduc aminte că pe vremea când, copilă fiind, eram în drum spre Anglia, m-am rătăcit în pădure și Richard m-a găsit. Nu pot să cred că nu va veni iarăși să mă caute. Nu pare posibil să-l fi atins pentru ultima oară, să-l fi sărutat pentru ultima oară; nu reușesc să-mi aduc aminte care au fost ultimele cuvinte pe care i le-am spus. Cel puțin ne-am despărțit cu iubire, asta știu. Nu-mi amintesc cuvintele pe care le-am rostit, nici cum arătam, însă știu că ne-am despărțit cu duioșie, pentru că așa ne-am despărțit întotdeauna. Obişnuiam să ne sărutăm de noapte bună, ne sărutam la micul dejun. S-a purtat mereu iubitor cu mine, chiar și atunci când n-ar fi trebuit să se gândească la mine altfel decât la stăpâna lui. Chiar și când l-am păcălit ca să zămislim primul nostru copil și am insistat să ne cununăm în taină. Mi-a fost iubit și soț timp de paisprezece ani, iar acum mă tem că l-am pierdut.

Îmi las iapa de capul ei, să-și găsească drumul prin labirintul de străduțe murdare. Știe foarte bine unde sunt grajdurile de la Westminster, iar mie nu-mi pasă de nimic. Când mă gândesc la Richard mort într-un șanț din Kent, îmi vine să mă lungesc în șanț și să mor și eu. Duc mâna la pânțele și mă gândesc la pruncul care nu-și va cunoaște niciodată tatăl. Cum e cu putință să nu-i arăt lui Richard noul lui născut?

Începe să se întunece când ajungem la una din numeroasele porți lăturalnice ale vastului palat. Descopăr cu surprindere că

nu e nicio santinelă. M-aș fi așteptat ca porțile să fie închise, cu pază dublă, dar e tipic pentru rege să fie neglijent. Și fără soțul meu cine să comande garda?

— Bună seara! strig apropiindu-mă. Alo! Deschideți poarta!

Tăcere. Tăcere într-un loc în care, de obicei, vin și pleacă o sumedenie de oameni. Tăcere într-un loc în care m-aș fi așteptat să fiu întrebată cine sunt. Trag de hățuri, aducându-mi aminte că atunci când ai senzația că e ceva pe dos, asta se întâmplă pentru că într-adevăr ceva e pe dos.

— Deschideți poarta! strig tare, pregătindu-mă să întorc iapa și să-i dau piteni dacă suntem atacate. Deschideți poarta pentru ducesa de Bedford!

Încet, ușa micuță tăiată în poarta cea mare se deschide scârțâind și un rândaș tânăr se uită prin deschizătura ei cu fereală, temător.

— Ducea de Bedford?

Îmi scot gluga de pe cap, să-mi vadă fața.

— Chiar eu. Unde sunt toți?

Flăcăul ridică spre mine fața albă, suptă și răspunde:

— Au fugit. Toți, în afară de mine, iar eu n-am putut să plec pentru că mi-e bolnav câinele și n-am vrut să-l las. Să vin cu voi?

— Unde au fugit?

El ridică din umeri.

— Au fugit de căpitanul Mortimer și de oastea lui. Unii au trecut de partea lui, alții au fugit.

Clatin din cap, incapabilă să înțeleag.

— Unde sunt regele și regina?

— Au fugit și ei.

— Pentru Dumnezeu! Unde sunt, băiete?

— Au fugit la Kenilworth, șoptește el. Dar mi s-a poruncit să nu spun nimănui.

Mă agăț cu mâinile reci de coama iepei și inima îmi bubuie cu putere.

— Cum? Au abandonat capitala?

— Au trimis o armată să-l alunge pe Mortimer înapoi în Kent, dar Mortimer s-a repezit la ei și i-a bătut măr. Comandanții regelui au fost omorâți toți, soldații au fugit înapoi la Londra, în afară de cei care au trecut de partea lui Mortimer. Jumătate au trecut de partea lui. Aș vrea să fi mers și eu...

— Cine au fost comandanții uciși? Întreb pe ton scăzut, mulțumită că nu-mi tremură glasul.

El ridică din umeri.

— Toți lorzii regelui, nu știu: lordul Northumberland, baronul Rivers...

— Au murit? Toți?

— Sigur e că nu s-au mai întors.

— Și regele?

— Regele n-a vrut să plece la luptă, spune el cu dispreț. A ieșit cu stindardul, dar n-a vrut să lupte. A reținut jumătate din armată și i-a trimis pe lorzi cu cealaltă jumătate. Iar când rămășițele armatei s-au întors în fugă, spunând că au fost învinși, el și regina au fugit la Kenilworth, însoțiți de Edmund Beaufort, ducele de Somerset, iar lordul Scales s-a dus în Turn.

— Scales e acolo? A întărit Turnul?

— Nu știu, spune băiatul ridicând din umeri. Ce-o să se aleagă de mine?

Îl privesc cu un aer tot atât de nedumerit ca al lui.

— Nu știu. Ai face bine să te păzești.

Întorc iapa cu spatele la poarta dinspre grajduri a palatului Westminster, căci acolo nu ne așteaptă siguranța nici pe ea, nici pe mine. Îmi spun că am face bine să ajungem la Turn înainte de căderea nopții. Iapa pornește la drum curajoasă, dar suntem amândouă ostenite și la fiecare colț de stradă e un vas cu mangal și cineva care frige carne, bărbați care beau bere și jură că s-au întors vremurile bune, că Mortimer îl va sfătui pe rege și nu vor mai fi biruri, săracii nu vor mai fi înșelați, iar sfetnicii răi vor fi alungați. Toți îmi strigă să vin lângă ei, iar când clatin din cap, mă ocărăsc. În cele din urmă sunt nevoită să le arunc un ban și să le fac urări de bine, iar pe ultimele câteva străzi îmi trag gluga mult pe frunte și mă aplec în șa, sperând să mă strecor nevăzută, ca un hoț în propriul meu oraș.

În cele din urmă ajung la poarta Turnului. Pe fiecare zid sunt santinele care-mi strigă de cum mă văd:

— Stai! Cine-i acolo? Rămâi pe loc!

— Ducesa de Bedford! strig la rândul meu, arătându-mi fața. Deschideți-mi!

— Soțul vostru, baronul, v-a căutat toată seara! spune tânărul paznic în timp ce deschide poarta și vine să-mi ia hățurile și să mă ajute să descalec. Gărzile voastre au venit și au spus că v-au

pierdut. El se temea că v-a prins gloata. Le-a spus că o să-i atârne în ștreang dacă v-a atins cineva un fir de păr din cap. Ce i-a ocărât! N-am auzit niciodată așa vorbe.

— Soțul meu? Întreb, dintr-odată amețită de speranță. Ai spus că m-a căutat soțul meu?

— Ca un nebun... începe el, dar se întrerupe și se răsucesce să ciulească urechea, căci răsună tropot de copite pe pavaj. Cai! strigă el. Închideți poarta!

Ne grăbim să intrăm în timp ce porțile se închid scârțâind în urma noastră, dar îl aud pe Richard strigând:

— Rivers! Deschideți!

Porțile sunt deschise din nou și micul lui grup de soldați intră tunător; el mă vede imediat, sare de pe cal, mă prinde în brațe și mă sărută, de parcă am fi redevenit cavalerul și doamna lui și nu răbdăm să stăm despărțiți.

— Doamne sfinte, am cutreierat toată Londra căutându-te! rostește el cu răsuflarea întretăiată. Mă temeam atât de tare că ai fost capturată! Acasă, Cutler spunea că te-ai dus la Westminster, iar băiatul de la Westminster nu știa nimic.

Clatin din cap, cu lacrimile șiroind pe față, râzând de bucurie că-l văd.

— Sunt teafără! Sunt teafără! Mulțimea m-a oprit în loc și m-a despărțit de oamenii noștri. Richard, credeam că ai murit! Credeam că ai fost ucis într-o ambuscadă în Kent!

— Nu eu. Bietul Stafford a fost ucis, la fel și fratele lui, dar eu nu. Ești teafără? Te simți bine? Cum ai ajuns aici?

— M-a luat valul mulțimii. L-am văzut intrând în Londra.

— Pe Jack Cade?

— Căpitanul? îl cheamă John Mortimer.

— De fapt îl cheamă Jack Cade, dar își zice Mortimer și John „îndreaptă-tot” și-n alte feluri. Numele Mortimer îi aduce de partea lui pe susținătorii lui Richard de York, e numele de familie al lui York. Cade îl împrumută sau, mai rău, ducele s-a oferit să i-l împrumute. Oricum ar fi, nu înseamnă decât noi necazuri. Unde l-ai văzut?

— Traversând podul și primind cheile capitalei.

— Primind cheile?! repetă soțul meu, năuc.

— A fost întâmpinat ca un erou de toți: oamenii de rând, primarul, consilierii. Era îmbrăcat ca un nobil sosit să domnească.

Richard fluieră încet.

— Dumnezeu să-l păzească pe rege! Ar trebui să-i spui lordului Scales, el are comanda aici.

Își strecoară mâna pe sub cotul meu și mă conduce la Turnul Alb.

— Ești obosită, iubito?

— Puțin.

— Te simți bine? Dar copilul?

— E bine, cred. Totul e bine.

— Ți-a fost frică?

— Puțin. Iubirea mea, credeam că ai murit!

— Alții, nu eu.

Șovăind puțin, îl întreb:

— Ai văzut casa noastră?

— Putem repara stricăciunile când se termină toate astea.

Îi arunc o privire.

— Au intrat pe ușă și au luat ce au poftit. Asta va fi greu de reparat.

— Știu, încuviințează el. Dar o vom face. Îți voi aduce niște vin și niște carne imediat ce-l găsim pe Scales. Trebuie să afle unde se va afla Cade în noaptea asta.

— Cinează cu lordul primar, cred.

Richard se oprește și se uită la mine.

— Omul care a adus o oștire din Kent și a învins armata regelui? A primit cheile Londrei și ia acum cina cu lordul primar?

Înclin capul.

— L-au întâmpinat ca și cum i-ar fi eliberat de un tiran. Lordul primar și toți consilierii l-au primit în capitală ca pe un erou.

Richard se încruntă, dar nu rostește decât:

— Trebuie să-i spui lui Scales.

*

Lordul Scales e cuprins de o groază prost ascunsă. Ocupă casa administratorului Turnului și a pus gărzi duble la ușile din față, la cele din dos și la ferestre. E limpede de ce se teme: că regele l-a abandonat și a abandonat capitala în mâinile oamenilor din Kent. Chiar dacă soldații lui fac parte din garda regală și și-au primit solda din punga regelui, cine poate ști dacă nu cumva sunt din Kent ori au o familie sărmană care-și câștigă cu greu existența la Dover? Jumătate dintre ei au venit din

Normandia și se simt trădați; de ce să ne apere acum pe noi, cei care am îngăduit să fie alungați din casele lor? Când îi spun că orașul l-a primit pe Cade ca pe un erou, răspunde că m-am înșelat, precis, și declară:

— E un nelegiuit și o secătură!

— În suita lui se aflau mulți gentilomi. Am văzut că aveau cai buni și șei bune. Cade călărea ca un om obișnuit să comande. Și din tot orașul, numai un singur consilier nu l-a primit cu brațele deschise.

— E o secătură! insistă el cu grosolănie.

Mă uit întrebător la Richard. El ridică din umeri, ca pentru a spune că am făcut tot ce am putut ca să-l ajut pe acest comandant teribil de neliniștit să-și facă o impresie despre dușman, iar dacă el se teme prea tare ca să asculte, nu e nevoie să mă ostenesc mai mult. Îi spune lordului Scales:

— Îmi duc soția în odăile mele și mă îngrijesc să i se aducă mâncare. Pe urmă mă întorc și putem plănui un atac. Poate la noapte, după ce s-au ospătat și au băut? În timp ce benchetuiesc? Sau în timp ce se întorc la Southwark? Am putea să-i prindem pe străzile înguste dinaintea podului și să-i împingem în apă...

— Nu în noaptea asta! Nu în noaptea asta! spune repede Scales. De altfel, aștept întăriri din partea regelui. Ne va trimite oameni din Midlands.

— Vor veni abia peste câteva zile - asta, dacă vor veni, replică soțul meu. De bună seamă că ar trebui să-i atacăm acum, când nu se așteaptă, cât sunt amețiți de băutură.

— Nu în noaptea asta, repetă Scales. Oamenii ăștia nu sunt francezi, Rivers! Experiența nu ne folosește de data asta. Avem de-a face cu niște țărani trădători, care luptă pe străzi dosnice și din ascunzători. Ar trebui să așteptăm până vom avea o armată mare, cu care să-i copleșim. Îi voi trimite un mesaj regelui, să-l întreb ce poruncește.

Văd că soțul meu șovăie, dar în final hotărăște să nu-l contrazică. Îmi pune pe umeri mantia lui și mă conduce la odăile în care a tras. Avem la dispoziție odăile noastre obișnuite din Turn, aflate aproape de cele regale, dar chiar și așa, situația e stranie, cu regele și regina atât de departe, cu podul mobil ridicat, cu poarta-ghilotină coborâtă, asediați de concetățenii noștri.

— Afurisită treabă! exclamă scurt soțul meu, pocnind din degete către slujitor să ne lase tava cu mâncare. Afurisită! Și tocmai cei care ar trebui să înăbușe rășcoala sunt fie lipsiți de tragere de inimă, fie prea înspăimântați ca să acționeze! Bagă-te în pat, scumpa mea. Vin și eu după ce pun un om de pază. Să fim practic asediați în Turnul Londrei? În război, în Anglia, englezi împotriva englezilor?! De necrezut!

*

Trăim în Turn în condiții de asediu, aflați în război în propria noastră țară, asediați în propria noastră capitală. În fiecare zi, soțul meu trimite soldați și chiar pe fetele de la bucătărie ca să culeagă vești din piață și de la porțile orașului. La întoarcere ne spun că armata lui Cade și-a făcut tabără la sud de fluviu și rândurile ei se îngroașă zi de zi. Cea mai mare temere a lui Richard e că rășcoala se va întinde și oamenii din Hampshire și Sussex se vor alătura celor din Kent.

— Oare la noi acasă cum e? îl întreb gândindu-mă la copii. Să ne întoarcem?

— Drumurile sunt periculoase, răspunde el încruntat de îngrijorare. Te trimit cu o gardă de îndată ce știu ce se întâmplă. Dar nu știu nici măcar dacă regele e în siguranță la Kenilworth. Am trimis mesaje, însă deocamdată n-am primit niciun răspuns. Dacă e asediat...

Se întrerupe.

Parcă ar fi sfârșitul lumii. Dacă oamenii de rând se ridică împotriva regelui, dacă sunt înarmați cu armele câștigate de la noi, dacă sunt conduși de un om instruit de noi și înrăit de pierderile din Franța, nu avem nicio speranță că lumea pe care o cunoaștem va continua să existe. Numai un rege viteaz, în stare să câștige dragostea norodului, ne-ar putea salva – iar noi îl avem doar pe regele Henric care se ascunde la Kenilworth, cu frumoasa-i armură pusă la păstrare după ce a îmbrăcat-o o singură dată.

Sosește un mesaj de la armata rebelilor: cer să le fie trimis pentru judecată lordul Say, fostul stăpân al ținutului Kent.

— Nu-l putem da pe mâna lor, îi spune soțul meu lordului Scales, comandantul. Îl vor omorî.

— E aici, arestat pentru trădare, răspunde judicios lordul. Putea foarte bine să fi fost judecat și găsit vinovat și atunci ar fi

fost executat oricum.

— Regele l-a trimis aici ca să fie în siguranță, nu ca să-l acuze de trădare, după cum știm bine amândoi, milord. Regele l-ar fi eliberat. Știți că regele i-ar fi iertat tot ce a făcut.

— Îl voi elibera și li-l voi trimite, iar dacă e nevinovat de tot ce spun rebelii, n-are decât să le-o spună, anunță lordul Scales.

Soțul meu ocărăște cu glas scăzut, apoi rostește limpede:

— Milord, dacă li-l trimitem pe lordul Say, vinovat sau nevinovat, îl vor uide. N-ar fi o eliberare, ci ar însemna să-l scoatem dintr-un loc sigur și să-l trimitem la moarte. Dacă asta n-are importanță pentru voi acum, vă întreb: ce veți face dacă rebelii cer să le fiu trimis și eu? Ce ați vrea să facem când vă cer pe Alteța Voastră?

Lordul se uită urât la el.

N-am spus eu că voi transforma ținutul Kent într-un parc de vânătoare! N-am spus eu că răsculații sunt prea buni pentru ștreang și ar trebui îmbrânșiți în mare

— Îi sunteți sfetnic regelui, la fel ca noi toți. Răsculații ar putea să rostească numele oricăruia dintre noi și să ceară să le fim trimiși. Ne vom supune slugilor? Ele sunt acum noii noștri stăpâni?

Lordul Scales se ridică de pe jilțul aflat în spatele mesei mari, din lemn de culoare închisă, și se duce la fereastra îngustă, pentru arcași, ce dă spre oraș.

— Woodville, vechiul meu prieten, știu că ai dreptate! Dar dacă ne atacă acum, cu forțele pe care le au, sunt șanse foarte mari să ocupe Turnul și atunci vom fi toți la mila lor, inclusiv soția ta.

— Putem rezista, spune soțul meu.

— Au o armată întreagă la Southwark și zilnic vin alți oameni din Essex și-și fac tabără lângă ei. Acum sunt cu sutele. Cine știe cât de puternici vor deveni? Dacă sosesc din Essex, ce-i împiedică să vină și din Hertfordshire? Din Nottinghamshire? Și dacă reușesc să ridice întreaga țară împotriva noastră?

— Înseamnă că e mai să-i atacăm acum, înainte să-și întărească forțele.

— Și dacă l-au capturat pe rege și noi încă nu știm?

— Atunci va trebui să luptăm cu ei.

— Dar dacă ducem tratative cu ei, le promitem iertarea, spunem că nemulțumirile lor vor primi răspuns, le promitem o

anchetă, se vor întoarce la micile lor ferme și vor strânge fânul.

— Dacă îi iertăm, îi vom învăța că le e îngăduit să ridice armele împotriva regelui Angliei, obiectează soțul meu. Iar asta e o lecție pe care s-ar putea s-o regretăm într-o bună zi.

— Nu pot risca siguranța Turnului, spune cu fermitate lordul Scales. Nu putem ataca, trebuie să ne pregătim să apărăm. În cel mai rău caz, cu lordul Say câștigăm timp.

Se lasă tăcerea în timp ce soțul meu asimilează ideea că unul dintre pairii Angliei va fi trimis să înfrunte o gloată care vrea să-l vadă mort. Rostește cu răceală:

— Voi sunteți comandantul. Mă aflu aici sub comanda voastră. Dar sfatul meu e să-i înfruntăm.

În după-amiaza aceea, lordul Say e trimis la Guildhall, unde acei consilieri care se simt în stare și rebelii de rând alcătuiesc un mic tribunal improvizat. Îl conving pe lord să mărturisească, îi găsesc un preot și-l duc la Cheapside ca să fie executat. Ginerele lui, William Crowmer, șeriful din Kent, se crede norocos când se vede eliberat din închisoarea Fleet și pășește pragul ei de piatră voios, gândindu-se că-l așteaptă un grup venit să-l elibereze, însă descoperă că dincolo de porți îl așteaptă un eșafod. Răsculații nici nu se obosesc să-l judece, ci îl ridică în streang fără ceremonie.

— Dumnezeu să-i ierte! spune soțul meu.

Stăm pe zidurile Turnului, ascunși de parapet, și ne uităm la străzile aflate sub noi. O gloată care dansează, cântă și scandează își croiește drumul șerpuit, nesigur pe străzile înguste ce duc la Turn. Soțul meu mă acoperă cu umerii săi lați, dar trag cu ochiul pe după brațul lui și văd cine conduce procesiunea: capul lordului Say, înfipt într-o lance, țopăie în fruntea mulțimii, în spatele lui, pe altă lance, e capul lui William Crowmer, șeriful care a jurat pustiirea ținutului său, Kent. Când ajung aproape de porțile Turnului, răzvrățiții se opresc și strigă cu îndrăzneală sfidătoare, apoi pun cele două capete să danseze împreună. Fețele încremenite de moarte se ciocnesc, iar purtătorii sulitelor le mișcă în așa fel încât să li se lipească gurile.

— Se sărută! Se sărută! urlă ei, râzând să se prăpădească la vederea spectacolului. Trimiteți-ni-l pe lordul Scales! Și el poate primi o sărutare!

Richard mă trage în umbra zidului.

— Dumnezeu! exclam pe ton scăzut. Asta e sfârșitul, nu-iașa? Sfârșitul Angliei pe care am cunoscut-o. E sfârșitul a toate.

*

În seara următoare, la cină, îl văd pe Richard aplecându-și capul deasupra farfuriei și mâncând susținut, aproape fără să respire, dar abținându-se cu totul de la vin. Pe parcursul mesei, servitorii lui vin și-i șoptesc la ureche mesaje scurte. După cină nu avem niciodată dans sau cântece, nici măcar jocuri de cărți, însă atmosfera din seara asta e și mai potolită, și mai neliniștită. Rămășițele acestei curți hărăzuite se adună în grupuri și schimbă șoapte înfricoșate. La un moment dat, Richard urcă pe treptele platformei și rostește cu glas ridicat:

— Milorzi, gentilomi! Mai mulți dintre gentilomii și negustorii Londrei mi-au spus că s-au săturat să-i vadă pe Cade și pe oamenii lui făcându-și de cap prin oraș. Situația se agravează și nimeni nu-și poate păstra locuința și bunurile lui în siguranță. Cade a pierdut controlul asupra oamenilor lui, care pradă orașul. Londonezii mi-au spus că sunt hotărâți să-i împingă pe soldați afară din oraș astă-seară, până în tabăra lor de la Southwark, iar eu am acceptat să ne unim forțele cu ale lor ca să-i gonim pe răsculați, să ridicăm podul mobil și să închidem poarta. Nu vor mai intra în Londra.

Ridică mâna ca să oprească zumzetul vocilor și continuă:

— Lordul Scales va fi la comandă. Ne vom strânge în curte la ora nouă, iar armele vor fi împărțite acum. Mă aștept ca toți cei zdraveni la trup să se înarmeze și să vină cu mine.

Coboară de pe trepte și e înconjurat pe dată de bărbați. Îl aud explicându-le planul și trimitându-i să-și ia armele. Mă apropii puțin și aștept să se întoarcă spre mine.

— Voi lăsa o gardă să apere Turnul, îmi spune. Suficient de numeroasă ca să-l păstreze. Regele trimite întăriri din Midlands, vor sosi mâine sau poimâine. Vei fi în siguranță aici până mă întorc.

Citește pe chipul meu întrebarea nerostită.

— Dacă nu mă întorc, îmbracă-te cu hainele cele mai simple pe care le ai și ieși din oraș pe jos. Te va însoți Cutler sau oricare altul dintre oamenii noștri. Odată ieșită din oraș, poți să cumperi sau să împrumuți cai pentru a ajunge acasă. Nu știi să-ți spun ce se va întâmpla după aceea. Dar dacă reușești să ajungi

acasă, la copii, puteţi trăi din roadele pământurilor noastre şi ar trebui să fiţi în siguranţă până se îndreaptă toate la loc. Arendaşii noştri vor rămâne lângă tine. Îmi pare rău, Jacquetta! N-aş fi crezut că vom ajunge aici. N-am vrut să te iau din Franţa şi să te aduc în Anglia la primejdie.

— Pentru că dacă răsculaţii ocupă Londra, nu mai există siguranţă nicăieri? Îl întreb. Dacă nu-i puteţi alunga din oraş, cu timpul vor cucerii toată ţara?

— Nu ştiu cum se va termina povestea asta. Un rege care lasă Londra ţăranilor şi unui căpitan cu jumătate de soldă? O mulţime de coate-goale care spune că stăpâneşte capitala? Nu ştiu ce ar putea urma.

Nu reuşesc să rostesc decât:

— Întoarce-te!

— Asta şi am de gând, spune el încordat. Eşti marea mea dragoste. Dacă mi-e cu putinţă, mă voi întoarce la tine. Am jurat! Voi fi aici la botezul următorului nostru copil, iubirea mea! Şi, cu voia Domnului, vom mai face unul.

Îmi apare în minte imaginea capului dănţuitor al lordului Say; clipeşc ca să scap de ea şi şoptesc:

— Richard, Dumnezeu să mi te trimită înapoi teafăr!

Îl privesc cum se adună în marea curte centrală a Turnului şi apoi ies fără zgomot pe poarta fortificată, revărsându-se pe străzile tăcute. Urc pe pasarela din vârful zidurilor ce înconjoară Turnul şi mă opresc lângă un soldat care face de pază, ca să-i privesc cum îşi croiesc drum spre oraş, în tăcere. Richard i-a grupat în formaţii de şaisprezece, câte patru pe patru rânduri, toţi cu lănci, mulţi cu săbii, majoritatea cu paşi înăbuşiţi. Văd toate astea, dar încerc să văd mai mult. Încerc să văd dacă pluteşte o umbră asupra lor, dacă se îndreaptă spre moarte. Mă uit mai ales după silueta înaltă a soţului meu, în fruntea formaţiei lui, cu sabia scoasă, cu capul acoperit de glugă întorcându-se să privească în jur, cu toate simţurile treze, pulsând de viaţă, mânios că s-a ajuns la o asemenea situaţie.

Îl zăresc doar puţin timp înainte să se strecoare printre clădirile înghesuite, însă n-am nicio premoniţie. Richard pare, la fel ca întotdeauna, de o vitalitate atât de pătimaşă, atât de însufleţit, încât n-ar putea plana nicio umbră asupra lui. Preţ de o clipă mă gândesc că poate asta dovedeşte că dimineaţă va veni acasă triumfător, dar apoi îmi spun că şi dacă ar pleca la

moarte sigură, ar merge tot cu capul sus, cu umerii drepți și cu pasul ușor.

*

După asta așteptăm. Auzim strigăte venind dinspre stradă și stăm cu tunurile ațintite asupra oștirii pestrițe ce-și are tabăra în zona mlăștinoasă aflată la vale de Turn și spre nord, asupra străzilor, dar nu vine nimeni în bătaia lor. Luptele se poartă corp la corp, stradă după stradă, pe măsură ce rebelii înaintează, iar ucenicii și negustorii, bine înarmați și porniți să-și apere căminele, îi împing înapoi. Soțul meu comandă o aripă a forțelor noastre, iar lordul Scales, cealaltă aripă; împreună își croiesc drum pe străzile periculoase, îndreptându-se mereu spre fluviu. Răsculații fac un efort de a le ține piept în fața podului Londrei, unde străduțele sunt apropiate unele de altele și strâmte, însă soldații din Turn avansează și-i presează, astfel că ei cedează treptat, retrăgându-se spre pod metru cu metru. De astă dată, ușile caselor de lângă pod sunt zăvorâte cu drugul și au obloanele închise, meșteșugarii și negustorii de pe pod sunt barcadați înăuntru, sătui de dezordine și temându-se de mai rău, în timp ce lupta înceată se mută peste apă, metru cu metru. Capul rânjit al lordului Say și cel al lui William Crowmer privesc din vârful țepușelor podului cum ucigașii lor sunt făcuți să se retragă încet, pas cu pas, iar armata regală înaintează cu tenacitate.

Prevenit de mine, soțul meu are în avangardă meșteșugari și colaci de funie groasă și, de îndată ce trec pe lângă punctele de ancorare, pune o gardă să-i încercuiască pe lucrătorii care înlocuiesc febril funiile retezate de Jack Cade sub ochii mei, cu sabia lui furată. Oamenii lucrează disperați, temându-se de săgețile și proiectilele armatei răsculaților, în timp ce soțul meu, în fruntea forțelor lui, luptă cu sabia într-o mână și o secure în cealaltă, înaintând mereu până când armata lui Cade e împinsă la celălalt capăt al podului. Atunci, la o comandă strigată de soțul meu și o rafală de trâmbițe ce răsună acoperind zarva, armata regală se desprinde, se întoarce alergând pe partea ei de pod; cu un uruit și un muget, podul mobil e ridicat și soțul meu se sprijină în sabia însângerată, îi zâmbește larg lordului Scales și apoi se uită iar spre podul lung de patru metri și jumătate, la capătul căruia englezii morți se rostogolesc în apele

fluviului, iar răniții gem și strigă după ajutor.

În seara aceea, șade în albia de îmbăiat adâncă, plină cu apă fierbinte, în odăile noastre, iar eu îi săpunesc ceafa și spatele cu mușchi puternici, de parcă el ar fi țăran, iar eu, țiitoarea lui, făcând baia anuală în marțea dinainte de Lăsata-secului.

— E bine! spune el. Mă rog la Dumnezeu să fi trecut ce-a fost mai rău.

— Răsculații vor implora să fie iertați?

— Regele a trimis deja grațierile, spune el cu ochii închiși în timp ce-i torn un urcior cu apă caldă în creștet. Sute de grațieri în alb. Sute, fără să se gândească! Și un episcop care să completeze numele. Vor fi iertați toți și trimiși acasă.

— Așa, pur și simplu?

— Așa, pur și simplu.

— Crezi că va lua fiecare scrisoarea de grațiere și se va duce acasă, dând totul uitării?

— Nu. Dar regele speră că au fost conduși pe căi greșite și s-au înșelat, că și-au învățat lecția și-i vor accepta domnia. Vrea să creadă că totul s-a întâmplat din vina unui conducător prost, iar ceilalți s-au înșelat și atât.

— Regina Margareta nu va fi de aceeași părere, prezic.

Îi cunosc firea iute la mânie și știu că a învățat să domnească asupra unei țărâni controlate prin forță și datoria de-a se supune.

— Nu, nu va fi. Dar regele s-a hotărât deja să-i grațieze, indiferent ce ar crede ea.

*

Oștirea lui Jack Cade, înainte atât de vitează și de plină de speranța într-o lume mai bună, se aliniază ca să primească grațierea și oamenii par s-o facă bucuroși. Fiecare își spune numele, iar secretarul episcopului William Waynflete, aflat în tabăra răsculaților cu un mic pupitru de scris, notează numele pe hârtie și-i spune omului să plece acasă, căci regele i-a iertat păcatul. Episcopul îi binecuvântează, făcând semnul crucii deasupra fiecărui cap plecat, și le spune să meargă în pace. Jack Cade însuși se așază la coadă să-și primească hârtia și e iertat în mod public pentru că a condus o armată împotriva regelui, a ucis un lord și a invadat Londra. Unii oameni văd în asta slăbiciunea regelui, însă cei mai mulți se socotesc norocoși să

scape nepedepsiți și se întorc la casele lor sărace, unde nu pot să-și plătească birurile, unde nu au parte de dreptate, unde marii lorzi îi calcă în picioare – și speră la vremuri mai bune. Au rămas exact așa cum erau înainte, doar că mai înverșunați – și vremurile bune tot n-au venit.

Cade însă are altă soartă. Îmi găsesc soțul la grajduri, cu chipul întunecat de mânie, răcnind porunci pentru pregătirea cailor noștri. Se pare că ne întoarcem la Grafton, ne întoarcem la Grafton „neîntârziat!”, drumurile sunt destul de sigure dacă luăm o gardă bună.

— Ce s-a întâmplat? îl întreb. Unde plecăm acum? Nu vine regele? N-ar trebui să rămânem la Londra?

— Nu suport să-l văd, nici pe ea, răspunde el sec. Vreau să merg acasă o vreme. Ne vom întoarce, desigur că ne vom întoarce în clipa în care ne cheamă. Dar jur pe Dumnezeu, Jacquetta, că nu mai pot înghiți curtea nicio clipă în plus!

— De ce? Ce s-a întâmplat?

Își leagă mantia de călătorie la șa, stând cu spatele la mine. Mă duc lângă el și-i pun mâna pe umăr, iar el se răsuțește încet cu fața.

— Văd că ești mânios, dar vorbește-mi, spune-mi ce s-a întâmplat.

— Grațierile! rostește el printre dinți. Blestematele de grațieri. Sutele de grațieri.

— Ce-i cu ele?

— Jack Cade și-a primit grațierea pe numele John Mortimer. Numele pe care l-a folosit în luptă.

— Și?

— Și a fost urmărit în ciuda grațierii și capturat – în ciuda grațierii. Le-a arătat actul de iertare semnat de rege, binecuvântat de episcop, făcut corect pe numele John Mortimer. Însă va fi spânzurat sub numele de Jack Cade.

Tac câteva clipe, luptându-mă să înțeleg.

— Regele l-a iertat, nu poate fi spânzurat! Nu trebuie decât să arate actul de grațiere, n-au cum să-l spânzure!

— Grațierea regelui e pe un nume, cel sub care e cunoscut. Va fi spânzurat sub alt nume.

Șovăi.

— Richard, de fapt n-ar fi trebuit să fie iertat!

— Nu. Dar prin asta le arătăm tuturor că, de fapt, cauza lui a

fost dreaptă. A spus că nu există cuvântul legii, că lorzii și regele se poartă după placul lor. Prin asta dovedim că așa e. Facem pace cu el pe câmpul de luptă, când e înarmat, când el e puternic, iar noi, slabi, când el e aproape de victorie, iar noi suntem imobilizați în Turn. Îi oferim grațierea, care înseamnă cuvântul nostru de onoare, dar o încălcăm imediat ce el devine fugar. Pe grațiere e numele regelui, regele și-a dat cuvântul. Se dovedește că asta nu înseamnă nimic. Grațierea nu face mai multe parale decât hârtia, iscălitura regelui nu face mai multe parale decât cerneala. Nu există înțelegere, nu există dreptate, ne-am trădat propria cauză, ne încălcăm jurămintele!

— Richard, el rămâne regele nostru. Fie că are dreptate sau greșește, tot rege rămâne.

— Știu. De asta și spun că ne vom întoarce la curte și-l vom sluji din nou. E regele nostru, suntem supușii lui. El ne-a dăruit numele și averea. Ne vom întoarce la curte la toamnă. Dar îți jur, Jacquetta, în vara asta n-o pot înghiți!

[25] Grafton, Northamptonshire, vara anului 1450

Sosim acasă în perioada cea mai ocupată a anului: se strâng recoltele și vițelii au fost înțărcați. În pod, merele stau înșirate în șiruri ordonate, precum soldații, și una dintre sarcinile lui Lewis, care a împlinit doisprezece ani, e să urce în fiecare zi cu un coș și să aducă opt mere pentru copii, după cină. Pruncul din pânțecă mă obosește și cum serile sunt răcoroase și liniștite, mă bucur să stau lângă foc, în odăița mea, și să ascult în timp ce Louise, verișoara lui Richard, care servește drept guvernantă pentru copiii mai mari și dădacă pentru cei mici, îi pune să citească din Biblia familiei. La opt ani, Anthony e pasionat de cărți; vine la mine să se uite la ilustrațiile volumelor în latină și în franceza veche pe care le-am moștenit de la soțul meu și descâlcește cuvintele în scrierea aceea grea. Știu că din toamna asta nu se mai poate ca el și frații și surorile lui să-și primească educația de la preot, ci trebuie să găsec un cărturar care să vină să le fie dascăl. Mai ales Lewis trebuie să învețe să citească și să scrie în latină și greacă, dacă e să poată studia la colegiul regal.

Pruncul vine pe lume la jumătatea lui august; aducem jos leagănul familiei, îl lustruim, spălăm cearșafurile micuțe și mă

retrag pentru naștere. Fetița se naște ușor, devreme, fără prea mare suferință și o numesc Martha. După câteva săptămâni, Richard o duce în capela cea mică în care ne-am cununat și e botezată, iar la scurt timp după aceea sunt binecuvântată în biserică și-mi reiau treburile.

La ea, la fetița nou-născută, mă gândesc într-o noapte când mă ridic brusc din pat, trează de-a binelea, de parcă m-ar fi strigat cineva pe nume pe neașteptate.

— Ce e? Întreb în beznă.

Năuc de somn, Richard se ridică în capul oaselor.

— Iubito?

— M-a strigat cineva! Ceva nu e bine!

— Ai visat urât?

— Mi s-a părut...

Minunata noastră casă e tăcută în întuneric; o grindă trosnește, semn că lemnăria veche se așază mai bine. Richard se scoală din pat, aprinde o lumânare subțire de la focul aproape stins și apoi o lumânare groasă, ca să mă vadă.

— Jacquetta, ești albă ca o stafie!

— Mi s-a părut că m-a trezit cineva.

— Arunc o privire prin casă, hotărăște el.

Își trage cizmele în picioare și-și ia sabia de sub pat. Îi spun:

— Mă duc în odaia copiilor.

Îmi aprinde o lumânare și ieșim amândoi în galeria întunecată de deasupra sălii. Și atunci îl aud: cântecul puternic și dulce al Melusinei, atât de înalt și de pur, încât l-ai putea lua drept sunetul astrelor mișcându-se în sferele lor. Pun mâna pe brațul lui Richard.

— Auzi?

— Nu. Ce?

— Muzica, răspund - nu vreau să rostesc numele ei. Mi s-a părut că aud muzică.

E atât de clară și de puternică, încât nu-mi vine să cred că n-o aude - precum niște clopote de biserică din argint, un cor încântător.

— Cine să cânte la ora asta din noapte? dă el să întrebe.

Dar eu am luat-o deja la fugă spre coridorul ce duce la odaia copiilor. La ușă mă opresc și o deschid încet. Martha, nou-născuta, doarme în leagănul ei, iar doica doarme pe pătuțul scund aflat cel mai aproape de foc. Pun mâna pe obrazul

trandafiriu al copilei: e caldă, însă n-are temperatură. Respirația ei e rară și egală, ca o pasăre micuță într-un cuib sigur. În patul cu laterale înalte doarme Diccon făcut ghem, cu fața îngropată în salteaua de puf. Îl ridic cu blândețe și-l întorc pe spate, ca să-i văd curba pleoapelor învăluite de somn și gura ca un boboc de trandafir. Atingerea mea îl face să se foiască puțin, dar nu se trezește.

Muzica răsună mai tare, mai puternic.

Mă întorc spre patul următor. John, de cinci ani, doarme cu picioarele rășchirate, ca și cum i-ar fi prea cald, și a dat învelitorile la o parte; mă cuprinde pe dată teama că e bolnav, dar când îi ating fruntea, o găsesc răcoroasă. Lângă el, Jacquetta doarme liniștită, o fetiță de șase ani îngrijită. În patul de lângă ea, Mary se foiește din cauza luminii lumânării mele, însă doarme mai departe. Sora lor de unsprezece ani, Anne, doarme buștean în pătucul de alături.

Anthony, de opt ani, aflat în patul mai mare, se ridică în capul oaselor.

— Ce s-a întâmplat, mama?

— Nimic, nimic. Culcă-te.

— Am auzit cântece, spune el.

— Nu cântă nimeni, răspund cu fermitate. Întinde-te și închide ochii!

— Lewis e încins tare, remarcă el, dar mă ascultă.

Mă duc iute la patul lor. Cei doi băieți dorm împreună și când Anthony se întoarce pe o parte văd că Lewis, scumpul meu băiat, e îmbujorat și arde. Fierbințeala lui a încins patul lor comun. Când îl văd și aud muzica răsunătoare, insistentă, știu că Lewis, scumpul meu băiat de doisprezece ani, e cel pe moarte.

Ușa din spatele meu se deschide și Richard, soțul meu, spune încet:

— În casă totul e în ordine. Copiii sunt bine?

Nu reușesc să rostesc decât:

— Lewis.

Mă aplec deasupra patului și-l ridic. Atârnă fără vlagă în brațele mele, parcă aș ridica un trup neînsuflețit. Richard îl preia și pornește înainte spre odaia noastră de culcare.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el întinzând copilul pe patul nostru. Ce-i cu el? Peste zi n-a avut nimic.

— Friguri, nu știu! spun neajutorată. Stai cu el până-i aduc ceva.

— O să-l spăl cu buretele, propune el. Arde tot. Încerc să-l răcoresc.

Încuviințez și mă duc iute în cămară. Am un borcan cu frunze uscate de coada-șoricelului, iar de o grindă atâră un buchet de flori albe ale aceleiași plante. Pun apă la fiert într-un vas și fac ceai din flori, apoi înmoi frunzele într-un castron cu apă clocotită. Graba mă face să bâjbâi și muzica îmi răsună în minte neconținut, ca pentru a-mi spune că nu e timp, că aud cântecul de jale, că fiertul ceaiului care miroase a seceriș vine prea târziu pentru Lewis, că pentru el n-am nevoie decât de rozmarin.

Iau băutura într-o cană și frunzele înmuiate într-un borcan și dau fuga înapoi în odaia de culcare. Pe drum bat la ușa doamnei mele de companie, strigându-i:

— Anne, scoală-te, Lewis e bolnav!

O aud cum se ridică iute din pat și intru în odaia noastră de culcare.

Richard a ațâțat focul și a mai aprins lumânări, dar a tras perdelele patului, astfel încât fața lui Lewis să fie ferită de lumină. Lewis se simte mai rău; îi văd pieptul slăbuț cum se ridică și coboară în ritmul răsufării iuți. Pun cana și borcanul pe masă și mă apropiu de pat.

— Lewis! îl strig în șoaptă.

La auzul vocii mele, pleoapele lui tremură și se deschid și copilul rostește limpede:

— Vreau să intru în apă.

— Nu, rămâi cu mine!

Nici nu știu bine ce spun. Îl ridic cu capul sprijinit de umărul meu și Richard îmi pune în mână cana cu ceai de coada-șoricelului.

— Bea o înghițitură mică, îl îndemn cu blândețe. Hai, ia o înghițitură!

El își ferește capul și repetă:

— Vreau să intru în apă.

Richard se uită la mine cu disperare.

— Ce vrea să spună?

— E o vedenie de la febră. Nu înseamnă nimic.

Mă tem de ce înseamnă. Lewis zâmbește, deschide ușor ochii și-și vede tatăl. Îi surâde și spune hotărât:

— Voi înota, tată. Voi înota.

Apoi întoarce capul și inspiră ușor, ca omul care se pregătește să plonjeze în ape adânci și răcoroase; îi simt trupul fremătând ca de bucurie și apoi încremenind și-mi dau seama că băiatul meu a plecat de lângă mine.

— Deschide fereastra, îi cer lui Richard.

Fără o vorbă, se întoarce și deschide fereastra, ca pentru a lăsa micul suflet să iasă și să urce la ceruri, apoi se întoarce și face semnul crucii pe fruntea lui Lewis. Copilul e cald încă, dar se răcorește încet – cred că-l spală apele dulci din visul lui.

Anne bate ușor la ușă, o deschide și mă vede întinzându-l pe Lewis cu blândețe pe pat.

— S-a dus, îi spun. Lewis a plecat dintre noi.

Fără a ști bine ce fac, mă duc lângă Richard, iar el mă cuprinde cu brațul și mă lipește de el, rostind încet:

— Dumnezeu să-l odihnească!

— Amin, răspund. O, Richard, n-am putut face nimic! N-am putut face nimic!

— Știu.

— Mă duc să văd ce fac ceilalți copii, rostește Anne în tăcerea care se lasă. Pe urmă o chem pe doamna Westbury să vină să-l spele.

— Îl spal eu! spun repede. Și îl îmbrac. Nu vreau să-l atingă nimeni altcineva. Îl pun eu în...

Descopăr că nu pot rosti cuvântul „coșciug”.

— Te ajut eu, spune Richard încet. Îl vom îngropa în curtea bisericii și vom ști că a plecat înaintea noastră și atâta tot, Jacquetta, și că într-o bună zi vom înota și noi în aceeași apă și-l vom găsi pe malul celălalt.

*

Îl îngropăm pe băiatul meu în curtea bisericii, lângă bunicul lui, iar Richard comandă un monument de piatră falnic, pe care e loc și pentru numele noastre. Copiii ceilalți nu se molipsesc de friguri; chiar și Martha, nou-născuta, e sănătoasă și puternică. Îi veghez îngrozită vreme de o săptămână după ce-l îngropăm pe Lewis, dar niciunul dintre ei nu strănută măcar.

Mă aștept să-l visez pe Lewis, însă dorm adânc noapte de noapte și nu visez absolut nimic. Asta până când într-o noapte, la o lună după moartea lui, visez un râu – un râu adânc și

răcoros, presărat cu nuferi galbeni, ale cărui ape curg într-o albie de pietre din aur și bronz și pe ale cărui maluri cu trestii verzi cresc flori de calcea-calului. Îl văd pe Lewis, băiatul meu, pe malul celălalt, trăgând pe el cămașa de in și pantalonii: îmi zâmbește și-mi face cu mâna, ca să-mi arate că vrea s-o ia la fugă doar puțin înaintea mea. Și în vis, cu toate că vreau să-l rețin, îi fac semn cu mâna și-i strig că ne vom revedea mai târziu, ne vom revedea curând, ne vom revedea dimineată.

*

Șederea noastră pașnică la Grafton se mai prelungește doar cu puțin. În septembrie, solul regelui străbate aleile înverzite și vine la intrarea principală a reședinței noastre. Porțile late de lemn se deschid larg și el traversează curtea cu stindardul regal în față și o gardă de șase soldați în spate. E dimineată; mă întorc de la capelă și mă opresc când îl văd pătrunzând pe poartă. Aștept cu spatele spre ușa casei, simțind că se apropie de noi primejdia. Încrucșez degetele la spate, ca și cum semnul copilăresc ar putea să preîntâmpine necazurile.

— Am un mesaj pentru baronul Rivers, spune omul descălecând și înclinându-se.

— Eu sunt ducesa văduvă și lady Rivers, răspund întinzând mâna. Poți să mi-l dai mie.

El șovăie. Continui:

— Soțul meu e la vânătoare. Se întoarce mâine. În lipsa lui, eu sunt stăpâna. Ai face bine să-mi dai mesajul.

— Vă cer iertare, Alteță! spune el, dându-mi mesajul.

Pecetea regală e lucioasă și tare. O rup, ridic privirea și-i fac un semn cu capul, spunându-i:

— Vei găsi în sala mare bere, pâine și carne pentru dumneata și oamenii dumitale. Și o slugă vă va arăta unde să vă spălați. Eu voi citi ce scrie și-ți voi da un răspuns după ce mâncăți și vă odihniți.

El se înclină iarăși, iar soldații din gardă își dau caii pe mâna rânșailor și intră în casă. Aștept până se fac nevăzuți, apoi merg încet la o bancă de piatră ascunsă în zidul de pe o latură a grădinii și mă așez în bătaia soarelui cald ca să citesc scrisoarea.

E o scrisoare de numire în funcție - o nouă mare onoare pentru noi. În ea sunt recunoscute serviciile aduse de Richard în

perioada necazurilor recente, arătând că lorzii Consiliului Coroanei au urmărit să vadă cine e ager la minte, cu cugetul neînfricat și gata să-i slujească, chiar dacă regele și regina au fugit la Kenilworth și n-au văzut nimic. Scrisoarea spune că Richard e numit administrator al Gasconiei, ținutul rodnic din jurul orașului Bordeaux, pe care englezii îl au în stăpânirea lor de trei sute de ani și speră să-l păstreze pe vecie. Richard și cu mine vom reprezenta încă o dată forțele de ocupație din Franța. Citind printre rânduri, presupun că regele, consternat de pierderea pământurilor englezești din Normandia pricinuită de Edmund Beaufort, ducele de Somerset, se gândește să întărească posesiunile din Gasconia trimițând un comandant cu experiență mai bogată. Numirea e o cinste care va aduce cu ea primejdia și greutatea întăririi forțelor noastre în jurul orașului Bordeaux, ale apărării ținutului în fața incursiunilor franceze, ale păstrării loialității poporului față de Anglia și ale alungării senzației oamenilor că sunt practic abandonați de o patrie care nu e în stare nici măcar să se conducă pe sine, cu atât mai puțin să păstreze posesiuni peste mări și țări.

Ridic privirea de pe scrisoare. Jalea e cea care mă face să simt că nimic n-are importanță. Știu că ni se face o mare cinste, că stăpânirea Gasconiei e o funcție foarte însemnată. Familia Rivers se ridică, chiar dacă unul dintre noi lipsește. Și n-are niciun rost să-mi las inima să sângereze pentru cel absent.

Mă uit iarăși la scrisoare. Pe margine, ca un călugăr care ilustrează un manuscris, regele a adăugat cu propriu-i scris cărturăresc:

Dragă Rivers,

Fă-mi un serviciu și du-te neîntârziat la Plymouth; adună și organizează acolo o armată pe care s-o iei în Gasconia și o flotă care să o transporte. Ar trebui să ridicați ancora nu mai târziu de 21 septembrie.

Dedesubt, regina mi-a scria: „*Jacquetta, ești norocoasă! Te întorci în Franța!*”.

Nu mă simt deloc norocoasă. Privesc în jurul meu: curtea, zidurile de cărămidă roșie cu partea de sus din lespezi de piatră albe, capela veche, mărul aplecat de greutatea ultimelor fructe

cărnoase, bune de cules, șopronul plin de fân alăturat grânarului și casa noastră așezată chiar în mijloc, caldă în lumina soarelui, tihnită în dimineața asta, cu copiii mei făcându-și lecțiile. Mă gândesc că regele îi dă soțului meu o misiune care, foarte probabil, va fi imposibilă și că trebuie să plec iarăși într-o țară nouă, într-un oraș nou, cu speranța că voi supraviețui între oameni care ne urăsc chiar și pentru simpla noastră prezență.

Încerc să-mi dau curaj gândindu-mă că Gasconia va fi frumoasă toamna, că poate îmi voi vedea frații și surorile, că iarna în Bordeaux va fi înviorătoare, luminoasă și senină, iar primăvara va fi splendidă. Însă știu că locuitorii ținutului vor fi morocănoși și dușmănoși, francezii sunt o amenințare permanentă, iar noi vom aștepta bani din Anglia ca să plătim lefurile soldaților și în cele din urmă le vom plăti din propriul buzunar, în timp ce acasă ne vor acuza la nesfârșit de eșec și chiar de trădare. Va trebui să-mi las copiii în Anglia. Nu vreau să plec și nu vreau să plece nici Richard.

Aștept multă vreme până când solul regelui iese în curte, ștergându-se cu mâneca la gură, mă vede, schițează o plecăciune și așteaptă. Îi spun:

— Poți să-i transmiți Alteței Sale că soțul meu și cu mine vom pleca neîntârziat la Plymouth. Spune-i că suntem onorați să-l slujim.

El zâmbește cu amărăciune, ca și cum ar ști că slujirea acestui rege e poate o onoare, dar e o simplă sinecură pentru foarte puținii favoriți care pot liniștiți să nu facă nimic sau chiar să dea greș de-a binelea, ca Edmund Beaufort, ducele de Somerset, care e acum conetabilul întregii Anglii, ca răsplată pentru că a fugit la Kenilworth când era treabă primejdioasă de făcut în Kent.

— Dumnezeu să-l aibă în pază pe rege! spune el și pleacă spre grajduri după cai.

— Amin, răspund, gândindu-mă că poate ar trebui să ne rugăm ca regele să fie păzit de sine însuși.

[26] Plymouth, toamna anului 1450-1451

Trăim un an întreg plimbându-ne între Grafton, Londra și Plymouth - un an lung în care ne luptăm cu târgoveții din Plymouth, încercând să-i convingem să adăpostească și să înzestreze o flotă de invazie. Un an întreg în care soțul meu

alcătuiește o flotă din corăbiile particulare ale negustorilor și ale puținilor mari lorzi care au navele lor. La jumătatea iernii, câteva luni după ce ar fi trebuit să ridicăm ancora, Richard are peste optzeci de corăbii legate la cheiurile din Plymouth, Dartmouth și Kingsbridge și peste trei mii de oameni care stau în hanuri și odăi de închiriat, în căsuțe țărănești și la ferme pe tot cuprinsul ținuturilor Devon și Cornwall, așteptând.

Asta e tot ce facem începând din toamnă, apoi de-a lungul iernii și până în primăvara următoare: așteptăm. Mai întâi așteptăm ca oștenii promiși de stăpânii lor să sosească la Plymouth, gata de imbarcare. Richard încalecă și pleacă să-i întâmpine, îi aduce în oraș, le găsește găzduire, le asigură hrana, le promite soldă. Apoi așteptăm sosirea corăbiile care au fost rechiziționate; Richard cutreieră călare tot vestul țării, cumpărând nave mici din porturile lor de reședință și cerându-le negustorilor mai înstăriți să contribuie cu ale lor. După aceea așteptăm sosirea proviziilor; Richard merge în Somerset și chiar în Dorset ca să cumpere grâne; pe urmă îi așteptăm pe lorzii care vor însoți flota de invazie să-și încheie zilele de veselie ale Crăciunului și să vină la Plymouth, apoi așteptăm porunca regelui de a ridica în sfârșit ancora, pe urmă așteptăm ca vânturile dinspre nord ale primăverii să se potolească și mereu, mereu așteptăm corabia care va aduce banii de la Londra, ca să le putem plăti negustorilor din port, proprietarilor corăbiilor, marinarilor, soldaților. Așteptăm mereu – iar banii nu vin niciodată atunci când ar trebui.

Uneori vin târziu, iar Richard și cu mine trebuie să trimitem vorbă la Grafton și prietenilor noștri de la curte să ne împrumute cu bani, ca să putem cel puțin să hrănim oștirea înainte ca soldații să ia calea fermelor din jurul portului și să fure ca să aibă ce mânca. Uneori, banii sosesc, dar în sume atât de mici, încât reușim numai să plătim datoriile ce nu mai suferă amânare și să le dăm oștenilor doar un sfert din soldă. Alteori vin sub forma bețelor de răboj pe care le ducem la casele de plăți ale regelui, unde ni se spune cu regret: „Da, milord, sunt bune, recunosc că aveți dreptul să vă plătesc, însă n-am cu ce. Veniți din nou luna viitoare”. Uneori, banii sunt promiși și nu vin deloc. Îl urmăresc pe Richard cum vizitează orașelele din Devon și încearcă să-i împăciuiască pe hangiii furioși că trebuie să găzduiască hoardele flămânde de soldați. Privesc cum umblă

după bandele hoinare de oșteni care ar trebui să formeze armata lui și care au devenit briganzi. Îl privesc rugându-se de căpitanii corăbiilor să aibă grijă ca navele să fie gata de a ridica ancora, în caz că ordinul de începere a invaziei sosește mâine, poimâine sau răspoimâine. Și îl privesc când sosește din Franța vestea că regele francez a atacat Bergerac și Bazas și le-a cucerit. Primăvara aflăm că forțele lui înaintează pe pământurile englezești aflate de o parte și de alta a râului Gironde; asediază orașul Fronsac de pe Dordogne și orașenii așteaptă în spatele zidurilor groase, jurând că nu se vor da bătuți, siguri că armata noastră le va veni în ajutor. Armata noastră se află pe chei, unde corăbiile se leagănă la ancoră, când aflăm că orașul Fronsac s-a predat. Coloniștii englezi cer ajutor; jură că vor lupta, că vor rezista, că sunt și se consideră englezi până-n măduva oaselor, își pun viața cheazășie credinței în noi, jură că noi, concetățenii lor, le vom veni în ajutor. Privesc cum Richard încearcă să-și țină armata și flota laolaltă, trimițând mesaj după mesaj la Londra, implorând curtea să-i trimită ordinul de a ridica ancora. Dar ordinul nu sosește.

Richard începe să spună că atunci când va primi ordinul de a ridica ancora mă va lăsa în țară, căci nu îndrăznește să mă ducă la Bordeaux dacă orașul va fi asediat. Mă plimb pe zidul de apărare al portului și mă uit spre sud, către pământurile franceze pe care le-a stăpânit cândva primul meu soț și-mi doresc să fim amândoi acasă la Grafton, în siguranță.

Îi scriu eu însămi reginei; îi spun că suntem pregătiți să plecăm să salvăm Gasconia, însă nu putem face nimic fără bani pentru a ne plăti soldații și că aceștia, pierzând vremea de pomană la ferme și prin sate, se plâng de purtarea noastră, a stăpânilor și suzeranilor lor, iar oamenii de rând din Devon văd cât de prost sunt tratați soldații și marinarii și spun că trăim într-un regat în care omul nu e răsplătit când își face datoria. Bombănesc că locuitorii din Kent au avut dreptate – că avem un rege care nu e în stare să-și păstreze propriile pământuri, nici aici, nici peste hotare și că e prost sfătuit. Șoptesc să Jack Cade a cerut ca Richard, ducele de York, să facă parte dintre consilierii regelui și că Jack Cade a avut dreptate și a murit pentru credința lui. Spun chiar – deși asta nu-i repet reginei – că ea, ca franțuzoaică, e pornită să risipească banii care ar trebui să ajungă la armată, așa încât țara ei de baștină să poată pune

mâna pe pământul Gasconiei, iar Anglia să nu rămână cu absolut nimic în Franța. O implor să-i spună soțului ei să trimită ordinul ca flota să ridice ancora.

Ordinul nu sosește.

În iulie aflăm că Bordeaux a fost cucerit de francezi. În septembrie, primii refugiați din Bayonne încep să sosească pe corăbii șubrede și spun că francezii au capturat întregul ducat al Gasconiei, în timp ce expediția menită să-i salveze, comandată de soțul meu cel nefericit, zăbovea pe cheiurile din Plymouth, mâncând proviziile și așteptând ordine.

Pe tot parcursul acestui an lung am locuit într-o căsuță cu vedere spre port. Richard folosește odaia de la primul cat drept cartier general. Urc scara îngustă și-l găsesc la fereastra cu ochiuri mici de geam, privind marea albastră bătută de un vânt vioi, îndreptat spre coasta Franței – vreme numai bună pentru navigat, atâta doar că flota lui stă legată la chei.

— S-a terminat, rostește fără ocol când vin tăcută lângă el.

Îmi las mâna pe umărul lui; n-am ce spune ca să-l mângâi în aceste clipe, clipele lui de rușine și înfrângere.

— S-a terminat totul, iar eu n-am făcut nimic. Sunt seneșal peste nimic. Ai fost mai întâi soția lui John, ducele de Bedford, un lord mareț, regentul întregii Franțe, iar apoi soția seneșalului peste nimic.

— Ai făcut tot ce ți s-a poruncit să faci, îi spun cu blândețe. Ai ținut laolaltă flota și armata și ai fost gata să ridici ancora. Dacă ți s-ar fi trimis banii și ordinul, ai fi plecat. Dacă ți s-ar fi trimis numai ordinul, ai fi plecat fără banii cu care să-i plătești pe oameni. Știu bine. O știe toată lumea! Ai fi luptat fără plată, iar oștenii te-ar fi urmat. N-am îndoială că ai fi salvat Gasconia. A trebuit să-ți aștepți ordinul și atâta tot. N-a fost vina ta.

— O, dar acum mi-am primit ordinul! râde el amar.

Aștept, cu inima strânsă.

— Mi se cere să iau o armată și să apăr Calais.

— Calais? bâlbâi. Dar regele Franței e la Bordeaux, nu?

— Se crede că ducele de Burgundia își adună oastea ca să atace Calais.

— Ruda mea!

— Știu, Jacquetta, îmi pare rău!

— Cine te va însoți?

— Regele l-a numit căpitan al garnizoanei din Calais pe

Edmund Beaufort, ducele de Somerset. Trebuie să plec și să-l sprijin de îndată ce dau drumul corăbiilor, marinarilor și soldaților de aici.

— Edmund Beaufort, ducele de Somerset?! repet, nevenindu-mi să cred.

Acesta e omul din cauza căruia am pierdut Normandia. De ce i s-ar încredința Calais, dacă nu în virtutea credinței neclintite a regelui în ruda lui și a afecțiunii prost îndreptate a reginei?

— Mă rog la Dumnezeu ca înfrângerea să-l fi învățat meseria de soldat, spune mohorât soțul meu.

Îmi lipsesc obrazul de brațul lui.

— Vei putea cel puțin să salvezi Calais în numele Angliei. Dacă reușești să păstrezi castelul și orașul, vei fi socotit un erou.

— Mă voi afla sub comanda celui care a dat Normandia pe mâinile dușmanului, răspunde el înnegurat. Mă voi afla în slujba unui om pe care Richard, ducele de York, l-a declarat trădător. Dacă nu ni se trimit nici acolo oameni și bani, nu știu dacă vom reuși să păstrăm Calais.

[27] Grafton, Northamptonshire, toamna anului 1451

Dispoziția lui Richard nu se înseninează în timp ce-și face pregătirile de plecare spre Calais. Trimit după Elizabeth, fiica noastră cea mare, să vină acasă să-și vadă tatăl înaintea plecării. Am plasat-o în casa familiei Grey de la Groby Hall, în apropiere de Leicester, la doar optzeci de kilometri depărtare. E o familie înstărită și cu rude în toată țara, stăpânind mii de hectare. Fiica mea se află sub supravegherea stăpânei casei: lady Elizabeth, moștenitoarea bogatei familii Ferrers. N-aș fi putut alege pe cineva mai potrivit ca să-mi învețe fata cum își conduce gospodăria o femeie de seamă. În casă se află și un fiu moștenitor: John Grey, un tânăr chipeș, care a luptat împotriva lui Jack Cade. El va moșteni averea, care e considerabilă, și titlul, care e nobil.

Drumul călare îi ia lui Elizabeth o zi; vine însoțită de o escortă înarmată, căci drumurile sunt pline de primejdii din cauza bandelor rătăcitoare de oșteni alungați din Franța, fără un cămin la care să se întoarcă și fără soldă. Elizabeth a împlinit paisprezece ani și e aproape la fel de înaltă ca mine. O privesc și mă văd nevoită să-mi înfrânez zâmbetul: e nemaipomenit de

frumoasă și de grațioasă! La vârsta ei, probabil că-i eram egală ca înfățișare, însă ea are un calm și o dulceață a firii pe care eu nu le-am avut. A moștenit de la mine pielea deschisă la culoare și curată și părul bălai, are ochii cenușii și o față cu trăsături desăvârșite, regulate, precum chipul de marmură sculptat al unei statui frumoase. Când râde, parcă ar fi copil, dar câteodată se uită la mine și mă face să-mi spun „Dumnezeule mare, ce fată!”. Are darul Vederii de la Melusina, e urmașa mea și o așteaptă un viitor pe care nu pot nici să mi-l imaginez, nici să-l prevestesc.

Anne, sora mai mică a lui Elizabeth, e umbra ei: la doar doisprezece ani îi copiază fiecare gest și o urmează peste tot ca un câțel devotat. Richard râde de mine când vede cum îmi ador copiii; preferatul meu e Anthony. Are nouă ani și nu s-a pomenit vreodată un cărturar mai ager la minte care să piardă socoteala ceasurilor într-o bibliotecă. Însă nu trăiește doar în lumea cărților; se joacă cu flăcăii din sat și e în stare să fugă la fel de iute și să se lupte la fel de voinicește ca ei, cu pumnii sau la trântă. Tatăl lui îl învață să lupte în turnir și el șade pe cal de parcă s-ar fi născut în șa. Nu-l vezi niciodată potrivindu-și mișcările cu pasul calului: sunt una și aceeași ființă. Joacă tenis cu surorile lui și are bunătatea de a le lăsa să câștige, joacă șah cu mine și mă face să mă opresc și să mă minunez de mutările lui și, gestul cel mai dulce și mai cald dintre toate, se lasă pe un genunchi ca să primească binecuvântarea mamei seara și dimineața, iar după ce mi-am așezat mâna pe creștetul lui, se ridică dintr-un salt și mai rămâne câteva clipe, sprijinindu-se ușor de mine ca un mânz de crupa iepei. Mary a împlinit opt ani, rochiile îi rămân mici în fiecare anotimp și e devotată în întregime tatălui ei. Îl urmează peste tot, călărind cât e ziua de lungă pe poneiul ei mic și gras ca să-i poată fi alături, învățând numele câmpurilor și drumurile către sate ca să-i poată ieși în întâmpinare. El îi spune „prințesa mea” și jură că-i va găsi drept soț un rege care nu va avea regat, ci va veni să locuiască împreună cu noi, așa încât ea să nu ne părăsească niciodată. Următorul nostru copil, cu doar un an mai mic, Jacquetta, îmi poartă numele, dar nu-mi seamănă câtuși de puțin. E fiica lui Richard până-n măduva oaselor, are umorul lui subtil și calmul lui. Se ține la distanță de hârjonelile și certurile fraților și surorilor ei și râde când aceștia îi cer să le facă judecată dreaptă

de pe culmea înțelepciunii unei fete de șapte ani. În odaia copiilor, indisciplinați precum cățelii, se află John și Richard, unul de șase ani, celălalt de cinci, iar în leagănul bine lustruit e mezină, bebelușul cu firea cea mai dulce dintre toate: Martha.

În timp ce Richard adună soldații pe care-i va lua la Calais și-i învață să folosească lancea, să țină piept unei șarje și să mășăluiască la atac, mă văd silită să-mi repet întruna că așa e corect de procedat: să plece cu binecuvântarea tuturor copiilor lui. Dar în faptul că s-au adunat laolaltă pentru a-și lua rămas-bun e ceva ce mă umple de groază.

— Jacquetta, te temi pentru mine? mă întreabă el într-o seară.

Încuviințez pe tăcute, aproape rușinată să rostesc „da”.

— Ai văzut ceva? întreabă el.

— O, nu, slavă Domnului! Nu, nu-i vorba de asta. Nu știu absolut nimic, decât că mă tem pentru tine, îl asigur. N-am mai încercat să prevestesc viitorul de când mi-ai cerut să n-o mai fac, după judecata lui Eleanor Cobham.

Îmi ia mâinile și mi le sărută pe rând.

— Iubirea mea, nu trebuie să te temi pentru mine! Nu-ți spun eu mereu că voi veni acasă, la tine?

— Ba da.

— Mi-am încălcat vreodată cuvântul în fața ta?

— Niciodată.

— Te-am pierdut o dată și am jurat că nu te voi mai pierde!

— M-ai găsit la lumina lunii, spun zâmbind.

— M-a ajutat norocul, răspunde el, cu picioarele pe pământ, ca întotdeauna. Dar am jurat atunci că nu te voi mai pierde niciodată. N-ai de ce să te temi.

— N-am de ce. Ar trebui totuși să-ți spun: sunt iarăși grea, iar vara viitoare vei mai avea un copil.

— Dumnezeu mare, nu pot pleca de lângă tine! exclamă el pe dată. Asta schimbă totul. Nu te pot lăsa aici, singură cu copiii, să înfrunți încă o naștere!

Nădărdusese că vestea îl va bucura; sunt hotărâtă să-mi ascund propriile temeri.

— Mult iubitul meu, m-am întins pe patul facerii de nouă ori! Cred că de acum știu ce e de făcut.

Chipul lui e brăzdat de cute de îngrijorare.

— Primejdia e aceeași de fiecare dată. Primejdia facerii e aceeași și prima oară, și ultima. În plus, ai pierdut un fiu și am

crezut că ți se va frânge inima. Pe lângă asta, veștile din Londra sunt proaste. Regina va vrea precis să te aibă alături, iar eu voi fi imobilizat în Calais, cu Edmund Beaufort.

— Asta dacă ajungi acolo.

Amuțește și știu că se gândește la corăbiile care au stat degeaba și la oștenii care și-au pierdut vremea în anul de așteptare, în timp ce compatrioții lor au murit la Bordeaux. Spun repede:

— Nu-ți lua aerul ăsta, n-ar fi trebuit să spun ce am zis! Sunt sigură că vei ajunge la Calais și-l vei păstra.

— Da, însă nu-mi place să te las aici, în timp ce regele se agață de Somerset, iar York își construiește alianțe cu tot mai mulți oameni care, la fel ca el, sunt de părere că regele e sfătuit prost.

Ridic din umeri.

— Nu există ieșire, iubirea mea. Fetița va veni pe lume și ar fi mai bine s-o nasc aici, decât să vin cu tine la Calais și să nasc într-o garnizoană.

— Crezi că va fi fetiță?

— Fetele vor aduce izbânda familiei noastre! Îi prezic. Așteaptă și vei vedea.

— Regine luptătoare?

— Una dintre fetele astea va încheia o căsătorie care ne va aduce măreție. Altfel, de ce le-ar fi făcut Dumnezeu atât de frumoase?

*

Lui Richard îi vorbesc cu curaj, însă când își adună oamenii și iese din curte în fruntea lor, apucând pe drumul către Londra, de unde se vor imbarca spre Calais, sunt foarte abătută. Fiica mea Elizabeth mă găsește plimbându-mă, cu o mantie groasă pe umeri și cu mâinile într-un manșon de blană, pe malul râului, căci pământul brumat și stufărișul înghețat se potrivesc cu starea mea. Se apropie, mă ia de braț și-și potrivește mersul cu al meu. Acum, că sunt mai înaltă decât ea doar cu un cap, îi e ușor să țină pasul. Mă întreabă cu blândețe:

— Deja ți-e dor de tata?

— Da. Știu că sunt soție de oștean și ar trebui să fiu pregătită să-l las să plece, dar e greu de fiecare dată și cred că devine tot mai greu, nu mai ușor.

— Poți să-i prevestești viitorul? Întreabă ea cu glas scăzut. Nu poți vedea că se va întoarce acasă teafăr? Sunt sigură că de data asta nu va păți nimic. O știu, pur și simplu.

Mă întorc și o privesc.

— Elizabeth, poți să faci prevestiri când vrei?

— Nu sunt sigură. Nu știu, spune ea ridicând ușor din umeri.

Preț de o clipă simt că m-am întors în acea vară cu arșiță, în odaia strămătușii Jehanne, când ea mi-a arătat cărțile de joc, mi-a dat brățara cu talismane și mi-a spus povestea femeilor din familia noastră.

— Nu e un lucru pe care ți l-aș impune, îi spun. E deopotrivă o povară și un dar, iar vremurile sunt potrivnice.

— Nu cred că mi-l poți impune, răspunde ea îngândurată. Nu cred că e un dar pe care-l poți oferi – nu-i așa? Câteodată simt pur și simplu unele lucruri. La Groby e un loc, o galerie acoperită de lângă capelă, și când mă plimb pe acolo văd pe cineva, o femeie, aproape o stafie; stă acolo, în picioare, cu capul plecat pe o parte, ca și cum mi-ar asculta pașii, așteaptă aproape ca și cum m-ar căuta. Dar în realitate nu e nimeni acolo.

— Știi poveștile despre familia noastră.

Râde melodios și-mi amintește:

— Eu le spun celor mici povestea Melusinei în fiecare seară. Le place grozav și-mi place și mie.

— Știi că unele femei din familia noastră au moștenit daruri de la Melusina. Darul Vederii.

Ea încuviințează pe tăcute.

— Strămătușa Jehanne m-a învățat unele căi de a folosi darul. Pe urmă, milord, ducele de Bedford, m-a pus să lucrez cu alchimiștii lui și mi-a trimis o femeie de la care să învăț folosirea ierburilor de leac.

— Ce ai făcut cu alchimiștii?

O fascinează magia interzisă, ca pe orice copil. Folosirea ierburilor de leac e prea banală pentru ea, a deprins-o în camera mea. Vrea să afle despre meșteșugurile întunecate.

— Citeam cărțile împreună cu ei și câteodată amestecam un preparat sau îl turnam la răcit.

Îmi aduc aminte de cuptorul din curtea interioară și de încăperea mare, ca o bucătărie spațioasă, dintr-o aripă a casei, unde se înfierbântau și se răceau băuturile și pietrele.

— Și milord avea o oglindă foarte mare în care îmi cerea să

văd viitorul. Voia să afle viitorul pământurilor englezești din Franța. (Fac un mic gest cu mâna.) Acum mă bucur că nu l-am putut vedea limpede. Cred că i-ar fi frânt inima. La vremea aceea credeam că l-am dezamăgit, dar acum cred că l-am slujit mai bine fiindcă nu am văzut.

— Dar ai văzut totuși?

— Câteodată. Uneori întrezărești fugitiv ceea ce ar putea să vină, dând în cărți sau folosind talismanele. Alteori ți se arată doar ceea ce-ți dorești. Iar câteodată – foarte rar însă – poți să-ți dorești din adâncul sufletului un lucru și să-l faci să se întâmple. Să dai viață visului.

— Prin vrajă? șoptește ea, fermecată de acest gând.

— Nu știu, îi spun cu sinceritate. Când am înțeles că tatăl tău e îndrăgostit de mine și eu de el, am vrut să mă ia de soție și să mă aducă în Anglia, dar știam că nu va îndrăzni. Socotea că sunt mult deasupra lui și nu voia să-mi aducă ruina.

— Ai făcut o vrajă?

Zâmbesc gândindu-mă la seara în care am scos talismanele și mi-am dat seama că am nevoie doar de propria-mi hotărâre neclintită.

— O vrajă, o rugăciune și cunoașterea lucrului pe care ți-l dorești sunt unul și același lucru. Când pierzi un obiect de preț și te duci la capelă, îngenunchezi în fața micii ferestre cu vitralii a Sfântului Antonie și te rogi să găsești ceea ce ai nevoie, ce înseamnă asta, dacă nu a-ți atrage luarea-aminte că ai pierdut un lucru și îl vrei înapoi? Ce înseamnă asta, dacă nu a-ți arăta ție însăși că dorești acel lucru? Și ce înseamnă asta, dacă nu a-l chema să se întoarcă la tine? De multe ori, când mă rog, îmi amintesc unde am lăsat obiectul, mă întorc în locul cu pricina și-l găsesc. Ce e asta: răspunsul la o rugăciune sau vrajă? Sau e doar faptul că îmi vestesc mie însămi ce vreau și caut acel lucru? Rugăciunea e totuna cu o vrajă, iar vraja e totuna cu a cunoaște dorința care-ți readuce în minte lucrul râvnit și, pe această cale, îl aduce înapoi în mâna ta. Nu-i așa?

— O vrajă ți l-ar aduce înapoi, nu l-ai găsi pur și simplu!

— Eu cred că dorința, rugăciunea și vraja sunt unul și același lucru. Când te rogi, știi că vrei ceva și acesta e de fiecare dată primul pas: să înțelegi că vrei un lucru, că tânjești după el. Uneori asta e partea cea mai grea, pentru că trebuie să ai curajul de a ști ce dorești. Trebuie să ai curajul de a recunoaște

că ești nefericită fără acel lucru. Iar câteodată trebuie să ai curajul de a înțelege că nesăbuița sau greșeala ta a dus la pierderea lui; înainte de a face o vrajă ca să-l aduci înapoi, trebuie să te schimbi. Asta e una dintre cele mai adânci prefaceri din câte există.

— Cum?

— Să spunem că într-o zi, când vei fi măritată, vei vrea un prunc, un copil.

Ea dă din cap aprobator.

— Mai întâi va trebui să cunoști golul din pânțele tale, din brațele tale, din inima ta. Asta poate să doară. Trebuie să ai curajul de a te privi și de a cunoaște pierderea pe care o simți. Pe urmă trebuie să-ți schimbi viața în așa fel încât să faci loc pentru copilul care nu vrea să vină. Trebuie să-ți deschizi inima și să faci din ea un loc ocrotitor pentru prunc. Iar pe urmă trebuie să petreci o vreme în tovărășia dorului și a dorinței tale și lucrul ăsta poate fi cel mai dureros. Trebuie să stai în tovărășia dorului tău și să știi că s-ar putea să nu primești ceea ce vrei; trebuie să înfrunți primejdia de a tânji după ceva fără să te aștepți la împlinirea dorinței tale.

— Dar ție nu ți s-a întâmplat niciodată așa ceva, sugerează ea.

— Ba da, în prima mea căsnicie, rostesc încet. Știam că soțul meu nu vrea copii. Dar a trebuit să-mi dau voie să înțeleg că sunt altfel decât el. Tânjeam după un prunc și voiam să fiu iubită.

— Ți-ai dorit? Întreabă Elizabeth. Ai făcut o vrajă ca să-l schimbi?

— N-am încercat să-l schimb, însă a trebuit să cunosc mâhnirea adâncă a golurilor din viața mea. A trebuit să găsesc curajul de a înțelege că am făcut greșeala de a mă mărita cu un bărbat care nu mă iubește pentru ceea ce sunt și nu-mi dăruiește un copil, iar când am știut cu adevărat că sunt o fecioară neiubită - deși femeie măritată -, mi-am putut dori să mă iubească cineva.

— Și ți l-ai dorit pe tata.

— Și pe tine, completez zâmbindu-i.

Ea roșește de plăcere.

— Asta e vrajă?

— Într-un fel. Vraja e actul de a face o dorință să se

împlinescă. La fel ca rugăciunea, ca uneltirea, ca ierburile de leac, înseamnă a lucra asupra lumii cu voința ta ca să se înfăptuiască un lucru.

— Mă vei învăța? întreabă ea.

O privesc îngândurată. E una dintre fiicele casei noastre, poate cea mai frumoasă dintre toate fetele născute vreodată în sânul ei. Are moștenirea Melusinei și darul Vederii. Unul dintre copiii mei trebuie să moștenească brățara cu talismane și cărțile primite de la strămătușa – cred că am știut de la bun început că va fi Elizabeth, copila născută din patimă, din ierburile de leac și din dorința mea. Și, așa cum spunea strămătușa Jehanne, ar trebui să fie fiica cea mare.

— Da, îi răspund. Vremurile sunt potrivnice și aceste meșteșuguri sunt interzise, dar te voi învăța, Elizabeth.

În următoarele câteva săptămâni îi arăt brățara cu talismane și cărțile de joc și îi vorbesc despre plantele pe care nu le va găsi în cămara lui lady Elizabeth Grey. Într-o zi geroasă ies cu toți copiii mai mari afară și-i învăț să găsească izvoare subpământene de apă ținând în mâini o vărguță cojită și simțind cum se rotește în palma lor. Râd de încântare când găsim un izvor în luncă și un șanț de scurgere vechi dinspre curtea grajdurilor.

Îi arăt lui Elizabeth cum să-și deschidă Biblia la întâmplare și apoi să reflecteze și să se roage asupra textului ce i se arată, îi dau o perlă de apă dulce legată de un șiret subțire și o învăț cum să-i urmărească pendularea ca răspuns la o întrebare. Și, mai important decât toate, încep s-o învăț să-și purifice gândurile, să-și cunoască dorințele, să judece cu mintea ei, lăsând la o parte înclinațiile și îngăduința.

— Alchimiștii spun mereu că trebuie să fii pur. Tu ești primul ingredient, îi spun. Trebuie să fii curată.

Când vine vremea să se întoarcă la Groby Hall, îmi mărturisește că John Grey, tânărul bărbat al casei, e deosebit de chipeș, prietenos și foarte manierat și că și-ar dori să o vadă cu toate calitățile ei, nu doar ca pe o simplă fată educată de mama lui, una dintre cele trei sau patru tinere aflate în grija lui lady Grey.

— Te vede deja, o asigur. Trebuie doar să ai răbdare.

— Îmi place atât de mult de el! mărturisește ea cu ochii plecați și cu obrajii încinși. Dar când îmi vorbește, nu sunt în

stare să spun nimic cu judecată. Vorbesc ca o neghioabă. Pesemne că mă crede neghioabă.

— Cătuși de puțin.

— Să folosesc o licoare de dragoste? Să îndrăznesc?

— Așteaptă primăvara, o sfătuiesc. Culege niște flori dintr-un măr din livada lui. Alege copacul cel mai frumos...

Ea încuviințează tăcută.

— Bagă petalele în buzunar, iar când copacul dă rod, culege un măr și dă-i jumătate să mănânce cu miere, iar cealaltă jumătate păstrează-o.

— Asta îl va face să mă iubească?

— Te va iubi, spun zâmbind. Iar petalele și mărul cu miere îți vor da o ocupație cât aștepți.

Ea izbucnește în râs.

— Milady, dragă mamă, nu faci farmece prea grozave!

— Când o tânără frumoasă vrea să vrăjească un bărbat, n-are nevoie de cine știe ce farmece, o asigur. O fată ca tine nu trebuie să facă mai mult decât să stea sub un stejar și să aștepte ca el să treacă pe acolo. Dar ții minte ce ți-am spus despre dorințe?

— Trebuie să am inima pură.

Îleșim împreună în curtea grajdurilor. Garda care o va duce înapoi la Groby așteaptă călare.

— Încă un lucru, spun, luând-o de mână înainte să urce pe lespede de încălecat, făcând-o să se întoarcă și să mă asculte. Să nu blestemi. Să nu dorești răul.

Ea clatină din cap.

— N-aș face așa ceva. Nici măcar lui Mary Sears! Nici măcar atunci când îi zâmbește și-și răsucesc o șuviță de păr pe deget și se grăbește să se așeze lângă el.

— Dorința de rău e un blestem ce cade nu doar asupra celei care-i e ținta, ci și asupra celei de la care pleacă. Atunci când slobozi în lume vorbe de rău, ele ar putea să ajungă prea departe, ca o săgeată - așa mi-a spus strămătușa Jehanne. Blestemul poate să treacă dincolo de ținta ta și să facă rău altcuiva. O femeie înțeleaptă blestemă cu mare cumpătare. Nădăjduiesc să nu blestemi niciodată. În timp ce rostesc aceste cuvinte, simt asupra ei umbra viitorului. Mă rog să n-ai niciodată motive de a blestema.

Elizabeth îngenunchează s-o binecuvântează. Îmi las mâna pe

boneta frumoasă de catifea și pe creștetul ei cald, bălai.

— Fii binecuvântată, fiica mea, și fie să-ți păstrezi inima pură și să-ți vezi dorințele împlinite.

Ea ridică spre mine ochii cenușii, însuflețiți.

— Cred că așa va fi!

— Da, așa cred și eu.

[28] Londra, primăvara anului 1452

În timp ce soțul meu își face datoria de căpitan al garnizoanei din Calais, eu mă întorc la curte pe vremea friguroasă de ianuarie și-i găsesc pe toți vorbind despre trădarea lui Richard, ducele de York, care se spune că pregătește o răzvrătire deplină împotriva vărului său, regele, mânat de ura față de ducele de Somerset. Regina e hotărâtă să vadă înfruntată și înfrântă această amenințare.

— Dacă York e împotriva ducelui de Somerset, e împotriva mea! spune ea. N-am prieten mai bun sau mai demn de încredere ca el. Și Richard de York cere să fie judecat pentru trădare! Știu eu cine-i trădătorul! Dar și-a dat în sfârșit arama pe față și a mărturisit că e împotriva regelui.

— Nu cere decât ca marii lorzi să-i pună o vorbă bună pe lângă rege, remarc cu calm. Vrea ca aceștia să-i înfățișeze regelui doleanțele lui. Iar între timp jură credință.

Ea aruncă pe masă, în fața mea, manifestul trimis de York în orașele principale ale regatului.

— Asta ce crezi că înseamnă?! York spune că regele e înconjurat de dușmani, de potrivnici și de oameni care-i vor răul. Îi atacă pe sfetnicii regelui. Adică tu și soțul tău, precum și Somerset și cu mine!

— Eu?!

— Jacquetta, mă acuză că am fost iubită lui William de la Pole; crezi că ar șovăi câtuși de puțin să te declare vrăjitoare?

Simt cum odaia încremenește și îngheață. Îmi duc mâna la pânțele, ca pentru a feri viața cea nouă dinăuntru. Doamnele de companie aflate destul de aproape ca să audă se uită la mine cu ochii mari, însă nu spun nimic. Rostesc calmă, deși îmi aud inima bubuind:

— Nu are temeiuri pentru așa o acuzație. Voi înșivă știți că nu m-aș juca niciodată cu așa ceva. Nu folosesc ierburi de leac decât pentru sănătatea familiei mele, nici măcar nu consult

femei-vraci. Nu citesc decât cărțile îngăduite, nu vorbesc cu nimeni...

— N-are temei să spună nimic! afirmă ea cu tărie. Ce temei ar avea să-l vorbească de rău pe Edmund Beaufort, ducele de Somerset? Sau pe mine? Dar nu uita că ne e dușman, și mie, și ție și că, dacă te poate distruge, o va face doar ca să mă rănească.

Se așază pe jilțul ei, lângă foc, iar eu citesc cu mai multă luare-aminte manifestul. Ducele de York cere ca Edmund Beaufort să fie acuzat de trădare și arestat. Arată, pe un ton prevenitor, că în jurul reginei s-au adunat sfetnici răi, sfetnici născuți pe alte meleaguri și răuvoitori. La drept vorbind nu spune nimic răspicat împotriva mea, dar nu pot scăpa de imboldul familiar al fricii.

*

Amenințarea la adresa prietenului său, Edmund Beaufort, ducele de Somerset, îi insuflă regelui o purtare războinică. În afară de o amenințare la adresa iubitului său văr nu l-ar deștepta nimic. E dintr-odată însuflețit, curajos, hotărât. Își declară încrederea deplină în Edmund Beaufort și în ceilalți sfetnici ai lui. Declară că Richard, ducele de York, e un răzvrătit și cere să se strângă oaste din fiecare oraș, ținut și comitat. Armata regelui se revarsă din toate colțurile regatului. Nimeni nu vrea să-l sprijine pe ducele de York, în afară de rubedeniile sale; cei care-i împărtășesc ura față de Edmund Beaufort din motive proprii se adună sub stindardul lui și încropesc o armată.

Henric poruncește să i se aducă iarăși armura și să i se înșeeze calul de luptă. Rândașii din curte îl necăjesc pe purtătorul stindardului său, spunându-i că va mai face o plimbare plăcută de o zi călare și îl asigură că-i vor păstra cina caldă, căci negreșit se va întoarce înainte de apusul soarelui; lorzii din Consiliul Coroanei și comandanții armatei însă nu râd.

Regina și doamnele curții ei coboară pe pajiștea de turnir de la Westminster, acoperită de brumă, ca să vadă defilarea lorzilor care trec călare, pornind la bătaie cu ducele de York.

— Aș vrea să fie aici soțul tău, ca să-l susțină! îmi spune ea când regele încalecă pe marele-i cal de luptă cenușiu, cu stindardul în față și cu coroana peste coif.

Regele pare mult mai tânăr decât cei treizeci de ani ai săi; are

ochii strălucitori și însuflețiți, iar în zâmbetul cu care-și însoțește fluturarea de mână către Margareta se citește entuziasm.

— Dumnezeu să-l aibă în pază! spun, imaginându-mi-l pe ducele de York înăsprit de bătlăii, la cei patruzeci de ani ai săi, înconjurat de soldații săi.

Trâmbițele sună și toboșarii dau ritmul marșului; cavaleria pleacă în frunte, cu stindardele lucind în lumina rece a soarelui, cu armurile scânteind, cu copitele cailor lovind tunător pavajul, iar în urma ei vin arcașii și apoi lăncierii. Asta e doar o mică parte a armatei regale; zeci de mii de oșteni așteaptă la Blackheath ordinele regelui. Sfetnicii i-au strâns o oștire măreață. De la Blackheath, regele va porni în marș spre nord, ca să se înfrunte cu ducele rebel.

Însă marșul nu mai are loc. Richard, ducele de York, intră în cortul regal și îngenunchează în fața regelui său, rugându-l fierbinte să-l alunge pe ducele de Somerset cel favorit și aducând ca argumente ofense vechi: pierderea pământurilor din Franța, predarea rușinoasă a orașului Rouen și, în sfârșit, distrugerea aproape sigură a garnizoanei de la Calais, fiindcă Somerset a preluat conducerea ei cu gândul doar la propriu-î folos, asta însemnând că e deja pierdută.

Mai mult nu poate nici să facă, nici să spună.

— Nu ne pasă! exclamă Margareta în seara aceea în timp ce îi perii părul înainte de culcare. Nu ne pasă ce crede el despre Edmund Beaufort, nu ne pasă ce spune despre Calais, despre mine sau despre tine. A știut că e învins când a văzut că am strâns o armată de trei ori cât a lui. A știut că va trebui să ia înapoi tot ce a afirmat. A știut că va trebui să ne implore să-l iertăm. E un om înfrânt, răzvrătirea lui s-a încheiat, l-am înfrânt!

Nu răspund nimic. Ducele îngenunchează într-adevăr în fața regelui, în fața tuturor, și jură să nu-și mai strângă oastea niciodată. Țara vede că regele e iubit, iar ducele, nu. Țara vede că Edmund Beaufort e imposibil de atacat și că ducele de York e învins.

„Nu mă îndoiesc că ducele se arată pocăit, însă mă îndoiesc că nemulțumirile lui s-au încheiat”, îmi scrie Richard din Calais.

Oricum ar fi, perechea regală se bucură la unison. Margareta îl tratează pe tânărul ei soț de parcă s-ar fi întors victorios dintr-un război greu.

— A ieșit la luptă, mi se justifică ea. Și dacă s-ar fi dat o bătălie, cred că s-ar fi aflat în fruntea ei. S-a așezat în fruntea armatei lui și n-a fugit la Kenilworth.

Regele își face obiceiul de a ieși călare în fiecare zi, îmbrăcat cu armura lui cea minunat gravată, ca pentru a fi gata de orice. Edmund Beaufort se întoarce de la Calais și îl însoțește, cu chipul său oacheș, frumos, întors către rege, încuviințând tot ce spune acesta. Curtea se mută la Windsor, iar regele, din caleafară de fericit, împarte grațieri tuturor, indiferent de greșeala făptuită.

— De ce nu-i arestează pe toți și nu le taie capul? întreabă supărată Margareta. De ce îi grațiază?!

Asta pare să-i fie firea. După ce îi iartă pe toți răzvrătiții, proaspătul lui entuziasm războinic dă pe dinafară, luând forma unei idei de expediție: să plece la Calais și să folosească garnizoana drept bază pentru recucerirea pământurilor englezești din Franța. Pentru rege, asta ar însemna să calce pe urmele tatălui său mai viteaz, iar pentru Edmund Beaufort, să-și spele reputația. Mă așteptam ca regina să fie încântată la gândul plecării lui Beaufort și a regelui în campanie militară, dar o găsesc în odaia ei, făcându-și de lucru cu o broderie, cu capul plecat. Când mă vede, se îndreaptă de spate în jilt, îmi face semn să mă așez lângă ea și-mi spune cu glas scăzut:

— Nu pot îndura să riște atât de mult! Nu pot îndura să mă gândesc că va lupta!

Emoția ei mă surprinde și mă încântă.

— Aveți sentimente atât de duioase față de Alteța Sa regele? întreb cu speranță. Eu una știu că nu pot îndura când pleacă Richard la război.

Își întoarce într-o parte frumosu-i cap, cu aerul că am spus o neghiobie prea mare ca să merite răspuns.

— Nu, nu-i vorba de el, ci de Edmund, Edmund Beaufort! Ce s-ar alege de noi dacă ar fi rănit?

Inspir adânc și spun:

— Aceștia sunt sorții războiului. Poate că Alteța Voastră ar trebui să poruncească o slujbă pentru protecția și siguranța regelui.

Ideea o face să se lumineze.

— Da, am putea. Ar fi îngrozitor dacă ar păți ceva. În urma lui n-ar rămâne alt moștenitor în afară de Richard, ducele de York.

Aș prefera să mor și eu, decât să-l văd pe York moștenind tronul, după toate câte a spus și a făcut! Iar dacă aș rămâne văduvă, nu m-aș mai putea mărita niciodată, fiindcă toți m-ar crede stearpă. (Se uită pieziș la trupul meu, care prinde a se rotunji.) Tu nu știi cum e asta – să aștepți, să nădăjduiești și să te rogi, dar să n-ai niciodată semne că s-a zămislit un copil!

— Tot nu sunt semne?

Sperasem că a rămas grea, că regele războinic a fost, poate, un soț mai bun decât înainte. Ea clatină din cap.

— Nu, niciunul. Iar dacă pleacă la război, regele se va afla față-n față cu unchiul meu, regele Franței, pe câmpul de luptă. Dacă Henric se retrage, toți vor râde de noi!

— Va avea comandanți buni pe câmpul de luptă. Odată ce ajunge la Calais, Richard va pune lângă el un purtător de stindard puternic, ca să-l ferească de primejdii.

— Richard i-a mai stat alături și înainte, când n-a trebuit să-l înfrunte decât pe Jack Cade cu acei coate-goale ai lui. Un căpitan cu jumătate de soldă și o bandă de țărani cu furci. Nu l-ai văzut atunci pe rege, Jacquetta: era îngrozit! Era înfricoșat ca o fată! Nu l-am văzut niciodată călărind mai repede ca atunci când am plecat din Londra. Duce mâna la gură, ca pentru a pune stavilă vorbelor neloiale. Dacă fuge de regele francez, voi intra în pământ de rușine! adaugă ea foarte încet. Vor afla toți. Va afla toată familia mea.

— Îi va avea alături pe prietenii lui, bărbați obișnuiți cu războiul: soțul meu și Edmund Beaufort, ducele de Somerset.

— Edmund a jurat să salveze Calais, spune ea. Și e om de cuvânt, negreșit. Mi-a jurat, a îngenuncheat și mi-a jurat că nimeni nu va da vina pe mine pentru pierderea orașului Calais, că-l va păstra pentru Anglia și pentru mine. A spus că va fi darul lui pentru mine, ca flecușetele pe care mi le aducea pe vremuri. A spus că va pune să mi se facă o cheiță de aur, pe care s-o port în păr. Vor ridica ancora în aprilie.

— Atât de curând?

— Regele a cerut garnizoanei din Calais să trimită toate corăbiile ca să-l treacă marea. Ia cu el o armată uriașă și o mie de marinari care să-i navigheze corăbiile. Spune că va pleca negreșit în aprilie.

După o șovăială, rostesc cu prudență:

— Știți, odată ce adună flota, trebuie să plece. E foarte greu

de ținut o armată laolaltă în așteptare.

Regina habar n-are că mă refer la anul din viață pe care Richard și cu mine l-am irosit pe cheiurile din Plymouth, așteptând ca soțul ei să se țină de promisiune. Habar n-are cât ne-a costat asta.

— Bineînțeles, răspunde ea. Edmund Beaufort va obține negreșit corăbiile și atunci regele va pleca. Edmund îl va proteja, sunt sigură.

Văd că Edmund Beaufort a ocupat pe deplin locul lui William de la Pole în sufletul tinerei perechi. Regele a avut întotdeauna nevoie de un om care să-l călăuzească; fără o călăuză alături, se teme. Iar regina suferă de singurătate. Simplu ca bună ziua.

— Milord Beaufort îl va duce pe rege la Calais. Slavă Domnului că ne putem bizui pe el!

[29] Vestul Angliei, vara anului 1452

Regele nu pleacă. Edmund Beaufort, duce de Somerset, îi poruncește soțului meu să strângă o flotă la Calais și să traverseze cu ea Canalul Mânecii ca să-l însoțească apoi pe rege în Franța, să-și înceapă campania. La Calais, Richard adună flota și așteaptă ordinul să trimită corăbiile ca să aducă armata engleză la Calais; însă primăvara vine și trece și ordinul nu sosește.

Mă retrag pentru naștere la Grafton, bucuroasă la gândul că Richard nu merge la război anul acesta. Întâmplarea face că am dreptate în legătură cu pruncul – am întotdeauna dreptate în legătură cu pruncii mei. Îmi leg verigheta de o ață și o țin deasupra pântecelui bombat, iar dacă se rotește de la stânga la dreapta, e băiat; dacă e fată, se rotește de la dreapta la stânga. E un farmec de la țară, o superstiție, o prostie în care moașele cred și pe care doctorii o resping. Eu zâmbesc și spun că e o prostie, însă n-a dat greș niciodată. O botez pe mica făptură nou-născută Eleanor, o așez în leagănul de lemn care a legănat până acum nouă copii ai lui Richard și îi scriu ca să-i vestesc că are o fetiță cu păr negru cârlionțat și ochi albaștri și că ar trebui să-și ia permisie, să vină acasă de la Calais și să-și vadă mezina.

Însă nu vine. Garnizoana suportă presiuni din partea ducelui de Burgundia, a cărui oștire e strânsă în apropiere; ai noștri se tem că ar putea să-i asedieze. Deși Richard e doar dincolo de Canal și până la Calais e doar cale de o zi cu corabia, am

senzația că stăm despărțiți de multă vreme și că el e foarte departe.

Într-o seară, în odaia copiilor, pe când doica ia cina în sala cea mare de la parter, iar eu stau cu fetița mea și mă uit cum doarme în leagăn, scot cărțile de joc ale strămătușii din buzunarul brâului, le amestec, le tai și trag o carte, pe care o așez pe păturica brodată din leagăn. Vreau să știu când îl voi revedea pe Richard, vreau să știu ce-mi rezervă viitorul.

Cartea e Nebunul, un țăran cu un băț pe umăr și o traistă căscată la capătul bățului – fără avere în clipa asta, dar cu speranțe. În mână cealaltă duce un toiag cu care să se ajute la mers pe drumul ce-l așteaptă în față. Îl trage de nădragi un câine – firea lui umilă, care-l trage înapoi de la destinul hărăzit dar el merge mai departe. Încearcă mai departe. E o carte care-i spune ghicitoarei să purceadă la drum cu nădejde, căci pot fi înfăptuite lucruri mari; că omul trebuie să meargă înainte plin de curaj, chiar dacă e nebun să spere. Însă privirea mi-e atrasă de trandafirul alb pe care-l poartă omul la pălărie. Stau multă vreme în jilț cu cartea în mână și mă întreb ce înseamnă să fii un aventurier cu trandafir alb la pălărie.

Când mă întorc la curte, o întreb pe regină dacă i se îngăduie lui Richard să vină acasă, însă ea și regele sunt tulburați de necazurile în toate ținuturile din jurul Londrei – mici răzmerițe și nemulțumiri. Motivele de protest sunt cele vechi, luate de la capăt. Jack Cade a fost vânat și ucis, dar întrebările lui au rămas fără răspuns, iar cererile lui – să fie dreptate, legea să fie lege, birurile să fie corecte și să se pună capăt influenței favoriților de la curte – sunt rostite iarăși și iarăși. Oamenii din Kent se strâng sub comanda unui nou căpitan fără nume, spunând că regele trebuie să-i alunge pe favoriții care fură avuțiile coroanei și îi dau sfaturi proaste; oamenii din Warwickshire iau armele în mâini, spunând că Jack Cade trăiește și-i va conduce. Regele, surd la toate protestele la adresa lui, pornește în procesiunea de vară hotărât să judece norodul pentru trădare și, oriunde s-ar duce, Edmund Beaufort, ducele de Somerset, se află lângă el, tovarăș și confident, mereu alături de rege în drumul spre miazăzi și apus, către Exeter. Împreună, cei doi condamnă la moarte oameni care n-au făcut decât să se plângă de influența ducelui.

Bărbații de pe cheiurile de aici sunt tocmai aceia care s-au

plâns că au fost forțați să găzduiască oștire vreme de un an, care au spus că ar trebui să plecăm în Gasconia și s-o recâștigăm, care au condamnat mândria prezența irositoare și rușinoasă a armatei pe cheiurile din Plymouth. Au văzut ceea ce nimeni de la această curte nu va vedea vreodată: nebunia de a îngheba o armată, cu toate cheltuielile, și de a o lăsa apoi fără ocupație. Și acum vor muri pentru că au arătat-o fără fereală. N-au spus nimic în plus față de ceea ce ne-am spus Richard și cu mine când marinarii și-au pierdut răbdarea, iar soldații și-au mâncat toate proviziile. Însă acești oameni au vorbit cu glas tare când în preajmă ascultau iscoade, iar acum vor muri, căci firea iertătoare a regelui se preschimbă, dând la iveală pe neașteptate o latură întunecată și urâtă.

— E o treabă întristătoare, remarcă Edmund Beaufort, duce de Somerset, când mă vede întorcându-mă încet de la capelă la odăile reginei de la Exeter. Însă nu trebuie, milady, să vă lăsați întristată de păcatele prostimii.

Îi arunc o privire: pare sincer îngrijorat. Răspund scurt:

— Am văzut cât i-a costat expediția care n-a mai ridicat ancora. Soțul meu a fost acela care le-a poruncit să-i găzduiască pe soldați. Am știut la vremea aceea că le e greu, iar acum mai trebuie să plătească și prețul acesta.

Îmi ia mâna și o așază pe brațul lui, spunând cu înțelegere:

— Și voi ați plătit un preț mare. Știu că v-a fost greu, și vouă, și soțului vostru, lordul Rivers. Nu există comandant mai bun decât el în toată Anglia și nici om mai priceput care să țină garnizoana de la Calais. N-am avut pic de îndoială că a făcut tot ce i-a stat în puteri ca armata să fie pregătită.

— Într-adevăr. Și va face totul și la Calais, însă dacă regele nu trimite bani pentru plata soldelor, garnizoana se va întoarce împotriva noastră. Așa cum s-au întors împotriva noastră oamenii din Kent, așa cum se întorc acum cei din Devon.

El încuviințează și spune, ca și cum ar trebui să-mi dea socoteală:

— Mă străduiesc, milady. Îi puteți spune soțului vostru că e mereu prezent în gândurile mele. Sunt administratorul fortăreței Calais și nu-mi uit nicio clipă datoria față de soțul vostru și față de garnizoană. În vistierie nu sunt bani, curtea mănâncă aur, de câte ori ne mutăm dintr-un loc într-altul cheltuim o avere, iar regele, Dumnezeu să-l binecuvânteze, pretinde toți banii pentru

colegiile pe care le construiește întru slava Domnului și pentru prietenii săi, care urmăresc gloria personală. Însă mă străduiesc, îl voi mulțumi pe rege și nu voi îngădui ca soțul vostru și tovarășul său, lordul Welles, să rămână fără bani la Calais.

— Mă bucur, răspund încet. Vă mulțumesc în numele lui.

— Iar acum vom trimite o expediție la Bordeaux, așa cum am promis! adaugă el cu însuflețire.

— Bordeaux? repet profund nedumerită. Iarăși Bordeaux?

El dă din cap aprobator și-i mi explică:

— Trebuie să-i sprijinim pe englezii din Franța. Au fost invadați de francezi, dar jură că-i vor înfrunța și ne vor deschide porțile orașului Bordeaux dacă reușim să le trimitem o armată. Putem recâștiga pământurile pe care le-am pierdut. Îl voi trimite pe John Talbot, contele de Shrewsbury. Desigur că vi-l amintiți bine.

John Talbot a fost unul dintre comandanții cei mai credincioși și mai de încredere ai primului meu soț, renumit pentru atacurile sale iuți ca fulgerul și pentru hotărârea neclintită, sângeroasă, de a învinge. Dar acum e bătrân și, după ce a fost capturat și eliberat de francezi, a depus jurământ sfânt să nu mai ridice niciodată arma împotriva regelui francez.

— De bună seamă că e prea bătrân ca să plece la război, nu? Are șazeci de ani, cum mă vedeți și cum vă văd!

— Șazeci și cinci, răspunde ducele zâmbind. Și e la fel de pregătit și de viteaz ca oricând.

— Dar a fost eliberat de francezi pe cuvânt de onoare! A jurat să nu mai lupte. Cum să-l trimitem? E om de onoare, de bună seamă că nu va accepta, nu?

— Simpla lui prezență îi va îmbărbăta pe soldați, prezice ducele. Va sta în fruntea oștirii. Nu va purta sabia, însă va sta în fruntea oștirii. Face un lucru mareț și mă voi îngriji să aibă sprijinul unei armate bune. Îmi dau toată silința, lady Rivers! Îmi dau cu adevărat toată silința.

Ridică brațul ca să-mi sărute mâna așezată pe cotul său, un gest neobișnuit și fermecător.

— Îmi face plăcere să vă slujesc, lady Rivers! Aș dori să mă considerați prietenul vostru.

Șovăi. E un bărbat fermecător și chipeș, iar în șoapta lui intimă e ceva ce ar face inima oricărei femei să bată puțin mai tare. Nu pot să nu-i zâmbesc la rândul meu.

— Vă consider prieten.

*

Înaintăm spre apus prin ținuturi rurale ursuze, ai căror locuitori nu reușesc să câștige destul ca să-și plătească birurile și care văd în curtea noastră risipitoare o povară în plus. Primim vestea că Eleanor Cobham, pe vremuri ducesă de Gloucester, a murit în temnița ei de la castelul Peel, pe Isle of Man. A murit în tăcere, de inimă rea și de singurătate; n-a fost lăsată să-și curme singură zilele, iute și curat, printr-un salt de pe parapetul zidurilor sau o tăietură de pumnal la încheietura mâinii. Nu i s-a îngăduit să ducă niciun fel de viață, dar nu i s-a îngăduit nici moartea. Acum se spune că stafia ei bântuie castelul sub forma unui dulău mare și negru care aleargă în sus și-n jos pe scări, căutând parcă o cale de ieșire.

Îi spun reginei că Eleanor Cobham a murit, însă nu-i împărtășesc și părerea mea că Eleanor a fost o femeie asemănătoare Margaretei și mie însămi: care se așteaptă să ocupe un loc însemnat în lume, care vede lumea și vrea s-o facă să se plece voinței ei, căreia îi vine greu să calce pe urmele mărunte ale unei femei smerite și să-și plece fruntea în fața autorității bărbaților. Nu spun că am văzut dulăul cel negru când am cunoscut-o pe ducesă și am simțit în umbra parfumului ei răsuflarea lui puturoasă. Mi-e milă de ducesă și de dulăul negru care o urma și mă cutremur puțin la gândul că a fost întemnițată pentru că a studiat așa cum am studiat și eu, pentru că a vrut să dobândească o cunoaștere pe care eu am dobândit-o și pentru că a fost o femeie care și-a cunoscut propria putere – exact ca mine.

Această procesiune de vară nu e o călătorie voioasă, o veselă sărbătoare la trecerea regelui prin țară în cele mai frumoase zile din an; e o vizită neplăcută în fiecare oraș, în care cetățenii și clerul ies să-l întâmpine pe rege și apoi descoperă că acesta a venit să țină judecată în sala primăriei lor și să-i cheme pe prietenii lor să răspundă la acuzații. Un om se poate trezi acuzat de trădare pentru o vorbă spusă când nu trebuia, o încăierare la cârciumă e declarată răzmeriță. La cercetare, acuzatul e invitat să spună și numele altor vinovați, iar de aici se pornește un vârtej de dușmănie, bârfe și apoi acuzații. Pătrundem chiar în inima pământurilor lui Richard, ducele de York, în frumosul și

sălbaticul ținut aflat pe drumul spre Țara Galilor, și-i aducem la judecată pe arendașii și vasalii lui. Această mânășă aruncată în obrazul ducelui de York o face pe regină să triumfe. Edmund, ducele de Somerset, e voios că, deși York l-a acuzat de trădare, curtea se află acum chiar pe pragul lui, punându-i sub acuzare pe locuitorii din York exact pentru același păcat.

— Își va ieși din fire! îi spune el cu tărie reginei și râd amândoi ca doi copii care lovesc cu bețe gratiile cuștii unui urs, ca să-l facă să mârâie. Am găsit un țăran bătrân care susține că l-a auzit pe duce declarând că Jack Cade n-a făcut decât să spună ce gândesc cei mai mulți. Asta e trădare! Am un cârciumar care spune că Edward March, fiul și moștenitorul ducelui, socotește că regele e sărac cu duhul. Îl voi chema la judecată și regele va auzi ce îndrăznește să spună băiatul ducelui împotriva lui!

— Îl voi interzice regelui să tragă la castelul Ludlow, reședința lui York, spune regina. Voi refuza să merg acolo. O voi jigni cu intenție pe ducesa Cecily, iar dumneata trebuie să mă susții.

Edmund de Beaufort încuviințează.

— Putem trage la călugării carmeliți. Regelui îi place găzduirea în mănăstiri.

Ea râde, dând capul pe spate, astfel că dantela bonetei înalte atinge obrazul ducelui. Are obrazul îmbujorat și ochii scânteietori.

— Da, îi plac mult mănăstirile, încuviințează ea.

— Nădărduesc să aibă cântăreți buni, spune el. Îmi plac la nebunie cântările religioase! Aș putea să le ascult toată ziua.

Ea scoate un mic țipăt, amuzată, și-l lovește cu palma peste braț.

— Încetează, încetează!

Aștept până când ducele pleacă, deși cred că ar mai fi rămas dacă n-ar fi venit un slujitor din odăile regelui să-i spună că e chemat de Alteța Sa. Se ridică, îi sărută mâna, zăbovind aplecat asupra ei și-i șoptește „Vă voi vedea la cină” – deși, firește, ne va vedea pe toate la cină –, apoi pleacă, făcându-mi cu ochiul și aruncându-mi un surâs, de parcă am fi mari prieteni.

Mă așez lângă regină și arunc o privire în jur, să mă asigur că nici o altă doamnă de companie nu se află destul de aproape ca să audă. Suntem la castelul Caldwell din Kidderminster și odăile cele mai bune sunt mici, astfel că jumătate din doamnele reginei cos în altă galerie. Încep cu prudență:

— Alteță, ducele e un bărbat chipeș și un tovarăș plăcut, dar ar trebui să aveți grijă să nu fiți văzută că vă bucurați prea mult de tovărășia lui.

Îmi aruncă o privire piezișă, dar voioasă.

— Crezi că îmi acordă prea multă atenție?

— Da.

— Sunt regina! E firesc ca bărbații să se adune în jurul meu, nădăjduind la un zâmbet.

— El nu trebuie să nădăjduiască, răspund fără ocol. Primește zâmbete din belșug.

— Tu nu i-ai zâmbit lui Richard? Întreabă ea tăios. Pe vremea când era un simplu cavaler în casa soțului tău?

— Știți bine că da. Dar eu eram văduvă, văduva unui duce de viță regească. Nu eram femeie măritată și regină.

Se ridică în picioare atât de iute, încât mă tem că am jignit-o, dar mă ia de mână și mă trage în odaia de culcare, închizând ușa și proptindu-se cu spatele în ea, ca să nu poată intra nimeni. Îmi spune pătimaș:

— Jacquetta, vezi ce viață duc! Îl vezi pe soțul meu. Auzi ce se vorbește despre el, știi cum e. Îl vezi oferindu-i ducelui grațieri precum papa și judecând oameni săraci pentru trădare. Știi că n-a venit în odaia mea de culcare în prima săptămână de căsnicie fiindcă preotul lui confesor a spus că uniunea noastră trebuie să fie sfântă. Știi că e un bărbat cu fire melancolică, rece și umed.

Încuviințez - acesta e adevărul adevărat.

— Iar Somerset e un bărbat de foc! șoptește ea. Călărește în fruntea unei armate, e comandant de oști, a văzut bătălii, e un bărbat pătimaș. Își urăște dușmanii, își iubește prietenii, iar pentru femei... (Se înfioară ușor.) Pentru femei e irezistibil, așa spun toate.

Duc mâinile la gură, dar aș prefera să-mi astup urechile cu ele.

— N-aș fi prima femeie din lume cu un admirator chipeș, urmează ea. Sunt regină, jumătate din curteni sunt îndrăgostiți de mine, așa e mersul lumii! Am voie să am un cavaler chipeș.

— Nu, n-aveți voie! o contrazic. N-aveți voie să-i zâmbiți. N-aveți voie să-i faceți niciun favor, absolut niciunul, nici măcar îngăduința de a vă adora de la distanță, până când nu zămisliți un fiu și moștenitor cu regele.

— Și asta când se va întâmpla? întreabă ea supărată. Și cum se va întâmpla? Sunt măritată de șapte ani, Jacquetta! Când mă va lăsa grea? Îmi cunosc datoria la fel de bine ca orice femeie. În fiecare seară mă duc la culcare și mă întind în așternutul rece, așteptându-l să vină. În unele nopți nu vine deloc, în altele vine și stă toată noaptea îngenunchat la picioarele patului, rugându-se. Toată noaptea, Jacquetta! Ce te-ai aștepta să fac?

— Nu știam că e atât de grav. Îmi pare rău! Habar n-aveam.

— Nu se poate să nu știi, spune ea cu amărăciune. Minți. Știi, toate doamnele mele știi! Veniți să ne treziți dimineața și ne găsiți lungiți unul lângă altul de parcă am fi morți, ciopliți în piatră pe mormintele noastre! Ne-ați prins vreodată îmbrățișați? Ne-ați auzit vreodată strigând prin ușă „Nu acum! Veniți mai târziu!”? Ajunge să te uiți la el ca să știi. Doar nu-ți închipui că e un bărbat pățimaș, care-mi va zămisli un fiu puternic? Nici măcar nu boțim cearșafurile!

— O, milady, Margareta, îmi pare nespun de rău! Îi spun cu duioșie. Desigur că nu mi l-am imaginat pățimaș, dar am crezut sincer că vine în patul vostru și-și face datoria.

Ea ridică din umeri și răspunde cu amărăciune:

— Câteodată o face. Câteodată își încheie rugăciunile, se ridică, își face cruce și încearcă fără tragere de inimă. Îți dai seama cum e asta? Nu pune pic de suflet, e aproape mai rău decât dacă n-ar face-o deloc: își îndeplinește o datorie. Îmi îngheață pielea, mă face să mă cutremur! Mă uit la tine, Jacquetta, și te văd cu un prunc în pânțece an de an, văd cum se uită Richard la tine și cum vă furișați de la cină mai devreme ca să fiți împreună, chiar după atâta vreme, și știu că pentru mine nu e la fel. Pentru mine nu va fi niciodată la fel.

— Îmi pare rău.

Își ferește fața și-și freacă ochii cu mâinile.

— Pentru mine nu e la fel. Pentru mine nu va fi niciodată la fel. Nu voi fi iubită niciodată așa cum ești tu. Și cred că mor pe dinăuntru, Jacquetta!

[30] Grafton, Northamptonshire, toamna anului 1452

Toamna mă retrag de la curte ca să stau o vreme cu copiii mei și să mă asigur că pământurile ce aparțin de conacul Grafton sunt în stare bună, că arendașii mei își plătesc arenda și

nu clevetesc cu mâna la gură împotriva regelui și a curții. Plecarea mă bucură. Fără tovărășia lui Richard, descopăr că n-am răbdare cu flirturile și emoțiile doamnelor de companie, iar noua purtare răzbunătoare pe care o văd tot mai des la rege n-are cum să-mi placă. Ducele de Somerset spune că regele își arată puterea și se apropie tot mai mult de măreție, însă eu nu i-o pot admira. Procesiunea sa de vară e numită „secerișul capetelor” și se spune că în fiecare vară își va croi drum prin ținuturile ai căror locuitori s-au ridicat împotriva lui sau doar l-au vorbit de rău și-i va judeca precum un Solomon din vremurile noastre. Iertarea duioasă și condamnările aspre par să-i facă la fel de mare plăcere și nimeni nu poate ști, când e chemat în fața acestui rege, dacă-l va întâmpina un sfânt sau un tiran. Unii bărbați sunt puși să treacă prin fața lui despuiați, cu un ștreang de gât, iar el le vede rușinea și slăbiciunea și-i iartă înlăcrimat, lăsându-i să-i sărute mâinile și rugându-se împreună cu ei. O doamnă în vârstă îl înfruntă cu ocară, refuză să mărturisească vreun păcat și e spânzurată. Regele plânge și de astă dată – de mâhnire la vederea unui păcătos.

Mă bucur și să scap din odăile reginei, în care văd că aceasta se apropie tot mai mult de Edmund Beaufort. Fiindcă regele are nevoie de el, cei doi sunt mereu împreună, ceea ce înseamnă că Margareta, femeie încă tânără la douăzeci și doi de ani, se află mereu în tovărășia bărbatului care cârmuiește Anglia, care-l sfătuiește pe soțul ei și o povățuiește și pe ea. Firește că îl admiră: însuși soțul ei îl declară modelul de lord desăvârșit. E cel mai chipeș bărbat de la curte, e considerat protectorul Angliei și e vizibil îndrăgostit de ea. O privește lung când trece pe lângă el, îi șoptește la ureche, o ia de mână sub pretextele cele mai șubrede și se așază lângă ea, fiindu-i partener la jocuri, însoțitor în plimbări, călare alături de ea. Ea știe, bineînțeles, că n-are voie să simtă decât respect și afecțiune de verișoară pentru el, dar e o femeie tânără și pătimașă, iar el e un bărbat seducător. Îmi spun că nicio putere din lume n-ar putea-o împiedica să-l caute din priviri, să surâdă când îl vede și să radieze de bucurie când el vine să i se așeze alături și-i șoptește la ureche.

Regele, pe de altă parte, se sprijină de duce ca și cum Edmund i-ar fi singura alinare și singurul izvor de liniște sufletească. De la răscoala lui Jack Cade, când a fugit din

Londra, regele nu se mai poate simți în siguranță în propria capitală și nici în ținuturile de la miazăzi. Chiar dacă le va străbate vară de vară ca să-și împartă dreptatea înveninată folosind ștreangul, știe că nu e iubit. Se simte în siguranță doar în ținuturile din centrul Angliei - la Leicester, Kenilworth și Coventry. Se bizuie pe asigurările lui Edmund Beaufort că, deși nu pare deloc așa, totul e bine. Edmund îi spune că e iubit, poporul e credincios, curtenii și slujitorii casei regale sunt cinstiți, Calais e în siguranță, iar Bordeaux va fi recucerit fără doar și poate. E o listă alinătoare, iar Beaufort e convingător. Limba lui mieroasă îi seduce și pe rege, și pe regină. Regele îl ridică pe Edmund în slăvi drept singurul lui sfetnic de încredere, îl laudă drept omul care ne va salva de rebeli, fie ei mari sau mici, cu priceperea lui militară și cu curajul lui. Crede că Edmund poate să conducă parlamentul și că-i îi înțelege pe oamenii de rând, iar regina zâmbește tot timpul și spune că Edmund e pentru amândoi un prieten minunat și că va ieși la călărie cu el a doua zi dimineață, în timp ce regele se roagă în capela lui.

Regina a învățat să fie prudentă - știe foarte bine că e observată tot timpul și că oamenii o judecă aspru. Eu însă văd plăcerea pe care i-o face tovărășia lui, precum și dorința lui ascunsă față de ea și atât ajunge ca să mă bucur că părăsesc o curte în inima căreia se află o astfel de taină primejdioasă.

Richard va veni în sfârșit acasă, îmi trimite vorbă că a pornit la drum. Vom sărbători căsătoria lui Elizabeth. Are cincisprezece ani, e gata de măritiș, iar băiatul pe care-l alesesem în gând și al cărui nume l-am șoptit craiului-nou și-a făcut curaj să-i vorbească mamei sale despre ea.

Însăși lady Grey mi-a scris, propunându-mi ca fiul ei John să se însoare cu fiica noastră. Știam că dacă Elizabeth va locui o vreme în casa lor, John Grey se va îndrăgosti de ea, iar părinții lui vor vedea beneficiile acestei partide. Elizabeth a cules florile de măr și i-a dat să mănânce fructul. Nu e doar frumușică, ci o adevărată frumusețe, iar lady Grey nu se îndură să-i refuze nimic iubitului ei fiu. În plus, așa cum am prevăzut, lady Grey e o femeie care gândește cu propriul cap, stăpână pe propriile pământuri și, după ce i-am încredințat instruirea ficei mele, a ajuns în scurtă vreme să creadă că nu există fată cu maniere mai alese. A învățat-o cum să țină cămara și să-și orânduiască

odaia cu albituri. I-a vorbit despre însemnătatea slujnicilor bine instruiți, a dus-o în lăptărie ca să vadă cum se alege celebrul unt de Groby și cum se smântânește laptele gras. A învățat-o să țină catastifele cu socoteli și să scrie o scrisoare politicoasă bărbaților din neamul Grey răspândiți în toată țara. Au urcat împreună micul deal numit în partea locului Colina Turnului și s-au uitat la întinsele ogoare ale familiei Ferrers, iar lady Grey i-a povestit cum toate acestea i-au revenit la moartea tatălui ei, că i le-a adus lui sir Edward când s-au căsătorit și că acum le va moșteni iubitul ei fiu John.

Elizabeth, care știa foarte bine cum să conducă o gospodărie și cum să pregătească ierburile în cămară, ba știe și cum trebuie cultivate și când trebuie recoltate, care cunoaște proprietățile a o sută de plante și cum să scoată veninul din ele - la urma urmelor, e fiica mea - a avut bunul-simț și politețea de a nu o contrazice niciodată pe stăpâna casei și a învățat pur și simplu cum se procedează la Groby. Desigur că știa deja cum se împăturesc albiturile și cum se smântânește laptele, știa cum ar trebui să-și conducă o doamnă de la țară slujnicele; de fapt, știe mult mai multe decât va visa lady Grey vreodată, căci a învățat de la mine cum e condusă o curte regală și cum se făceau lucrurile la curtea Franței și cea a Luxemburgului. Însă a acceptat poruncile femeii care-i va deveni soacră așa cum trebuie s-o facă o tânără politicoasă și s-a arătat, prin toată purtarea ei, dornică să învețe cum se fac lucrurile ca lumea: în stilul de la Groby. Pe scurt, în timp ce culegea și usca plantele de leac pentru cămara de la Groby, pregătea uleiurile, lustruia argintăria și supraveghea tăierea pipirigului de așternut pe dușumea, fiica mea a vrăjit-o pe stăpâna de la Groby cea aspră, așa cum l-a vrăjit și pe fiul casei.

Partida e bună pentru Elizabeth. M-am gândit la ea ani întregi. Fata mea are avantajul numelui meu și al rangului tatălui ei, însă zestre aproape deloc. Slujirea acestui rege nu ne-a adus avere. Pare să le fie folositoare numai acelor lorzi care își primesc pungile cu bani și nu fac nimic. Acei curteni care nu fac decât să se arate de acord cu regele și să conspire cu soția lui pot obține mari câștiguri, așa cum arată pământurile bogate ce i-au fost dăruite lui William de la Pole și avuția extraordinară de care se bucură acum Edmund Beaufort. Soțul meu însă a dus cu el la Calais șaiszeci de lăncieri și aproape șase sute de arcași, toți

instruiți sub comanda lui, toți îmbrăcați cu livrea noastră și plătiți de noi. Mai-marele peste vistierie a promis să ne restituie banii cheltuiți, însă ar putea la fel de bine să scrie pe bețele de răboj data Judecății de Apoi, căci morții se vor scula din morminte înainte ca noi să le putem duce la vistierie și să ne primim toți banii în schimbul lor. Avem un nume nou și o casă frumoasă, avem influență și o bună reputație, avem deopotrivă încrederea regelui și a reginei; dar bani n-avem niciodată.

Prin această căsătorie, Elizabeth a mea va deveni lady Grey de Groby, stăpână peste o bună parte din Leicestershire, peste Groby Hall și peste alte proprietăți însemnate ale familiei Grey și se va înrudi prin alianță cu toți numeroșii ei membri. E o familie bună, care-i oferă perspective frumoase, susținătoare hotărâtă a regelui și adversară înverșunată a lui Richard, ducele de York, astfel că Elizabeth nu se va afla nicio clipă în tabăra nepotrivită dacă disputa dintre ducele de York și rivalul lui, ducele de Somerset, se încinge.

Elizabeth va pleca la cununie din casa noastră, însoțită de tatăl ei, de mine și de toți frații și surorile, mai puțin cei doi foarte mici. Însă Richard n-a sosit încă acasă.

— Unde e tata? mă întreabă în ajunul plecării noastre planificate. Trebuia să vină de ieri.

— Va veni, răspund cu siguranță.

— Dacă l-a întârziat ceva? Dacă n-a putut să găsească o corabie? Dacă marea a fost prea agitată ca s-o poată traversa? Nu mă pot mărita dacă nu mă duce el la altar! Ce facem dacă nu sosește?

Îmi ating verigheta, ca pentru a atinge degetele lui, care au așezat-o pe mâna mea.

— Va sosi. Elizabeth, de atâția ani de când îl iubesc, nu m-a dezamăgit niciodată. Va sosi.

Ea se frământă toată ziua, iar în seara aceea o trimit la culcare cu o tizănă de valeriană; când trag cu ochiul în odaia ei, o văd dormind buștean, cu părul împletit sub boneta de noapte, părând la fel de copilă ca sora ei Anne, cu care împarte patul. Și atunci aud zarvă de cai în curtea grajdurilor; mă uit de la fereastra ei și văd stindardul Rivers și pe soțul meu, care descalecă ostenit, și în clipa următoare zbor pe scări în jos, ies pe ușa ce dă către grajduri și mă arunc în brațele lui. Mă cuprinde strâns, mai-mai să-mi taie respirația, apoi îmi ridică

obrazul spre el și mă sărută.

— Cred că duhnesc, e primul lucru pe care îl spune când își recapătă răsuflarea. Să mă ierți! Fluxul ne-a fost potrivit, așa că a trebuit să dau bice calului ca să sosesc astă-seară. Știai că nu te voi dezamăgi, nu-i așa?

Zâmbesc cu ochii la fața sa chipeșă și dragă, pe care trecerea timpului și-a întipărit urmele – fața bărbatului pe care-l ador de atâția ani.

— Știam că nu mă vei dezamăgi.

*

Familia Grey are o capelă mică aflată față-n față cu conacul cel mare; acolo își rostesc tinerii jurămintele, avându-i drept martori solemni pe părinții de ambele părți, precum și pe frați și surori. Familia noastră umple capela. Văd că lady Grey privește șirul copiilor mei și se gândește că fiul ei își ia soție dintr-o stirpe roditoare. După cununie trecem prin galeria exterioară cu arcade în sala cea mare, unde ne așteaptă ospățul, muzica și dansurile, iar pe urmă îi pregătim pe miri de culcare.

Sunt singură cu Elizabeth în odaia de culcare ce va fi a ei. E o încăpere frumoasă, cu ferestre ce dau spre parcul de la miazănoapte, spre pajști și râu. Îmi simt inima înduioșată: e primul meu copil care se căsătorește și pleacă de acasă.

— Ce vezi în viitor pentru mine, mamă? întreabă ea.

Mi-a fost groază de întrebarea asta.

— Știi că nu mai fac prevestiri. Am făcut când eram copilă, în Anglia nu se face așa ceva, așa că am încetat. Dacă viitorul ni se înfățișează, mie sau ție, o face fără s-o cerem. Tatălui tău nu-i place.

Ea râde ușor și spune cu reproș:

— O, milady! Să te cobori atât de jos, și încă în ziua nunții mele!

Nu pot să nu zâmbesc.

— Să mă cobor atât de jos încât ce?

— Încât să minți, șoptește ea. Să mă minți pe mine! În ziua nunții mele! Acum înțeleg: ai prevestit că John mă va iubi și că-l voi iubi și eu. Am cules florile de măr și i-am dat fructul, așa cum ai spus. Dar cu mult timp înainte de asta, în clipa când l-am văzut pentru prima oară, am știut precis ce gânduri ai avut când m-ai trimis aici. Stăteam în picioare în fața mamei lui, în odaia în

care-și face socotelile, și el a intrat pe ușa din spatele ei – nici măcar nu știam că e acasă – și-n clipa când l-am văzut, am știut de ce m-ai trimis la Groby și ce ai crezut că se va întâmpla.

— Și te-ai bucurat? Am avut dreptate să te trimit?

Ochii ei cenușii luminoși strălucesc de fericire.

— M-am bucurat foarte tare. Mi-am zis că dacă mă va plăcea, voi fi cea mai fericită fată din Anglia.

— Prevestirea viitorului n-a avut niciun amestec, am știut doar că ești frumoasă și demnă de iubire, atâta tot. Puteam să te trimit în casa oricărui tânăr chipeș și s-ar fi îndrăgostit de tine. N-a fost la mijloc nicio vrajă, ci doar întâlnirea unei fete cu un băiat la vreme de primăvară.

— Mă bucur! exclamă ea radiind. Nu eram sigură. Mă bucur foarte tare că e îndrăgostit, însă nu vrăjit! Dar de bună seamă că ai încercat să-mi afli viitorul, nu? Ai cufundat talismane în râu? Ce ai scos din apă? Ne-ai dat în cărți? Cum îmi va fi viitorul?

— N-am dat în cărți.

Îmi mint fetița, mint cu sfruntare, ca o vrăjitoare bătrână cu inima împietrită, negând adevărul în noaptea nunții ei, și o mint cu fața senină. Îi voi spune o minciună întru totul convingătoare. Nu voi lăsa puterea mea de a prevesti viitorul să-i umbrească fericirea din prezent. Îmi voi refuza darul, voi refuza ce mi s-a arătat.

— Te înșeli, draga mea, n-am dat în cărți și n-am căutat prevestiri în oglindă. N-am cufundat talismane în râu, pentru că n-a fost nevoie. Pot să-ți prezic fericirea fără niciun meșteșug. Așa cum am știut că el te va iubi. Pot să-ți spun că știu că vei fi fericită și cred că se vor naște copii, primul chiar curând.

— Fată sau băiat?

— Asta vei putea s-o afli singură acum, că ai verigheta ta, răspund zâmbind.

— Și voi fi lady Grey de Groby, rostește ea cu o mulțumire liniștită.

Simt un fior, ca o mână rece pe ceafă. Știu că nu va moșteni niciodată această proprietate.

— Da, spun sfidând ceea ce știu. Vei fi lady Grey de Groby și mama multor copii frumoși.

Asta trebuie să audă înainte de a urca în patul nupțial, în noaptea nunții.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, scumpa mea, și să-ți dăruiască bucurie!

Fetele ciocănesc la ușă și intră de-a valma în odaie, aducând petale de trandafir de presărat pe pat, un urcior cu bere de nuntă, un lighean cu apă parfumată pentru spălat și cămașa ei de in; eu o ajut să se pregătească, iar când bărbații intră gălăgioși și amețiți de băutură, ea stă în pat ca un înger cast. Soțul meu și lordul Grey îl ajută pe John să urce lângă ea, el roșește teribil, ca un băiețandru, deși are douăzeci și unu de ani, iar eu zâmbesc ca și cum aș fi pe deplin fericită și mă întreb ce anume îmi face inima să încremenească de frică pentru cei doi tineri.

După două zile ne întoarcem la noi acasă, la Grafton, fără să-i spun lui Elizabeth – sau oricui altcuiva – că am dat într-adevăr în cărți, chiar în ziua în care mi-a scris lady Grey să mă întrebe ce zestre va aduce Elizabeth în căsnicie. M-am așezat la masă, cu fața spre luncă și spre lăptărie, sigură de fericirea ei, și am luat cărțile în mână. Am întors pe față trei, alese la întâmplare, și toate trei erau albe.

Când a zugrăvit imaginile, cel care a meșteșugit cărțile a introdus în pachet trei cărți de rezervă, trei cărți cu spatele vopsit în culori vii, ca toate celelalte, dar fără nicio imagine pe față – rezerve de folosit într-un joc. Și tocmai cele trei cărți fără niciun mesaj mi-au căzut în mână când am vrut să aflu viitorul lui Elizabeth cu John Grey. Nădărdusese să văd prosperitate și copii, nepoți și o ascensiune în lume, însă cărțile erau goale. N-am putut vedea niciun viitor pentru Elizabeth și John Grey: absolut niciun viitor.

[31] Palatul Placentia, Greenwich, Londra, Crăciunul anului 1452

Richard și cu mine ne alăturăm curții la Greenwich de Crăciun și descoperim că festivitățile, vânătorile, muzica, dansurile, toate se află sub comanda lui Edmund Beaufort, care prilejuiește încântare la curte în asemenea măsură, încât aproape că-i al doilea rege. Face mult caz de Richard, descriindu-i-l regelui ca pe omul care va păstra negreșit Calais în stăpânirea noastră și-l ia deseori deoparte ca să discute cum ar putea o expediție engleză să-și croiască iarăși drum cu forța din Calais în Normandia. Richard își respectă ca de obicei regula

credinței și loialității față de comandantul lui, iar eu nu spun nimic despre felul în care îi urmăresc pe amândoi ochii reginei în timp ce discută. Dar știu că trebuie să vorbesc iarăși cu ea.

Sunt obligată să-i vorbesc, îndemnată de simțul datoriei. Acest sentiment adânc al obligației aproape că mă face să zâmbesc, căci știu că izvorăște din influența primului meu soț, John, ducele de Bedford. Cât a trăit, n-a ocolit nicio îndatorire dificilă și simt că mi-a încredințat obligația de a o sluji pe regina Angliei, chiar dacă asta înseamnă să-i pun purtarea sub semnul întrebării și să-i cer socoteală.

Îmi aleg momentul în timp ce ne pregătim pentru un spectacol de curte organizat de Edmund Beaufort. Acesta a cerut ca regina să poarte o rochie albă, legată la brâu cu un cordon împletit de aur, și părul despletit. Reprezintă pasămite o zeiță, dar arată ca o mireasă. El a născocit mâneci noi pentru rochia cea albă, croite atât de scurte și de largi, încât îi dezvelesc brațele până aproape de cot.

— Va trebui să purtați alte mâneci, îi spun fără fereală. Acestea sunt foarte indecente.

Ea își mângâie interiorul brațului.

— Îmi dau o senzație minunată! Pielea mea parcă ar fi de mătase. E minunat să fiu atât de...

— Despuiată, închei propoziția în locul ei.

Fără altă vorbă, găsesc în cufărul ei cu veșminte o pereche potrivită de mâneci și mă apuc să le prind în șireturi. Mă lasă să schimb mânecile fără să protesteze câtuși de puțin, apoi se așază în fața oglinzii. Îi fac semn cameristei ei să plece și iau peria ca să-i descurc buclele lungi, auriu-roșcate, ce i se revarsă până aproape de mijloc.

— Nobilul duce Edmund Beaufort vă acordă prea multă atenție, îi spun. E vizibil, Alteță.

— O, ai mai spus-o, Jacquetta! exclamă ea radiind de plăcere. Cântecul ăsta e vechi. Dar se uită la mine ca un bun curtean, ca un cavaler.

— Se uită ca un bărbat îndrăgostit, i-o întorc fără menajamente, așteptându-mă s-o șochez, dar văd, îngrozită, cum i se aprind obraji.

— Chiar așa? Chiar așa se uită?

— Alteță, ce se întâmplă? Știți că n-ar trebui să vorbiți despre dragoste adevărată. Puțină poezie, un mic flirt e una, dar n-aveți

voie să vă gândiți la el cu dorință!

— Când îmi vorbește, prind viață.

Se adresează imaginii mele din oglindă, iar eu îi văd în apele acesteia chipul radios, argintiu. E ca și cum am fi în altă lume, în lumea oglinzii de prevestit viitorul, în care pot fi rostite astfel de lucruri.

— Cu regele parcă aș îngriji un copil. Sunt silită să-i spun că are dreptate, că trebuie să iasă călare la luptă ca un bărbat, că trebuie să domnească precum un rege. Sunt silită să-l laud pentru înțelepciunea lui și să-l linguesc când e supărat. Pentru el sunt mai mult mamă decât iubită! Dar cu Edmund...

Îi scapă un mic oftat cutremurat, pleacă ochii, apoi se uită iarăși în oglindă și ridică din umeri, ca și cum n-ar avea ce face.

— Trebuie să încetați să vă mai întâlniți cu el! spun repede. Sau să vă întâlniți cu el doar în prezența altora. Trebuie să păstrați distanța.

Îmi ia peria din mână și mă întreabă:

— Nu-l placi? El spune că te place și te admiră. Spune că-ți e prieten. Și are încredere în Richard ca în nimeni altul. I-l laudă regelui.

— Nimeni n-ar putea să nu-l placă. E chipeș, fermecător și unul dintre cei mai însemnați bărbați din Anglia. Dar asta nu înseamnă că regina are voie să simtă altceva decât afecțiune de verișoară față de el.

— Mi-o spui prea târziu, răspunde ea cu un glas catifelat și cald. Pentru mine e prea târziu. Nu simt afecțiune de verișoară, ci un simțământ care o depășește cu mult. Jacquetta, simt pentru prima oară în viață că sunt vie! Simt pentru prima oară în viață că sunt femeie! Mă simt frumoasă, mă simt dorită! Nu mă pot împotrivi.

— V-am mai spus! îi amintesc. V-am prevenit.

Ea ridică iarăși din frumoși-i umeri.

— O, Jacquetta! Știi la fel de bine ca mine cum e să fii îndrăgostită. Tu te-ai fi oprit dacă te-ar fi prevenit cineva?

Nu-i răspund la întrebare, ci spun sec:

— Va trebui să-l trimiteți de la curte. Va trebui să-l ocoliți, poate timp de o lună. E o catastrofă!

— Nu pot. Regele nu i-ar îngădui să plece. Nu stă nicio clipă fără el. Iar eu aș muri dacă nu l-aș vedea, Jacquetta! Tu nu știi. E singurul meu tovarăș, e cavalerul meu, e războinicul meu:

războinicul reginei.

— Nu suntem în Camelot, o previn cu asprime. Nu trăim în vremea trubadurilor. Oamenii își vor face o părere proastă despre Alteța Voastră și dacă-i zâmbiți, îl vor acuza că e favoritul vostru sau mai rău. Ce spuneți acum ajunge ca să fiți repudiată și trimisă la o mănăstire! Și dacă v-ar auzi altcineva, ar însemna sfârșitul lui. Deja e urât și pizmuit pentru că e favoritul regelui. Dacă lumea află că îl preferați, va spune lucruri îngrozitoare. Sunteți regina, reputația voastră e ca sticla de Veneția: prețioasă, fragilă și rară. Trebuie să aveți grijă! Vă trăiți întreaga viață în văzul tuturor, nu vă sunt îngăduite simțămintele personale.

— Voi avea grijă! spune ea cu răsuflarea întretăiată. Jur că voi avea grijă!

Parcă s-ar târgui pentru dreptul de a fi cu el și ar oferi orice în schimbul aceluși drept.

— Dacă am grijă, dacă nu-i zâmbesc, nu stau prea aproape de el la călărie și nu dansez cu el prea des, tot îl pot vedea. Nu-i așa? Toți vor crede că el e mereu lângă noi la porunca regelui, nimeni nu trebuie să știe că mă face atât de fericită, că simpla lui prezență face ca viața mea să merite trăită!

Ar trebui să-i spun că n-are voie să rămână niciodată singură cu el, știu, dar se uită la mine cu o privire imploratoare. Se simte singură și e tânără – mare nefericire să fii femeie tânără la o curte mare, unde nimănui nu-i pasă cu adevărat de tine. O știu. Știu cum e să ai un soț care aproape că nu te vede și să existe un bărbat tânăr care nu-și poate dezlipi ochii de tine. Știu cum e să arzi într-un pat rece.

— Doar să aveți grijă, îi spun, cu toate că ar trebui, știu bine, s-o sfătuiesc să-l trimită de la curte. Va trebui să aveți grijă tot timpul, în fiecare zi a vieții voastre. Și n-aveți voie să-l întâlniți singură. Nu trebuie să rămâneți niciodată singură cu el. Lucrurile n-au voie să treacă dincolo de dragostea onorabilă a cavalerului față de doamna lui. N-au voie să treacă dincolo de bucuria voastră ascunsă. Trebuie să se oprească acolo.

Ea clatină din cap.

— Trebuie să vorbesc cu el! Trebuie să fiu cu el!

— N-aveți voie. Pentru voi doi nu există alt viitor în afară de rușine și dizgrație.

Se ridică de la oglindă, se așază pe patul cel mare, cu

baldachin bogat din fir de aur, și bate ușurel cu palma locul de lângă ea, a invitație. Mă apropii încet de ea.

— Tragi o carte pentru el? Astfel vom afla răspunsurile. Vom ști ce viitor ar putea să existe.

Clatin din cap.

— Știți că regelui nu-i plac cărțile. E un lucru interzis.

— Doar o carte. Doar de data asta! Ca să știm ce va veni. Ca să am grijă...

Șovăi, dar într-o clipă, ea se duce la ușa odăii de culcare și cere un pachet de cărți de joc. Una dintre doamne se oferă să le aducă înăuntru, însă regina le ia în pragul ușii și mi le dă.

— Poftim.

Cu mișcări încete, iau cărțile și le amestec. Desigur că la curte jucăm cărți tot timpul, însă atunci când le am în mână ca să trag doar una, să ghicesc viitorul, le simt altfel. I le dau, spunând foarte încet:

— Amestecați-le, apoi tăiați-le. Și mai tăiați-le o dată.

— Vom prevesti viitorul lui? Întreabă cu un aer absorbit.

Clatin din cap.

— Pe al lui nu-l putem prevesti, ar trebui ca el să ceară cartea, el s-o aleagă. Fără el n-o putem face. Dar putem afla cum va atinge viața lui, viața voastră. Putem vedea ce carte arată sentimentele lui față de Alteța Voastră și pe ale voastre față de el.

Ea încuviințează și șoptește cu alean:

— Vreau să aflu asta. Crezi că mă iubește, Jacquetta? L-ai văzut cu mine. Crezi că mă iubește?

— Răsfireați cărțile.

Ea le întinde în evantai, cu fețele pictate în culori vii în jos.

— Acum alegeți.

Încet, trecând cu un deget peste spatele pictat al cărților, își cumpănește alegerea, apoi îmi arată:

— Asta.

O întorc cu fața. E Turnul dărmat. Turnul unui castel, lovit poate de trăsnet, cu acoperișul străpuns de limbile ascuțite ale flăcărilor, cu zidurile alunecând într-o parte și acoperișul în alta. Din turn cad două siluete mici pe pajiștea de jos.

— Ce înseamnă? șoptește ea. Va cuceri turnul? Asta înseamnă că va cuceri regatul?

Preț de o clipă nu înțeleg ce vrea să spună.

— Să cucerească regatul? repet îngrozită. Să cucerească regatul?!

Ea clatină din cap, respingând ideea, cu mâna la gură.

— N-am spus nimic, n-am spus nimic! Dar ce înseamnă? Ce înseamnă cartea asta?

— Înseamnă o răsturnare a tuturor lucrurilor. Vremuri frământate. Poate căderea unui castel... Mă gândesc, firește, la Richard, care a jurat să apere castelul Calais tocmai pentru acest comandant. O cădere de sus: priviți, aici sunt doi oameni care cad din turn. Ridicarea celor care sunt jos și, la sfârșit, totul schimbat. Un nou moștenitor ocupă tronul, vechea ordine e schimbată, totul e nou.

Șoptește cu ochii strălucind:

— Totul e nou... Cine crezi că e adevăratul moștenitor al regelui?

O privesc cu un sentiment foarte apropiat de cel al groazei și răspund sec:

— Richard, ducele de York. Fie că vă place de el sau nu. Richard, ducele de York, e moștenitorul regelui.

Ea clatină din cap și șoptește:

— Edmund Beaufort e vărul regelui. Ar putea fi el adevăratul moștenitor. Poate că asta înseamnă cartea.

— Lucrurile nu se întâmplă niciodată așa cum mă gândesc că se vor întâmpla, o previn. Nu e o prevestire, ci mai mult un avertisment. Vă amintiți cartea cu Roata norocului? Cartea pe care ați tras-o în ziua nunții, care promite că tot ce se ridică va coborî, că nimic nu e într-un totul sigur?

Orice i-aș spune, nimic nu-i umbrește bucuria. Chipul îi strălucește. Crede că am prevestit schimbarea a toate și ea tânjește după o schimbare. Crede că turnul înfățișat de carte e temnița ei, pe care o vrea dăruită. Crede că siluetele, care e limpede că se prăbușesc, se eliberează de fapt. Crede că trăsnetul care nimicește și arde va sfărâma vechiul și va făuri noul. Nu-i pot spune niciun lucru pe care să-l ia drept avertisment. Face semnul pe care i l-am arătat în ziua nunții, cercul desenat cu degetul arătător, care arată ridicarea și coborârea a toate în viață și șoptește iarăși:

— Totul e nou.

În seara aceea, în pat, îi dezvălui lui Richard grijile mele, omițând dragostea reginei față de duce, spunându-i doar că e însingurată și că ducele e cel mai apropiat prieten al ei. Richard șade în capul oaselor lângă foc, la cald, cu halatul pe umerii goi.

— Nu e nimic rău în prietenie, spune el cu hotărâre. Iar ea e frumușică și merită tovărășia cuiva.

— Oamenii vor vorbi.

— Oamenii vorbesc întotdeauna.

— Mă tem că s-ar putea atașa prea tare de duce.

El îngustează pleoapele, ca pentru a-mi scruta gândurile.

— Spui că s-ar putea îndrăgosti de el?

— Nu m-ar surprinde. E tânără, el e chipeș, ea n-are pe nimeni altcineva în lumea asta care să-i arate vreun semn de afecțiune. Regele e bun și atent cu ea, însă n-are pic de pasiune.

— Regele e în stare să-i zămislească un prunc? Întreabă fără ocol Richard, trecând la miezul problemei.

— Cred că da. Dar nu intră des în odaia ei.

— E un neghiob! exclamă soțul meu. Nu merge să neglijezi o femeie ca Margareta. Crezi că ducele are ochi pentru ea?

Încuviințez. Richard se încruntă.

— Putem avea încredere, cred, că nu va face nimic care s-o primejduiască pe ea sau tronul. Numai un netrebnic care se gândește doar la folosul propriu ar seduce-o. Ea are de pierdut totul, plus că prețul ar include și tronul Angliei. Beaufort nu-i neghiob. Sunt apropiați, n-au cum să nu fie apropiați, amândoi se află lângă rege zilnic, aproape cât e ziua de lungă, însă Edmund Beaufort conduce regatul prin intermediul regelui. Nu și-ar primejdui propriul viitor și cu atât mai puțin pe al ei. Cel mai important e ca ea să zămislească un moștenitor.

— Singură n-are cum! i-o întorc supărată.

Richard râde de reacția mea.

— Nu e nevoie s-o aperi în fața mea. Dar câtă vreme n-are copii, Richard, ducele de York, e moștenitorul de drept, numai că regele îi preferă mai departe pe alții din familia lui: pe Humphrey, ducele de Buckingham, care are întâietate, și pe Edmund Beaufort. Ba am auzit că acum îi aduce la curte și pe frații săi vitregi, băieții Tudor. Asta neliniștește pe toată lumea. Cine socotește că-i e moștenitorul? Ar îndrăzni să-l dea la o parte pe Richard, ducele de York, pentru unul dintre acești

favoriți?

— E tânăr. Și ea e tânără. Ar putea zămisli un copil.

— Oricum ar fi, el n-are șanse să moară în luptă, ca tatăl lui, spune cu cruzime soțul meu, oșteanul. Are grijă să se ferească.

*

La sfârșitul celor douăsprezece zile ale sărbătorii Crăciunului, Richard trebuie să se întoarcă la postul lui din Calais. Cobor pe malul fluviului ca să-l petrec la imbarcare. Poartă mantia groasă de călătorie ca să se apere de negura rece a iernii și o înfășoară și în jurul meu. La căldură, cu capul lipit de umărul lui, cu brațele petrecute strâns în jurul spinării lui late, îl îmbrățișez ca și cum nu m-aș îndura să-l las să plece.

— Voi veni la Calais, îi promit.

— Scumpa mea, chiar n-ai ce să faci acolo. Mă voi întoarce acasă de Paște sau mai devreme.

— Nu pot aștepta până de Paște.

— Atunci voi veni mai devreme. Oricând mă chemi. Știi bine! Voi veni când vrei.

— Nu poți să mergi doar să inspectezi garnizoana și apoi să te întorci?

— Poate, dacă nu va avea loc o expediție în Normandia primăvara asta. Ducele trage nădejde să organizeze una. Regina a zis ceva?

— Ea spune ce zice ducele.

— Dacă nu avem o campanie militară în primăvară, nu vom avea tot anul și atunci voi putea veni acasă, promite Richard.

— Ai face bine să vii acasă la vară, îl previn. Orice s-ar întâmpla. Voi avea ceva ce voi vrea să-ți arăt.

La adăpostul cald al mantiei, mâna lui mi se așază pe pânțe.

— Ești un rubin, Jacquetta mea! O soție cu fire nobilă, mai de preț decât rubinele. Ești iarăși grea?

— Da, iarăși.

— Un prunc al verii! exclamă el cu plăcere. Un nou copil al Casei de Rivers. O să avem un popor al nostru, iubirea mea! Familia Rivers devine un estuar, un lac, o mare!

Spusele lui mă fac să râd.

— Rămâi deocamdată la curte, cu regina?

— Da. Merg la Grafton câteva zile ca să văd copiii și apoi mă

întorc la curte. Pot cel puțin s-o păzesc de calomnii.

Mă strânge în brațe, la adăpostul mantiei.

— Îmi place gândul că ești un model de respectabilitate, iubirea mea!

— Sunt o foarte respectabilă mamă a nouă copii, îi amintesc. În curând zece, cu voia lui Dumnezeu.

— Doamne sfinte, să simt așa ceva pentru o mamă a zece copii! remarcă el luându-mi mâna și lipind-o de pantalonii lui.

— Dumnezeu să mă ierte că simt așa ceva pentru un bărbat înșurat și tată a zece copii! răspund lipindu-mă de el.

Se aude un strigăt de pe puntea corabiei, iar el spune fără tragere de inimă:

— Trebuie să plec. Trebuie să prindem fluxul. Te iubesc, Jacquetta și voi veni acasă curând!

Mă sărută iute, cu putere, apoi se dezlipește de mine și urcă în fugă pasarela. Fără mantia lui, fără căldura lui, fără zâmbetul lui mi-e foarte frig și mă simt foarte singură. Îl las să plece.

[32] Turnul Londrei, primăvara anului 1453

Mă întorc la curte după o săptămână petrecută la Grafton, la timp pentru marea sărbătoare din Turnul Londrei, unde frații vitregi ai regelui, Edmund și Jasper Tudor, primesc titlul de conte. Mă aflu alături de regină în timp ce tinerii îngenunchează în fața regelui pentru investire. Sunt fiii reginei Catherine de Valois, mama regelui, care a încheiat o a doua căsătorie la fel de imprudentă ca a mea. După ce soțul ei, Henric al V-lea, a murit și a lăsat-o văduvă cu copil mic, nu s-a retras la o mănăstire ca să-și petreacă restul vieții într-o suferință respectabilă. S-a coborât chiar mai jos decât mine: s-a îndrăgostit de Owen Tudor, mai-marele care avea în grijă garderoba ei, și s-a măritat cu el în taină. Când a murit, a lăsat în urmă o situație încurcată, cu Tudor în postura de văduv sau de răpitor – în funcție de judecata fiecăruia – și cu cei doi fii ai lui în postura de frați vitregi ai regelui Angliei sau de bastarzi ai unei regine mame care s-a dovedit incapabilă să-și țină în frâu pornirile – în funcție de milostenia fiecăruia. Regele Henric a hotărât să-și recunoască frații vitregi, să nege rușinea mamei lui și să-i includă pe Tudori în familia regală. Ce efect va avea acest lucru asupra așteptărilor celor câțiva bărbați care ar urma să moștenească tronul e mai presus de înțelegerea noastră. Acești

Tudori nu vor face decât să sporească încurcătura din jurul tronului. Regele îl cinstește pe ducele de Buckingham, care se socotește cel mai însemnat duce din Anglia, dar îl preferă pe Edmund Beaufort ducele de Somerset, mai mult decât pe oricare altul. Pe de altă parte, adevăratul lui moștenitor e singurul om care lipsește astăzi și nu e niciodată bine-venit la curte: Richard Plantagenet, ducele de York. Arunc o privire spre regină, care se simte pesemne rușinată că nu izbutește să rezolve întreaga situație născând un fiu moștenitor, însă ea își privește mâinile, cu ochii plecați, astfel că genele le ascund expresia. Îl văd pe Edmund Beaufort mutându-și iute privirea de la ea. Remarc:

— Alteța Sa e generos cu băieții Tudor.

Ea tresare ușor la auzul spuselor mele.

— A, da. Eh, îl știi cum e: poate să ierte orice, oricui. Iar acum se teme foarte tare de norod și de aliații lui York și vrea să-și adune familia în jurul lui. Le dăruiește băieților pământuri ce fac cât o avere și îi recunoaște drept frați vitregi.

— E bine ca omul să-și aibă familia lângă el, spun cu voioșie.

— A, frați poate să-și facă! răspunde ea.

Cuvintele nerostite „dar un fiu, nu” rămân nerostite.

*

Pe măsură ce nopțile de iarnă devin mai luminoase, iar diminețile se fac din cenușii aurii, primim vești foarte bune din Bordeaux, unde John Talbot, contele de Shrewsbury, la o vârstă de patru ori cât a pajului său, trece ca o furtună prin orașele bogate ale Gasconiei, recâștigă Bordeaux și pare hotărât să recucerească toate pământurile englezești. Curtenii sunt cuprinși de o încredere exaltată. Declară că mai întâi vom recuceri toată Gasconia, apoi vom putea recuceri toată Normandia, Calais va fi în siguranță și Richard va putea veni acasă. Margareta și cu mine ne plimbăm pe malul fluviului în grădinile de la Westminster, înfășurate în blănurile de iarnă, dar pe obraji simțind soarele primăvărat și privind primele narcise ale sezonului.

— Jacquetta, tânjești din dragoste! exclamă ea pe neașteptate.

Tresar. Priveam fluviul și mă gândeam la Richard aflat dincolo de mare, la Calais – furios că nu conduce el campania din

Bordeaux, sunt sigură.

— Iertați-mă, răspund surâzând slab. Într-adevăr, mi-e dor de el. Și de copii.

— Va veni acasă în curând, mă asigură ea. După ce Talbot recucerește pământurile noastre din Gasconia, vom putea face iarăși pace.

Mă ia de braț și pășește alături de mine, spunând:

— E greu să fii despărțită de oamenii pe care-i iubești. La început, când am venit în Anglia, mi-a fost nespus de dor de mama mea. Mă temeam că n-o voi mai revedea. Acum îmi scrie că e bolnavă și aș vrea să merg s-o văd. Mă întreb dacă m-ar fi trimis de lângă ea dacă știa ce fel de viață voi duce, dacă știa că nu mă va revedea niciodată, nici măcar în vizită.

— Știe cel puțin că regele e bun cu Alteța Voastră și un soț blând. Când familia Grey mi-a cerut-o pe Elizabeth, primul meu gând a fost că fiul lor va fi bun cu ea. Cred că orice mamă își dorește asta pentru fata ei.

— Îmi doresc atât de fierbinte să-i pot spune că am rămas grea! Asta ar face-o fericită, e singurul lucru pe care și-l dorește – pe care și-l doresc toți. Dar poate că anul acesta... Poate că acest an îmi va aduce un copil.

Pleacă pleoapele și zâmbește aproape ca pentru sine.

— O, așa sper, milady, draga noastră Margareta!

— Sunt mai mulțumită, spune ea încet. Am chiar speranță. N-ai de ce să te temi pentru mine, Jacquetta. E adevărat că am fost foarte nefericită vara trecută și chiar la vremea Crăciunului, însă acum sunt mai mulțumită. Mi-ai fost prietenă bună când m-ai prevenit să am grijă. Te-am ascultat, m-am gândit la ce ai spus. Știu că trebuie să mă port cu discreție, îl țin pe duce la distanță și cred că totul va fi bine.

Aici se petrece ceva – n-am nevoie de Vedere ca să-mi dau seama. Aici există o taină și o bucurie ascunsă. Dar nu mă pot plânge de purtarea ei. Chiar dacă îi zâmbește ducelui, e mereu alături de rege. Nu mai zăbovește cu ducele în galerie și nici nu-l mai lasă să-i șoptească la ureche. El vine în odăile ei, ca și până acum, dar discută despre problemele cârmuirii și are în permanență însoțitori, iar ea își are doamnele alături. Totuși, când e singură ori tăcută în mulțime, mă uit la ea și mă întreb la ce se gândește când își împreunează cu atâta cumințenie mâinile în poală și privește în jos, cu ochii ascunși de gene,

zâmbind pentru sine.

— Ce face fetița ta cea mică? Întreabă ea cu o undă de melancolie. E sănătoasă, dolofană și frumușică, așa cum par să fie toți pruncii tăi?

— Mulțumesc lui Dumnezeu, e voinică și crește bine. Știți, am botezat-o Eleanor. Le-am trimis tuturor daruri de Crăciun și cât am stat acasă am avut două zile cu vreme minunată. I-am dus pe cei mari la vânătoare, iar pe cei mici la săniuș. Mă voi întoarce să-i văd de Paște.

În seara aceea, regina se îmbracă în rochia ei cea nouă, de un roșu foarte întunecat, o culoare pe care n-a mai văzut-o nimeni, și mergem în sala de primire a regelui, cu doamnele în urma noastră. Ea își ocupă locul lângă rege și în sală intră mica moștenitoare de Beaufort, Margaret, mult prea gătită, adusă să fie prezentată de mama ei cea fără rușine. Copila poartă o rochie de un alb angelic, garnisită cu trandafiri roșii de mătase, ca pentru a le aminti tuturor că e fiica lui John Beaufort, primul duce de Somerset – un nume măreț, însă, Dumnezeu să-l ierte, un bărbat deloc pe măsura numelui. A fost fratele mai mare al lui Edmund Beaufort, dar s-a făcut de răs în Franța, după care a venit acasă și a murit, atât de prompt și de convenabil – cu puțin înainte să fie acuzat de trădare –, încât Richard spune că și-a luat singur zilele și că a fost singurul lucru bun pe care l-a făcut vreodată pentru familia lui. Această copilă firavă, cu nume măreț și avere și mai măreață, e fiica lui și nepoata lui Edmund Beaufort.

O văd că mă privește fix și-i surâd. Ea se împurpurează pe dată, zâmbind radios. Îi șoptește ceva mamei ei, întrebând desigur cine sunt, iar mama o ciupește pe bună dreptate ca s-o facă să stea dreaptă și tăcută, cum ar trebui să facă o fată la curte.

— O încredințez pe fiica voastră ca pupilă iubiților mei frați vitregi, Edmund și Jasper Tudor, îi spune regele mamei copilei, ducesa văduvă. Poate să locuiască împreună cu voi până când îi vine vremea să se mărite.

În mod amuzant, copila ridică ochii, ca și cum ar avea o părere în legătură cu cele spuse. Văzând că nimeni nu-i aruncă măcar o privire, îi șoptește iarăși mamei ei. E o scumpete de fetiță, foarte dornică să i se ceară părerea. Soarta ei – să fie măritată cu Edmund Tudor și trimisă departe, în Țara Galilor –

îmi pare grea. Regina se întoarce spre mine și mă aplec s-o ascult.

— Ce părere ai? mă întreabă ea.

Margaret Beaufort face parte din Casa de Lancaster, iar Edmund Tudor e fiul unei regine a Angliei. Pruncul zămislit de ei va avea o descendență impresionantă: sânge regesc englezesc de o parte, sânge regesc francez de cealaltă parte, ambii părinți înrudiți cu regele Angliei.

— Oare regele își face fratele din cale-afară de puternic? șoptește regina.

— O, uitați-vă la ea! răspund cu blândețe. E o mânuță de fată, mai are mult până să ajungă la vârsta măritişului. De bună seamă că mama ei o va mai ține acasă zece ani. Veți avea jumătate de duzină de copii în leagăn până să poată Edmund Tudor să se cunune cu ea și să urce în patul ei.

O privim amândouă pe fetița al cărei căpșor se tot sucește într-o parte și într-alta, de parcă și-ar dori să-i vorbească cineva. Regina râde.

— Așa sper! De bună seamă că un flecușteț ca ea nu va naște niciodată un moștenitor al tronului.

*

În seara următoare aștept un răgaz de liniște în ceasul dinaintea cinei, când regina e îmbrăcată, iar ducele și regele încă n-au venit în odăile ei. Ședem la foc și ascultăm muzicienii. Cerându-i încuviințarea din priviri, îmi apropii scaunul ceva mai mult de ea.

— Dacă aștepți prilejul de a-mi spune că ai rămas iarăși grea, nu e nevoie să-ți alegi momentul, spune ea poznaș. Văd bine.

— Sunt sigură că va fi băiat, răspund roșind. Dumnezeu știe că mănânc destul cât să nasc un bărbat! A trebuit să-mi lărgesc cingătoarea.

— I-ai spus lui Richard?

— A ghicit el, înainte de a pleca.

— Îi voi cere ducelui să-l lase să vină acasă. Vei vrea să fie acasă, cu tine, nu-i așa?

O privesc. Dovada aproape anuală a rodniciei mele statornice o face uneori să fie melancolică, dar de astă dată zâmbește și se bucură pentru mine fără nicio umbră de tristețe.

— Da. Aș vrea să fie acasă, dacă ducele se poate lipsi de el.

— Îi voi porunci, răspunde ea zâmbind. Ducele îmi spune că va face orice pentru mine. E o cerere neînsemnată pentru cel care mi-a promis luna de pe cer.

— Voi rămâne la curte până în mai. Pe urmă, după naștere, voi veni și eu în procesiunea de vară.

— Poate că anul acesta nu voi merge prea departe.

— Nu? întreb, neînțelegând ce vrea să spună.

— Poate că voi dori și eu să am o vară ușoară.

Pricep în sfârșit.

— O, milady, e cu puțință?

— Parcă aveai Vederea! râde ea. Și uite, stau în fața ta și cred... sunt aproape sigură...

Îi iau mâinile într-ale mele.

— Așa cred și eu, acum văd! Chiar văd! Pielea ei radioasă și rotunjimile corpului ei au ceva deosebit. De când?

— Cred că n-am sângerat de două luni. Așa că deocamdată n-am spus nimănui. Ce crezi?

— Și regele a venit la Alteța Voastră înainte de Crăciun? Și v-a dăruit plăcere?

Rămâne cu ochii plecați, dar roșește mai tare.

— O, Jacquetta... nu știam că se poate să fie așa!

— Câteodată se poate, răspund zâmbind.

Ceva din surâsul ei îmi spune că în sfârșit, după opt ani de căsnicie, cunoaște bucuria pe care o poate dăruia un bărbat soției lui dacă e dispus, dacă o iubește destul ca să vrea s-o facă să se agațe de el și să tânjească după atingerea lui.

— Când voi putea fi sigură? întreabă ea.

— Luna viitoare. Vom chema o moașă pe care o cunosc și în care am încredere, să stea de vorbă cu voi și să vadă dacă aveți semnele, iar luna viitoare îi veți putea spune personal Alteței Sale.

*

Nu vrea să-i scrie mamei ei până nu e într-un totul sigură și din asta se naște o mică tragedie, căci în timp ce ea așteaptă semnele că a rămas grea, sosește vorbă din Anjou cum că mama Margaretei, Isabella de Lorena, a murit. Au trecut opt ani de când Margareta și-a luat rămas-bun de la mama ei și a venit în Anglia să se cunune; n-a fost niciodată prea apropiată de ea, însă moartea ei e o lovitură pentru tânăra regină. O văd în

galerie cu lacrimi în ochi și cu mâinile într-ale lui Edmund Beaufort. Are capul întors spre el ca și cum ar vrea să-și lipească obrazul de umărul lui voinic și să plângă. Când îmi aud pașii, se întorc spre mine, fără să-și desprindă mâinile. Ducele spune simplu:

— Alteța Sa e tulburată din cauza veștii sosite din Anjou. O conduce pe Margareta spre mine. Du-te cu Jacquetta, o îndeamnă el cu duioșie. Du-te și las-o să-ți facă o tizănă, ceva care să-ți aline durerea. E greu pentru o femeie tânără să-și piardă mama și e mare păcat că nu i-ai spus...

Se întrerupe și pune mâinile reginei într-ale mele.

— Ai să-i dai ceva, nu-i așa? Nu e bine să plângă întruna.

— Am niște plante de leac bine cunoscute, răspund cu grijă. Veniți să vă întindeți puțin, Alteță?

— Da, spune Margareta, lăsându-mă s-o iau de lângă duce și s-o duc în liniștea odăilor ei.

Îi prepar o tizănă de sunătoare, dar ea șovăie înainte s-o bea.

— N-ar face rău unui prunc?

— Nu. E foarte ușoară. Veți bea o porție în fiecare dimineață, timp de o săptămână. Jalea ar fi mai rea pentru prunc; trebuie să încercați să vă păstrați calmul și voioșia.

Ea încuviințează pe tăcute.

— Sunteți sigură? o întreb încet. Moașele mi-au spus că sunt aproape sigure...

— Sunt sigură. Îi voi spune regelui săptămâna viitoare, când sângerarea va lipsi iarăși.

*

Însă nu-i dă ea însăși vestea. În chip ciudat, îl cheamă pe șambelanul regelui și-i spune:

— Vreau să-i duci un mesaj regelui.

Are un aer trist în veșmintele de dolii de un albastru închis și mi pare rău că pierderea mamei i-a răpit strălucirea bucuriei. Chiar și așa, când îi va spune regelui, vor fi amândoi în al nouălea cer. Presupun că-l va pofti în odăile ei, dar ea continuă astfel:

— Te rog să-i transmiți regelui complimentele și urările mele de bine și să-l înștiințezi că sunt grea.

Richard Turnstall se holbează pur și simplu la ea: nu i s-a cerut în viața lui să transmită un astfel de mesaj. Niciunui

șambelan regal nu i s-a cerut așa ceva. Se uită la mine, cerându-mi sfatul din priviri, dar nu pot decât să-i arăt, ridicând ușor din umeri, că ar face bine să ducă mesajul pe care vrea regina să i-l transmită soțului ei. El se înclină și iese din odaie cu spatele, iar gărzile închid ușa fără zgomot în urma lui.

— Îmi voi schimba rochia, regele va veni negreșit la mine, spune ea.

Ne ducem grăbite în odaia ei și-i schimbăm rochia albastră cu una de un verde palid, o culoare potrivită pentru primăvară. Când camerista îi ține rochia ca s-o îmbrace, văd că pânțele, înainte supt, i s-a rotunjit și că sânii ei umplu cămașa de pânză fină. Zâmbesc văzând-o astfel.

Așteptăm ca regele să dea năvală în odăi cu chipul luminat de bucurie, cu mâinile întinse spre ea; așteptăm un ceas. Auzim straja anunțând ora, apoi auzim în sfârșit pași și gărzile deschid larg ușile către apartamentul reginei. Ne ridicăm în picioare cu toatele, așteptându-ne să-l vedem pe rege cum intră zorit, cu un zâmbet radios pe chipul de băiețandru. Dar e tot Richard Turnstall, șambelanul regelui, cu un răspuns la mesajul reginei.

— Alteța Sa mi-a poruncit să vă spun următoarele: vestea ne aduce o mare mângâiere și tuturor vasalilor credincioși le aduce o mare bucurie și alinare.

Înghite în sec și se uită la mine.

— Asta e tot? îl întreb.

El dă din cap afirmativ. Regina se uită la el foarte nedumerită.

— Vine la mine?

— Nu cred, Alteță. Își drege glasul, apoi completează: A fost atât de fericit, încât m-a răsplătit pentru că i-am dat vestea.

— Vine s-o viziteze pe Alteța Sa înainte de cină?

— Și-a chemat giuvaiergiul. Îi va porunci să-i facă reginei un giuvaier special.

— Dar acum ce face? întreabă ea. În clipa asta? Ce făcea când ai plecat de la el?

Richard Turnstall se mai înclină o dată și răspunde:

— S-a dus în capela lui personală ca să-și arate recunoștința. Regele s-a dus să se roage.

— Bine, rostește ea amărâtă. O, bine.

*

Îl vedem pe rege abia în seara aceea, când vine în vizită în

odăile reginei, ca de obicei. Îi sărută mâna în fața noastră, a tuturor, și-i spune că e foarte mulțumit. Uitându-mă în jur, văd că toate doamnele ei de companie sunt profund nedumerite, ca mine. Avem în fața noastră o pereche care a zămislit primul prunc – după aproape opt ani de așteptare. Acest prunc le împlinește căsnicia și aduce siguranța tronului. De ce se poartă ca și cum ar fi simple cunoștințe?

Margareta are o purtare demnă de o regină; nu arată în niciun fel că ar aștepta mai multă căldură sau mai mult entuziasm din partea lui. Înclină capul și-i zâmbește, spunând:

— Sunt foarte fericită! Mă rog să ni se nască un fiu, iar dacă nu, o fiică frumoasă și data viitoare un fiu.

— Oricum ar fi, va fi o binecuvântare, răspunde el cu bunătațe.

Îi oferă brațul și o conduce la cină, o așază cu mare grijă lângă el și-i alege cu duioșie cele mai bune bucăți de carne și cele mai moi bucăți de pâine. De cealaltă parte a lui, Edmund Beaufort, ducele de Somerset, le zâmbește amândurora.

*

După cină, regina spune că se va retrage devreme. Curtea se ridică la plecarea noastră, iar când ajungem în odăile reginei, ea se desprinde dintre doamnele de companie și, făcându-mi semn să o urmez, intră în odaia de culcare.

— Scoate-mi boneta, îmi cere ea. Sunt foarte obosită și îmi dă dureri de cap.

Desfac panglicile și așez conul înalt deoparte. Sub con este pernuța datorită căreia boneta cea grea stă dreaptă, în echilibru pe capul ei. O scot și pe aceea și-i las cosițele pe spate. Iau o perie și mă apuc să desfac cu blândețe cozile împletite strâns, iar ea închide ochii.

— Așa e mai bine. Împletește-l lejer, Jacquetta, și cere să mi se aducă un pahar cu bere caldă.

Răsucesc pletele dese, auriu-roșcate într-o coadă, apoi o ajut să-și scoată mantia și rochia. Îmbracă o cămașă de pânză pentru noapte și urcă în patul mare, arătând ca o copilă micuță sub baldachinul bogat și sub plăpumile groase.

— E firesc să vă simțiți obosită, îi spun. Odihniți-vă și atât. Toți dorim să vă odihniți.

— Mă întreb ce va fi, rostește ea alene. Crezi că va fi băiat?

— Să aduc cărțile? o întreb, gata să-i fac pe plac.

Ea întoarce capul într-o parte și răspunde, surprinzându-mă:

— Nu. Să nici nu te gândești la asta, Jacquetta!

— Firește că mă gândesc! răspund râzând. E primul vostru copil. Dacă e băiat, va fi următorul rege al Angliei. Mă obligă onoarea să mă gândesc la el și m-aș gândi oricum, din dragoste pentru voi.

Ea își lipește ușor un deget de buzele mele, ca să mă facă să tac.

— Atunci nu te gândi prea mult.

— Prea mult?

— Nu te gândi la el cu Vederea. Vreau să înflorească precum un boboc, neobservat.

Preț de o clipă mă gândesc că se teme de cine știe ce vechi vrăjitorii oribile sau de deochi.

— Doar nu credeți că i-aș face rău în vreun fel! Doar gândindu-mă la el nu i-aș face rău...

— O, nu! exclamă ea clătinându-și capul bălai. Nu, dragă Jacquetta, nu mă gândesc la asta. Atâta doar că... nu vreau să știi totul... nu totul. Unele lucruri sunt personale. Roșește și-și ferește fața de privirea mea. Nu vreau să știi totul.

Cred că înțeleg. Cine știe ce a trebuit să facă pentru a trezi interesul unui soț atât de rece? Cine știe cât de seducătoare a trebuit să fie ca să-l îndemne să se ridice din genunchi și să urce în patul ei? Oare a trebuit să încerce trucuri de târfă, care au făcut-o să-i fie rușine de ea însăși? Îi spun cu hotărâre:

— Orice ați făcut ca să zămisliți acest prunc, merită! A trebuit să zămisliți un copil, iar dacă e băiat, cu atât mai bine. N-aveți de ce să vă gândiți la nimic rău, milady, iar eu nu mă voi gândi în niciun fel.

Ea ridică privirea.

— Crezi că nicio faptă care dăruiește Angliei un moștenitor nu poate fi considerată un păcat?

— A fost un păcat din dragoste și n-a făcut rău nimănui. E de iertat.

— Nu trebuie să mă spovedesc?

Mă gândesc la episcopul Ayscough, care i-a spus tânărului rege să nu se culce cu soția lui în prima săptămână, de teamă că tânăra pereche va comite păcatul poftei trupești.

— Nu trebuie să mărturisiți nimic din ce ați făcut ca să

zămislîți acest prunc. A trebuit făcut și a fost din iubire și bărbații nu înțeleg astfel de lucruri. Preoții, mai puțin ca oricine.

Ea oftează puțin.

— Bine. Și să nu te gîndești la asta.

Îmi flutur mîna în dreptul feței ca pe un vîl.

— Nu mă voi gîndi. N-am niciun gînd în minte!

Ea râde.

— Știu că nu te poți împiedica să gîndești, știu bine. Și știu că uneori ai Vederea. Dar nu te uita la copilul acesta, îmi promiți? Gîndește-te la el ca la o floare de cîmp care crește și e minunat de frumoasă, însă nimeni nu știe cum a fost plantată și nici cum a prins viață.

— E fiul lui Marguerite, margareta. Poate să fie floarea a cărei vedere ne bucură primăvara, a cărei apariție înseamnă venirea primăverii.

— Da, aprobă ea. O floare de cîmp care a răsărit cine știe de unde.

[33] Grafton, Northamptonshire, vara anului 1453

Îmi respect cuvîntul dat reginei și nu reflectez la această zămislire mult întîrziată, iar ea își respectă cuvîntul dat mie și vorbește cu Edmund, ducele de Somerset, care îmi trimite acasă soțul cînd mă retrag la Grafton pentru naștere. Nasc un băiat, căruia îi spunem Lionel. Fiica mea Elizabeth, acum doamnă măritată, vine și mă slujește înainte și după naștere, foarte serioasă și de mare ajutor. O găsesc aplecată asupra leagănului, gîngurindu-i pruncului.

— Vei avea și tu un fiu, îi promit.

— Așa sper. E desăvârșit, e atît de frumos!

— Într-adevăr, rostesc mîndră, liniștită. Un nou fiu al Casei de Rivers.

*

De îndată ce m-am înzdrăvenit destul ca să mă întorc la curte, primesc vorbă de la regină, care îmi cere să însoțesc curtea în procesiunea de vară. Richard trebuie să se întoarcă la garnizoana din Calais; e dureros de greu să ne despărțim din nou.

— Lasă-mă să vin la Calais! îl rog. Nu mă îndur să stau fără

tine.

— Foarte bine, spune el. Luna viitoare. Poți să vii și să-i aduci pe toți copiii mai mici. Nici eu nu mă îndur să stau fără tine și fără ei.

Mă sărută pe buze, îmi sărută ambele mâini, apoi încalecă și pleacă.

[34] Palatul Clarendon, Wiltshire, vara anului 1453

Plină de voieșie, curtea cutreieră ținuturile apusene, în căutare de trădători și instigatori la rele. Ducele de Somerset a ales traseul și spune că, treptat, oamenii ajung să învețe că n-au voie să-l vorbească de rău pe rege, că pretențiile lor n-au niciun viitor și – mai important decât toate – că Richard, ducele de York, nu va constitui niciodată o putere în regat, astfel că orice alianță cu el sau apel la numele său înseamnă doar pierdere de timp.

Edmund Beaufort e deosebit de atent față de rege în vara aceasta, îndemnându-l la judecăți tot mai severe și la sentințe tot mai aspre. Îi întărește părerile aplaudându-i hotărârile și îl încurajează să spună ce gândește. Ducele îl însoțește pe rege la capelă și apoi îl aduce în odăile reginei înainte de cină; stau toți trei și vorbesc, iar ducele îi face să râdă descriindu-le cele întâmplate peste zi și batjocorindu-i uneori pe oamenii ignorați care i s-au înfățișat.

Regina nu poate călări în starea ei, astfel că Edmund Beaufort s-a îngrijit de o frumoasă pereche de catâri care să-i tragă litiera. Călărește lângă ea, înfrânându-și calul voinic ca să meargă la pasul încet al catârilor și urmărindu-i cel mai mic semn de oboseală. Se consultă cu mine aproape în fiecare zi ca să se asigure că sunt mulțumită de sănătatea reginei, de hrana ei, de câtă mișcare face. Îl asigur în fiecare zi că e sănătoasă, că pântecul îi crește așa cum ar trebui și că sunt sigură că pruncul e voinic.

Îl aduce în fiecare zi un mic dar – un buchet de flori, o poezie, un băiețel care să-i danseze, un pisoie. Regele, regina și ducele străbat drumurile înverzite din Dorset într-o armonie perfectă și, ori de câte ori regina coboară din litieră sau dă să urce o scară, ducele întinde mâna ca s-o sprijine, îi oferă brațul pentru echilibru.

Înainte l-am văzut ca pe un ademenitor, un seducător, un năzdrăvan, dar acum văd în el ceva mai de soi: un bărbat capabil de multă duioșie. Se poartă cu ea de parcă ar vrea să-i cruțe cea mai mică osteneală, de parcă și-ar fi pus viața în slujba fericirii ei. Pe rege îl slujește ca prieten cu desăvârșire credincios, iar pe ea, ca un cavaler onorabil. Mai mult decât atât nu vreau să văd; nu-mi îngădui să văd.

În august ajungem la Wiltshire și tragem la vechiul palat regal de la Clarendon, în luncile roditoare din apropiere de Salisbury. Îmi plac aceste câmpii calcaroase și văile largi, cu apele lor. Vânătorile de căprioare prin desișurile din văi se lungesc ore în șir; apoi ieșim la lumină pe culmile dealurilor înalte și galopăm pe iarba uniform cosită. Când ne oprim să mâncăm, vedem jumătate din Anglia întinzându-se în fața noastră. Palatul e așezat între lunci înflorite pe care revărsările apelor le transformă în lacuri jumătate din an, dar în toiul verii sunt o rețea de pâraie, iazuri și râuri curate. Ducele o ia pe regină la pescuit și jură că vor prinde un somon pe care să-l mănânce ea la cină, dar în cea mai mare parte a zilei ea se odihnește la umbră, iar el aruncă undița, i-o dă ei să o țină și apoi o aruncă iarăși, în timp ce libelulele dansează pe deasupra florilor de calcea-calului și rândunelele zboară aproape de suprafața apei, atingând cu pliscul lor mic propria imagine oglindită.

Seara ne întoarcem la castel târziu; deasupra orizontului se învârtesc nori ca niște panglici de culoarea piersicii și a lămâii.

— Mâine va fi tot o zi frumoasă, prezice ducele.

— Dar poimâine? îl întreabă ea.

— De ce nu? De ce să nu fie frumoasă fiecare zi a vieții voastre?

— Mă vei răzgâia! râde ea.

— Aș face-o, răspunde el dulce. Aș vrea să aveți în fiecare zi o zi frumoasă.

Regina îl ia de braț ca să urce mai ușor treptele de piatră ce duc la ușa mare din față a casei de vânătoare.

— Unde e regele? îl întreabă el pe un valet al odăii de culcare.

— În capelă, Alteță, răspunde acesta. Cu duhovnicul său.

— Atunci vă însoțesc în odăile voastre, îi spune Edmund Beaufort reginei. Să stau cu voi înainte de cină?

— Da, vino, răspunde ea.

Doamnele se așază pe scaune și pe banchetele de la ferestre,

iar ducele și regina, în firida unei ferestre, unde discută cu glas scăzut, cu capetele apropiate. Răsună pe neașteptate o bătaie la ușă și ușa se deschide larg, lăsând să intre un sol din Franța cu pași grăbiți, murdar de pe drum și cu un aer grav. Nimeni nu s-ar putea îndoi o clipă măcar că aduce vești proaste. Ducele sare iute în picioare, poruncind aspru:

— Nu acum! Unde e regele?

— A dat poruncă să nu fie deranjat, spune omul. Dar mi s-a poruncit să vin cât de repede pot și să-mi transmit fără întârziere mesajul. Așa că am venit la voi. E vorba de lordul Talbot, Dumnezeu să-l binecuvânteze, și de Bordeaux.

Ducele îl înșfacă de braț și-l scoate din odaie, fără să-i adreseze reginei o vorbă. Aceasta s-a ridicat deja în picioare. Mă duc lângă ea și-i spun repede:

— Păstrați-vă calmul, Alteță. De dragul copilului trebuie să vă păstrați calmul.

— Ce vești avem? întreabă ea. Ce vești avem din Franța? Edmund!

— O clipă, îi aruncă el peste umăr, întorcându-i spatele ca și cum ar fi o femeie de rând. Așteptați o clipă.

Felul în care îi vorbește le face pe doamnele de companie să icnească surprinse, dar eu o cuprind pe regină cu brațul pe după mijloc.

— Haideți să vă întindeți, Alteță! Ducele vă va aduce vestea după ce o află. Haideți.

— Nu! exclamă ea depărtându-se de mine. Trebuie să știu. Edmund! Spune-mi!

Timp de câteva clipe el discută repezit cu solul, dar apoi se întoarce, arătând de parcă l-ar fi lovit cineva în inimă. Rostește încet:

— E vorba de John Talbot.

Simt cum regina se clatină, căci i se înmoaie genunchii, și cade leșinată.

— Ajută-mă! îi spun iute unei doamne de companie.

Însă ducele se repede pe lângă noi toate, o ridică pe regină în brațe, o duce prin odăile personale până în cea de culcare și o întinde pe pat.

— Cheamă doctorii! mă răstesc la una dintre doamne, apoi dau fuga după cei doi.

El a întins-o în pat; stă în genunchi pe patul regal, ținând-o în

brațe, aplecat asupra ei ca un iubit și șoptindu-i fierbinte la ureche:

— Margareta! Margareta!

— Nu! exclam. Alteță, lord Edmund, dați-i drumul! Mă îngrijesc eu de ea, plecați!

Ea îl ține de haină strâns, cu ambele mâini și-i șoptește disperată:

— Spune-mi tot! Spune-mi ce e mai rău, iute!

Trântesc ușa odăii de culcare și mă lipesc cu spatele de ea înainte să apuce să vadă cineva că el i-a cuprins obrajii în palme, că ea îl ține de încheieturile mâinilor, că se privesc în ochi.

— Iubirea mea, cu greu mă îndur să-ți spun! Lordul Talbot a murit, la fel și fiul lui. Am pierdut orașul Castillon, pe care-l apăra el, am pierdut Bordeaux iarăși, am pierdut totul.

Ea începe să tremure.

— Dumnezeu mare, englezii nu mă vor ierta niciodată! Am pierdut toată Gasconia?

— Toată, rostește el. Și pe John Talbot, Dumnezeu să-l odihnească.

Lacrimile i se revarsă din ochi pe obraji, iar Edmund Beaufort înclină capul și le culege cu buzele, o sărută ca un iubit care încearcă să-și mângâie iubita.

— Nu! țip iarăși, de-a dreptul îngrozită.

Mă duc lângă pat, îl iau pe duce de braț și încerc să-l trag de lângă ea, dar cei doi nu mă văd și nu mă aud; se agață unul de altul, ea înlănțuindu-i gâtul cu brațele, el pe jumătate culcat peste ea, acoperindu-i fața cu sărutări și șoptindu-i promisiuni pe care nu le poate respecta; și-n clipa aceea, în clipa aceea cumplită, ușa din spatele nostru se deschide și Henric, regele Angliei, intră în odaie și-i vede pe cei doi îmbrățișați strâns: soția lui cu pântecul rotunjit de rod și prietenul lui cel mai drag. Preț de câteva clipe lungi studiază tabloul. Ducele ridică încet capul și, scrâșnind din dinți, se desprinde cu blândețe de Margareta, o întinde pe pat, apăsându-i umerii pe perne ca s-o facă să rămână culcată, ridicându-i picioarele și îndreptându-i rochia în jurul gleznelor. Cu mișcări încete, se întoarce cu fața spre soțul ei. Face un mic gest cu mâinile către Henric, însă nu spune nimic. N-are ce să spună. Regele își mută privirea de la soția lui ridicată într-un cot pe pat, albă ca o stafie, la ducele care stă în

picioare lângă ea, apoi se uită la mine. Are un aer profund nedumerit, ca un copil îndurerat. Întind mâinile spre el ca și cum ar fi unul dintre copiii mei, lovit cu cruzime, și spun prostește:

— Nu vă uitați! Nu vedeți!

El își lasă capul pe o parte, ca un câine bătut cu biciul, ca și cum ar încerca să mă audă.

— Nu vă uitați! repet. Nu vedeți!

În chip ciudat, se apropie și-și apleacă spre mine chipul palid. Fără a ști ce fac, ridic mâinile, iar el le ia pe rând și-mi lipește palmele peste ochii săi, ca să nu mai vadă. Timp de câteva clipe încremenim cu toții: eu cu mâinile peste ochii lui, ducele așteptând să vorbească, Margareta sprijinită de perne, cu mâna pe pânțelele rotunjit. Apoi regele îmi apasă mâinile cu putere peste ochii săi închizi și-mi repetă cuvintele.

— Nu te uita. Nu vedea.

Cu asta, se întoarce. Ne întoarce spatele tuturor trei, fără să mai scoată o vorbă, și iese din odaie, închizând ușa fără zgomot.

*

În seara aceea, regele nu vine la cină. Reginei i se servește cina în odăile ei personale; mă așez împreună cu o duzină de doamne la masă cu ea și trimitem jumătate din feluri înapoi, neatinsse. Edmund, ducele de Somerset, se așază în capul mesei din sala cea mare și le spune mesenilor tăcuți că are să le dea vești proaste: ne-am pierdut ultimele pământuri din Franța, în afară de orașul și garnizoana Calais și împrejurimile acesteia, iar John Talbot, conte de Shrewsbury, a murit luptând pentru o cauză disperată, pe care cavalerismul și curajul nu i-au îngăduit să o respingă. Orașul Castillon l-a implorat să vină să-l scape de sub asediul francezilor, iar John Talbot n-a putut rămâne surd când frații săi englezi i-au cerut ajutorul. Și-a respectat jurământul că nu va mai îmbrăca armura ca să lupte împotriva regelui francez, care îl eliberase cu această condiție. Drept urmare, a pornit la luptă în fruntea trupelor noastre fără armură, fără armă și fără scut. A fost o faptă cu desăvârșire cavaleriească și nebunească. O faptă demnă de acest om mareț. Un arcaș i-a doborât calul, iar un soldat înarmat cu secure l-a ciopârțit în timp ce se chinuia să iasă de sub cal. Speranțele noastre de a ne păstra pământurile din Franța s-au stins, am pierdut Gasconia pentru a doua și aproape sigur ultima oară. Tot

ce a cucerit tatăl acestui rege a fost pierdut de fiul lui și am fost umiliți de Franța, pe vremuri vasala noastră. Ducele înclină capul în fața adunării tăcute din sala cea mare și spune:

— Ne vom ruga pentru sufletul lui John Talbot și al nobilului său fiu, lordul Lisle. A fost un cavaler bun și desăvârșit. Și ne vom ruga pentru rege, pentru Anglia și pentru Sf. Gheorghe.

Nimeni nu aclamă. Nimeni nu repetă rugăciunea. Bărbații spun „Amin, amin”, își trag băncile, se așază și mănâncă în tăcere.

*

Valeții odăii de culcare a regelui îmi spun, când merg să întreb de rege, că acesta s-a culcat foarte devreme. Că părea foarte obosit. Nu le-a vorbit. Nu le-a adresat un cuvânt. Îi povestesc reginei, iar ea își mușcă buzele și se uită la mine, albă la față, întrebându-mă:

— Ce crezi?

Pare înspăimântată ca o slujnicuță. Clatin din cap. Nu știu ce să cred.

— Ce ar trebui să fac?

Nu știu ce ar trebui să facă.

*

Dimineața, regina are ochii obosiți după o noapte de nesomn. Mă trimite iarăși în odăile regelui ca să întreb cum se simte Alteța Sa în dimineața aceea. Valetul odăii de culcare îmi spune iarăși că regele e ostenit și că-și prelungește somnul. Când a fost anunțat că e ora primei rugăciuni de dimineață, a dat din cap doar și a adormit la loc. Valeții au fost surprinși, fiindcă nu lipsește niciodată de la capelă. Au încercat să-l trezească iarăși pentru a doua rugăciune de dimineață, însă el nu s-a mișcat. Mă întorc și-i spun reginei că regele a dormit toată dimineața și încă nu s-a trezit.

Ea dă din cap aprobator și spune că va lua micul dejun în odăile ei. În sala cea mare, ducele de Somerset dejunează împreună cu curtea. Nimeni nu vorbește prea mult; așteptăm cu toții noi vești din Franța. Ne e groază tuturor de veștile din Franța.

Regele doarme până la amiază.

— E bolnav? îl întreb pe valetul care are grijă de garderoba

sa. De obicei nu doarme atât, nu-i așa?

— A fost zdruncinat, răspunde el. Asta o știu. A intrat în odaie alb ca pana porumbelului și s-a întins pe pat fără să adreseze o vorbă nimănui.

— N-a spus nimic? întreb, fiindu-mi rușine de mine însămi pentru asta.

— Nimic. N-a scos o vorbă.

— Trimite după mine de îndată ce se trezește. Regina își face griji pentru el.

Omul încuviințează pe tăcute, iar eu mă întorc în odăile reginei și o înștiințez că regele s-a dus la culcare, fără să spună nimic nimănui.

— N-a spus nimic? repetă ea, cum am făcut-o și eu.

— Nimic.

— A văzut negreșit.

— A văzut, întăresc eu mohorâtă.

— Jacquetta, ce crezi că va face?

Clatin din cap. Nu știu.

Regele doarme toată ziua. Mă duc la ușa odăilor sale ceas de ceas și întreb dacă s-a trezit. Ceas de ceas, valetul iese, cu chipul tot mai îngrijorat, și clatină din cap: „Încă doarme”. Apoi, în timp ce soarele apune și sunt aprinse lumânările pentru cină, regina trimite după Edmund Beaufort.

— Îl voi întâlni în sala de primire, spune ea. Ca să vadă toți că nu ne întâlnim în taină. Dar tu să stai în fața noastră, ca să putem vorbi în particular.

El intră, chipeș, însă cu un aer grav și îngenunchează în fața ei, rămânând așa până când ea îi spune să se așeze. Stau în picioare, cu mintea împrăștiată, între ei și celelalte doamne de companie și însoțitorii lui, astfel încât nimeni să nu le poată auzi conversația cu glas scăzut pe fundalul sunetelor harpei.

Schimbă trei replici imperioase, după care regina se ridică în picioare, imitată de curteni, strânge din dinți și pornește în fruntea noastră spre sala cea mare, pentru cină, așa cum cere obiceiul; în sală, oamenii o întâmpină în tăcere, iar jilțul regelui e gol.

După cină mă cheamă lângă ea și-mi spune pe un ton încordat:

— Nu reușesc să-l trezească. Valeții au încercat să-l deștepte pentru cină, însă nu s-a clintit. Ducele a trimis după doctori, să

vedem dacă e bolnav.

Încuviințez pe tăcute.

— Vom aștepta în odăile mele! hotărăște ea și iese din sală în fruntea noastră.

În timp ce ieșim se pornesc șoaapte, ca o adiere: curtenii își spun unii altora că regele e ostenit de moarte.

Așteptăm în sala de primire a reginei, unde s-a adunat jumătate din curte, să aflăm ce s-a întâmplat cu regele. Ușa se deschide, doctorii intră și regina le face semn să vină în odăile ei personale, împreună cu ducele, cu mine și cu alți șase oameni.

— Regele pare să fie sănătos, însă doarme, spune John Arundel, unul dintre doctori.

— Îl puteți trezi?

— Am socotit că e cel mai bine să-l lăsăm să doarmă, răspunde doctorul Faceby înclinându-se. Poate că e cel mai bine să-l lăsăm să doarmă și să se trezească atunci când e pregătit. Durerea sufletească și o zdruncinătură pot fi tămăduite uneori printr-un somn lung.

— O zdruncinătură? întreabă cu asprime ducele. Ce zdruncinătură a avut regele? Ce a spus?

— Vestea din Franța, bâlbâie doctorul. Cred că trimisul i-a spus-o pe nerăsuflăte.

— Într-adevăr, intervin eu. Regina a leșinat, iar eu am dus-o în odaia de culcare.

Margareta își mușcă buzele.

— Regele vorbește?

— N-a scos nici măcar un cuvânt de aseară.

Ea dă din cap, cu aerul că n-o interesează dacă el vorbește sau nu, o preocupă doar sănătatea lui.

— Prea bine. Credeți că se va trezi dimineață?

— O, e aproape sigur! răspunde doctorul Faceby. Deseori, după vești tulburătoare, omul doarme adânc. Așa se vindecă organismul singur.

— Și când se trezește nu-și mai aduce aminte de nimic? se interesează regina.

Ducele se uită în podea, pasămite indiferent.

— S-ar putea să fiți nevoiți să-i anunțați din nou pierderea Gasconiei când se trezește, încuviințează doctorul.

Ea se întoarce spre duce.

— Milord, te rog să poruncești vaeților regelui să-l trezească

dimineată ca de obicei și să-i pregătească odăile și hainele ca de obicei.

— Desigur, Alteță, răspunde el înclinându-se.

Doctorii pleacă. Unul dintre ei se va duce în odaia de culcare a regelui, ca să-i vegheze somnul. Suita ducelui și doamnele reginei ies în urma doctorilor. Cei doi fură un moment când ducele ajunge lângă ea – când toți ceilalți pleacă și nimeni nu-i observă.

— Va fi bine, șoptește el. Nu vom spune nimic. Nimic. Ai încredere în mine! Va fi bine.

Ea încuviințează muțeste, iar el se înclină și iese din odaie.

*

A doua zi, slujitorii intră să-l trezească pe rege, însă el nu se deșteaptă. Unul dintre vaeții odăii de culcare vine la ușă și-mi spune că au fost nevoiți să-l ridice pe rege și să-l așeze pe toaletă, să-l șteargă și să-i schimbe cămașa de noapte, pe care o murdărise. Dacă unul dintre ei îl ține pe toaletă, se ușurează, iar ei pot să-i spele fața și mâinile. Pot să-l așeze pe un jilț, deși capul îi atârână, iar dacă unul dintre ei i-l ridică, celălalt poate să-i toarne pe gât puțină bere caldă. Nu e în stare să se ridice în picioare, nu-i aude și nu reacționează la atingere. Pare să nu-i fie foame și să nu-l deranjeze că zace în propria mizerie.

— Asta nu e somn, spune valetul fără fereală. Doctorii se amăgesc. Nimeni nu doarme așa.

— Crezi că e pe moarte? îl întreb.

El clatină din cap.

— N-am mai văzut în viața mea așa ceva! Parcă ar fi fost vrăjit. Parcă ar fi fost blestemat.

— Nu spune una ca asta! răspund pe dată. Să nu spui niciodată una ca asta. Doarme și atât.

— A, da. Doarme, cum zic doctorii.

Mă întorc încet în odăile reginei, dorindu-mi să fie Richard cu mine, dorindu-mi să fiu acasă, la Grafton. Simt o teamă cumplită că am făcut un lucru foarte rău. Mă umple frica, o frică superstițioasă, de parcă aș fi făcut ceva îngrozitor. Mă întreb dacă nu cumva porunca dată regelui de a nu vedea nimic l-a orbit. Mă întreb dacă nu cumva a căzut, fără ca eu să mi-o doresc, victimă puterii mele. Strămătușa Jehanne m-a prevenit să am întotdeauna grijă ce-mi doresc, să cumpănesc cu mare

grijă cuvintele de binecuvântare sau de blestem. Și acum i-am spus regelui Angliei „Nu vă uitați! Nu vedeți!”, iar el a închis ochii și nici nu se uită, nici nu vede.

Clatin din cap, încercând să-mi alung temerile. De bună seamă că am spus lucruri asemănătoare de zeci de ori și nu s-a întâmplat nimic, nu? De ce să am acum puterea de a-l orbi pe regele Angliei? Poate că e doar foarte obosit. Poate că, așa cum cred doctorii, l-au zdruncinat veștile din Franța. Poate că e ca o mătușă de-a mamei, care a încremenit culcată în pat și a rămas așa, fără să vorbească și fără să se miște, până când a murit, după câțiva ani. Poate mă înfricoșez singură când mă gândesc că porunca mea l-a orbit.

În odăile ei, regina stă întinsă pe pat. Mi-e atât de frică de ceea ce, poate, am făcut, încât mă dau un pas înapoi, înfiorată, în pragul odăii întunecoase și șoptesc: „Margareta!”. Ea ridică mâna: se poate mișca, nu e vrăjită. O doamnă de companie mai tânără se află lângă ea, iar celelalte sunt în odaia din față, unde vorbesc în șoaptă despre pericolul care-l paște pe copil, despre zdruncinătura suferită de regină, despre șansele ca totul să meargă îngrozitor de prost, cum fac întotdeauna femeile când uneia dintre ele i se apropie sorocul.

— Ajunge! exclam iritată, închizând ușa spre odaia reginei, ca să nu audă aceste preziceri înfricoșătoare. Dacă nu puteți spune nimic înveselitor, mai bine tăceți! Și tu, Bessie: nu vreau să mai aud o vorbă despre chinurile îndurate de mama ta la facere! Eu am adus pe lume unsprezece copii, am crescut zece și niciodată n-am răbdut nici măcar un sfert din durerile pe care le descrii. Nicio femeie n-ar putea îndura ce spui tu! Regina ar putea să fie la fel de norocoasă ca și mine.

Trec mânioasă pe lângă ele către odăile reginei și-mi trimit micuța slujnică de acolo cu un gest al mâinii. Ea pleacă în tăcere; preț de o clipă am impresia că regina doarme, dar ea întoarce capul și se uită la mine, cu ochii încercănați și duși în fundul capului, din cauza oboselii și a fricii.

— Regele s-a trezit în dimineața asta?

Are buzele crăpate fiindcă și le-a mușcat și fața descompusă de îngrijorare.

— Nu. Încă nu. Dar a fost spălat și a gustat puțină mâncare.

— Șade în capul oaselor?

— Nu, răspund stingherită. Trebuie servit.

— Servit?

— Hrănit.

Ea tace o vreme, apoi spune:

— Într-un fel e un noroc. Înseamnă că nu spune nimic pripit, la mânie, fără să se gândească. Asta ne dă timp și nouă să ne gândim. Îmi tot spun că într-un fel e un noroc. Ne dă timp să ne... pregătim.

— Într-un fel, încuviințez.

— Ce spun doctorii?

— Se gândesc că se va trezi. Poate mâine.

— Și atunci va redeveni el însuși? Își va aminti totul?

— Poate. Nu cred că doctorii știu.

— Ce să facem?

— Nu știu.

Se așază pe marginea patului, cu mâna pe pânțele, apoi se ridică să se uite pe fereastră. În fața ei se întind frumoasele grădini ce ajung până la râu; o luntre legată de ponton se leagănă ademenitor, iar un bătlan stă nemișcat în apă. Regina oftează.

— Simțiți vreo durere? o întreb neliniștită.

— Nu, nu, simt doar copilul mișcând.

— E deosebit de important să rămâneți calmă.

Ea râde scurt.

— Am pierdut Gasconia, francezii vor ataca precis Calais după asta, regele a adormit și nu poate fi deșteptat și...

Se întrerupe. Nici ea, nici eu n-am pomenit de faptul că ducele a cuprins-o în brațe cu obișnuința unui iubit, sărutându-i obrazii și promițând s-o ocrotească.

— Și tu îmi spui să rămân calmă.

— Întocmai, răspund cu hotărâre. Fiindcă toate astea nici nu se compară cu pierderea copilului. Trebuie să mâncați și trebuie să dormiți, milady, Margareta! E de datoria voastră, pentru copil. S-ar putea să purtați în pânțele un băiat, un prinț al Angliei. Când toate acestea vor fi date uitării, ne vom aminti că v-ați îngrijit de siguranța prințului.

După câteva clipe de tăcere, ea încuviințează.

— Da. Ai dreptate, Jacquetta. Vezi? Mă voi așeza. Voi fi calmă. Poți să-mi aduci puțină pâine, carne și bere. Voi fi calmă. Și adu-l pe duce.

— N-aveți voie să-l vedeți singură, îi precizez.

— Nu. Știu. Dar trebuie să-l văd. Până se trezește regele, noi doi va trebui să hotărâm totul împreună. E singurul meu sfetnic și ajutor.

*

Îl găsesc pe duce în odăile lui, privind pe fereastră fără să vadă nimic. Se răsucește iute pe călcâie când oamenii lui bat cu putere la ușă, iar când o deschid, văd că s-a albit la față și că în ochi i se citește frica.

— Jacquetta! rostește el, corectându-se apoi. Alteță.

Aștept până când ușa se închide în spatele meu, apoi îi spun scurt:

— Regina vă solicită prezența.

El își ia mantia și pălăria.

— Cum se simte?

— E neliniștită.

Îmi oferă brațul, dar eu mă prefac, copilărește, că nu-l observ și mă îndrept spre ușă înaintea lui. Mă urmează și străbatem împreună galeria însorită ce duce către apartamentele regale. Dincolo de ferestrele cu ochiuri mici văd rândunele ce zboară în cercuri largi pe deasupra luncii și aud alte păsări cântând. El își iuțește pasul ca să mă ajungă și spune:

— Mă învinovățești.

— Nu știu nimic.

— Mă învinovățești, dar te asigur, Jacquetta, că primul gest a fost...

— Nu știu nimic și dacă nu știu nimic, nu pot fi interogată și n-am ce mărturisi, îl întrerup. Nu-mi doresc decât s-o văd pe Alteța Sa liniștită și destul de puternică pentru a-și purta pruncul în pânțece până la soroc și a-l aduce pe lume. Nu mă rog decât ca Alteța Sa regele să se deștepte cu o minte liniștită, ca să-i putem da vestea tristă din Gasconia. Și, desigur, nădăjduiesc clipă de clipă, fără încetare, că soțul meu e teafăr în Calais. Dincolo de aceste gânduri, Alteță, nu fac nicio presupunere.

El dă din cap aprobator și mergem mai departe în tăcere.

*

În odăile reginei văd că cele trei doamne de companie șed pe banchetele de la fereastră și se prefac a coase, dar de fapt își întind gâtul ca să tragă cu urechea. Se ridică, fac reverențe și se

agită la intrarea mea cu ducele; le spun să se așeze la loc și le fac semn celor doi muzicieni să cânte. Muzica maschează șaptele reginei și ale ducelui. Regina îi îngăduie să se așeze pe un scaun lângă ea și-mi face semn să vin la ei.

— Alteța Sa spune că dacă regele nu se trezește în câteva zile, nu putem rămâne aici.

Mă uit la el.

— Oamenii vor începe să-și pună întrebări și se vor naște bârfe. Putem spune că regele e ostenit și-l putem duce cu litiera înapoi la Londra.

— Putem trage perdelele litierei, încuviințez. Dar apoi?

— Regina trebuie să se retragă pentru naștere la palatul Westminster. Acest lucru a fost plănuț de luni întregi, nu poate fi schimbat. Propun ca regele să rămână liniștit în odăile sale.

— Lumea va vorbi.

— Putem spune că se roagă pentru sănătatea reginei. Putem spune că a adoptat un program monahal.

Dau din cap încuviințând. E cu puțință ca boala regelui să rămână ascunsă tuturor, în afara unui mic cerc de la curte.

— Dar consfăturile cu lorzii? Dar Consiliul Coroanei? întreb.

— Mă ocup eu de ei, spune ducele. Voi lua hotărâri în numele regelui.

Îi arunc o privire pătrunzătoare, apoi plec ochii, ca să nu-mi vadă surprinderea profundă. Asta înseamnă să devină practic regele Angliei. Regina va fi retrasă pentru naștere, regele, adormit, iar Edmund Beaufort va deveni din conetabilul Angliei, regele ei.

— Foarte probabil, Richard, ducele de York, va protesta, remarc adresându-mă dușumelei de sub tălpile mele.

— Mă descurc cu el, răspunde el cu aerul că e o bagatelă.

— Și când regele se trezește?

— Când regele se trezește, reintrăm cu toții în normal, spune regina cu un glas încordat, cu mâna pe pânțele. Și va trebui să-i explicăm că atunci când l-a doborât boala pe neașteptate, a trebuit să hotărâm ce să facem fără a-l consulta.

— Foarte probabil, va avea mintea tulbure la deșteptare, spune ducele. l-am întrebat pe doctori. Ei spun că s-ar putea să aibă vise tulburătoare, vii. Trezirea îl va surprinde. Nu va ști să deosebească lucrurile adevărate de coșmaruri. Cel mai bine ar fi ca asta să se întâmple în odaia lui de culcare de la Westminster,

cu țara bine cărmuită.

— S-ar putea să nu-și aducă aminte nimic, spune regina. S-ar putea să fim nevoiți să-i spunem din nou de pierderea Gasconiei.

— Trebuie să avem grijă să afle vestea de la noi și trebuie să-i spunem adevărul cu binișorul, completează ducele.

Cum șoptesc așa, cu capetele apropiate, seamănă cu doi conspiratori. Mă uit în jur: nimeni nu pare să vadă nimic ieșit din comun. Înțeleg că sunt singura care vede dintr-odată o intimitate îngrețoșătoare. Regina se ridică în picioare, scăpând un mic geamăt din cauza unui junghi de durere. Văd că ducelui îi tâșnește mâna spre ea, dar își înfrânează gestul și n-o atinge. Ea se oprește, zâmbindu-i.

— N-am nimic.

El îmi aruncă o privire, cu aerul unui tânăr soț care sugerează dădacei să intervină. Mă conformez și-i spun reginei:

— Poate ar trebui să vă odihniți, Alteță. Dacă e să plecăm la Londra.

— Vom pleca poimâine, hotărăște ducele. Voi da porunci să se pregătească totul pe dată.

[35] Palatul Westminster, Londra, toamna anului 1453

Odăile destinate retragerii reginei pentru naștere sunt pregătite potrivit tradițiilor casei regale. Tapiseriile sunt date jos de pe pereți, ferestrele sunt oblonite bine și acoperite cu țesături groase, ca să nu intre lumina supărătoare și curentul. Focurile sunt burdușite: odăile trebuie să fie tot timpul calde. În fiecare zi, băieții care se îngrijesc de focuri aduc bușteni până la ușile zăvorâte ferm. Niciun bărbat nu are voie să intre în odăile reginei, nici măcar slugile tinere.

Pe pardoseală e presărat pipirig proaspăt și ierburi, mai ales dintre cele folositoare la facere: traista-ciobanului și talpa-gâștei. În odaie e adus un pat de naștere jos, așternut cu cearșafuri speciale. E adus și leagănul regal: o moștenire de familie trimisă din Anjou, din lemn minunat sculptat și cu intarsii de aur. Se aștern în el cele mai fine pânzeturi, garnisite cu dantelă. Se pregătește scândura de înfășat pentru prunc, fașele și boneta sunt spălate, călcate și aduse la îndemână. E instalat un altar în încăperea ce servește de obicei drept odaie

personală, iar între aceasta și odaia de culcare se așază un paravan, astfel încât preotul să poată veni să țină liturghia și regina s-o poată urmări fără a fi văzută. De spovedit, se va spovedi din spatele altui paravan. Nici măcar un preot hirotonisit n-are voie să intre în aceste odăi timp de șase săptămâni înainte de naștere și șase săptămâni după.

La drept vorbind, în majoritatea caselor, soțul iubitor încalcă regulile și intră să-și vadă soția în timpul retragerii acesteia, de îndată ce pruncul s-a născut și a fost spălat, înfășat și așezat în leagăn. Mulți soți n-o ating decât după ce a fost binecuvântată în biserică, socotind că e pângărită după chinurile facerii și că s-ar putea molipsi de la ea de păcate femeiești – dar un soț ca Richard respinge aceste temeri, privindu-le drept superstiții. În aceste perioade e de fiecare dată tandru, afectuos și iubitor; îmi aduce fructe și dulciuri despre care femeile mai vârstnice spun că nu sunt îngăduite și moașele se văd silite să-l alunge din odaie, protestând că mă va deranja sau va trezi pruncul sau le va da lor de lucru.

Desigur că de biata regină nu se va apropia niciun bărbat. Niciun bărbat nu e îngăduit în odaia de retragere a reginei pentru naștere, iar soțul ei, singurul care ar putea încălca regula, se află în propria-i odaie umbroasă, spălat zilnic ca și cum ar fi un bebeluș mare, hrănit ca un bătrân neputincios, inert ca un cadavru.

Păstrăm vestea cumplită a stării regelui între zidurile palatului cu strășnicie. Valeții odăii sale știu, dar munca pe care trebuie s-o facă și prăbușirea bărbatului pe care îl cunoșteau i-a îngrozit într-atât, încât lui Edmund Beaufort nu i-a fost greu să-l ia pe fiecare deoparte, să-l pună să jure că va păstra secretul și să-l amenințe cu cele mai cumplite pedepse dacă-i scapă o șoaptă măcar în afara palatului. Personalul regelui – bărbații din suita lui și valeții, pajii, maestrul de călărie și rândașii de la grajd – a aflat doar că regele a căzut la pat din cauza unei boli care-l face să fie foarte obosit și foarte slăbit, astfel că nu poate călări; se întreabă ce e cu el, dar nu se frământă prea mult. La urma urmelor, el n-a fost niciodată un bărbat robust, care să ceară în fiecare dimineață patru cai de vânătoare și să-i călărească pe rând până-i obosește pe toți. Viața liniștită din grajdurile regelui rămâne liniștită și doar cei care-l văd fără vlagă în patul lui, în odaia de culcare, își dau seama cât de grav bolnav e regele.

Ne e mai ușor să păstrăm tăcerea întrucât cei mai mulți dintre lorzi și dintre micii nobili au plecat din Londra peste vară și nu se grăbesc să se întoarcă. Ducele nu convoacă parlamentul, astfel că nobilimea de la țară n-are motiv să vină în capitală și tot ce trebuie hotărât în regat e hotărât de o mână de oameni din Consiliul Coroanei, în numele regelui, dar cu iscălitura ducelui. Acesta le spune că regele e suferind, prea obosit ca să vină la sfat și că el, Edmund Beaufort, ruda lui cea mai de încredere, va ține pecetea regelui și o va folosi ca să confirme orice hotărâre. Aproape nimeni nu bănuiește că regele e de-a dreptul incapabil să vină la ședințele consiliului. Cei mai mulți lorzi se gândesc că se află în capela lui privată, unde se roagă pentru sănătatea reginei și studiază în tăcere și că i-a încredințat pecetea și autoritatea lui Edmund Beaufort, care a avut oricum multă autoritate întotdeauna.

Însă apar zvonuri, cum era și firesc. Bucătarii observă că nu trimit niciodată bucăți bune de carne în odăile regelui, ci doar supe, și atunci un valet neghiob spune că regele nu-și poate mesteca mâncarea, apoi își ia seama, adaugă un „Dumnezeu să-l aibă în paza lui!” și se retrage. Desigur că doctorii intră și ies din odăile regelui și oricine îi vede nu poate să nu observe că sunt doctori străini, cunoscători ai ierburilor de leac și vraci de toate felurile, chemați de duce. Medicii n-ar îndrăzni să vorbească, dar sunt însoțiți de slujitori și trimit curieri să le aducă ierburi de leac și doctorii. După o săptămână, ducele mă invită în odăile sale și-mi cere să-i spun reginei că recomandă ca regele să fie dus la Windsor, unde poate fi îngrijit mai ușor fără să se afle vestea. Îi spun cu sinceritate:

— Nu-i va plăcea. Nu-i va plăcea ca el să fie ținut acolo, în timp ce ea e zăvorâtă aici pentru naștere.

— Dacă rămâne aici, lumea va începe să vorbească. Nu putem păstra taina. Iar ea va vrea să evite bârfele mai mult ca orice.

Îi fac o reverență și mă duc la ușă.

— Voi ce părere aveți? mă întreabă când pun mâna pe zăvor. Voi ce credeți, Alteță? Sunteți o femeie înzestrată. Ce credeți că se va alege de rege? Și de regină, dacă el nu-și mai revine?

Nu spun nimic. Sunt o curteană trecută prin prea multe ca să mă las îndemnată la speculații despre viitorul unui rege de către cel care stă pe jilțul lui.

— Nu se poate să nu aveți păreri, insistă el cu nerăbdare.

— Poate că am păreri, dar cuvinte n-am, spun și plec.

Însă în noaptea aceea visez legenda Regelui Pescar: o țară cârmuită de un rege prea firav și prea nevolnic ca să facă altceva decât să pescuiască, în timp ce o femeie tânără se vede silită să conducă țara singură și tânjește după un bărbat care să-i stea alături.

Retrasă pentru naștere, regina se plictisește, iar veștile de la castelul Windsor nu fac decât să-i întunece și mai mult zilele. Regele e chinuit cu remedii fără șir. Aflăm că i se trag din corp umorile reci și i se încălzesc organele vitale, ceea ce înseamnă, știu bine, că i se pun ventuze ca să-i sugă sângele și apoi i se aplică arsuri, în timp ce el zace tăcut, precum Hristos răstignit, așteptând învierea. În unele nopți mă ridic din pătucul pe care-l am în odaia reginei, dau la o parte un colț al tapiseriei ce acoperă fereastra, ca să văd luna – o lună a secerișului mare și caldă, atât de apropiată de pământ încât îi văd fiecare cută și adâncitură de pe obraz – și o întreb: „L-am vrăjit pe rege? L-am deocheat? Chiar l-am orbit de-a binelea în clipa aceea de spaimă, când i-am cerut să nu vadă nimic? E cu puțință așa ceva? E cu puțință să am puteri atât de mari? Și dacă a fost vina mea, cum pot să-mi iau cuvintele înapoi și să-l vindec?”.

Grija asta mă face să mă simt foarte singură. Firește că nu i-o pot împărtăși reginei, care se luptă cu propria vinovăție și teamă. Nu îndrăznesc să-i scriu nimic lui Richard; astfel de gânduri n-ar trebui să prindă ființă nici măcar în mintea mea, darămite pe hârtie. M-am saturat până peste cap să fiu imobilizată în aceste odăi umbroase: retragerea reginei pentru naștere e lungă și plină de neliniște pentru noi toate. Ar trebui să fie cea mai fericită toamnă din viața ei, cu un prunc gata să vină în sfârșit pe lume, dar în loc de asta, ne umple pe toate teama pentru rege, iar acum unele dintre doamne șoptesc că și copilul se va naște adormit.

Când aud asta, mă duc la fluviu, mă așez pe chei în timp ce soarele apune, privesc apele ce curg repezi spre mare și-i șoptesc Melusinei că dacă am rostit vreodată un cuvânt care l-a făcut pe rege să orbească, îmi iau cuvântul înapoi. Dacă m-am gândit vreodată că el n-ar trebui să vadă nimic, îmi neg gândul și doresc din toată inima ca pruncul născut de regină să fie sănătos și teafăr, să trăiască mult și fericit. Mă întorc încet la

palat, fără să știu dacă fluviul mi-a auzit dorințele ori dacă poate măcar să facă ceva sau dacă luna înțelege cât de părăsită se poate simți o simplă femeie aflată departe de soțul ei, într-o lume plină de primejdii.

În odăi găsesc agitație și glasuri scăzute.

— I s-a rupt apa, șuieră o cameristă trecând pe lângă mine în fugă, cu niște albituri curate.

Intru repede în odaia de culcare. Moașele sunt deja acolo, legănătoarele aștern leagănul cu cearșafuri curate și cea mai moale pătură, servitoarea care se îngrijește de odaia de culcare încinge un vătrai ca să încălzească berea specială pentru naștere, iar regina stă în picioare lângă patul cel mai zdravăn, aplecată de mijloc, ținându-se cu mâinile de stâlpul patului, albă la față și cu buza de jos prinsă între dinți. Mă duc la ea imediat, spunându-i:

— Durerea trece. Vine și apoi trece de la o clipă la alta. Trebuie să fii curajoasă.

— Sunt curajoasă! răspunde ea furioasă. Nimeni nu va spune vreodată altceva!

Văd enervarea ceasurilor nașterii; iau o cârpă umedă, înmuiată în apă cu levănțică și-i șterg fața cu blândețe. Ea oftează când durerea scade, apoi se îmbărbătează pentru valul următor, care vine însă după multă vreme. Mă uit la moașă; ea spune cu înțelepciune:

— Va dura ceva timp. Am face bine să bem toate o cană cu bere și să ne așezăm puțin.

Durează într-adevăr – toată noaptea –, dar a doua zi, în ziua de St Edward, regina naște un băiat, un prețios băiat de Lancaster și astfel, siguranța și moștenirea Angliei e asigurată.

Ies în sala de primire, unde lorzii Angliei așteaptă vești. Edmund Beaufort se află printre ei, nu în față, ca de obicei, dominând încăperea, ci departe de ușa odăii de culcare, puțin la o parte, lăsându-se absorbit de mulțime. O dată în viață, nu pretinde locul de onoare și acest lucru mă face să șovăi, neștiind dacă ar trebui să merg imediat să-i dau vestea. E conetabilul Angliei, e lordul favorit mai presus de toți din regat, conduce Consiliul Coroanei, lorzii sunt oamenii numiți de el în parlament. E favoritul regelui și al reginei și toți suntem obișnuiți să-i cedăm. În mod normal i-aș vorbi lui înaintea oricui altcuiva.

Desigur că primul om care ar trebui să afle vestea e tatăl

pruncului: regele. Dar el, Domnul să-l aibă în paza lui, e foarte departe. Nu există protocol pentru ziua de azi și nu știu ce ar trebui să fac. Șovăi o clipă, apoi, când toate discuțiile amuțesc și bărbații se întorc să se uite la mine cu o tăcere curioasă, spun simplu:

— Milorzi, bucurați-vă: regina a adus pe lume un băiat frumos și l-a numit Edward. Dumnezeu să-l aibă pe rege în paza lui!

După câteva zile în care pruncul prinde puteri și regina se odihnește, mă întorc în odăile ei dintr-o plimbare prin grădina palatului, dar văd ceva care mă face să tresar. La ușa închisă ce dă în odăile ei se află un băiat și două gărzi purtând la livrea roza albă a Casei de York. Știu pe dată că acest lucru vestește necazuri; deschid ușa și intru.

Regina șade în jilțul ei, la fereastră, iar soția lui Richard, ducele de York, se află în picioare în fața ei. Margareta n-a invitat-o să ia loc și împurpurarea din obrajii lui Cecily Neville îmi spune că e foarte conștientă de insultă. Când intru, se întoarce spre mine și spune:

— Alteță, ducesa văduvă îmi va întări spusele, sunt sigură.

Îi fac o mică reverență, rostind politicos:

— Vă dau ziua bună, Alteță.

Mă duc apoi lângă regină, lăsându-mi mâna pe speteaza jilțului ei, astfel încât Cecily să n-aibă îndoială de partea cui sunt, indiferent cât de mult nădăjduiește să-i întăresc spusele.

— Alteța Sa a venit să mă roage să am grijă ca soțul ei să fie poftit la toate consfăturile Consiliului Coroanei, rostește ostenită regina.

Cecily încuviințează cu capul, adăugând:

— Cum ar și trebui să fie. Cum au fost întotdeauna cei din familia lui. Cum a promis regele că va fi.

Aștept.

— I-am explicat Alteței Sale că din moment ce sunt retrasă pentru naștere, nu pot avea niciun rol în treburile cârmuirii, spune regina.

— De fapt, n-ar trebui să primiți deloc oaspeți, remarc eu.

— Regret că am venit, dar altfel, cum va fi luată în considerare situația soțului meu? Întreabă ducesa cu un aer remarcabil, fără urmă de regret. Regele nu primește pe nimeni și nici măcar nu este slujit de o curte. Iar ducele de Somerset nu-i e deloc prieten soțului meu. Se întoarce iarăși spre regină:

Faceți țării un mare deserviciu prin faptul că nu-i îngăduiți soțului meu să vă slujească. E cel mai însemnat lord din regat și credința lui față de rege nu poate fi pusă la îndoială. E vărul cel mai apropiat al regelui și moștenitorul lui. De ce nu e poftit în Consiliul Coroanei? Cum pot fi îndeplinite treburile cârmuirii fără a se lua în considerare părerea lui? Când vreți arme și bani, vă grăbiți să i le cereți! Ar trebui să fie prezent când se iau hotărâri.

Regina ridică din umeri.

— Îi voi trimite un bilet ducelui de Somerset, dar înțeleg că nu se petrec prea multe. Regele s-a retras ca să se roage, iar eu încă nu pot ieși din odăi. Îmi închipui că ducele se ocupă de treburile de zi cu zi cât de bine poate, împreună cu câțiva sfetnici.

— Soțul meu ar trebui să se numere printre sfetnici, insistă ducesa.

Fac un pas în față și un mic gest în direcția ușii, spunând:

— Regina se bucură că i-ați atras atenția asupra acestei situații, sunt sigură. Fără tragere de inimă, ducesa mă lasă să o conduc spre ușă. Și cum Alțeta Sa a spus că îi va trimite ducelui un bilet, sunt sigură că soțul vostru va fi poftit în consiliu.

— Și trebuie să fie de față când copilul este înfățișat regelui.

Auzind asta, încremenesc și schimb iute o privire îngrozită cu regina.

— Vă cer iertare, spun, văzând că regina Margareta tace. Știți că n-am fost crescută la o curte engleză. E prima oară când sunt prezentă la nașterea unui prinț. Zâmbesc, dar ea, englezoaică prin naștere și creștere, nu zâmbește. Vă rog să-mi spuneți: cum îi este înfățișat regelui pruncul?

— Trebuie să-i fie înfățișat de către lorzii din Consiliul Coroanei, răspunde Cecily Neville cu o undă de bucurie la vederea stingerii mele – cred că știe că la asta nu ne-am așteptat. Pentru ca pruncul să fie acceptat drept moștenitorul tronului și prințul regatului, trebuie să-i fie înfățișat regelui de către Consiliul Coroanei, iar regele trebuie să-l accepte oficial ca fiul și moștenitorul lui. Fără asta, nu e moștenitorul tronului. Dacă tatăl său nu îl recunoaște, nu poate fi recunoscut moștenitorul Angliei. Nu i se pot da titlurile care i se cuvin. Dar n-au de ce să existe dificultăți, nu-i așa?

Margareta nu spune nimic, ci doar se lasă pe speteaza jilțului, ca și cum ar fi sleită de oboseală.

— Nu-i așa? repetă ducesa.

— Firește că nu, răspund mios. Sunt sigură că ducele de Somerset se îngrijește de toate pregătirile.

— Și veți avea grijă ca soțul meu să fie invitat să participe, insistă Cecily. După cum are dreptul.

— Voi merge personal la duce cu biletul reginei, o asigur.

— Și firește că ne-am bucura toți foarte tare să participăm la botez, adaugă ea.

— Firește.

Aștept să văd dacă are îndrăzneala de-a se oferi să-i fie nașă, dar se mulțumește să-i facă o reverență reginei și să se retragă cu spatele câțiva pași, după care mă lasă s-o însoțesc la ușă. Ieșim împreună. În sala de primire, băiatul cel chipeș pe care l-am observat mai devreme sare în picioare. Este Edward, fiul ei cel mare; îmi face o plecăciune când mă vede. E o frumusețe de copil, cu păr castaniu-auriu, ochi de un cenușiu închis, un zâmbet voios și e înalt, îmi ajunge aproape până la umăr, deși are doar unsprezece ani.

— O, ați venit cu băiatul vostru! exclam. L-am văzut când am intrat, dar nu l-am recunoscut.

— El e Edward al meu, rostește ea cu glasul încălzit de mândrie. Edward, o cunoști pe lady Rivers, ducesa văduvă de Bedford.

Îi întind mâna, iar el se înclină și o sărută.

— Ce hoț de inimi! îi spun mamei sale zâmbind. E de o seamă cu Anthony al meu, nu?

— Doar câteva luni diferență. Anthony e la Grafton?

— La sora lui, la Groby, deprinde bunele maniere. Cred că băiatul vostru e mai înalt decât al meu.

— Se înalță precum buruienile! spune ea ascunzându-și mândria. Și cât de repede le rămân mici încălțările! Și cizmele! Desigur, mai am încă doi băieți și pe Richard în leagăn.

— Eu am rămas cu patru băieți, răspund. Pe primul, Lewis, l-am pierdut.

Își face cruce imediat, rostind:

— Dumnezeu să-i ocrotească! Și Maica Sfântă să vă mângâie.

Această discuție despre copii ne-a apropiat. Vine lângă mine și face semn cu capul spre odaia reginei.

— A mers bine? Ea se simte bine?

— Foarte bine. A durat toată noaptea, ea a fost curajoasă și

pruncul a venit pe lume tocmai așa cum trebuia.

— Sănătos și voinic?

— Mănâncă și doarme bine, spun, ca o femeie de la țară. O frumusețe de băiat.

— Și regele? Se simte bine? De ce nu e aici? M-aș fi așteptat să vină să-și vadă fiul.

Îi ofer un zâmbet naiv.

— Îl slujește pe Dumnezeu și poporul lui cum poate mai bine: îngenuncheat pentru nașterea fără primejdii a fiului său și pentru siguranța pe care o aduce venirea pe lume a unui moștenitor al Angliei.

— A, da. Dar am auzit că l-a doborât boala la palatul Clarendon și a venit acasă cu litiera.

— Era obosit. Petrecuse o bună parte a verii căutând și condamnând răzvrătiți. Și anul acesta, și anul trecut a petrecut fiecare zi de vară având grijă să fie dreptate în toate ținuturile. Uneori, întâmplător, în ținuturile voastre.

Mustrarea implicită o face să ridice brusc capul și să răspundă cu aprindere:

— Dacă regele îl preferă pe un om oarecare în locul celor mai apropiate rude ale sale, al prietenilor lui sinceri și al celor mai buni sfetnici, vor exista întotdeauna necazuri.

Ridic mâna.

— Îmi cer iertare. N-am vrut să sugerez că arendașii voștri sunt deosebit de nesupuși sau că cei din neamul Neville, familia tatălui vostru, sunt vecini deosebit de supărători în nordul Angliei. Voiam să spun doar că regele a trudit pentru ca legile lui să fie respectate pe tot cuprinsul Angliei. Când ducele, soțul vostru, vine în consiliu, sunt sigură că-i va putea liniști pe pairi că nu există nici urmă de revoltă nicăieri pe pământurile sale și că bărbații din familia voastră, rudele lui prin alianță, pot învăța să conviețuiască pașnic cu neamul Percy în nord.

Ea strânge buzele, reținându-și un răspuns mânios și spune doar:

— Desigur. Dorim cu toții numai să-l slujim și să-l sprijinim pe rege. Iar nordul nu poate fi împărțit.

Îi zâmbesc băiatului ei și-l întreb:

— Tu ce speri să faci când crești, Edward? Vei fi un mare general, ca tatăl tău? Sau vei intra în rândurile clerului?

El lasă capul în jos și răspunde cu timiditate, adresându-se

propriilor încălțări:

— Într-o bună zi voi fi capul Casei de York. E de datoria mea să fiu pregătit să-mi slujesc casa și țara în orice fel va fi nevoie, când va veni vremea.

*

Punem la cale un botez impresionant pentru pruncul de viță regească. Regina poruncește pentru rochia ei o trenă din fir de aur care e adusă din Franța și costă mai mult decât rochia nașei, Anne, ducesa de Buckingham. Ceilalți nași sunt arhiepiscopul de Canterbury și Edmund Beaufort, ducele de Somerset.

— E un lucru înțelept? o întreb încet, când o aud spunându-i părintelui numele nașilor pe care i-a ales.

E ingenuncheată în fața micului altar din odaia ei personală, eu sunt ingenuncheată lângă ea, iar preotul e în spatele paravanului. Nimeni nu-mi poate auzi murmurul imperios, îmi șoptește fără să-și ridice fruntea sprijinită pe mâinile împreunate:

— Nu vreau pe nimeni altcineva. Ducele va avea grijă de el și îl va apăra ca și cum ar fi al lui.

Clatin din cap în tăcere, însă pricep ce a făcut. A adunat în jurul băiatului ei grupul de la curte: oameni în care are încredere, oameni numiți de Somerset și rude ale lui Somerset. Dacă ar fi ca regele să nu mai vorbească niciodată, în jurul băiatului ei se va afla mica armată aleasă de ea, care îl va apăra.

Anne, ducesa de Buckingham, duce pruncul cel prețios la cristelnița din capela de la Westminster. Din rândul doamnelor, Cecily Neville îmi aruncă o căutătură tăioasă, ca și cum eu aș fi răspunzătoare de noua insultă la adresa soțului ei, Richard, ducele de York, care ar fi trebuit să fie naș. Nimeni nu discută despre absența regelui, căci botezul e treaba nașilor, iar regina, desigur, încă n-a ieșit din odăi. Dar taina nu va putea fi păstrată o veșnicie și de bună seamă că regele nu va rămâne bolnav o veșnicie, nu? De bună seamă că se va face bine curând, nu?

La ospățul de botez, Edmund Beaufort mă ia deoparte.

— Spuneți-i reginei că voi convoca marele consiliu, inclusiv pe ducele de York, și-l voi duce pe micul prinț la Windsor, în vizită la rege.

Șovăi.

— Dar, Alteță, ce se întâmplă dacă el nu se deșteaptă când îi e arătat copilul?

— Atunci voi stăruî ca lorzii să recunoască acest copil drept moștenitor și fără recunoașterea regelui.

— N-ați putea face asta fără ca lorzii să-l vadă? Toți știu că e bolnav, dar dacă-l văd așa, aproape fără viață...

— Nu pot, răspunde el cu o mică strâmbătură. Spuneți-i reginei că am încercat, însă lorzii din consiliu insistă ca pruncul să-i fie înfățișat regelui. Orice altceva am încerca ar fi prea ciudat, lorzii ar crede că a murit și noi îi ascundem moartea. Am avut norocul unui răgaz mai lung decât aș fi crezut că e cu putință, dar acum s-a încheiat. Lorzii trebuie să-l vadă pe rege și pruncul trebuie să-i fie înfățișat. Nu mai putem face nimic pentru a ocoli aceste fapte. Șovăie. Mai e un lucru pe care trebuie să vi-l spun și de care trebuie s-o preveniți pe regină: se vorbește că băiatul nu e cu adevărat fiul regelui.

Mă încordez, simțind pericolul.

— Într-adevăr?

El încuviințează.

— Fac tot ce pot ca să înăbuș zvonurile. Desigur, aceste afirmații înseamnă trădare și voi avea grijă ca oricine clevețește să ajungă în ștreang. Dar cu regele ascuns de întreaga curte, nu se poate ca lumea să nu vorbească.

— Se rostește numele altui bărbat? Îl întreb.

Mă privește fără pic de viclenie în ochii negri.

— Nu știu. (O spune, cu tonte că știe.) Nu cred că are importanță. (O spune, cu toate ca are importanță.) Și oricum, nu există dovezi. (Măcar asta e adevărat! Mă rog la Dumnezeu să nu existe dovezi ale niciunei fărădelegi.) Însă ducele de York a atârnat Consiliul Coroanei, astfel că pruncul trebuie să fie văzut de rege sau cel puțin așezat în poala lui.

*

Un consiliu alcătuit din doisprezece lorzi vine la palat, cu Somerset în frunte, ca să-l ducă pe prunc în susul fluviului și să-l înfățișeze tatălui său. Îi voi însoți, împreună cu doicile și legănătoarele copilului. Anne, ducesa de Buckingham, care îi este nașă, va veni și ea. E o zi rece de toamnă, însă barja e bine apărută de draperii, iar pruncul e înfășat pe scândura lui și învelit în blănuri. Dacă îl ține în poală, în partea din spate a

ambarcațiunii, legănătoarele stau alături, iar doica e și ea în apropiere. Ne urmează două barje: una cu ducele de Somerset și prietenii lui, alta cu ducele de York și aliații acestuia. E o flotilă a dușmăniei nedecarate. Stau în picioare la prova, privind fluviul, ascultând fâșâitul liniștitor al valurilor și plescăitul vâslelor ce răscolesc curenții apei.

Am trimis vorbă înainte că lorzii îl vor vizita pe rege, dar sunt profund uluită când ajungem la Windsor și traversăm castelul tăcut până la caturile de sus. Când regele și curtea pleacă dintr-un castel în altul, servitorii profită de ocazie ca să curețe și să încuie odăile nobiliare. Când l-am trimis pe rege la Windsor fără curte, ei n-au deschis toate odăile de culcare, nici bucătăriile în care se gătește pentru sute de oameni, nici apartamentele mărețe, nici grajdurile pline de ecouri. Mica suită a regelui s-a instalat în odăile personale ale acestuia și restul castelului e gol, pustiu. Frumoasa sală de primire a regelui, care e de obicei inima curții, are un aer meschin și neglijat; servitorii n-au curățat căminul, iar flăcările pâlpâitoare arată că abia au aprins focul. Încăperea pare rece și părăsită. Pe pereți nu sunt tapiserii și unele obloane sunt închise, astfel că sala e umbrită și rece. Pe jos e pipirig vechi, mucegăit și uscat, iar în suporturile de pe pereți stau torțe pe jumătate arse. Îl chem cu degetul pe intendentul gospodăriei regale lângă mine.

— De ce n-a fost aprins focul mai devreme? Unde sunt tapiseriile regelui? Sala asta e o rușine!

El înclină capul.

— Iertare, Alteță, dar am foarte puțini servitori aici. Mai toți sunt la Westminster, cu regina și ducele de Somerset. Și oricum, regele nu vine niciodată aici. Ați vrea să aprind focul pentru doctori și servitorii lor? Nu vine în vizită nimeni altcineva și avem poruncă să nu primim pe nimeni în afară de trimișii ducelui.

— Aș vrea să aprinzi focul pentru ca odăile regelui să fie luminoase, curate și vesele! Iar dacă n-ai destui slujitori ca să păstrezi curățenia odăilor, trebuia să ne spui. Alteță! Să trebuie să fie slujit mai bine. E regele Angliei, ar trebui să fie slujit cu toată fala!

Omul se înclină la auzul muștrărilor, însă mă îndoiesc că e de acord cu mine. Dacă regele nu vede nimic, ce rost au tapiseriile pe pereți? Dacă nu vine nimeni, de ce să se măture

apartamentele alese? Dacă nu există oaspeți, de ce să aprindă focul în sala de primire? Ducele de Somerset îmi face semn să vin lângă el în dreptul ușii duble ce dă în odaia personală a regelui, unde stă de pază o singură strajă.

— Nu e nevoie să ne anunți, spune ducele.

Straja ne deschide ușa și ne strecurăm înăuntru.

*

Odaia e pe de-a-ntregul preschimbată. În mod normal e o încăpere frumoasă, cu două ferestre ample ce dau spre luncă și fluviu, iar ferestrele de pe partea opusă dau spre curtea interioară, de unde se aude întotdeauna zarva oamenilor care vin și pleacă, tropotul cailor pe pavaj și uneori muzică. Odăile sunt mereu pline de curtenii și de sfetnicii regelui. De obicei sunt tapiserii pe pereți, iar pe mese stau mici obiecte de aur și argint, mici casete pictate și obiecte de artă. Astăzi, odaia e goală, oribil de despuiată, exceptând o masă mare pe care sunt înșirate instrumentele de lucru ale doctorilor: ventuze, lanțete, un borcan mare cu lipitori ce se zvârcolesc, bandaje, niște alifii, o cutie cu ierburi de leac, un registru în care au fost scrise zilnic dureroasele tratamente și niște cutii în care se află condimente și așchii mărunte de metal. Există un jilț solid, cu curele groase de piele la brațe și la picioare, în care regele e legat ca să stea nemișcat în timp ce i se toarnă cu forța lichide pe gât sau i se ia sânge din brațele-i slabe. Jilțul nu are fund, iar sub el e un vas pentru urina și fecalele lui. Odaia e destul de caldă, căci arde focul, și e curată, însă seamănă mai degrabă cu una dintre odăile cele mai bune de la azilul de nebuni Bethlem, decât cu odaia personală a unui rege. Pare destinată unui nebun bine îngrijit, nu unui rege. Ducele și cu mine schimbăm o privire îngrozită. Nimeni dintre cei care vor intra aici nu-și va închipui că regele s-a retras ca să se roage în liniște.

Principalii trei doctori ai regelui, solemni în robele lor negre, stau în picioare în spatele mesei; se înclină, dar nu spun nimic.

— Unde e Alteța Sa regele? întreabă ducele.

— Îl îmbracă valetii, răspunde doctorul Arundel. Va fi adus imediat.

Ducele face un pas spre odaia de culcare, apoi se oprește, de parcă n-ar vrea să-i vadă interiorul, și spune scurt:

— Aduceți-l!

Doctorul se duce la ușa odăii de culcare a regelui, o deschide larg și spune la rândul lui:

— Aduceți-l.

Auzim din odaie zgomot de mobile mutate; îmi dau seama că mi-am împreunat mâinile strâns, ascunse de mâneci. Mi-e teamă. Mi-e teamă de ceea ce va apărea. Un bărbat vânjos, îmbrăcat în livreaua regală, iese pe ușă cărând un jilț greu, ca un tron regal, așezat pe o bază cu mânere, ca o litieră. În urma lui, ținând mânerele din spate, vine alt slujitor, iar pe jilț, cu capul atârând, cu ochii închiși, stă așezat regele nostru, cât a mai rămas din el.

E bine îmbrăcat, cu un halat albastru și o mantie roșie, iar părul negru, rar, i-a fost pieptănat. A fost ras, dar bărbierul l-a ciupit, așa că are o picătură de sânge pe gât. Din cauza capului atârnat, parcă ar fi adus în fața noastră un om ucis, ale cărui răni sângerează în prezența asasinilor. E fixat pe jilț printr-o banderolă în jurul mijlocului și o curea la piept, însă capul i se lasă pe o parte, iar când jilțul e pus jos, capul îi cade în piept, moțâind, ca al unei păpuși. Doctorul i-l ridică blând și i-l îndreaptă, însă atingerea nu-l face să se miște deloc. Are ochii închiși și respiră greoi, ca un om cufundat în somnul beției.

— Regele Pescar! șoptesc doar pentru mine.

Arată exact ca un om aflat sub puterea unei vrăji. Ceea ce văd nu-i o boală din această lume; e precis efectul unui blestem. Regele arată ca efigia de ceară care se așază pe coșciug la funeraliile unui cap încoronat, nu ca un om viu. Doar ridicarea și coborârea ritmică a pieptului și micul sunet pe care-l scoate din când în când, un sforăit slab, ne spun că trăiește. Trăiește, dar nu e viu. Îi arunc o privire ducelui: acesta își privește regele cu un aer îngrozit.

— E mai rău decât credeam, îmi spune el încet. Mult mai rău.

Doctorul pășește spre noi, remarcând:

— În rest e sănătos.

Mă uit la el năucă. Această stare nu poate fi descrisă drept „sănătate”! E ca un mort.

— Nimic nu-l face să se trezească?

Doctorul clatină din cap, făcând semn spre masa din spate.

— Am încercat totul. Încercăm în continuare. În fiecare zi, pe la amiază, după ce a dejunat, petrecem o oră încercând să-l deșteptăm, la fel și-n fiecare seară, înainte de cină, încă o oră.

Dar pare să nu audă nimic și nu simte durere. În fiecare zi îi spunem că trebuie să se trezească, uneori aducem un preot să-l cheme să-și facă datoria, să-i reproșeze că ne dezamăgește, dar el nu dă niciun semn că ar auzi sau ar înțelege.

— Îi e mai rău?

— Nu-i e mai rău, dar nici mai bine, ne spune doctorul șovăind. Cred că somnul lui e ceva mai adânc decât la început. Face un semn politicos spre ceilalți doctori, dintre care unul clatină din cap: Părerile sunt diferite.

— Credeți că va vorbi când i-l vom aduce pe fiul lui? îi întreabă ducele. Spune vreodată ceva? Visează măcar?

— De spus, nu spune niciodată nimic, răspunde doctorul Faceby. Însă cred că visează. Câteodată îi vedem pleoapele mișcându-se, alteori tresare prin somn. O dată a plâns, adaugă el uitându-se la mine.

Gândul la rege plângând în somn mă face să-mi duc mâna la gură. Mă întreb dacă vede în altă lume, mă întreb ce privește. E adormit de aproape patru luni – un vis foarte lung. Ce ar putea să-i arate unui adormit un vis de patru luni?

Ducele, gândindu-se la șocul pe care-l vor avea lorzii din consiliu când îl vor vedea pe rege în această stare pentru prima oară, întreabă:

— L-am putea face să se miște cât de puțin? Ar putea ține copilul, dacă i l-am așeza în poală?

— N-are vlagă deloc, răspunde doctorul Arundel. Mă tem că ar scăpa copilul. Nu i se poate încredința niciun lucru de valoare. E neputincios.

Se așterne o tăcere îngrozită.

— Trebuie s-o facem, hotărăște ducele.

— Mutați măcar jilțul acela oribil! spun.

Cei doi cărători ridică jilțul cu curele și vasul de toaletă și le scot din odaie. Ducele se uită la mine cu chipul golit de orice expresie. Nu ne vine niciunuia în minte vreo idee care să reducă gravitatea situației.

— Aduceți-i înăuntru, îmi cere el.

Ies în sală în care așteaptă lorzii și îi anunț:

— Alteța Sa regele se află în odaia sa personală.

Mă dau la o parte când aceștia intră, urmați de ducesa, legănătoare și dădacă. Simt o ușurare prostească văzând că ochii de un albastru întunecat ai pruncului sunt deschiși și

privesc tavanul, clipind încet; ar fi fost din cale-afară de groaznic dacă și copilul ar fi dormit, ca tatăl.

În odaia personală, lorzii au format un semicerc stânjenit în jurul regelui. Nu se rostește nicio vorbă. Îl văd pe unul dintre ei făcându-și cruce. Richard, ducele de York, se uită mohorât la regele adormit. Un lord își acoperă ochii cu palma, altul plânge. Sunt profund zdruncinați cu toții. Deși prevenită de Edmund Beaufort, ruda ei, în ce stare se află regele, Anne, ducesa de Buckingham, e palidă. Își joacă rolul în acest tablou vibrant grotesc, ca și cum ar înfățișa în fiecare zi un prunc tatălui său pe jumătate mort. Ia copilul în brațe și se apropie de regele nemișcat, legat de jilțul lui, spunând încet:

— Alteță, acesta este fiul vostru.

Se apropie, însă regele nu întinde brațele pentru a primi copilul. Rămâne neclintit. Cu un gest stângaci, ducesa îi lipește copilul de piept, dar regele nu se mișcă. Ea se uită la ducele de Somerset, care îi ia copilul din brațe și-l așază în poala regelui. Acesta nu se clintește. Ducele rostește cu glas sonor:

— Alteță, acesta este fiul vostru. Ridicați mâna ca să-l recunoașteți!

Nimic.

— Alteță! repetă ducele ceva mai tare. Înclinați capul pentru a vă recunoaște fiul.

— Nimic.

— Clipiți doar, Sire! Clipiți ca să arătați că știți că acesta e fiul vostru.

Acum pare că ne-a cuprins pe toți o vrajă. Doctorii stau înlemniți, privindu-și pacientul și sperând într-o minune; ducesa așteaptă, ducele ține cu o mână copilul pe genunchii neclintiți ai regelui, iar cu cealaltă strânge umărul regelui, tare, apoi și mai tare, degetele lui puternice înfigându-se în umărul slăbănog al regelui, ciupindu-l cu cruzime. Eu, nemișcată, tac. Preț de o clipă am senzația că regele suferă de o molimă a neclintirii și că vom încremeni toți și vom adormi lângă el – o curte vrăjită în jurul unui rege adormit. Dar apoi, copilul scoate un plânset ușor, iar eu mă apropiu și-l iau în brațe, de parcă m-aș teme că se va molipsi de somn.

— Treaba asta e fără speranță! exclamă brusc ducele de York. Nu vede și nu aude nimic. Dumnezeu, Somerset! De câtă vreme e așa? Nu e în stare de nimic! Trebuia să ne spui.

— Chiar și așa, e regele, răspunde tăios ducele.

— Asta n-o neagă nimeni! se răstește Richard, ducele de York. Însă nu și-a recunoscut fiul și nu se poate ocupa de treburile cârmuirii regatului. E ca un prunc el însuși. Trebuia să ni se spună!

Edmund Beaufort se uită în jur, cerând din priviri sprijin, însă nici măcar lorzii care au jurat credință casei lui, îl urăsc pe ducele de York și se tem de acesta nu pot nega că regele nu și-a recunoscut fiul, că nu face nimic, nu vede nimic, nu aude nimic, e foarte departe de noi – cine știe unde?

— Ne vom întoarce la Westminster, anunță Edmund Beaufort. Și vom aștepta ca Alteța Sa să-și învingă boala. Le aruncă doctorilor o privire mânioasă foc: Sunt sigur că bunii doctori îl vor trezi.

*

În seara aceea, în odaia mea de culcare din palatul Westminster, în timp ce mă cuprinde toropeala, mă minunez de acel somn neîntrerupt, un somn ca moartea – numai că în acest somn visezi, te foiești și apoi dormi mai departe. Cum ar fi să te trezești puțin, să-i zărești pe doctori și odaia aceea cumplită, cu jilțul, cuțitele și lipitorile, și apoi să te cuprindă iarăși somnul, fără a putea protesta? Cum ar fi să deschizi gura în țipătul tăcut al unui vis și să adormi mut? Când adorm de-a binelea, îl visez iarăși pe Regele Pescar, un rege care nu-i în stare să facă nimic, în timp ce haosul și întunericul îi cuprind regatul și lasă o tânără femeie fără de soțul ei, singură. Regele Pescar e rănit în vintre, nu poate nici să zămislească un prunc, nici să-și păstreze pământurile. Leagănul e pustiu, țarinile sunt sterpe. Mă trezesc în puterea nopții și mulțumesc lui Dumnezeu că m-am putut trezi, că vraja așternută ca un vâl de beznă asupra regelui nu m-a sufocat și pe mine; apoi îmi clatin capul pe pernă și mă întreb dacă e vina mea, dacă eu i-am poruncit regelui să fie orb, dacă vorbele mele nechibzuite l-au orbit.

Când mă trezesc iarăși în lumina zorilor, mintea îmi devine pe dată limpede și ageră, ca și cum m-ar fi strigat cineva pe nume; mă scol din pat și mă duc la caseta de podoabe pe care mi-a dăruit-o strămătușa Jehanne. În ea se află, neatinsă, punga cu talismane și de astă dată aleg o coroană care să simbolizeze întoarcerea regelui. Leg de acest singur talisman patru panglici

subțiri de culori diferite. Aleg o panglică albă simbolizând iarna, în caz că regele se va întoarce la noi iarna, una verde în caz că nu va reveni decât la primăvară, una galbenă dacă se va întoarce la vremea cositului și una roșie dacă va reveni peste un an, când se fac măceșele. Apoi leg fiecare panglică de câte o sfoară neagră și merg cu ele pe aleea de la malul fluviului, unde Tamisa curge cu ape repezi și crescute, căci e vremea fluxului.

Nu e nimeni în preajmă în timp ce cobor pe micul ponton de lemn, unde trag luntrașii pasagerii; leg cele patru sfori negre de unul dintre stâlpii pontonului și arunc în fluviu micuța coroană cu panglici colorate, cât de departe o lasă sforile. Apoi mă întorc în odăile întunecoase ale reginei, unde ea așteaptă să se încheie perioada de purificare după naștere și să se întoarcă în lumea luminii.

*

Las coroana în apă o săptămână, vreme în care regina își încheie retragerea pentru naștere și e binecuvântată în biserică în cadrul unei slujbe mărețe; toate ducesele regatului pășesc în urma ei, ca s-o cinstească, de parcă soții lor nu s-ar chinui să decidă cum va fi recunoscut prințul și cum va fi cârmuit regatul, în timp ce regele nu vede nimic și nu cârmuiește nimic. Acum, că regina a revenit în lume, ducele poate să pătrundă în odăile ei și să-i spună că marele conte de Salisbury, cumnatul ducelui de York, afirmă în public că pruncul nu a fost zămislit de rege și că mulți, periculos de mulți îl cred. Regina dă de știre că oricine pleacă urechea la această calomnie nu mai are ce să caute la curte; le spune prietenilor ei că nimeni n-are voie nici măcar să i se adreseze contelui de Salisbury și nici dușmănosului fiu al acestuia, contele de Warwick. Mie îmi spune că Richard, ducele de York, bărbății din neamul lui și chiar și soția lui, ducesa Cecily, sunt dușmanii ei, dușmani până la moarte, și că n-am voie să mai vorbesc vreodată cu ei. Însă nu comentează deloc ce spun aceștia și mulți alții: că regele nu e destul de bărbat ca să zămislească un fiu și că pruncul nu e prinț.

Regina și Edmund Beaufort hotărâsc că trebuie să-și dubleze eforturile de a-l trezi pe rege, astfel că tocmesc noi doctori și specialiști. Schimbă legile împotriva alchimiei: cărturarii au iarăși voie să studieze și li se cere să chibzuiască la cauzele și leacurile bolilor necunoscute ale minții. Toți își redeschid

fierăriile, aprind din nou focul în cuptoare, comandă ierburi de leac și condimente de peste hotare; ierburile de leac și chiar magia sunt îngăduite, dacă izbutesc să-l vindece pe rege. Cei doi le poruncesc doctorilor să-l trateze mai viguros, dar fiindcă nu știe nimeni ce s-a întâmplat cu el, nu știe nimeni ce trebuie făcut. Cum regele a fost cunoscut întotdeauna drept om al umorilor melancolice, doctorii încearcă să-i preschimbe umorile. Îi dau băuturi clocotite și supe iuți, ca să-l încingă, îl pun să doarmă sub un morman de blănuri groase, cu o cărămidă fierbinte la picioare și câte un vas încălzit de o parte și de alta, până când începe să nădușească și să plângă prin somn; dar tot nu se trezește. Îi înțeapă brațele și-i lasă sânge, încercând să-l scape de umorile apoase, îi pun pe spate cataplasme cu muștar până când pielea i se înroșește și se cojește, îi bagă pe gât doctorii și-l curăță cu clisme, ca să vomite și să-și golească în somn măruntaiele de murdării care-l ard, lăsându-i pielea roșie și iritată.

Încearcă să-l înfurie bătându-l la tălpi, strigând la el, amenințându-l. Se gândesc că au datoria de a-l batjocori că e laș, că e mai puțin bărbat decât tatăl lui. Îl jignesc cumplit, Dumnezeu să-i ierte – îi strigă în obraz lucruri care i-ar frânge inima dacă le-ar auzi. Însă el nu aude nimic. Palmele pe care i le aplică sunt dureroase – îi văd obrajii înroșindu-se sub lovituri. Dar el nu se ridică să plece, ci zace inert în timp ce ei îi fac ce vor. Mă tem că ăsta nu mai e tratament, ci tortură.

La Westminster, aștept să se încheie săptămâna și vine dimineața în care mă trezesc iarăși în zori, cu fiecare părticică a trupului însuflețită și cu mintea limpede precum apele reci ce scaldă pontonul. Cele patru sfori sunt acolo unde le-am lăsat, legate de stâlpul pontonului; nădăjduiesc din toată inima că atunci când voi alege o sfoară neagră, ea va scoate din apă panglica albă legată de coroană, ca să-mi spună că regele va reveni printre noi iarna asta.

Când pun mâna pe sfori, soarele stă să răsară; mă uit spre el, să-l văd cum se ridică deasupra inimii Angliei. Apa strălucește năucitor sub razele acestui soare – un soare iernatic, un soare iernatic de aur și argint pe un cer albastru, rece, și când se ridică și negurile se risipesc de pe fluviu, văd un lucru de-a dreptul nemaipomenit: nu doar un soare, ci trei. Văd trei sori: unul pe cer și doi chiar deasupra apei, imagini oglindite de ceață

și apă, dar trei sori limpezi. Clipesc, apoi mă frec la ochi, însă cei trei sori strălucesc în fața mea în timp ce trag de sfoară și constat că vine ușor, prea ușor. N-am sfoara cu panglica albă, care ar însemna că regele va reveni printre noi iarna, nici pe cea cu panglica verde, care ar însemna că se va întoarce la primăvară. Trag de sfori una după alta și descopăr toate patru panglicile libere, fără coroană la capăt: nu există coroană. Regele nu se va întoarce la noi niciodată; vom vedea în schimb zorii unor vremuri noi și trei sori splendizi.

Mă întorc agale la palat, cu un ghem de panglici ude în mână, și mă întreb ce ar putea să însemne trei sori deasupra Angliei. Apropiindu-mă de odăile reginei, aud zarvă, soldați care își proptesc lăncile în pardoseală și țipete. Îmi ridic poalele rochiei lungi și mă grăbesc. La ușa sălii ei de primire se află oșteni în livreaua lui Richard, ducele de York, cu roza lui albă la guler. Ușile sunt deschise larg, dând la iveală străjerii personali ai reginei, care stau cu un aer nehotărât în timp ce regina strigă la ei în franceză. Doamnele de companie țipă și fug în odaia ei personală, iar doi sau trei lorzi din consiliu încearcă să poruncească liniște în timp ce garda lui York îl înhață pe Edmund Beaufort, ducele de Somerset, și-l scoate din sală, pe lângă mine. El îmi aruncă o privire furioasă, însă garda îl mână prea repede ca să apuc să spun ceva, să-l întreb măcar unde e dus. Regina iese după el în goană; o prind și o țin pe loc, în timp ce ea izbucnește în plâns.

— Trădătorii! Trădare!

— Cum? Ce se întâmplă?

— Ducele de Somerset a fost acuzat de trădare, îmi spune un lord retrăgându-se iute din odaia reginei. E dus în Turn. Va avea parte de judecată dreaptă, așa că regina nu trebuie să-și facă sânge-rău.

— Trădare! țipă ea. Tu ești trădătorul, tu, că stai cu mâinile-n sân în timp ce-l ia diavolul acela de York!

Susținând-o, o duc prin sala de primire și prin odaia personală, în cea de culcare. Ea se aruncă pe pat și izbucnește în plâns.

— E mâna lui Richard, ducele de York! El a stârnit Consiliul Coroanei împotriva lui Edmund! Vrea să-l distrugă, i-a fost întotdeauna dușman! Și pe urmă se va întoarce împotriva mea! Și pe urmă va conduce regatul! Știu! Sunt sigură!

Se ridică în capul oaselor, cu fața încadrată de șuvițe de păr desprinse din cozile împletite, cu ochii înroșiți de lacrimi și de furie.

— Ascultă la mine, Jacquetta: e dușmanul meu, e dușmanul meu și-l voi distruge! Îl voi scoate pe Edmund din Turn și-mi voi așeza fiul pe tronul Angliei. Și nici Richard, ducele de York, nici altcineva nu mă va opri!

[36] Palatul Westminster, Londra, primăvara anului 1454

Crăciunul vine și trece. Richard se îmbarcă de la Calais și petrece cu mine, la curtea tăcută, doar cele douăsprezece zile de sărbătoare, după care spune că trebuie să se întoarcă. Garnizoana e la un pas de răzmeriță și ar putea fi atacată oricând. Soldații nu știu cine deține comanda și se tem de francezi. Richard trebuie să apere garnizoana, pentru Edmund Beaufort și pentru Anglia, de dușmanii dinăuntru și din afară. Ne aflăm încă o dată pe chei, mă agăț încă o dată de el.

— Voi veni cu tine! îi spun disperată. Am spus amândoi că ar trebui să vin cu tine. Ar trebui să vin acum.

— Iubita mea, știi că nu te-aș lua în ruptul capului într-o cetate asediată. Numai Dumnezeu știe ce se va întâmpla!

— Când mai vii acasă?

El ridică ușor din umeri, resemnat.

— Trebuie să rămân la comandă până când mă eliberează cineva și nici regele, nici ducele n-o va face. Dacă Richard, ducele de York, pune mâna pe putere, va trebui să apăr Calais nu doar de francezi, ci și de el. Va trebui să-l apăr pentru Edmund Beaufort. El mi-a încredințat comanda și numai lui i-o pot preda. Trebuie să mă întorc, iubita mea. Dar știi că voi reveni la tine.

— Aș vrea să fim simpli cavaleri la Grafton, spun nefericită.

— Și eu aș vrea. Sărută copiii din partea mea și spune-le să fie cuminți. Spune-le să-și facă datoria, așa cum și eu mi-o fac pe a mea.

— Aș vrea să nu fii atât de supus! răspund supărată.

El mă amuțește cu un sărut, apoi îmi șoptește la ureche:

— Aș vrea să mai avem o noapte...

Cu asta, se desprinde de mine, străbate în fugă pasarela și urcă pe corabie. Aștept pe chei până când îl văd sprijinit de

balustradă și atunci îi trimit cu degetele-mi reci o sărutare, strigându-i:

— Întoarce-te curând! Păzește-te! Întoarce-te curând!

— Mă întorc la tine de fiecare dată! strigă el. Știi bine. Mă voi întoarce curând.

Noapțile întunecate se scurtează, însă regele nu-și revine. Unii alchimiști prezic că strălucirea soarelui îl va readuce la viață ca și cum ar fi o sămânță în bezna pământului; ca urmare, e dus în fiecare dimineață la o fereastră ce dă spre răsărit și așezat față-n față cu discul cenușiu al soarelui iernatic. Însă nimic nu-l deșteaptă.

Edmund Beaufort, ducele de Somerset, nu e eliberat din odăile sale din Turnul Londrei, dar nu e nici acuzat. Richard, ducele de York, are destulă putere asupra lorzilor din Consiliul Coroanei ca să obțină de la ei arestarea ducelui, dar nu destulă ca să-i convingă să-l judece pentru trădare.

— Merg să-l văd, anunță regina.

— Alteță, lumea va vorbi! o previn. Se spun deja lucruri imposibil de repetat despre voi.

Ea ridică din sprânceană.

— Așa că nu le voi repeta.

— Știu ce se vorbește! declară ea cu îndrăzneală. Se spune că e iubitul meu, că prințul e fiul lui și că de asta nu l-a recunoscut soțul meu, regele.

— Un motiv suficient ca să nu-l vizitați, o avertizez.

— Trebuie să-l văd.

— Alteță...

— Jacquetta, trebuie!

*

O însoțesc, împreună cu alte două doamne de companie. Acestea așteaptă afară în timp ce regina și cu mine intrăm în odăile ducelui - are una personală și una de culcare alături. Odăile, cu ziduri de piatră și ambrazuri înguste, sunt plăcute, aflate aproape de apartamentele regale din Turnul Alb; nu e nici pe departe în temniță. Are o masă, un jilț și niște cărți, dar e palid de atâta stat închis și pare mai slab. Se luminează la față când o vede și se lasă în genunchi. Ea dă fuga la el, iar el îi sărută mâinile pătimăș. Administratorul Turnului stă la ușă, cu spatele întors, plin de tact, spre odaie. Eu aștept la fereastra ce

dă către apele cenușii ale fluviului rece. Aud din spate zgomote care-mi spun că ducele s-a ridicat în picioare și simt că se ține în frâu, ca să n-o atingă.

— Vreți să ședeți, Alteță? o întreabă el încet, trăgând un jilt în fața micului foc.

— Poți să vii lângă mine, spune ea.

Mă întorc și-l văd luându-și un taburet și așezându-se destul de aproape ca să poată vorbi în șoaptă.

Stau mână-n mână, el cu buzele aproape de urechea ei, ea întorcându-se să-i murmure, vreme de jumătate de oră, dar când aud orologiul bătând ora trei, înaintez și fac o reverență în fața reginei, spunându-i:

— Alteță, trebuie să plecăm.

Preț de o clipă mă tem că se va agăța de el, dar o văd că-și strecoară mâinile în mânecile bogate, mângâind manșetele de hermină ca și cum acest lucru ar alina-o, apoi se ridică în picioare.

— Voi mai veni, îi spune lui. Și voi face așa cum ai propus. Nu avem de ales.

El dă din cap aprobator.

— Știți numele celor care vă vor sluji. Trebuie înfăptuit.

Ea încuviințează și-i aruncă o privire plină de dor, ca și cum ar vrea mai mult decât orice pe lume să-l atingă, ca și cum nu s-ar îndura să plece, apoi își coboară fruntea și iese repede din odaie.

— Ce trebuie înfăptuit? întreb de îndată ce ajungem afară și coborâm treptele de piatră ce duc la poarta dinspre apă.

Am venit cu o barjă fără flamuri și stindarde, căci am vrut să afle cât mai puțini oameni cu putință că regina se întâlnește cu bărbatul acuzat de trădare și bănuiră că-i e amant. Ea radiază de emoție.

— Voi cere parlamentului să mă numească regentă. Edmund spune că lorzii mă vor susține.

— Regentă? O femeie poate fi regentă în Anglia? Alteță, nu suntem în Anjou! Nu cred că o femeie poate fi regentă în această țară. Nu cred că o femeie poate domni în Anglia.

Ea înaintează grăbită pe trepte, în fața mea, și urcă pe barjă.

— Nu există lege care s-o interzică. Așa spune Edmund. E vorba doar de o tradiție. Dacă lorzii mă sprijină, vom convoca parlamentul și-l vom anunța că voi fi regentă până când regele

își revine sau, dacă nu se mai trezește, până când fiul meu crește destul ca să poată cârmui.

— Dacă nu se mai trezește?! repet îngrozită. Ducele face planuri în caz că regele rămâne adormit pe veci?

— De unde să știm? întreabă ea. Nu putem sta cu mâinile în sân! Poți fi sigură că Richard, ducele de York, nu stă cu mâinile în sân.

— Dacă nu se mai trezește?!

Ea se așază în partea din spate a barjei și pune mâna pe draperie, nerăbdătoare, gata s-o tragă.

— Haide, Jacquetta! Vreau să mă întorc și să le scriu lorzilor, să le spun care sunt condițiile mele.

Mă grăbesc să mă așez lângă ea; vâslașii dezleagă parâma și scot barja în largul fluviului. În timp ce ne întoarcem la palat, îmi dau seama că mă uit la soare cu ochii mijiiți, încercând să văd trei în loc de unu și întrebându-mă ce ar putea însemna sorii cei trei.

*

Pretenția reginei de a fi regenta Angliei și de a cârmui țara cu toate drepturile și averea regelui pe durata bolii soțului ei nu rezolvă întreaga problemă, așa cum au anticipat cu încredere ea și Edmund Beaufort, ci se stârnesc frământări. Norodul știe acum că regele e bolnav, suferind de o boală misterioasă și întru totul neputincios. Zvonurile despre cauza suferinței lui merg de la meșteșugurile magiei negre ale dușmanilor săi până la otrava strecurată de soția sa și de amantul acesteia. Fiecare mare lord își înarmează soldații, iar când vine la Londra îi aduce cu sine la reședința personală, pentru protecție; ca urmare, capitala e plină de oștiri personale și însuși lordul primar statornicește o oră după care e interzisă ieșirea pe străzi și insistă ca armele să fie lăsate la porțile orașului. Fiecare ghildă și aproape fiecare casă începe să-și plănuiască apărarea în caz că ar izbucni confruntări. În aer plutește permanent încordarea și mânia, dar nu se aud strigăte de luptă. Deocamdată nimeni nu poate să numească taberele, nimeni nu cunoaște cauzele; însă toți știu că regina Angliei spune că va prelua domnia, că ducele de York va salva poporul de această amazoană, că ducele de Somerset a fost încuiat în Turnul Londrei pentru ca orașul să fie salvat de la ruină și că regele Angliei doarme, doarme precum Arthur în

adâncul lacului, și poate că se va deștepta numai atunci când în țara lui va domni pustiul.

Oamenii mă întreabă unde e soțul meu și ce părere are despre toate acestea. Spun tăios că e peste hotare, la Calais, unde-și slujește regele. Nu ofer nimănui părerea lui, pe care nu o cunosc, și nici pe a mea, care e că lumea și-a pierdut mințile și că până să se termine toate, pe cer vor străluci trei sori. Îi scriu lui Richard și-i trimit mesaje cu corăbiile de negoț care fac curse între Londra și Calais, însă cred că mesajele nu ajung la el întotdeauna. La începutul lui martie, îi scriu scurt: „*Sunt iarăși grea*”, însă el nu răspunde și atunci știu precis că ori nu-i sunt duse mesajele mele, ori nu poate să scrie.

A fost numit comandantul garnizoanei din Calais când conducătorul fortăreței era ducele de Somerset. Acum, ducele de Somerset se află în Turn, acuzat de trădare. Ce ar trebui să facă un comandant credincios? Ce va face garnizoana?

Lorzii și parlamentul merg iarăși la Windsor să-l vadă pe rege.

— De ce se tot duc? întreabă regina văzând că barjele se întorc la palat și marii nobili cu mantii împlănite sunt ajutați de slujitorii lor în livrea să coboare la țărm și urcă apoi treptele cu pași greoi, ca niște oameni care și-au pierdut speranțele. Negreșit știu că nu se trezește! M-am dus eu însămi și am strigat la el și nu s-a trezit. De ce să se trezească pentru ei? De ce nu înțeleg că trebuie să mă numească regentă, și atunci voi putea să-i țin în frâu pe ducele de York și aliații lui și să readuc pacea în Anglia?

— Și-au păstrat speranța, răspund.

Stau lângă ea la fereastră și privim împreună trista procesiune a lorzilor înaintând spre sala cea mare.

— Acum vor fi nevoiți să numească un regent, continui. Nu mai putem sta fără niciun rege.

— Vor trebui să mă numească pe mine! răspunde ea.

Ridică bărbia cu hotărâre și-și îndreaptă spinarea. Are o atitudine regească; se crede chemată de Dumnezeu să preia un rol și mai însemnat decât până acum.

— Sunt gata să slujesc țara, urmează ea. O voi apăra și i-o voi preda fiului meu când va deveni bărbat. Îmi voi face datoria ca regină a Angliei. Dacă voi fi numită regentă, voi aduce pacea în Anglia.

Lorzii îl aleg regent pe ducele de York și îl numesc protectorul regatului.

— Ce face?!

Margareta, scoasă din minți, umblă încoace și-ncolo prin odaia personală. Trage un șut într-un scăunel pentru picioare, trimitându-l cât colo; o domnișoară de companie scapă un suspin de plâns și tremură la fereastră, iar restul doamnelor au încremenit de groază.

— L-au numit ce?!

Nefericitul cavaler care a adus mesajul de la consfătuirea lorzilor tremură în fața ei.

— A fost numit protectorul regatului.

— Și eu ce ar trebui să fac?! îl întreabă ea, fără să aștepte de fapt răspuns. Ce propun lorzii să fac câtă vreme acest duce, această simplă rubedenie, acest mărunț văr al meu are îndrăzneala să-mi cârmuiască regatul?! Ce cred că voi face eu, prințesă franceză, regină a Angliei, când un duce parvenit, apărut de niciunde, are îndrăzneala de a da legi în țara mea?!

— Vi se cere să mergeți la castelul Windsor și să vă îngrijiți soțul, răspunde cavalerul.

Sărmanul neghiob crede că a răspuns la întrebarea ei, dar își dă seama iute că mai bine își ținea gura. Flăcările furiei ei se transformă în gheață. Încremenește și se răsuțește spre el, cu ochii aruncând fulgere.

— Nu te-am auzit prea bine. Ce ai spus? Ce ai cutezat să-mi spui?!

El înghite în sec.

— Alteță, încercam să vă spun că lordul protector...

— Cine?!

— Lordul protector poruncește...

— Cum?!

— Poruncește...

Din doi pași, ea traversează odaia și e lângă el, cu boneta mai sus de creștetul lui, sfredelindu-l cu privirea.

— Îmi poruncește mie?!

El clatină din cap și se lasă în genunchi, adresându-se firelor de pipirig de sub picioarele sale:

— Vă poruncește să plecați cu personalul vostru la castelul Windsor. Și să rămâneți acolo, cu soțul și cu copilul vostru, și să

nu luați parte la cârmuirea țării, de care se va ocupa el, ca lord protector, împreună cu lorzii din parlament.

[37] Castelul Windsor, vara anului 1454

Regina pleacă la Windsor. În odăile regale domnesc o vreme crizele de furie, ca niște furtuni cu tunete și fulgere, cu uși deschise și trântite, dar de plecat, pleacă. La drept vorbind, nu poate face altceva. Roata norocului îl înalță sus pe ducele de York, a cărui soție, Cecily, a venit o dată la regină să mănânce pâinea amară a umilinței și să ceară pentru el un loc în Consiliul Coroanei. În ochii consiliului, el e singurul în stare să readucă ordinea în regat, să împiedice zecile de mici bătălii ce răbufnesc din certuri în toate ținuturile și să salveze orașul Calais; lorzii au încredere că va ține regatul în siguranță până când regele nostru, regele cel adormit, revine între noi. Parcă ar crede că țara e blestemată și că ducele de York e singurul în stare să scoată sabia din teacă, să-i păzească pragul de un dușman invizibil și să reziste acolo până se deșteaptă regele.

Regina – care a crezut că va domni ea însăși – e micșorată la dimensiuni de soție, e dată la o parte ca să fie mamă. Pleacă așa cum i se poruncește, iar lorzii achită cheltuielile casei ei, îi reduc numărul cailor din grajduri și îi interzic să se întoarcă la Londra fără a fi poftită. O tratează ca pe o femeie de rând, o femeie fără însemnătate, care n-are altceva de făcut decât să-și îngrijească soțul și să-și ocrotească fiul.

Edmund Beaufort e tot în Turn și n-o poate ajuta. Ba mai mult, nici ea nu poate să-l ajute – susținerea ei nu are pic de valoare și nimeni nu se îndoiește că va fi judecat și decapitat. Lorzii care au iubit-o ca regină n-au cutezat să și-o închipuie regentă. Deși nevestele le conduc pământurile în lipsa lor, acestea nu primesc titluri și nici lefuri. Nu le place ideea de femei cu putere, femei conducătoare. Capacitățile femeilor nu sunt recunoscute; mai rău chiar, sunt ascunse. Femeile înțelepte se prefac că se ocupă doar de treburile gospodăriei, când de fapt conduc proprietăți întinse; când soții lor sunt plecați, le scriu să le ceară sfatul, iar la întoarcere le dau înapoi cheile. Greșeala reginei a fost că a pretins puterea și titlul. Lorzii nu suportă ideea unei femei cârmuitoare, ba nici măcar să se gândească că o femeie poate cârmui. Ar prefera s-o vadă încuiată înapoi în odăile ei, ca pentru naștere. E ca și cum regele, soțul ei, adormind, a

eliberat-o, i-a dat libertatea de a conduce regatul, iar datoria tuturor celorlalți bărbați însemnați e s-o trimită înapoi la el. Cred că dacă ar putea s-o adoarmă și pe ea, ar face-o.

Regina e închisă în castelul Windsor, Richard e imobilizat în Calais, eu îmi duc viața de doamnă de companie și de soție înstrăinată; dar, la drept vorbind, așteptăm cu toții. Margareta se duce zi după zi să-l vadă pe rege, iar el, zi după zi, n-o vede și n-o aude. Le poruncește doctorilor să se poarte blând cu el, însă uneori își pierde firea și strigă la el, aruncând cu ocări aspre în urechile lui surde.

Trăiesc alături de regină și tânjesc după Richard; sunt tot timpul conștientă de înțetirea necazurilor pe străzile Londrei, a primejdiilor pe drumurile de țară, a zvonurilor că lorzii din nord s-au ridicat iarăși împotriva ducelui de York sau în favoarea propriilor ambiții – cine știe cum stau lucrurile în aceste ținuturi sălbatice de la graniță? Regina uneltește, de asta sunt sigură. Într-o zi mă întreabă dacă îi scriu lui Richard; îi spun că da, îi scriu adesea și trimit scrisorile cu negustorii ce duc lână la Calais. Mă întreabă dacă navele se întorc goale, câți soldați ar putea aduce la o adică și dacă ar putea urca pe fluviu, încărcate, până la Turn.

— Vă gândiți că ar putea să vină din Calais și să-l salveze pe ducele de Somerset din Turn, remarc sec. Asta ar însemna să-i cereți soțului meu să conducă o flotă de invazie împotriva regentului și protectorului Angliei.

— În apărarea regelui! răspunde ea. Cum ar putea fi socotit acest lucru trădare?

— Nu știu, spun nefericită. Nu mai știu ce înseamnă trădarea.

Se alege praful de plan, căci aflăm de o răscoală la Calais.

Soldații n-au fost plătiți, așa că și-au încuiat ofițerii în cazarmă, au dat năvală în oraș, au confiscat bunurile negustorilor, le-au vândut și au păstrat banii în contul soldei lor. Se vorbește despre prădăciuni și răzmerițe. Regina mă găsește în curtea grajdurilor de la castelul Windsor, poruncind să mi se înșeeze calul și să mă însoțească o gardă la Londra.

— Trebuie să aflu ce se întâmplă, îi spun. Richard ar putea fi în mare primejdie. Trebuie să aflu!

— Nu e în primejdie, mă liniștește ea. Soldații îl iubesc. Poate că l-au încuiat în odăile lui ca să poată jefui casele negustorilor de lână, dar nu-i vor face rău. Știi cât de iubit e! Și el, și lordul

Welles. Soldații îl vor elibera după ce vor fura ca să-și acopere solda și după ce vor bea ultima picătură de băutură din oraș.

Mi se aduce calul; urc pe lespede de încălecat, iar de acolo, în șa, stângace din cauza pântecelui mare.

— Îmi pare rău, Alteță, dar trebuie s-o aud cu urechile mele. Mă întorc la voi de îndată ce mă conving că e în siguranță.

Ea ridică mâna spre mine.

— Da, să te întorci negreșit! Sunt foarte singură aici. Aș vrea să-mi pot trece zilele dormind, ca soțul meu. Aș vrea să închid ochii și să adorm și eu pe vecie.

*

N-am cunoștințe unde să merg în Londra ca să aflu vești. Locuința mea a fost închisă, au rămas doar câteva străji, pentru siguranță, parlamentul nu se întrunește, ducele de York nu-mi e prieten. În cele din urmă merg la soția lordului Welles, și el comandant la Calais, ca Richard. Anunțată de servitorul meu, intru în grădina interioară.

— Bănuiesc de ce ai venit, spune ea ridicându-se și sărutându-mă protocolar pe obraz. Ce face Alteța Sa regina?

— E sănătoasă, slavă Domnului.

— Dar regele?

— Dumnezeu să-l binecuvânteze, la fel ca înainte.

Încuviințează, se așază și-mi arată un scaun de lângă ea.

Cele două fiice ale ei se apropie cu un pahar cu vin și biscuiți dulci, apoi se retrag, cum le stă bine fetelor cuviincioase, ca adulții să poată discuta în particular.

— Fermecătoare fete! remarc.

Dă din cap; știe că am fii care vor trebui să se însoare bine.

— Cea mai mare e logodită, spune ea cu delicatețe.

— Nădărduesc că va fi fericită, răspund zâmbind. Am venit să-ți cer vești despre soțul meu. N-am auzit nimic. Ai vești de la Calais?

Ea clatină din cap.

— Îmi pare rău, nu există vești. Cei de pe ultima corabie care a ieșit din port spun că a fost o răzmeriță, soldații cerând insistent să fie plătiți. Au ocupat depozitul de lână și s-au apucat să vândă marfa, băgând banii în buzunar. N-au lăsat corăbiile să plece din port. De atunci, negustorii nu-și trimit mărfurile la Calais, de teamă să nu fie confiscate și acelea. Așadar, nu știu

nimic și nu pot primi vești.

— Cei de pe corabie au spus cumva ce făcea soțul tău sau al meu?

Mi-e tare groază că Richard nu va sta degeaba, să se uite cum soldații lui iau legea în propriile mâini.

— Știu că sunt vii amândoi. Sau, oricum, erau vii acum trei săptămâni. Știu că soțul tău i-a muștrat pe soldați și a spus că fapta lor e considerată furt, iar ei l-au aruncat într-o celulă. (Îmi vede groaza de pe față și-și lasă mâna peste a mea.) Nu l-au rănit, zău, ci doar l-au întemnițat. Trebuie să fii curajoasă, draga mea!

Îmi înghit lacrimile.

— A trecut atâta timp de când n-am mai fost acasă împreună! Și el a avut misiuni grele peste misiuni grele.

— Suntem pierduți cu toții sub cârmuirea unui rege adormit, rostește ea cu blândețe. Arendașii de pe pământurile mele spun că nimic nu va crește pe câmpuri, nimic nu va crește vreodată într-un regat al cărui rege zace precum o pârlăoasă nefolosită. Te întorci la curte?

Răspund simplu, cu un oftat ușor:

— Trebuie. Mi-a poruncit-o regina, iar regele nu spune nimic.

*

În august, mă întorc la Grafton să-mi văd copiii și încerc să le explic celor mai mari - Anne, Anthony și Mary - că regele e sănătos, însă doarme, că regina n-a greșit cu nimic, dar e închisă alături de el, că Edmund Beaufort, ducele de Somerset, comandantul tatălui lor, e în Turn, acuzat, însă nu judecat și că tatăl lor - și ajunsă aici trebuie să strâng din dinți și să încerc să par calmă -, tatăl lor comandă castelul Calais, dar l-au întemnițat propriii săi soldați, că Richard, ducele de York e acum conducătorul fortăreței și că, mai devreme sau mai târziu, tatăl lor va trebui să-i dea socoteală.

— De bună seamă că ducele de York va apăra Calais, așa cum ar fi făcut și ducele de Somerset, nu-i așa? sugerează Anthony. Tatălui meu nu-i va plăcea să aibă un nou comandant, însă nimeni nu se poate îndoi că ducele de York va trimite banii necesari pentru plata soldaților și a armelor de la castel, nu?

Nu știu. Mă gândesc la anul cumplit în care l-am privit pe Richard istovindu-se cu eforturile de a ține o oștire legată de o

cauza, când oamenii n-aveau nici arme, nici soldă.

— Așa ar trebui, spun cu prudență. Însă nimeni nu poate fi sigur ce va face ducele și nici măcar ce e în stare să facă. Trebuie să cârmuiască așa ca cum ar face-o regele, dar nu e rege. E doar un lord printre mulți alții și unii dintre aceștia nici măcar nu-l plac. Nădăjduiesc doar să nu-i facă vină tatălui vostru că a apărat Calais în numele Angliei. Nădăjduiesc doar să-l lase să vină acasă.

Mă retrag pentru naștere la Grafton și îi trimit un mesaj lui Richard după ce se naște copilul. E o fetiță frumoasă, pe care o numesc Margaret, după regina care se luptă cu vremurile în care trăim, ca o pasăre ce se izbește de fereastră. După perioada de izolare pentru naștere, îmi așez fetița în brațele doicii, apoi îmi sărut ceilalți copii, spunându-le:

— Trebuie să mă întorc la curte. Regina are nevoie de mine.

*

Toamna e lungă și liniștită pentru noi, cei de la Windsor. Treptat, copacii se înveșmântează în nuanțe gălbui, apoi în poleială. Regele nu se face mai bine – nu apare nicio schimbare la el. Micul prinț începe să se ridice singur în picioare și apoi să facă primii pași. E cel mai interesant lucru care se întâmplă în tot anul. Lumea noastră s-a micșorat la dimensiunile castelului, iar viața noastră, la vegherea unui copilaș și a unui bolnav. Regina e o mamă devotată; vine în odaia micului prinț în fiecare dimineață și seară, iar după-amiezile își vizitează soțul. E ca și cum am trăi sub o vrajă; îl urmărim pe băiat cum crește, de parcă ne-am teme să nu se lase și el pradă somnului, fără să facă nimic altceva. Dimineața mergem negreșit, câte șase doamne de companie, în odaia copilului, ca și cum am vrea să ne convingem că micul prinț s-a trezit și după noaptea aceea. În afară de asta, ne prefacem că ducem o viață de curte, slujindu-l pe rege. Însă nu putem decât să stăm cu el în timp ce doarme. Stăm cu el în fiecare după-amiază și privim ridicarea și coborârea lentă a pieptului său.

Richard îmi trimite o scrisoare de îndată ce reușește să-și încredințeze unui căpitan de corabie rapoartele. Scrie Consiliului Coroanei – intenționat nu se adresează lordului protector spunând că soldații nu pot fi stăpâniți în lipsa soldei. Fără bani din vistierie, negustorii din Calais sunt obligați să plătească

pentru a fi apărați: garnizoana de acolo se consideră aproape independentă de Anglia. Richard cere lorzilor ordine, însă precizează că doar el și lordul Welles așteaptă ordinele. În rest, marea garnizoană, soldații, marinarii din port, negustorii și cetățenii iau legea în propriile mâini. Mie îmi scrie că în Calais nu acceptă nimeni stăpânirea ducelui de York, nu știe nimeni ce să creadă despre rege și mă întreabă ce șanse cred că sunt ca Edmund Beaufort să scape din Turn și să-și recapete puterea. La sfârșitul scrisorii îmi spune că mă iubește și-i e dor de mine. „Număr zilele”, scrie el.

Mi se usucă inima fără tine, iubita mea. De îndată ce voi putea preda unui nou comandant garnizoana, voi veni acasă, dar am credea că dacă n-am fi aici în aceste vremuri, orașul ar cădea în mâinile francezilor, care știu foarte bine la ce strâmtoare ne aflăm. Îmi fac datoria cât de bine pot față de sărmanul rege și față de sărmana noastră țară, așa cum știu că ți-o faci și tu. Dar de astă dată, când vin acasă, jur că nu voi mai lăsa nimic să ne despartă.

[38] Castelul Windsor, iarna anului 1454

Hotărât să arate că e stăpân peste Calais și să preîntâmpine un atac din partea francezilor, ducele de York strânge o mică flotă și pornește pe mare spre garnizoană, spunând că va pătrunde în ea, le va plăti soldaților, va face pace cu negustorii din oraș, va spânzura eventualii trădători și va fi recunoscut drept conetabilul orașului Calais.

Calais e o fortăreață formidabilă. E avanpostul Angliei în Normandia de multe generații, iar acum, soldații au controlul asupra fortului; când văd pânzele flotei lui York, așază lanțul de-a curmezișul gurii portului, întorc tunurile castelului către mare și York se trezește uitându-se în gura propriei artilerii, fiindu-i refuzată intrarea în propriul oraș.

Primim vestea în timp ce ședem cu regele într-o după-amiază rece de noiembrie. Margareta jubilează.

— Voi avea grijă ca soțul tău să fie cinstit pentru asta! exclamă ea. Cât de umilit trebuie să fie York! Cât de rușinat! Să iasă pe mare cu o flotă măreață și orașul Calais să-i refuze intrarea! De bună seamă că lorzii îl vor înlătura acum din

funcție, nu? De bună seamă că-l vor scoate pe Edmund din Turn, nu?

Nu răspund nimic. Mă întreb doar, firește, dacă soțul meu a stat deoparte în timp ce oamenii lui s-au răzvrătit, refuzând să se supună ordinului de a-l lăsa pe noul căpitan să intre sau dacă – mult mai rău și mult mai primejdios pentru noi – i-a îndemnat chiar el să-l înfrunte pe ducele de York, ordonându-le din turnul cel mai înalt să întoarcă tunurile asupra lordului regent, protectorul Angliei numit după lege. Și într-un caz, și în celălalt, e în pericol; și într-un caz, și în celălalt, ducele e dușmanul lui începând din acest ceas.

Regele, ținut în curele pe jilțul lui, scoate un mic sunet prin somn; regina nici nu se uită la el.

— Gândește-te la York, pe corabia lui legănată de valuri, și cu tunurile îndreptate asupra lui! jubilează ea. Doamne, cât îmi doresc să fi tras soldații în el! Gândește-te ce ar fi însemnat pentru noi dacă îi scufundau corabia și se îneca! Dacă Richard al tău l-ar fi scufundat!

Mă cutremur fără să mă pot abține. De bună seamă că Richard n-ar fi îngăduit garnizoanei sale să deschidă focul asupra unui duce de viță regească, numit de Consiliul Coroanei, nu? Sunt sigură că nu, trebuie să fiu sigură. Spun simplu:

— Asta e trădare. Indiferent dacă ne place de York sau nu, Consiliul Coroanei și parlamentul l-au numit să domnească în locul regelui, cu autoritatea lui. Să-l atace înseamnă trădare. Garnizoana din Calais nu poate deschide focul asupra unor corăbii englezești – ar fi îngrozitor să le arătăm una ca asta francezilor.

— O, cui îi pasă? răspunde ea ridicând din umeri. Ducele de York a fost numit de cei pe care i-a numit la rândul său în funcții, ceea ce n-are strop de valoare. *Eu* nu l-am numit, și nici regele. Din punctul meu de vedere, a preluat puterea cu forța. E un uzurpator și soțul tău trebuia să tragă în el de cum a intrat în bătaia tunurilor. Soțul tău n-a tras în el. Trebuia să-l omoare când a avut ocazia!

Regele scoate iarăși un sunet slab. Mă duc lângă el și-l întreb:

— Ați spus ceva, Alteță? Ne-ați auzit vorbind? Mă auziți?

Regina vine și ea lângă el; îi atinge mâna și rostește singurul cuvânt pe care i-l adresează de fiecare dată:

— Trezește-te! Trezește-te!

În mod uimitor, timp de câteva clipe, se deșteaptă. Cu adevărat. Pentru prima oară după mai bine de un an întoarce capul, deschide ochii, vede, știu că vede, ne vede fețele uluite, apoi scoate un mic oftat, închide ochii și adoarme la loc.

— Doctori! țipă regina.

Dă fuga la ușă, o deschide năvalnic și strigă după doctorii care mănâncă, beau și se odihnesc în sala de primire alăturată.

— S-a trezit regele! S-a trezit regele!

Ei dau buzna în odaie, ștergându-se cu mâneca la gură, lăsând din mâini paharele cu vin, abandonând partida de șah; îl înconjoară, îi ascultă pieptul, îi ridică pleoapele și-i cercetează ochii, îi ciocănesc tâmpilele și-i înțeapă mâinile cu ace. Dar el s-a cufundat iarăși în somn. Unul dintre doctori se întoarce spre mine.

— A vorbit?

— Nu, doar a deschis ochii, a oftat ușor și apoi a readormit.

El aruncă o privire spre regină și coboară glasul.

— Când s-a trezit, fața lui... avea un aer de om nebun? I se citea vreun dram de înțelegere în ochi sau era năuc, ca un idiot?

Mă gândesc puțin.

— Nu, părea el însuși, doar abia deșteptat dintr-un somn adânc. Credeți că se va trezi?

Emoția din odaie se stinge foarte repede când toți își dau seama că regele e într-un totu inert, deși continuă o vreme să tragă de el, să-l pipăie și să-i vorbească tare la ureche.

— Nu. A plecat iarăși dintre noi, spune doctorul.

Regina se întoarce spre el cu fața întunecată de mânie.

— Nu-l poți trezi? Plesnește-l!

— Nu.

Curtea restrânsă de la Windsor și-a statornicit de multă vreme o rutină în centrul căreia se află regina și băiețelul ei, care învață acum să vorbească și reușește să meargă clătinat de la o mână întinsă la alta. Însă lucrurile se schimbă. Cred că regele, în odăile sale, începe să se deștepte. A fost vegheat, hrănit și spălat, dar doctorii au renunțat la încercările de a-l vindeca, fiindcă părea că nimic din ceea ce fac nu dă roade. Acum începem să nădăjduim iarăși că, în ritmul lui și fără leacuri, iese din somnul cel lung. Mi-am făcut obiceiul de a sta cu el dimineața și altă doamnă îl slujește până seara. Regina îi face vizite scurte în fiecare după-amiază. Îl observ și cred că somnul

lui se apropie de sfârșit, pare să doarmă mai ușor și câteodată sunt aproape sigură că aude ce spunem.

Firește, încep să mă întreb ce va ști când se va deștepta. Acum mai bine de un an a văzut un lucru care l-a zdruncinat atât de tare, încât a închis ochii și a adormit ca să nu-l mai vadă. Ultimele vorbe pe care le-a auzit au fost ale mele: „Nu vă uitați! Nu vedeți!”. Dacă deschide iarăși ochii, pregătit să privească, pregătit să vadă, nu pot să nu mă întreb ce-și va aminti, ce va crede despre mine și dacă va da vina pe mine pentru lungul său priveghi în beznă și tăcere.

Îngrijorarea îmi crește într-atât, încât îndrăznesc s-o întreb pe regină dacă e de părere că regele ne va învinui pentru zdruncinătura care i-a provocat boala. Ea mă privește cât se poate de senină.

— Te referi la vestea cumplită din Franța?

— La felul cum a aflat-o. Erați foarte tulburată și ducele era de față. Eram și eu de față. Credeți că regele va fi de părere că ar fi trebuit să-i dăm vestea cea proastă cu mai mare grijă?

— Da, răspunde ea. Dacă se va însănătoși vreodată suficient ca să ne audă, îi vom spune cât de mult regretăm că nu l-am pregătit pentru veste. A fost cumplită pentru noi toți! Eu, una, nu-mi amintesc nimic din seara aceea. Cred că am leșinat și ducele a încercat să mă readucă în simțiri, însă nu-mi amintesc.

— Nu, nici eu nu-mi amintesc, încuviințez înțelegând că e calea cea mai sigură pentru noi toți.

*

Sărbătorim Crăciunul în sala cea mare a castelului Windsor. E un ospăț de proporții reduse pentru o casă al cărei personal s-a împușinat jalnic, însă ne oferim mici daruri unii altora, iar micului prinț, jucării; pe urmă, la doar câteva zile după aceea, regele se trezește și de astă dată rămâne treaz.

E o minune. Deschide pur și simplu ochii, cască și se uită în jur, surprins că șade pe un jilț în odaia personală de la Windsor, înconjurat de străini. Doctorii dau fuga să ne cheme. Doar regina și cu mine mergem la el.

— E mai bine să nu-l speriem cu o mulțime numeroasă, spune ea.

Intrăm fără zgomot, aproape ca și cum ne-am apropiat de un animal rănit care s-ar putea speria. Regele se ridică în picioare,

încadrat de doi doctori care îl sprijină. Se clatină, dar înalță capul când o vede pe regină și rostește nesigur:

— Ah!

Aproape că pot vedea cum îi caută numele în mintea lui confuză.

— Margareta! spune el într-un final. Margareta de Anjou.

Descopăr că mi s-au umplut ochii de lacrimi și îmi rețin hohotele în fața acestui bărbat distrus care s-a născut ca să fie regele Angliei și pe care l-am întâlnit pentru prima oară când era un băiețandru la fel de chipeș ca micul Edward March, fiul Casei de York. Bărbatul supt de vlagă din fața noastră face un pas clătinat, iar regina i se apleacă într-o reverență adâncă. Nu întinde mâinile să-l atingă, nu se duce în brațele lui. Parcă ar fi tânăra femeie și Regele Pescar din legendă: trăiesc împreună, însă nu se ating niciodată. Ea spune încet:

— Alteță, mă bucur că te văd iarăși sănătos!

— Am fost bolnav?

Schimb cu ea o privire încărcată de taină.

— Ai adormit, ai căzut într-un somn adânc și nimeni nu te-a putut trezi.

— Chiar așa?

Își trece mâna peste creștet și vede pentru prima oară cicatricea de pe braț lăsată de o cataplasma fierbinte.

— Măi să fie! M-am lovit? Cât am dormit?

Regina șovăie. Intervin:

— Multă vreme. Și cu toate că ați dormit multă vreme, țara e în siguranță.

— Asta e bine, spune el. Ei! (Le face semn cu capul celor doi bărbați care-l sprijină.) Ajutați-mă să merg la fereastră.

Se duce la fereastră cu pași târșâiți, ca un bătrân, și privește lunca și fluviul care încă mai curge între malurile acoperite de gheață albă, așa cum a curs întotdeauna. Lumina puternică îl face să mijească ochii și să-i dea lacrimile:

— Ce puternică e lumina!

Se întoarce la jilț.

— Sunt foarte obosit.

— Nu! îi scapă reginei fără voie.

E ajutat să se așeze la loc și îl văd că observă curelele prinse de brațele și de fundul jilțului. Văd cum le studiază clipind nedumerit, apoi se uită în jur, la odaia de o goliciune severă. Se

uită la masa cu leacuri. Se uită la mine.

— Cât timp a trecut, Jacquetta?

Strâng buzele cu putere ca să-mi țin emoțiile în frâu.

— Mult timp. Dar ne bucurăm din inimă că acum vă simțiți mai bine. Dacă adormiți acum, Alteță, vă veți trezi din nou, nu-i așa? Veți încerca să vă treziți?

Chiar mă tem că va readormi. Capul îi moțăie și ochii i se închid.

— Sunt atât de obosit! rostește el ca un copilaș.

Peste o clipă adoarme din nou.

*

Stăm treze toată noaptea, în caz că regele s-ar trezi din nou, însă n-o face. Dimineața, regina e palidă și încordată din cauza neliniștii. Doctorii intră la rege la ceasurile șapte și, atingându-l ușor pe umăr, îi șoptesc la ureche că e dimineață; spre uimirea lor, el deschide ochii, se ridică în capul oaselor și poruncește să fie deschise obloanele.

Rezistă până aproape după-amiază și apoi adoarme din nou, dar se trezește la timp pentru cină și o cheamă pe regină, iar când aceasta intră în odaia lui personală, cere să i se aducă un jilț și o întreabă ce mai face.

Stau în picioare în spatele jilțului ei când îi răspunde că face bine și apoi îl întreabă cu blândețe dacă își aduce aminte că la vremea când a adormit, ea era grea. Surprinderea regelui e sinceră.

— Nu! exclamă el. Nu-mi amintesc nimic. Grea, ai spus? Doamne, nu!

Ea încuviințează.

— Da. Și eram foarte fericiți. Îi arată giuvaierul pe care i l-a comandat, îl are la ea, în cutie, la îndemână ca să-i trezească aducerile aminte: Mi-ai dăruit acest giuvaier pentru a sărbători vestea.

— Într-adevăr? Podoaba îl încântă, o ia în mână și o privește. Foarte bine lucrat! Pesemne că eram mulțumit.

Ea înghite cu greutate.

— Erai, erai! Toată țara era mulțumită.

Așteptăm să întrebe de copil, dar se vede bine că n-o va face. Moțăie din cap, ca și cum ar fi somnoros și-i scapă un sforăit slab. Margareta îmi aruncă o privire.

— Nu vreți să aflați de copil? îl întreb. Ați văzut giuvaierul pe care i l-ați dăruit reginei când v-a spus că e grea? Asta a fost cu aproape doi ani în urmă. Copilul s-a născut.

El clipește și se întoarce spre mine, cu un aer care arată că nu înțelege.

— Ce copil?

Mă duc la ușă și-l iau pe Edward de la dădacă. Din fericire, e somnoros și liniștit. N-aș fi îndrăznit să-l aduc plângând din răspuțuri în această odaie tăcută.

— Acesta e copilul reginei, îi spun. Copilul vostru. Prințul de Wales, Dumnezeu să-l binecuvânteze!

Edward se foiește prin somn și zvâcnește din piciorul vânjos. E măricel, frumușel și puternic, atât de diferit de un prunc nou-născut, încât simt cum mi se scurge toată încrederea în timp ce-l duc spre rege. Îl simt greu în brațe – un copil sănătos de cincisprezece luni. Pare absurd să-i înfățișez tatălui său ca pe un nou-născut. Regele îl privește cu mare detașare, de parcă aș fi adus în odăile regale un mieluț gras.

— Habar n-am avut! exclamă el. E fată sau băiat?

Regina se ridică, îl ia pe Edward din brațele mele și-i oferă regelui copilul adormit. Acesta se trage înapoi.

— Nu, nu! Nu vreau să-l iau. Spune-mi doar, e fată sau băiat?

— Băiat, răspunde regina cu glasul tremurând de dezamăgire la vederea reacției lui. Băiat, slavă Domnului! Un moștenitor al tronului tău, fiul pentru care ne-am rugat.

El cercetează obrazul trandafiriu al pruncului și rostește pe un ton mirat:

— Un prunc al Sfântului Duh!

— Nu, băiatul zămislit de tine! îl corectează iute regina.

Mă uit în jur și văd că doctorii, servitorii lor și două sau trei doamne de companie au auzit probabil această sentință condamnatoare a regelui.

— E prințul tău, Alteță, continuă regina. Fiul și moștenitorul tău și prințul Angliei, prințul de Wales. L-am botezat Edmund.

— Edward! o corectez răstit. Edward.

Ea își revine imediat.

— Edward. Prințul Edward de Lancaster.

Regele zâmbește radios.

— A, băiat! Asta e un noroc.

— Aveți un băiat, îi spun. Un fiu și moștenitor. Fiul și

moștenitorul *vostru*, Dumnezeu să-l binecuvânteze.

— Amin, răspunde el.

Îl iau pe băiețel din brațele reginei, iar ea se lasă în jilt. Copilul se foiește, îl lipesc de pieptul meu și-l leagăn ușor. Miroase a săpun și a piele caldă.

— Și a fost botezat? Întreabă regele pe ton de conversație.

Văd că Margareta strânge din dinți, iritată de interogatoriul lent despre acele zile cumplite. Răspunde totuși pe un ton plăcut:

— Da, e botezat, desigur.

— Și cine sunt nașii? Eu i-am ales?

— Nu, tu dormeai. Noi... Eu i-am ales pe arhiepiscopul Kemp, pe Edmund Beaufort, ducele de Somerset, și pe Arme, ducesa de Buckingham.

— Exact pe cine aș fi ales și eu! declară regele zâmbind. Prietenii mei deosebit de buni. Anne care?

— De Buckingham, articulează cu grijă regina. Ducesa de Buckingham. Însă regret profund să-ți spun că arhiepiscopul a murit.

Regele ridică brusc mâinile într-un gest de mirare.

— Nu! Vai, cât timp am dormit?

— Optsprezece luni, Alteță, răspund cu glas scăzut. Un an și jumătate. Un timp foarte lung. Ne-am temut cu toții foarte tare pentru sănătatea voastră. Ne bucurăm mult să vedem că v-ați revenit!

Se uită la mine cu privirea lui încrezătoare, ca de copil.

— Un timp lung, dar nu-mi amintesc nimic despre somn. Nici măcar ce am visat.

— Vă amintiți cum ați adormit? Îl întreb încet, detestându-mă pentru întrebare.

— Deloc! răspunde el râzând ușor. Doar aseară. Îmi amintesc doar cum am adormit aseară. Sper că după somnul de la noapte mă voi trezi din nou.

— Amin, rostesc.

Regina stă cu fața îngropată în mâini.

— Nu vreau să mai irosesc un an dormind! glumește el.

Pe Margareta o străbate un fior, dar apoi se îndreaptă de spate și-și împreunează mâinile în poală. Chipul ei parcă ar fi cioplit în piatră.

— Presupun că a fost foarte incomod pentru voi toți, spune cu

bunăvoință regele privind în jur. Voi încerca să nu se repete.

Nu pare să înțeleagă că a fost abandonat de curtea sa, că singurii oameni prezenți sunt doctorii, felcerii și noi, tovarășele lui de temniță, li spun încet:

— Acum vă lăsăm. A fost o zi foarte însemnată pentru noi toți.

— Sunt foarte obosit, rostește el încrezător. Însă nădăjduiesc să mă trezesc mâine.

— Amin! repet.

El zâmbeste radios, ca un copil.

— Va fi după voia Domnului, suntem toți în mâinile Lui.

[39] Palatul Placentia, Greenwich, Londra, primăvara anului 1455

Odată regele deșteptat, nu e după voia Domnului, ci după voia reginei. Le trimite pe dată lorzilor din Consiliul Coroanei un mesaj pe un ton atât de exploziv, încărcat de o mânie atât de primejdioasă, încât aceștia îl eliberează neîntârziat pe ducele de Somerset din Turn, interzicându-i să se apropie de rege la mai puțin de treizeci de kilometri și să se implice în orice formă de viață politică. Ducele, punându-și în ordine reședința din Londra și înarmându-și cu iuțea suita, le trimite vorbă pe dată prietenilor și aliaților săi, spunându-le că nimeni nu-l va ține departe de rege și că ducele de York va fi primul care își va da seama că a preluat puterea.

Ca pentru a-și sărbători întoarcerea în inima Angliei, regina și regele deschid palatul de la Greenwich și-și convoacă lorzii. Ducele de York se supune chemării, renunță la funcția de protector al regatului și descoperă că-și va pierde și celălalt titlu, de conetabil al orașului Calais, care îi va fi redat lui Edmund Beaufort, ducele de Somerset, ieșit din temniță, cu marea redobândită în chip glorios.

Ducele intră în odaile reginei de la palat atât de chipeș și de bogat îmbrăcat, încât parcă a fost plecat la curtea Burgundiei ca să-și facă veșminte noi, în loc să-și aștepte în Turn judecata pentru trădare. Roata norocului l-a ridicat iarăși foarte sus și nu există la curte om mai însemnat ca el. Toate doamnele freamătă de emoție când intră în odaie, nimeni nu-și poate lua ochii de la el. Ducele ingenunchează în mijlocul încăperii în fața Margaretei, care traversează parcă în zbor odaia, cu mâinile întinse, în clipa când îl vede. El își pleacă frumosul cap brun și-i duce la buze

ambele mâini, inspirând parfumul degetelor ei. Domnișoarei de companie aflate lângă mine îi scapă un mic oftat de invidie. Margareta stă nemișcată ca o statuie, tremurând la atingerea lui; după câteva clipe rostește încet:

— Te rog să te ridici, milord. Ne bucurăm să te vedem iarăși în libertate.

El se ridică în picioare dintr-o singură mișcare grațioasă și îi oferă brațul, sugerând:

— Ne plimbăm?

Străbat împreună galeria cea mare; îi urmez împreună cu o doamnă de companie, făcându-le semn cu capul celorlalte să stea pe loc. Am grijă să rămân în urmă, așa încât însoțitoarea mea să nu le poată auzi vorbele șoptite.

La capătul galeriei, el se înclină și pleacă, iar Margareta se întoarce spre mine cu un chip radios și-mi spune încântată:

— Îi va recomanda regelui ca ducele de York să nu fie primit în Consiliul Coroanei. Îi vom avea în jurul nostru numai pe cei din Casa de Lancaster. Lui York i se va lua tot ce a dobândit câtă vreme a fost protector. Cumnatul lui, contele de Salisbury, și ageamiul acela de Richard Neville, contele de Warwick, nu vor fi poftiți nici ei. Edmund spune că îl va stârni pe rege împotriva dușmanilor noștri și că aceștia vor fi alungați din toate dregătoriile importante. (Râde.) Edmund spune că vor regreta ziua când l-au închis în Turn, iar pe mine, la Windsor. Spune că-mi vor cere iertare în genunchi. Spune că regele abia dacă știe unde e și ce face – și că împreună, noi doi, îl vom putea conduce. Și ne vom doborî dușmanii, trimițându-i poate în temniță, poate în ștreang.

Întind mâna spre ea.

— Alteță...

Dar e prea încântată de ideea răzbunării ca să audă vreun îndemn la prudență.

— Edmund spune că acum avem toate mizele pentru care să luptăm. Îl avem pe rege însănătoșit și dispus să facă orice spunem, avem un fiu și moștenitor pe care nu-l poate nega nimeni și putem să-i dăm lui York o lecție pe care n-o va uita niciodată. Edmund spune că dacă reușim să dovedim că plănuia uzurparea tronului, York e mort.

Acum chiar o întrerup.

— Alteță, de bună seamă că așa ceva îl va îndemna pe York la

revoltă fățișă, nu? Se va apăra negreșit în fața unor astfel de acuzații. Va cere Consiliului Coroanei să reînnoiască acuzațiile la adresa ducelui de Somerset și atunci veți fi voi doi și aliații voștri împotriva lui și a aliaților lui.

— Nu! răspunde ea. Fiindcă însuși regele a declarat în fața lorzilor că Somerset îi e prieten credincios și rudă loială și nimeni nu va îndrăzni să rostească o vorbă împotriva lui! Vom ține consiliu la Westminster și York nu va fi poftit, iar pe urmă vom ține la Leicester o audiere la care va fi acuzat în lipsă. Ținuturile din centrul țării ne sunt loiale, chiar dacă Londra e nesigură uneori. E sfârșitul ducelui și al mândriei lui și începutul răzbunării mele!

Clatin din cap; nu pot spune nimic ca s-o fac să înțeleagă că, la cât de puternic e ducele de York, n-ar trebui să-l forțeze să-i devină dușman.

— Tu ar trebui să fii mai bucuroasă ca oricine! exclamă ea. Edmund mi-a promis că îl va aduce acasă pe Richard, soțul tău.

Orice om are un preț la care poate fi cumpărat. Al meu e Richard. Uit pe dată s-o mai îndemn la prudență și-i prind mâinile strâns în ale mele.

— Da?

— Mi-a promis. Regele îi va da lui Edmund cheile orașului Calais în fața tuturor. Richard va fi lăudat ca un comandant loial și va veni la tine, York va fi arestat, regatul va fi cârmuit cu dreptate de Edmund Beaufort și de mine și vom fi iarăși fericiți cu toții.

*

Sunt fericită: sunt în brațele lui, cu fața afundată în haina lui căptușită, cuprinsă de brațele lui într-o îmbrățișare de urs, atât de strânsă, că-mi taie respirația. Când ridic privirea spre chipul lui iubit și ostenit, mă sărută atât de năvalnic, încât închid ochii și-mi spun că am redevenit o copilă îndrăgostită până peste cap. Trag aer în piept și el mă sărută iarăși. Muncitorii din port și marinarii ne strigă încurajări și comentarii obraznice, însă Richard nici nu le aude. Pe sub mantie, mâinile lui îmi coboară de pe talie și-mi cuprind cu putere șoldurile.

— Oprește-te! îi șoptesc.

— Unde putem merge? întreabă el, ca și cum am fi redevenit tineri.

Ai crede că suntem doi tineri îndrăgostiți pățimași.

— Haide la palat, spun. Vino! Ți-ai împachetat lucrurile?

— Lucrurile să se ducă naibii, răspunde el voios.

Plecăm de pe cheiul de la Greenwich de mână spre palat, ne furișăm înăuntru pe scările dosnice, precum un rândaș și o slujnică ușuratică de la grajduri, zăvorâm ușa odăii mele și rămânem încuiați înăuntru toată ziua și toată noaptea. La miezul nopții cer să ni se aducă de mâncare; mâncăm în fața focului cald, înfășurați în cearșafuri.

— Când plecăm la Grafton?

— Măine, spune el. Vreau să-mi văd copiii, inclusiv fetița cea mică. Pe urmă va trebui să mă întorc imediat și va trebui să mă imbarc, Jacquetta.

— Să te imbarci?

— Trebuie să preiau personal ordinele lui Beaufort, spune el cu o strâmbătură. Fortăreața a fost sfâșiată din interior. Nu-i pot lăsa pe oameni fără căpitan. Voi rămâne până când mă înlocuiește ducele și atunci voi veni direct acasă, la tine.

— Credeam că ai venit acasă! strig.

— Iartă-mă. Mă tem pentru soarta garnizoanei dacă nu mă întorc. Crede-mă, iubirea mea, am trăit vremuri cumplite.

— Și pe urmă vii acasă?

— Regina a promis, ducele a promis și promit și eu. Se apleacă și-mi ia între degete o șuviță de păr. E greu de slujit o țară ca a noastră, Jacquetta. Însă regele s-a făcut bine și și-a luat iarăși puterea în mâini, casa noastră e iarăși în ascensiune.

Îi acopăr mâna cu a mea, spunându-i:

— Aș vrea să fie așa, iubirea mea, dar nu-i atât de ușor. Vei înțelege mâine, când vei vedea curtea.

— Măine, răspunde el.

Împinge deoparte urciorul cu bere și mă duce înapoi în pat.

*

Furăm câteva zile împreună, suficiente ca soțul meu să înțeleagă că regina și ducele plănuiesc să răstoarne complet situația, să-l acuze pe Richard de York de trădare și să-l doboare împreună cu aliații lui. Călătorim până la Grafton într-o tăcere îngândurată, Richard își salută copiii, o admiră pe mezina pe care o vede prima oară și le spune că trebuie să se întoarcă la Calais pentru a ține garnizoana în bună rânduială, dar apoi va

veni acasă.

— Crezi că-l vor convinge pe ducele de York să ceară iertare? Îl întreb în curtea grajdurilor, în timp ce-și înșeuează calul. Și dacă el mărturisește și i se supune regelui, vei putea veni acasă neîntârziat?

— A mai făcut-o și altă dată, răspunde fără șovăială soțul meu. Iar regele, bolnav sau sănătos, rămâne rege. Regina și ducele cred că trebuie să-l atace pe Richard de York ca să se apere, iar dacă-l înfrâng, asta va dovedi că au avut dreptate. Eu trebuie să apăr Calais de dragul Angliei și al onoarei mele, dar pe urmă voi veni acasă. Te iubesc, nevastă! Voi veni acasă în curând.

La început, planul merge de minune. Richard se întoarce la Calais, le plătește soldaților și le spune că regele deține din nou puterea, e sfătuit de ducele de Somerset și controlul aparține Casei de Lancaster. Lorzii din Consiliul Coroanei se întorc împotriva celui pe care l-au considerat salvatorul lor și acceptă să se întrunească fără ducele de York. Pentru această întâlnire e ales, ca port sigur, ținutul Leicester, preferatul reginei, centrul zonei ei de influență și baza tradițională a Casei de Lancaster. Se simt în siguranță alegând Leicester, însă alegerea ne spune, mie și tuturor celor care vor să reflecteze la ea, că se tem de ceea ce vor crede oamenii de rând din Londra, ce vor spune în satele din Sussex, ce vor face în Kentul natal al lui Jack Cade.

E dificilă mobilizarea tuturor: lorzii și nobilii mai mărunți trebuie convocați, planul trebuie explicat, așa încât toți să înțeleagă că ducele de York va fi răsplătit cu răul pentru slujirea credincioasă a țării sale, izbânzile lui vor fi defăimate, iar el și aliații săi vor fi excluși din Consiliul Coroanei și țara va fi întoarsă împotriva lor.

Regele pleacă spre Leicester cu mare întârziere: vine să-și ia rămas-bun de la regină, încadrat de Edmund Beaufort la dreapta și de Henry Stafford, ducele de Buckingham, la stânga, chiar în ziua în care spusese că va sosi în Leicester. Nobilii din spatele lui au veșminte de călătorie, unii poartă armură ușoară, dar cei mai mulți sunt îmbrăcați ca pentru a călări de plăcere. Mă uit de la un chip familiar la altul. Nu există între ei niciun bărbat care să nu fie ori înrudit cu Casa de Lancaster, ori în solda ei. Aceasta nu mai e curtea Angliei, sprijinită de numeroase familii, de numeroase case, ci e curtea Casei de Lancaster și oricine nu

face parte din ea e pe dinafară. Și oricine e pe dinafară este dușman. Regele se înclină adânc în fața Margaretei, iar ea îi urează pe un ton oficial drum bun și întoarcere rodnică.

— Sunt sigur că treaba va fi îndeplinită cu ușurință și se va încheia pașnic, spune regele vag. Vărului meu, ducele de York, nu i se poate îngădui să-mi sfideze autoritatea, autoritatea mea! Le-am spus lorzilor aflați de partea lui York că trebuie să-și împrăștie oștirile. Au voie să țină două sute de soldați fiecare. Două sute ar trebui să fie de ajuns, nu? (Se uită la ducele de Somerset.) Două sute e corect, nu?

— Mai mult decât corect, răspunde Edmund, care are vreo cinci sute de oameni în livrea și încă o mie de arendași pe care îi poate chema la arme în orice clipă.

— Așadar, îți spun rămas-bun și ne revedem la Windsor după ce terminăm această treabă, adaugă regele. Bunele mele rude vor avea grijă de mine, o știu, adaugă el zâmbindu-le lui Beaufort și ducelui de Buckingham. Poți fi sigură că-mi vor sta alături.

Leșim pe treptele intrării principale ca să petrecem suita la plecare. Stindardul regelui merge în frunte, urmat de garda regală și apoi de rege. Poartă haine de călătorie și pare slab și palid, în comparație cu cei mai apreciați doi duci care îl încadrează. Trecând prin fața noastră, ducele de Somerset își scoate pălăria în fața Margaretei și o lipește de piept, în dreptul inimii. Ascunsă de vâl, ea duce degetele la buze. Suita se perindă mai departe – nobilii mai mărunți, apoi micii moșieri, apoi oștenii. Regele e însoțit de vreo două mii de oameni, care trec pe lângă noi în zarva marilor cai de luptă cu copite puternice, a cailor mai mici împovărați cu provizii și echipament, a cizmelor ropotitoare ale pedestrașilor care mășăluiesc în formații disciplinate și a vagabonzilor care îi urmează.

*

În palatul Placentia, regina n-are liniște, deși toți ceilalți sunt încrezători și ocupați în așteptarea veștii de izbândă a regelui în fața consiliului său ales pe sprânceană. Grădinile care coboară până la fluviu sunt minunat de frumoase, smălțuite de albul și rozul palid al florilor de cireș dănțuitoare; când mergem să ne plimbăm pe lângă apă, vântul stârnește în jurul nostru vârtejuri de petale ca fulgii de nea ce-l fac pe micul prinț să râdă și să le

fugărească, clătinându-se pe picioarele-i scurte și îndesate, însoțit de dădaca aplecată asupra lui. Pe câmpurile de la malul fluviului, narcisele târzii încă își mai leagănă căpșoarele de culoarea untului, gardurile vii de pe marginile pajiștilor sunt smălțuite cu flori albe, tufele de porumbar, pline de flori pe crengile negre, țepoase, iar păducelul, o promisiune de muguri verzi. Pe malul apei, ramurile sălciilor se freacă unele de altele foșnind, aplecate asupra apei curate, undele verzi oglindind frunzele verzi de deasupra.

În capelă continuăm să rostim rugăciuni pentru sănătatea regelui și să mulțumim pentru însănătoșirea lui. Dar pe regină n-o înveselește nimic. Nu poate uita că a fost întemnițată de lorzii propriului ei regat, obligată să-și slujească soțul adormit, stăpânită de teama că nu-și va recăpăta libertatea niciodată. Nu-i poate ierta lui Richard, ducele de York, umilința îndurată. Nu poate fi fericită când singurul bărbat care a rămas lângă ea în acele luni grele, îndurând captivitatea la fel ca ea, a plecat iarăși ca să-l înfrunte pe dușmanul lor comun. Nu se îndoiește că va ieși învingător, însă fără el nu poate fi fericită.

Margareta intră în odăile ei cutremurată de un fior, cu toate că-n cămin arde un foc bun, pereții sunt îmbrăcați de tapiserii în culori vii și ultimele raze ale soarelui încălzesc încăperile frumoase.

— Aș vrea ca ei să nu fi plecat! spune ea. Aș vrea să-l fi chemat pe ducele de York la Londra, ca să ne dea socoteală acolo.

Nu-i amintesc că York e un mare favorit al Londrei: ghidele și negustorii au încredere în bunul-simț și în calmul lui și au prosperat când el a înstăpânit pacea și buna rânduială în capitală și în țară. Câtă vreme ducele a fost lord protector, negustorii au putut să-și trimită produsele în alte ținuturi pe drumuri lipsite de primejdii, iar birurile au scăzut, căci risipitoarea casă regală se afla sub controlul lui.

— Se vor întoarce în curând, o liniștesc. Poate că York va cere iertare, așa cum a mai făcut, și se vor întoarce toți curând.

Neliniștea reginei ne afectează pe toți. Cinăm în odăile ei, nu în sala cea mare, în care soldații și bărbații casei spun că, deși regele s-a făcut bine, voioșia tot lipsește. Spun că această curte nu e așa cum ar trebui să fie: e prea tăcută, ca un castel fermecat, stăpânit de vraja tăcerii. Regina ignoră criticile. Îi

cheamă pe muzicieni să-i cânte doar ei, în propriile odăi, iar doamnele mai tinere dansează, însă fără tragere de inimă, căci le lipsesc privirile tinerilor chipeși din suita regelui. În cele din urmă, regina îi poruncește unei doamne de companie să ne citească dintr-o colecție de balade; ședem și coasem, ascultând povestea despre o regină care a tânjit după un prunc în toiul iernii și a dat naștere unui copil făcut cu totul și cu totul din zăpadă. Când a crescut și a devenit bărbat, soțul ei l-a luat în cruciadă și el, bietul băiat, s-a topit pe nisipul încins; și așa, regele și regina n-au mai avut niciun fiu, nici măcar unul de gheață.

Nefericita poveste mă face caraghios de sentimentală; îmi vine să plâng și cad pătrunsă pe gânduri la băieții mei de la Grafton - Lewis, pe care nu-l voi mai vedea niciodată, și Anthony, fiul meu cel mare, care împlinește treisprezece ani și va trebui în curând să aibă armura lui și să intre scutier în slujba tatălui său ori a altui bărbat de seamă. A crescut cât ai clipi din ochi; aș vrea să fie iarăși prunc și să-l plimb în brațe. Tânjesc să fiu din nou cu Richard - n-am mai stat niciodată despărțiți atâta timp. După ce regele îl doboară pe ducele de York, Edmund Beaufort va prelua comanda cetății Calais și îi va porunci lui Richard să vină acasă și atunci viața noastră va reintra în normal.

Margareta mă cheamă s-o însoțesc în odaia de culcare; merg să stau cu ea în timp ce cameristele îi scot boneta strâmtă ce-i stă fixă pe cap, coborâtă până peste urechi ca o căciulă, îi despletesc cozile și-i perie cosițele.

— Când crezi că vor veni acasă? întreabă ea.

— Într-o săptămână? îmi dau cu presupusul. Dacă totul merge bine.

— De ce n-ar merge bine?

Clatin din cap. Nu știu de ce nu e fericită și încântată, cum era când ducele de Somerset i-a explicat prima oară acest plan. Nu știu de ce palatul, care e întotdeauna o reședință plăcută a curții, pare atât de rece și de însingurat astă-seară. Nu știu de ce fata a ales o poveste despre un fiu și moștenitor care se topește înainte să poată moșteni.

— Nu știu, răspund străbătută de un fior. Bănuiesc că totul va fi bine.

— Mă duc la culcare, spune ea supărată. Iar dimineată putem

să ieșim la vânătoare și să ne veselim. Tovărășia ta nu e deloc agreabilă, Jacquetta! Du-te și tu la culcare.

Nu merg la culcare, așa cum mi-a cerut, deși știu că tovarășia mea nu e agreabilă. Mă duc la fereastra odăii mele, deschid larg obloanele de lemn și privesc lunca luminată de lună și bucla lungă, argintie, a fluviului, întrebându-mă de ce mă simt atât de amărâtă într-o seară caldă de mai englezesc, cea mai frumoasă lună a anului, când soțul meu va veni acasă după mari primejdii, iar regele Angliei a ieșit la luptă cu toată fala și dușmanul lui va fi doborât.

*

A doua zi, după-amiaza târziu, primim vești – vești cumplite, de necrezut. Nu înțelegem lămurit nimic; poruncim să fie aduși mesagerii în fața reginei, cerem ca soldații care fug din nu știm ce bătălie să fie prinși și aduși în încăperile regale, ca să spună ce au văzut, trimitem oameni să gonească spre St Albans, pe drumul către nord, unde se pare că ducele de York, departe de a se înfățișa pașnic să-și înfrunte chinurile și de a aștepta răbdător să fie acuzat de trădare, a strâns în schimb oștire și a venit să-i ceară stăruitor regelui ca dușmanii lui să fie dați la o parte și ca regele să fie un bun cârmuitor al întregii Anglii, nu doar al Casei de Lancaster.

Un oștean ne spune că pe ulițele strâmte s-a produs o răzmeriță, dar că el n-a văzut care tabără e mai puternică, fiindcă a fost rănit și lăsat să zacă. Spune, cu un ochi la regină, că nu l-a ajutat nimeni – lucru foarte descurajator pentru un soldat de rând.

— Așa ceva te face să te întrebi dacă stăpânului tău îi pasă câtuși de puțin de tine, mormăie el nemulțumit. Un stăpân bun nu-i părăsește pe cei căzuți.

Alt oștean care se întoarce la noi cu vești spune că e război: regele și-a ridicat stindardul, ducele de York a atacat și apoi a fost doborât de o sabie. Auzind acestea, regina se ridică iute de pe jilț, cu mâna la inimă; dar mai târziu, seara, mesagerul pe care l-am trimis la Londra se întoarce și spune că din câte a aflat de pe străzi, cea mai mare luptă s-a purtat între oamenii ducelui de Somerset și cei ai contelui de Warwick; că soldații contelui au luptat prin grădini și peste micile ziduri despărțitoare, s-au cățărat peste cotețe de găini și au trecut prin cocini de porci

pentru a ajunge în inima oraşului, ocolind baricadele şi venind dintr-o direcţie la care nu s-a aşteptat nimeni, luându-i prin surprindere pe soldaţii ducelui de Somerset şi semănând confuzia în rândurile lor.

Margareta se plimbă cu paşi mari prin odaia ei, scoasă din răbdări de aşteptare, scoasă din minţi de nerăbdare. Doamnele ei se lipesc de pereţi şi nu scot o vorbă. O opresc în prag pe dădaca venită cu micul prinţ: în după-amiaza asta nu va avea parte de joacă. Trebuie să aflăm ce se petrece, dar nu reuşim. Regina trimite noi mesageri la Londra şi trei oameni primesc poruncă să meargă călare la St Albans cu un bilet confidenţial din partea ei către ducele de Somerset. După asta nu putem decât să aşteptăm – să aşteptăm şi să ne rugăm pentru rege.

În cele din urmă, pe când se lasă întunericul şi servitorii intră şi dau ocol în tăcere odăilor, aprinzând torţele şi candelabrele cu lumânări, gărzile deschid larg uşile şi anunţă:

— Solul regelui!

Regina se ridică în picioare; o urmez. Tremură puţin, dar obrazul pe care-l arată lumii e calm şi hotărât.

— Poţi să intri şi să-mi spui ce mesaj aduci, rosteşte ea.

Omul intră şi se lasă în genunchi, cu pălăria în mână.

— De la Alteţa Sa regele, spune el, desfăcând pumnul şi arătându-ne un inel.

Margareta îmi face semn cu capul şi mă duc să-l iau.

— Ce mesaj aduci?

— Alteţa Sa regele vă trimite urări de bine, iar prinţului, binecuvântarea sa.

Margareta înclină capul încuviinţând.

— Spune că astă-seară se află într-o tovărăşie plăcută, alături de ruda sa bună, ducele de York, şi că mâine va sosi la Londra în tovărăşia Alteţei Sale.

Respiraţia îndelung reţinută iese printre buzele Margaretei cu un mic suierat.

— Regele vă îndeamnă să aveţi inima voioasă şi spune că Domnul le va aranja pe toate şi totul va fi bine.

— Şi despre bătălie?

Mesagerul ridică ochii spre ea.

— Nu a trimis vorbă despre bătălie.

— Altceva? întreabă ea, muşcându-şi buza de jos.

— Vă roagă, pe voi, Alteţă, laolaltă cu toată curtea, să aduceţi

rugăciuni de mulțumire pentru scăparea sa din ghearele primejdiei chiar astăzi.

— Așa vom face, spune Margareta.

Sunt atât de mândră de înfrânarea și demnitatea ei, încât îmi las mâna ușor pe spatele ei, într-o mângâiere ascunsă, întoarce capul și îmi șoptește:

— Ia-l deoparte când pleacă și află, pentru Dumnezeu, ce se petrece!

Apoi se întoarce către doamnele de companie:

— Voi merge neîntârziat să mulțumesc Domnului pentru siguranța regelui și curtea mă va însoți.

Pornește înainte către capelă și curtea n-are de ales, trebuie s-o urmeze. Mesagerul dă să se ia pe urmele celorlalți, dar îl ating pe mânecă, îl iau de braț și îl duc într-un ungher potrivit, de parcă ar fi un cal sperios, astfel încât să nu poată pune nimeni altcineva mâna pe el.

— Ce s-a întâmplat? îl întreb scurt. Regina vrea să știe.

— I-am transmis mesajul așa cum mi-a fost spus.

— Nu mesajul, prostule! Ce s-a întâmplat pe parcursul zilei? Ce ai văzut?

El clatină din cap.

— Am văzut doar puțin din lupte, purtate pe ulițe, în curți și în cârciumi. Mai mult încăierări decât bătălie.

— L-ai văzut pe rege?

El face ochii roată, cu aerul că s-ar teme să nu-i audă alții vorbele.

— A fost lovit de o săgeată în gât.

Îmi scapă un icnet. Mesagerul dă din cap, cu ochii la fel de mari de surprindere ca ai mei.

— Știu... îngaimă el.

— Cum de s-a aflat în bătaia săgeților?! îl întreb furioasă.

— Conte de Warwick și-a adus arcașii pe străzi, prin grădini și pe ulițe. N-a venit pe strada principală, cum se așteptau toți. Nimeni nu era pregătit pentru apariția lui. Nu cred să mai fi condus cineva un atac în felul ăsta.

Duc mâna la inimă și o simt cum bate, cu bucurie pură, la gândul că Richard se afla în Calais, nu în garda regelui când oamenii lui Warwick s-au strecurat ca niște asasini pe ulicioare strâmte.

— Unde erau cei din garda regală? întreb poruncitor. De ce nu

I-au ferit?

— Au fost doborâți de săbii în jurul lui, cei mai mulți au fugit, răspunde el succint. Au văzut cum se va sfârși treaba. După ce a murit ducele...

— Ducele?

— Tăiat de săbii când a ieșit dintr-o ospătărie.

— Care duce? repet simțind că-mi tremură genunchii. Care duce a murit când a ieșit din ospătărie?

— De Somerset, răspunde omul.

Strâng din dinți și-mi îndrept spinarea, luptându-mă cu un val de greață.

— Ducele de Somerset a murit?

— Da, și ducele de Buckingham s-a predat.

Scutur capul, ca să-mi limpezesc mintea.

— Ducele de Somerset e mort? Ești sigur? Absolut sigur?

— L-am văzut cu ochii mei căzând în fața unei ospătării. Se ascunsese înăuntru, refuza să se predea. A ieșit cu oamenii lui, socotind să-și croiască drum cu sabia, dar l-au doborât în prag.

— Cine? Cine l-a doborât?

— Conte de Warwick, răspunde el scurt.

Încuviințez, recunoscând la mijloc dușmănia de moarte.

— Și regele unde se află acum?

— În tabăra ducelui de York. Astă-seară se odihnesc și ridică răniții. Pradă St Albans, bineînțeles, orașul va fi distrus. Iar mâine vor veni toți la Londra.

— Regele e în stare să călătorească?

Mă tem nespus de tare pentru el: e prima lui bătălie și, pe cât se pare, a fost un masacru.

— Va călători cu toată fala, răspunde fără pic de veselie mesagerul. Cu bunul lui prieten, ducele de York, de o parte, cu Richard Neville, contele de Salisbury, de cealaltă parte și cu fiul contelui, tânărul conte de Warwick, eroul bătăliei, în frunte, cu sabia regelui în mână.

— O procesiune?

— Procesiune triumfală, pentru unii.

— Casa de York îl are pe rege, duce sabia regelui în fruntea procesiunii și vine la Londra?

— Regele se va arăta purtând coroana, așa încât toți să vadă că e sănătos și cu mintea teafără. La catedrala St Paul. Iar ducele de York îi va așeza coroana pe cap.

— O înfățișare cu coroana?

Cu greu îmi rețin un tremur. Acesta e unul dintre momentele sacre ale unei domnii, când regele se arată norodului său purtând din nou coroana cu care a fost uns. Prin asta, se spune lumii că regele s-a întors la poporul său și că toată puterea îi aparține. Însă de astă dată va fi altfel: această înfățișare va arăta lumii că și-a pierdut puterea. Regele va arăta lumii că ducele de York are coroana, dar îl lasă pe el s-o poarte.

— Îi va îngădui ducelui să-l încoroneze?

— Și noi toți vom ști că neînțelegerile dintre ei au fost spulberate.

Arunc o privire spre ușă. Știu că Margareta mă așteaptă și va trebui să-i spun că ducele de Somerset a murit, iar soțul ei se află în mâinile marelui ei dușman.

— N-are cum să creadă nimeni că asta e o pace durabilă, rostesc încet. N-are cum să creadă nimeni că neînțelegerile s-au spulberat. E începutul vărsării de sânge, nu sfârșitul ei!

— Am face bine să credem, căci va fi trădare chiar și să vorbim despre bătălie, răspunde el mohorât. Lorzii spun că trebuie s-o dăm uitării. Când am plecat eu, au dat o lege cum că nu avem voie să spunem nimic. Trebuie să ne purtăm ca și cum nici nu s-ar fi întâmplat. Ce părere aveți de asta? Au dat o lege care ne obligă să tăcem.

— Se așteaptă ca oamenii să se poarte ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic! exclam.

— De ce nu? întreabă el, zâmbind amar. N-a fost o mare bătălie, milady. N-a fost glorioasă. Cel mai măreț duce s-a ascuns într-o ospătărie și la ieșire l-a așteptat moartea. Totul s-a terminat într-o jumătate de oră și regele nici măcar n-a scos sabia din teacă. L-au găsit ascuns într-o tăbăcărie, printre pieile jupuite, și i-au fugărit armata prin cocini de porci și grădini. Nu e o bătălie pe care vreunul dintre noi să și-o aducă aminte cu mândrie. Nimeni n-o va povesti peste zece ani. Nimeni nu le va vorbi nepoților despre ea. Toți cei care am fost de față o vom uita bucuroși. Că doar nu ne-a dat niciun motiv să ne mândrim.

Aștept în odăile Margaretei când ea se întoarce în fruntea curții după rugăciunile de mulțumire aduse pentru siguranța regelui. Văzându-mi aerul grav, anunță că e obosită și vrea să stea doar cu mine. Când ușa se închide în spatele ultimei doamne de companie, mă apuc să-i scot agrafele din păr. Ea mă

înșfacă de mână.

— Lasă, Jacquetta! Nu suport să fiu atinsă. Spune-mi doar! E rău, nu-i așa?

Știu că, dac-aș fi în locul ei, aș prefera să aflu întâi vestea cea mai proastă.

— Milady, mi se rupe inima să vă spun: Alteța Sa, ducele de Somerset, a murit.

La început pare că nu m-a auzit.

— Alteța Sa?

— Ducele de Somerset.

— Ai spus că a murit?

— A murit.

— Te referi la Edmund?

— Da, Edmund Beaufort.

Încet, ochii ei cenușiu-albaștri se umplu de lacrimi, buzele încep să-i tremure; duce mâinile la tâmpile, ca și cum i-ar țiu capul de durere.

— Nu se poate.

— E adevărat.

— Ești sigură? Mesagerul era sigur? Bătăliile sunt încurcate câteodată, poate e un raport fals?

— Ar fi cu puțință, dar mesagerul era foarte sigur.

— Cum s-a putut întâmpla?

Ridic din umeri: nu vreau să-i redau acum amănuntele.

— Duel pe străzi...

— Și regele mi-a trimis poruncă să aduc rugăciuni de mulțumire? Și-a pierdut mințile cu totul?! Vrea rugăciuni de mulțumire, când Edmund e mort? Nu-i pasă de nimic? De nimic?!

Se lasă o vreme tăcerea, apoi o aud că oftează din străfundul sufletului, dându-și seama ce pierdere uriașă a suferit.

— Poate că nu regele a trimis mesajul cu rugăciunile de mulțumire, spun. Pesemne că l-a poruncit ducele de York.

— Și ce-mi pasă? Jacquetta... cum mă voi descurca fără el?!

Îi iau mâinile într-ale mele ca s-o împiedic să-și smulgă părul.

— Margareta, Alteță, va trebui să răbdați. Va trebui să fiți curajoasă.

Clatină din cap și în gâtul ei se înfiripă un geamăt scăzut.

— Jacquetta, cum mă voi descurca fără el? Cum voi trăi fără el?!

O cuprind în brațe și se lasă legănată, geamătul scăzut de durere prelungindu-se la nesfârșit.

— Cum voi trăi fără el? Cum voi supraviețui aici fără el?

O duc la patul cel mare și o împing binișor pe el. Când lasă capul pe pernă, lacrimile îi alunecă de pe obraji și udă pânza fină, brodată. Nu țipă, nici nu hohotește, ci doar geme cu dinții încleștați, de parcă ar încerca să înăbușe sunetul, însă e de neoprit, ca jalea ei. O iau de mână și stau lângă ea tăcută.

— Și fiul meu! exclamă ea. Dumnezeu mare, băiețelul meu! Cine îl va învăța cum trebuie să fie un bărbat? Cine-l va ocroti?

— Gata, gata, spun cu deznădejde.

Ea închide ochii, dar lacrimile continuă să i se reverse pe obraji și din gâtlee îi scapă sunetul acela jos, potolit, ca de animal cuprins de o durere mortală. După o vreme deschide ochii, se ridică pe jumătate și întrebă, ca și cum abia acum i-a trecut prin minte:

— Și regele? Presupun că e teafăr, cum spunea, nu? În siguranță? Presupun că a scăpat nevătămat, nu? La fel ca întotdeauna, Domnul fie lăudat.

— A fost rănit ușor, dar e ferit de primejdie, în grija ducelui de York. Ducele îl va aduce la Londra cu toată cinstea.

— Cum mă voi descurca fără Edmund? șoptește ea. Cine mă va apăra acum? Cine-l va păzi pe fiul meu? Cine îl va ocroti pe rege și ce se întâmplă dacă el adoarme iarăși?

Clatin din cap. Nu-i pot spune nimic care s-o mângâie; va fi silită să rabde durerea pierderii lui, să se trezească dimineața știind că trebuie să conducă acest regat și să-l înfrunte pe ducele de York fără sprijinul bărbatului pe care l-a iubit. Va fi singură. Va trebui să-i fie și mamă, și tată fiului ei. Va trebui să fie și rege, și regină pentru Anglia. Și nimeni nu trebuie să afle vreodată, ba nici măcar să presupună că are inima frântă.

*

În următoarele câteva zile, Margareta nu mai este Margareta de Anjou, ci stafia ei. Își pierde glasul, amuțește cu totul. Le spun doamnelor de companie că în urma zdruncinăturii are dureri în gât, ca de la răceală, și că trebuie să se odihnească. Dar în odaia ei umbrită, în care șade cu mâna pe inimă în tăcere, văd că-și reține hohotele, se sufocă de jale. Nu îndrăznește să scoată vreun sunet, căci dacă ar vorbi, ar urla.

În Londra se pune în scenă un tablou vibrant îngrozitor. Regele, uitând cine e, uitându-și poziția, uitându-și misiunea sacră încredințată de Dumnezeu, se duce la catedrala St Paul pentru reîncoronare. Nu-l încoronează un arhiepiscop; într-o batjocură a ceremoniei de încoronare, Richard de York aşază coroana pe capul regelui. Sutele de oameni care se îngheasuie în catedrală și miile care află de ceremonie înțeleg că un văr din spița regală îi oferă coroana altui văr, ca și cum ar fi egali, ca și cum supunerea ar fi o chestiune de alegere.

Îi duc această veste reginei care șade pe întuneric, iar ea se ridică, nesigură pe picioare, de parcă ar avea nevoie să-și aducă aminte cum să meargă și spune cu o voce slabă, răgușită:

— Trebuie să mă duc la rege. Dă pe degeaba tot ce avem. Pesemne că și-a pierdut iarăși mințile, iar acum pierde coroana și moștenirea fiului său.

— Așteptați! Nu putem desface cele întâmplare azi. Să așteptăm și să vedem ce putem face. Iar în timp ce așteptăm, ați putea să ieșiți din odăile voastre, să mâncați cum trebuie și să vorbiți cu oamenii voștri.

Încuviințează, știe că trebuie să conducă partida regală – și acum trebuie s-o conducă singură.

— Cum voi reuși să fac ceva fără el? îmi șoptește.

O iau de mână, observând că are degetele de gheață.

— O veți face, Margareta. O veți face.

*

Îi trimit un bilet urgent lui Richard printr-un negustor de lână în care am avut încredere și altă dată. Îi spun că tabăra York a revenit la putere, că trebuie să se pregătească de o încercare a lor de a ocupa garnizoana, că regele se află în grija lor, că îl iubesc și mi-e dor de el. Nu-l implor să vină acasă, fiindcă în aceste vremuri tulburi nu știu dacă ar fi în siguranță aici. Încep să înțeleg că și curtea, și țara, și noi înșine alunecăm dintr-o ciorovăială între veri, într-un război între veri.

*

Richard, ducele de York, acționează cu iuțeală, așa cum mă așteptam. Le sugerează oficialilor de la palat că regina ar trebui să se întâlnească cu soțul ei la castelul Hertford, cale de o zi călare, la nord de Londra. Când intendentul ei îi spune acest

lucru, se repede la el.

— Mă va aresta!

Omul se trage înapoi în fața furiei reginei.

— Nu, Alteță! Vrea doar să vă ofere, vouă și regelui, un loc în care să vă odihniți până când se întrunește parlamentul la Londra.

— De ce nu putem sta aici?

Omul îmi aruncă o privire disperată. Ridic din sprâncene: nu sunt dispusă să-l ajut, căci nici eu nu știu de ce vrea ducele să ne trimită la locuința din copilărie a lui Henric, un castel împrejmuit complet de ziduri înalte, șanțuri cu apă și porți grele, ca o temniță. Dacă ducele de York vrea să-i închidă undeva pe rege, pe regină și pe micul prinț, n-ar putea alege alt loc mai bun.

— Regele nu se simte bine, Alteță, recunoaște în sfârșit intendentul. Lorzii se gândesc că n-ar trebui să fie văzut de norodul Londrei.

Asta e vestea de care ne era groază. Regina o primește cu calm.

— Nu se simte bine? întreabă ea. Ce vrei să spui cu asta? Doarme?

— Pare foarte ostenit, asta e sigur. Nu doarme ca înainte, dar a căpătat o rană la gât și a fost foarte înfricoșat. Ducele e de părere că n-ar trebui expus la zarva și agitația Londrei. E de părere că îi va prii liniștea castelului în care a copilărit, se va simți alinat acolo.

Ea se uită la mine, cerându-mi parcă sfatul. Știu că se întreabă ce ar fi sfătuit-o Edmund Beaufort să facă. Mă adresez mesagerului:

— Poți să-i spui Alteței Sale ducele că ne vom deplasa pentru o vreme la Hertford. Când el se întoarce cu spatele, îi șoptesc iute reginei: Ce altceva putem face? Dacă regele e bolnav, trebuie să-l ținem afară din Londra. Dacă ducele ne poruncește să mergem la Hertford, nu putem refuza. După ce regele ajunge în grija noastră, putem hotărî ce e de făcut. Trebuie să-l luăm de lângă duce și oamenii lui. Dacă-l avem pe rege în grija noastră, știm cel puțin că e în siguranță. Trebuie să-l avem pe rege în stăpânirea noastră.

[40] Castelul Hertford, vara anului 1455

Nu seamănă deloc cu regele care a pornit călare să mustre un mare lord, cu cei doi prieteni ai săi alături, îmbrăcat ca pentru o călătorie de plăcere. Pare că s-a prăbușit în propria-i ființă – un rege-pernă cu toate penele scoase, un rege-balon dezumflat. Are capul plecat, un bandaj prost legat la gât arată că arcașii lui Warwick au fost cât pe ce să pună cu totul capăt domniei lui, halatul îi atârână pe umeri pentru că nu și-a strâns cordonul și se împiedică în poale, ca un idiot, când intră în sala de primire neîngrijită de la castelul Hertford. Regina îl așteaptă înconjurată de câțiva membri ai personalului regal, însă marii lorzi ai regatului și oamenii lor au rămas în Londra, pregătindu-se pentru întrunirile parlamentului care va face după cum poruncește ducele de York. Văzându-l, ea se ridică și-i iese în întâmpinare, cu o ținută impunătoare și demnă, dar văd că-i tremură mâinile înainte să le cuibărească la adăpostul mânecilor lungi. Vede, așa cum văd și eu, că l-am pierdut iarăși. În acest moment crucial, în care avem atât de mare nevoie de un rege care să ne conducă, el s-a topit.

Regele îi zâmbește, rostind un „Ah”, după care urmează iarăși pauza aceea trădătoare, cât caută să-și amintească numele ei.

— Ah, Margareta!

Ea îi face o reverență, iar la ridicare îl sărută. El își strânge buzele ca un copil.

— Alteță, mulțumesc lui Dumnezeu că ești teafăr! spune ea.

Făcând ochii mari, el exclamă cu un glas slab și subțire:

— A fost îngrozitor! A fost îngrozitor, Margareta! N-ai văzut în viața ta un lucru atât de îngrozitor. Am avut noroc că ducele de York era prezent și m-a luat cu bine de acolo. Cum se poartă soldații! A fost îngrozitor, Margareta. M-am bucurat că era ducele acolo. El a fost singurul care mi-a arătat bunătate, e singurul care înțelege ce simt...

Mișcându-ne ca una și aceeași ființă, Margareta și cu mine ne apropiem de el. Îl ia de braț și îl conduce în odăile personale, iar eu mă proțăpesc în ușă, barând calea, așa încât să nu-i poată urma nimeni. Ușa se închide în urma lor; mai-marea peste domnișoarele ei de companie se uită la mine și întreabă ironic:

— Și acum ce se întâmplă? Adormim iarăși cu toții?

— O slujim pe regină, răspund cu mai multă siguranță decât simt. Și ne ținem gura, mai ales tu.

*

Nu primesc nicio scrisoare de la Richard, însă un zidar care a fost la Calais să supravegheze o construcție se ostenește să vină până la castelul Hertford ca să-mi aducă vești.

— E viu! îmi spune mai întâi de toate. E viu și sănătos, Dumnezeu să-l binecuvânteze, face instrucție cu soldații, ține paza și face tot ce poate ca să păstreze Calais pentru Anglia... Și pentru Lancaster, adaugă coborând tonul.

— L-ai văzut?

— Înainte să vin încoace. N-am putut să-i vorbesc, căci a trebuit să mă imbarc, dar știam că veți vrea vești despre el, iar dacă aveți o scrisoare pentru el, Alteță, o duc eu. Mă întorc luna viitoare, dacă nu se schimbă ordinele.

— Voi scrie pe dată, voi scrie înainte să pleci, îi promit. Și garnizoana?

— Îi rămâne loială lui Edmund Beaufort. Soldații l-au înțemnițat pe soțul vostru cât au spart depozitele și au vândut lâna, dar după ce și-au căpătat solda, i-au dat drumul și au lăsat corăbiile să plece din port. Așa am plecat și eu, în ziua eliberării lui. Desigur, nimeni nu știa pe atunci că ducele a murit. Vor afla acum.

— Ce crezi că vor face?

Omul ridică din umeri.

— Soțul vostru va aștepta ordinele regelui. E omul regelui până în măduva oaselor. Regele îi va porunci să apere Calais de noul căpitan, contele de Warwick?

Clatin din cap.

— I s-au tulburat iarăși mințile? Întreabă negustorul cu o intuiție brutal de precisă.

— Mă tem că da.

*

Regele doarme în timpul zilei, mănâncă puțin și fără poftă, se roagă la fiecare liturghie, câteodată se scoală noaptea și rătăcește prin castel în cămașă de noapte, iar gărzile trebuie să-l cheme pe valetul odăii lui de culcare să-l ducă înapoi în pat. Nu e melancolic, căci dacă avem muzică bate tactul cu mâna și uneori dă din cap; o dată își ridică bărbia și îngână un cântec cu un glas subțire, nesigur – un cântec frumos despre nimfe și

păstori – și văd un paj băgându-și pumnul în gură ca să nu râdă. Dar în cea mai mare parte a timpului e iarăși un rege pierdut, un rege al apei, al lunii. Și-a pierdut urma pasului pe pământ, și-a pierdut orice urmă de foc, vorbele lui sunt scrise pe apă. Mă gândesc la micul talisman în formă de coroană pe care l-am pierdut în fluviu și care mi-a spus atât de limpede că nu va exista un anotimp în care regele să se întoarcă la noi: strălucirea aurului său va fi înecată de apele adânci.

[41] Groby Hall, Leicestershire, toamna anului 1455

Îi cer reginei voie să plec de la curte și să-mi vizitez fiica, la Groby Hall. Regina remarcă, râzând, că i-ar fi mai ușor să oprească o șarjă de cavalerie decât să-mi refuze plecarea. Elizabeth a mea e grea cu primul ei prunc, care urmează să vină pe lume în noiembrie. Și eu voi aduce pe lume încă un copil, zămislit în ziua și noaptea de dragoste când Richard a venit acasă și apoi a plecat iarăși. Mă aștept s-o văd pe Elizabeth ridicându-se cu bine de pe patul nașterii, după care mă voi duce acasă la mine și mă voi pregăti pentru a mea.

Desigur, Richard nu va fi aici ca să-și vadă primul nepot. Nu va fi lângă mine la Groby Hall în timp ce-l voi aștepta pe primul născut al lui Elizabeth, nici în casa noastră de la Grafton când voi intra în odaia de naștere, nici când mă întorc la castelul Hertford, nici la Londra. Suzeranul lui, ducele de Somerset, e mort, iar ordinul lui ca Richard să se întoarcă la mine nu va fi ascultat. Richard nu-și poate respecta promisiunea de a veni acasă, când viitorul cetății Calais e atât de nesigur. Contele de Warwick e noul conetabil al orașului Calais și Richard va trebui să hotărască dacă îl acceptă pe noul comandant sau îl înfruntă. Încă o dată, Richard e departe de mine și trebuie să-și aleagă tabăra – cea în care îl așază credința sau cea în care ar fi mai ferit de primejdie – și nici măcar nu putem să ne scriem, căci garnizoana Calais este iarăși baricadată.

Lady Grey, soacra lui Elizabeth, mă întâmpină la ușă, gătită cu o rochie de catifea de un albastru închis, cu părul aranjat în două cozi groase, împletite, de o parte și de alta a capului, făcându-i fața rotundă să semene cu vitrina unui butrar, cu trei chifle enorme dispuse la vedere. Îmi face o reverență demnă, spunând:

— Mă bucur foarte mult că ai venit să-i ții tovărășie fiicei tale în timpul retragerii pentru naștere! Sosirea pe lume a nepotului meu e un eveniment deosebit de important pentru mine.

— Și a nepotului meu pentru mine, răspund, afirmându-mi cu încântare drepturile.

N-am pic de îndoială că fiica mea va aduce pe lume un fiu, nepotul meu și urmașul Melusinei. De la familia Grey va avea doar numele, pe care l-am plătit deja cu zestrea lui Elizabeth.

— Te conduc în odaia ei, îmi spune. I-am dat cea mai bună odaie de culcare pentru cele trei luni de retragere. N-am cruțat nici osteneală, nici cheltuieli pentru nașterea primului meu nepot.

Casa e mare și frumoasă, recunosc. Cele trei odăi ale lui Elizabeth au vedere spre răsărit, către Colina Turlei, și spre miazăzi, către vechea capelă. Obloanele sunt închise toate, dar printre scânduri pătrunde scânteierea soarelui de toamnă. Odaia e încălzită de un foc zdravăn, hrănit cu bușteni groși, și e mobilată bine, cu un pat mare de dormit, un pat de zi mai mic, un scaun pentru musafiri și o banchetă lângă perete pentru însoțitoarele ei. Când intru, fiica mea se ridică de pe patul de zi și văd în ea fetița pe care am iubit-o prima între toți copiii mei și femeia frumoasă care a devenit. Izbucnește în râs când îmi observă expresia de uimire la vederea proporțiilor ei: e rotundă ca o minge.

— Știu, știu! exclamă venind în brațele mele.

O îmbrățișez cu blândețe, pântecelul ei mare ținându-ne la oarecare distanță.

— Spune-mi că nu sunt gemeni!

— I-am spus că, din moment ce o poartă așa de jos și s-a rotunjit așa, e fată, intervine lady Grey intrând în urma mea.

N-o corectez; vom avea destul timp să aflăm ce e acest prunc și ce va face. Țin în brațe corpul rotund al lui Elizabeth, apoi îi prind în palme chipul cel frumos.

— Ești mai încântătoare ca oricând!

E adevărat. Fața i s-a rotunjit, părul auriu i s-a închis puțin la culoare după o vară petrecută în casă, dar frumusețea desăvârșită a trăsăturilor ei, nasul și sprâncenele fin conturate, arcul perfect al gurii ei sunt la fel de încântătoare ca pe vremea când era copilă. Ea se bosumflă puțin.

— Numai tu poți spune asta, milady, mamă! Nu mai încap pe

uși, iar John a plecat din patul meu acum trei luni, fiindcă pruncul mă lovește atât de des cu picioarele când mă întind, că mă foiesc toată noaptea și el nu poate dormi.

— Asta se va încheia în curând. Și e bine că picioarele lui sunt voinice.

O așez pe patul de zi și-i ridic tălpile, spunându-i:

— Odihnește-te. Vei avea destulă treabă peste câteva zile.

— Zile, crezi? Întreabă lady Grey.

Mă uit la Elizabeth.

— Încă nu-mi dau seama. De multe ori, primul copil nu se grăbește.

Lady Grey pleacă, promițând să ne trimită o cină bună de îndată ce se întunecă. Elizabeth așteaptă să se închidă ușa în urma ei, după care îmi spune:

— Ai zis „lui”, ai zis „picioarele lui”!

— Da? răspund zâmbind. Tu ce crezi?

— Am făcut vraja cu verigheta, zice ea nerăbdătoare. Să-ți spun ce a ieșit?

— Stai să încerc și eu, îi spun emoționată ca o copilă. Să încerc cu verigheta mea.

Îmi scot verigheta de pe deget și un lanț subțire de aur de la gât. Petrec verigheta pe lanț, minunându-mă că am norocul de a face acest mic farmec ca să aflu ce va naște fiica mea. Suspend lanțul în aer deasupra pântecelui ei și aștept să rămână nemișcat.

— De la stânga la dreapta, dacă e băiat, invers, dacă e fată.

Fără să clintesc lanțul, inelul începe să se miște, la început încet, ca atins de o adiere, apoi tot mai lămurit, în cerc. De la stânga la dreapta.

— Băiat! exclam prinzând pendulul și punându-mi la loc verigheta pe deget și lanțul la gât. Ție ce ți-a ieșit?

— Băiat, confirmă ea. Tu ce vei avea?

— Cred că tot băiat, spun cu mândrie. Ce familie facem! Jur că toți ar trebui să fie duci. Ce nume îi vei da?

— Îi voi spune Thomas.

— Thomas supraviețuitorul.

Cuvintele mele îi trezesc pe dată curiozitatea.

— De ce i-ai spus așa? Căror împrejurări le va supraviețui?

Îi privesc chipul frumos și timp de o clipă am impresia că o văd la o fereastră cu vitralii, pe un coridor întunecos și că se află

la ani întregi depărtare de mine.

— Nu știu. Pur și simplu cred că va avea cale lungă de străbătut și va supraviețui multor pericole.

— Și când crezi că va veni pe lume? întreabă ea cu nerăbdare.

— Într-o joi, desigur, răspund zâmbind și-i citez vechea zicală: Pe copilul de joi îl așteaptă cale lungă.

Asta îi abate gândul imediat.

— Eu când m-am născut?

— Într-o luni. Copilul de luni are chip frumos.

— O, mamă, arăt ca un doiv! râde ea.

— Așa e. Dar numai până joi.

*

Se dovedește că am dreptate în ambele privințe, deși nu mă fălesc cu asta în fața lui lady Grey, care ar fi un dușman incomod. Pruncul e băiat, se naște într-o joi și Elizabeth a mea insistă că se va numi Thomas. Aștept până când ea se ridică din pat și se înzdrăvenește, o duc eu însămi la biserică să fie binecuvântată, iar când văd că se simte bine, că pruncul mănâncă și că soțul ei nu mai vine la mine de zece ori pe zi să mă întrebe dacă sunt sigură că totul e bine, plec la Grafton să-mi văd ceilalți copii și le garantez că tatăl lor își slujește curajos regele, ca întotdeauna, și va veni acasă cât de curând va putea, ca întotdeauna, că tatăl lor a jurat de nenumărate ori să ne fie credincios și să se întoarcă acasă de fiecare dată.

Mă retrag pentru naștere în decembrie, iar în noaptea dinaintea sosirii pruncului pe lume visez un cavaler tot atât de neînfricat și de cutezător ca soțul meu, sir Richard, și o țară aridă, încinsă și cafenie, un stindard ce pâlpâie sub un soare pârjolitor și un bărbat care nu se teme de nimic. Când vine pe lume, e un bebeluș mititel și pus pe plâns; îl iau la piept și mă întreb ce-i rezervă viitorul. Îl numesc Edward, gândindu-mă la micul prinț, și n-am nicio îndoială că va fi norocos.

[41] Castelul Hertford, primăvara anului 1456

Richard nu vine acasă, deși îi scriu de la curtea cea tăcută și temătoare că e iarăși tată și a devenit și bunic. Îi amintesc că Anthony trebuie trimis să-i slujească unui lord de seamă, dar cum să judec care e acela în această lume nouă, condusă iarăși

de York? Nu știu nici măcar dacă primește scrisoarea; eu, una, nu primesc răspuns.

Garnizoana și orașul Calais, măcinat de lupte interioare, nu-întâmpină pe proaspăt numitul comandant, tânărul și victoriosul conte de Warwick, mai călduros decât pe fostul conetabil, ducele de York, aliatul contelui. Îmi închipui – și mă tem – că Richard îi împiedică pe aliații lui York să intre în castel și păstrează orașul pentru Casa de Lancaster. O speranță zadarnică și o misiune ce-l sortește însingurării. Îmi închipui că rămâne credincios taberei Lancaster și se gândește că o poate sluji cel mai bine păstrând Calais pentru regele adormit. Dar pe perioada sărbătorii Crăciunului și în lunile de iarnă nu reușesc să aflu nicio veste despre el, decât că e viu și că garnizoana a trimis vorbă că nu-l va primi niciodată pe contele de Warwick în castelul credincios celui ucis de acesta: răposatul lord Somerset. Lucrurile încep să se îmbunătățească abia primăvara.

— Regele și-a mai revenit, mă anunță Margareta.

O privesc cu îndoială.

— Vorbește mai bine decât înainte, încuviințez. Dar tot nu-i el însuși.

Ea strânge din dinți.

— Jacquetta, poate că nu va mai fi niciodată ca înainte. Rana i s-a vindecat, vorbește deslușit, merge fără să se împiedice. Poate să treacă drept rege. De la depărtare poate părea autoritar. Atât trebuie să fie de ajuns pentru mine.

— Pentru?

— Pentru a-l duce înapoi la Londra, să-l înfățișez Consiliului Coroanei și să-i iau din nou ducelui de York puterea.

— E doar umbra unui rege, o previn. Un rege-marionetă.

— Atunci voi fi eu cea care mânuiește sforile, promite ea. Nu ducele de York. Câtă vreme noi ne aflăm aici și îngăduim protectoratului să cârmuiască, ducele de York ia pentru sine toate dregătoriile, toate dările, toate birurile și toate favorurile. Va despuia țara cu totul și nouă nu ne va mai rămâne nimic. Trebuie să-l așez pe rege înapoi pe tron și să-l pun pe York la locul lui. Trebuie să apăr moștenirea fiului meu pentru vremea când va deveni major și va putea să-și poarte singur bătlăiile.

Șovăi, gândindu-mă cum îi tremură regelui capul și cum tresare la zgomotele neașteptate. Va fi nefericit la Londra, va fi înfricoșat la Westminster. Lorzii vor face apel la judecata lui și-i

vor cere să cârmuiască. Iar el nu poate.

— În consiliu vor fi permanent certuri și strigăte. Se va pierde cu firea, Margareta!

— Voi porunci ca soțul tău să vină acasă, mă ispitește ea. Îi voi cere regelui să grațieze garnizoana și să îngăduie gărzii să vină acasă. Richard poate veni să-și vadă nepotul, să-și cunoască fiul. Nici nu l-a văzut pe nou-născutul vostru.

— Mituire, remarc.

— O mituire excelentă, răspunde ea. Pentru că nu-i poți rezista, nu-i așa? Ești, deci, de acord? Îl punem pe rege să-și revendice tronul?

— Dacă n-aș fi de acord cu tine, asta te-ar împiedica să mergi pe această cale?

Ea clatină din cap.

— Sunt hotărâtă. Indiferent dacă ești alături de mine sau nu, Jacquetta, voi prelua cârmuirea prin soțul meu, voi salva Anglia pentru fiul meu.

— Atunci aduceți-l pe Richard acasă și vă vom sprijini. Vreau să-l am iarăși în viața mea, în fața ochilor și-n patul meu.

[43] Palatul Westminster, Londra, primăvara anului 1456

Rechemarea lui Richard de la Calais se numără printre primele fapte ale regelui revenit pe tronul lui. Intrăm cu fală în palatul Westminster și le anunțăm lorzilor din Consiliul Coroanei însănătoșirea regelui. Totul merge mai bine decât îndrăznisem să nădăjduiesc. Regele e amabil, iar lorzii, vizibil ușurați de întoarcerea lui; de aici înainte, regele va cârmui avându-l drept sfetnic pe ducele de York. Regele iartă garnizoana de la Calais pentru că le-a refuzat intrarea și lui York, și lui Warwick și semnează o grațiere în mod special pentru Richard, iertându-i rolul jucat în revolta împotriva lordului protector.

— Soțul tău e un slujitor credincios al meu și al casei mele, îmi spune el într-o seară când vine în odăile reginei înainte de cină. Nu voi uita acest lucru, lady Rivers.

— Îi e îngăduit să vină acasă? E plecat de multă vreme, Alteță!

— În curând, îmi promite el. Le-am scris, lui și lordului Welles, că eu personal îl numesc pe contele de Warwick căpitanul garnizoanei Calais și că trebuie să-l lase să intre la porunca

mea. După ce îl lasă pe conte să intre și el își preia postul, soțul tău poate veni acasă. (Oftează.) Ce bine-ar fi dacă ar putea trăi laolaltă cu bunătate și iubire! Dacă ar fi ca păsările din copaci, ca niște păsărele în cuib...

Îi fac o reverență: regele se cufundă într-unul din visele sale. Are viziunea unei lumi mai bune, mai blânde, o viziune pe care n-ar putea-o respinge nimeni – dar care nu ne ajută cu nimic pe noi, cei care trebuie să trăim în această lume.

Se pare că suferința trăită de rege ca urmare a rănii căpătate și zdruncinătura provocată de brutalitatea bătăliei și de cruzimea morții pe străzile din St Albans au fost foarte profunde. El spune că acum se simte bine, am adus mulțumiri lui Dumnezeu într-o slujbă specială și toți l-au văzut pășind fără să se împiedice, vorbind cu solicitanții și șezând pe tron; însă nici eu, nici regina nu putem avea încredere că nu va aluneca iarăși în starea lui. Îi displac în mod deosebit gălăgia și neînțelegerile, iar curtea, parlamentul și Consiliul Coroanei sunt despărțite în partide rivale; se iscă zilnic certuri între cei aflați de partea lorzilor de York și ai noștri. La orice necaz, orice discordie, orice motiv de nefericire, privirea regelui devine absentă; își ațintește ochii pe fereastră și amuțește, lunecând într-un vis cu ochii deschiși. Regina a învățat să nu-l contrazică niciodată, iar micul prinț e scos repede din odaie ori de câte ori ridică glasul sau aleargă. Întreaga curte își vede de treburi în vârful picioarelor, ca să nu-l deranjeze pe rege și până acum am reușit să facem așa încât să-și păstreze măcar aparențele de rege cârmuitor.

Regina a învățat să-și țină firea în frâu. A fost foarte plăcut s-o văd disciplinându-se, ca să nu-și sperie și să nu-și alarmeze niciodată soțul. Margareta e aprigă din fire și nutrește o dorință puternică de a domni; s-o văd că-și mușcă limba și s-o aud coborând glasul ca să nu-i dea regelui impresia că puterile sale sunt desconsiderate înseamnă să văd cum o tânără femeie devine înțeleaptă. E bună cu el într-un fel în care n-am crezut că ar putea fi. Îl vede ca pe o sălbăticiune rănită, iar când în ochii lui apare confuzia sau când se uită în jur încercând să-și amintească un cuvânt sau un nume, își lasă mâna cu blândețe pe a lui și-i suflă vorbele, cu o purtare la fel de duioasă ca a unei fete față de tatăl ei vârstnic, cu mintea slabă. E un sfârșit trist al căsniciei care a început cu mari speranțe, iar slăbiciunea ascunsă a regelui e durerea ascunsă a reginei. Regina e o

femeie pe care suferința a dezmeticit-o și i-a insuflat moderația: l-a pierdut pe bărbatul pe care-l iubea, și-a pierdut soțul, însă nu se plânge de viața ei nimănui în afară de mine.

Față de mine nu-și domolește firea aprigă și deseori, când suntem singure, tună și fulgeră.

— Face orice-i spune ducele de York! scrâșnește ea. E marioneta lui, cățelul lui!

— E obligat să cârmuiască cu acordul ducelui și cu sfatul conților de Salisbury și Warwick. Trebuie să răspundă la protestul Consiliului Coroanei: că a sprijinit doar Casa de Lancaster. Acum există un parlament în care au influență toți marii lorzii, și din tabăra York, și din cea Lancaster. Așa le place englezilor, Alteță. Le place să împartă puterea. Le place să aibă mulți sfetnici.

— Și cum rămâne cu ce-mi place mie?! întreabă ea imperios. Și cum rămâne cu ducele de Somerset, care, din cauza lor, zace în mormânt? Cel mai scump, mai credincios... Se întrerupe și se întoarce cu spatele, ca să nu-i pot vedea durerea întipărită pe obraz. Și cum rămâne cu interesele prințului, fiul meu? Cine ne va sluji, pe mine și pe prinț? Să lăsăm lucrurile care le plac lorzilor din consiliu! Cine se va îngriji de ceea ce ne place nouă?!

Nu răspund nimic. E fără rost s-o contrazic când spumegă din cauza ducelui de York.

— N-o să înghit așa ceva! spune ea. Îl iau pe prinț și plec la castelul Tutbury peste vară, iar de acolo, la Kenilworth. Nu rămân la Londra, refuz să fiu iarăși închisă la Windsor!

— Nu vă va închide nimeni...

— Tu poți să te duci să-ți vezi copiii, decretează ea. Și pe urmă poți veni la mine. Nu rămân la Londra, să-mi poruncească ducele după bunul plac și să mă insulte oamenii de rând! Știu ce spun despre mine. Mă socotesc o amazoană măritată cu un neghiob. Refuz să fiu jignită în felul acesta! Voi pleca și voi lua curtea cu mine, departe de Londra și departe de duce, iar el n-are decât să dea ce ordine vrea; măcar nu voi fi obligată să fiu de față. Iar oamenii din Londra n-au decât să vadă cum le place orașul lor când curtea nu e aici, nici Consiliul Coroanei și nici parlamentul. Îi voi aduce la sapă de lemn! Vor regreta amarnic când voi lua curtea de aici și voi dăruia oamenilor din Midlands prezența și avuția noastră.

— Și cu regele cum rămâne? întreb cu fereală. Nu-l puteți lăsa

singur în Londra. Ar însemna să-l dați pe mâinile ducelui de York.

— Va veni cu mine când voi porunci! Nimeni nu va cuteza să-mi spună că soțul meu nu se va afla lângă mine, când eu poruncesc să se afle. Ducele nu va cuteza să ne țină despărțiți și să fiu a naibii dacă-l las să mă încuie iarăși la Windsor!

[44] Grafton, Northamptonshire, vara anului 1456

Aștept ca Richard să vină acasă, la Grafton, bucurându-mă de vară alături de copiii noștri. Elizabeth e la Groby cu copilașul ei, iar Anne s-a dus în vizită la ea. Pe Anthony l-am trimis ca scutier în slujba lordului Scales, ca să învețe mersul lucrurilor într-o casă de nobili; întâmplarea face ca lordul Scales să aibă o fiică – Elizabeth, unica fiică și moștenitoarea lui. Mary a mea a împlinit treisprezece ani, trebuie să-i caut un soț; ea și sora ei Jacquetta au fost încredințate ducesei de Buckingham și învață mersul treburilor în casa acesteia. John e acasă; el și Richard își văd de învățătură cu un profesor nou, iar Martha li se va alătura în salonul de studiu anul acesta; Eleanor și Lionel sunt tot în odaia copiilor, împreună cu Margaret, surioara lor de doi ani și cu mezinul Edward.

N-am de așteptat multă vreme întoarcerea soțului meu. Primesc mai întâi mesaj că Richard a fost eliberat de îndatoririle sale de la Calais, apoi – gata să-l ajungă din urmă pe trimis – văd un nor de praf ridicându-se de pe drumul dinspre Grafton, pe aleea casei noastre; îl iau pe Edward din leagăn și-l lipesc la pieptul meu, umbrindu-mi ochii cu palma făcută streășină și privind spre drum. Vreau ca Richard să se apropie și să mă vadă aici, cu ultimul nostru născut în brațe, cu casa noastră în spate, cu pământurile noastre întinzându-se ocrotite în jurul nostru și să știe că mi-am păstrat credința în el, i-am crescut copiii și i-am păzit pământurile, așa cum și el și-a păstrat credința în mine.

Zăresc, cred că zăresc culorile stindardului său; după puțin timp sunt sigură că e stindardul său și după încă puțin timp știu precis că bărbatul de pe calul voinic din fruntea grupului e el; uit cu desăvârșire cum voiam să mă vadă, îl pun repede pe Edward în brațele doicii lui, îmi prind poalele rochiei în mâini și o iau la fugă în jos pe treptele terasei, spre drum. Îl aud pe Richard strigând tare „Ducesa mea! Mica mea ducesă!”, îl văd oprind

calul și azvârlindu-se din șa; într-o clipă sunt în brațele lui și el mă sărută cu atâta forță, că trebuie să-l împing puțin, apoi îl trag iarăși spre mine și-l țin îmbrățișat, cu obrazul lipit de gâtul lui, simțindu-i sărutările pe păr, ca și cum am fi doi îndrăgostiți care au stat despărțiți o viață.

— Prea iubita mea! îmi spune, cu răsuflarea întretăiată și el. A trecut o veșnicie! Mă temeam că mă vei uita cu totul.

— Mi-a fost atât de dor de tine! îi șoptesc.

Lacrimile îmi udă obrajii și el le culege cu sărutări, murmurând:

— Și mie mi-a fost dor de tine! Doamne sfinte, au fost momente când am crezut că nu mai ajung acasă!

— Și ți s-a dat drumul? Nu trebuie să te mai întorci?

— Mi s-a dat drumul. Warwick își va aduce oamenii lui. Mă rog la Dumnezeu să nu mai văd orașul acela niciodată. A fost un chin, Jacquetta! Parcă aș fi stat într-o cușcă atâta amar de vreme. Ținuturile împrejmuitoare nu sunt sigure, ducele de Burgundia face raiduri și regele Franței amenință, pândeam în permanență vigilenți o posibilă invazie engleză, a lorzilor din tabăra York, și orașul era la un pas de faliment. Soldații erau mereu gata de răzvrătire și nimeni nu-i putea învinovăți și, cel mai rău dintre toate, nu eram nicio clipă sigur ce ar fi cel mai bine să fac. Nu-mi dădeam seama ce se petrece în Anglia. Și apoi, nu puteam primi vești de la tine! Nici măcar nu știam dacă te-ai ridicat cu bine de pe patul nașterii...

— Ți-am tot scris! Ți-am tot scris, dar am presupus că nu primești scrisorile. Uneori nu reușeam să găsesc pe nimeni să ia un mesaj. Dar ți-am trimis fructe și un butoiăș cu carne de porc sărată...

El clatină din cap.

— N-am primit nimic. Și tânjeam cu disperare după o vorbă bună de la tine. Și tu a trebuit să te descurci singură – și cu un nou-născut!

— El e Edward, rostesc cu mândrie.

Îi fac semn doicii să vină și să-l încredințeze pe fiul nostru tatălui său. Edward deschide ochii de un albastru închis și-și privește cu un aer grav părintele.

— Îi merge bine?

— O, da, și tuturor celorlalți la fel!

Richard se uită la ceilalți copii ai săi, care se revarsă pe ușa

principală a casei, băieții scoțându-și pălăriile, fetele alergând spre el; îngenunchează în fața lor și-și deschide brațele larg, ca să-l poată împresura și îmbrățișa toți.

— Mulțumesc lui Dumnezeu că sunt acasă! spune el cu lacrimi în ochi. Mulțumescu-ți, Doamne, că m-ai ajutat să ajung cu bine la căminul meu, la soția mea și la copiii mei!

*

În seara aceea, în pat, descopăr că sunt sfioasă, mă tem că va vedea diferențe la mine – a mai trecut un an, a mai trecut o naștere care mi-a lățit șoldurile și mi-a îngroșat mijlocul; însă el se poartă blând și tandru, iubitor, ca și cum ar fi tot scutierul de pe vremuri, iar eu, tânăra ducasă.

— La fel ca strunele lăutei, rostește el într-o șoaptă în care se simte un chicotit vesel. Când e din nou în mâna ta, îți amintești cum se ating. Mintea poate să-ți joace feste, dar trupul ține minte.

— Și dintr-o scripcă veche se pot scoate multe cântece reușite?! răspund, prefăcându-mă jignită.

— Dacă găsești perechea perfectă, o păstrezi, spune el cu blândețe. Când te-am văzut prima oară, am știut că ești femeia pe care mi-o doresc pentru tot restul vieții.

Cu asta, mă cuibărește la umărul lui cald și adoarme, ținându-mă strâns lipită.

*

Adorm în brațele lui ca o sirenă ce se scufundă în ape întunecate, dar în toiul nopții mă trezește ceva. La început mă gândesc că poate e vorba de unul dintre copii, așa că mă lupt să mă dezmeticesc pe deplin, mă strecor din așternut, mă așez pe marginea patului și ascult. Însă în casa noastră tăcută nu se aude niciun sunet în afară de scârțâitul unei dușumele și oftatul vântului ce pătrunde printr-o fereastră deschisă. Casa e împăcată – stăpânul s-a întors în sfârșit cu bine. Trec în încăperea alăturată odăii noastre de culcare, deschid larg fereastra și obloanele de lemn. Cerul văratic e de un senin întunecat, ca o panglică de mătase, iar luna în creștere, rotundă ca o pecete de argint, coboară aproape de orizont. Dar către răsărit, pe cer, se vede o lumină puternică, aflată jos, deasupra pământului – o flacără de lumină cu formă ca de paloș încovoiat,

cu vârful spre inima Angliei, spre Midlands, unde știu că Margareta își înarmează castelul și-și pregătește atacul asupra taberei York. Privesc îndelung cometa de culoare galbenă – nu albă și palidă ca luna, ci aurie, un paloș poleit, cu vârful îndreptat spre inima țării mele. N-am pic de îndoială că prevestește război și lupte și că Richard va fi în fruntea lor, ca de fiecare dată, iar acum sunt și alți bărbați pentru care să-mi fac griji: John, soțul lui Elizabeth, și Anthony, băiatul meu. Și toți ceilalți fii care vor fi crescuți într-o țară aflată în război. O clipă mă gândesc chiar și la băiatul ducelui de York, pe care l-am văzut cu mama lui în ziua aceea, la Westminster, tânărul Edward, un băiat chipeș: fără îndoială că tatăl lui îl va lua la război și viața lui va fi și ea primejduită. Paloșul atârână suspendat pe cer deasupra noastră, a tuturor, ca o sabie ce așteaptă să cadă. Îl privesc multă vreme și-mi spun că steaua asta ar trebui să se cheme „făcătoarea de văduve”. Apoi închid oblonul, mă întorc în pat și dorm.

[45] Castelul Kenilworth, Warwickshire, vara anului 1457

Richard și cu mine ne alăturăm curții în inima pământurilor Margaretei, în castelul pe care-l iubește cel mai mult în Anglia: Kenilworth. Apropiindu-mă însoțită de gardă, văd cu groază că l-a pregătit de asediu, exact așa cum a prevestit cerul nopții. Tunurile sunt așezate la locul lor, pe creasta zidurilor proaspăt reparate. Podul mobil e coborât deocamdată, unind malurile șanțului de apărare, dar lanțurile sunt bine unse și întinse, gata să-l ridice într-o clipă. Poarta-ghilotină lucește la capătul de sus al arcadei, gata să cadă în momentul în care se dă comanda, iar numărul și vigilența slujitorilor arată că Margareta n-a adus personal pentru o locuință, ci oștire pentru apărarea unui castel.

— E pregătită de război, remarcă întunecat soțul meu. Crede că Richard de York ar cuteza să-l atace pe rege?

Mergem în sala de primire a reginei de îndată ce ne spălăm de praful drumului și o găsim stând cu regele. Văd pe dată că starea lui s-a înrăutățit iarăși: mâinile îi tremură ușor și clatină din cap, de parcă și-ar nega mereu gândurile, de parcă ar vrea să-și ferească privirea. Îl trec flori slabi, ca pe un pui de iepure speriat, care nu vrea decât să se culce în porumbul scund și să fie ignorat. Nu mă pot uita la el fără a simți dorința de a-l ține

locului.

Margareta ridică privirea când intru și-și arată bucuria de a mă vedea printr-un zâmbet radios.

— Vezi, milord, avem mulți prieteni! declară ea. Iat-o pe Jacquetta, lady Rivers, ducesa văduvă de Bedford. Îți aduci aminte ce prietenă bună ne e? Ți-l amintești pe soțul ei, unchiul tău John, ducele de Bedford? Și iată-l pe al doilea soț al ei, bunul lord Rivers, care a apărut Calais pentru noi când ducele de York cel rău a vrut să-l ia.

El se uită la mine, dar pe chip nu-i apare o expresie de recunoaștere, ci doar cea goală a unui băiat rătăcit. Pare mai tânăr ca oricând – tot ce știa despre lume a fost dat uitării, iar din ființa lui emană nevinovăția. Îl aud pe Richard, în spatele meu, scoțând o exclamație înăbușită. Vederea regelui său îl zguduie. L-am prevenit de mai multe ori, dar nu și-a dat seama că regele a devenit un prinț, un băiat, un prunc.

— Alteță, rostesc, făcându-i regelui o reverență.

— Jacquetta îți va spune că ducele de York e dușmanul nostru și trebuie să ne pregătim de luptă cu el, spune regina. Jacquetta îți va spune că am pregătit totul și că vom învinge negreșit. Jacquetta îți va spune că atunci când voi da porunca, necazurile noastre se vor sfârși și el va fi nimicit. Trebuie să fie nimicit, e dușmanul nostru!

— A, e francez? întreabă regele cu glasul lui de băiețel.

— Doamne sfinte! murmură Richard încet.

O văd pe regină mușcându-și buza ca să-și înfrâneze iritarea.

— Nu. E un trădător.

Asta îl mulțumește pe rege doar preț de o clipă.

— Cum îl cheamă?

— Ducele de York, Richard. Richard, ducele de York.

— Pentru că mi-a spus cineva, sunt sigur, că trădătorul e ducele de Somerset și că e în Turn.

Această referire neașteptată la Edmund Beaufort, și încă din partea regelui însuși, e teribil de dureroasă pentru ea; o văd că pălește brusc și-și ferește privirea. După câteva clipe, când se întoarce cu fața spre noi, se controlează perfect. A avut dintotdeauna voință puternică, dar acum are un soț bolnav și o țară rebelă, așa că se transformă într-o femeie care poate să-și ocrotească soțul și să-și domine țara.

— Nu, câtuși de puțin. Edmund Beaufort, ducele de Somerset,

n-a fost niciodată trădător și oricum, a murit, rostește ea foarte încet și cu glas ferm. L-a ucis în băătălia de la St Albans aliatul ducelui de York, afurisitul conte de Warwick. A murit ca un erou, luptând pentru noi. Nu-i vom ierta niciodată pentru moartea lui. Ți amintești că am spus acest lucru? Am spus că nu-i vom ierta niciodată.

— O, nu, ă... Margareta, bâiguie el clătinând din cap. Trebuie să ne iertăm dușmanii. Ne iertăm dușmanii așa cum sperăm să fim iertați și noi. E francez?

Ea îmi aruncă o privire și știu că-mi citește pe chip, întipărită limpede, groaza. Îl bate ușurel pe mână, se ridică de pe tron și-mi cade în brațe, de parcă ar fi sora mea mai mică și ar plânge pentru că s-a lovit. Ne întoarcem împreună spre fereastră, lăsându-l pe Richard să se apropie de tron și să-i vorbească regelui pe ton scăzut. Se sprijină de mine, iar eu o cuprind cu brațul pe după mijloc; privim împreună, fără să vedem, frumoasele grădini însozite din interiorul zidurilor groase ale castelului, întinse în fața noastră ca o broderie înrămată.

— Acum trebuie să conduc eu totul, spune ea încet. Edmund a murit, iar regele s-a pierdut pe sine. Sunt atât de singură, Jacquetta! Sunt ca o văduvă fără niciun prieten.

— Lorzii din Consiliul Coroanei? Întreb bănuind că dacă ar ști cât de firav e cu adevărat regele, l-ar numi iarăși pe York lord protector.

— Eu îi numesc. Fac cum spun eu.

— Dar vor vorbi...

— Ce se spune în Londra n-are importanță pentru noi aici, la Kenilworth.

— Dar când va trebui să convocați parlamentul?...

— Îl voi convoca la Coventry, unde sunt iubită și regele e cinstit. Nu ne vom întoarce la Londra. Și îi voi chema numai pe lorzii care mă cinstesc. Pe niciunul dintre cei care-l urmează pe York.

Mă uit la ea îngrozită.

— Va trebui să mergeți la Londra, Alteță! Vara, totul e bine și frumos, dar nu se poate să mutați din capitală curtea și parlamentul, pe veci. Și nu puteți să-i excludeți de la cârmuire pe oamenii lui York.

Ea clatină din cap.

— Urăsc oamenii de acolo și ei mă urăsc pe mine. Londra e

plină de boli și de răzvrătiri. Oamenii Londrei iau partea parlamentului și a lui York, împotriva mea. Spun că sunt o regină străină. Îi voi conduce de la distanță. Sunt regina Londrei, însă orașul nu mă va vedea nici măcar o clipă, nu va căpăta o para din banii mei, niciun strop din ocrotirea mea și nicio vorbă de binecuvântare de la mine. Kent, Essex, Sussex, Hampshire, Londra – toate îmi sunt dușmane! Toți locuitorii lor sunt trădători și nu-i voi ierta niciodată!

— Dar regele...

— Se va înzdrăveni, intervine ea cu glas hotărât. Are o zi proastă. Ziua de azi e proastă. Doar cea de azi. În alte zile se simte chiar bine. Și voi găsi o cale de a-l vindeca: am doctori care muncesc permanent la leacuri noi, le-am dat alchimiștilor voie să distileze apă pentru el.

— Regelui nu-i place alchimia și niciun lucru înrudit cu ea.

— Trebuie să găsim un leac! Le dau voie alchimiștilor să-și vadă de studii. Trebuie să-i consult. Acum e îngăduit.

— Și ce spun alchimiștii?

— Spun că trebuie să fie slab, așa cum regatul e slab, dar că va veni ziua când va renaște, va fi iarăși ca nou și regatul va fi și el ca nou. Spun că va trece prin foc și va deveni la fel de pur ca o roză albă.

— O roză albă?! repet șocată.

— Nu se referă la York, spune ea clătinând din cap. Vor să zică alb ca luna albă, alb ca o apă albă, ca zăpada proaspăt căzută, n-are importanță.

Plec capul, dar în sinea mea îmi spun că probabil are importanță. Mă uit în spate, la Richard: e îngenuncheat lângă tron, iar regele se apleacă în față ca să-i vorbească, plin de avânt. Richard dă din cap aprobator, cu blândețe, ca atunci când vorbește cu unul dintre băieții noștri. Văd că regele, bâțâind din cap, încearcă bâlbâit să înjghebe o propoziție și-mi văd soțul cum îl ia de mână și rostește cuvintele răspicat, încet, cum ar vorbi un om bun la suflet cu un idiot. Îmi scapă fără voie:

— O, Margareta, Margareta, îmi pare nespus de rău pentru Alteța Voastră!

Ochii ei cenușiu-albăstrui sunt plini de lacrimi.

— Am rămas cu totul singură! spune ea. N-am fost în viața mea atât de singură. Dar refuz să mă las întoarsă de roata norocului, nu voi cădea! Voi cârmui această țară, îl voi face bine

pe rege și-mi voi vedea fiul primindu-și moștenirea.

*

Richard era convins că regina nu va reuși să cârmuiască țara din Midlands, dar vara vine și trece, rândunelele se rotesc în fiecare seară în jurul acoperișurilor castelului Kenilworth, în fiecare seară tot mai puține, căci pleacă spre miazăzi, părăsindu-ne, și ea tot refuză să meargă la Londra. Cârmuiește prin poruncă, nu există nici măcar dezbateri de fațadă. Poruncește pur și simplu unui Consiliu al Coroanei alcătuit din lorzi aleși ca să-i facă pe plac și care n-o contrazic niciodată. Nu convoacă un parlament al oamenilor de rând, care ar cere neîntârziat să-și vadă regele în capitală. Londonezii se grăbesc să se plângă că prezența străinilor care le fură mușterii și le cer prețuri umflate englezilor de treabă e rezultatul faptului că avem o regină străină, care urăște Londra și nu-i apără pe negustori. Într-o bună zi, o flotă franceză dă un atac pe coastă și merge mai departe decât a îndrăznit oricare alta. Francezii intră direct în portul Sandwich, jefuiesc orașul, îl dărâmă din temelii, iau tot ce e de preț și dau foc pieței de alimente. Toată lumea dă vina pe regină.

— Oamenii chiar spun că eu le-am poruncit să vină?! Îl întreabă ea pe Richard. Au înnebunit? De ce le-aș porunci francezilor să atace Sandwich?

— Atacul a fost condus de un prieten al vostru, Pierre de Breze, explică sec soțul meu. Avea hărți ale bancurilor de nisip și ale fundului fluviului: hărți englezești. Oamenii întreabă de unde le-a obținut, dacă nu de la voi? Spun că l-ați ajutat pentru că s-ar putea să aveți nevoie să vă ajute la rândul lui. Și ați jurat că veți avea grijă ca locuitorii din Kent să fie pedepsiți pentru că-l susțin pe Warwick. Știți, Pierre de Breze a făcut o glumă pe socoteala noastră. A adus mingi și rachete și a jucat o partidă de tenis în piața orașului. A fost o insultă. Oamenii din Sandwich cred că voi l-ați îndemnat să-i insulte. Că ăsta e umorul franțuzesc. Nouă nu ne pare deloc amuzant.

Ea îl privește îngustând ochii și spune încet:

— Sper că nu treci de partea lui York! Mi-ar părea rău să cred că te-ai întors împotriva mea, iar Jacquelinei i-ar frânge inima. Mi-ar părea rău să te văd executat. Ai ocolit moartea de o sută de ori, Richard Woodville, mi-ar părea rău să fiu cea care o

poruncește!

Richard o înfruntă fără să clipească.

— M-ați întrebat de ce dă lumea vina pe voi, Alteță, și v-am spus. Asta nu înseamnă că cred ce se spune, mă nedumerește însă faptul că Pierre de Breze avea hărțile. Nu fac decât să vă dau un raport corect. Și vă voi spune mai multe: dacă nu controlați pirații și corăbiile franceze în Canalul Mânecii, contele de Warwick va ridica ancora din Calais și o va face în locul vostru și toți îl vor aclama ca pe un erou. Reputația voastră, nu a contelui, va fi vătămată, lăsându-i pe pirați să controleze apele Canalului și lăsându-l pe de Breze să atace Sandwich. Orașele din sud trebuie să fie apărate. Trebuie să se vadă că regele răspunde la această provocare. Trebuie să aveți grijă ca apele Canalului să fie sigure pentru corăbiile englezești. Chiar dacă nu vă place ținutul Kent, e capul de pod al regatului vostru și trebuie să-l apărați.

Ea încuviințează, cu mânia potolită pe dată.

— Da, înțeleg. Chiar înțeleg, Richard. Atâta doar că nu mă gândisem la coasta de sud. Îmi alcătuiești un plan, cum să apărăm coasta de sud?

El se înclină, calm ca întotdeauna.

— Voi fi onorat, Alteță.

[46] Castelul Rochester, Kent, noiembrie 1457

— Ei bine, mie, una, nu mi se pare o mare scofală planul tău, spun ironic.

Ne aflăm într-un castel vechi și umed, în estuarul larg al râului Medway, în noiembrie – una dintre cele mai cenușii, mai reci și mai întunecate luni ale anului englezesc. Castelul a fost construit de normanzi cu gândul la apărare, nu la confort și e atât de frig și de urât aici, încât le-am cerut copiilor să rămână la Grafton în loc de a veni cu noi. Harta coastei de miazăzi a Angliei, alcătuită pe bucăți de Richard, e întinsă în fața noastră pe masa lui de lucru; orașele pe care le știe vulnerabile sunt încercuite cu roșu și el se gândește cum să le întărească și să le apere fără armament și fără soldați.

— Aș fi sperat ca planul tău să ceară să fii numit în garnizoana Turnului și atunci am fi putut fi la Londra de Crăciun, reiau. Asta mi-ar fi fost cu siguranță mai pe plac.

Zâmbește, dar e prea absorbit ca să răspundă cum s-ar cuveni.

— Știu. Îmi pare rău, iubito.

Mă uit ceva mai atentă la munca lui. Nici măcar nu are o hartă completă a liniei coastei - nimeni n-a desenat așa ceva vreodată. Harta e însăilată din cunoștințele lui și din spusele marinarilor și piloților. Chiar și pescarii i-au trimis mici schițe ale golfului lor, ale cheiului, ale recifelor și bancurilor de nisip din largul portului lor.

— Regina îți trimite destule arme?

El clatină din cap.

— Parlamentul i-a alocat o sumă uriașă de bani ca să strângă arcași și să cumpere tunuri pe care să le folosim împotriva francezilor, dar eu nu primesc nimic. Și cum pot să întăresc orașele fără soldați care să lupte și fără tunuri cu care să trag?

— Cum poți? Îl întreb la rândul meu.

— Va trebui să-i instruiesc pe orășeni. În plus, toate orașele sunt pe coastă, așa că voi avea măcar căpitanii și marinarii de pe corăbii, dacă izbutesc să-i conving să se înroleze. Va trebui să-i instruiesc cât de cât pentru apărare.

— Dar ce face regina cu banii?

Cu asta i-am atras atenția pe de-a-ntregul. Ridică privirea spre mine, cu un aer grav.

— Nu ne apără de Franța, ci își înarmează oamenii din Londra. Cred că are de gând să-i acuze de trădare pe contele de Warwick, contele de Salisbury și ducele de York și să-i aducă la Londra ca să fie judecați.

Îmi scapă un icnet.

— Doar nu vor veni?!

— Ea se pregătește fără doar și poate de venirea lor. Dacă vin totuși, își vor aduce propriile oștiri și suite, iar ea va avea nevoie de cei o mie trei sute de arcași, spune întunecat soțul meu. Cred că se pregătește de război cu ei.

[47] Palatul Westminster, Londra, iarna-primăvara anului 1458

Suntem chemați, împreună cu toți ceilalți lorzi, în zilele friguroase de după Crăciun, într-o Londră mai întunecată și mai bănuitoare ca oricând, ca să descoperim că, în loc de acuzații și pedepse, regele a respins hotărârile reginei și plănuiește o

împăcare. S-a scuturat de boală, aprins de flacăra unei viziuni. Dintr-odată se simte iarăși bine, e puternic și arde de dorința de a rezolva conflictul dintre cele două case de seamă, cerând ca lorzii din tabăra York să plătească pentru cruzimile lor de la St Albans: să fie amendați, să construiască o capelă pentru cinstirea morților și apoi să jure că vor pune capăt dușmăniei sângeroase cu moștenitorii inamicilor lor. Regina cere acuzarea contelui de Warwick pentru trădare, însă regele vrea ca acesta să fie iertat, ca un păcătos pocăit, întreaga Londră e ca un butoi cu dinamită în jurul căruia o duzină de ștregari scapără cremene și amnare, iar regele recită cu glas scăzut „Tatăl nostru”, înălțat de ideea lui cea nouă. Moștenitorii cei răzbunători ai ducilor de Somerset și Northumberland umblă peste tot cu săbiile la îndemână și promet o dușmănie care nu se va stinge zece generații; lorzii din tabăra York sunt nepocăiți – numele de Warwick e un simbol al generozității și al dărniciei față de londonezi, oamenii contelui de Warwick îmbrăcați bogat în livrelele lor se laudă că dețin deja controlul asupra garnizoanei Calais și asupra apelor Canalului și cine îndrăznește să-i contrazică? Iar lordul primar i-a înarmat pe toți londonezii de treabă și le-a poruncit să patruleze orașul ca să mențină pacea, lucru care nu face decât să aducă pe scenă o nouă armată de care să se teamă toți.

Regina mă cheamă în amurgul unei după-amiezi de iarnă și-mi spune:

— Vreau să vii în oraș cu mine. Vreau să cunoști pe cineva.

Ne punem mantiile și ne ridicăm glugile ca să ne ascundem fețele.

— Pe cine?

— Vreau să vii cu mine la un alchimist.

Încremenesc, ca o căprioară ce simte mirosul primejdiei.

— Alteță, Eleanor Cobham a consultat alchimiști. Eleanor Cobham a fost întemnițată vreme de unsprezece ani și a murit în castelul Peel.

Ea mă privește cu un aer inexpresiv.

— Și ce dacă?

— Unul dintre planurile mele neclintite în viață e să nu sfârșesc ca Eleanor Cobham.

Aștept. Preț de o clipă inima i se înseninează, chipul îi zâmbește și începe să râdă cu poftă.

— O, Jacquetta, îmi spui că nu ești o vrăjitoare bătrână, nebună, urâtă și afurisită?

— Alteță, fiecare femeie e o vrăjitoare bătrână, nebună, urâtă și afurisită undeva, în adâncul inimii. Sarcina vieții mele e să ascund acest lucru. Sarcina fiecărei femei e să-l nege.

— Ce vrei să spui?

— Lumea nu îngăduie femeilor ca Eleanor, femeilor ca mine să prospere. Lumea nu poate suporta femei care gândesc și simt. Femei ca mine. Când ne slăbesc puterile sau îmbătrânim, lumea cade peste noi cu greutatea unei cascade. Nu putem oferi lumii darurile noastre. Lumea în care trăim nu va îngădui lucruri care nu pot fi înțelese, lucruri care nu pot fi explicate cu ușurință. În această lume, femeia înțeleaptă își ascunde darurile. Eleanor Cobham a fost o femeie cu minte iscoditoare. S-a întâlnit cu alții care căutau adevărul. S-a educat și a căutat maeștri cu care să studieze. A plătit un preț crâncen. A fost o femeie ambițioasă. A plătit prețul și pentru asta. Aștept să văd dacă a înțeles, însă pe fața ei rotundă, frumoasă se citește nedumerirea: Alteță, mă puneți în pericol dacă-mi cereți să-mi folosesc darurile.

Mă înfruntă – știe bine ce face.

— Jacquetta, trebuie să-ți cer acest lucru, chiar dacă e primejdios pentru tine.

— Îmi cereți foarte mult, Alteță.

— Soțul tău, ducele de Bedford, nu ți-a cerut mai puțin. S-a căsătorit cu tine ca să slujești Anglia pe această cale.

— A trebuit să mă supun lui: îmi era soț. Și avea mijloacele de a mă ocroti.

— A avut dreptate să-ți ceară să-ți folosești darurile pentru a salva Anglia. Acum ți-o cer la rândul meu și te voi ocroti.

Clatin din cap. Simt foarte limpede că va veni o vreme când ea nu va fi prezentă, iar eu mă voi înfățișa la judecată precum Ioana d'Arc, precum Eleanor Cobham, în fața unor bărbați, și vor exista documente scrise împotriva mea, dovezi găsite împotriva mea și martori care vor jura împotriva mea și nimeni nu mă va apăra.

— De ce acum?

— Fiindcă cred că regele se află sub puterea unei vrăji, de ani de zile. Ducele de York, ducesa Cecily, regele francez sau altcineva – de unde să știu cine? – a aruncat o vrajă asupra lui

care-l face să fie ca un prunc adormit sau ca un copil naiv. Trebuie să am grijă să nu ne mai părăsească niciodată. Numai alchimia sau magia îl poate apăra.

— Acum e treaz.

— Acum e ca un copil treaz. Visează la armonie și pace și va adormi iarăși, zâmbind la gândul visului său frumos.

Tac câteva clipe. Știu că are dreptate. Regele a alunecat cumva în altă lume, iar noi avem nevoie de el în aceasta.

— Vă însoțesc. Însă dacă sunt de părere că alchimistul vostru e un șarlatan, voi refuza să am de-a face cu el.

— Tocmai de asta vreau să vii: ca să văd ce impresie îți face. Acum hai să mergem!

Plecăm pe jos, pe străzile întunecate din Westminster, ținându-ne de mână. Nu avem cu noi doamne de companie și nici măcar gărzi. Timp de o clipă doar, închid ochii îngrozită de ceea ce ar spune Richard, soțul meu, dacă ar ști că risc atât de mult, și nu cu oricine, ci împreună cu regina. Însă ea știe unde merge. Cu pasul sigur pe mâzga străzilor, imperioasă față de măturători, la lumina torței purtate de un băiat în fața noastră, mă călăuzește pe străduțele înguste și intră pe o uliță. La capătul acesteia e o poartă mare într-un zid.

Pun mâna pe belciugul de fier de lângă poartă și trag. Ne răspunde glasul răsunător al unui carilon și lătratul unor câini undeva, în spate. Portarul deschide grilajul ferestruicii și întreabă:

— Cine sunteți?

Margareta pășește în față, răspunzând:

— Spune-i stăpânului că a sosit doamna de Anjou.

Ușa se deschide pe dată. Margareta mă cheamă și intrăm împreună. Pășim într-o pădure, nu într-o grădină. Parcă ar fi o plantație de brazi ascunsă de zidurile înalte, chiar în inima capitalei, o pădure tainică precum o grădină londoneză supusă unei vrăji care a făcut-o să se sălbăticească. Îi arunc o privire Margaretei, iar ea îmi zâbește, de parcă știa ce impresie îmi va face locul acesta: o lume ascunsă înăuntrul celei reale; poate că e chiar poarta către o altă lume aflată în interiorul acesteia.

Străbatem o cărare șerpuită care ne poartă prin umbra verde a copacilor înalți, până la o casă micuță, împrejmuită de arbori întunecați, ale căror ramuri cu mireasmă dulce se sprijină de acoperiș, hornurile ițindu-se prin frunziș și pârlind acele pinilor.

Adulmec aerul și simt miros de fierărie, un fum subțire de la tăciunii încinși și izul familiar, niciodată uitat, al sulfului. Remarc:

— Locuiește aici.

— Îl vei vedea, încuviințează ea. Vei putea judeca singură.

Așteptăm lângă o bancă de piatră din fața casei; o ușă mică se deschide și alchimistul, cu o mantie de culoare închisă pe umeri, iese ștergându-și mâinile de mâneci. Se înclină în fața reginei și îndreaptă spre mine o privire sfredelitoare.

— Sunteți din casa Melusinei? mă întreabă el.

— Acum sunt lady Rivers.

— Îmi doresc de multă vreme să vă întâlnesc. L-am cunoscut pe maestrul Forte, care a lucrat pentru soțul vostru, ducele. El mi-a spus că aveți darul de a vedea viitorul.

— N-am văzut niciun lucru care să-mi pară a avea multă noimă.

El încuviințează pe tăcute, apoi mă întreabă:

— Încercați să vedeți viitorul pentru mine?

Șovăi.

— Și dacă văd ceva ce încalcă legile?

Alchimistul se uită la regină, care decretează:

— Eu spun că orice e îngăduit.

Alchimistul zâmbește blând.

— Numai voi și cu mine vom vedea oglinda și voi ține acest lucru în taină. Va fi ca în confesional. Sunt preot hirotonisit, părintele Jefferies. Nimeni nu va ști ce vedeți, în afară de voi și de mine. Îi voi spune doar Alteței Sale interpretarea.

— Scopul e să găsim vraja cu care să fie vindecat regele? Să-i facem bine?

— Aceasta mi-e intenția. Pregătesc deja niște ape pentru el, cred că prezența voastră în momentul distilării va conta. Acum, regele se simte bine, poate să rămână treaz, dar cred că are o rană lăuntrică adâncă. Nu s-a desprins niciodată de mama lui, n-a devenit cu adevărat bărbat. Trebuie să se transforme. Trebuie să devină din copil, bărbat. E o alchimie a persoanei. Se uită la mine. Ați trăit la curtea lui, îl cunoașteți de mulți ani. Sunteți de aceeași părere?

Dau din cap aprobator și, fără tragere de inimă, adaug:

— Se află sub semnul Lunii. E rece și umed. Milord Bedford spunea că are nevoie de foc. Fac semn cu capul spre Margareta: S-a gândit că Alteța Sa îi va aduce foc și putere.

Chipul reginei se strâmbă, de parcă ar fi gata să plângă.

— Nu, rostește ea cu tristețe. Aproape că m-a stins. Îmi depășește puterile. Sunt înghețată, aproape că mi-am pierdut spiritul. Nu mai am pe nimeni care să mă încălzească.

— Dacă regele e rece și umed, regatul se va scufunda sub un potop de lacrimi, spune alchimistul.

— Te rog, fă-o, Jacquetta! șoptește regina. Vom jura toți trei să nu vorbim nimănui, niciodată despre asta.

— Primesc, spun cu un oftat.

Părintele Jefferies se înclină în fața reginei.

— Așteptați aici, Alteță?

Ea aruncă o privire spre ușa pe jumătate deschisă a casei. Știu că tânjește să-i vadă interiorul, dar se supune regulilor lui.

— Prea bine.

Se înfășoară bine în mantie și se așază pe banca de piatră. Alchimistul îmi face semn să intru; pășesc peste prag. În odaia din dreapta se află în mijloc un cămin mare, în care focul de cărbune încălzește un cazan pântecos. În cazan, în apă caldă, e un vas mare, cu un tub de argint ce trece printr-o baie rece; pe la capătul tubului se preling ritmic picături dintr-un elixir preparat din abur. Căldura din încăpere e înăbușitoare. El mă călăuzește în odaia din stânga, unde se află o masă, o carte groasă și, dincolo de ea, oglinda pentru prevestirea viitorului. Totul e atât de familiar, de la mirosul dulce al elixirului la izul fierăriei de afară, încât mă opresc timp de câteva clipe și simt că m-am întors la Hôtel de Bourbon, la Paris, fecioară și totuși soție, tânăra mireasă a ducelui de Bedford.

— Vedeți ceva? întreabă alchimistul cu nerăbdare.

— Doar trecutul.

Așază un jilț în fața mea și dă la o parte draperia de pe oglindă. Îmi văd în luciul ei imaginea - mult mai vârstnică decât copila căreia i s-a poruncit să privească în oglindă la Paris.

— Am niște săruri pe care să le miroșiți, spune el. Cred că vă vor ajuta să vedeți.

Scoate o punguliță din sertarul mesei și-i dezleagă șiretul.

— Poftim.

Iau în mână punga în care se află o pulbere albă. O ridic spre nas și inspir cu prudență. Preț de o clipă îmi simt capul amețit, dar apoi ridic privirea și văd în fața mea oglinda, însă nu-mi pot desluși propria imagine în ea.

Imaginea mea a dispărut și în locul ei e o ninsoare aprigă, cu fulgii albi plutind ca niște petale de trandafir alb. E băătăia pe care am mai văzut-o o dată: soldații luptă la deal, un pod se clatină și cade, aruncându-i în apă, zăpada de pe jos se înroșește și peste toate cad petalele albe în vârtejuri. Văd cenușiul ca de fier al unui văzduh larg; locul e în nordul Angliei, e teribil de frig și din ninsoare iese un bărbat tânăr precum un leu.

— Mai uitați-vă o dată! spune alchimistul – îi aud vocea, dar nu-l văd. Ce va fi cu regele? Ce-i va vindeca boala?

Văd o odaie mică, o odaie întunecoasă, ascunsă. Aerul e cald și înăbușitor și în întunericul tăcut plutește o amenințare cumplită. În zidurile groase de piatră există numai o singură fereastră îngustă, ca o ambrazură. Singura lumină vine prin acea fereastră, singurul lucru care străpunge întunericul odăii e acel unic fir de lumină. Mă uit la el, atrasă de singurul semn de viață din beznă. În clipa următoare dispare, de parcă s-ar fi oprit în fața lui un bărbat, și rămâne doar întunericul, îl aud pe alchimist oftând lângă mine, ca și cum i-aș fi descris în șoaptă viziunea mea și ar fi văzut totul.

— Dumnezeu să-l binecuvânteze! rostește el încet. Dumnezeu să-l binecuvânteze și să-l apere. Altceva? mă întreabă pe un ton mai răspicat.

Văd talismanul pe care l-am aruncat în apa adâncă a Tamisei, legat de panglici, câte o panglică pentru fiecare anotimp, talismanul în formă de coroană pe care l-au luat apele și care mi-a spus că regele nu se va mai întoarce la noi. Îl văd în adâncul apei, atârnat de o sfoară, apoi văd cum e tras spre suprafață, tot mai sus, până când iese din apă, ca un peștișor spărgând oglinda unui pârau la vreme de vară; fiica mea, Elizabeth, e cea care-l scoate zâmbitoare din apă, râde bucuroasă și și-l pune pe deget ca pe un inel.

— Elizabeth? rostesc mirată. Fata mea?

Alchimistul se apropie și-mi dă un pahar cu bere slabă, întrebând:

— Cine e Elizabeth?

— Fiica mea. Nu știu de ce m-am gândit la ea.

— Are un inel în formă de coroană?

— În viziunea mea, avea inelul care-l simboliza pe rege. Și l-a pus pe deget.

— Acestea sunt mistere, spune el zâmbind cu blândețe.

— În viziunea asta nu există mister: avea inelul ce reprezintă coroana Angliei și l-a pus pe deget zâmbind.

El coboară draperia peste oglindă.

— Știți ce înseamnă asta?

— Fiica mea se va afla aproape de coroană, spun, gândindu-mă profund nedumerită la viziune. Cum e cu puțință așa ceva? E măritată cu sir John Grey, au un fiu și încă un prunc pe drum. Cum poate să-și pună coroana Angliei pe deget?

— Nu-mi este clar, spune el. Voi reflecta la acest lucru și poate vă voi cere să mai veniți o dată.

— Cum ar putea Elizabeth să aibă pe deget un inel ca o coroană?

— Uneori, viziunile noastre sunt tulburi. Nu știm ce vedem. Aceasta e foarte neclară. E un mister. Mă voi ruga să-l deslușesc.

Încuviințez. De regulă, când un bărbat întrezărește un mister, e mai bine să-l lași nedumerit. Nimănui nu-i plac femeile inteligente.

— Vreți să veniți aici și să turnați acest lichid într-o formă? mă întreabă.

Îl urmez în prima odaie, unde ia de pe perete un balon de sticlă, îl scutură ușor și apoi mi-l dă.

— Țineți-l în mână.

Cuprind cu palmele vasul rotund și-l simt pe dată cum se încălzește de la degetele mele.

— Acum turnați, îmi cere, făcând semn spre formele aflate pe masa lui.

Le umplu pe toate cu grijă, pe rând, cu lichidul argintiu, și apoi îi dau balonul înapoi. El rostește încet:

— Unele procese cer atingerea unei femei. Unele dintre cele mai însemnate lucrări de alchimie au fost înfăptuite de doi soți lucrând împreună. Face semn spre vasul cu apă caldă aflat deasupra focului de cărbuni: Această metodă a fost inventată de o femeie și a primit numele ei.

— Eu n-am niciun talent, spun, negându-mi capacitățile. Iar când am viziuni, îmi sunt trimise de Dumnezeu și nu le înțeleg limpede.

Îmi ia mâna și o așază pe brațul lui, conducându-mă spre ușă.

— Înțeleg. Vă voi chema numai dacă nu reușesc să lucrez

pentru regină fără voi. Și aveți dreptate să vă ascundeți lumina. Trăim într-o lume care nu înțelege femeia înzestrată, o lume care se teme de asemenea meșteșuguri. Trebuie să ne facem cu toții munca în taină, chiar și acum, când regatul are nevoie atât de mare de îndrumările noastre.

— Regele nu se va însănătoși, spun pe neașteptate, ca și cum o forță m-ar obliga să rostesc adevărul.

— Nu, încuviințează el cu tristețe. Trebuie să facem ce putem.

— Și viziunea pe care am avut-o cu el în Turn...

— Da?

— L-am văzut, dar pe urmă cineva s-a așezat în fața ferestrei și totul s-a întunecat...

— Credeți că-și va găsi moartea în Turn?

— Nu doar el... Mă inundă brusc sentimentul unei nevoi imperioase. Simt, nu știu de ce, că parcă ar fi acolo unul dintre copiii mei. Un băiat de-al meu sau poate doi. Văd, dar nu sunt acolo, nu pot să împiedic cele ce se întâmplă. Nu-l pot salva pe rege și nu-i pot salva nici pe ei. Vor intra în Turn și nu vor mai ieși.

Mă ia de mână cu blândețe și-mi spune:

— Ne putem croi singuri destinul. Voi vă puteți ocroti copiii și poate că vom reuși să-l ajutăm pe rege. Mergeți la biserică și rugați-vă cu gândul la viziunile voastre. Eu, la rândul meu, voi nădăjdui să le înțeleg. Îi veți spune reginei ce ați văzut?

— Nu. Are deja destule suferințe pentru o femeie tânără. În plus, nu știu nimic precis.

*

— Ce ai văzut? El n-a vrut să-mi spună nimic, îmi zice Margareta în timp ce ne îndreptăm spre casă, anonime în mantiile noastre, pe străzile aglomerate și întunecate.

Ne luăm de braț, în caz că ne îmbrânțește cineva; părul luminos al Margaretei e acoperit de glugă.

— Am avut trei viziuni, niciuna n-a fost prea folositoare.

— Despre ce?

— Una a fost despre o bătălie în susul unui deal, prin zăpadă, și un pod care a cedat, făcând soldații să cadă în apă.

— Crezi că se va ajunge la o bătălie? întreabă ea.

— Credeți că nu, Alteță? răspund sec.

Dă din cap aprobator auzindu-mi vorbele de bun-simț și

declară:

— Vreau o bătaie. Nu mă tem de ea. Nu mă tem de nimic. Și cealaltă viziune?

— În ea a apărut o odaie mică din Turn, în care s-a stins lumina.

Ea șovăie o clipă, apoi răspunde:

— Există multe odăi mici în Turn și lumina dispare pentru mulți bărbați tineri.

Simt un deget rece pe ceafă. Mă întreb dacă vreun copil de-al meu va fi găzduit vreodată în Turn și într-o zi, în zori, va vedea cum dispare lumina când un bărbat vânjos trece prin fața ambrazurii.

— Doar atât am văzut.

— Și ultima viziune? Ai spus că au fost trei.

— Un inel în formă de coroană care simboliza coroana Angliei. Se afla într-o apă adâncă și apoi a fost scos din apă.

— De cine? Întreabă ea poruncitor. De mine?

Se întâmplă foarte rar s-o mint pe Margareta de Anjou. O iubesc și, în plus, am jurat să-i fiu credincioasă ei și casei ei. Dar refuz să spun că fiica mea cea frumoasă e fata care ține în mână coroana Angliei.

— De o lebadă, răspund la întâmplare. O lebadă a prins în plisc coroana Angliei.

— O lebadă? Întreabă ea cu respirația întretăiată. Ești sigură?

Se oprește în mijlocul drumului. Un căruțaș strigă la noi, făcându-ne să ne ferim.

— Întocmai.

— Ce poate să însemne? Ai văzut ce înseamnă?

Clatin din cap. Am născocit lebăda numai pentru că n-am vrut să rostesc numele fiicei mele în legătură cu această viziune. Acum descopăr că, așa cum se întâmplă de atâtea ori, o minciună cere altă minciună.

— Lebăda e emblema moștenitorului Casei de Lancaster, îmi amintește ea. Viziunea ta înseamnă că fiul meu Edward va prelua tronul.

— Viziunile nu sunt niciodată sigure...

Ea zâmbeste radios.

— Nu înțelegi? Asta e soluția noastră! Regele poate renunța la tron pentru fiul lui! Aceasta e calea pe care pot merge înainte. Lebăda e băiatul meu. Îl voi așeza pe prințul Edward pe tronul

Cu toate că a inițiat una dintre cele mai discutabile și mai primejdioase ședințe din câte a trebuit să îndure parlamentul vreodată, cu toate că a convocat trei mari lorzi care și-au adus fiecare propria oștire, regele e voios și împăcat cu sine însuși și cu lumea. Are o credință neclintită că aceste probleme de mare însemnătate vor fi rezolvate cel mai bine, cu bunătate și iubire, în lipsa lui; plănuiește să sosească după ce s-a hotărât totul, ca să-și dea binecuvântarea. Pleacă din Londra ca să se roage pentru pace, în timp ce lorzii se ceartă și calculează prețul înțelegerii, se amenință unii pe alții, ajung la un pas de încăierare și, în cele din urmă, redactează un acord.

Margareta își iese din fire văzându-și soțul că se sustrage de la îndatorirea de a-și cârmui lorzii, devenind regele care intervine doar pe lângă pronia cerească pentru siguranța țării lui, lăsându-i însă pe alții să se îngrijească de această siguranță.

— Cum poate să-i cheme la Londra și apoi să ne părăsească?! Întreabă ea supărată. Cum poate să fie atât de neghiob, încât să facă pace doar pe jumătate?

Și e într-adevăr o pace făcută doar pe jumătate. Toți sunt de acord că lorzii din tabăra York ar trebui să plătească pentru că au atacat stindardul regal și chiar promit să plătească amenzi usturătoare moștenitorilor din tabăra Lancaster, ca să-i despăgubească pentru moartea taților lor.

Însă plătesc cu bețe de răboj pe care le-au primit din vistieria regală – promisiuni deșarte, căci regele nu le va onora niciodată, pe care tabăra Lancaster nu le poate refuza, fiindcă refuzul ar însemna să recunoască faptul că regatul a ajuns în sapă de lemn. E o glumă iscusită și o jignire adâncă la adresa regelui. Lorzii promit să construiască o capelă la St Albans în care să se țină slujbe pentru sufletele celor căzuți și jură cu toții să păstreze pacea în viitor.

Numai regele crede că o dușmănie sângeroasă, menită să continue generații de-a rândul, poate fi oprită astfel, cu vorbe dulci, un buchet de bețe și o promisiune. Noi, ceilalți, vedem minciunile ce încearcă să acopere amintirea morților, dezonoarea care acoperă crima.

Regele se întoarce la Londra și declară o zi a iubirii – o zi în

care vom păși cu toții mână-n mână și toate vor fi iertate.

— Leul se va culca lângă miel, îmi spune el. Vezi?

Da, văd. Văd o capitală împărțită în tabere și gata de război. Văd că fiul lui Edmund Beaufort, care și-a pierdut tatăl la St Albans, primește poruncă să meargă de mână cu contele de Salisbury; cei doi stau la depărtare de un braț, cu degetele abia atingându-se, de parcă ar simți pe vârful lor sânge umed. În spatele lor vine ucigașul tatălui său, contele de Warwick, pășind de mână cu ducele de Exeter, care a jurat în taină că nu va exista iertare. Apoi vine regele, arătând bine, încântat de această procesiune care, crede el, le arată oamenilor că pairii au redevenit uniți sub cârmuirea lui; după el vine regina.

Ar fi trebuit să meargă singură. De cum am văzut-o, am știut că ar fi trebuit să meargă singură, ca o regină, însă regele a pus-o mână-n mână cu ducele de York. Crede că asta arată prietenia dintre ei. Cătuși de puțin: acest lucru spune lumii întregi că cei doi au fost cândva dușmani și că ar putea redeveni dușmani. Nu vorbește deloc despre bunăvoință și iertare, ci atrage atenția asupra reginei ca jucătoare în acest joc mortal – nu o regină mai presus de tabere, ci o regină luptătoare – și asupra lui York ca dușman al ei. Dintre toate nesăbuițele făptuite în ziua în care am pășit cu toții de mână – Richard și cu mine printre ceilalți –, aceasta pare să fie cea mai îngrozitoare.

[48] Palatul Westminster, Londra, iarna anului 1458

Pacea din ziua iubirii durează numai opt luni. În timpul verii mă retrag de la curte pentru naștere și aduc pe lume încă un copil, o fetiță pe care o numim Katherine, iar când o văd sănătoasă și puternică, crescând frumos la sânul doicii, plecăm de acasă și mergem la Groby Hall, la fiica noastră, Elizabeth, care se așază pe patul nașterii și mai aduce pe lume un băiat.

— Ce binecuvântare ești pentru familia Grey! îi spun stând aplecată peste leagăn. Încă un copil, și tot băiat.

— Te-ai aștepta să-mi mulțumească, îmi spune ea. John se poartă la fel de drăgăstos ca oricând, dar mama lui nu face decât să se plângă.

Ridic din umeri și o sfătuiesc:

— Poate e timpul să vă mutați amândoi într-una din celelalte reședințe ale familiei Grey. Poate că la Groby Hall nu există loc

pentru două stăpâne.

— Poate să ar trebui să vin la curte, răspunde Elizabeth. Aș putea s-o slujesc pe regina Margareta și să stau la tine.

Clatin din cap.

— Nu e câtuși de puțin un loc plăcut în perioada asta. Nici măcar pentru o doamnă de companie ca tine. Tatăl tău și cu mine trebuie să ne întoarcem și mi-e groază de ce vom găsi.

Mă întorc la o curte plină de zvonuri. Regina îi cere contelui de Warwick să preia sarcina aproape imposibilă de a se îngriji de siguranța corăbiilor engleze în Canalului Mânecii, dar în același timp îi încredințează fortăreața Calais fiului lui Edmund Beaufort, noul și tânărul duce de Somerset, dușman inveterat al tuturor lorzilor din tabăra York.

Asta înseamnă să-i ceri unui om să facă o muncă grea și periculoasă și să-i dai rivalului său răsplata. Warwick refuză, firește. Și, exact cum a prezis Richard, regina speră să-l prindă în capcană cu o acuzație de trădare.

În noiembrie îl învinuiește în public de piraterie – făptuită cu ajutorul corăbiilor sale din Calais – și un parlament plin de susținătorii ei îi poruncește să vină la Londra ca să fie judecat. Sosește mândru să se apere și-i înfruntă pe toți, un tânăr curajos, singur în fața dușmanilor.

Richard iese din sala Consiliului Coroanei, mă găsește așteptând pe coridor și-mi spune că Warwick a respins cu strigăte acuzațiile și a afirmat, la rândul lui, că înțelegerea din ziua iubirii a fost trădată de însăși regina.

— Spumegă, îmi spune el. Atmosfera e atât de încinsă, încât s-ar putea ajunge la bătaie.

Chiar în clipa aceea se aude o izbitură puternică în ușa sălii Consiliului; Richard face un salt și-și scoate sabia, ocrotindu-mă cu celălalt braț întins și strigându-mi:

— Jacquetta, du-te la regină!

Sunt gata să mă răsucesc pe călcâie și s-o iau la fugă, dar calea mi-e blocată de niște bărbați în livrea ducelui de Buckingham, care năvălesc pe coridor cu săbiile scoase.

— În spate! îi spun iute lui Richard.

Mă lipesc de perete în timp ce soldații vin spre noi. Richard e în gardă, cu sabia scoasă din teacă pentru a se apăra și a mă apăra, însă ei trec pe lângă noi în fugă, fără să ne privească; văd că în partea cealaltă, gărzile lui Somerset sunt pregătite și

blochează coridorul. E o ambuscadă. Ușile sălii Consiliului se deschid larg și Warwick și oamenii lui ies în formație strânsă, luptând. Au fost atacați chiar în sala Consiliului, iar afară îi așteaptă soldații ca să-i facă una cu pământul.

Richard se dă îndărăt pe neașteptate și mă strivește de zid, poruncindu-mi:

— Nu scoate un sunet!

Warwick, mânuind sabia de parcă ar învârti un harapnic, se repede direct la dușmanii lui, înjunghiind și lovind, avându-i în spate pe oamenii lui, în formație strânsă. Unul își pierde sabia și-l văd lovind cu pumnul, înfuriat. Altul cade, iar ceilalți pășesc peste el ca să păstreze formația de apărare din jurul comandantului lor: e limpede că și-ar da viața pentru el. Coridorul e prea strâmt pentru o luptă, soldații se îmbrâncesc unii pe alții, apoi Warwick își lasă în jos capul descoperit, răcnește „Ă Warwick!”, strigătul lui de bătlie, și încearcă să fugă.

Mișcându-se ca unul, oamenii lui se reped la atacatori, trec de ei și sunt liberi, iar soldații lui Somerset și Buckingham aleargă după ei ca ogarii după o căprioară și dispar cu toții. Auzim un răcnet de furie turbată când garda regală îi prinde pe oamenii lui Buckingham și-i ține în loc, apoi sunetul unor pași în fugă: Warwick scapă.

Richard se depărtează și mă trage lângă el, băgându-și sabia în teacă.

— Te-am lovit, iubire? Îmi pare rău!

— Nu, nu... îngaim cu răsuflarea tăiată de spaimă. Ce-a fost asta? Ce s-a întâmplat?

— Asta a fost, cred, regina, trimițându-i pe cei doi duci să termine ce au început tații lor. Sfârșitul armistițiului. Și a fost, cred, Warwick scoțând sabia în palatul regal și fugind la Calais. Încălcarea cuvântului și trădare. Am face bine să mergem la regină și să vedem ce știe despre toate astea.

*

Până să ajungem la încăperile reginei, ușa odăii personale e închisă, iar doamnele de companie sunt în sala de primire și bârfesc pe întrecute. Se reped la noi când intrăm, dar le dau la o parte și bat la ușă, iar regina îmi spune să intru împreună cu Richard. Tânărul duce de Somerset e deja acolo, vorbindu-i pe

șoptite. Regina îmi vede expresia zdruncinată și vine iute la mine.

— Jacquetta, ai fost de față? N-ai pățit nimic?

— Alteță, contele de Warwick a fost atacat chiar în sala Consiliului, spun fără ocol. De oameni în livreaua Buckingham și Somerset.

— Însă nu de mine, intervine ducele în vârstă de douăzeci și doi de ani, cu obrăznicia unui copil.

— De oamenii voștri, observă soțul meu pe ton egal. Și să scoți sabia la curtea regală înseamnă să încalci legea. Se întoarce spre regină: Alteță, toți vor crede că voi ați poruncit atacul și acesta va fi considerat o dovadă de trădare. S-a produs în sala Consiliului, pe teritoriul curții. Se presupunea că v-ați împăcat. V-ați dat cuvântul de regină. E un lucru neonorabil. Warwick se va plânge, și pe bună dreptate.

Auzind asta, ea roșește și se uită la duce, care ridică din umeri și spune arțăgos:

— Warwick nu merită o moarte onorabilă! Nu i-a oferit tatălui meu o moarte onorabilă.

— Tatăl dumitale a murit în bătălie, precizează Richard. Într-o luptă dreaptă. Iar Warwick ți-a cerut iertare, pe care a primit-o și a plătit construirea unei capele pentru cinstirea tatălui dumitale. Acea pricină de nemulțumire a fost rezolvată și ți s-a plătit pentru pierderea tatălui dumitale. Iar acest atac s-a dat la adăpostul curții. Cum își va vedea consiliul de treabă dacă omul care participă la consfătuiri își riscă viața? Cum vor mai îndrăzni lorzii de York să vină? Cum pot oamenii de bună-credință să vină într-un consiliu care-și atacă propriii membri? Cum poate un om onorabil să slujească o astfel de cârmuire?

Regina îl ignoră pe Richard și mă întrebă, ca și cum numai atât ar conta:

— A scăpat?

— A scăpat, răspund.

— Cred că va scăpa tocmai până la Calais și veți avea un dușman puternic într-un castel fortificat, dincolo de țărmurile voastre, rostește Richard cu asprime. Și vă pot spune că, pe coasta de miazăzi, nici măcar un oraș dintr-o sută nu poate fi apărat. Warwick ar putea să urce pe Tamisa cu corăbiile și să bombardeze Turnul, iar acum se va socoti liber să o facă. Ați rupt alianța cu el degeaba și ne-ați pus pe toți în primejdie!

— Ne-a fost dușman tot timpul, remarcă tânărul Somerset. Ne-a fost dușman și înainte de asta.

— Îl lega un armistițiu, stăruie Richard. Și jurământul de credință față de rege. L-a respectat. Atacul asupra lui în sala Consiliului Coroanei îl eliberează de amândouă.

— Vom pleca din Londra, decide regina.

— Nu asta e soluția! explodează Richard. Nu cred că e suficient să fugiți, după ce vă faceți un astfel de dușman! Unde veți fi în siguranță? La Tutbury? La Kenilworth? La Coventry? Vă gândiți să abandonați cu totul ținuturile de miazăzi ale Angliei? Să-l lăsați pe Warwick să intre fără opreliști? Plănuiți să-i dați Sandwich, așa cum i-ați dat Calais? Îi veți da Londra?!

— Îmi voi lua fiul și voi pleca, îl înfruntă ea. Voi strânge oșteni, oameni loiali și mă voi înarma. Când va acosta, Warwick va descoperi că-l așteaptă armata mea. Și de astă dată îl vom învinge și va plăti pentru crima lui!

[49] În campanie militară, vara-toamna anului 1459

Regina e ca o femeie posedată de o viziune. Duce curtea la Coventry, cu regele după ea. Regele n-are niciun cuvânt de spus în cele ce se petrec acum, e profund surprins de căderea armistițiului înfăptuit de el și de neașteptata grabă la război. Ea îi sfidează îndemnul la prudență: simte mirosul victoriei și e dornică s-o obțină. Intră în Coventry cu toată fala unui rege domnitor și oamenii i se pleacă de parcă ar fi cârmuitorul recunoscut al țării.

Nimeni n-a mai văzut așa o regină a Angliei. E servită în genunchi, ca un rege. Șade sub baldachinul regal. Strânge oștire, cere recrutarea întregii suflări bărbătești a tuturor ținuturilor Angliei, ignorând calea tradițională de a strânge armată, prin care fiecare lord își cheamă singur soldații. Recrutează din Cheshire propria ei oaste, pe care o numește „armata prințului” și distribuie însemnele acestuia, noua livrea a lebedei. Îi numește pe căpitani „cavalerii lebedei” și le promite un loc special în bătălia care va veni cu siguranță.

— Copiii-lebadă purtau gulere de aur și au fost ascunși de mama lor în chip de lebede și s-au întors toți, în afară de unul, îi spun, neliniștită de dragostea ei bruscă față de această emblemă, de invocarea vechii legende. Asta n-are nicio legătură

cu prințul Edward.

Micul prințul ridică ochii spre mine și-mi aruncă un zâmbet radios, repetând:

— Lebădă.

Regina l-a învățat cuvântul și i-a cusut pe guler două lebede de argint.

— Ai spus că ai văzut coroana Angliei luată de o lebădă, îmi amintește ea.

Roșesc, gândindu-mă la minciuna pe care am spus-o ca să ascund adevărata viziune, în care fiica mea Elizabeth râdea cu un inel în formă de coroană pe deget.

— A fost ca un vis cu ochii deschiși, Alteță, și v-am prevenit că s-ar putea să nu însemne nimic.

— Voi cuceri Anglia, chiar dacă pentru asta va trebui să mă prefac chiar eu în lebădă!

*

În septembrie ne mutăm la castelul Eccleshall, la optzeci de kilometri nord de Coventry; semănăm tot mai puțin a curte și tot mai mult a armată. Multe doamne de companie s-au întors la casele lor, căci soții le-au fost chemați să mărșăluiească alături de regina luptătoare. Unele dintre ele rămân departe de curte. Puținele doamne care se deplasează cu mine și cu regina au toate soți în oștirea ei ce crește cu repeziciune; suntem ca o caravană de mărfuri în mers, nu ca o curte. Regele și prințul se află alături de noi; amândoi pleacă zilnic să participe la înrolarea soldaților, căci Margareta aduce tot mai mulți recruți, pe care-i adăpostește în clădirile din interiorul zidurilor castelului și în corturi, pe câmpurile împrejmuitoare. Face apel la lorzii loiali să-i vină în sprijin, îl plimbă pe micul prinț prin fața lor. Acesta, la doar șase ani, umblă călare pe micul lui ponei alb în jurul șirurilor de oșteni, cu spinarea dreaptă și ascultând supus de comenzile mamei. Tatăl lui vine la poarta castelului și ridică mâna ca pentru a binecuvânta miile de oameni adunați sub stindardul lui.

— Ne luptăm cu francezii? mă întreabă mirat. Vom cuceri Bordeaux?

— Deocamdată nu e război, îl liniștesc. Poate vom reuși să ocolim războiul.

Bătrânul James Touchet, lordul Audley, va comanda armata,

iar lordul Thomas Stanley îl va sprijini. Lordul Audley vine la regină cu vestea că lorzii din tabăra York își adună forțele în țară și-și strâng oștirea. Plănuiesc să se adune la castelul lui York de la Ludlow; ca urmare, contele de Salisbury va trebui să se deplaseze spre sud din castelul său de la Middleham, în nordul Angliei, până la Ludlow, la granița cu Țara Galilor. Lordul Audley jură că-l vom prinde când va trece în marș prin apropiere și-l vom lua prin surprindere în timp ce el se grăbește să se alăture celorlalți lorzi trădători. Forțele noastre vor număra circa zece mii de oameni și alte mii vor veni cu lordul Stanley. Salisbury n-are oștire nici pe jumătate cât noi – se îndreaptă spre moarte, într-un dezavantaj numeric disperat, și nici măcar nu știe.

Îi privesc pe soldați cum se înarmează, își verifică armamentul și echipamentul și se încolonează – un șir de acțiuni ce-mi pare sumbru. Sir John Grey, soțul lui Elizabeth, călare pe bidiviul său frumos, conduce un grup înarmat de arendași la capătul a două zile de marș de la reședința sa. Îmi spune că Elizabeth nu s-a putut opri din plâns la plecarea lui și părea să aibă presimțiri negre. I-a cerut să nu plece, iar mama lui a trimis-o în odaia ei, ca pe un copil obraznic.

— Ar fi trebuit să rămân cu ea? mă întreabă. Am socotit că e de datoria mea să vin.

— Ai dreptate să-ți faci datoria.

Repet fraza tocită care le îngăduie soțiilor să le dea drumul soților și femeilor să-și trimită fiii la război.

— Sunt sigură că ai dreptate să-ți faci datoria, John.

Regina îl numește conducătorul cavaleriei. Anthony, moștenitorul și cel mai prețios fiu al meu, vine de acasă, de la Grafton, și va lupta alături de tatăl lui. Vor merge la bătălie călare, apoi vor descăleca și vor lupta pe jos. Gândul că fiul meu merge la război mă îmbolnăvește într-atât, încât nu pot mânca de frică.

— Sunt norocos, îmi spune Richard cu dârzenie. Știi că sunt norocos, m-ai văzut plecând la o duzină de bătălii și de fiecare dată am venit acasă teafăr. Îl voi ține lângă mine și va fi și el norocos.

— Nu spune asta! Nu spune asta! exclam punându-i mâna la gură. Înseamnă să ispitești soarta. Dumnezeu mare, chiar trebuie să pleci la luptă de data asta?

— De data asta și de fiecare dată, până când în țară va domni

pacea, răspunde simplu soțul meu.

— Dar porunca nu vine de la însuși regele!

— Jacquetta, îmi ceri să devin trădător? Vrei să port roza albă de York?

— Bineînțeles că nu! Bineînțeles că nu, atâta doar că...

Mă ia în brațe cu gesturi blânde.

— Atâta doar că... ce? Nu poți îndura să-l vezi pe Anthony în pericol?

Încuviințez rușinată și șoptesc plină de durere:

— Fiul meu...

— A devenit bărbat, primejdia vine spre el cum vine zăpada iarna, cum vin florile primăvara. E un tânăr neînfricat, l-am învățat ce e vitejia. Nu-l învăța să fie laș!

Vorbele astea mă fac să ridic capul și soțul meu râde ușor.

— Așadar, nu vrei să meargă la război, dar nu vrei nici să fie laș? Ce noimă are asta? Haide, fii curajoasă și vino să ne petreci, fă-ne cu mâna, zâmbește și dă-ne binecuvântarea ta!

Mergem la ușă împreună, el cu mâna caldă pe mijlocul meu. Regina a poruncit armatei să se adune în dreptul podului mobil al castelului și micul prinț e acolo, pe poneiul său alb. Anthony se desprinde din coloană și îngenunchează iute în fața mea, iar eu îmi las mâna pe părul moale și cald de pe creștetul lui.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, fiule!

Abia pot vorbi din cauza ghearei care mi s-a pus în piept. Simt fierbințeala lacrimilor în ochi. El se ridică și rămâne în fața mea, entuziasmat și gata de plecare. Aș vrea să adaug: „Și ascultă de tatăl tău, ține-ți calul aproape, ca să poți scăpa și ferește-te de pericole, nu-i nevoie să te apropii prea tare de lupte...”, dar Richard mă lipește de el și mă sărută repede pe buze, ca să mă amuțească.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, soțul meu! Să vă întoarceți amândoi acasă teferi!

— Asta fac de fiecare dată, răspunde Richard. Și îl voi aduce și pe Anthony acasă teafăr.

Regina și cu mine, doamnele ei de companie, prințul și slujitorii lui facem cu mâna în timp ce oștirea trece în pas de marș pe lângă noi, cu stindardele fluturând în vânt și cu fețe pe care se citește nerăbdarea și încrederea. Sunt bine înzestrați: regina a folosit banii primiți de la parlament, cu care ar fi trebuit să fie îmbunătățită apărarea împotriva francezilor, spre a

cumpăra arme și cizme pentru această armată. După ce nu-i mai vedem și praful se așterne pe alee, regina îi poruncește prințului să plece cu dădaca lui și se întoarce spre mine, spunând:

— Și acum așteptăm. Dar când îl găsesc pe Salisbury și se încinge bătălia, vreau să văd. O să fiu de față.

*

Îmi vine să cred că glumește, însă a doua zi primim un mesaj trimis de James Touchet, care spune că iscoadele lui au găsit oștirea contelui de Salisbury și că o așteaptă în apropierea cătunului Blore Heath. Regina poruncește pe dată să i se înșeeze calul, de parcă vom ieși la o plimbare călare de plăcere.

— Vii cu mine? mă întreabă.

— Regelui nu i-ar plăcea să te pui în pericol, spun, știind dinainte că părerile regelui nu înseamnă nimic pentru ea.

— Nici măcar nu va ști că am plecat, și m-am și întors. Doamnelor le-am spus că mergem la vânătoare cu șoimii.

— Doar noi două? o întreb cu scepticism.

— De ce nu?

— Fără șoimi?

— Ei, zău așa! exclamă ea, nerăbdătoare ca o copilă. Nu vrei să veghezi asupra lui Richard? Și a lui Anthony, fiul tău?

— Nu vom putea să-i vedem.

— Ne vom cățăra într-un copac, răspunde ea.

Urcă pe lespedea de încălecat, se aruncă în șaua calului și-i face semn valetului să-i tragă peste cizme poalele rochiei.

— Vii? Că, dacă trebuie, plec fără tine!

— Vin.

Încaléc și pornesc lângă ea către Blore Heath.

Ne întâmpină un trimis al lui James Touchet, care sugerează că poate ne-ar plăcea să mergem la biserica satului Mucklestone din apropiere, întrucât vom putea vedea câmpul de luptă din clopotniță. Nobilul lord ne-a găsit un turn de observație ca pentru o zi de turnir. Intrăm în sătuc în ropot de copite, făcând găinile s-o zbughească în toate părțile din calea noastră, și ne lăsăm caii la fierărie.

— Poți să-mi potcovești calul câtă vreme așteaptă aici, îi spune fierarului regina aruncându-i un bănuț.

Apoi se răsucește pe călcâie și pornește cu mine pe urme spre biserică. Interiorul acesteia e cufundat în liniște și întuneric. Urcăm pe scara de piatră șerpuită, tot mai sus, spre vârful clopotniței, unde atârână clopotul. E ca într-un mare turn de veghe: clopotul în spatele nostru, un parapet de piatră în față, iar dincolo de câmpuri vedem limpede drumul dinspre mieznoapte și, în depărtare, dâra de praf ce indică armata în marș a contelui de Salisbury.

Regina îmi atinge brațul, cu chipul însuflețit de entuziasm și arată în față. Vedem un gard viu mare și, dincolo de el, stindardele armatei noastre. Duc mâna streășină la ochi și-mi încordez văzul, încercând să identific steagul Rivers, gândind că poate îl voi zări pe Anthony sau pe soțul meu în apropiere, dar e prea departe ca să-l disting. Forțele noastre sunt plasate perfect: Salisbury nu va ști că sunt acolo și nici cât de numeroși sunt oștenii decât abia când va ieși din păduricea prin care trece drumul său – și atunci ai noștri îl vor înfrunta. E ceva de-a dreptul îngrozitor în faptul că privim astfel, de sus, câmpul de luptă – parcă am fi niște garguie de piatră în turlă și urmărim pieirea muritorilor ca pe o distracție. Mă uit la regină: ea nu simte acest lucru, ci radiază de entuziasm, cu mâinile împreunate strâns, când capul oștirii York iese în pas vioi din pădure și se retrage la vederea mării armate din fața ei, dispusă în formație de luptă pe un delușor, despărțit de pădure printr-un mic râu.

— Ce fac?! întreabă enervată regina.

Sub ochii noștri, din fiecare tabără se desprinde câte un sol și se întâlnesc pe terenul de mijloc dintre oștiri.

— Duc tratative? sugerez eu.

— N-au ce să vorbească! Salisbury e trădător declarat! Lordul Audley are poruncă să-l captureze sau să-l ucidă, nu să discute cu el!

Ca pentru a confirma porunca, solii se despart și se întorc fiecare la oștirea lui; aproape pe dată se pornește dinspre armata Lancaster o ploaie de săgeți revărsate din vârful dealului, multe găsindu-și țintele. Dinspre tabăra York se aude un oftat înfrânt și-i vedem pe oșteni îngenunchind pentru o scurtă rugăciune, după care se ridică în picioare și-și trag viziera coifului.

— Ce fac? întreabă plină de curiozitate regina.

— Sărută pământul. E ceva groaznic în faptul că oștenii hărăziți pierzaniei își lipesc buzele de țărâna care cred că le va fi patul de moarte. Sărută pământul în care vor fi îngropați. Știu că vor fi înfrânți, și totuși nu fug.

— E prea târziu să fugă, rostește cu asprime regina. I-am fugări și i-am ucide.

De la înălțimea la care ne aflăm, vedem că armata York e doar pe jumătate cât a noastră, poate nici atât. Nu va fi o bătălie, ci un masacru.

— Unde e lordul Stanley? Întreabă poruncitor regina. A vrut să conducă atacul, însă i-am ordonat să preia rolul de sprijin. Unde e?

Mă uit în jur.

— Poate se ascunde, pregătind o ambuscadă.

— Privește! exclamă ea.

Centrul armatei York, marea masă care ar trebui să fie cea mai puternică, dă înapoi în fața săgeților.

— Se retrag! strigă regina. Câștigăm! Atât de repede!

Într-adevăr: soldații din mijlocul formației se întorc pe călcâie, aruncă armele și fug. Văd pe dată cum cavaleria noastră înaintează și pornește la atac la vale, spre râu. Îmi încleștez mâinile văzându-l în frunte pe soțul lui Elizabeth traversând ca fulgerul apa puțin adâncă și urcând anevoios malul celălalt, abrupt, tocmai când forțele de York se întorc în mod inexplicabil și se avântă chiar în miezul bătăliei, luându-și armele de jos și reluând lupta. Margareta e la fel de uluită ca mine.

— Ce se întâmplă? Ce fac? Întreabă ea.

— Au venit înapoi. S-au întors. A fost un șiretlic și acum cavaleria noastră e împotmolită în apă, iar armata York o poate respinge de pe mal. Ne-au păcălit să ne părăsim poziția cea prielnică și să coborâm la râu, iar oamenii noștri nu pot să se întoarcă.

E o priveriște cumplită. Oamenii noștri, în armură de luptă, cu caii purtând și ei apărători metalice, se aruncă în apă și apoi se chinuie să urce pe malul celălalt, unde se abat nemilos asupra lor soldații de York cu săbii, securi de luptă și sulite. Cavalerii cad de pe cai, însă nu reușesc să se scoale în picioare ca să se apere, căci copitele cailor străpung apa și-i zdrobesc în timp ce ei se chinuie să se ridice; alții, împovărați de platoșele pe sub care se revarsă apa, se îneacă, zbatându-se în undele

frământate ale râului. Cei care reușesc să înșface scara unei șei se scoală în picioare, însă oștenii de York aleargă de-a lungul malului uscat și se grăbesc să înfigă un pumnal într-o subsuoară nepăzită sau să se aplece spre apă ca să taie o beregată; unul dintre soldații vânjoși calcă în apă, rotind o secure mare de luptă, și un cavaler de Lancaster se prăbușește în râul ale cărui ape se înroșesc. E o învălmășeală sălbatică de oameni și cai. Nu există în ea nimic frumos, nobil sau măcar ordonat, nimic de felul bătăliilor despre care se compun balade sau poeme romantice. E o încăierare sălbatică de oameni brutali care seucid unii pe alții mânați de setea de sânge.

Câțiva lorzi de Lancaster reușesc să urce anevoios malul apei pe bidiviii lor de luptă, străpung liniile oștirii York și dispar – fug pur și simplu. Ba chiar mai rău: mulți dintre ei, sute, își lasă săbiile din mâini, cu vârful în jos, ca să arate că nu luptă, încetinesc caii la pas și se îndreaptă încet, umili, spre liniile dușmanului.

— Ce fac?! întreabă înspăimântată Margareta. Ce face cavaleria mea? E o șmecherie?

— Schimbă tabăra.

Stau cu mâna în jurul gâtului, ca pentru a-mi ține locul inima care bubuie. Mă tem grozav de tare că John Grey ar putea să devină trădător sub ochii mei și ai reginei. Sute de cavaleriști au trecut din tabăra noastră în cea de York; de bună seamă că se numără și el printre ei.

— Cavaleria mea?! întreabă ea nevenindu-i să creadă.

Își strecoară mâna într-a mea și stăm tăcute, urmărind înaintarea înceată a călăreților pe câmpul de luptă, către armata York, cu stindardele coborâte în semn de capitulare. Caii rămași fără stăpân se cufundă în apă, se zbat, reușesc să iasă din râu și fug. Însă mulți, foarte mulți oșteni continuă să se zvârcolească în râu până când orice freamăt încetează.

— John! rostesc încet, gândindu-mă la ginerele meu aflat în fruntea șarjei de cavalerie.

S-ar putea foarte bine să se fi înecat cu armură cu tot și să nu fi devenit trădător. De la această depărtare nu-i văd nici stindardul, nici calul. O va lăsa pe fiica mea văduvă și doi băieței fără de tată dacă se sufocă în apa cea roșie în după-amiaza aceasta.

Oștirile se desprind din încheștare, fiecare retrăgându-se la

propriile linii. De pe malul râului și chiar din apă, răniții se mișcă și cer ajutor.

— De ce nu atacă? Întreabă Margareta supărată, cu dinții dezveliți, cu mâinile împreunate strâns. De ce nu atacă din nou?

— Se regrupează. Dumnezeu să aibă milă de ei, se regrupează ca să atace din nou!

Sub ochii noștri, cavaleriștii rămași în armata Lancaster atacă încă o dată la vale, într-un ritm curajos, dar trebuie oricum să traverseze râul. De astă dată, cunoscând pericolul, își îmboldesc caii să intre în apă și apoi să urce dintr-un mare salt malul abrupt, iar de acolo, înspre liniile armatei York, unde începe încheștarea. Sunt urmați de cei care luptă pe jos. Știu că fiul și soțul meu se află printre ei. Nu-i văd, dar văd mișcarea forțelor Lancaster care înaintează ca un val, se chinuie să treacă râul și rup rândurile în fața frontului ca o stâncă al armatei York, care rezistă și se luptă; se încheștează cu furie, până când vedem că oștirea noastră dă înapoi și soldații din flancuri începând să se desprindă.

— Ce fac? Întreabă nedumerită regina. Ce fac?!

— Pierdem, îi răspund.

Aud cuvântul rostit de vocea mea, dar nu pot să-l cred, nici măcar o clipă. Nu pot să cred că sunt aici, la înălțime, ca un vultur în văzduh, izolată ca un pescăruș în înaltul cerului și privesc înfrângerea soțului meu și poate chiar moartea fiului meu.

— Pierdem. Soldații noștri fug, se retrag. Am crezut că suntem de neînfrânt, dar pierdem.

Se întunecă și vedem tot mai slab. Îmi dau seama dintr-odată că ne aflăm într-o primejdie cumplită, la care ne-am expus prin propria noastră nesăbuintă. După ce bătălia va fi pierdută și soldații de York îi vor fugări pe lorzii de Lancaster până-n pragul mormântului, vânându-i pe drumuri, vor sosi în acest sat, vor urca în acest turn și vor găsi cea mai mare recompensă a bătăliei: pe regină. Cauza noastră va fi pierdută pe veci dacă reușesc s-o captureze pe regină și să câștige controlul asupra prințului și a regelui. Cauza noastră va fi pierdută și vina îmi va aparține, fiindcă m-am lăsat convinsă de regină să venim în această biserică și să urcăm în clopotniță ca să urmărim o bătălie pe viață și pe moarte, ca și cum ar fi fost o zi de turnir plăcută.

— Trebuie să plecăm! rostesc pe neașteptate.

Nu se clintește, ci stă cu privirea ațintită asupra amurgului cenușiu.

— Cred că învingem, spune ea. Cred că a fost o nouă șarjă și că le-am străpuns liniile.

— Nu învingem și n-am străpuns liniile, ci fugim, iar ei ne fugăresc, răspund cu asprime. Haideți, Alteță, Margareta!

Se întoarce spre mine, surprinsă că i-am spus pe numele de botez; o înșfac de mână și o trag spre treptele de piatră, întrebând-o:

— Ce credeți că v-ar face dacă v-ar prinde? V-ar închide în Turn pe veci! Sau mai rău, v-ar frânge gâtul și ar spune că ați căzut de pe cal. Veniți!

Înțelege dintr-odată pericolul și pornește în goană pe treptele de piatră ale clopotniței, care răsună sub pașii ei.

— Mă duc singură, spune ea scurt. Mă întorc la Eccleshall. Tu trebuie să-i împiedici să vină după mine.

Alergăm, ea în față, la fierăria unde fierarul e gata să-i pună calului ei potcoavele.

— Pune-le întoarse! se răstește ea.

— Ha? face omul, nedumerit.

Îi dă un ban de argint din buzunar și repetă:

— Întoarse. Pune-le întoarse. Grăbește-te! Câte două caiele în fiecare potcoavă. Se întoarce spre mine: Dacă vor vrea să mă urmărească, nu vor avea urme după care să se ia. Vor vedea numai urmele cailor venind înapoi, nu-și vor da seama că am plecat.

Mă uit lung la regina din viziunea mea, care avea calul potcovit invers.

— Unde mergem?

— Eu merg, răspunde ea. Înapoi la Eccleshall, să-i iau pe prinț și pe rege și să trimit grosul armatei să-l urmărească pe contele de Salisbury până chiar la Ludlow, dacă e nevoie.

— Și eu ce trebuie să fac?

Se uită la fierar și-l îmboldește:

— Mai repede, mai repede!

— Eu ce să fac?

— Primești să rămâi aici? Iar dacă vin dușmanii, le spui că am plecat să-mi întâlnesc armata la Nottingham.

— Mă lași aici?

— Nu-ți vor face rău, Jacquetta! Te plac. Toată lumea te place.
— Vorbim de o armată care vine înfierbântată de pe câmpul de luptă, unde probabil că tocmai mi-a ucis ginerele, soțul și fiul!

— Da, dar ție nu-ți vor face rău. Cu femeile nu se războiesc. Eu însă trebuie să plec, să mă îngrijesc de siguranța prințului și a regelui.

Șovăi preț de câteva clipe.

— Mi-e teamă!

Margareta întinde mâna și face gestul pe care l-a învățat chiar de la mine, gestul cu degetul arătător întins care desenează în aer cercul, simbol al roții norocului.

— Și mie mi-e teamă, spune ea.

— Duceți-vă atunci.

O eliberez. Fierarul bate ultima caia. Calul pășește puțin stângaci, dar nu într-atât încât să fie periculos. Fierarul se lasă în patru labe pe pământ, iar Margareta calcă pe spinarea lui ca să încalece. Ridică mâna în semn de salut către mine și-mi spune, ca și cum ar pleca să facă o plimbare de plăcere:

— *A tout à l'heure!*⁵

Apoi își înfinge călcâiele în coastele calului și pleacă în trombă. Privesc pământul: urmele întipărite în țărâna moale arată clar că un cal a venit la fierărie, însă nimic nu arată că a și plecat.

Pășesc fără grabă până în locul în care drumul străbate micul sat Mucklestone și aștept sosirea primilor lorzi de York.

*

Se întunecă. Din depărtare, de la Blore Heath, se aude o bubuitură de tun și apoi încă una răsunând greoi prin noapte. Mă minunez că tunarii văd în ce să tragă. Încep să treacă grupuri de soldați, unii sprijinindu-și camarazii răniți, alții cu capul plecat, fugind parcă de frica însăși. Mă retrag în fierărie, făcându-mă mică, astfel că ei nu mă văd când trec. Nici măcar nu se opresc să ceară apă sau mâncare – toate ferestrele și ușile satului sunt zăvorâte pentru toți soldații, indiferent ce emblemă poartă. Când văd o emblemă din tabăra Lancaster, ies în drum și întreb:

— Lordul Rivers? Sir Anthony Woodville? Sir John Grey?
Soldatul clatină din cap.

⁵ Pe curând! (în fr., în orig.) (n.t.).

— Erau călări? Atunci sunt morți, conîță.

Mă silesc să rămân în picioare, deși mi s-au înmuiat genunchii. Mă sprijin de ușa fierăriei și mă întreb ce să fac singură pe un câmp de luptă. Mă întreb dacă Richard, fiul meu și ginerele meu zac undeva, morți. Mă întreb dacă ar trebui să ies pe câmp și să caut trupul lui Richard. Nu-mi vine să cred că n-aș ști dacă ar fi murit. De bună seamă că aș fi simțit – mai ales că m-am aflat atât de aproape de bătălie, încât am văzut vârtoarea apelor în care poate că s-a înecat –, nu-i așa?

— Poftim, spune cu bunătate fierarul ieșind din căsuța lui și punându-mi în mână o cană murdară. Ce o să faceți, milady?

Clatin din cap. Nu există forțe urmăritoare pe care să le îndrum pe un drum greșit, oștenii din tabăra York nu trec pe aici, ci doar rămășițele zdrențuite ale armatei noastre. Mă tem că soțul meu a murit, însă nu știu unde să-l caut. Simt o slăbiciune izvorâtă din frică și din conștiința lipsei mele de eroism.

— Nu știu, îi răspund.

Mă simt cu desăvârșire pierdută. Ultima oară când m-am rătăcit, singură, a fost în pădurea din Franța – eram o copilă și Richard a venit atunci să mă caute. Nu-mi vine să cred că nu va veni și acum.

— Mai bine veniți în casă, cu noi, spune fierarul. Nu se poate să stați afară toată noaptea. Și nu puteți merge pe câmpul de luptă, milady, acolo sunt hoți care v-ar înjunghia de cum v-ar vedea. Mai bine ați intra în casă, cu noi.

Ridic din umeri – nu știu ce ar trebui să fac. N-are niciun rost să stau în stradă dacă nimeni nu va trece pe lângă mine ca să întrebe unde s-a dus regina. Mi-am făcut datoria zorind-o să plece, nu-i nevoie să rămân afară până dimineață. Plec capul ca să pot intra pe ușa scundă și îngustă și pășesc în odaia mică, întunecoasă, cu pământ pe jos, întâmpinată de duhoarea ce vestește prezența a cinci oameni care dorm, gătesc, mănâncă și se ușurează în același spațiu.

Îmi arată bunătate. Împart cu mine ceea ce au. Au un codru de pâine neagră făcută cu secară – n-au gustat pâine albă în viața lor. Au un terci subțire, făcut cu legume și o felie subțire de brânză. Au de băut bere slabă, preparată chiar de stăpâna casei, și-mi oferă să bea prima dintr-o cană de lut cu gust de noroi. Îmi spun că aceștia sunt oamenii pentru care ar trebui să

luptăm: cei care trăiesc într-o țară bogată, cu pământ roditor și apă curată, cu mai mulți acri de țarină decât țărani care să secere. E o țară în care lefurile ar trebui să fie mari, iar piețele, bogate și aglomerate. Și totuși, nu e așa. E un ținut în care nimeni nu poate dormi liniștit în propriul pat noaptea, de frica briganzilor și a hoților, în care dreptatea regelui e cumpărată și plătită de prietenii săi, în care un om cinstit și muncitor e judecat pentru trădare și spânzurat dacă cere ceea ce i se cuvine și în care se pare că nu suntem în stare să împiedicăm un curtean francez să acosteze în porturile noastre și să le distrugă.

Susținem că suntem conducătorii acestei țări, dar nu avem grijă ca legile să fie respectate. Susținem că-i cârmuim pe acești oameni, însă nu-i conducem spre pace sau prosperitate. Noi, suzeranii lor, ne certăm între noi și le aducem moartea la ușă, ca și cum păreriile, gândurile și visele noastre sunt mult mai de preț decât siguranța, sănătatea și copiii lor.

Mă gândesc la regina care străbate noaptea călare pe calul ei potcovit invers, ca nimeni să nu știe unde s-a dus, și la oștenii ei zăcând cu fața în jos în râul Hempmill, între care poate că se află și soțul și fiul meu. Nevasta fierarului, Goody Skelhorn, vede că mă albesc la față și mă întreabă dacă mi-a căzut prost terciul.

— Nu. Dar soțul meu a luptat azi și mă tem pentru el.

Nu mă pot îndura să-mi rostesc temerile pentru soarta băiatului meu. Ea clatină din cap și spune ceva despre vremurile grele – are un accent atât de puternic, încât cu greu îi deslușesc vorbele. Întinde apoi un preș plin de purici pe salteaua de paie care e cel mai bun pat al lor, în fața focului ce stă să se stingă, și-mi face semn că mă pot culca. Îi mulțumesc și mă întind; ea vine lângă mine, de o parte, și fata ei de cealaltă parte. Bărbații dorm dincolo de cămin. Stau lungită pe spate și aștept să treacă noaptea cea lungă și fără somn.

*

Pe tot parcursul nopții auzim tropot de copite pe ulița satului și, când și când, strigăte. Fata, femeia și cu mine tremurăm strânse una într-alta ca niște copii înfricoșați: asta înseamnă să trăiești într-o țară aflată în război. Nu există nici urmă din eleganța turnirurilor, din inspirația principiilor mărețe, ci doar

experiența femeii sărace care aude un detașament de cavalerie trecând cu zarvă pe ulița ei și se roagă să nu se oprească să-i bată la ușa șubredă.

Când se ivesc zorile, stăpâna casei se scoală, deschide cu prudență ușa și trage cu ochiul afară. Văzând că nu pare să fie niciun pericol, iese și o aud chemându-și găinile și dând drumul porcului să cutreiere satul și să rămene prin gunoaie. Mă ridic de pe pat, scărpinându-mi înțepăturile umflate de insecte de pe brațe, gât și față. Părul mi s-a desfăcut din coada împletită și răsucită atent în creștet, mă simt murdară și mă tem că miros urât, dar sunt vie. N-am stat în mijlocul uliței ca să-i îndrum pe lorzii invadatori pe un drum greșit, așa cum mi-a cerut regina, ci m-am ascuns ca o sclavă într-o căsuță de țărani și m-am bucurat de bunătatea lor. M-am făcut nevăzută când am auzit tropotul cailor prin noapte și m-am culcat pe paie murdare. La drept vorbind, aș fi dat orice pentru a rămâne în viață noaptea trecută și aș da orice să știu că soțul și fiii mei sunt vii acum, în zori. Sunt speriată și amărâtă. În dimineața asta nu prea mă simt ducesă.

Fata se scoală, își scutură cămașa de pânză care servește și drept lenjerie de zi, și drept cămașă de noapte, își trage pe deasupra o rochie din barchet grosolan, își freacă fața cu un colț al șorțului murdar și e pregătită să-și înceapă ziua. Mă uit la ea și mă gândesc la baia parfumată care mă așteaptă la castelul Eccleshall și la rufăria curată cu care mă voi îmbrăca. Dar înainte să stărui prea încrezătoare asupra confortului meu viitor, îmi aduc aminte că nu pot fi sigură că voi găsi curtea la castelul Eccleshall și nici că fiul și soțul meu vor veni acasă. Spun scurt:

— Trebuie să plec.

Ieșind din casă, îl văd pe fierar punând harnașamentul calului meu. Nevastă-sa îmi întinde o cană cu bere slabă și un colț de pâine veche. Beau berea și cufund pâinea în ea, ca să se înmoaie atât cât s-o pot mânca. La urmă, le dăruiesc punga mea, în care se află niște monede de argint și câteva de aramă – o avere pentru ei, deși pentru mine nu însemna mai nimic. Le spun simplu:

— Vă mulțumesc.

Aș vrea să le pot spune mai multe: că îmi pare rău de ruina pe care acest rege și această regină au abătut-o asupra lor, îmi pare rău că trudesec din greu și tot nu reușesc să-și scoată

familia din sărăcie, îmi pare rău că am dormit toată viața pe pânzeturile fine și rareori m-am gândit la cei care dorm pe paie.

Ei îmi zâmbesc. Fetei îi lipsește un dinte stricat din față, astfel că zâmbetul ei larg seamănă cu al unui copil mic.

— Știți calea? întreabă îngrijorată femeia.

Să tot fie vreo cincisprezece kilometri – dar ea nu s-a depărtat niciodată atât de mult de casă.

— Mergeți până la Loggerheads și acolo o să vi se arate drumul, mă sfătuiește fierarul. Dar aveți grijă, că și soldații se duc spre casă. Să-l trimit pe flăcău cu voi?

— Nu. Cred că azi vei fi ocupat în fierărie.

El îmi cântărește punga în palmă și-mi zâmbește larg, remarcând:

— Ziua e deja bună. Cea mai bună din câte am avut în viața noastră! Dumnezeu să vă binecuvânteze, milady!

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, răspund, apoi îmi întorc calul spre sud.

*

După vreo jumătate de oră de drum, aud răsunând trâmbițe și văd praful stârnit de o mare oștire în mișcare. Mă uit în jur, căutând o ascunzătoare, dar sunt într-un ținut întins și pustiu, câmpurile sunt vaste și goale, iar gardurile vii, scunde. Îmi măn calul spre poarta deschisă a unei țărini, gândindu-mă că dacă e armata York sau întăririle acesteia, poate că va fi destul să-mi strunesc calul, să stau potolită, să-mi iau un aer de ducesă și să-i las să treacă. Poate vor avea vești despre soțul și băiatul meu.

Când ajung la vreo opt sute de metri de mine disting stindardul regelui și știu că deocamdată sunt în siguranță; armata se apropie, în fruntea ei aflându-se chiar regina și regele.

— Jacquetta! strigă ea cu o bucurie sinceră. Dumnezeu să te binecuvânteze! Mă bucur că te-am întâlnit!

Își trage calul la marginea drumului ca să lase armata să ne depășească. O urmează mii de oșteni.

— Ești în siguranță! exclamă ea. Și teafără! Pe rege l-a mâniat atât de tare moartea lordului Audley, încât a pornit el însuși să le ceară socoteală lorzilor de York. (Coboară glasul.) Și-a venit dintr-odată în fire și a spus că va conduce chiar el armata. Mă bucur atât de mult! Spune că nu-i va mai ierta niciodată și că va

răzbuna moartea prietenului nostru credincios.

— Lordul Audley a murit? Simt că mă ia tremuratul la gândul următoarelor cuvinte pe care ar putea să le rostească. Aveți vești despre...

Un bărbat din mijlocul formației de cavaleri dă pintoni calului și-și ridică viziera, ca să-și dezvelească fața.

— Eu sunt! strigă soțul meu. Jacquetta! Prea iubito! Eu sunt!

Îmi scapă un icnet: e de nerecunoscut, cum sunt toți, împovărați de armură și cu coiful pe cap. Dar el se apropie, sare zgomotos de pe cal, își azvârle coiful cât colo și mă cuprinde în brațe. Simt platoșa tare lipită de pieptul meu, cotierele de metal îmi pătrund în carnea spinării, dar mă agăț de el, îl sărut și-i jur că-l iubesc.

— Anthony e teafăr, îmi spune Richard. La fel și soțul lui Elizabeth. Am scăpat cu toții nevătămați. Ți-am spus eu că sunt norocos!

— Nu te uita la mine, precis miros urât! exclam amintindu-mi dintr-odată de starea veșmintelor și a părului meu și de mușcăturile de purice umflate. Mi-e rușine de mine însămi.

— N-ar fi trebuit să rămâi acolo! răspunde el aruncând o privire spre regină. N-ar fi trebuit să mergi acolo. N-ar fi trebuit să fii lăsată acolo!

Margareta îmi zâmbeste voioasă, explicând:

— A fost teribil de mânios pe mine. Nu-mi vorbește de furios ce e. Dar vezi, acum ești în siguranță.

— Acum sunt în siguranță, încuviințez.

— Să mergem! Să mergem! ne îmboldește ea. Suntem pe urmele trădătorului de Salisbury și nu e cu mult în fața noastră.

*

Trăim două zile zbuciumate în fruntea armatei regale în mișcare. Trecerea la fapte i-a redat regelui sănătatea: a redevenit tânărul bărbat care credeam că va cârmui regatul. Călărește în fruntea oștirii sale, cu Margareta lângă el, ca și cum ar fi cu adevărat soț și soție: prieteni și tovarăși nu doar prin legământ, ci și prin faptă. Vremea e caldă - un sfârșit de vară auriu; holdele au fost strânse de pe câmpuri, lăsând în urmă miriști aurii străbătute în toate părțile de iepuri țopăitori. Seara se ridică o lună a secerișului mare și atât de luminoasă, încât ne putem continua marșul până târziu. Într-o seară ne ridicăm

corturile și ne facem tabăra exact așa cum am face-o la o vânătoare. Avem vești despre lorzii de York: s-au adunat la Worcester, au făcut jurământ solemn de credință în catedrală și i-au trimis regelui un mesaj.

— Să le fie trimis înapoi! se răstește regina. Am văzut noi cât valorează credința lor. I-au omorât pe lordul Audley și pe lordul Dudley, I-au omorât pe Edmund Beaufort. Nu ducem tratative cu ei!

— Mă gândeam să trimit o grațiere publică, rostește blajin regele, chemându-l cu un gest pe episcopul de Salisbury lângă el. O grațiere publică, astfel încât să știe că pot fi iertați.

Regina strânge buzele și clatină din cap.

— Fără mesaj, îi spune ea episcopului. Fără grațiere, îi spune regelui.

Ca un șobolan ieșit din văgăuna lui, Richard, ducele de York, își așază armata în vecinătatea orașului său, Ludlow.

El și cei doi lorzi, Warwick și Salisbury, își ocupă poziția de o parte a podului Ludford. Pe malul nostru de râu, regele înalță stindardul regal și trimite o ultimă ofertă de grațiere oricărui soldat care renunță să-i mai fie loial ducelui de York și trece de partea noastră. În seara aceea, soțul meu vine în odăile regale în care regina, eu și două doamne de companie ședem cu regele.

— Am un tovarăș de arme de la Calais care vrea să-l lase pe contele de Salisbury și să treacă de partea noastră, spune Richard. I-am promis grațiere deplină și primire cu brațele deschise. Trebuie să știu precis, poate avea încredere că așa va fi?

Ne uităm toți la rege, care zâmbeste blajin.

— Bineînțeles. Orice om poate fi iertat dacă se căiește sincer.

— Îmi dați cuvântul vostru, Alteță? îl întreabă Richard.

— O, da! Orice om poate fi iertat.

Richard se întoarce spre regină.

— Îmi dați și voi cuvântul?

Ridicându-se de pe jilț, regina întreabă nerăbdătoare:

— Despre cine e vorba?

— Nu-mi pot sfătui prietenul să treacă de partea voastră decât dacă îi garantați voi înșivă siguranța, rostește ferm Richard. Îi promiteți că-l veți ierta pentru că a slujit împotriva voastră, Alteță? Mă pot încrede în promisiunea voastră de

grațiere?

— Da! Da! exclamă regina. Cine va trece de partea noastră?

— Andrew Trollope și șase sute de soldați instruiți și loiali, aflați sub comanda lui, anunță Richard.

Cu asta, se dă la o parte ca să-i îngăduie bărbatului subțiratic și cu chipul aspru să se înfățișeze regelui și reginei. Richard vine lângă mine și-mi spune:

— Și asta a decis sortii bătăliei.

*

Richard are dreptate. De îndată ce află că Trollope a schimbat tabăra și a trecut de partea noastră cu oamenii lui, cei trei lorzi de York dispar precum pâcla dimineții. Se strecoară nevăzuți prin noapte, abandonându-și soldații, orașul, ba chiar și pe Cecily Neville, ducesa de York, soția ducelui Richard. Când oștirea noastră se revarsă în Ludlow și oamenii se apucă să prade tot ce pot căra, ducesa stă în picioare, cu cheile castelului ei în mână, așteptând-o pe regină. Femeia aceea mereu mândră, căsătorită cu un lord de viță regească, e cumplit de speriată - îi văd spaima pe obrazul alb. După ce a trebuit să aștept la Mucklestone trecerea oștirii victorioase, nu-mi face nicio plăcere să văd o femeie atât de mândră coborâtă atât de jos.

— Mi-ai pregătit cheile castelului? întreabă cu glas cântat regina privind-o pe ducesă de sus, din șaua bidiviului ei.

— Da, Alteță, răspunde Cecily fără să-i tremure vocea. Și mă rog vouă fierbinte pentru siguranța mea și a copiilor mei aflați aici, lângă mine.

— Desigur, răspunde regele pe dată. Sir Richard, ia cheile și însoțește-o pe ducesă într-o locuință sigură, împreună cu copiii ei. Se află sub protecția mea.

— Stați puțin! intervine Margareta. Cine sunt acești copii?

— Ea este fiica mea Margaret, spune ducesa Cecily.

Fata înaltă, de treisprezece ani, roșește teribil și-i face reginei o reverență adâncă, apoi își dă seama de greșeala comisă și-i face o reverență regelui.

— Aceștia sunt fiul meu George și mezinul meu, Richard.

Socotesc că George are vreo unsprezece ani, iar Richard, vreo șapte. Amândoi par năucii și nu e de mirare: acești băieți credeau ieri că tatăl lor e moștenitorul tronului Angliei și că-l va

dobândi prin luptă, iar azi se trezesc în fața armatei regelui și tatăl lor a fugit. O trosnitură venită dintr-o casă din spatele nostru și țipătul pătrunzător al unei femei cerând ajutor în timp ce e trântită la podea și siluită ne amintesc tuturor că suntem în toiul unui război și purtăm discuții pe un câmp de luptă.

— Luați-i de aici, cere iute regele.

— Și soțul dumitale te-a lăsat aici? Întreabă regina ca s-o chinuiască pe ducesa înfrântă. Ții minte cum ai stăruit să fii primită în odaia mea când abia îmi adusesem pe lume pruncul și mi-ai spus că soțul dumitale trebuie neapărat să-l viziteze pe soțul meu când acesta era bolnav, în vremea noastră de grea încercare? A intrat el cu forța o dată în Consiliul Coroanei, dar acum vedem că-și ia tălpășița. E prezent acolo unde nu e dorit, însă când e nevoie de el, vă părăsește. Declară război și pe urmă dispăre de pe câmpul de luptă!

Ducesa se clatină pe picioare, albă la față precum laptele smântânit. În piața din centrul orașului plutesc fuioare de fum – undeva, cineva a dat foc unui acoperiș de stuf. Femeia care a strigat după ajutor plânge în hohote de durere. Îl văd pe micul Richard făcând ochii roată la auzul unei izbituri de secure într-o ușă încuiată și a unui glas bătrân, bâlbâit, care se roagă să fie cruțat și cere îndurare cuiva care nu stă să asculte. Îi spun reginei:

— Alteță, nu e locul potrivit pentru niciuna dintre noi. Să-i lăsăm pe lorzi să-și recapete controlul asupra soldaților și să ieșim din oraș!

Spre surprinderea mea, îmi zâmbeste cu o undă de răutate ce se vede limpede înainte să-și plece privirea spre coama calului, ascunzându-și expresia ochilor.

— O armată scăpată de sub control e o armă foarte boantă, spune ea. Când York a adunat oștire împotriva mea, nu cred că și-a imaginat că-l voi înfrunta cu armata mea și că va fi așa. Mi-a dat o lecție pe care am învățat-o bine. O oștire de săraci e într-adevăr un lucru de groază. Ducele a fost cât pe ce să mă înspăimânte. Pesemne că regretă acum, când o armată de săraci îi dărmă orașul natal.

Micul Richard cel cu păr negru roșește de mânie, ridică privirea și deschide gura ca pentru a-și exprima răspicat sfidarea. Spun repede:

— Să mergem!

Soțul meu face semn să i se aducă doi cai, o ridică pe ducasă în șa fără ceremonie, îi așază copiii pe cai alături de trei cavaleriști și părăsim orașul. În timp ce trecem peste pod, aud o altă femeie țipând și luând-o la goană. Ludlow plătește prețul fugii stăpânului său, ducele de York.

*

— Da, însă el n-a plătit cu viața, observă fiul meu Anthony.

Ne îndreptăm toți trei spre Grafton, urmați cu încetineală de soldații noștri răzlețiți. Observ că sunt împovărați cu prăzi, deși încerc să mă prefac că n-am văzut – fiecare dintre ei are în raniță pânzetură, câteva farfurii sau o cană de cositor. Sunt arendașii noștri, însă i-am introdus în armata reginei și au luptat după regulile ei. Li s-a spus că pot să prade Ludlow ca să-i pedepsească pe trădătorii lorzi de York, iar acum nu vor mai veni niciodată să lupte pentru noi dacă le stricăm plăcerea și le cerem să dea înapoi bunurile furate.

— Câtă vreme York trăiește, Warwick trăiește și Salisbury trăiește, războaiele nu s-au încheiat, ci doar s-au mai amânat o vreme, spune Anthony.

Richard încuviințează.

— Warwick s-a întors la Calais, Richard, ducele de York, s-a întors în Irlanda. Cei mai mari dușmani ai regatului s-au refugiat în siguranță, în castelele lor de peste mări. Va trebui să ne pregătim iarăși de invazie.

— Regina e încrezătoare, observ eu.

Regina e infinit de încrezătoare. Vine noiembrie și ea tot nu se întoarce la Londra; urăște orașul și dă vina pe cântăreții de balade și pe vânzătorii de fascicule cu povești romantice pentru faptul că nu e iubită în regat. Poveștile și cântecele acestora o descriu ca pe o lupoaică ce-i poruncește unui Rege Pescar – un bărbat din care n-a mai rămas decât învelișul. Cele mai vulgare versuri spun că ea l-a încornorat cu un duce îndrăzneț și i-a pus bastardul în leagănul regal. Circulă un desen ce înfățișează o lebădă cu chipul lui Edmund Beaufort înaintând leagănat către tron. Există cântece și glume de cârciumă pe seama ei. Iar regina urăște Londra și pe ucenicii care râd de ea.

Poruncește în schimb membrilor parlamentului să vină la Coventry – de parcă le poate porunci o femeie, ca unor gărzi de rând – și aceștia vin supuși, ca și cum ar fi solii ei, fiind obligați

să-i dea ascultare când ea le cere să depună noi jurăminte de credință față de rege, dar și față de ea personal și de prinț. Nimeni n-a mai jurat vreodată credință unei regine, însă o fac acum. Regina îi acuză pe cei trei lorzi York de trădare, le confiscă pământurile și averea și le împarte ca și cum cele douăsprezece zile ale Crăciunului ar fi venit mai devreme. Îi poruncește ducesei Cecily să i se înfățișeze, ca să poată auzi cum soțul ei e declarat trădător și să-i asculte condamnarea la moarte. Lorzii York sunt despuiați de tot ce au avut în stăpânire: de fiecare palmă de pământ, fiecare stindard, fiecare titlu și dregătorie, fiecare pungă cu aur. Biata ducesă de York, acum săracă și trăind din mila regelui, se duce să locuiască la sora ei, Anne, ducesa de Buckingham, loială doamnă de companie a reginei, într-o situație care e pe jumătate arest la domiciliu și pe jumătate tortură – o viață înjumătățită pentru o femeie căreia i se spunea cândva „Ducesa cea mândră”, iar acum e doar o femeie măritată cu soțul în exil, o mamă lipsită de fiul ei cel mare, Edward, fiica unei case mărețe care și-a pierdut toate pământurile și toată moștenirea.

[50] Sandwich, Kent și Calais, iarna anului 1460

Richard e prost răsplătit pentru că a prevenit-o pe regină că cetatea Calais va intra sub stăpânirea lui Warwick și astfel vom avea un dușman pe coastele noastre, căci de îndată ce luptele se încheie și se obține pacea, ea îi cere să plece la Sandwich și să întărească orașul în vederea unui atac.

— Vin cu tine, spun pe dată. Nu pot îndura să te știu în primejdie și eu să fiu departe. Nu pot îndura să ne despărțim iarăși!

— Nu voi fi în primejdie, îmi spune el ca să mă liniștească, dar apoi, văzându-mi aerul neîncrezător, chicotește ca un băiețel prins cu o minciună bătătoare la ochi. Bine, Jacquetta, nu te uita așa la mine! Dar dacă apare vreun pericol de invazie din Calais, va trebui să mergi acasă, la Grafton. Îl voi lua pe Anthony cu mine.

Dau din cap aprobator. N-are niciun rost să sugerez că Anthony e prea prețios ca să fie expus la pericole. E un bărbat tânăr, născut într-o țară frământată mereu de războaie civile. Un alt bărbat tânăr, de aceeași vârstă cu el, este Edward March, fiul

ducelui de York, aflat de cealaltă parte a Canalului Mânecii, unde își face ucenicia ca soldat alături de conții de Warwick și Salisbury. Mama lui, ducesa de York, ținută în Anglia, nu va putea să-i trimită nici măcar o vorbă. Va trebui să aștepte și să-și facă griji, așa cum aștept și eu și-mi fac griji. Nu e o vreme în care mamele să poată nutri nădejdea de a-și ține fiii acasă, în siguranță.

Richard și cu mine ne instalăm într-o casă din portul orașului Sandwich, în timp ce Anthony preia comanda fortul Richborough din apropiere. Orașul încă nu și-a revenit după atacul francezilor, de la care au trecut numai câțiva ani; zidurile goale și arse ale caselor înfățișează limpede pericolul ce ne pândește din partea dușmanilor noștri și îngustimea mării ce ne desparte de ei. Sistemele de apărare ale orașului au fost distruse în atac; francezii au tras cu tunul în digurile de apărare și au capturat armamentul orașului. Și-au bătut joc de locuitori jucând tenis în piața din centru, ca pentru a spune că nu le pasă câtuși de puțin de englezi, că ne consideră neputincioși. Richard pune constructorii la treabă, se roagă de armurierul din Turnul Londrei să toarne tunuri noi și se apucă să-i instruiască pe orășeni ca să alcătuiască o gardă. Între timp, la doar un kilometru și jumătate depărtare, Anthony face instrucție cu soldații noștri și reconstruiește fortificațiile vechiului castel roman ce păzește gura fluviului.

Nu suntem în oraș nici de o săptămână când mă trezesc brusc din somn, speriată, din cauza dangătului răsunător al clopotului de alarmă. La început mă gândesc că e clopotul găscarilor, care bate în fiecare dimineață pe întunerice, la ceasurile cinci, ca să le trezească pe fetele care pasc găștele, dar apoi îmi dau seama că dangătul sonor și constant înseamnă atac. Richard a coborât deja din pat, își trage pe el jiletca de piele și-și înșfacă sabia și coiful.

— Ce e? Ce se întâmplă? îi strig.

— Dumnezeu știe! Tu rămâi aici, ferită. Du-te la bucătărie și așteaptă vești. Dacă a acostat Warwick din Calais, coboară în pivniță și zăvorăște-te înăuntru.

Iese fără a mai apuca să spună ceva; o clipă mai târziu aud cum se trânteste ușa de la intrare, apoi un strigăt pe stradă și ciocnirea a două săbii.

— Richard! strig deschizând ferestruica și uitându-mă pe

strada pietruită.

Soțul meu și-a pierdut cunoștința; bărbatul cu care s-a luptat e pe punctul de a-i lăsa trupul să cadă pe caldarâm. Ridică privirea, mă vede și-mi spune:

— Coborâți, lady Rivers, nu puteți nici să vă ascundeți, nici să fugiți.

Închid fereastra cu ochiuri mici. În prag apare camerista mea, tremurând de frică.

— L-au prins pe stăpân, pare mort! Cred că l-au ucis!

— Știu. Am văzut. Dă-mi rochia!

Îmi ține rochia să mă îmbrac, o las să lege șireturile și apoi îmi pun pantofii și cobor la parterul casei, cu părul încă împletit ca pentru noapte. Îmi pun gluga mantiei pe cap și ies în strada stăpânită de gerul lui ianuarie. Mă uit în jur, dar văd un singur lucru, ca și cum mi-ar fi fost gravat pe interiorul pleoapelor: omul care-l lasă pe Richard la pământ și căderea mâinii inerte a lui Richard. La capătul străzii disting șase străji care se luptă cu un bărbat. Îi întrezăresc fugitiv chipul când îmi aruncă o privire disperată: e Anthony. Atacatorii îl urcă la bordul unei corăbii.

— Ce faceți cu fiul meu? E fiul meu, dați-i drumul!

Omul nici măcar nu se obosește să-mi răspundă; alerg pe caldarâmul lunecos până la locul în care Richard a fost lăsat pe jos lovit de moarte. Când ajung la el, se mișcă puțin și deschide ochii, părând năuc.

— Jacquetta...

— Iubirea mea! Ești rănit?

Mi-e groază că-l voi auzi spunând că a fost înjunghiat.

— Am capul spart. N-o să mor dintr-atât.

Un bărbat îl ridică cu brutalitate, ținându-l de subsuori.

— Du-l în casa noastră! îi poruncesc.

— Îl duc pe corabie, răspunde el simplu. Trebuie să veniți și voi.

— Unde îți închipui că ne duci?! La ordinul cui?! Asta nu e un act de război, e o crimă!

Omul mă ignoră. Îl ține pe Richard de subsuori, alt bărbat îi înșfacă picioarele și-l cară așa, ca pe un leș.

— N-aveți voie să-l luați! stăruie. E lord al regatului, aflat la porunca regelui. Asta înseamnă răzvrătire!

Pun mâna pe brațul omului, dar el mă ignoră și-l cară pe Richard pe chei. Aud din spatele meu, de pretutindeni, bărbați

strigând și femei țipând: soldații străbat orașul, luând ce vor, deschizând uși și spărgând sticla prețioasă a ferestrelor.

— Unde vă închipuiți că-l duceți pe soțul meu?

— La Calais, răspunde omul scurt.

*

Călătoria e scurtă. Richard își revine în simțiri, iar Anthony e nevătămat; primim apă curată și ceva de mâncare. La început suntem încuiați într-o cabină mică, dar după ce corabia iese în larg și pânza cea mare e desfăcută și trosnește, suntem lăsați să ieșim pe punte. Pentru scurtă vreme nu vedem deloc uscatul, căci Anglia s-a topit în spatele nostru, dar apoi zărim în față, la orizont, o dungă întunecată și sub ochii noștri prinde contur silueta bondoacă a orașului, apoi, pe culmea dealului, se întrevăd zidurile rotunde ale castelului. Îmi dau seama că mă întorc sub pază, ca ostatic la Calais, orașul în care am intrat cândva ca ducesă.

Îi arunc o privire lui Richard și văd că-și amintește și el același lucru. Acest avanpost s-a aflat cândva sub comanda lui, iar acum e prizonier. Roata norocului s-a întors într-adevăr!

— Să aveți grijă, ne spune mie și lui Anthony. Nu cred că-ți vor face rău, Jacquetta, căci te cunosc și te plac și, în plus, nu se războiesc cu femeile. Dar felul cum s-a purtat regina cu ducesa de York i-a mâniat negreșit și ne aflăm într-un tot în puterea lor. Nu ne va salva nimeni. Va trebui să scăpăm din asta cu viață, prin iscusința noastră. Suntem singuri de-a binelea.

— Ducele de Somerset stăpânește castelul Guisnes, poate că va veni să ne scape, sugerează Anthony.

— Nu s-ar putea apropia nici la un kilometru, răspunde soțul meu. Eu am fortificat orașul ăsta, fiule, îi cunosc avantajele. Nimeni nu-l va cuceri cu forța în veacul ăsta. Ca urmare, suntem ostatici în mâinile dușmanilor. Au toate motivele să te cruțe, Jacquetta, și multe motive întemeiate să mă omoare.

— Nu se poate să te omoare! răspund. N-ai făcut altceva decât să-i fii credincios regelui din ziua în care te-ai născut!

— Tocmai de aceea sunt exact cel care ar trebui ucis. Asta le va băga celorlalți spaima în oase. Prin urmare, voi avea grijă cum mă port, voi vorbi potolit și dacă va trebui să jur că renunț la sabie ca să-mi salvez viața, o voi face. Se întoarce spre Anthony, care se trage într-o parte cu o exclamație de iritare: Și

la fel vei face și tu. Dacă ni se cere cuvântul de onoare și promisiunea că nu vom mai lua niciodată arma în mână împotriva lor, le vom da. N-avem de ales. Suntem înfrânți. Și n-am de gând să fiu decapitat pe eșafodul spânzurătorii construite chiar de mine. N-am de gând să fiu îngropat în cimitirul pe care l-am curățat chiar eu. Înțelegeți?

— Da, răspunde scurt Anthony. Dar cum ne-am putut lăsa prinși?!

— Ce-i făcut e bun făcut, spune Richard cu severitate. Țștia sunt sorșii războiului. Acum trebuie să ne gândim doar cum să scăpăm de aici cu viață. Și o vom face vorbind mios, așteptând momentul potrivit și ferindu-ne de mânie. Mai mult decât orice altceva, fiule, vreau să fii politicoș, să capitulezi dacă trebuie și să scapi cu viață!

*

Suntem ținuți pe corabie până la lăsarea întunericului – capturatorii noștri nu vor ca Richard să străbată orașul și să fie văzut de locuitori. Negustorii cei influenți din Calais îl iubesc pentru că i-a apărat când York a încercat să pună stăpânire pe castel. Orășenii de rând și-l amintesc ca pe un loial și curajos căpitan al castelului, a cărui vorbă era lege și demnă de crezare ca aurul. Soldații din Calais îl iubesc ca pe un comandant neclintit și drept. Experiența slujirii sub comanda lui Richard a fost cea care i-a convins pe cei șase sute de oșteni să schimbe tabăra la Ludlow și să-l sprijine pe rege. Orice oaste comandată de el l-ar urma până-n pânzele albe. Warwick nu vrea ca acest foarte popular căpitan să le ceară oamenilor ajutorul la trecerea prin oraș.

Așa că așteaptă până noaptea târziu și ne aduc ca pe niște captivi de taină în sala cea mare a castelului sub pavăza întunericului; strălucirea bruscă a torțelor e orbitor de puternică după străzile cufundate în beznă. Suntem aduși pe poarta cea mare, pe sub arcada de piatră și, de acolo, în sala cea mare. La capetele ei ard focuri zdrene și soldații garnizoanei șed la mesele așezate pe capre, stingheriți la vederea noastră.

Noi trei stăm în picioare, ca niște refugiați de război fără un sfanț, și ne uităm în jur, la tavanul înalt și boltit, cu grinzi înnegrite de fum, la torțele care ard strălucitor în suporturile lor de jur-împrejur, la oștenii care stau în picioare și beau bere, la

cei care mănâncă așezați la mese, dintre care unii se ridică în picioare văzându-l pe soțul meu și-și scot pălăriile. În capul sălii, la masa principală așezată pe platformă, stau contele de Salisbury, fiul lui, contele de Warwick și tânărul Edward, conte de March, fiul lui Richard, ducele de York, în spatele lor aflându-se pe un stindard roza albă de York.

— V-am luat prizonieri de război și vom lua în calcul eliberarea voastră pe cuvânt de onoare, începe contele de Warwick, solemn ca un judecător, de pe locul lui de la masă.

— Nu a fost un act de război, din moment ce mă aflu sub comanda regelui Angliei; un act împotriva mea e un act de răzvrătire și trădare împotriva regelui meu, rostește Richard, glasul lui profund răsunând cu putere în sală pe un ton de sfidare deplină care-i face pe soldați să încremenească. Și vă previn că oricine se atinge de mine, de fiul meu sau de soția mea se face vinovat de răzvrătire, trădare și agresiune încălcând legea. Desigur, oricine îi face rău soției mele nu-și merită nici pintenii, nici numele. Dacă vă războiți cu o femeie, nu sunteți mai buni decât niște sălbatici și ar trebui să fiți doborâți ca niște sălbatici. Numele vostru va fi defăimat pe veci! Îl compătimesc pe cel care mi-ar insulta soția, duceseă regală și moștenitoare a Casei de Luxemburg. Numele ei și reputația ei trebuie s-o ocrotească oriunde s-ar duce. Fiul meu se află sub protecția mea și a ei, supus loial al unui rege uns. Suntem toți trei supuși credincioși ai regelui și ar trebui să fim liberi să ne vedem de drum. Pretind să ni se garanteze întoarcerea lipsită de pericole în Anglia. O pretind în numele regelui Angliei!

— S-a zis cu răspunsurile blânde care nu trezesc mânia, îmi spune încet Anthony. S-a zis cu capitularea și cuvântul de onoare. Doamne, uită-te la fața lui Salisbury!

Bătrânul conte, părând gata să explodeze, răcnește:

— Tu! Tu îndrăznești să-mi vorbești așa?!

Lorzii de York sunt așezați sus, pe platformă, iar Richard e nevoit să-i privească de jos în sus. Se ridică de pe jilțuri și-l sfredelesc cu priviri mânioase. El, deloc pocăit, pășește spre podium și se oprește cu mâinile în șold.

— Da, firește. De ce nu?

— Nu meriți nici măcar să te afli în tovărășia noastră! N-ai dreptul nici măcar să deschizi gura fără să ți se dea cuvântul! Noi avem sânge regesc, iar tu ești un nimeni!

— Sunt pair al Angliei și mi-am slujit regele în Franța, la Calais și în Anglia și niciodată nu i-am nesocotit ordinele și nu l-am trădat, rostește Richard foarte tare și răspicat.

— Spre deosebire de ei, completează voios Anthony doar pentru urechile mele.

— Ești un nimeni parvenit, fiul unui valet! strigă Warwick. O nulitate! Dacă n-ar fi fost căsătoria pe care ai făcut-o, nici nu te-ai afla aici!

— Ducesa s-a înjosit, intervine tânărul Edward de March și-l văd pe Anthony încordându-se la auzul acestei insulte din partea cuiva de vârsta lui. S-a coborât la dumneata, iar dumneata te-ai ridicat numai prin ea! Se spune că e o vrăjitoare care te-a ademenit la păcatul poftei trupești.

— Dumnezeu mi-e martor, asta e de nesuportat! jură Anthony.

Dă să se repeadă în față, dar îl înșfac de braț, spunându-i furioasă:

— Să nu îndrăznești să te miști, că altfel te înjunghii cu mâna mea! Să nu îndrăznești să scoți o vorbă sau să faci o mișcare! Stai potolit, băiete!

— Cum?!

— Nu ești demn să vii printre noi, spune Salisbury. Nu ești demn să ne ții tovărășie.

— Văd limpede ce fac: speră că-ți vei pierde cumpătul, îi spun lui Anthony. Speră că-i vei ataca și atunci te vor putea răpune. Nu uita ce a spus tatăl tău! Păstrează-ți calmul.

— Te-au insultat! exclamă el, nădușit de furie.

— Uită-te la mine! îi cer poruncitor.

Îmi aruncă o privire aprigă, dar apoi șovăie. În ciuda vorbelor repezite pe care i le-am adresat, chipul meu e de un calm desăvârșit. Zâmbesc și-i șoptesc iute:

— N-am fost eu femeia rămasă în piața orașului Ludlow când soțul meu a fugit. Eram fiica contelui de Luxemburg când Cecily Neville nu era decât o fată frumușică într-un castel din nord. Sunt urmașa zeiței Melusina. Tu ești fiul meu. Ne tragem dintr-o spiță de nobili care descind dintr-o zeiță. N-au decât să spună ce vor pe la spatele meu și chiar și de la obraz! Eu știu cine sunt. Știu ce te-ai născut să fii: un om mult, mult mai însemnat decât ei.

Anthony șovăie.

— Zâmbește! îi poruncesc.

— Poftim?!

— Zâmbește-le.

El ridică fruntea, se chinuie teribil să-și strâmbe fața într-un zâmbet, dar o face.

— N-ai pic de mândrie! îi spune Edward de March printre dinți. N-ai niciun motiv să zâmbești!

Anthony înclină ușor capul, ca și cum ar accepta un mare compliment.

— Mă lași să vorbesc așa despre mama ta? Chiar în fața ei?! întreabă Edward cu vocea frângându-se de furie teribilă. Chiar n-ai strop de mândrie?!

— Mama mea nu are nevoie de părerile tale bune, răspunde glacial Anthony. Niciunuia dintre noi nu ne pasă ce crezi.

— Mama *ta* e bine, îi spun lui Edward cu blândețe. A fost foarte tulburată la Ludlow, rămânând singură în mrejele pericolului, dar soțul meu, lordul Rivers, a dus-o la loc sigur împreună cu sora ta, Margaret și cu frații tăi, George și Richard. Soțul meu, lordul Rivers, i-a apărat când armata alerga dezlănțuită prin oraș. S-a îngrijit ca nimeni să nu-i insulte. Regele îi plătește o pensie și nu îndură greutăți. Am văzut-o personal cu puțină vreme în urmă și mi-a spus că se roagă pentru tine și tatăl tău.

Spusele mele îl fac să amuțească, năucit. Repet:

— Soțului meu să-i mulțumești pentru siguranța ei.

— E om de rând prin naștere, spune Edward ca unul care repetă pe dinafară o lecție.

Ridic din umeri, ca și cum asta n-ar însemna nimic pentru mine – într-adevăr, nu înseamnă nimic – și rostesc simplu:

— Suntem în mâinile voastre, oameni de rând sau nobili. Iar voi n-aveți motive de nemulțumire față de noi. Ne garantați întoarcerea lipsită de pericole în Anglia?

— Luați-i de aici! se răstește contele de Salisbury.

— Aș vrea odăile mele obișnuite, spune Richard. Am fost căpitanul acestui castel mai bine de patru ani și l-am păstrat în stăpânirea Angliei. De regulă am odăile cu vedere spre port.

Contele de Warwick ocărăște ca un hangiu.

— Luați-i de aici! repetă Salisbury.

Nu ni se dau odăile căpitanului care are în grijă castelul, firește, însă primim unele bune, cu vedere spre curtea interioară. Suntem ținuți acolo doar două nopți, după care o strajă vine la ușă și spune că voi fi dusă cu corabia la Londra.

— Și noi? întreabă poruncitor soțul meu.

— Sunteți ostatici, răspunde soldatul. Trebuie să așteptați aici.

— Vor fi ținuți în condiții onorabile? Sunt în siguranță? stăruie eu.

El încuviințează cu capul, uitându-se la Richard.

— Am slujit sub comanda voastră, domnule. Sunt Abel Stride.

— Îmi aduc aminte de tine, Stride, spune soțul meu. Care e planul?

— Am primit ordin să vă țin aici până când ne îmbarcăm și după aceea să vă eliberez, nevătămați. E singurul ordin căruia mă voi supune. (Șovăie.) Nu există om în toată garnizoana care să vrea să vă facă rău vouă sau fiului vostru, domnule. Vă dau cuvântul.

— Îți mulțumesc, îi spune soțului meu, apoi îmi șoptește: Du-te la regină și spune-i că se pregătește invazia. Încearcă să vezi câte corăbii reușești să numeri în port. Spune-i că nu cred să aibă mulți soldați, poate doar vreo două mii.

— Și tu?

— L-ai auzit: voi veni acasă când voi putea. Dumnezeu să te binecuvânteze, prea iubită mea!

Îl sărut. Mă întorc spre fiul meu, care se lasă în genunchi să-l binecuvânteze și apoi, ridicându-se, mă îmbrățișează. Știu că e spătos, puternic și un bun luptător, dar e aproape de neîndurat să-l las în pericol.

— Alteță, trebuie să veniți acum, spune straja.

Sunt silită să-i părăsesc pe amândoi. Nu știu cum urc pe pasarelă la bordul corabiei negustorești și nici cum ajung în cabina micuță. Sunt silită să-i părăsesc pe amândoi.

[51] Coventry, primăvara anului 1460

Găsesc curtea la Coventry ocupată cu pregătirile de război, când sosesc în Anglia și-i dau reginei vestea că dușmanii noștri din Calais îi țin captivi pe soțul și pe fiul meu și că pun la cale o invazie negreșit anul acesta.

— Jacquetta, îmi pare nespus de rău! îmi spune Margareta. N-

am avut idee. Nu te-aș fi pus în ruptul capului într-așa o primejdie... când mi s-a spus că ați fost capturați mi-am pierdut capul! Face ochii roată și coboară tonul. I-am scris lui Pierre de Breze, conducătorul Normandiei, și i-am cerut să cucerească orașul Calais și să te salveze! Știi ce mi s-ar întâmpla dacă ar afla cineva că-i scriu, dar asta arată cât de importantă ești pentru mine.

— N-am fost nicio clipă în primejdie prea mare. Însă lorzii rebeli i-au ațâțat pe Richard și pe Anthony cu vorbe batjocoritoare și cred că dacă i-ar fi putut ucide într-o încăierare, ar fi făcut-o.

— Îi urăsc! spune ea simplu. Pe Warwick și pe taică-său, pe York și pe fiul lui. Îmi sunt dușmani până la moarte. Știi ce zvonuri împrăștie acum?

Încuviințez pe tăcute. Acești oameni o calomniază pe regină din clipa când a sosit în Anglia.

— Spun pe față că fiul meu e bastard, că regele n-a știut nimic despre nașterea și botezul lui și nici... despre zămislirea lui. Socotesc că-l vor dezmoșteni prin calomnie, din moment ce nu-i pot face rău prin război.

— Ai vești despre lorzii din tabăra York?

— S-au întâlnit, răspunde ea scurt. Am spioni la micuța curte irlandeză a lui York și ei îmi dau de știre. Warwick s-a dus să-l vadă pe ducele de York la castelul acestuia din Irlanda.

Știm că s-au întâlnit și putem presupune că plănuiesc o invazie. Când anume, nu putem ști precis.

— Și ești pregătită de invazie?

Ea dă din cap, mohorâtă.

— Regele a fost iarăși bolnav... o, nu foarte bolnav, dar și-a pierdut interesul față de toate, în afară de rugăciune. Toată săptămâna asta s-a rugat și a dormit, uneori chiar și șaisprezece ceasuri pe zi... (Se întrerupe.) Nu știu niciodată dacă e prezent printre noi sau dus în lumea lui. Dar în orice caz, sunt pregătită, sunt pregătită de orice. Am oștirea, îi am pe lorzi, am poporul de partea mea - tot poporul, în afară de perfizii din Kent și de vagabonzii din Londra.

— Când crezi că va avea loc?

La drept vorbind, nu-i nevoie să întreb. Toate campaniile militare încep vara. Nu mai poate trece multă vreme până la sosirea veștii că York a pornit în marș din Irlanda și că Warwick

a ridicat ancora din Calais.

— Mă duc să-mi văd copiii, îi spun. Precis sunt neliniștiți din pricina tatălui și a fratelui lor.

— Și apoi întoarce-te. Am nevoie să fii lângă mine, Jacquetta!

[52] Northampton, vara anului 1460

În iunie, cea mai îmbelșugată, mai verde și mai ușoară lună a anului, lorzii de York purced pe mare din Calais, iar Richard, ducele de York, își așteaptă momentul potrivit în Irlanda, lăsându-i să facă munca grea în locul lui. Așa cum a prezis soțul meu, lorzii acostează doar cu o oștire mică, de vreo două mii de soldați, dar în timpul marșului rândurile lor se îngroașă cu oameni care au fugit de pe câmpuri și din curțile grajdurilor ca să li se alăture. Ținutul Kent nu l-a uitat pe Jack Cade, cum n-a uitat nici secerișul de capete și sunt mulți cei care vin să lupte lângă Warwick, care își aduc aminte cum a jurat regina că va face un parc de vânătoare din ținutul lor de baștină. Londra își deschide larg porțile în fața lui Warwick și bietul lord Scales se trezește iarăși singur în Turn, având ordinul de a-l apăra în numele regelui, cu orice preț. Lorzii de York nici măcar nu se obosesc să-l înfometeze ca să-l scoată din Turn, ci îl lasă pe lordul Cobham la conducerea capitalei și pornesc spre nord, către Kenilworth, în căutarea dușmanului, adică a noastră.

În fiecare zi li se adaugă noi recruți, oriunde s-ar duce, bărbații dau năvală să li se alăture. Armata lor se îndesește, se întărește; soldele sunt plătite din bani dăruiți de orașele pe lângă care trec. Starea de spirit a țării s-a întors împotriva reginei și a regelui-marionetă. Norodul vrea un conducător în care să se poată încrede că va aduce pacea și dreptatea în țară. Oamenii au ajuns să creadă că Richard, ducele de York, le va fi protegitorul și se tem de regină din cauza primejdiei și a nesiguranței care o însoțesc peste tot.

Regina îl numește pe ducele de Buckingham comandantul oștirilor regale, iar regele e scos din solitudinea lui monahală ca să arboreze stindardul regal ce flutură jalnic pe vremea umedă. Dar de astă dată nimeni nu dezertează înainte să se dea o lovitură, necutezând să atace flamura personală a regelui. Nicio parte din oștire nu abandonează cauza lorzilor de York. Toți s-au înăsprit. Regele șade liniștit în cortul lui de sub stindard, iar făcătorii de pace – între care episcopul de Salisbury – se plimbă

toată dimineața încoace și încolo, trăgând nădejde să ajungă la un acord. Nu e cu putință. Lorzii de York îi trimit regelui mesaje personale, însă ducele de Buckingham pune mâna pe ele. Lorzii nu s-ar mulțumi decât cu alungarea reginei și a sfetnicilor ei din locul lor de mare influență, de lângă rege, n-ar avea încredere în nimic altceva. Iar regina nu acceptă compromis. E foarte simplu: vrea să-i vadă morți. Nu există niciun temei pentru tratative.

Armata regală se află în fața abației Delapre din Northampton, în tranșee săpate în fața râului Nene, pe marginea cărora au fost înfipti în pământ pari ascuțiți. Aici nu-i poate doborî nicio șarjă de cavalerie, niciun atac frontal n-are sorti de izbândă. Regina, prințul și cu mine așteptăm iarăși la castelul Eccleshall.

— Mai că-mi vine să merg să privesc, îmi spune regina.

— De data asta nu! răspund încercând să zâmbesc.

Plouă - de două zile plouă întruna. Stăm împreună la fereastră, privind cerul cenușiu apăsător, cu nori negri la orizont. Vedem mai jos de noi, în curte, agitația stârnită de sosirea unor trimiși de pe câmpul de luptă.

— Să coborâm! spune regina Margareta, dintr-odată neliștită.

Le ieșim în cale în sala cea mare, tocmai când intră și roind de apă.

— S-a terminat! îi spune reginei mesagerul. Mi-ați cerut să vin în clipa în care îmi dau seama încotro înclină sorții luptei, așa că am așteptat o vreme și apoi am venit.

— Am învins? întreabă ea imperios.

El se strâmbă și răspunde fără ocol:

— Suntem distruși. Trădați.

— Cine ne-a trădat? șuieră regina. Cine?! Stanley?

— Grey de Ruthin.

Ea se întoarce mânioasă spre mine.

— Ruda fiicei tale! Familia fiicei tale e necredincioasă?!

— Rudă îndepărtată, spun repede. Ce a făcut?

— A așteptat până l-a atacat fiul lui York, tânărul Edward de March. Frontul nostru era bine apărat, aveam râul în spate și un șanț în față, fortificat cu pari ascuțiți, dar când băiețandrul ducelui de York s-a apropiat în fruntea oamenilor lui, lordul Grey și-a lăsat sabia jos și l-a ajutat pur și simplu să treacă peste baricade cu toți soldații și apoi și-au croit drum printre rândurile

noastre. Erau înăuntrul liniilor noastre, ai noștri n-aveau cum să scape de ei. La începutul luptei aveam o poziție perfectă, însă pe urmă ne-am trezit într-o capcană perfectă.

Regina se face albă la față și se clatină. O cuprind de mijloc, iar ea se sprijină de mine.

— Regele?

— Am plecat când ei își croiau drum spre cortul lui. Lorzii regelui erau în față, îi acopereau retragerea, îi strigau să fugă.

— A plecat?

Întunecarea de pe chipul lui ne spune că n-a plecat și că poate lorzii și-au dat viața degeaba.

— N-am văzut. Am venit să vă previn. Bătălia e pierdută. Ați face bine să plecați de aici! Cred că s-ar putea să-l fi capturat pe rege.

Ea se întoarce spre mine:

— Adu-l pe prinț!

Fără o vorbă, mă reped în odăile prințului și-l găsesc îmbrăcat cu mantia de călătorie și pantaloni de călărie, cu jucăriile și cărțile împachetate. Lângă el se află educatorul lui. Îi spun:

— Alteța Sa regina poruncește ca fiul ei să vină neîntârziat.

Bărbatul se întoarce cu un aer grav spre copilul de șase ani.

— Sunteți gata, Alteță?

— Sunt gata, sunt gata chiar acum, rostește curajos micul prinț.

Îi întind mâna, dar n-o primește, ci mi-o ia înainte și se oprește în fața ușii, așteptând să i-o deschid. Altă dată ar fi un lucru amuzant, dar nu azi.

— Of, haide! exclam cu nerăbdare, deschid ușa și-l zoresc mai departe.

În sala cea mare, casetele cu giuvaieruri și cuferele cu veșminte ale reginei sunt scoase la rezezeală pe ușă și duse la grajduri. Regina e afară și garda ei încăleacă. Își trage gluga pe cap și-i face semn fiului ei, care apare însoțit de mine:

— Urcă-te pe cal, trebuie să ne grăbim! Lorzii de York cei răi au câștigat și se poate să-l fi capturat pe tatăl tău. Trebuie să te ducem la loc sigur! Ești singura noastră nădejde.

— Știu, răspunde el cu gravitate, urcând pe lespede de încălecat când i se aduce calul.

Regina mi se adresează:

— Jacquetta, trimit după tine de îndată ce sunt în siguranță.

Mi se învâрте capul de repeziciunea acestei retrageri.

— Unde mergeți?

— Pentru început, la Jasper Tudor, în Țara Galilor. Dacă putem invada de acolo, o voi face; dacă nu, din Franța sau Scoția. Voi redobândi moștenirea fiului meu, asta e doar o piedică temporară!

Se apleacă din șa, o sărut și-i netezesc părul pe sub glugă.

— Drum bun! îi urez, încercând să clilesc ca să-mi alung lacrimile, dar cu greu pot îndura s-o văd cum fuge cu bagajele, garda și băiețelul ei din țara în care am adus-o cu speranțe atât de mari. Drum bun!

Rămân în curte și privesc cum mica suită iese pe drum și pornește către apus în galop ușor, egal. Regina va fi în siguranță dacă va reuși să ajungă la Jasper Tudor; e un om credincios și luptă pentru pământurile lui din Țara Galilor încă de când i le-a dăruit ea. Dar dacă e prinsă pe drum? Mă cutremur. Dacă e prinsă pe drum, și ea, și Casa de Lancaster sunt pierdute.

Mă întorc în curtea grajdurilor. Valeții scot din castel tot ce pot căra – prădarea bunurilor regale a început. Îl strig pe unul dintre oamenii mei și-i spun să împacheteze toate lucrurile care-mi aparțin și să le păzească. Plecăm neîntârziat. Vom merge acasă, la Grafton, și nu pot decât să sper că Richard și Anthony vor veni și ei.

[53] Grafton, Northamptonshire, vara anului 1460

Drumul până la Grafton e foarte obositor – o călătorie lungă, de aproape o sută șaizeci de kilometri prin ținuturi loiale lui Warwick, invadatorul. La fiecare popas avem de făcut un schimb de vești înfrigorat: Ce știm? Ce am văzut? Și de fiecare dată: Regina își aduce oștirea înapoi? Le poruncesc oamenilor mei să dea de știre că sunt o văduvă plecată în pelerinaj neoficial; într-o noapte tragem la o abație, în a doua, la o casă parohială, iar într-a treia ne culcăm într-un hambar, evitând de fiecare dată hanurile. Chiar și așa, bârfele ce se învâртеjesc prin țară ajung la mine în fiecare seară. Se spune că regele a fost dus la Londra și că Richard, ducele de York, a sosit din Irlanda și înaintează spre capitală într-o procesiune regală. Unii zic că la sosire va redeveni protector și regent, alții, că-l va conduce pe rege din spatele tronului și regele va fi păpușa, marioneta lui. Eu nu spun

nimic. Mă întreb dacă regina a ajuns cu bine în Țara Galilor și mă întreb dacă-mi voi mai vedea vreodată soțul sau fiul.

Ne ia patru zile ca să ajungem acasă, dar când intrăm pe drumeagul familiar ce duce la casă, simt că mi se înseninează inima. Îmi voi vedea cel puțin copiii și voi sta cu ei aici, în siguranță și liniște, câtă vreme în țară se vor petrece marile prefaceri, fără mine. Aici cel puțin îmi pot găsi un refugiu, în timp ce ne apropiem, aud că începe să bată clopotul din curtea grajdurilor pentru a anunța toată suflarea casei că sosește un grup înarmat, adică noi. Ușa de la intrare se deschide și soldații se revarsă din casă. În fruntea lor – nu l-aș putea confunda, l-aș recunoaște oriunde – e soțul meu, Richard.

Mă vede în aceeași clipă și se repede pe treptele casei atât de iute, încât iapa mea se sperie și mă văd silită s-o strunesc în timp ce el mă coboară din șa și mă cuprinde în brațe. Îmi sărută obrazii și mă agăț de el, îngăimând:

— Ești viu! Ești viu!

— Ne-au dat drumul de îndată ce au acostat. Nici măcar n-au cerut răscumpărare. Ne-au eliberat pur și simplu de la castelul din Calais și pe urmă a trebuit să găsesc o corabie care să ne aducă acasă. Ne-a adus la Greenwich.

— Anthony e cu tine?

— Bineînțeles! Teafăr și nevătămat.

Mă răsucesc în brațele lui ca să-mi văd fiul, care îmi zâmbește din prag. Richard îmi dă drumul și fug la Anthony, în timp ce el îngenunchează să-l binecuvânteze. Când îi simt sub palmă creștetul cald, știu că mi-am recăpătat bucuria cea mai mare a vieții mele. Mă întorc la soțul meu și-l cuprind iarăși în brațe.

— Ai vești?

— Lorzii de York înving peste tot, răspunde scurt Richard. Londra i-a primit ca pe niște eroi, lordul Scales a încercat să fugă din Turn și a fost ucis, iar ducele de York se apropie de Londra. Cred că-l vor numi lord protector. Regele e în siguranță, în palatul Westminster, condus întru totul de Warwick. Se spune că mintea i-a slăbit iarăși. Cu regina ce e?

Mă uit în jur; chiar pe terasa casei mele mă tem că va auzi cineva unde e și o va trăda.

— S-a dus la Jasper Tudor, șoptesc. Iar de acolo, cred că în Franța sau Scoția.

Richard încuviințează și-mi spune cu blândețe:

— Hai în casă, ești de bună seamă ostenită. N-ai fost aproape de bătălie, nu? N-ai înfruntat primejdii pe drum?

Mă sprijin de el și simt ușurarea familiară că-l am lângă mine.

— Acum, în orice caz, mă simt în siguranță.

[54] Grafton, Northamptonshire, iarna anului 1460-1461

Trăim la fel ca la începutul căsniciei noastre, ca și cum n-am avea altă treabă decât să ne îngrijim de pământurile din jurul Graftonului, ca și cum Richard ar fi un simplu cavaler, împreună cu soția lui. Nu vrem să atragem atenția lorzilor de York când aceștia iau țara în stăpânire, impun amenzi usturătoare lorzilor pe care îi declară acum trădători, iau funcțiile și veniturile celor pe care i-au înfrânt. Domnește lăcomia și setea de răzbunare, iar eu nu vreau decât să treacă pe lângă noi. Ducem o viață potolită și tragem nădejde să nu fim băgați în seamă. Aflăm, din crâmpie de bârfe împărtășite de călătorii care ne cer un pat peste noapte și de la oaspeții ocazionali, că regele trăiește liniștit în palatul Westminster, în odăile reginei, în timp ce vărul său cuceritor, Richard, ducele de York, s-a instalat chiar în apartamentele regale. Mă gândesc la regele meu în odăile pe care le cunosc atât de bine și mă rog să nu se cufunde iarăși în somn, ca să se refugieze dintr-o lume atât de grea pentru el.

Ducele face o înțelegere extraordinară cu Consiliul Coroanei și cu parlamentul: va fi regent și protectorul regatului până la moartea regelui, iar după aceea va urca el însuși pe tron. Un negustor ambulant, care vine cu panglici albe și roze albe de York din mătase în desaga lui, spune că regele a acceptat acest aranjament, va depune jurămintele monahale și se va călugări.

— Nu e în Turn, nu? îl întreb poruncitor - mi-e groază de gândul trimeriei regelui în Turn.

— Nu, trăiește la curte, liber ca un bufon, răspunde omul. Iar York va fi următorul rege.

— Regina nu va consimți în ruptul capului! exclam imprudentă.

— Se zice că ar fi în Scoția, răspunde el răsfirându-și mărfurile în fața mea. Drum bun și cale bătută! Eu, unul, zic că n-are decât să rămână acolo. Vreți niște piper? Am piper și niște nucșoară așa de proaspătă, că ai putea-o mânca goală.

— În Scoția?

— Se zice că se întâlnește cu regina scoțiană și că vor abate asupra noastră o oștire de harpii, spune el voios. O armată de femei – asta da poveste de groază! O oglinjoară frumoasă, lustruită? Sau, uitați, niște plase pentru păr din fir de aur. E aur adevărat!

Sărbătorim Crăciunul la Grafton. Elizabeth vine în vizită cu soțul ei, sir John, și cu cei doi băieți ai lor: Thomas are acum cinci ani, iar Richard, doar doi. Toți copiii mei se adună acasă pentru cele douăsprezece zile de sărbătoare și casa e însuflețită de cântecele, dansurile și fugăreala lor în sus și-n jos, pe scara de lemn. Pentru cei șase copii mai mici, de la Katherine, care, la doi ani, poate doar să se țină cu pași nesiguri după frații mai mari și-i imploră să nu plece fără ea, la Edward, Margaret, Lionel, Eleanor și Martha, care e la zece ani cea mai vârstnică din odaia copiilor, întoarcerea fraților și surorilor mai mari e ca o explozie de zarvă și entuziasm. Tinerii Richard și John, de paisprezece și respectiv cincisprezece ani, sunt de nedespărțit, Jacquetta și Mary sunt domnișoare serioase, plasate în casele vecinilor în aceste vremuri grele. Anthony și Anne sunt, firește, cei mai mari. Anne ar trebui să fie deja măritată, dar ce pot face când toată țara e întoarsă cu susul în jos și nici măcar nu există o curte la care să poată sluji ca domnișoară de companie? Și cum să-i găsec lui Anthony mireasa pe care ar merita-o, când nu-mi dau seama cine va fi bogat și în grațiile regelui luna viitoare, darămite peste zece ani? Există o promisiune între el și fiica lordului Scales, însă lordul Scales e mort, iar familia lui, în dizgrație, la fel ca noi. Și, în sfârșit, lucrul care mă nedumerește cel mai tare: cine ar trebui să plănuiască partide pentru copiii mei și să caute case de seamă în care să fie plasați pentru a deprinde aptitudinile necesare? De unde să știu cine va rămâne loial Casei de Lancaster, când din aceasta n-a mai rămas decât un rege care trăiește în odăile reginei, o regină absentă și un băiat de șapte ani? Încă n-am inimă să mă gândesc la o alianță cu cineva care slujește trădătoarea Casă de York.

Mă gândesc să-i țin pe toți copiii acasă la Grafton, cu noi, până în primăvară sau poate mai mult. E cu neputință să avem loc în rândul noului personal regal al curții de York – din moment ce există deja dregători, lorzi și membri ai parlamentului din tabăra York, presupun că în scurtă vreme vor exista curteni de York și doamne de companie. Cecily Neville, ducesa de York,

ridică foarte sus de roata norocului, doarme în apartamentele regelui sub un baldachin din fir de aur, ca o regină; pesemne se gândește că în fiecare zi e Crăciunul. E limpede că nu putem sluji vreodată la o curte de York: mă îndoiesc că vreunul dintre noi va ierta sau va uita vreodată umiliința din sala cea mare a castelului Calais. Poate că vom învăța să trăim precum exilații pe propriile noastre pământuri. Poate că acum, la vârsta de patruzeci și cinci de ani, când mezina mea învață să vorbească, voi trăi într-o țară asemănătoare cu aceea a copilăriei mele: cu un rege în nordul regatului și altul în sud, fiecare supus fiind obligat să-l aleagă pe cel pe care-l crede adevărat, fiecare cunoscându-și dușmanul și fiecare așteptând să se răzbune.

Îmi pierd nădejdea de a rânduî viitorul familiei noastre într-o astfel de lume, în astfel de vremuri, și-mi găsesc în schimb alinarea pe pământurile noastre. Mă apuc să plănuiesc mărirea livezii și mă duc la o fermă din apropiere de Northampton ca să cumpăr niște puieti. Richard îmi spune că mărire sunt sigure pentru negoț și că anul ăsta va obține prețuri mai bune pentru lâna oilor lui pe piața din Calais. Drumurile spre Londra sunt lipsite de pericole, ducele de York reinstituie puterile șerifilor și le poruncește să aibă grijă să se facă dreptate în fiecare ținut. Treptat, ținuturile încep să scape de bandiți și de hoții la drumul mare. Nu recunoaștem nicio clipă, nici măcar între noi, dar acestea sunt progrese mari. Începem să ne gândim – fără a o rosti cu glas tare – că poate vom putea trăi așa, ca moșieri într-o țară în care domnește pacea. Poate că putem să ne cultivăm livada, să ne creștem oile și să privim cum copiii noștri ajung la maturitate, fără teama de trădare și de război. Poate că Richard, ducele de York, ne-a alungat de la curte, însă ne-a dăruit pacea în țară.

Dar la sfârșitul lui ianuarie văd trei călăreți care se apropie pe aleea casei, copitele cailor spărgând gheața de la suprafața bălților și împrăștiind noroi. Îi văd de la fereastra odăii copiilor, unde o veghez pe Katherine în timpul somnului, și știu pe dată că ne aduc vești proaste și că lunile de nemișcare reci, hibernale s-au încheiat. N-a fost deloc pace, ci doar obișnuita pauză peste iarnă într-un război fără capăt, un război care va continua la nesfârșit, până când vom muri cu toții. Vreme de o clipă mă gândesc să închid obloanele ferestrelor, să rămân în odaia copiilor și să mă prefac că nu sunt acasă. Nu va trebui să

răspund la o chemare pe care n-o aud. Dar asta ține doar o clipă. Știu că dacă sunt chemată, trebuie să plec. Am slujit Casa de Lancaster toată viața, nu pot da greș acum.

Mă aplec peste leagăn și o sărut pe Katherine pe fruntea caldă și netedă, de bebeluș, apoi ies din odaie, închizând ușa binișor. Cobor încet treptele, privind peste balustrada de lemn cum Richard își aruncă mantia pe umeri, își ia sabia și iese să-i întâmpine pe oaspeți. Aștept în sala cea mare, ascultând.

— Sir Richard Woodville, lord Rivers? Întreabă primul bărbat.

— Cine-l caută?

Omul coboară vocea.

— Regina Angliei. Îi răspundeți? Îi mai sunteți credincios?

— Da, spune scurt Richard.

— V-am adus asta, zice omul întinzând o scrisoare.

Îl văd prin crăpătura ușii pe Richard luând-o.

— Duceți-vă prin spate, la grajduri. Veți primi mâncare și bere. E frig. Intrați în sală și încălziți-vă. Aceasta e o casă credincioasă, dar nu-i nevoie să spuneți nimănui de unde veniți.

Oamenii salută în semn de mulțumire și Richard intră în holul casei, rupând pecetea. Începe să citească cu glas tare:

— „Vă dau binețe, prea iubiți...” Se întrerupe. E o scrisoare comună, probabil că a trimis sute. E o chemare.

— La arme? Întreb simțind gustul fricii.

— Pentru mine și Anthony. Trebuie să plecăm în York, acolo adună oștirea.

— Mergi?

Sunt gata să-i cer să refuze.

— N-am încotro. S-ar putea să fie ultima ei șansă. Parcurge scrisoarea și scoate un fluierat prelung, scăzut. Dumnezeuule mare! Oamenii ei l-au prins pe Richard, ducele de York, și l-au ucis. Ridică ochii spre mine, cu scrisoarea strânsă în pumn. Dumnezeuule! Cine s-ar fi gândit?! Lordul protector e mort! Regina a învins!

— Cum? exclam, incapabilă să cred acest salt brusc la victorie. Ce spui acolo?

— Scrie doar că ducele a ieșit călare din castelul lui, Sandal, bănuiesc – de ce să facă una ca asta? Castelul acela poate rezista împresurat o lună! – și că a fost doborât. Dumnezeuule mare, nu-mi vine să cred! Jacquetta, asta e sfârșitul campaniei York, e sfârșitul taberei York! Richard de York a murit! Și fiul lui

împreună cu el.

— Icnesc, ca și cum moartea lui ar fi o pierdere pentru mine.

— Nu tânărul Edward! Nu Edward de March!

— Nu, celălalt fiu, Edmund. Edward de March e undeva în Țara Galilor, dar nu poate face nimic acum, că tatăl lui e mort. Sunt terminați, tabăra York e înfrântă. Întoarce scrisoarea pe partea cealaltă: A, uite, a adăugat ceva la sfârșitul scrisorii! Spune așa: „*Dragă sir Richard, vino neîntârziat, norocul începe să-mi surâdă! L-am încoronat pe Richard de York cu o coroană de hârtie și i-am înfipt capul într-o țeapă la Micklegate. În curând îl vom pune și pe al lui Warwick alături și totul fi iarăși cum trebuie*”. Îmi pune scrisoarea în mână. Asta schimbă totul. Îți vine să crezi? Regina noastră a învins, regele nostru își recapătă tronul!

— Richard de York a murit?

Citesc la rândul meu scrisoarea.

— Acum regina îl poate învinge pe Warwick, spune Richard. Fără alianța cu York, e mort. L-au pierdut pe regentul și lordul protector, totul s-a terminat pentru ei. N-au pe nimeni care să poată pretinde că e moștenitorul tronului. Nimeni nu l-ar accepta pe Warwick în calitate de lord protector, n-are absolut niciun drept la tron. Regele e, iarăși, singurul care poate fi rege. Casa de York e terminată, ne-a rămas numai Casa de Lancaster! Au făcut o greșală care i-a costat totul. Fluieră încet și ia scrisoarea înapoi. Să mai zici de roata norocului: au fost aruncați în țărână!

Merg lângă el și privesc peste umărul lui scrisul familiar al reginei pe scrisoarea secretarului. Într-un colț a scris: *Jacquetta, vino la mine neîntârziat.*

— Când plecăm? întreb, rușinată de lipsa tragerii de inimă față de această chemare la arme.

— Va trebui să plecăm chiar acum, răspunde el.

*

Apucăm pe marele drum către miazănoapte, spre York, convinși că armata reginei va porni spre miazăzi, în direcția Londrei, și o vom întâlni pe drum. La fiecare popas de-a lungul zilelor friguroase, în fiecare seară petrecută în hanuri sau abații ori în casele nobililor, oamenii vorbesc despre oștirea reginei ca și cum ar fi o forță invadatoare străină, ca și cum ar fi un izvor

de groază. Spun că a adus din Scoția soldați care mășăluiesc desculți peste pietre, cu pieptul gol chiar și pe vremea cea mai rea. Nu se tem de nimic și le place carnea crudă, fugăresc vitele pe câmpuri și le smulg carnea de pe corp cu mâinile goale. Regina n-are bani ca să-i plătească și le-a promis că au voie să ia pradă tot ce pot căra, dacă o duc la Londra și-i smulg inima contelui de Warwick.

Spun că i-a dăruit regelui Franței țara în schimbul sprijinului său. Că el va urca pe Tamisa cu flota și va pustii Londra, că va pune stăpânire pe toate porturile de pe coasta de sud. Regina i-a predat deja Calais, iar cetățile Berwick și Carlisle le-a dăruit reginei scoțiene. Noua frontieră va fi la Newcastle, am pierdut nordul pentru totdeauna, iar Cecily Neville, văduva lui York, va fi o țărăncă scoțiană.

N-are rost să încercăm să contrazicem acest amestec de teroare și adevăr. Regina, o femeie în armură care-și conduce propria oștire, cu un fiu zămislit de un soț adormit, o femeie care folosește alchimia și, poate, meșteșugurile magiei negre, o prințesă franceză aliată cu dușmanii noștri a devenit un obiect al groazei absolute pentru poporul țării ei. Avându-i pe scoțieni în spate, a devenit o regină a iernii, o regină care ră sare din bezna ținuturilor de miazănoapte ca un lup.

Facem popas două nopți la Groby Hall ca s-o vedem pe Elizabeth și să ne întovărășim cu soțul ei, sir John Grey, care și-a adunat oastea și ne va însoți în nord. Elizabeth e încordată și nefericită.

— Nu pot suporta să aștept vești! spune ea. Trimite-mi de știre îndată ce poți. Nu suport să aștept! Aș vrea să nu fii nevoită să pleci din nou.

— Și eu aș vrea același lucru, îi spun cu blândețe. N-am pornit niciodată la luptă cu inima atât de grea. M-am săturat de război!

— Nu poți refuza?

Clatin din cap.

— E regina mea și mi-e prietenă. Dacă n-aș merge din simțul datoriei, aș merge din dragoste pentru ea. Dar tu ce vei face, Elizabeth? Nu vrei să te duci la Grafton, să stai cu copiii în lipsa noastră?

— Locul meu e aici, răspunde ea cu o mică strâmbătură. Lui lady Grey nu i-ar plăcea să plece. Dar mă tem atât de tare pentru John!

Îmi las mâna peste degetele ei neliniștite.

— Trebuie să fii calmă. Știu că e greu, dar trebuie să fii calmă și să speri că va fi bine. Tatăl tău a plecat la bătlie de o mulțime de ori, de fiecare dată mi-a fost la fel de greu ca prima oară, dar de fiecare dată s-a întors la mine.

Îmi prinde mâna și mă întreabă foarte încet:

— Ce vezi? Ce vezi pentru John? Pentru el mă tem mult mai tare decât pentru Anthony sau pentru tata.

Clatin din cap.

— Nu pot prevesti. Am impresia că aștept un semn, că-l așteptăm cu toții. Cine s-ar fi gândit că am adus-o în Anglia pe Margareta de Anjou, copila cea frumoasă, pentru asta?

[55] În marș, primăvara anului 1461

Călătorim ca o mică oștire - ginerele meu John, Richard, Anthony și cu mine în fruntea arendașilor și a soldaților din slujba noastră. Nu putem înainta decât în ritmul marșului lor; în plus, drumul e inundat pe alocuri și, pe măsură ce avansăm spre miazănoapte, începe să ningă. Mă gândesc la semnele pe care mi-a cerut să le văd milord John, ducele de Bedford; îmi aduc aminte de viziunea unei bătălii în zăpadă încheiate sângeros și mă întreb dacă ne îndreptăm spre ea.

În cele din urmă, în a treia zi, iscoada trimisă de Richard înainte se întoarce la galop ușor și spune că toți țărani și-au zăvorât ușile și obloanele, întrucât cred că armata reginei se află la depărtare de o zi. Richard ordonă oprirea și mergem la conacul unei ferme ca să cerem culcuș pentru noapte și un hambar în care să doarmă soldații noștri. Ferma e părăsită - locatarii au încuiat ușa și au abandonat casa. Au preferat să ia calea dealurilor decât s-o primească pe adevărata regină a Angliei. Spargem ușa, căutăm mâncare, aprindem focul și le poruncim oștenilor să nu treacă dincolo de hambar și curte și să nu fure nimic. Însă toate lucrurile de preț au fost deja luate și ascunse. Cei care locuiesc aici s-au temut de regină cum s-ar teme de un hoț la vremea nopții. N-au lăsat nimic pentru regină și armata ei și, de bună seamă, n-ar lupta în veci pentru ea. Regina a devenit dușmanul propriului ei norod.

A doua zi, în zori, înțelegem de ce. Se aud bubuituri puternice la ușa din față și, în timp ce cobor din pat, la fereastră apare o mutră sălbatică; în clipa următoare, micul ochi de sticlă e

sfărâmat și în odaie a intrat un bărbat, urmat de altul care se cațără pe fereastră, cu un cuțit în dinți. Țip „Richard!”, îmi înșfac pumnalul și-i înfrunt, strigând:

— Sunt ducesa de Bedford, prietena reginei!

Omul rostește ceva drept răspuns, dar nu înțeleg o iotă.

— Sunt din Casa de Lancaster! spun, apoi încerc în franceză.
Je suis la duchesse de Bedford!

— Pregătește-te să te dai la o parte, spune încet Richard din spatele meu. Sari în dreapta când îți spun eu... Acum!

Mă arunc în dreapta, iar el face un pas mare înainte și străinul cade în sabia lui cu un gălgâit cumplit. Cu sângele șiroind pe gură, se clatină cu mâinile întinse spre mine și cade, gemând teribil. Richard își proptește piciorul încălțat cu cizmă în burta omului și-și scoate sabia, stârnind valuri de sânge roșu aprins și țipătul de durere al rănitului. Tovarășul lui dispăre pe geam în timp ce Richard se apleacă și taie iute cu pumnalul gâtul străinului, cum ar sacrifica un porc. Se lasă tăcerea.

— Ești teafără? întreabă Richard, ștergându-și sabia și pumnalul de perdelele patului.

Simt cum mi se ridică voma în fundul gâtului. Icnesc, duc mâna la gură și fug la ușă.

— Varsă acolo, spune Richard arătându-mi căminul. Nu știu dacă în casă nu sunt pericole.

Vărs în cămin, mirosul vomei amestecându-se cu cel al sângelui cald. Richard mă bate ușurel pe spate.

— Trebuie să văd ce se petrece afară. Încuie-te aici și zăvorăște obloanele. Trimit un om să stea de pază la ușă.

Pleacă înainte să apuc să protestez. Mă duc la fereastră ca să închid obloanele. Afară, în beznă hibernală, văd două torțe lângă hambar, însă nu-mi dau seama dacă sunt oamenii noștri sau scoțienii. Zăvorăsc obloanele. În odaie se face întuneric beznă, dar simt mirosul sângelui care se prelinge încet din rănilor mortului; pipăind patul, îl ocolesc. Mi-e atât de teamă că va întinde mâinile din iad și mă va prinde de gleznă, încât cu greu reușesc să ajung la ușă s-o zăvorăsc, cum a poruncit Richard. În chip oribil, sunt încuiată cu leșul cel proaspăt.

Afară se aud strigăte și o salvă bruscă, înspăimântătoare de trâmbiță; apoi îl aud pe Richard la ușă.

— Poți să ieși, sosește regina și și-a orânduit la loc soldații. Se pare că aceia doi erau iscoadele ei. Erau de partea noastră.

Cu mâinile tremurând, trag zăvorul ușii și o deschid. În lumina torței pe care o ține în mână, chipul lui Richard e mohorât.

— Ia-ți mantia și mănușile, îmi spune el. Ne încolonăm.

Sunt nevoită să mă întorc în odaie și să trec pe lângă mort ca să-mi iau mantia, întinsă pe pat ca să ne țină de cald. Nu mă uit la el. Îl lăsăm acolo, mort fără împărțășanie, scăldat în propriul sânge, cu gâtul tăiat.

— Jacquetta! exclamă regina.

— Alteța Voastră, Margareta!

Ne cuprindem în brațe și rămânem o vreme așa, lipindu-ne obrajii calzi. Simt vigoarea bucuriei și a optimismului însuflețindu-i trupul mărunț. Simt mirosul parfumului din părul ei și gulerul ei de blană îmi gădilă bărbia.

— Ce mai aventuri am avut! N-o să-ți vină să crezi ce călătorii am făcut. Ești teafără?

Încă mai tremur, zdruncinată de violența din odaia de culcare.

— Richard a trebuit să-l omoare pe unul dintre oamenii tăi. A intrat pe fereastra odăii de culcare.

Ea clatină din cap dezaprobator, ca în fața unei metehne minore.

— O, sunt fără speranță oamenii ăștia! Nu sunt buni decât să ucidă. Dar trebuie să-l vezi pe prințul nostru! E un tânăr născut să fie rege. A fost nespus de curajos. A trebuit să mergem călare până în Țara Galilor și, de acolo, să luăm corabia spre Scoția. Am fost jefuiți și am naufragiat! N-o să-ți vină să crezi!

— Alteță, oamenii sunt îngroziți de oștirea voastră.

— Da, știu. E teribilă! Vei vedea, avem planuri grozave!

Radiază, e o femeie puternică, liberă în sfârșit să-și ia puterea în mâini.

— Îi am de partea mea pe lorzii de Somerset, Exeter și Northumberland, spune ea. Nordul Angliei ne aparține. Vom înainta spre sud, iar când Warwick iese să apere Londra, îl zdrobim.

— Îi va sta în puteri să ridice Londra împotriva voastră, o previn. Iar țara e îngrozită de oștirea regală, n-o primește deloc bucuroasă.

Râde cu poftă.

— I-am ridicat la luptă împotriva lui pe scoțieni și pe locuitorii nordului! Oamenii lui vor fi prea înfricoșați ca să ia măcar armele în mâini. Sosesc în Anglia ca un lup, Jacquetta, cu o

armată de lupi. Sunt în punctul cel mai de sus al roții norocului și oștirea asta e de neînfrânt, fiindcă nimeni nu va îndrăzni să vină să lupte cu ea. Oamenii fug de noi chiar înainte să apărem, am devenit o regină rea pentru poporul meu, o pacoste pentru regat și toți vor regreta că au ridicat vreodată sabia ori furca împotriva mea!

*

Ne îndreptăm spre miazăzi împreună cu armata reginei, în fruntea soldaților aflându-se suita regală; în spatele nostru se țin lanț prădăciunile, distrugerile și groaza pe o fâșie lată a ținuturilor pe care le străbatem – știm acest lucru, dar îl ignorăm. Unii soldați se desprind din coloana principală ca să caute mâncare, sparg hambare, atacă prăvălii și mici ferme izolate, cer biruri din partea satelor; alții însă sunt descreierați, bărbați din nord ca niște vikingi scoși din minți: ucid din plăcerea de a ucide, fură din biserici, siluiesc femei. Aducem groaza în Anglia, suntem ca o molimă pentru propriul nostru popor. Richard și unii dintre lorzi se simt profund rușinați și fac tot ce pot ca să impună o oarecare ordine armatei, controlând birurile pe care le iau și cerând ca scoțienii să se încoloneze în marș. Dar alți lorzi, regina însăși și chiar băiețelul ei par să se bucure că pedepsesc țara care i-a respins. Margareta e ca o femeie descătușată din legăturile onoarei, e liberă să facă orice are chef, s-a eliberat de soțul ei, s-a eliberat de constrângerile curții, s-a eliberat de manierele controlate ale unei prințese franceze – e liberă în sfârșit să fie haină.

În a doua zi de marș, noi patru, călărind în fruntea oștirii, vedem un călăreț singuratic oprit la marginea drumului, așteptând să ne apropiem. Richard le face semn lui Anthony și John.

— Mergeți să vedeți cine e. Aveți grijă! Nu vreau să aflu că e iscoadă și că Warwick e de partea cealaltă a dealului.

Cei doi băieți ai mei înaintează încet către călăreț ținând hățurile cu mâna stângă și mâna dreaptă în jos, întinsă, ca să se vadă că n-au nicio armă. Bărbatul vine spre ei la trap, făcând același gest. Se opresc pentru o conversație scurtă, apoi întorc caii toți trei și vin spre noi. Străinul e murdar de noroiul drumului și calul său e năclăit de sudoare. E neînarmat; are o teacă la brâu, dar și-a pierdut sabia.

— Un mesager, anunță Anthony făcând un gest cu capul către regina care și-a oprit calul și așteaptă. Mă tem că veștile sunt proaste, Alteță.

Ea așteaptă nepăsătoare, așa cum trebuie să aștepte o regină veștile proaste.

— Edward de March a ieșit din Țara Galilor precum soarele iernii, spune omul. Am fost de față. Jasper Tudor m-a trimis să vă spun să vă păziți de soarele splendid.

— Nici pomeneală! îl întrerupe soțul meu. Jasper Tudor n-a trimis în viața lui așa un mesaj. Spune-ne ce ți s-a poruncit să ne zici, neghiobule și nu înflori nimic!

Astfel muștrat, omul se îndreaptă de spate.

— Tudor mi-a cerut să spun următoarele: că armata lui e înfrântă și că el se ascunde. Ne-am înfruntat cu oștirea York și am pierdut. Sir William Herbert a condus-o împotriva noastră, iar Edward de March se afla lângă el. Au străpuns frontul galilor și au trecut drept prin mijlocul nostru. Jasper m-a trimis să vă previn. Venea să vi se alăture când Edward ne-a aținut calea.

Regina încuviințează cu capul.

— Jasper Tudor vine să ni se alăture?

— Jumătate din soldații lui sunt morți. Cei din tabăra York sunt peste tot. Mă îndoiesc că va răzbi. Ar putea chiar să fie mort.

Ea respiră adânc, însă nu spune nimic.

— A apărut o viziune, adaugă bărbatul, cu un ochi la Richard.

— Cine a mai văzut-o? Întreabă el iritat. A mai văzut-o cineva sau numai tu? Sau ți s-a părut doar că o vezi?

— Toți au văzut-o. De asta am pierdut. Toți au văzut-o.

— N-are importanță, spune soțul meu.

— Ce viziune? Întreabă regina.

Soțul meu oftează și dă ochii peste cap.

— Pe cer, deasupra lui Edward de March, când și-a ridicat stindardul, a răsărit soarele, dar pe urmă au apărut trei sori. Trei sori pe cer deasupra lui, iar cel din mijloc îl scâlda cu razele sale. A fost ca un miracol! Nu știam ce înseamnă, însă ne-am dat seama că e binecuvântat. Nu știam de ce.

— Trei sori, repetă regina, apoi se întoarce spre mine. Ce înseamnă?

Îmi feresc chipul, ca și cum ar putea să vadă, oglinziți în ochii mei, cei trei sori scânteietori pe care i-am văzut pe apa Tamisei. Cunosc acești trei sori, i-am văzut. Însă n-am știut atunci ce

înseamnă și nu știu nici acum.

— Unii au spus că e Sfânta Treime pogorându-și slava asupra lui Edward de March. Dar de ce să binecuvânteze Tatăl, Fiul și Spiritul Sfânt un rebel? Alții au zis că îi reprezintă pe el și pe cei doi frați ai lui care mai trăiesc – că s-au născut ca să se ridice sus de tot.

Regina se uită la mine. Clatin din cap și rămân tăcută. Nădărduiam că voi vedea anotimpul în care se va însănătoși regele când am ieșit în zorii acelei zile reci și am privit scânteierea apelor fluviului. Voiam să văd ridicarea regelui meu, dar în loc de asta am văzut trei sori ridicându-se din negură și luminând cu putere.

— Ce înseamnă?

Mesagerul îndreaptă întrebarea spre mine, de parcă s-ar aștepta să știu.

— Nimic! răspunde cu hotărâre soțul meu. Înseamnă că zorii au fost luminoși și voi erați năucii de spaimă cu toții. Se întoarce spre străin: Nu vreau să aud nimic despre viziuni, vreau să știu cum ar sta lucrurile cu o zi de marș. Dacă Edward își aduce oștirea către apus, în marșul cel mai rapid de care e în stare, când crezi că va ajunge la Londra?

Omul se gândește. E atât de ostenit, încât nu izbutește să socotească zilele.

— O săptămână? Trei, patru zile? întreabă el cu glas tare. E iute! Cel mai iute comandant de oști din câți am văzut. Ar putea sosi aici mâine?

*

În seara aceea, soțul meu dispare din tabăra noastră și se întoarce târziu, pe când regina se pregătește să se retragă.

— Alteță, vă cer încuviințarea să aduc un prieten să ni se alăture.

Ea se ridică în picioare.

— A, sir Richard, mă slujești ca un om de ispravă! Mi-ai adus un mare comandant în persoana lui sir Andrew Trollope, care ne-a cucerit Ludlow fără ca măcar să ridice sabia. Pe cine ai acum?

— Trebuie să-mi jurați că-i veți ierta greșelile din trecut.

— Îl iert, spune cu ușurință regina.

— E grațiat? stăruie Richard.

— Are o grație regală. Îți dau cuvântul meu.

— Atunci dați-mi voie să vi-l înfățișez pe sir Henry Lovelace, care e mândru să vină să vă slujească.

Regina întinde mâna, iar prietenul lui Richard înaintează, se înclină și i-o sărută.

— Nu mi-ai fost prieten întotdeauna, sir Henry, remarcă ea cu răceală.

— Pe atunci nu știam că York va încerca să obțină coroana, răspunde acesta. Am trecut de partea lui numai ca să văd Consiliul Coroanei bine cârmuit. Iar acum York e mort. Mă alătur vouă târziu, știu bine: înainte de ultima voastră bătălie și de victoria voastră finală. Dar sunt mândru să o fac.

Regina îi zâmbește – încă mai poate deștepta în ea farmecul acela irezistibil – și-i spune:

— Mă bucur să te am în slujba mea. Și vei fi răsplătit bine.

— Sir Henry spune că Warwick a ocupat poziții fortificate în jurul orașului St Albans, îi aduce la cunoștință soțul meu. Trebuie să-l înfrângem înainte ca Edward March să poată veni cu întăriri.

— Doar nu ne temem de un băiețandru de nouăsprezece ani! Andrew Trollope va comanda armata mea, împreună cu dumneata, lord Rivers. Și vom ataca neîntârziat, așa cum propui.

— Vom alcătui un plan, spune Richard. Iar sir Henry se va întoarce la Warwick și-l va sluji până când ne vom încheia în luptă. Vom înainta în noaptea asta, pe întuneric. Dacă avem noroc, ne vom abate asupra lor când ne vor crede încă la o zi depărtare.

— Mă pregătesc, îi spune regina zâmbind.

*

Așteptăm. Armata regală și forțele scoțiene străbat drumul pe întuneric, aproape pe tăcute. Scoțienii sunt desculți, n-au cai, se pot topi în noapte fără niciun sunet. Le place să răsară pe neașteptate din beznă ca să ucidă. În frunte se află Richard; fiul nostru Anthony comandă un detașament, iar John conduce cavaleria. Regina și cu mine moțaim pe jilțuri, de o parte și de alta a unui foc bine burdușit, în sala cea mare a mănăstirii dominicane de la Dunstable, îmbrăcate în veșminte de călărie, gata să încălecăm și să înaintăm sau să ne retragem, în funcție

de sorții bătăliei. Regina îl ține pe prinț lângă ea, deși băiatul n-are stare și se joacă întruna cu emblema în formă de lebădă. Spune că vrea să lupte alături de soldați, că, deși are numai șapte ani, e destul de mare ca să-și omoare dușmanii. Ea râde de spusele lui, însă nu i le înfrânează.

[56] St Albans, primăvara anului 1461

Avem de așteptat toată ziua. Când se lasă întunericul, unul dintre slujitorii reginei se întoarce călare și ne spune că orașul a fost cucerit, St Albans ne aparține și rușinea grozavă a înfrângerii pe care am suferit-o mai demult în același loc a fost ștearsă. Prințul lasă din mână emblema livrei și dă fuga să-și ia sabia, iar regina își anunță suita că putem pleca. În timp ce ne îndreptăm spre miazăzi, plini de emoția triumfului nostru, înconjurați de gărzile cu săbiile scoase, ne ajunge la urechi zgomotul bătăliei, bubuiturile neregulate ale tunurilor ce trag cu pulbere umedă. Începe să ningă cu niște fulgi reci și uzi ce ni se tocesc pe umeri și pe capete. Vedem când și când soldați care fug de bătălie și vin pe drum către noi, dar când zăresc trupele noastre cu săbiile gata de atac, sar peste câte o poartă pe un câmp sau se tocesc printr-un gard viu și dispar. Nu ne dăm seama dacă sunt oamenii lui Warwick sau ai noștri.

Ne oprim în afara orașului și regina poruncește ca două iscoade să meargă mai departe. La întoarcere, cei doi triumfă.

— Warwick și-a grupat armata pe câmpul Normansland și trăgea în ai noștri, dar apoi sir Henry Lovelace și-a scos oștirea din liniile lui Warwick, lăsând un gol, și cavaleria noastră a atacat imediat prin acel gol.

Regina strânge mâna pumn și o duce la gât, rostind doar:

— Și?

— Le-am străpuns liniile! strigă omul.

— Ura! Ura! țipă prințul.

— L-am străpuns pe Warwick?

— Warwick a sunat retragerea și a tulit-o ca o pisică opărită. Oamenii lui fug sau se predau. Am învins, Alteță, am învins!

Regina râde și plânge în același timp; prințul nu mai știe ce să facă, își scoate mica sabie și o rotește pe deasupra capului.

— Dar regele? întreabă regina. Soțul meu, regele?

— Lordul Warwick l-a adus la luptă, dar l-a abandonat, împreună cu toate bagajele și a fugit. E aici, Alteță!

Pe chipul ei se aşterne dintr-odată o expresie năucă. Au fost despărţiţi şapte luni şi în fiecare zi a despărţirii ea a umblat pe drumuri, s-a ascuns ori a mărşăluit, trăind ca un brigand, ca un hoţ, în vreme ce el a stat în odăile reginei de la palatul Westminster ori s-a rugat într-o mănăstire, slab ca o fată. Nu-i de mirare că regina se teme că el şi-a pierdut iarăşi minţile. Nu-i de mirare că se teme că va fi o străină pentru el.

— Duceţi-mă la el! porunceşte ea, apoi îmi aruncă o privire. Vino cu mine, Jacquetta. Însoţeşte-mă.

În timp ce înaintăm pe drum, soldaţii răniţi şi înfrânţi se feresc din calea noastră cu capetele plecate, cu mâinile întinse, temându-se de o lovitură. Pe măsură ce ne apropiem de oraş vedem morţii zăcând pe câmpuri. Pe strada principală, arcaşii lui Warwick au căzut printre arcurile lor, cu căpăţânile despicate de securile de luptă şi burţile spintecate de săbii. Regina trece printre toate acestea, oarbă la cumplita suferinţă, iar prinţul călăreşte alături de ea zâmbind radios la gândul victoriei noastre, cu mica-i sabie întinsă în faţă.

S-a încropit o tabără pentru regină departe de ororile oraşului. Deasupra cortului ei flutură stindardul regal, înăuntru arde un mangal şi s-au aşternut covoare pe pământul noroios. Intrăm în cortul cel mare ce-i serveşte drept sală de primire – cortul micuţ din spate va fi odaia ei de culcare. Regina se aşază pe jilţ, eu stau în picioare lângă ea, iar între noi se află prinţul. Pentru prima oară după zile întregi pare nesigură, îmi aruncă o privire şi spune doar:

— Nu ştiu în ce stare va fi. Îşi lasă mâna pe umărul prinţului şi continuă cu glas scăzut: Scoate-l de aici dacă tatăl lui e suferind. Nu vreau să vadă...

Pânza de la intrarea cortului e dată la o parte şi regele e adus înăuntru. E îmbrăcat călduros, cu un halat lung, cizme de călărie şi o mantie groasă pe umeri, cu gluga ridicată pe cap. În spatele lui, în prag, îi recunosc pe lordul Bonville şi pe sir Thomas Kyriell, bărbaţi care l-au slujit pe primul meu soţ în Franţa, bărbaţi de ispravă şi credincioşi, care s-au alăturat cauzei lui York în zilele de început şi au stat cu regele de-a lungul întregii bătălii, ca să-l ocrotească.

— O! exclamă regele absent văzând-o pe regină şi pe fiul lui. Ah... Margareta!

Ea se înfioară când vede, cum vedem toţi, că regele e iarăşi

suferind. Abia dacă-și amintește numele ei și-i zâmbește distant prințului, care îngenunchează în fața tatălui său spre a fi binecuvântat. Henric își lasă absent mâna pe creștetul băiatului, îngăimând:

— Ah...

De astă dată nu izbutește deloc să găsească numele în mintea lui încețosată.

— Ah... da.

Prințul se ridică și se uită la tatăl lui.

— Aceștia sunt sir Thomas și lordul Bonville, îi spune regele soției sale. Au fost foarte buni... foarte buni.

— În ce fel? întreabă ea printre dinți.

— M-au amuzat, răspunde el zâmbind. Știi, cât timp s-au petrecut toate. Cât timp a fost atâta zgomot. Am jucat bile. Am câștigat eu. Mi-a plăcut să joc cât timp a fost zgomot.

Regina se uită pe lângă el, la lordul Bonville. Acesta se lasă pe un genunchi și spune încet:

— E foarte slăbit, Alteță. Uneori nu știe pe ce lume e. Am stat cu el ca să-l împiedicăm să hoinărească și să pățească ceva. Dacă nu e supravegheat, se rătăcește. Și atunci se tulbură.

Ea sare în picioare.

— Cum îndrăznești?! Vorbești de regele Angliei! E cât se poate de sănătos!

Expresia de pe chipul ei îl amuțește pe Bonville, dar sir Thomas Kyriell abia dacă o aude - îl veghează pe rege. Înaintează ca să-l sprijine pe Henric, care se clatină și pare gata să cadă. Îl călăuzește pe rege la jilțul de pe care s-a ridicat regina și, ajutându-l să se așeze, spune cu blândețe:

— Nu, mă tem că nu e sănătos. Nu e în stare, Alteță, să deosebească un șoim de o găină friptă. E departe de noi toți, Dumnezeu să-l binecuvânteze!

Regina se răsucesce spre fiul ei, albă la față de turbare și spune sec:

— Acești lorzi l-au ținut prizonier pe tatăl tău, regele. În ce fel vrei să moară?

— Să murim?! exclamă Bonville ridicând privirea șocat.

Sir Thomas, care continuă să țină mâna regelui într-a lui, într-o strânsoare liniștitoare, spune:

— Alteță, l-am ocrotit! Ni s-a promis că vom fi lăsați să plecăm în siguranță. Ne-a dat chiar el cuvântul!

— Cum vrei să moară acești rebeli? repetă ea privindu-și țintă fiul. Acești oameni care l-au ținut prizonier pe tatăl tău și acum îndrăznesc să-mi spună că e bolnav?!

Băiețelul își lasă mâna pe mânerul sabiei, de parcă i-ar plăcea să-i ucidă cu mâna lui.

— Dacă ar fi oameni de rând, i-aș trimite în ștreang, spune el cu glasu-i subțiratic de copil, rostind desăvârșit fiecare cuvânt, așa cum l-a învățat profesorul. Dar cum sunt lorzi și pairi ai regatului, spun că ar trebui să li se taie capul.

Regina le face semn gărzilor sale.

— Faceți cum spune prințul!

— Alteță! exclamă sir Thomas fără a ridica totuși glasul, ca să nu-l sperie pe regele care se agață de mâna lui.

— Nu pleca, sir Thomas! îl roagă regele. Nu mă lăsa aici cu... Se uită la regină, dar nu e în stare să-i regăsească numele în mintea lui zăpăcită. Putem să mai jucăm! stăruie, ca pentru a-și ispiti prietenul să rămână lângă el. Îți place să joci.

Sir Thomas îl ține mai departe de mână și i-o acoperă cu cealaltă într-o strânsoare caldă.

— Alteță, vă rog să-i spuneți Alteței Sale regina că am avut grijă de voi. Ați vrut să rămânem cu voi și ne-ați spus că vom fi în siguranță. Ne-ați dat cuvântul vostru! Vă aduceți aminte? N-o lăsați pe regină să ne taie capul!

Regele pare încurcat.

— Așa am făcut? O, da, așa am făcut! Le-am promis că vor fi în siguranță. A... Margareta, nu le vei face rău acestor oameni, nu-i așa?

Ea îi răspunde cu un chip ca de gheață:

— Nici vorbă. N-ai de ce să-ți faci griji. Se întoarce spre gărzi: Luați-i de aici!

Îi șoptesc imperios:

— Margareta, le-a dat cuvântul!

— Trei neghiobi laolaltă! șuieră ea și le face iarăși semn cu capul gărzilor. Luați-i de aici!

*

Suntem găzduiți în clădirea cu odăi de culcare a abației St Albans, ale cărei ferestre dau spre livada înghețată. Luptele s-au purtat pe străzile din jurul abației și mulți dintre răniți vin în casa de oaspeți și în hambare, unde călugărițele îi îngrijesc, iar

când mor, călugării îi scot să-i îngroape. Am reușit să obțin o albie de îmbăiat pentru Richard și acum își toarnă urcioare de apă pe el. A căpătat o rană la brațul drept, pe care i-am spălat-o cu apă cu cimbru adusă de acasă și i-am bandajat-o strâns. Anthony e nevătămat, slavă Domnului.

— Unde e John? Întreb. E cu cavaleria?

Richard iese din albie cu spatele la mine, șiroind de apă pe dușumea. Nu-i văd fața.

— Nu.

— Unde e?

Tăcerea lui mă alarmează.

— Richard, e rănit? Richard? E aici, în abatie?

— Nu.

M-a cuprins spaima.

— Unde e? Nu e rănit? Trebuie să mă duc la el! Trebuie să-i trimit vorbă lui Elizabeth, i-am promis!

Richard își leagă un cearșaf în jurul mijlocului, strâmbându-se puțin de durere și se așază în fața focului molcom.

— Îmi pare rău, Jacquetta. A murit.

— A murit? repet prosteste.

— Da.

— John?

El încuviințează pe tăcute.

— Dar cavaleria a spart liniile lui Warwick, ne-a câștigat bătălia! Cavaleria a câștigat bătălia asta!

— John era în frunte. A primit o suliță în burtă. E mort.

Mă las moale pe taburet.

— Asta o să-i frângă inima lui Elizabeth. Dumnezeu mare! E doar un copilandru... Tu ai scăpat nevătămat de atâtea ori!

— Norocul... El n-a fost norocos, asta-i tot. A avut ghinion, Dumnezeu să-l mântuiască. Ai avut o prevestire cât de mică?

— N-am văzut niciodată un viitor pentru ei, spun cu amărăciune. Dar n-am zis nimic și am lăsat-o să se mărite cu el, chiar dacă n-am văzut nimic pentru ei în viitor. Era o partidă bună și am vrut s-o știu măritată bine și bogată. Ar fi trebuit s-o previn, ar fi trebuit să-l previn și pe el! Câteodată am Vederea, dar aș putea la fel de bine să fiu oarbă!

El se apleacă spre mine și mă ia de mână, spunând:

— Așa e norocul. Un zeu crud. Îi scrii lui Elizabeth? Pot trimite un soldat cu mesajul.

— Mă duc la ea. N-aș îndura să audă vestea asta de la altcineva și nu de la mine. Mă duc să i-o duc eu însămi.

*

Plec de la St Albans în zori și străbat călare câmpurile. Dorm o noapte la o abație și alta la un han. E o călătorie istovitoare, însă cerul cenușiu și drumurile mocirloase se potrivesc cu starea mea sufletească. Fac parte dintr-o armată victorioasă aflată într-o campanie învingătoare, dar niciodată nu m-am simțit mai înfrântă. Mă gândesc la cei doi lorzi îngenuncheați în fața Margaretei și la dușmănia de pe chipul ei. Mă gândesc la fiul ei, micul nostru prinț, și la glăsciorul lui subțire de copil cu care a poruncit uciderea a doi oameni de ispravă. Călăresc orbește, abia văzând drumul. Știu că încep să-mi pierd credința.

Îmi ia două zile să ajung în micul sat Groby; intru pe porțile mari ale reședinței, dorindu-mi să nu mă aflu acolo. Îmi deschide chiar Elizabeth și de cum mă vede, știe de ce am venit.

— E rănit? mă întreabă, dar știe deja că e mort. Ai venit să mă iei?

— Nu, Elizabeth, îmi pare rău.

— Nu e rănit?

— A murit.

Crezusem că se va prăbuși, dar ea încasează lovitura și apoi își îndreaptă portul cu multă demnitate.

— Și am pierdut iarăși? întreabă ușor enervată, ca și cum n-ar avea importanță dacă am pierdut sau am câștigat.

Descaléc și-i arunc unui rândaș hățurile, spunându-i:

— Dă-i mâncare și apă și țesală-l. Trebuie să plec poimâine. Mă întorc spre Elizabeth: Nu, scumpo. Am învins. Soțul tău a condus șarja care a spart liniile lui Warwick. A fost foarte viteaz.

Mă privește cu ochii cenușii încărcăți de durere.

— Viteaz? Crezi că a meritat? Victoria unei bătălii mărunte, o nouă bătălie, o nouă victorie mărunță în schimbul vieții lui?

— Nu, îi răspund cu sinceritate. Căci va urma o nouă bătălie, iar tatăl tău și Anthony vor trebui să ia parte la ea. Nu se mai sfârșește.

Ea înclină capul aprobator.

— Vii să-i spui mamei lui?

Pășesc peste prag și intru în umbrele calde de la Groby Hall, știind că trebuie să fac cel mai cumplit, cel mai îngrozitor lucru

pe care i-l poate face o femeie altei femei: să-i spun că fiul ei a murit.

*

Când mă întorc la St Albans, găsesc cea mai mare parte a oraşului pustie, prăvăliile pustiite şi casele zăvorâte. Oraşenii sunt îngroziţi de armata reginei, care a prădat toate bunurile de preţ şi a luat toate proviziile pe o suprafaţă de cincisprezece kilometri de jur-împrejur.

— Slavă Domnului că te-ai întors! Îmi spune Richard ajutându-mă să descasc în curtea din faţă a abaţiei. Parcă aş încerca să comand armata duşmană! Călugării au părăsit abaţia, oraşenii au fugit din oraş. Şi lordul primar al Londrei a trimis după tine.

— După mine?

— Vrea ca tu şi ducesa de Buckingham să vă întâlniţi cu el şi să cădeţi de acord dacă regele şi regina pot să intre în Londra.

Mă uit la el confuză.

— Richard, Londra trebuie să-şi deschidă porţile pentru regele şi regina Angliei!

— N-o va face. Londonezii au auzit cum e aici. Negustorii nu acceptă ca armata asta să se afle în apropierea depozitelor, prăvăliilor şi fiicelor lor, dacă au cum s-o împiedice. E foarte simplu. Tu însă trebuie să vezi dacă poţi obţine înţelegerea ca regele şi regina să fie primiţi împreună cu personalul lor în Palatul Westminster, iar armata să fie adăpostită şi hrănită în afara oraşului.

— De ce eu? De ce nu intendentul reginei? Sau duhovnicul regelui?

El zâmbeste amar.

— La drept vorbind, ţi se face o onoare. Londonezii n-au încredere în nimeni. În nimeni din armata ei sau dintre sfetnicii regelui. Au încredere în tine fiindcă îşi amintesc cum ai intrat demult în Londra ca ducesă tânără şi frumoasă. Îşi amintesc că ai fost în Turn când a venit Jack Cade. Îşi amintesc că ai fost la Sandwich când te-a luat Warwick. Îşi zic că în tine se pot încrede. Te poţi întâlni cu ducesa de Buckingham acolo.

Mă cuprinde cu braţul pe după mijloc şi-şi apropie buzele de urechea mea.

— Poţi face treaba asta, Jacquetta? Dacă nu, spune doar şi ne întoarcem la Grafton.

Mă sprijin de el o clipă și spun încet:

— Sunt sătulă! M-am săturat de lupte, m-am săturat de moarte și nu cred că putem avea încredere în ea în ceea ce privește tronul Angliei. Nu știu ce să fac. M-am gândit tot drumul până la Groby și tot drumul de întoarcere și nu știu ce cred, nici care-mi e datoria. Nu pot prevedea viitorul și nu pot spune nici măcar ce ar trebui să facem mâine.

Cu chipul posomorât, el rostește simplu:

— Asta e casa mea. Tatăl meu a slujit Casa de Lancaster și trebuie s-o slujesc și eu. Fiul meu mă urmează. Dar pentru tine e greu, iubirea mea! Dacă vrei să pleci acasă, ar trebui să pleci. Regina va trebui să-ți dea drumul. Dacă Londra își încuie porțile în fața ei, și-a făcut-o cu propria mână.

— Chiar i s-ar interzice să intre în propria ei capitală?

El încuviințează.

— Nu e iubită, iar armata ei seamănă teroarea.

— Londonezii n-au cerut nimănui altcuiva să vorbească în numele ei?

— Nu se mulțumesc decât cu ducesa cea frumoasă, răspunde el zâmbind strâmb.

— Atunci trebuie s-o fac, hotărâsc fără tragere de inimă. Londra trebuie să-i primească pe regele și regina Angliei. Ce se va alege de țară dacă londonezii închid porțile în fața regelui lor? Am câștigat bătălia, ea e regina Angliei, trebuie să putem intra în Londra.

— Poți să pleci acum? Căci îmi închipui că Warwick s-a întâlnit cu prietenul lui, Edward de March, și vor veni spre noi. Ar trebui ca regele și regina să ajungă neîntârziat în Turnul Londrei și în posesia capitalei. După aceea n-au decât să ducă tratative sau să lupte, dar trebuie să luăm în stăpânire regatul.

Privesc curtea grajdurilor, unde caii cavaleriei moțăie din cap peste ușile boxelor. Printre ei se află calul lui John Grey, lipsit, acum și pe vecie, de călărețul său.

— Pot să plec acum.

Richard încuviințează tăcut. Mi se aduce un cal odihnit și Richard mă ajută să încalec. În spatele nostru, ușa abației se deschide și iese regina, spunându-mi cu cel mai plăcut zâmbet al ei:

— Știam eu că vei merge de dragul meu! Acceptă orice în numele meu. Trebuie să intrăm în Londra înainte ca Edward să

ajungă aici.

— Voi face tot ce voi putea, îi spun. Cum se simte Alteța Sa azi?

— Se roagă, răspunde ea făcând semn cu capul înspre abație. Dacă războaiele s-ar câștiga prin rugăciuni, am fi câștigat de o sută de ori. Și vezi dacă-i poți convinge pe londonezi să ne trimită niște provizii. Nu-mi pot împiedica soldații să prade. (Se uită la Richard.) Am dat ordine, însă ofițerii nu reușesc să-i stăpânească.

— Nici dracul din iad n-ar reuși să-i stăpânească, răspunde întunecat Richard. Își lasă mâna pe genunchiul meu și mă privește. Te voi aștepta, îmi promite el. Anthony îți va conduce garda. Vei fi în siguranță.

Arunc o privire spre Anthony, care urcă în șa și-mi oferă un salut milităresc zâmbitor.

— Atunci să mergem, spun.

Anthony strigă străjilor un ordin și ieșim din curtea abației, apucând spre miazăzi, pe drumul către Londra.

*

Ne întâlnim cu Anne, ducesa de Buckingham, și cu mica ei suită la câțiva kilometri de capitală. Îi zâmbesc ducesei, iar ea înclină capul cu o mișcare mândră care-mi arată că nu-i vine să creadă că pledăm pentru ca familiei regale să i se îngăduie intrarea în capitală. Și-a pierdut un fiu în acest război și chipul ei brăzdat de cute e ostenit. Pornește în fruntea întregului grup către Bishopgate, unde ne așteaptă lordul primar și consilierii orașului. Nu ne dau voie să intrăm nici măcar dincolo de prag. Ducea rămâne pe cal, cu spinarea foarte dreaptă și cu un chip întunecat ca norii de furtună, dar eu descalec; lordul primar îmi sărută mâna, consilierii își scot pălăriile și-și înclină capul când le zâmbesc. În spatele lor îi văd pe negustorii londonezi și pe bărbații însemnați din capitală; aceștia sunt oamenii pe care trebuie să-i conving.

Le spun că regele și regina, familia regală a Angliei, împreună cu fiul lor, prințul, cer să intre în propria lor casă, în propria lor capitală. Au de gând să-i nege propriului lor rege uns dreptul de a șade pe tronul lui sau de a dormi în patul lui?

Îi văd consultându-se pe ton scăzut. Simțul posesiunii asupra bunurilor e un argument puternic pentru acești oameni, care au

trudit din greu ca să-și câștige frumoasele locuințe. I se va nega prințului dreptul de a se plimba în grădina tatălui său?

— Chiar tatăl lui i l-a negat! strigă cineva din spate. Regele Henric n-a mai dormit în patul lui și n-a mai șezut pe jilțul lui de când i le-a dat pe toate ducelui de York! Iar regina a luat-o la sănătoasa. Ei și-au dat palatul, nu l-am dat noi! E vina lor că nu sunt acasă.

O iau de la capăt, adresându-mă lordului primar, dar vorbind destul de răspicat ca să fiu auzită de dincolo de bolta de piatră a porții, din stradă. Spun că femeile capitalei știu că regina trebuie primită ca să-l crească pe prinț în palatul ei; femeia are dreptul la propriul cămin. Că regele trebuie să fie stăpânul casei sale.

Cineva râde când îl amintesc pe rege și strigă o glumă grosolană, cum că n-a fost niciodată stăpân în casa lui și probabil n-a fost stăpân nici în patul lui. Văd că lunile de domnie a lui York le-au dat oamenilor convingerea că regele nu are deloc putere, că nu e în stare să domnească, așa cum au afirmat lorzii de York.

— Voi trimite armatei reginei hrana necesară, îmi spune lordul primar pe un ton scăzut. Vă rog s-o asigurați pe Alțeta Sa de acest lucru. Am căruțele gata de plecare, însă m-au oprit cetățenii. Se tem foarte tare de scoțienii din armata ei. Auzim lucruri înspăimântătoare. Pe scurt, nu-i lasă să intre și nu mă lasă să trimit provizii.

— Oamenii părăsesc capitala, îmi spune un consilier venind în față. Își închid casele și pleacă în Franța, iar ea e abia la St Albans. Nu va rămâne nimeni în Londra dacă se apropie mai mult. Ducea de York i-a trimis pe fiii mai mici, George și Richard, în Flandra, ca să fie în siguranță – și ducea a capitulat o dată în fața reginei! Acum jură că n-o va face din nou. Nimeni n-are încredere în regină, toți se tem de armata ei.

— N-au deloc motive să se teamă, stăruie eu. Să vă fac o propunere și să-mi spuneți cum ar fi. Cum ar fi dacă regina ar accepta să-și lase armata afară din oraș? Atunci ați putea îngădui familiei regale să intre, împreună cu personalul ei. Regele și regina trebuie să se afle în siguranță, în Turnul Londrei. Nu le puteți refuza acest lucru.

Lordul primar se întoarce spre consilierii mai vârstnici și discută cu ei pe ton scăzut.

— Vă cer acest lucru în numele regelui Angliei! rostesc. I-ați

jurat cu toții credință. Acum, el vă cere să-l primiți în orașul vostru.

— Dacă regele ne garantează siguranța, spune lordul primar întorcându-se spre mine, îl vom lăsa să intre împreună cu familia regală și cu personalul ei. Dar nu pe scoțieni. Iar regele și regina trebuie să promită că scoțienii vor rămâne în afara zidurilor orașului și că orașul nu va fi jefuit. Patru dintre noi vă vor însoți pentru a-i spune reginei aceste lucruri.

Anthony, care a stat în spatele meu, împietrit ca orice comandant, tăcut în timp ce eu mi-am îndeplinit misiunea, își face mâinile căuș ca să-mi ajute să încălesc. Îmi ține calul de căpăstru în timp ce lordul primar se apropie ca să schimbăm o vorbă între patru ochi. Mă aplec ca să-l ascult.

— A încetat sărmanul rege să plângă? întreabă el. Cât a trăit aici sub cârmuirea ducelui de York a plâns tot timpul. S-a dus la abația Westminster și a măsurat locul pentru propriul mormânt. Se spune că nu zâmbea niciodată, ci plângea tot timpul, ca un copil îndurerat.

— E fericit cu regina și cu fiul lui, răspund pe un ton hotărât, ascunzându-mi stinghereala trezită de spusele lui. Și e puternic și dă ordine.

Nu spun că ordinul a fost să înceteze prădarea abației și a orașului St Albans și că n-a avut nici cel mai mic efect.

— Vă mulțumim că ați venit, Alteță, spune el retrăgându-se.

— Dumnezeu s-o binecuvânteze pe ducesa cea frumoasă! strigă o voce din mulțime.

Ridic mâna râzând.

— Îmi aduc aminte de vremea când erați cea mai frumoasă femeie din Anglia, spune o femeie din umbra porții.

— Sincer, cred că acum e fiica mea, spun cu o ridicare din umeri.

— Ei, Dumnezeu să-i binecuvânteze obrazul frumos! Aduceți-o la Londra, ca s-o putem vedea cu toții, glumește cineva.

Anthony încălescă și dă ordinul de plecare, cei patru consilieri se încolonează în spatele meu și al ducesei și pornim laolaltă către mieznoapte, să-i spunem reginei că Londra îi va primi, pe ea și pe ai ei, dar nu va îngădui vreodată intrarea armatei.

*

O găsim pe regină împreună cu suita regală la Barnet - la

doar optsprezece kilometri nord de Londra, periculos de aproape, după cum observă consilierii care ne însoțesc. Și-a ales personal soldații care înaintează cu ea; cei mai răi dintre invadatorii din nord sunt ținuți la oarecare distanță, la Dunstable, unde se amuză distrugând orașul.

— Jumătate din ei au dezertat pur și simplu, îmi spune Richard mohorât în timp ce mergem spre sala de primire a reginei. N-ai cum să le faci vină. Nu puteam să-i hrănim, iar ea le-a spus de la obraz că nu-i va plăti. S-au săturat să aștepte să intre în Londra și au plecat acasă. Dumnezeu să apere satele aflate în calea lor!

Regina poruncește ca ducesa, consilierii și cu mine să ne întoarcem la Londra și să cerem primirea familiei regale și a unei gărzii de patru sute de soldați.

— Atâta tot! îmi spune enervată. De bună seamă îi poți convinge să mă primească împreună cu o suită care ar fi fost un fleac pentru Richard, ducele de York!

Călărim în fruntea trupelor reginei și ajungem la Aldgate, unde ne întâmpină iarăși lordul primar.

— Alteță, nu vă pot lăsa să intrați, îmi spune uitându-se neliniștit la soldații încolonați în spatele meu, cu Richard în fruntea lor. Aș face-o dacă ar fi după mine, dar locuitorii Londrei nu-i vor pe soldații reginei pe străzile lor.

— Aceștia nu sunt soldați din nord, spun cu chibzuință. Priviți: poartă livreaua lorzilor de Lancaster, sunt soldați care au intrat și s-au plimbat prin capitală tot timpul. Vedeți, îi comandă soțul meu, un lord pe care îl cunoașteți bine. Puteți avea încredere în ei, puteți avea încredere în regină când și-a dat cuvântul. Și sunt doar patru sute.

El se uită în jos, la caldarâm, în sus, la cerul de deasupra noastră, la soldații din spatele meu - oriunde, numai în ochii mei nu. În cele din urmă spune:

— Adevărul e că Londra n-o vrea pe regină aici, nici pe rege și nici pe prinț. Nu-i vrea pe nici unii. Chiar dacă au jurat pace.

Preț de o clipă nu-l pot contrazice. Și eu m-am gândit că nu-i vreau în viața mea nici pe regină, nici pe rege, nici pe prinț. Dar pe cine avem în afară de ei?

— E regina Angliei, spun sec.

— E pierzania noastră, răspunde el cu amărăciune. Iar el e un nebun sfânt. Iar prințul n-a fost zămislit de el. Îmi pare rău, lady

Rivers, îmi pare sincer rău, dar nu pot deschide porțile pentru regină și nici pentru curtea ei.

Se aude un strigăt și pași ce vin în fugă spre poartă. Soldații din spatele meu pun mâna pe arme și-l aud pe Richard ordonând „Încet!” când Anthony face iute un pas și vine lângă mine, cu mâna pe mânerul sabiei. Un bărbat dă fuga la lordul primar și-i șoptește cu aprindere la ureche. Acesta se întoarce spre mine, cu fața dintr-odată roșie de mânie.

— Știați de treaba asta?

Clatin din cap.

— Nu. Orice ar fi, nu știu nimic. Ce se petrece?

— În timp ce stăteam aici și vorbeam cu voi, regina a trimis trupe să atace Westminster.

Dinspre mulțime se aude un muget mânios.

— Încet, păstrați formația! strigă Richard gărzii noastre. Strângeți rândurile!

— N-am știut, îi spun repede lordului primar. Vă jur pe onoarea mea că n-am știut. Nu v-aș fi trădat în felul acesta!

El clatină din cap.

— Regina e fără credință și o primejdie și nu ne mai trebuie! V-a folosit ca să ne distragă și să încerce să ne ocupe cu forța. E fără credință! Spuneți-i să plece și să-și ia soldații cu ea. N-o vom lăsa să intre în ruptul capului. Faceți-o să plece, ducesă, ajutați-ne! Scăpați-ne de ea, salvați Londra! Luați-o pe regină de la ușa noastră!

Se înclină în fața mea și se răsuțește pe călcâie. În timp ce-o ia la goană pe sub arcada cea mare a porții îmi mai strigă:

— Ducesă, ne bizuim pe voi să ne scăpați de lupoaica aceea! Rămânem pe loc, încolonați, în timp ce porțile mari de la Aldgate sunt închise, trântite în nasul nostru și auzim cum se trag zăvoarele.

*

Pornim către nord. Se pare că deși am câștigat ultima bătălie, pierdem Anglia. În spatele nostru, londonezii deschid larg porțile capitalei în fața tânărului Edward, fiul cel mare și moștenitorul ducelui de York, îl duc pe tron și îl proclamă regele Angliei.

— Asta nu înseamnă nimic, spune regina în timp ce călărim alături pe drumul către mieznoapte. Nu mă tulbură.

— E rege încoronat, îmi spune încet Richard în seara aceea.

Asta înseamnă că Londra și-a închis porțile în fața noastră, dar pe el l-a primit și l-a încoronat rege. Asta înseamnă ceva.

— Simt că nu mi-am făcut datoria față de ea. Ar fi trebuit să-i pot convinge s-o primească.

— Când ea și-a trimis soldații la Westminster?! Am avut noroc că, datorită ție, am putut pleca fără o răscoală! Poate că față de ea nu ți-ai făcut datoria, dar ai salvat Londra, Jacquetta! Nici o altă femeie n-ar fi putut s-o facă.

[57] York, primăvara anului 1461

Regele, regina, prințul și slujitorii lor sunt găzduiți în York, familia regală la abație, iar noi, ceilalți, pe unde ne găsim odăi în oraș. Richard și Anthony pleacă aproape imediat cu armata comandată de ducele de Somerset ca să blocheze drumul către nord și să se pregătească de înfruntarea cu Warwick și cu băiețandrul care-și zice acum rege: Edward, fiul cel chipeș al lui Cecily Neville.

Regele se dezmeticește și, cu mintea limpezită pe parcursul drumului, înțelege primejdia în care se află; trimite o scrisoare armatei lui Edward, făcându-le soldaților reproșuri că s-au răsculat și poruncindu-le să treacă de partea noastră. Regina iese călare în fiecare zi cu prințul și cere oamenilor să-și părăsească satele și îndeletnicirile, să intre în armată și să apere țara de răsculați și de conducătorul lor răzvrătit, falsul rege.

Andrew Trollope, cel mai bun general al armatei regale, recomandă ca oștirea să ocupe poziții pe culmea unui deal, la vreo douăzeci și doi de kilometri sud de York. Îi încredințează lordului Clifford conducerea unei avangărzi care să împiedice armata de York să traverseze râul Aire, iar Clifford dă rămă podul, astfel că atunci când tânărul Edward sosește în marș pe drumul dinspre Londra, n-are pe unde să treacă. Plin de îndrăzneală, Edward le poruncește oștenilor săi să intre în apă; în timp ce ninsoarea se cerne asupra lor în vârtejuri, în lumina înserării, oamenii lucrează la pod, cufundați până la piept în apa rece ca gheața și umflată de ploile iernii. Pentru lordul Clifford e foarte ușor să se abată asupra lor, să-l omoare pe lordul Fitzwalter și să nimicească oștirea. Richard îmi trimite un bilet:

Lipsa de experiență l-a costat scump pe Edward. l-am întins

prima capcană și a căzut în ea. Acum, să vină la Towton și să vadă ce i-am pregătit aici.

După asta aștept noi vești. Regina vine la castelul York, ne punem amândouă mantiile și urcăm în Turnul Clifford. Armatele sunt prea departe ca să vedem ceva și lumina scade, dar privim amândouă spre miazăzi.

— Nu poți să-l omori prin puterea dorinței? Întreabă ea. Nu-l poți doborî?

— Pe Warwick?

Ea clatină din cap.

— Warwick ar trăda, știu bine. Nu, să-l blestemi pe băiețandru Edward, cel care cutează să-și zică rege!

— Nu știu să fac astfel de lucruri și n-am vrut niciodată să învăț. Nu sunt vrăjitoare, Alteță, nu sunt nici măcar prea pricepută ca vraci. Dacă aș putea să fac ceva în clipa asta, mi-aș face fiul și soțul invulnerabili.

— Eu l-aș blestema pe Edward. L-aș doborî.

Mă gândesc la băiatul de aceeași vârstă cu fiul meu, băiatul cel chipeș, cu păr auriu, mândria ducesei Cecily. Îmi amintesc cum și-a ieșit din fire la Calais și cât de repede a roșit când i-am spus că noi i-am ocrotit mama. Mi-l amintesc aplecându-se să-mi sărute mâna în odăile reginei, la Westminster.

— Îl simpatizez, spun. Nu i-aș dori răul. În afară de asta, îl va uide altcineva în locul tău înainte să se termine ziua. Dumnezeu știe că au fost destule morți!

Ea se înfioară și-și ridică gluga pe cap, remarcând:

— Va ninge. La vremea asta din an n-ar trebui să mai ningă.

Mergem la abație să luăm cina și regele o conduce prin sala cea mare, plină cu slujitorii lui, spunând cu glasuri subțiratic:

— I-am scris lui Edward, contele de March. I-am cerut să semnăm mâine un armistițiu. E duminica Floriilor, precis nu se gândește să dea o bătălie în duminica Floriilor! E ziua intrării Domnului Iisus în Ierusalim. Precis va vrea să s-o petreacă rugându-se. Toți vom petrece această zi sfântă rugându-ne, e voia lui Dumnezeu.

Regina și cu mine schimbăm iute o privire.

— V-a răspuns? Îl întreb pe rege.

El pleacă privirea.

— Regret s-o spun, dar a refuzat armistițiul. Va risca să

înfrunte sorții războiului, chiar în ziua când Domnul Iisus a intrat în Ierusalim. Edward se gândește să plece la bătălie chiar în dimineața când Domnul Iisus a intrat în orașul Lui sfânt. Pesemne că e un tânăr foarte înăsprit.

— E foarte păcătos, spune Margareta înfrânându-și iritarea. Dar acest lucru va fi negreșit în avantajul nostru.

— Îi voi porunci ducelui de Somerset să nu lupte, ne spune regele. Soldații noștri n-ar trebui să se războiască într-o duminică, mai ales în duminica Floriilor. Trebuie să stea doar încolonați, ca să arate credința noastră în Dumnezeu. Dacă Edward atacă, ei trebuie să întoarcă obrazul celălalt.

— Trebuie să ne apărăm! intervine repede regina. Dumnezeu ne va binecuvânta cu atât mai mult pentru că ne apărăm în fața unui act de mare necredință.

Regele cumpănește.

— Poate că Somerset ar trebui să se retragă până luni?

— Ocupă o poziție bună, Alteță, spun cu blândețe. Poate că ar trebui să așteptăm și să vedem deznodământul. Voi ați oferit un armistițiu sfânt - negreșit că atât ajunge.

— Îi voi cere părerea episcopului, spune regele. Și mă voi ruga diseară pentru luminare. Mă voi ruga toată noaptea.

Regele stă de veghe în marea biserică a abației, iar călugării intră și ies în timp ce el se roagă. Mă duc la culcare, însă rămân trează și eu; nu pot dormi gândindu-mă la Richard și Anthony, care-și petrec toată noaptea afară, în frig, sub ninsoarea adusă de vântul dinspre miazănoapte, înaintea bătăliei care se va purta mâine, într-o zi de sărbătoare.

*

Dimineața, cerul e împovărat și alb, ca și cum norii ar apăsa chiar pe zidurile orașului. Pe la ceasurile nouă începe să ningă cu niște fulgi mari și albi ce se rotesc în cercuri amețitoare și se aștern pe pământul înghețat. Orașul pare să se ghemuiască sub ninsoarea ce se îndesește tot mai tare.

Mă duc în odăile reginei și o găsesc plimbându-se neliniștită, încălzindu-și mâinile în mâneci. Regele se roagă în abație, ea dă ordine să li se împacheteze iarăși bunurile.

— Dacă învingem, vom înainta spre Londra și de astă dată orașul își va deschide porțile să mă primească. Altfel...

Nu termină propoziția; ne facem cruce amândouă.

Mă duc la fereastră. Abia dacă zăresc zidurile oraşului – ninsoarea e orbitoare, un viscol aprig. Îmi acopăr ochii cu mâna: îmi aduc aminte de viziunea unei bătălii purtate la deal, prin ninsoare, dar nu văd stindardele, iar când zăpada se înroşeşte, nu ştiu al cui sânge o pătează.

Aşteptăm veşti toată ziua. Sosesc în York vreo doi soldaţi schiopătând, ca să le fie bandajate rănilor, şi spun că am avut o poziţie bună pe coasta dealului, însă ninsoarea a îngreunat treaba arcaşilor şi a făcut imposibilă folosirea tunurilor.

— Are mereu vreme proastă, observă regina. Băieţandru Edward luptă mereu pe vreme proastă. Mereu vine cu furtuna după el. Parcă s-ar fi născut din vremea proastă!

Se serveşte prânzul în sala cea mare, dar nu vine mai nimeni să mănânce – doar slujitorii prea bătrâni ori prea şubrezi ca să fie luaţi la oaste sau cei care au fost schilodiţi în alte bătălii în slujba reginei. Mă uit la un bărbat care serveşte la mese, folosindu-şi cu mare îndemânare singurul braţ rămas şi mă cutremur gândindu-mă la fiul meu întreg la trup, care înfruntă o sarjă de cavalerie undeva, în ninsoare.

Regina şade mândră în mijlocul mesei principale, cu fiul ei alături, mâncând ca şi cum ar interpreta un tablou vivanţ. Eu, în capul mesei la care stau doamnele ei de companie, plimb prin farfurie nişte tocană de carne condimentată cât ţine masa. Toate cele care nu au un soţ, un fiu sau un frate pe câmpul numit North Acres mănâncă cu poftă. Nouă, celorlalte, ne e greaţă de frică.

După-amiaza începe să apară un şir statornic de soldaţi veniţi de la bătălie – cei care mai sunt în stare să meargă. Povestesc despre sute de muribunzi aflaţi pe drumul către York şi mii de morţi pe câmpul de luptă. Spitalul abaţiei, cel al săracilor, cel al leproşilor, toate sanctuarele şi casele de oaspeţi îşi deschid larg uşile şi se apucă să bandajeze la repezeală, să astupe răni şi să amputeze. În mare parte, însă, se apucă să stivuiască morţii pentru îngropăciune. York e ca un osuar: pe poarta de la miazăzi se revarsă mereu oşteni care se clatină ca beţi şi sângerează ca nişte viţei înjunghiaţi. Îmi vine să cobor şi să privesc fiecare chip, de teamă că-l voi vedea pe Richard sau pe Anthony uitându-se la mine fără să mă vadă, cu faţa sfărâmată de una dintre puştile noi sau zdrobită de o secure; dar îmi impun să stau la fereastră în odăile reginei, cu ceva de cusut în mâini, cu

urechea mereu ciulită ca să prind mugetul apropierei unei armate.

Se întunecă, de bună seamă că ziua s-a încheiat, nu? Nimeni nu poate lupta pe întuneric. Dar clopotele bat ca să anunțe ultima rugăciune a zilei și tot nu vine nimeni să ne spună că am câștigat. Regele e îngenuncheat în abație; stă acolo de la nouă dimineața, iar acum e nouă seara. Regina îi trimite pe valeții odăii lui de culcare să-l ia de la rugăciune, să-l hrănească și să-l ducă în pat. Noi două așteptăm lângă focul pe cale să se stingă, ea cu picioarele sprijinite de caseta de călătorie cu giuvaieruri și cu mantia de călătorie pe jilțul de alături.

Stăm treze toată noaptea, iar în zori, în lumina rece a celei dintâi dimineți de primăvară, se aude o bătaie răsunătoare la ușa abației și Margareta tresare. Auzim cum portarul deschide încet ușa și o voce întreabă de regină. Margareta își înșfacă mantia și coboară, spunându-mi:

— Deșteaptă-l pe rege!

Dau fuga la odăile regelui și-i scutur pe valeții odăii de culcare ca să-i trezesc. Le spun scurt:

— Vești de la băătăie, pregătiți-l pe Alteța Sa de plecare! Acum!

Apoi mă duc zorită în sala cea mare de la intrare, unde un bărbat în livreaua Clifford stă îngenuncheat în fața reginei.

Ea își întoarce spre mine chipul alb și timp de o clipă o văd pe fata înfricoșată care a refuzat, în ziua nunții, să se mărite dacă nu i se ghicește viitorul. Pe atunci n-am prevăzut asta. Aș vrea s-o fi putut preveni...

— Am pierdut, spune ea mohorâtă.

Mă apropii de cei doi, întrebând:

— Soțul meu? Fiul meu?

Omul clatină din cap.

— Nu știu, Alteță. Erau prea mulți ca să pot vedea. Câmpul era acoperit de morți, parcă ar fi murit toată suflarea Angliei. N-am văzut niciodată... Își acoperă ochii cu mâinile. Unii au încercat să fugă pe un pod mic. Soldații York s-au luat după ei, s-au luptat pe pod și apoi podul s-a rupt și au căzut toți în apă, Lancaster, York, de-a valma, și s-au înecat din cauza armurilor grele. Pajiștea e acoperită de leșuri, iar râul, plin de morți, s-a înroșit. Ninsoarea cade peste toate ca lacrimile.

— Stăpânul tău, lordul Clifford? șoptește Margareta.

— Mort.

— Comandantul meu, sir Andrew Trollope?

— Mort. La fel și lordul Welles, lordul Scrope. Sute de lorzi, mii de soldați. Parcă ar fi ziua Judecății de Apoi, când morții se scoală din morminte, numai că ei nu se clintesc. Nu se scoală. Toată suflarea bărbătească a Angliei e căzută la pământ. Războaiele s-au terminat negreșit, căci toată suflarea bărbătească a Angliei a murit!

Mă duc la regină și o iau de mână. Regele coboară scara și se uită la noi două, îngrozite, mână-n mână.

— Trebuie să plecăm, spune Margareta. Am pierdut o bătălie.

El dă din cap aprobator și spune enervat:

— Eu l-am prevenit! N-am vrut să lupte într-o zi sfântă, dar el n-a ascultat.

În spatele lui coboară valeții casei aducându-i Biblia și crucifixul, scăunelul de rugăciune și altarul. În urma lor vin veșmintele Margaretei și cufărul ei cu blănuri. Ieșim în curte.

— Vii cu mine? mă întreabă, redevenită parcă fetișcană. Nu vreau să merg singură.

Nu mă gândesc nici măcar o clipă că o voi însoți. O voi părăsi acum, chiar dacă n-o voi mai vedea cât trăiesc.

— Trebuie să-i caut pe Richard și Anthony, îi spun abia putând să îngaim cuvintele. Trebuie să merg să le găsesc trupurile. Poate va trebui să-i îngrop. După aceea merg la copiii mei.

Ea încuviințează înclinându-și capul. Caii sunt înșeuțați și gata de drum, lucrurile au fost încărcate într-o căruță, giuvaierurile ei sunt legate cu curele pe cal, în spatele șei. Prințul a încălecat deja, îmbrăcat călduros cu mantia de călătorie și pălăria pe cap, având la piept emblema lebedei.

— Vom fi răzbunați pentru asta! îmi spune el voios. Voi avea grijă ca trădătorii să moară. Jur!

Clatin din cap. Sunt sătulă de răzbunare.

Margareta e ajutată să încalece; mă apropii de ea.

— Unde vei merge?

— Ne vom regrupa, spune ea. N-au cum să fie morți cu toții. Vom strânge altă armată. Voi face rost de bani din Scoția, din Franța. Îl am pe rege, îl am pe prinț, ne vom întoarce și voi înfige capul lui Edward March în țeapă la Micklegate, lângă căpățâna pe jumătate putrezită a tatălui său! Nu mă voi opri! Nu atât timp cât îl am pe fiul meu. A fost zămislit să fie rege, s-a

născut ca să fie rege, l-am crescut ca să fie rege.

— Știu, îi spun.

Mă retrag, iar ea ridică mâna și dă semnalul de pornire. Le face semn oamenilor să plece, apoi prinde mai bine hățurile și mă privește, cu chipul încălzit de iubire. Întinde mâna, întinde degetul arătător, face în aer semnul roții norocului, apoi plescăie din limbă îmboldindu-și calul, îi dă pintenii și pleacă.

*

Cât e ziua de lungă sosesc în oraș alți și alți soldați, căutând de mâncare, căutând pe cineva care să le lege rănile. Mă înfășor în mantie, îmi iau calul din grajd și pornesc în direcția opusă tuturor celorlalți de la curtea regală: către miazăzi, pe drumul spre Towton, cercetând chipurile sutelor de bărbați pe lângă care trec, în căutarea unuia pe care să-l recunosc. Nădăduiesc să-l văd pe Richard sau pe Anthony; mă cuprinde teama când văd un bărbat șchiopătând sprijinit de o cârjă improvizată, încremenesc când văd un cap șaten cârlionțat zăcând în șanț cu fața în jos, cu sânge pe jumătate închegat în păr. Înaintez pe drum cu o strajă în față și ori de câte ori întâlnim câte un călăreț cu umerii lăsați și cu capul plecat, îl întreb dacă l-a văzut pe lordul Rivers sau dacă știe ce s-a întâmplat cu compania lui. Nu știe nimeni.

Încep să înțeleg că a fost o bătălie foarte lungă, purtată pe o ninsoare atât de deasă, încât nimeni nu putea să vadă dincolo de vârful sabiei. Dușmanii răsăreau pe neașteptate din albeața orbitoare, împungeau orbește cu sabia și erau doborâți tot orbește. Arcașii Lancaster își slobozeau săgețile împotriva vântului, în ninsoarea viscolită, și nu-și atingeau ținta. Cei de York, cu vântul din spate, trăgeau la deal și secerau soldații Lancaster ce încă așteptau să atace. Când cele două oștiri s-au încleștat, soldații au dat năvală, s-au tăiat și spintecat fără să știe ce fac și nici cine învinge. Un oștean îmi spune că la căderea nopții, jumătate din supraviețuitori s-au prăbușit pe câmpul de luptă și au dormit printre morți, acoperiți de zăpadă, ca și cum ar fi urmat să fie îngropați toți de-a valma.

Drumul e plin de soldați, atât de mulți și cu livrelele și armurile atât de hărtănite, încât nu reușesc să-i deosebesc între ei; numărul și suferința lor mă împing să ies de pe drum, așa că mă opresc la o poartă și-i privesc cum trec. Pare că nu se va

sfârși niciodată această procesiune de oameni care au scăpat cu viață, dar tot sunt mânjiți de sânge, loviți și uzi de ninsoare.

— Milady? Mamă?

Îi aud glasul și preț de o clipă mă gândesc că l-a născocit mintea mea.

— Anthony? rostesc nevenindu-mi să cred.

Cobor de pe cal și înaintez cu pași împiedicați până ajung aproape să mă cufund în marea răniților care dau năvală spre mine și mă îmbrâncesc. Îi trag de brațe și le cercetez fețele cenușii năuce.

— Anthony? Anthony!

Fiul meu iese dintr-un grup de soldați. Privirea mea îl cuprinde din cap până în picioare într-o clipită, văzându-i ochii obosiți, zâmbetul amar, trupul nevătămat. Întinde brațele spre mine și mâinile, prețioasele lui mâini sunt întregi, nu-i lipsește nici măcar un deget, brațele lui nu sunt tăiate până la os. Stă drept. Și-a scos coiful și fața lui, deși pământie de osteneală, e neatinsă.

— Ești teafăr? Îl întreb nevenindu-mi să cred. Fiule? Ești teafăr? Ai scăpat nevătămat?

Din zâmbetul lui a dispărut lumina veselă.

— Sunt bine. Mulțumesc lui Dumnezeu, care m-a păzit toată noaptea lungă și toată ziua. Ce faci aici? E ca în iad!

— Te căutam pe tine. Și... Anthony, unde e tatăl tău?

— O! exclamă el, dându-și seama la ce mă gândesc. O, nu te gândi, mamă! E teafăr. N-a fost rănit. E doar... Se uită în jur. Iată-l!

Mă întorc și-l văd pe Richard. Cu greu l-aș fi putut recunoaște. Are platoșa îndoită în dreptul inimii, fața înnegrită de fum și sânge, dar păsește spre mine la fel ca totdeauna, ca și cum nimic nu ne-ar putea despărți.

— Richard! șoptesc.

— Prea iubita mea, spune el răgușit.

— Ești teafăr?

— Mă întorc la tine de fiecare dată.

Ne îndreptăm spre apus, ca să ieșim de pe drumul către York, înțesat de soldați care cad în genunchi și strigă după apă și mărginit de cei care au căzut să moară. Călărim peste câmpurile întinse din York până când găsim casa unui fermier care ne dă voie să dormim în hambar și să ne spălăm în pârau și ne vinde

mâncare. Mâncăm fiertură țărănească – un strop de carne de oaie fiartă prea mult, cu terci și morcovi – și bem din berea lui.

După ce mănâncă și-l văd mai puțin istovit, întreb, cu sovăială, căci mă tem de răspunsul lui:

— Richard, regina merge în nord ca să se regrupeze, iar de acolo, în Scoția, să strângă altă armată și spune că apoi se va întoarce. Noi ce vom face?

Se lasă tăcerea. Anthony și soțul meu se uită lung unul la altul, de parcă le-ar fi groază de ceea ce vor spune.

— Ce e? întreb uitându-mă de la unul la altul. Ce s-a întâmplat?

— Am terminat, răspunde Anthony. Îmi pare rău, milady, mamă. Mi-am predat sabia. I-am jurat credință lui York.

Sunt uluită. Mă întorc spre Richard.

— Și eu la fel. N-aș mai sluji-o pe regină într-o astfel de armată, cu o astfel de comandă. Dar oricum, am pierdut pe câmpul de luptă, ne-am predat săbiile și am capitulat. Credeam că Edward ne va executa, însă... (Pe buze îi apare umbra unui surâs.) S-a arătat milostiv. Ne-a luat săbiile, sunt dezonorat. Nu mai sunt cavaler, îmi pare rău. I-am jurat credință și pentru noi s-a terminat. Nu mai pot lua arma în mână împotriva lui. Am fost înfrânt, mi-am predat sabia. Sunt vasalul Casei de York. Nu-i mai pot sluji pe Henric sau pe Margareta: acum sunt proscriși pentru mine.

Faptul că le spune pe nume mă zguduie mai mult ca orice, înseamnă că totul s-a terminat și totul s-a schimbat.

— Henric, repet ca și cum aș rosti numele pentru prima oară. I-ai zis regelui Henric.

— Pe rege îl cheamă Edward, spune soțul meu ca și cum ar repeta o lecție. Regele Edward.

Clatin din cap. Chiar dacă am călărit toată ziua împotriva valurilor de răniți, n-am considerat cauza noastră pierdută. Am stat atâta vreme lângă Margareta, încât nu pot gândi decât în termenii bătăliilor. Credeam că am pierdut o nouă bătălie, dar că după ea va urma încă una. Acum, uitându-mă la chipul ostenit al soțului meu și la ochii goi ai fiului meu, spun:

— Crezi că Henric și Margareta nu vor recâștiga niciodată tronul?

Richard îmi arată teaca goală în care stătea înainte sabia lui frumos gravată.

— Eu unul oricum nu-i pot ajuta să o facă. I-am predat noului rege sabia mea. Sunt vasalul lui.

— Nu mai facem parte din Casa de Lancaster? Întreb, tot neputând să cred.

— S-a terminat, încuviințează Anthony. Și avem noroc că am scăpat cu capul pe umeri.

— Asta e tot ce contează, rostesc agățându-mă de un adevăr. La urma urmelor, numai asta trebuie să conteze. Ești viu, la fel și tatăl tău. În orice caz, ăsta e cel mai însemnat lucru pentru mine!

*

În noaptea aceea ne culcăm ca o familie săracă, pe paie, laolaltă, sub mantiile puse una peste alta ca să ne țină de cald, cu mica noastră gardă în grajd, cu caii. Brațul lui Richard mă ține strâns toată noaptea.

— Vom pleca la Grafton, șoptesc înainte de a adormi. Și vom fi iarăși cavalerul și soția lui și ne vom gândi la toate astea ca la o baladă, o poveste pe care poate o va scrie cineva într-o bună zi.

[58] Grafton, Northamptonshire, primăvara anului 1464

Îmi adun copiii în jurul meu și Elizabeth vine acasă de la Groby Hall, cu cei doi băieți ai ei. E practic săracă lipită: soacra ei refuză să-i dea partea de moștenire cuvenită văduvei și în aceste vremuri frământate nu avem nici puterea, nici influența necesară ca s-o obligăm să-și respecte făgăduiala din contractul de căsătorie care mi-a adus atâta mândrie și plăcere cu doar câțiva ani în urmă, iar acum nu înseamnă nimic.

Richard și Anthony primesc grațieri oficiale și numiri în Consiliul Coroanei. Noul rege se dovedește a fi un comandant inteligent, un rege al tuturor. Domnește sfătuit de contele de Warwick, care l-a așezat pe tron, dar îi cheamă la cârmuire pe toți lorzii care acceptă să vină. Nu-i favorizează pe lorzii de York, pare cu adevărat să-și dorească a fi regele întregului popor. Câțiva lorzi pleacă în exil și câțiva sunt alături de regină, uneori în Scoția, alteori în Franța, strângând mereu oștire, amenințând mereu Anglia, plănuiindu-și mereu întoarcerea. Îmi spun că n-o voi revedea niciodată pe franțuzoaica frumoasă care n-a vrut să

se mărite decât după ce i-am spus ce destin va avea. Și a fost într-adevăr roata norocului. A fost cea mai însemnată femeie din Anglia, iar acum nu i se îngăduie în țara ei nici măcar un acoperiș deasupra capului, ci e vânată ca un lup.

Nu primesc decât foarte rar vești despre ea; toate veștile mele vin din parohie și toate bârfele vin din orașul învecinat. Îl căsătoresc pe băiatul meu Anthony cu Elizabeth, lady Scales, și încep să mă gândesc la parteneri potriviți pentru ceilalți copii ai mei, însă nu mai avem avuția și puterea de care ne bucuram când Margareta de Anjou era pe tron, eu eram cea mai iubită prietenă și doamnă de companie a ei, iar soțul meu, unul dintre bărbații însemnați de la curte. Acum suntem doar cavalerul de la Grafton și soția lui și, cu toate că-mi descopăr interesul față de livada mea tot mai întinsă și, mai mult de atât, față de copiii și nepoții mei, mi-e greu să iau în calcul alți mici cavaleri de țară și să mă gândesc să-mi căsătoresc copiii cu fiii și fiicele lor. Mă aștept la mai mult pentru ei. Vreau mai mult pentru ei.

În special pentru Elizabeth a mea.

Într-o zi, primăvara, mă duc la cufărul cel mare din odaia mea de culcare și scot săculețul pe care mi l-a dăruit strămătușa Jehanne cu atâția ani în urmă. Mă uit la talismane și la toate alegerile care ar putea exista în lume pentru Elizabeth: o femeie tânără – dar nu la prima îmbobocire a tinereții; o frumusețe – dar nu fecioară; o fată inteligentă și studioasă – dar nu cu credința necesară unei starețe. Aleg talismanul în formă de corabie, însemnând că poate va călători; aleg talismanul în formă de căsuță, însemnând că poate își va obține pământurile cuvenite văduvei și va avea casa ei și sunt gata să-l aleg pe al treilea, când unul dintre ele se desprinde de pe brățară și-mi cade în poală. E un inel hărăzit unui deget subțire, făurit în mod curios în formă de coroană. Îl ridic în lumină și-l privesc. Dau să-l încerc pe degetul meu, dar șovăi. Nu-l vreau pe degetul meu, nu știu ce înseamnă. Îl leg de o sfoară lungă și neagră, apoi le leg și pe celelalte două de sfori asemănătoare și ies din casă pe când luna argintie începe să se ridice pe cerul palid. Băieții ei apar ca din pământ, murdari de noroi pe față, ca de obicei.

— Putem veni cu tine, milady, bunică? Unde pleci cu coșul acela?

— Nu puteți veni cu mine. Merg să caut ouă de fluierar. Dar vă iau cu mine mâine dacă găsesc un cuib.

— Nu putem veni acum? Întreabă Thomas, băiatul cel mare al lui Elizabeth.

Îmi las mâna pe creștetul lui; buclele calde, mătăsoase mi-amintesc pe Anthony pe vremea când era un băiețel iubitor ca el.

— Nu. Trebuie s-o găsiți pe mama voastră, să cinați și să vă culcați când vă poruncește ea. Dar vă iau cu mine mâine.

Îi las și traversez curtea cu prundiș din fața casei, ies pe poarta mică și cobor spre râu. Peste apă e o punte mică, două scânduri de lemn înguste pe care le place copiilor să stea să pescuiască; o trec, plecându-mi capul pe sub ramurile urcătoare ale frasinului și cobor malul scund până la trunchiul unui copac.

Cuprind copacul cu brațele ca să leg cele trei sfori în jurul lui, lipindu-mi obrazul de scoarța cenușie încrețită. Ascult câteva clipe și aproape că aud cum bate inima copacului.

— Ce se va alege de Elizabeth? șoptesc și e aproape ca și cum frunzișul mi-ar putea răspunde tot în șoaptă. Ce se va alege de Elizabeth a mea?

N-am fost în stare niciodată să-i văd viitorul, chiar dacă, dintre toți copiii mei, ea a fost întotdeauna cea care a promis foarte mult. M-am gândit mereu că ar putea să fie binecuvântată în mod deosebit. Aștept; frunzișul foșnește.

— Eh, nu știu, rostesc pentru mine. Poate că ne va spune râul.

Fiecare talisman e legat acum de copac prin sfoara lui lungă și neagră, iar când le arunc în apă cât de departe pot, aud trei plescăituri, ca acelea făcute de un somon încercând să înhațe o muscă; au dispărut și sforile sunt invizibile. Rămân locului câteva clipe, privind apa mișcătoare.

— Elizabeth, îi spun încet râului. Spune-mi ce se va alege de Elizabeth, fiica mea.

*

În seara aceea, la cină, soțul meu spune că regele recrutează soldați pentru o nouă bătălie. Se va îndrepta către miazănoapte.

— Doar nu va trebui să pleci? întreb, dintr-odată alarmată. Nici Anthony, nu?

— Va trebui să trimitem oameni, dar sincer să fiu, draga mea, nu cred că ne-ar dori în mod deosebit pe front.

Anthony chicotește cu regret, comentând:

— Ca Lovelace.

Tatăl lui râde.

— Ca Trollope.

— Îi voi cere regelui Edward să se intereseze cum stau lucrurile cu moștenirea mea de văduvă, spune Elizabeth. Căci, de bună seamă, băieții mei nu vor avea nimic dacă nu găsesc pe cineva care s-o oblige pe lady Grey să-și respecte promisiunea față de mine.

— Răpește-l când trece călare pe aici, sugerează Anthony. Cade-i în genunchi.

— Fiica mea nu va face așa ceva! decretează soțul meu. Iar până când ajungi la o înțelegere cu lady Grey, îți putem oferi aici tot ce ai nevoie.

Înțeleaptă, Elizabeth își ține limba în frâu, dar a doua zi o văd că le spală băieților părul și-i îmbracă în costumele de duminică și nu spun nimic. Stropesc cu puțin parfum făcut de mine vălul bonetei ei, dar nu-i dau nici floare de măr, nici măr. Cred că nu există în toată lumea bărbat în stare să treacă pe lângă fiica mea și să nu se oprească s-o întrebe cum o cheamă. Elizabeth se îmbracă cu rochia ei cenușie simplă, iese din casă ținându-și ferm de mână băieții și apucă pe cărarea ce duce la drumul dinspre Londra, pe unde va trece precis regele cu oștenii lui.

O privesc cum pleacă – o femeie tânără și frumoasă într-o zi caldă de primăvară – și parcă visez când o văd pășind ușor pe alee, printre gardurile vii în care înfloresc trandafirii albi. Pășește spre viitorul ei, să ceară ce i se cuvine – deși tot nu știu ce viitor va avea.

Mă duc în cămară și iau de pe raft un borcânel închis bine cu dop ceruit. E o licoare de dragoste pe care am făcut-o pentru noaptea nunții lui Anthony. O iau cu mine în berărie și pun trei picături într-un urcior cu berea noastră cea mai bună, îl duc în sala cea mare împreună cu cele mai bune pahare ale noastre și apoi aștept în liniște; strălucirea soarelui primăvărat se revarsă prin ferestrele cu ochiuri mici și o mierlă cântă în copacul de afară.

N-am de așteptat prea mult. Mă uit pe drum și o văd pe Elizabeth zâmbind și râzând, iar lângă ea merge băiatul cel chipeș pe care l-am văzut prima oară lângă odăile reginei, când s-a aplecat cu atâta politețe să-mi sărute mâna. Acum e bărbat în toată firea și regele Angliei. Își duce de căpăstru calul mare de luptă, în spinarea căruia stau agățați de șa, cu chipul luminat

de bucurie, cei doi nepoți ai mei.

Plec de la fereastră și le deschid eu însămi ușa către sala cea mare. Văd îmbujorarea lui Elizabeth și zâmbetul luminos al tânărului rege și-mi spun că aceasta e într-adevăr roata norocului – e cu puțință? E cu puțință așa ceva?

Nota autoarei

Am descoperit personajul Jacquetta când lucram la istoria ficei ei, Elizabeth Woodville, care și-a înfăptuit extraordinara căsătorie secretă cu Edward al IV-lea sub supravegherea mamei sale. Jacquetta a fost unul dintre martorii menționați la cununie, pe lângă preot, poate alte două persoane și un băiat care a cântat psalmii. După aceea, ea le-a aranjat tinerilor căsătorii nopțile secrete ale lunii de miere.

Se poate să fi făcut mai mult decât atât. Ulterior a fost acuzată că l-a vrăjit pe tânărul rege ca să-l facă să se însoare cu fiica ei, iar la procesul la care a fost judecată pentru vrăjitorie au fost înfățișate figurine de plumb care, se spune, îi reprezentau pe Edward și Elizabeth, legate una de alta cu fir de aur.

N-a fost nevoie de mai mult ca să-mi stârnească interesul! Mi-am petrecut viața ca istoric al femeilor, al locului lor în societate și al luptei lor pentru putere. Cu cât citeam mai mult despre Jacquetta, cu atât îmi dădea mai clar impresia că e genul de personaj care-mi place în mod deosebit: unul trecut cu vederea sau negat de istoriile tradiționale, dar care poate fi descoperit prin punerea cap la cap a dovezilor.

A dus o viață extraordinară, care nu a fost consemnată coerent nicăieri. În lipsa oricărei biografii a Jacquettei, am scris eu însămi un eseu și l-am publicat împreună cu alți doi istorici, David Baldwin, care a scris despre Elizabeth Woodville, și Mike Jones, care a scris despre Margareta Beaufort, în lucrarea *The Women of the Cousin's War: The Duchess, the Queen, and the King's Mother (Femeile în timpul Războiului celor Două Roze: ducesa, regina și mama regelui*, Simon & Schuster, 2011). Cititorii care vor să urmărească istoria aflată în spatele romanelor mele ar putea fi interesați de această lucrare.

Jacquetta s-a căsătorit cu ducele de Bedford și a trăit ca prima doamnă a Franței aflate sub stăpânire engleză. A doua ei căsătorie a fost din dragoste: s-a măritat cu sir Richard Woodville, a înfruntat dezaprobarea și a trebuit să plătească o amendă pentru că a încălcat regulile căsătoriei femeilor din familia regală. A slujit-o pe Margareta de Anjou, numărându-se printre cele mai prețuite doamne de companie ale acesteia și s-a aflat alături de ea de-a lungul celor mai mulți ani în frământata perioadă a Războiului celor Două Roze, numit pe

atunci „războiul dintre veri”. După înfrângerea Casei de Lancaster în cumplita bătălie de la Towton, fiul ei, Anthony, și soțul ei, Richard, i s-au predat victoriosului Edward al IV-lea. Familia ar fi trăit probabil liniștit și pașnic sub noua domnie York dacă n-ar fi fost frumusețea fiicei lor, rămasă văduvă, firea pătimașă a tânărului rege și, cine știe, vrăjile Jacquettei.

Familia a ajuns la înrudire prin alianță cu regele și Jacquetta a profitat pe deplin de ascensiunea ei, redevenind cea mai importantă doamnă de la curtea regală. A trăit suficient ca să sufere durerea de a-și vedea uciși iubitul soț și iubitul fiu, ca să-și susțină fiica în timpul înfrângerii și a fugit în sanctuar și ca să fie martoră la întoarcerea triumfătoare pe tron a ginerelui ei. În cea mai mare parte a vieții sale, Jacquetta s-a aflat chiar în mijlocul evenimentelor însemnate. De multe ori a jucat un rol în ele.

Pentru mine e un mister de ce nu a fost studiată, însă aparține numeroasei populații a femeilor ale căror vieți au fost ignorate de istorici în favoarea vieții bărbaților însemnați. De asemenea, această perioadă e relativ neglijată, comparativ cu vremurile mai recente, să spunem, sau chiar cu epoca Tudor. Mă aștept să se ocupe mai mulți istorici de secolul al XV-lea și sper că se vor face mai multe cercetări în privința femeilor acestui veac, inclusiv asupra Jacquettei.

Avansează ipoteza că Jacquetta a fost inspirată de legenda de familie despre Melusina, zeița apei, a cărei poveste e minunat descrisă în Muzeul Luxemburg ca parte a istoriei țării. Ghizii orașului arată și astăzi stâncile de pe care s-a scufundat Melusina când soțul ei și-a încălcat promisiunea și a spionat-o. Este cert că legenda Melusinei a fost folosită în arta și alchimia epocii și că Jacquetta deținea o carte care conținea povestea strămoșei sale zeițe. Mi se pare foarte important ca noi, cititorii moderni, să înțelegem că religia, spiritismul și magia au jucat un rol central în viața imaginativă a oamenilor din Evul Mediu.

În documentele istorice există un fir care o asociază pe Jacquetta și chiar pe Elizabeth cu vrăjitoria; am construit pe baza lui unele scene fictive. Folosirea cărților de joc pentru a prezice viitorul era o practică medievală; noi am numi acele cărți „tarot”. Alchimia era privită drept practică spirituală și științifică, iar Margareta de Anjou le-a permis alchimistilor să se folosească de cunoștințele lor când a căutat un leac pentru

boala soțului ei, pentru care unii dădeau într-adevăr vina pe vrăjitorie. Practica fitoterapiei și a plantării în funcție de fazele lunii era binecunoscută în majoritatea caselor, iar sporirea temerilor trezite de vrăjitorie s-a produs în toată Europa începând cam din anul 1450. Procesul și pedepsirea lui Eleanor Cobham se bazează pe documente istorice, ea fiind una dintre victimele vânătorii de vrăjitoare.

În continuare urmează o bibliografie ce enumără cărțile pe care le-am citit pentru acest roman, iar cititorii ar putea dori să viziteze, de asemenea, website-ul meu, www.Philippagregory.com, unde pot găsi eseuri noi, dezbateri istorice și răspunsuri la întrebări cu privire la acest roman și la celelalte din serie. Următorul roman va fi despre fiicele lui Richard Neville, contele de Warwick; deja savurez documentarea și mă încântă perspectiva scrierii acestei cărți.

Bibliografie

- Amt, Emilie, *Women's Lives in Medieval Europe* (New York, Routledge, 1993);
- Baldwin, David, *Elizabeth Woodville: Mother of the Princes in the Tower* (Stroud, Sutton Publishing, 2002);
- Barnhouse, Rebecca, *The Book of the Knight of the Tower: Manners for Young Medieval Women* (Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2006);
- Bramley, Peter, *The Wars of the Roses: A Field Guide & Companion* (Stroud, Sutton Publishing, 2007);
- Castor, Helen, *Blood & Roses: The Paston Family and the Wars of the Roses* (Londra, Faber and Faber, 2004);
- Cheetham, Anthony, *The Life and Times of Richard III* (Londra, Weidenfeld & Nicolson, 1972);
- Chrimes, S. B., *Lancastrians, Yorkists, and Henry VI* (Londra, Macmillan, 1964);
- Cooper, Charles Henry, *Memoir of Margaret: Countess of Richmond and Derby* (Cambridge, Cambridge University Press, 1874);
- Duggan, Anne J., *Queens and Queenship in Medieval Europe* (Woodbridge, Boydell Press, 1997);
- Field, P.J.C., *The Life and Times of Sir Thomas Malory* (Cambridge, D.S. Brewer, 1993);
- Freeman, J., „Sorcery at Court and Manor: Margery Jourdemayne the witch of Eye next Westminster“, *Journal of Medieval History*, 30 (2004), 343-357;
- Godwin, William, *Lives of the necromancers: or, An account of the most eminent persons in successive ages, who have claimed for themselves, or to whom has been imputed by others, the exercise of magical power* (Londra, F. J. Mason, 1834);
- Goodman, Anthony, *The Wars of the Roses: Military Activity and English Society 1452-97* (Londra, Routledge & Kegan Paul, 1981);
- Goodman, Anthony, *The Wars of the Roses: The Soldiers' Experience* (Stroud, Tempus, 2006);
- Griffiths, Ralph A., *The Reign of King Henry VI* (Stroud, Sutton Publishing, 1998);
- Grummitt, David, *The Calais Garrison, War and Military Service*

- in *England, 1436-1558* (Woodbridge, Boydell & Brewer, 2008);
- Haswell, Jock, *The Ardent Queen: Margaret of Anjou and the Lancastrian Heritage* (Londra, Peter Davies, 1976);
- Hicks, Michael, *Warwick the Kingmaker* (Londra, Blackwell Publishing, 1998);
- Hipshon, David, *Richard III and the Death of Chivalry* (Stroud, The History Press, 2009);
- Hughes, Jonathan, *Arthurian Myths and Alchemy: The Kingship of Edward IV* (Stroud, Sutton Publishing, 2002);
- Jones, Michael. K, and Underwood, Malcolm G., *The King's Mother: Lady Margaret Beaufort, Countess of Richmond and Derby* (Cambridge, Cambridge University Press, 1992);
- Karras, Ruth Mazo, *Sexuality in Medieval Europe: Doing unto Others* (New York, Routledge, 2005);
- Laynesmith, J. L., *The Last Medieval Queens: English Queenship 1445-1503* (Oxford, Oxford University Press, 2004);
- Levine, Nina, „The Case of Eleanor Cobham: Authorizing History in 2 Henry VI”, *Shakespeare Studies*, 22 (1994), 104-121;
- Lewis, Katherine J., Menuge, Noel James, Phillips, Kim M. (eds), *Young Medieval Women* (Basingstoke, Palgrave Macmillan, 1999);
- MacGibbon, David, *Elizabeth Woodville (1437-1492): Her Life and Times* (Londra, Arthur Barker, 1938);
- Martin, Sean, *Alchemy & Alchemists* (Londra, Pocket Essentials, 2006);
- Maurer, Helen E., *Margaret of Anjou: Queenship and Power in Late Medieval England* (Woodbridge: The Boydell Press, 2003);
- Neillands, Robin, *The Wars of the Roses* (Londra, Cassell, 1992);
- Newcomer, James, *The Grand Duchy of Luxembourg: The Evolution of Nationhood* (Luxemburg, Editions Emile Borschette, 1995);
- Péporté, Pit, *Constructing the Middle Ages: Historiography, Collective Memory and Nation Building in Luxembourg* (Leiden and Boston, Brill, 2011);
- Phillips, Kim M., *Medieval Maidens: Young women and gender in England, 1270-1540* (Manchester, Manchester University Press, 2003);
- Prestwich, Michael, *Plantagenet England 1225-1360* (Oxford,

- Clarendon Press, 2005);
- Ross, Charles Derek, *Edward IV* (Londra, Eyre Methuen, 1974);
- Rubin, Miri, *The Hollow Crown: A History of Britain in the Late Middle Ages* (Londra, Allen Lane, 2005);
- Seward, Desmond, *A Brief History of The Hundred Years War* (Londra, Constable, 1973);
- Simon, Linda, *Of Virtue Rare: Margaret Beaufort: Matriarch of the House of Tudor* (Boston, Houghton Mifflin Company, 1982);
- Storey, R.L., *The End of the House of Lancaster* (Stroud, Sutton Publishing, 1999);
- Thomas, Keith, *Religion and the Decline of Magic* (New York, Weidenfeld & Nicolson, 1971);
- Vergil, Polydore and Ellis, Henry, *Three Books of Polydore Vergil's English History: Comprising the Reigns of Henry VI, Edward IV and Richard III* (Kessinger Publishing Legacy Reprint, 1971);
- Ward, Jennifer, *Women in Medieval Europe 1200-1500* (Essex, Pearson Education, 2002);
- Warner, Marina, *Joan of Arc: the image of female heroism* (Londra, Weidenfeld & Nicolson, 1981);
- Weinberg, S. Carole, „Caxton, Anthony Woodville and the Prologue to the «Morte D'Arthur»”, *Studies in Philology*, 102: nr. 1 (2005), 45-65;
- Weir, Alison, *Lancaster and York: The Wars of the Roses* (Londra, Cape, 1995);
- Williams, E. Carleton, *My Lord of Bedford, 1389-1435: being a life of John of Lancaster, first Duke of Bedford, brother of Henry V and Regent of France* (Londra, Longmans, 1963);
- Wilson-Smith, Timothy, *Joan of Arc: Maid, Myth and History* (Stroud, Sutton Publishing, 2006);
- Wolffe, Bertram, *Henry VI* (Londra, Eyre Methuen, 1981).

